

Raport o sytuacji społeczno-gospodarczej województwa kujawsko-pomorskiego 2025

Report on the socio-economic situation
of Kujawsko-Pomorskie Voivodship 2025

Raport o sytuacji społeczno-gospodarczej województwa kujawsko-pomorskiego 2025

Report on the socio-economic situation of Kujawsko-Pomorskie Voivodship 2025

Urząd Statystyczny w Bydgoszczy Statistical Office in Bydgoszcz

Opracowanie merytoryczne

Content-related works

Urząd Statystyczny w Bydgoszczy. Kujawsko-Pomorski Ośrodek Badań Regionalnych, Ośrodek Badań i Analiz Rynku Pracy,
Wydział Organizacji i Rejestrów

Statistical Office in Bydgoszcz. Kujawsko-Pomorskie Centre for Regional Surveys, Surveys and Analysis of Labour Market
Centre, Organization and Register Division

pod kierunkiem

supervised by

Małgorzata Górka

Zespół autorski

Author team

Marcin Bzdion, Michał Cabański, Paulina Hofman-Stężowska, Jonasz Jankowiak, Karol Kabaciński, Marta Kordylewicz,
Jadwiga Kosowska, Anna Krzyżelewska-Suś, Ewa Liminowicz, Dorota Malicka, Adam Mańkowski, Dorota Marciniak,
Magdalena Miśko, Katarzyna Nowacka, Jacek Pruski, Małgorzata Rybak, Agnieszka Wasila, Bartosz Wilk

Prace redakcyjne

Editorial work

Magdalena Miśko

Tłumaczenie

Translation

Pracownicy Urzędu Statystycznego w Bydgoszczy

Employees of the Statistical Office in Bydgoszcz

Skład i opracowanie graficzne

Typesetting and graphics

Adam Mańkowski, Jacek Pruski

ISSN 2084-6703

Publikacja dostępna na stronie:

Publication available on website:

<http://bydgoszcz.stat.gov.pl/>

Przy publikowaniu danych Urzędu Statystycznego prosimy o podanie źródła.

When publishing Statistical Office data please indicate the source.

Przedmowa

Urząd Statystyczny w Bydgoszczy przekazuje Państwu kolejną edycję publikacji **„Raport o sytuacji społeczno-gospodarczej województwa kujawsko-pomorskiego”**. Analogiczne opracowania w zbliżonym układzie i zakresie tematycznym wydawane są rokrocznie przez wszystkie urzędy statystyczne w Polsce.

Publikacja zawiera szereg informacji istotnych dla rozwoju społeczno-gospodarczego województwa kujawsko-pomorskiego. Dotyczą one stanu i ochrony środowiska, kapitału ludzkiego z uwzględnieniem obserwowanych procesów demograficznych, zagadnień związanych z rynkiem pracy czy edukacją. W opisie warunków i jakości życia mieszkańców ujęto tematy dotyczące m. in. zamożności mieszkańców, ochrony zdrowia, świadczeń społecznych, transportu, czy też bezpieczeństwa publicznego. Wskazane zostały obserwowane tendencje w wybranych obszarach gospodarki, aktywność podmiotów gospodarki narodowej, czy też zagadnienia obejmujące działalność badawczo-rozwojową oraz innowacyjną. Zaprezentowano również tematy związane z finansowaniem działań z budżetów samorządów, projektami dofinansowanymi ze środków europejskich, czy też planowaniem przestrzennym.

Zamieszczone w publikacji informacje dotyczą roku 2024, a w przypadku braku ich dostępności – roku poprzedzającego rok analizowany. Dla szerszego zobrazowania zachodzących zmian w województwie kujawsko-pomorskim, dokonano porównań z rokiem poprzednim oraz w miarę możliwości z 2015 r. Wybrane dane statystyczne przedstawiono na tle kraju, a także w ujęciu retrospektywnym za lata 2015–2024. Niektóre zagadnienia zaprezentowano dla miast wojewódzkich, tj. dla Bydgoszczy i Torunia, a także w przekroju podregionów, powiatów i gmin.

Komentarz analityczny wraz z tablicami statystycznymi został uzupełniony graficznymi formami prezentacji danych statystycznych w postaci kartogramów, kartodiagramów i wykresów, które obrazują zmienność przestrzenną i czasową zjawisk.

W tegorocznej edycji publikacji po raz pierwszy uwzględniono – w formie Aneksu – wybrane informacje na temat Obszarów Strategicznej Interwencji (OSI), zdefiniowanych w Krajowej Strategii Rozwoju Regionalnego 2030 jako obszary (gminy) zagrożone trwałą marginalizacją oraz miasta tracące funkcje społeczno-gospodarcze, dla których funkcjonują specjalne instrumenty wsparcia rozwojowego.

Szeroki zakres danych dla obszarów funkcjonalnych (w tym OSI) znajduje się również w dedykowanym module pod nazwą Obszary funkcjonalne w Banku Danych Lokalnych (pod adresem <https://bdl.stat.gov.pl/bdl/obszary>) oraz w kolejnej edycji publikacji Głównego Urzędu Statystycznego zatytułowanej **Rozwój regionalny Polski – raport analityczny 2024**.

Wyrażam nadzieję, że prezentowana publikacja będzie przydatnym źródłem informacji o stanie i tendencjach rozwoju społeczno-gospodarczego województwa kujawsko-pomorskiego.

Dyrektor
Urzędu Statystycznego
w Bydgoszczy

dr Wiesława Gierańczyk

Preface

The Statistical Office in Bydgoszcz is pleased to present to you the next edition of the publication **Report on the socio-economic situation of the Kujawsko-Pomorskie Voivodship**. Analogous reports with a similar layout and thematic scope are published annually by all statistical offices in Poland.

The publication contains a set of information relevant to the socio-economic development of the Kujawsko-Pomorskie Voivodship. It concerns the condition and protection of the natural environment, human capital including the observed demographic processes, labour market issues or education. The description of the living conditions and quality of life of the inhabitants includes topics such as the wealth of the inhabitants, health care, social benefits, transport or public safety. Trends in selected areas of the economy, the activity of national economy entities, and issues related to research and development and innovation activities are indicated. Also presented are topics related to the financing of activities from local government budgets, projects co-financed from European funds, or spatial planning.

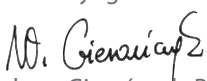
The information included in the publication refers to the year 2024, and in the case of unavailability of data – to the year preceding the analysed year. To provide a broader picture of the changes taking place in the Kujawsko-Pomorskie Voivodship, comparisons were made with the previous year and, where possible, with 2015. Selected statistical data were presented against the background of the country, as well as retrospectively for the years 2015-2024. Some issues are presented for the capital cities of the voivodship, i.e. Bydgoszcz and Toruń, as well as by subregion, powiat and gmina.

The analytical commentary with statistical tables was complemented with graphical forms of statistical data presentation, namely choropleth maps, diagram maps and charts, which illustrate the spatial and temporal variability of the phenomena.

This year's edition of the publication for the first time includes – in the form of an Annex – selected information on the Areas of Strategic Intervention (ASI), defined in the National Strategy for Regional Development 2030 as areas (gminas) threatened by permanent marginalisation and cities losing socio-economic functions, for which there are special instruments of development support. A wide range of data for functional areas (including ASI) can also be found in a dedicated module called Functional Areas in the Local Data Bank (at <https://bdl.stat.gov.pl/bdl/obszary>) and in the next edition of Statistics Poland's publication entitled Regional development of Poland - analytical report 2024.

I hope that the presented publication will be a useful source of information on the state of and trends in the socio-economic development of the Kujawsko-Pomorskie Voivodship.

Director
of the Statistical Office
in Bydgoszcz

Wiesława Gierańczyk, Ph. D.

Spis treści

Contents

	Str. Page
Przedmowa	3
Preface	4
Objaśnienia znaków umownych	19
Symbols	19
Ważniejsze skróty	19
Major abbreviations	19
Synteza	21
Executive Summary	28
Rozdział 1. Województwo na tle kraju	35
Chapter 1. Voivodship against the background of the country	35
Rozdział 2. Województwo na tle pozostałych województw	38
Chapter 2. Voivodship against the background of other voivodships	38
Rozdział 3. Powierzchnia i podział terytorialny województwa	46
Chapter 3. Area and territorial division of voivodship	46
Rozdział 4. Środowisko	48
Chapter 4. Environment	48
4.1. Powierzchnia ziemi	48
4.1. Ground surface	48
4.2. Zużycie wody. Ścieki komunalne i przemysłowe	50
4.2. Water consumption. Municipal and industrial wastewater	50
4.3. Zanieczyszczenie i ochrona powietrza	55
4.3. Pollution and protection of air.	55
4.4. Ochrona przyrody. Lasy	57
4.4. Nature protection. Forests	57
4.5. Odpady przemysłowe i komunalne	61
4.5. Industrial and municipal waste	61
4.6. Ekonomiczne aspekty ochrony środowiska	65
4.6. Economic aspects of environmental protection.	65
Rozdział 5. Społeczeństwo	68
Chapter 5. Society.	68
5.1. Kapitał ludzki.	68
5.1. Human capital	68
Demografia.	68
Demography.	68

Edukacja	77
Education	77
Zasoby pracy	89
Labour resources	89
5.2. Jakość życia	98
5.2. Quality of life	98
Zamożność mieszkańców	98
Inhabitant's wealth	98
Pomoc społeczna i wspieranie rodziny	104
Social assistance and family support	104
Warunki mieszkaniowe	111
Housing conditions	111
Ochrona zdrowia	118
Health care	118
Kultura	129
Culture	129
Bezpieczeństwo publiczne	133
Public safety	133
Społeczeństwo informacyjne	137
Information society	137
Aktywność społeczna	138
Social activity	138
Rozdział 6. Gospodarka	140
Chapter 6. Economy	140
6.1. Produkt krajowy brutto	140
6.1. Gross domestic product	140
6.2. Przedsiębiorczość	145
6.2. Entrepreneurship	145
Podmioty gospodarki narodowej	145
Entities of the national economy	145
Działalność badawcza i rozwojowa oraz innowacyjna	150
Research and development as well as innovation activity	150
Wykorzystanie technologii informacyjno-komunikacyjnych w przedsiębiorstwach	157
Using of information and communication technologies in enterprises	157
Wyniki finansowe przedsiębiorstw niefinansowych	159
Financial results of non-financial enterprises	159
Nakłady inwestycyjne przedsiębiorstw	163
Investment outlays of enterprises	163

6.3. Produkcja i usługi	166
6.3. Production and services.	166
Rolnictwo	166
Agriculture	166
Przemysł	172
Industry	172
Budownictwo	178
Construction	178
Rynek wewnętrzny	185
Internal market	185
Transport	188
Transport	188
Energia.	194
Energy	194
Rozdział 7. Zarządzanie rozwojem	197
Chapter 7. Development management	197
7.1. Dochody jednostek samorządu terytorialnego	197
7.1. Revenue of local government units	197
7.2. Wydatki jednostek samorządu terytorialnego.	200
7.2. Expenditure of local government units	200
7.3. Wynik budżetów jednostek samorządu terytorialnego	203
7.3. Result of budgets of local government units.	203
7.4. Projekty dofinansowane ze środków europejskich	208
7.4. Projects co-financed by the European funds.	208
7.5. Planowanie przestrzenne	213
7.5. Spatial planning	213
Rozdział 8. Wybrane dane o województwie kujawsko-pomorskim	219
Chapter 8. Selected data on Kujawsko-Pomorskie Voivodship.	219
Rozdział 9. Wybrane dane o Bydgoszczy i Toruniu	222
Chapter 9. Selected data on Bydgoszcz and Toruń	222
Rozdział 10. Wybrane dane o miastach na prawach powiatu	226
Chapter 10. Selected data on cities with powiat status	226
ANEKS. Wybrane informacje na temat Obszarów Strategicznej Interwencji (OSI)	228
APPENDIX. Selected information on the Areas of Strategic Intervention (ASI)	228

Spis wykresów

List of charts

	Str. Page
Wykres 1. Odpady komunalne zebrane selektywnie w ciągu roku w relacji do ogółu odpadów komunalnych zebranych w 2023 r.	38
Chart 1. Municipal waste collected separately during the year in relation to total municipal waste collected in 2023	
Wykres 2. Przyrost naturalny w 2024 r.	39
Chart 2. Natural increase in 2024	
Wykres 3. Saldo migracji wewnętrznych i zagranicznych na pobyt stały w 2024 r.	39
Chart 3. Internal and international net migration for permanent residence in 2024	
Wykres 4. Wskaźnik rentowności obrotu netto w przedsiębiorstwach niefinansowych w 2024 r. . .	44
Chart 4. Net turnover profitability indicator in non-financial enterprises in 2024	
Wykres 5. Nakłady wewnętrzne na działalność badawczą i rozwojową na 1 mieszkańca w 2023 r. . .	44
Chart 5. Intramural expenditures on research and development per capita in 2023	
Wykres 6. Udział gruntów zrekultywowanych i zagospodarowanych w gruntach zdegradowanych i zdewastowanych	49
Chart 6. The share of reclaimed and managed lands in degraded and devastated lands	
Wykres 7. Struktura ścieków przemysłowych i komunalnych wymagających oczyszczania odprowadzonych do wód lub do ziemi	52
Chart 7. Structure of industrial and municipal wastewater requiring treatment discharged into waters or into the ground	
Wykres 8. Struktura powierzchni o szczególnych walorach przyrodniczych prawnie chroniona w 2023 r.	59
Chart 8. Structure of area of special nature value under legal protection in 2023	
Wykres 9. Odpady przemysłowe wytworzone w ciągu roku na 1 mieszkańca	61
Chart 9. Industrial waste generated during the year per capita	
Wykres 10. Odpady komunalne zebrane w ciągu roku na 1 mieszkańca	62
Chart 10. Municipal waste collected during the year per capita	
Wykres 11. Struktura nakładów na środki trwałe według źródeł finansowania w latach 2015–2023	66
Chart 11. Structure of outlays on fixed assets by source of financing in 2015–2023	
Wykres 12. Liczba ludności	70
Chart 12. Population	
Wykres 13. Indeks starości	72
Chart 13. Ageing ratio	
Wykres 14. Mediana wieku ludności	73
Chart 14. Median age of population	
Wykres 15. Małżeństwa zawarte	73
Chart 15. Marriages contracted	

Wykres 16. Ruch naturalny ludności	75
Chart 16. Vital statistics of population	
Wykres 17. Saldo migracji ludności na pobyt stały	76
Chart 17. Net migration of population for permanent residence	
Wykres 18. Struktura dzieci w placówkach wychowania przedszkolnego według typów placówek	79
Chart 18. Structure of children in pre-primary establishments by type of establishments	
Wykres 19. Struktura ludności według poziomu wykształcenia według BAEL w 4 kwartale	81
Chart 19. Structure of population by level of educational attainment by LFS in the 4 quarter	
Wykres 20. Uczniowie i absolwenci szkół podstawowych	82
Chart 20. Pupils and graduates of primary schools	
Wykres 21. Struktura uczniów szkół ponadpodstawowych według typów szkół w roku szkolnym 2023/2024	84
Chart 21. Structure of students of post-primary schools by types of schools in the 2023/2024 school year	
Wykres 22. Struktura absolwentów szkół zawodowych dla młodzieży według podgrup kierunków kształcenia w roku szkolnym 2022/2023	85
Chart 22. Structure of graduates of vocational school for youth by narrow fields of education in the 2022/2023 school year	
Wykres 23. Studenci stacjonarni uczelni w miejscowościach akademickich na 1000 ludności	86
Chart 23. Students in full-time programmes in academic towns per 1000 population	
Wykres 24. Struktura absolwentów według grup kierunków kształcenia w roku akademickim 2022/2023	87
Chart 24. Structure of graduates by broad fields of education in the 2022/2023 academic year	
Wykres 25. Pracujący w gospodarce narodowej według sekcji PKD 2007 i płci w 2024 r.	90
Chart 25. Employed persons in the national economy by PKD 2007/NACE rev. 2 section and sex in 2024	
Wykres 26. Stopa bezrobocia rejestrowanego	94
Chart 26. Registered unemployment rate	
Wykres 27. Współczynnik aktywności zawodowej według kwartałów	97
Chart 27. Activity rate by quarters	
Wykres 28. Dynamika przeciętnego miesięcznego wynagrodzenia brutto w sektorze przedsiębiorstw	101
Chart 28. Indices of average monthly gross wages and salaries in the enterprise sector	
Wykres 29. Struktura subiektywnej oceny sytuacji materialnej gospodarstw domowych w 2023 r.	103
Chart 29. Structure of subjective evaluation of the material situation of households in 2023	
Wykres 30. Rodziny, którym na podstawie decyzji przyznano pomoc wg przyczyn	107
Chart 30. Number of families with assigning help (based on the decisions) by reasons	
Wykres 31. Dzieci w wieku do lat 3 na 100 miejsc w żłobkach i klubach dziecięcych	110
Chart 31. Children up to the age of 3 per 100 places in nurseries and children's clubs	
Wykres 32. Lekarze i pielęgniarki na 10 tys. ludności	124
Chart 32. Doctors and nurses per 10 thousand population	

Wykres 33.	Struktura lekarzy specjalistów według specjalizacji	125
Chart 33.	Structure of specialist doctors by specialization	
Wykres 34.	Świadczenia udzielone w trybie ambulatoryjnym w szpitalnych oddziałach ratunkowych i izbach przyjęć	127
Chart 34.	Outpatient health services provided in hospital emergency wards and admission rooms	
Wykres 35.	Struktura imprez oraz uczestników imprez organizowanych przez placówki kultury w 2023 r.	130
Chart 35.	Structure of events organized by culture institutions and events participants in 2023	
Wykres 36.	Osoby zamawiające przez Internet towary lub usługi do użytku prywatnego w ciągu ostatnich 12 miesięcy	137
Chart 36.	Individuals ordering goods or services via the Internet for private use during the last 12 months	
Wykres 37.	Osoby korzystające z usług administracji publicznej za pomocą Internetu w ciągu ostatnich 12 miesięcy	138
Chart 37.	Individuals using e-government services during the last 12 months	
Wykres 38.	Dynamika produktu krajowego brutto	141
Chart 38.	Indices of gross domestic product	
Wykres 39.	Produkt krajowy brutto na 1 mieszkańca według podregionów Odchylenia względne od przeciętnej wartości w kraju	142
Chart 39.	Gross domestic product per capita by subregions Relative deviations from the national average value	
Wykres 40.	Struktura wartości dodanej brutto według rodzajów działalności	143
Chart 40.	Structure of gross value added by kind of activity	
Wykres 41.	Struktura wartości dodanej brutto według rodzajów działalności i podregionów	144
Chart 41.	Structure of gross value added by kind of activity and subregions	
Wykres 42.	Podmioty gospodarki narodowej	146
Chart 42.	Entities of the national economy	
Wykres 43.	Struktura podmiotów gospodarki narodowej według sekcji PKD	148
Chart 43.	Structure of entities of the national economy by PKD sections	
Wykres 44.	Struktura spółek handlowych o kapitale jednorodnym według rodzaju kapitału	149
Chart 44.	Structure of commercial companies by type of capital	
Wykres 45.	Udział nakładów wewnętrznych na działalność B+R finansowanych przez sektor przedsiębiorstw w nakładach wewnętrznych na działalność B+R	151
Chart 45.	Share of intramural expenditure on R&D financed from business enterprise sector in intramural expenditure on R&D	
Wykres 46.	Nakłady wewnętrzne na działalność B+R na 1 mieszkańca	151
Chart 46.	Intramural expenditure on R&D per capita	
Wykres 47.	Personel wewnętrzny B+R na 1000 osób aktywnych zawodowo	154
Chart 47.	Internal R&D personnel per 1,000 economically active persons	
Wykres 48.	Udział przychodów przedsiębiorstw przemysłowych ze sprzedaży produktów nowych lub ulepszonych w przychodach ze sprzedaży ogółem	156
Chart 48.	Share of revenues of industrial enterprises from sale of new or improved products in total revenues from sales	

Wykres 49.	Zgłoszenia wynalazków dokonane przez podmioty krajowe na 1 mln mieszkańców . . .	156
Chart 49.	Patent applications filed by domestic entities per million inhabitants	
Wykres 50.	Przedsiębiorstwa posiadające dostęp do Internetu	157
Chart 50.	Enterprises with Internet access	
Wykres 51.	Przedsiębiorstwa otrzymujące zamówienia przez sieci komputerowe	158
Chart 51.	Enterprises receiving orders via computer networks	
Wykres 52.	Udział eksportu w przychodach ze sprzedaży produktów, towarów i materiałów ogółem	159
Chart 52.	Share of export in total revenue from sale of products, goods and materials	
Wykres 53.	Udział liczby przedsiębiorstw wykazujących zysk netto w ogólnej liczbie przedsiębiorstw niefinansowych	161
Chart 53.	Share of the number of enterprises showing net profit in the total number of non-financial enterprises	
Wykres 54.	Dynamika nakładów inwestycyjnych przedsiębiorstw niefinansowych	164
Chart 54.	Indices of investment outlays of non-financial enterprises	
Wykres 55.	Udział województwa w krajowej produkcji wybranych ziemio- płodów rolnych i ogrodnictwa w 2024 r.	167
Chart 55.	Share of voivodship in the country production of selected agricultural and horticultural crops in 2024	
Wykres 56.	Obsada bydła na 100 ha użytków rolnych	168
Chart 56.	Cattle density per 100 ha of agricultural land	
Wykres 57.	Obsada trzody chlewnej na 100 ha użytków rolnych	168
Chart 57.	Pigs density per 100 ha of agricultural land	
Wykres 58.	Dynamika skupu żywca rzeźnego ogółem (w wadze żywej)	170
Chart 58.	Indices of procurement of total animals for slaughter (in live weight)	
Wykres 59.	Dynamika skupu mleka	170
Chart 59.	Indices of procurement of cows' milk	
Wykres 60.	Dynamika produkcji sprzedanej przemysłu	175
Chart 60.	Indices of sold production of industry	
Wykres 61.	Struktura produkcji sprzedanej przemysłu według sekcji PKD	176
Chart 61.	Structure of sold production of industry by PKD sections	
Wykres 62.	Dynamika przeciętnego zatrudnienia w Przemysle	177
Chart 62.	Indices of average employment in Industry	
Wykres 63.	Przeciętne zatrudnienie w Przemysle według sekcji PKD	177
Chart 63.	Average paid employment in Industry by PKD sections	
Wykres 64.	Dynamika produkcji sprzedanej budownictwa	179
Chart 64.	Indices of sold production of construction	
Wykres 65.	Dynamika produkcji budowlano-montażowej	179
Chart 65.	Indices of construction and assembly production	
Wykres 66.	Struktura produkcji budowlano-montażowej według działów PKD	180
Chart 66.	Structure of construction and assembly production by divisions of PKD	

Wykres 67.	Dynamika przeciętnego zatrudnienia w Budownictwie	181
Chart 67.	Indices of average employment in Construction	
Wykres 68.	Dynamika liczby mieszkań oddanych do użytkowania	181
Chart 68.	Indices of the number of dwellings completed	
Wykres 69.	Struktura mieszkań oddanych do użytkowania według form budownictwa	182
Chart 69.	Structure of dwellings completed by construction form	
Wykres 70.	Dynamika sprzedaży detalicznej towarów	186
Chart 70.	Indices of retail sales of goods	
Wykres 71.	Struktura dróg publicznych o twardej nawierzchni	189
Chart 71.	Structure of hard surface public roads	
Wykres 72.	Krajowe linie regularnej komunikacji autobusowej w 2023 r.	191
Chart 72.	National lines of scheduled bus transport in 2023	
Wykres 73.	Ruch pasażerów w Porcie Lotniczym Bydgoszcz	193
Chart 73.	Passenger traffic at Bydgoszcz Airport	
Wykres 74.	Struktura zużycia energii elektrycznej według sektorów gospodarki	195
Chart 74.	Structure of electricity consumption by economy sectors	
Wykres 75.	Struktura wydatków budżetów jednostek samorządu terytorialnego według działów w 2023 r.	203
Chart 75.	Structure of expenditure of local government units budgets by divisions in 2023	
Wykres 76.	Liczba jednostek samorządu terytorialnego według relacji wyniku budżetowego do dochodów ogółem w 2023 r.	204
Chart 76.	Number of local government units by relation of the budget result to total revenue in 2023	
Wykres 77.	Dotacje otrzymane przez jednostki samorządu terytorialnego na realizację projektów europejskich	210
Chart 77.	Grants received by local government units for the implementation of European projects	
Wykres 78.	Struktura przedsięwzięć z zakresu rewitalizacji zaplanowanych w programach rewitalizacji GPR/PR według obszaru interwencji w % w 2023 r.	218
Chart 78.	Structure of revitalisation undertakings planned of revitalisation in programme GPR/PR by intervention areas in % in 2023	

Spis map

List of maps

	Str. Page
Mapa 1. Stężenie pyłów zawieszonych PM _{2,5} , PM ₁₀ i NO ₂ w 2023 r.	38
Map 1. Concentration of suspended particulates matter PM _{2,5} , PM ₁₀ and NO ₂ in 2023	
Mapa 2. Wskaźnik zatrudnienia według BAEL w 2024 r.	40
Map 2. Employment rate by LFS in 2024	
Mapa 3. Stopa bezrobocia według BAEL w 2024 r.	40
Map 3. Unemployment rate by LFS in 2024	
Mapa 4. Przeciętny miesięczny dochód rozporządzalny na 1 osobę w gospodarstwach domowych w 2023 r.	41
Map 4. Average monthly available income per capita in households in 2023	
Mapa 5. Beneficjenci środowiskowej pomocy społecznej w liczbie ludności ogółem w 2023 r. . .	41
Map 5. Beneficiaries benefiting from social assistance in number of total population in 2023	
Mapa 6. Zasoby mieszkaniowe w 2023 r.	42
Map 6. Dwellings stocks in 2023	
Mapa 7. Placówki ambulatoryjnej opieki zdrowotnej w 2023 r.	42
Map 7. Outpatient health care units in 2023	
Mapa 8. Produkt krajowy brutto na 1 mieszkańca w 2023 r.	43
Map 8. Gross domestic product per capita in 2023	
Mapa 9. Podmioty gospodarki narodowej w 2024 r.	43
Map 9. Entities of the national economy in 2024	
Mapa 10. Drogi publiczne o twardej nawierzchni w 2023 r.	45
Map 10. Hard surface public road in 2023	
Mapa 11. Energia ze źródeł odnawialnych w 2023 r.	45
Map 11. Energy from renewable sources in 2023	
Mapa 12. Podział administracyjny województwa w 2024 r.	46
Map 12. Administrative Division of the Voivodship in 2024	
Mapa 13. Podział województwa kujawsko-pomorskiego według Klasyfikacji Jednostek Terytorialnych do Celów Statystycznych (NUTS) w 2024 r.	47
Map 13. Division of the Kujawsko-Pomorskie Voivodship according to the Classification of Territorial Units for Statistics (NUTS) in 2024	
Mapa 14. Zużycie wody na potrzeby gospodarki narodowej i ludności w 2023 r.	51
Map 14. Water consumption for needs of the national economy and population in 2023	
Mapa 15. Ludność korzystająca z oczyszczalni ścieków w 2023 r.	54
Map 15. Population connected to wastewater treatment plants in 2023	
Mapa 16. Powierzchnia o szczególnych walorach przyrodniczych prawnie chroniona w 2023 r. . .	58
Map 16. Area of special nature value under legal protection in 2023	
Mapa 17. Lesistość w 2023 r.	60
Map 17. Forest cover in 2023	
Mapa 18. Odpady komunalne zebrane w 2023 r.	63
Map 18. Municipal waste collected in 2023	

Mapa 19.	Zmiana liczby ludności w 2024 r. w stosunku do 2021 r.	71
Map 19.	Population changes in 2024 compared to 2021	
Mapa 20.	Przyrost naturalny ludności	74
Map 20.	Natural increase	
Mapa 21.	Saldo migracji ludności na pobyt stały	77
Map 21.	Net migration of population for permanent residence	
Mapa 22.	Wychowanie przedszkolne w roku szkolnym 2023/2024	80
Map 22.	Pre-primary education in the 2023/2024 school year	
Mapa 23.	Uczniowie w szkołach podstawowych w roku szkolnym 2023/2024	83
Map 23.	Pupils in primary schools in the 2023/2024 school year	
Mapa 24.	Udział kobiet w ogólnej liczbie pracujących w gospodarce narodowej według gminy zamieszkania w 2024 r.	91
Map 24.	Share of women in the total number of employed persons in the national economy by gmina of residence in 2024	
Mapa 25.	Średnia wieku pracujących w gospodarce narodowej według gminy zamieszkania w 2024 r.	92
Map 25.	Average age of employed persons in the national economy by gmina of residence in 2024	
Mapa 26.	Stopa bezrobocia rejestrowanego w 2024 r.	94
Map 26.	Registered unemployment rate in 2024	
Mapa 27.	Przeciętne miesięczne wynagrodzenia brutto w 2023 r.	99
Map 27.	Average monthly gross wages and salaries in 2023	
Mapa 28.	Zasięg korzystania ze środowiskowej pomocy społecznej w 2023 r.	106
Map 28.	Scope of use of social assistance at domicile in 2023	
Mapa 29.	Żłobki i kluby dziecięce w 2023 r.	110
Map 29.	Nurseries and children clubs in 2023	
Mapa 30.	Warunki mieszkaniowe ludności w 2023 r.	112
Map 30.	Housing conditions of population in 2023	
Mapa 31.	Zużycie wody z wodociągów w gospodarstwach domowych w 2023 r.	113
Map 31.	Consumption of water from water supply systems in households in 2023	
Mapa 32.	Ludność korzystająca z sieci kanalizacyjnej w 2023 r.	115
Map 32.	Population connected sewage system in 2023	
Mapa 33.	Ludność korzystająca z gazu z sieci w 2023 r.	117
Map 33.	Population connected to the gas supply system in 2023	
Mapa 34.	Ambulatoryjna opieka zdrowotna w 2023 r.	120
Map 34.	Out-patient health care in 2023	
Mapa 35.	Wydatki gmin i miast na prawach powiatu w dziale „Ochrona zdrowia” w 2023 r.	128
Map 35.	Expenditures of gminas and cities with powiat status in “Health care” division in 2023	
Mapa 36.	Wydatki gmin i miast na prawach powiatu w dziale „Kultura i ochrona dziedzictwa narodowego” w 2023 r.	132
Map 36.	Expenditure of gminas and cities with powiat status in division “Culture and national heritage” in 2023	
Mapa 37.	Zagrożenie przestępczością w 2024 r.	135
Map 37.	Crime risk in 2024	
Mapa 38.	Bezpieczeństwo na drogach w 2024 r.	136
Map 38.	Road safety in 2024	

Mapa 39.	Fundacje, stowarzyszenia i organizacje społeczne wpisane do rejestru REGON w 2024 r.	139
Map 39.	Foundations, associations and social organizations entered in the REGON register in 2024	
Mapa 40.	Podmioty gospodarki narodowej w 2024 r.	147
Map 40.	Entities of the national economy in 2024	
Mapa 41.	Nakłady wewnętrzne na działalność B+R na 1 mieszkańca według podregionów w 2023 r.	152
Map 41.	Intramural expenditure on R&D per capita by subregions in 2023	
Mapa 42.	Udział środków zewnętrznych w nakładach wewnętrznych na działalność B+R według podregionów w 2023 r.	153
Map 42.	Share of external funds in intramural expenditures on R&D by subregions in 2023	
Mapa 43.	Nakłady inwestycyjne w przedsiębiorstwach na 1 mieszkańca w 2023 r.	164
Map 43.	Investment outlays in enterprises per capita in 2023	
Mapa 44.	Produkcja sprzedana przemysłu w 2023 r.	173
Map 44.	Sold production of industry in 2023 r.	
Mapa 45.	Przeciętne zatrudnienie w Przemysle w 2023 r.	174
Map 45.	Average employment in Industry in 2023	
Mapa 46.	Mieszkania oddane do użytkowania w 2024 r.	184
Map 46.	Dwellings completed in 2024	
Mapa 47.	Drogi gminne i powiatowe o nawierzchni twardej ulepszonej w 2023 r.	190
Map 47.	Improved hard surface communal and district roads in 2023	
Mapa 48.	Ścieżki rowerowe w 2023 r.	191
Map 48.	Cycle paths in 2023	
Mapa 49.	Zużycie energii elektrycznej w gospodarstwach domowych w 2023 r.	196
Map 49.	Consumption of electricity in households in 2023	
Mapa 50.	Dochody własne budżetów gmin na 1 mieszkańca w 2023 r.	198
Map 50.	Own revenue of budgets of gminas per capita in 2023	
Mapa 51.	Dotacje otrzymane przez gminy na 1 mieszkańca w 2023 r.	200
Map 51.	Grants for gminas per capita in 2023	
Mapa 52.	Wydatki inwestycyjne gmin na 1 mieszkańca w 2023 r.	202
Map 52.	Investment expenditure of gminas per capita in 2023	
Mapa 53.	Zadłużenie gmin w % dochodów ogółem w 2023 r.	206
Map 53.	Debt of gminas in % of total revenue in 2023	
Mapa 54.	Zadłużenie gmin na 1 mieszkańca w 2023 r.	207
Map 54.	Debt of gminas per capita in 2023	
Mapa 55.	Dotacje otrzymane przez gminy na realizację projektów europejskich w 2023 r.	211
Map 55.	Grants received by gminas for the implementation of European project in 2023	
Mapa 56.	Udział europejskich dotacji inwestycyjnych otrzymanych przez gminy w wydatkach inwestycyjnych ogółem w 2023 r.	212
Map 56.	Share of the European investment grants received by gminas in total investment expenditure in 2023	
Mapa 57.	Udział powierzchni objętej obowiązującymi miejscowymi planami zagospodarowania przestrzennego w powierzchni ogółem w 2023 r.	213
Map 57.	Share of the area covered by binding local spatial management plans in total area in 2023	
Mapa 58.	Aktywność gmin w zakresie rewitalizacji w 2023 r.	215
Map 58.	Activity of the gminas in the field of revitalization in 2023	

Spis tablic

List of tables

	Str. Page
Tablica 1. Wybrane dane ogólnopolskie i wojewódzkie	35
Table 1. Selected data for Poland and the Voivodship	
Tablica 2. Powierzchnia geodezyjna według kierunków wykorzystania	49
Table 2. Geodetic area by the land use	
Tablica 3. Zużycie wody według potrzeb w ciągu roku	52
Table 3. Consumption of water by needs during the year	
Tablica 4. Ścieki komunalne i przemysłowe wymagające oczyszczania odprowadzone do wód lub do ziemi	53
Table 4. Industrial and municipal wastewater requiring treatment discharged into waters or into the ground	
Tablica 5. Emisja zanieczyszczeń powietrza z zakładów szczególnie uciążliwych dla czystości powietrza	56
Table 5. Emission of air pollutants from plants especially noxious to air quality	
Tablica 6. Odpady przemysłowe	62
Table 6. Industrial waste	
Tablica 7. Odpady komunalne zebrane selektywnie w ciągu roku	64
Table 7. Municipal waste collected separately during the year	
Tablica 8. Nakłady na środki trwałe służące ochronie środowiska i gospodarce wodnej w latach 2015–2023	67
Table 8. Outlays on fixed assets for environmental protection and water management in 2015–2023	
Tablica 9. Ludność	69
Table 9. Population	
Tablica 10. Wychowanie przedszkolne	78
Table 10. Pre-primary education	
Tablica 11. Osoby, które przystąpiły/zdały egzamin maturalny	85
Table 11. Persons who took or passed matriculation exam	
Tablica 12. Aktywność ekonomiczna ludności w wieku 15–89 lat w 4 kwartale według BAEL	96
Table 12. Economic activity of the population aged 15–89 in the 4 quarter by LFS	
Tablica 13. Przeciętne miesięczne wynagrodzenie brutto w sektorze przedsiębiorstw	100
Table 13. Average monthly gross wages and salaries in the enterprise sector	
Tablica 14. Świadczenia społeczne	102
Table 14. Social benefits	
Tablica 15. Przeciętny miesięczny dochód rozporządzalny	102
Table 15. Average monthly available income	
Tablica 16. Świadczenia pomocy społecznej	104
Table 16. Social assistance benefits	

Tablica 17.	Beneficjenci środowiskowej pomocy społecznej	105
Table 17.	Beneficiaries of social assistance at domicile	
Tablica 18.	Świadczenia wychowawcze „RODZINA 500+”	107
Table 18.	„FAMILY 500+” child-support benefit	
Tablica 19.	Świadczenia na rzecz rodziny	108
Table 19.	Benefits to the family	
Tablica 20.	Żłobki i kluby dziecięce	109
Table 20.	Nurseries and children’s clubs	
Tablica 21.	Zasoby mieszkaniowe	112
Table 21.	Dwelling stocks	
Tablica 22.	Wodociągi	114
Table 22.	Water supply system	
Tablica 23.	Kanalizacja	114
Table 23.	Sewage system	
Tablica 24.	Sieć gazowa oraz odbiorcy i zużycie gazu z sieci w gospodarstwach domowych	116
Table 24.	Gas supply system as well as consumers and consumption of gas from gas supply system in households	
Tablica 25.	Placówki opieki zdrowotnej	122
Table 25.	Health care facilities	
Tablica 26.	Instytucje kultury	129
Table 26.	Culture institutions	
Tablica 27.	Wypadki drogowe oraz ich skutki	135
Table 27.	Road accidents and their results	
Tablica 28.	Gospodarstwa domowe posiadające dostęp do Internetu w domu oraz osoby korzystające z Internetu	137
Table 28.	Households with access to the Internet at home and Internet users	
Tablica 29.	Fundacje, stowarzyszenia i organizacje społeczne wpisane do rejestru REGON	139
Table 29.	Foundations, associations and social organizations entered in the REGON register	
Tablica 30.	Podmioty gospodarki narodowej w rejestrze REGON	145
Table 30.	Entities of national economy in the REGON register	
Tablica 31.	Nakłady wewnętrzne na działalność B+R według źródeł finansowania	150
Table 31.	Intramural expenditure on R&D by source of funds	
Tablica 32.	Nakłady wewnętrzne na działalność B+R według pochodzenia środków	152
Table 32.	Intramural expenditures on R&D by origin of funds	
Tablica 33.	Przedsiębiorstwa innowacyjne według rodzajów wprowadzonych innowacji	155
Table 33.	Innovative enterprises by types of introduced innovations	
Tablica 34.	Wybrane wskaźniki ekonomiczno-finansowe w badanych przedsiębiorstwach niefinansowych	162
Table 34.	Selected economic and financial indicators in the surveyed non-financial enterprises	

Tablica 35. Nakłady inwestycyjne przedsiębiorstw niefinansowych	165
Table 35. Investment outlays of non-financial enterprises	
Tablica 36. Plony wybranych ziemiopłodów rolnych	167
Table 36. Yields of selected agricultural crops	
Tablica 37. Przemysł	175
Table 37. Industry	
Tablica 38. Budownictwo	178
Table 38. Construction	
Tablica 39. Budownictwo mieszkaniowe	182
Table 39. Residential construction	
Tablica 40. Dynamika sprzedaży detalicznej towarów	186
Table 40. Indices of retail sales of goods	
Tablica 41. Drogi publiczne według rodzajów nawierzchni	188
Table 41. Public roads by type of surface	
Tablica 42. Drogi publiczne o twardej nawierzchni	189
Table 42. Hard surface public roads	
Tablica 43. Komunikacja miejska	192
Table 43. Urban transport	
Tablica 44. Ruch pasażerów w Porcie Lotniczym Bydgoszcz	193
Table 44. Passenger traffic at Bydgoszcz Airport	
Tablica 45. Odbiorcy i zużycie energii elektrycznej w gospodarstwach domowych	195
Table 45. Consumers and consumption of electricity in households	
Tablica 46. Dochody budżetów jednostek samorządu terytorialnego	197
Table 46. Revenue of budgets of local government units	
Tablica 47. Wydatki budżetów jednostek samorządu terytorialnego	201
Table 47. Expenditure of budgets of local government units	
Tablica 48. Wynik budżetów jednostek samorządu terytorialnego	204
Table 48. Result of budgets of local government units	
Tablica 49. Zadłużenie jednostek samorządu terytorialnego w 2023 r.	205
Table 49. Debt of local government units in 2023	
Tablica 50. Wartość całkowita oraz wartość dofinansowania ze środków UE projektów zreali- zowanych w ramach Umowy Partnerstwa 2014–2020 na terenie województwa do końca grudnia 2024 r.	209
Table 50. The total value and the value of EU co-financing of projects implemented under the Partnership Agreement 2014–2020 in the Voivodship by the end of December 2024	
Tablica 51. Obszary zdegradowane w gminach	216
Table 51. Degraded area in gminas	

Objaśnienia znaków umownych

Symbols

Symbol Symbol	Opis Description	Symbol Symbol	Opis Description
Kreska (–)	oznacza, że zjawisko nie wystąpiło. magnitude zero.	Znak Δ	oznacza, że nazwy zostały skrócone w stosunku do obowiązującej klasyfikacji. categories of applied classification are presented in abbreviated form.
Zero: (0)	zjawisko istniało w wielkości mniejszej od 0,5. magnitude not zero, but less than 0.5 of a unit.	„W tym” „Of which”	oznacza, że nie podaje się wszystkich składników sumy. indicates that not all elements of the sum are given.
(0,0)	zjawisko istniało w wielkości mniejszej od 0,05. magnitude not zero, but less than 0.05 of a unit.	Znak (*)	dane zostały zmienione w stosunku do już opublikowanych data revised
Kropka (.)	oznacza: brak informacji, konieczność zachowania tajemnicy statystycznej lub że wypełnienie pozycji jest niemożliwe albo niecelowe. data not available, classified data (statistical confidentiality) or providing data impossible or purposeless.	Comma (,)	used in figures represents the decimal point.

Ważniejsze skróty

Major abbreviations

Skrót Abbreviation	Znaczenie Meaning	Skrót Abbreviation	Znaczenie Meaning
zł PLN	złoty zloty	km ²	kilometr kwadratowy square kilometre
tys.	tysiąc thousand	kWh	kilowatogodzina kilowatt-hour
mln	million million	GWh	gigawatogodzina gigawatt-hour
g	gram gram	MW	megawat megawatt
kg	kilogram kilogramme	cd. cont.	ciąg dalszy continued
t	tona tonne	dok. cont.	dokończenia continued
dt	decytona decitonne	szt. pcs	sztuka piece
l	litr litre	pkt	punkt
ha	hektar hectare	p. proc. pp	punkt procentowy percentage point
m	metr metre	BAEL LFS	Badanie Aktywności Ekonomicznej Ludności Labour Force Survey
km	kilometr kilometre	MON	Ministerstwo Obrony Narodowej Ministry of National Defence
m ²	metr kwadratowy square metre	MSWiA	Ministerstwo Spraw Wewnętrznych i Administracji Ministry of the Interior and Administration
m ³	metr sześcienny cubic metre	NFZ	Narodowy Fundusz Zdrowia National Health Fund
dam ³	dekametr sześcienny cubic decametre	PKD	Polska Klasyfikacja Działalności NACE classification
hm ³	hektometr sześcienny cubic hectometre	UE EU	Unia Europejska European Union

W publikacji zastosowano skróty niektórych nazw poziomów klasyfikacyjnych PKD 2007; skrócone nazwy zostały oznaczone w tablicach i wykresach znakiem „Δ”. Zestawienie zastosowanych skrótów i pełnych nazw podaje się poniżej:

The names of some classification levels of NACE Rev. 2 used in publication have been abbreviated, abbreviations are marked in the tables and graphs with the sign „Δ”. The list of abbreviations used and their full names are given below:

Skrót Abbreviation	Pełna nazwa Full name
sekcje sections	
Wytwarzanie i zaopatrywanie w energię elektryczną, gaz, parę wodną i gorącą wodę	Wytwarzanie i zaopatrywanie w energię elektryczną, gaz, parę wodną, gorącą wodę i powietrze do układów klimatyzacyjnych
Dostawa wody; gospodarowanie ściekami i odpadami; rekultywacja	Dostawa wody; gospodarowanie ściekami i odpadami oraz działalność związana z rekultywacją
Handel; naprawa pojazdów samochodowych Trade; repair of motor vehicles	Handel hurtowy i detaliczny; naprawa pojazdów samochodowych, włączając motocykle Wholesale and retail trade; repair of motor vehicles and motorcycles
Zakwaterowanie i gastronomia Accommodation and catering	Działalność związana z zakwaterowaniem i usługami gastronomicznymi Accommodation and food service activities
Obsługa rynku nieruchomości	Działalność związana z obsługą rynku nieruchomości
Administrowanie i działalność wspierająca	Działalność w zakresie usług administrowania i działalność wspierająca
działy divisions	
Produkcja wyrobów z metali	Produkcja metalowych wyrobów gotowych, z wyłączeniem maszyn i urządzeń
Budowa budynków	Roboty budowlane związane ze wznoszeniem budynków
Budowa obiektów inżynierii lądowej i wodnej	Roboty związane z budową obiektów inżynierii lądowej i wodnej

ŚRODOWISKO

Województwo kujawsko-pomorskie to 10. pod względem powierzchni województwo w Polsce. Na 1 stycznia 2024 r. jego powierzchnia była bliska 18,0 tys. km² stanowiąc 5,7% powierzchni kraju. Administracyjnie podzielone jest ono na 19 powiatów, 4 miasta na prawach powiatu oraz 144 gminy. Na koniec grudnia 2024 r. na obszarze województwa ulokowanych było 56 miast, w tym 39 w gminach miejsko-wiejskich (na koniec grudnia 2023 r. były to 53 miasta, w tym 36 w gminach miejsko-wiejskich). Według klasyfikacji jednostek terytorialnych do celów statystycznych (NUTS) wyodrębnia się w województwie 5 podregionów.

W strukturze powierzchni geodezyjnej przeważają w województwie użytki rolne (64,7% na 1 stycznia 2024 r.; 4. pozycja w kraju), co świadczy o rolniczym jego charakterze. W 2024 r. w porównaniu z 2015 r. ich powierzchnia zmniejszyła się o 5,9 tys. ha (o 0,5%). Na przestrzeni porównywanych lat przybyło natomiast gruntów zabudowanych i zurbanizowanych (o 12,9%). Łączna powierzchnia gruntów leśnych w 2023 r. względem 2015 r. wzrosła o 0,5 tys. ha. Ich udział w powierzchni województwa w 2023 r. wyniósł 24,0%, a udział lasów (tzw. wskaźnik lesistości) 23,5%.

Powierzchnia obszarów o szczególnych walorach przyrodniczych prawnie chroniona według stanu na 31 grudnia 2023 r. stanowiła 32,2% powierzchni województwa kujawsko-pomorskiego (6. pozycja wśród wszystkich województw). W omawianym roku na 1 mieszkańca w województwie przypadało 2897 m² powierzchni o szczególnych walorach przyrodniczych prawnie chronionej (w Polsce 2685 m² na 1 mieszkańca).

W 2023 r. w porównaniu z 2015 r. w województwie kujawsko-pomorskim wzrosło (o 1,6%) zużycie wody na potrzeby gospodarki narodowej i ludności. Najwięcej wody zużyto na eksploatację sieci wodociągowej (42,2%). Niewiele mniejsze zużycie dotyczyło celów przemysłowych (39,1%). W Polsce najwięcej wody zużyto w przemyśle (68,3%). W 2023 r. w przeliczeniu na 1 mieszkańca zużycie wody na potrzeby gospodarki narodowej i ludności wyniosło 113,4 m³ (w Polsce 210,1 m³ na 1 mieszkańca). W gospodarstwach domowych zużycie wody w 2023 r. względem 2015 r. wzrosło o 3,2%. Średnioroczne zużycie z wodociągów w 2023 r. wyniosło 36,6 m³ wody na 1 mieszkańca, tj. o 2,6 m³ wody na 1 mieszkańca więcej niż w 2015 r.

Do wód powierzchniowych lub do ziemi odprowadzono w 2023 r. 143,7 hm³ ścieków komunalnych i przemysłowych. Oczyszczenia wymagało 135,3 hm³ ścieków, z czego 99,1% ścieków oczyszczono. W porównaniu z 2015 r. wzrosła zarówno ilość ścieków przemysłowych odprowadzonych w ciągu roku (o 21,8%), jak również ilość odprowadzonych ścieków komunalnych (o 8,3%).

W końcu 2023 r. pracowało w województwie kujawsko-pomorskim 47 oczyszczalni ścieków przemysłowych o łącznej przepustowości projektowej 430,3 dam³ na dobę, która była o 4,2% niższa niż w 2015 r. Działało też 135 oczyszczalni ścieków komunalnych o łącznej przepustowości projektowej 441,6 dam³ na dobę, tj. o 0,4% mniejszej niż w 2015 r. Udział ludności korzystającej z oczyszczalni ścieków wzrósł z 72,1% w 2015 r. do 73,7% w 2023 r., przy czym wzrost odnotowano jedynie na wsiach z 37,1% do 43,6%, a w miastach wystąpił nieznaczny spadek z 95,7% do 95,6% w 2023 r. Dla porównania w kraju w 2023 r. omawiany wskaźnik był większy o 2,2 p. proc. niż w województwie.

Według stanu na 31 grudnia 2023 r. w województwie kujawsko-pomorskim zlokalizowanych było 99 z 1820 wszystkich w Polsce zakładów szczególnie uciążliwych dla czystości powietrza, tj. tych o największej w skali kraju emisji zanieczyszczeń do powietrza. Wielkość emisji pyłów wykazanych przez nie wyniosła 1,6 tys. ton (10,2% emisji w Polsce). Zmniejszyła się ona o 37,9% w porównaniu z 2015 r. Emisja zanieczyszczeń gazowych z tych zakładów w omawianym roku wyniosła 9131,7 tys. ton (5,3% emisji w Polsce), tj. o 9,0% więcej niż w 2015 r. W urządzeniach do redukcji zanieczyszczeń powietrza w 2023 r. zatrzymano lub zneutralizowano 99,5% pyłów i 60,0% gazów (bez CO₂) wytworzonych przez zakłady szczególnie uciążliwe dla czystości powietrza.

W ciągu 2023 r. wytworzonych zostało w województwie kujawsko-pomorskim 1641,2 tys. ton odpadów przemysłowych (1,5% tego rodzaju odpadów w kraju), tj. o 51,3% mniej niż w 2015 r. W tym czasie zebranych zostało 715,4 tys. ton odpadów komunalnych. Było to o 20,7% więcej niż w 2015 r. Na 1 mieszkańca przypadało średnio 357 kg zebranych odpadów komunalnych, tj. o 73 kg na 1 mieszkańca więcej niż w 2015 r. Z gospodarstw domowych odebrano 83,3% wszystkich wytworzonych odpadów komunalnych.

Pozytywnym zjawiskiem był odnotowany w województwie wzrost udziału ilości odpadów selektywnie zebranych w odpadach komunalnych zebranych ogółem z 21,6% w 2015 r. do 37,4% w 2023 r. W gospodarstwach domowych udział ten wzrósł względem 2015 r. o 16,3 p. proc. do 40,7% w 2023 r.

W 2023 r. w województwie kujawsko-pomorskim wysokość nakładów na środki trwale przeznaczone na ochronę środowiska wyniosła 968,2 mln zł, tj. o 20,0% więcej niż w 2015 r. Z nakładów tych najwięcej środków (podobnie jak w kraju) przeznaczono na gospodarkę ściekową i ochronę wód (64,5%). Nakłady na finansowanie gospodarki wodnej w 2023 r. przeznaczone zostały głównie na ujęcia i doprowadzenia wody (52,6%). W 2023 r. przeciętnie na środki trwale służące ochronie środowiska i gospodarce wodnej wydano 566,66 zł na 1 mieszkańca województwa, tj. o 30,85 zł na 1 mieszkańca mniej niż w Polsce. Było to o 236,58 zł więcej niż przed rokiem i o 120,01 zł więcej niż w 2015 r.

SPOŁECZEŃSTWO

Na przestrzeni lat 2015-2023 w statystykach niektórych obszarów życia zaznaczył się okres funkcjonowania w warunkach obostrzeń związanych z pandemią COVID-19, tj. od początku 2020 r. Wtedy to, wprowadzono szeroki zakres form zapobiegania rozprzestrzenianiu się choroby zakaźnej, które znalazły odzwierciedlenie m.in. w danych statystycznych. W 2024 r., podobnie jak w roku poprzednim, odnotowano poprawę statystyk.

Województwo kujawsko-pomorskie na koniec grudnia 2024 r. zamieszkiwało 1 984,5 tys. osób, tj. 5,3% populacji Polski. Od 2015 r. utrzymuje się przewaga liczby zgonów nad liczbą urodzeń, co skutkuje ujemnym przyrostem naturalnym. Współczynnik urodzeń zmalał z 9,19 osób na 1000 ludności w 2015 r. do 6,08 osób w 2024 r., a współczynnik zgonów wzrósł odpowiednio z 9,83 osób na 1000 ludności do 11,03 osoby. Od 2015 r. najniższy współczynnik przyrostu naturalnego odnotowano w 2021 r. (minus 5,71 osób na 1000 ludności). W 2024 r. było to minus 4,94 osoby na 1000 ludności. W analizowanym roku utrzymało się zjawisko nadwyżki odpływu migracyjnego z województwa kujawsko-pomorskiego nad napływem migracyjnym. Współczynnik salda migracji ogólnej na pobyt stały wyniósł minus 0,88 osób na 1000 ludności (przy czym dla migracji zagranicznej był dodatni i wyniósł 0,12). Omawiane zjawiska wpłynęły na rzeczywiste zmniejszenie liczby mieszkańców województwa. W 2024 r. w stosunku do 2015 r. stopa przyrostu rzeczywistego wyniosła minus 4,9 co oznacza, że w tym czasie na każde 1000 mieszkańców województwa ubyły 49 osób.

Utrzymują się tendencje świadczące o starzeniu się społeczeństwa województwa kujawsko-pomorskiego, na co wskazuje chociażby coraz wyższa mediana wieku mieszkańców województwa. W 2024 r. dla mężczyzn wyniosła ona 42,1 roku, a dla kobiet 45,4 roku (w 2015 r. odpowiednio 38,0 lat i 41,4 roku).

Zmiany dotyczą także struktury wieku ludności województwa kujawsko-pomorskiego. W 2024 r. w porównaniu z 2015 r. liczba dzieci i młodzieży w wieku 0-14 lat zmniejszyła się o 9,7%, a ludności w wieku 65 lat i więcej przybyło o 29,5%. Współczynnik młodości demograficznej wyniósł 14,3%, a współczynnik starości demograficznej wyniósł 20,9%. W porównaniu z 2015 r. oznacza to odpowiednio spadek o 0,8 p. proc. i wzrost o 5,6 p. proc.

Najczęstszą przyczyną zgonów w 2023 r. w województwie, podobnie jak w 2015 r., były choroby układu krążenia oraz nowotwory. Łącznie były one przyczyną 61,3% zgonów. Względem 2015 r. liczba zgonów spowodowana chorobami układu krążenia zmniejszyła się o 26,1%, natomiast tych, spowodowanych chorobami nowotworowymi było więcej o 13,1%. W 2023 r. COVID-19 był przyczyną 1,2% wszystkich zgonów w województwie kujawsko-pomorskim (w 2021 r. było to 18,4%).

Wyniki Badania Aktywności Ekonomicznej Ludności (BAEL) wskazują na utrzymanie się pozytywnych tendencji na rynku pracy w województwie kujawsko-pomorskim w 4 kwartale 2024 r. zarówno względem 4 kwartału roku poprzedniego, jak i 4 kwartału 2021 r. Świadczy o tym wartość współczynnika aktywności zawodowej (59,2%), który zwiększył się w porównaniu z rokiem poprzednim o 0,9 p. proc. i względem 2021 r. o 1,6 p. proc. Wzrosła też wartość wskaźnika zatrudnienia do 56,9% w 4 kwartale 2024 r. zarówno względem roku poprzedniego (o 1,0 p. proc.), jak i w porównaniu z 4 kwartałem 2021 r. (o 1,6 p. proc.). Zmalała wartość stopy bezrobocia z 3,9% w 4 kwartale 2021 r. do 3,8% w 4 kwartale 2024 r. (w 4 kwartale 2023 r. była wyższa o 0,4 p. proc.). Populacja biernych zawodowo w 4 kwartale 2024 r. obejmowała 40,8% ludności w wieku 15–89 lat. Wśród biernych zawodowo w grupie wieku 15–74 lata największy udział stanowili pozostający na emeryturze (55,1% osób biernych zawodowo nieposzukujących pracy).

W latach 2015–2024 odnotowano w województwie kujawsko-pomorskim, podobnie jak w kraju, poprawę sytuacji na rynku pracy pod względem bezrobocia rejestrowanego. Na koniec 2024 r. w powiatowych urzędach pracy w województwie kujawsko-pomorskim zarejestrowanych było 55,3 tys. osób bezrobotnych (7,0% wszystkich w Polsce). Ich liczba zwiększyła się względem roku poprzedniego (o 1,8%), ale zmalała w odniesieniu do 2015 r. (o 48,4%). Większość bezrobotnych (52,4%) to osoby długotrwale bezrobotne, ale udział tej grupy zmniejszył się względem notowanego w 2015 r. (o 6,5 p. proc.). Na koniec grudnia 2024 r. stopa bezrobocia rejestrowanego wyniosła 7,3% (w Polsce o 2,2 p. proc. niższa). Było to mniej o 0,2 p. proc. niż rok wcześniej i o 5,9 p. proc. mniej niż w 2015 r.

Liczba pracujących w gospodarce narodowej w województwie kujawsko-pomorskim na koniec października 2024 r. wyniosła 750,1 tys. osób (5,0% wszystkich w Polsce). W porównaniu z analogicznym miesiącem 2023 r. było to o 0,6% mniej pracujących. W końcu października 2024 r. większość wśród pracujących stanowili mężczyźni (54,0%). Najwięcej osób pracowało w przemyśle (23,3%).

Przeciętne miesięczne wynagrodzenie brutto w 2023 r. w województwie kujawsko-pomorskim wyniosło 6721,48 zł i było o 11,5% niższe od przeciętnego wynagrodzenia w Polsce. Wzrosło ono w województwie o 89,9% względem 2015 r.

Przeciętna liczba emerytów i rencistów w województwie kujawsko-pomorskim w 2024 r. liczyła 490,4 tys. osób. Było to 7,1% więcej niż w 2015 r. Przeciętna emerytura i renta brutto wypłacana w 2024 r. z pozarolniczego systemu ubezpieczeń społecznych wyniosła 3491,79 zł. Było to o 14,4% więcej niż rok wcześniej i o 91,2% więcej niż w 2015 r. Rolnikom indywidualnym wypłacano średnio miesięcznie świadczenia w kwocie 2137,21 zł, tj. względem porównywanych lat więcej odpowiednio o 14,2% i o 79,3%.

W 2023 r. w gospodarstwach domowych w województwie kujawsko-pomorskim przeciętny miesięczny dochód do dyspozycji wynosił 2482,68 zł na 1 osobę (o 139,43 zł mniej na 1 osobę niż przeciętnie w Polsce). Było to o 18,6% więcej niż rok wcześniej i o 105,4% więcej niż w 2015 r. Wskaźnik zagrożenia ubóstwem w województwie był wyższy od notowanego w Polsce o 5,5 p. proc. i w 2023 r. wyniósł 19,5%.

Liczba osób objętych świadczeniami środowiskowej pomocy społecznej w 2023 r. była mniejsza zarówno w porównaniu z rokiem poprzednim, jak i względem 2015 r. W omawianym roku beneficjentami środowiskowej pomocy społecznej było 4,9% ogólnej liczby mieszkańców województwa kujawsko-pomorskiego. Było to o 0,3 p. proc. mniej niż w 2022 r. i o 4,8 p. proc. mniej niż w 2015 r. Kartę Dużej Rodziny w 2023 r. posiadało 89,6 tys. rodzin. Było to o 23,3% więcej niż rok wcześniej. Przeciętnie miesięcznie świadczeniami z programu „Rodzina 500+” w 2023 r. objętych było 355,1 tys. dzieci. Wydatki na ten cel wyniosły 2151,6 mln zł (o 1,1% mniej niż w roku poprzednim).

Opiekę nad dziećmi do 3 lat w końcu 2023 r. w województwie kujawsko-pomorskim sprawowało 257 funkcjonujących placówek. Dysponowały one 10,7 tys. miejsc, a według stanu na 31 grudnia 2023 r. przebywało w nich 7,8 tys. dzieci. Zarówno liczba miejsc, jak i liczba dzieci wzrosła względem roku poprzedniego, jak i w odniesieniu do 2015 r. W ramach systemu oświaty w roku szkolnym 2023/2024 wychowaniem przedszkolnym objętych było 74,1 tys. dzieci, tj. o 32,8% więcej niż w roku szkolnym 2015/2016. W tym

czasie przybyły 44 placówki wychowania przedszkolnego. Większość dzieci (77,9% w roku szkolnym 2023/2024) uczęszczała do przedszkoli, których liczba zwiększyła się w porównaniu z rokiem szkolnym 2015/2016 o 131 placówek.

Ze wszystkich szkół ponadpodstawowych w województwie kujawsko-pomorskim (416 placówek) największym zainteresowaniem uczniów cieszyła się nauka w ogólnozawodowych szkołach średnich (47,0 tys. uczniów). Drugie pod względem liczby uczniów były liceach ogólnokształcących (36,6 tys. uczniów). Z szerokiej gamy dostępnych kierunków kształcenia, najwięcej absolwentów ogólnozawodowych szkół średnich ukończyło kierunki z podgrupy inżynierijno-technicznej oraz biznes i administracja. Kierunki z podgrupy inżynierijno-technicznej ukończyła też najliczniejsza grupa absolwentów szkół branżowych I stopnia.

Egzamin maturalny w 2024 r. zdało 82,8% wszystkich osób, które do niego przystąpiły, tj. 1,4 p. proc. mniej niż rok wcześniej.

Według BAEL w strukturze ludności województwa kujawsko-pomorskiego pod względem poziomu wykształcenia w 4 kwartale 2024 r. największy udział, tj. 25,7% ludności w wieku 15–89 lat, stanowiły osoby z wykształceniem policealnym i średnim zawodowym. Kolejną grupą w omawianej strukturze były osoby legitymujące się wykształceniem wyższym (23,8%). Względem 4 kwartału 2021 r. udział wspomnianych grup zwiększył się odpowiednio o 1,5 p. proc. i o 1,3 p. proc.

Spośród osób (12,8 tys.), które uzyskały dyplomy ukończenia studiów w województwie w 2023 r. największy udział (27,7%) stanowili absolwenci kierunków studiów z grupy biznes, administracja i prawo. Najczęściej wybieranymi ośrodkami akademickimi przez studentów były te zlokalizowane w największych miastach województwa, tj. w Bydgoszczy i w Toruniu. Zaledwie 7,1% studentów w roku akademickim 2023/2024 kształciło się poza tymi miastami na uczelniach w województwie.

Mieszkańcy województwa kujawsko-pomorskiego mają dostęp do świadczeń realizowanych w ramach systemu ochrony zdrowia. W końcu 2023 r. dostęp mieszkańców województwa do większości grup personelu medycznego poprawił się bądź utrzymał na poziomie z roku poprzedniego, jak i z 2019 r. Przykładowo liczba lekarzy ze średnio 28 na 10 tys. ludności w 2019 r. zwiększyła się do 32 na 10 tys. ludności w 2023 r.

Szereg świadczeń zdrowotnych podstawowej i specjalistycznej opieki zdrowotnej realizowały dla pacjentów placówki ambulatoryjnej opieki zdrowotnej. W końcu 2023 r. w województwie kujawsko-pomorskim przypadało średnio 1631 mieszkańców na 1 tego rodzaju placówkę. Było to o 163 osoby mniej na 1 placówkę niż w 2015 r. W ramach ambulatoryjnej opieki zdrowotnej w 2023 r. udzielono w województwie 18,5 mln porad lekarskich i stomatologicznych, tj. o 8,9% więcej niż w 2015 r.

Stacjonarną opiekę zdrowotną realizują w województwie kujawsko-pomorskim m.in. szpitale ogólne. W 2023 r. dysponowały one średnio 41,9 łózkami w przeliczeniu na 10 tys. ludności (w 2015 r. średnio 47,2 łóżek na 10 tys. ludności). W omawianym roku w placówkach tych w trybie stacjonarnym leczono 372,5 tys. osób, tj. 8,4% osób mniej niż w 2015 r. Ze stacjonarnego leczenia w sanatoriach i szpitalach uzdrowiskowych (łącznie 32 placówki) w 2023 r. skorzystało 169,1 tys. pacjentów i kuracjuszy (20,6% wszystkich w kraju; 2. pozycja w kraju po województwie zachodniopomorskim). Od roku 2021, rok 2023 był kolejnym, w którym po okresie ograniczeń w funkcjonowaniu szpitali i sanatoriów uzdrowiskowych wywołanych pandemią COVID-19, odnotowano wyraźnie więcej osób korzystających z tych placówek. Było to o 10,4% więcej niż roku poprzednim i o 30,3% więcej niż w 2015 r.

GOSPODARKA

W 2024 r., podobnie jak w roku 2023, statystyki większości obszarów tematycznych charakteryzujących gospodarkę regionu były lepsze zarówno w porównaniu z rokiem poprzednim, jak i w odniesieniu do 2015 r. Na przestrzeni lat 2015-2023 na kształtowanie się sytuacji gospodarczej w województwie kujawsko-pomorskim, podobnie jak w kraju, wpływ wywarła pandemia COVID-19.

Analizując zmianę wartości produktu krajowego brutto (PKB) można określić rozwój ekonomiczny regionu. Na podstawie wstępnego szacunku wartość PKB w 2023 r. w województwie kujawsko-pomorskim wyniosła 143098 mln zł (4,2% wartości PKB wytworzonego w Polsce). Było to (w cenach bieżących) więcej niż w 2022 r. (o 5,9%) i więcej niż w 2020 r. (o 38,4%). W Polsce odnotowano odpowiednio wzrost o 9,7% i wzrost o 44,0%. W przeliczeniu na 1 mieszkańca w 2023 r. w województwie było to 72672 zł (o 6,7% więcej w cenach bieżących niż rok wcześniej), co stanowiło 80,4% PKB przypadającego na 1 mieszkańca Polski.

W 2022 r. największą część (29,4%) wojewódzkiej wartości dodanej brutto (WDB) wygenerowały jednostki przemysłowe. W tworzeniu WDB niemal tak samo duże znaczenie miały jednostki z następujących sekcji: Handel; naprawa pojazdów samochodowych^Δ; Transport i gospodarka magazynowa; Zakwaterowanie i gastronomia^Δ; Informacja i komunikacja (ich udział wyniósł 27,5%). Poziom wydajności pracy można określić dzięki WDB przeliczonej na 1 pracującego w gospodarce narodowej. W 2022 r. w województwie kujawsko-pomorskim wyniosła ona 169019 zł na 1 pracującego (8,5% mniej niż w Polsce), tj. o 18,7% więcej niż w roku poprzednim i o 30,3% więcej niż w 2020 r.

W 2024 r. w porównaniu z 2015 r. liczba podmiotów wpisanych do rejestru REGON w województwie kujawsko-pomorskim wzrosła o 18,9% (do 230,1 tys. podmiotów). W omawianym roku w województwie przypadało 1159 podmiotów w przeliczeniu na 10 tys. mieszkańców. Było to znacznie mniej niż w Polsce (1415 podmiotów na 10 tys. mieszkańców). W województwie, podobnie, jak w kraju, utrzymała się przewaga tych nowo zarejestrowanych podmiotów gospodarki narodowej nad tymi zlikwidowanymi. W 2024 r. na 100 podmiotów wykreślonych z rejestru REGON przypadały 153 nowe zarejestrowane (w Polsce 172); w 2015 r. – 111 podmiotów.

W 2024 r. wyniki finansowe badanych przedsiębiorstwa niefinansowych (o liczbie pracujących 50 i więcej osób, prowadzących księgi rachunkowe) w województwie kujawsko-pomorskim były niższe niż w roku poprzednim. Wynik finansowy netto był niższy w ujęciu rocznym o 21,5% (w kraju niższy o 24,0%). W 2024 r. zysk netto wykazało 76,5% badanych przedsiębiorstw (w roku poprzednim 80,4%), a udział przychodów tych przedsiębiorstw w ogólnej kwocie przychodów z całokształtu działalności wyniósł 87,0% (wobec 86,6% w 2023 r.). Przychody z całokształtu działalności zmniejszyły się o 3,9% w skali roku, a koszty ich uzyskania zmniejszyły się o 3,0%, co wpłynęło na pogorszenie wskaźnika kosztów (z 94,7% do 95,6% w 2024 r.). W skali roku zmalała również wartość wskaźnika rentowności sprzedaży brutto o 1,0 p. proc. (do 4,4% w 2024 r.), a wartości wskaźników rentowności obrotu brutto i netto były niższe odpowiednio o 0,9 p. proc. (do 4,4%) i o 0,8 p. proc. (do 3,6%). Najbardziej opłacalnym rodzajem działalności w 2024 r. było Zakwaterowanie i gastronomia^Δ (wskaźnik rentowności obrotu netto wyniósł 7,3%).

Wartość nakładów inwestycyjnych poniesionych w 2024 r. przez przedsiębiorstwa niefinansowe z województwa kujawsko-pomorskiego zmalała o 15,5% w porównaniu z rokiem poprzednim (w kraju spadek o 6,7%). Liczba inwestycji rozpoczętych zwiększyła się w skali roku o 4,0%, a wartość kosztorysowa wzrosła o 10,7% (w kraju odpowiednio wzrost o 1,3% i o 14,3%).

W 2023 r. w województwie kujawsko-pomorskim zachowana została tendencja wzrostowa (od 2015 r.) nakładów wewnętrznych na działalność badawczą i rozwojową (B+R). W porównaniu z 2022 r. nakłady te zwiększyły się o 0,6%, a z 2015 r. – blisko 3,5-krotnie. Wartość nakładów wewnętrznych na działalność B+R przypadająca na 1 mieszkańca w województwie kujawsko-pomorskim wyniosła 612 zł w 2023 r. i wzrosła zarówno wobec roku poprzedniego (o 1,1%), jak i 2015 r. (3,5-krotnie). Natomiast w Polsce w 2023 r. nakłady wewnętrzne na działalność B+R wzrosły z odniesienia do 2022 r. o 19,2% oraz były ponad 2-krotnie wyższe od notowanych w województwie kujawsko-pomorskim i wyniosły 1409 zł na 1 mieszkańca.

Na rynku rolnym w 2024 r. w województwie kujawsko-pomorskim nastąpiło zwiększenie produkcji zbóż podstawowych z mieszkankami zbożowymi w porównaniu z rokiem poprzednim (o 3,0%), oraz w odniesieniu do 2015 r. (o 10,2%). W przypadku rzepaku i rzepiku była ona niższa (spadek odpowiednio o 4,0% i o 5,0%). Produkcja ziemniaków w 2024 r. była wyższa niż w 2023 r. i 2015 r., odpowiednio o 24,8% i o 29,3%. W 2024 r. uzyskano wyższe zbiory buraków cukrowych zarówno w porównaniu z rokiem poprzednim (o 19,4%), jak i zdecydowanie wyższe w odniesieniu do 2015 r. (wzrost o 112,4%). Dane staty-

styczne dotyczące zwierząt gospodarskich wskazują na utrzymujący się znaczny udział pogłowia bydła i trzody chlewnej w województwie w pogłowie krajowym (na 1 czerwca 2024 r. było to odpowiednio 7,8% i 9,5%). Według stanu na 1 czerwca 2024 r. obsada bydła na 100 ha użytków rolnych (UR) w województwie kujawsko-pomorskim wyniosła 47,9 szt. i była ona wyższa niż w roku poprzednim (o 1,0 szt.), oraz wyższa niż w 2015 r. (o 1,3 szt.). Obsada trzody chlewnej wyniosła w 2024 r. 83,2 szt. na 100 ha UR. Było to więcej niż w 2023 r. (o 5,3 szt. na 100 ha UR), ale mniej niż w 2015 r. (o 41,3 szt. na 100 ha UR). W 2024 r. w odniesieniu do roku poprzedniego odnotowano w skupie spadek cen pszenicy, żyta, żywca wieprzowego i drobiu rzeźnego. Natomiast więcej niż w roku poprzednim płacono w skupie za ziemniaki jadalne, za żywiec wołowy i za mleko.

Zgodnie z danymi krótkookresowymi w 2024 r. w porównaniu z rokiem poprzednim produkcja sprzedana przemysłu w województwie kujawsko-pomorskim wzrosła (w cenach stałych) o 1,3% (w Polsce wzrost o 0,3%), a względem 2021 r. wzrosła o 10,1%. Nastąpił spadek w porównaniu z 2023 r. udziału największej sekcji PKD tj. Przetwórstwa przemysłowego w produkcji ogółem (o 0,3 p. proc., tj. do 94,7%). Wydajność pracy w Przemśle zwiększyła się (w cenach stałych) w odniesieniu do roku poprzedniego (o 4,3%; w kraju wzrost o 1,5%), przy jednoczesnym zmniejszeniu się przeciętnego zatrudnienia (o 2,9%; w kraju spadek o 1,2%).

Produkcja sprzedana budownictwa w 2024 r. w województwie kujawsko-pomorskim była niższa (w cenach bieżących) niż w roku poprzednim o 3,0%. Spadek ten był większy niż w roku poprzednim (wówczas produkcja była niższa o 0,4%), ale i większy niż w kraju (spadek o 1,6%). Natomiast w odniesieniu do 2021 r. produkcja ta była wyższa o 34,1%. Wydajność pracy w Budownictwie mierzona produkcją sprzedaną przypadającą na 1 zatrudnionego, obniżyła się w 2024 r. względem roku poprzedniego o 2,2% (poprzednio była wyższa o 2,5%).

Wartość sprzedaży produkcji budowlano-montażowej w 2024 r. zmalała o 9,2% w stosunku do roku poprzedniego (poprzednio notowano wzrost o 5,9%), a w odniesieniu do 2021 r. wzrosła o 14,0%. W województwie produkcja budowlano-montażowa zmalała w większym stopniu w ujęciu rocznym niż w kraju (o 2,5%). Spadek produkcji budowlano-montażowej dotyczył wszystkich działów Budownictwa.

Drugi rok z rzędu odnotowano spadek liczby mieszkań oddanych do użytkowania, był on silniejszy niż w roku poprzednim (o 26,4%, poprzednio spadek o 4,8%), jak i większy niż w kraju (spadek o 9,4%). W odniesieniu do 2021 r. zmalała liczba mieszkań oddanych do użytkowania o 17,9%, a w Polsce o 14,6%.

W województwie kujawsko-pomorskim w 2024 r. wartość sprzedaży detalicznej (w cenach bieżących) wzrosła w porównaniu z rokiem poprzednim o 13,1% (w kraju wzrost o 3,3%). W 2023 r. w województwie odnotowano spadek o 4,8%, a w 2021 r. wzrost o 22,9%. W 2024 r. największy roczny wzrost w sprzedaży odnotowano w grupie prasa, książki, pozostała sprzedaż w wyspecjalizowanych sklepach (o 151,3%) – większy niż w Polsce o 147,3 p. proc. Sprzedaż hurtowa (w cenach bieżących) w województwie kujawsko-pomorskim zmalała w stosunku rocznym o 13,1% (w Polsce o 0,2%).

Moc zainstalowana w elektrowniach w województwie kujawsko-pomorskim w 2023 r. to 3272,0 MW (5,0% mocy krajowej). Była ona o 114,7% większa niż w 2015 r. Natomiast moc osiągalna wzrosła o 134,0%. Moc osiągalna stanowiła 97,3% mocy zainstalowanej (w Polsce 97,1%). Produkowana w województwie w 2023 r. energia elektryczna (8390,3 GWh) to 5,0% produkcji krajowej (w 2015 r. było to 2,3%). W porównaniu z 2015 r. wzrosła ona o 124,8%, w tym ta produkowana z odnawialnych nośników energii o 73,7%. Udział energii odnawialnej w produkcji energii elektrycznej ogółem w województwie (53,0%) był znacznie wyższy niż w Polsce (27,4%). Energia elektryczna z odnawialnych źródeł energii wyprodukowana w 2023 r. w województwie to 9,7% produkcji krajowej.

ZARZĄDZANIE ROZWOJEM

W 2023 r. w województwie kujawsko-pomorskim wzrosły w porównaniu z rokiem poprzednim łączne dochody (o 2,0%), jak i wydatki (o 6,6%) budżetów jednostek samorządu terytorialnego (JST). Natomiast względem 2015 r. wzrosły te zaznaczyły się jeszcze wyraźniej (odpowiednio o 76,7% i o 90,2%).

W 2023 r. uzyskano dochody w kwocie 9442,95 zł na 1 mieszkańca, a wydano 9915,75 zł na 1 mieszkańca. W omawianym roku dochody własne stanowiły 43,9% dochodów ogółem. Wydatki inwestycyjne wyniosły 21,6% wszystkich wydatków JST.

Jednostki samorządu terytorialnego zamknęły swoje budżety ujemnym wynikiem finansowym ogółem w 2023 r. w kwocie 946,4 mln zł. W roku poprzednim również odnotowano deficyt budżetowy w kwocie 86,0 mln zł, natomiast w 2015 r. odnotowano nadwyżkę finansową w kwocie 261,9 mln zł. Największy ujemny wynik finansowy wystąpił w budżetach samorządów gmin (minus 485,0 mln zł). Ze 164 JST funkcjonujących w województwie 18,3% z nich odnotowało nadwyżkę budżetową (w 2022 r. 55,5%). Względem 2022 r. zadłużenie JST zwiększyło się o 6,4%. W 2023 r. wyniosło ono 2639,81 zł na 1 mieszkańca. Najbardziej zadłużone były miasta na prawach powiatu (4014,08 zł na 1 mieszkańca).

Do końca 2024 r. całkowita wartość umów i decyzji o dofinansowaniu ze środków europejskich na projekty realizowane w województwie kujawsko-pomorskim w ramach Umowy Partnerstwa 2014–2020 wyniosła 14000,91 zł w przeliczeniu na 1 mieszkańca. Było to o 11,8% mniej na 1 mieszkańca niż w Polsce. Wartość projektów zrealizowanych w województwie stanowiła 4,7% wartości takich projektów w Polsce. Najwięcej środków w województwie kujawsko-pomorskim pochodziło z Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Kujawsko-Pomorskiego, tj. 6240,54 zł w przeliczeniu na 1 mieszkańca.

W zarządzaniu rozwojem województwa istotne jest planowanie przestrzenne. W 2023 r. obowiązywało w województwie kujawsko-pomorskim 4,4 tys. planów zagospodarowania przestrzennego, tj. o 3,2% więcej niż w roku poprzednim. Udział powierzchni objętej obowiązującymi miejscowymi planami zagospodarowania przestrzennego w powierzchni ogółem w województwie stanowił 8,9% (o 23,4 p. proc. mniej niż w kraju). Działania rewitalizacyjne prowadziły 123 gminy w województwie, tj. o 4 mniej niż w roku poprzednim.

Executive Summary

ENVIRONMENT

The Kujawsko-Pomorskie Voivodship is the 10th largest voivodship in Poland in terms of area. Its area was close to 18.0 thousand km², i.e. 5.7% of the country's area. Administratively, it is divided into 19 powiats, 4 cities with powiat status and 144 gminas. At the end of December 2024, there were 56 cities and towns in the voivodship, including 39 in urban-rural gminas (at the end of December 2023, there were 53 cities and towns, including 36 in urban-rural gminas). According to the Nomenclature of Territorial Units for Statistics (NUTS), there are 5 subregions in the voivodship.

In the structure of the geodesic area, agricultural land predominates in the voivodship (64.7% as at 1 January 2024; 4th position in the country), which indicates the voivodship's agricultural character. In 2024, compared with 2015, its area decreased by 5.9 thousand ha (by 0.5%). On the other hand, over the compared years, built-up and urbanised areas increased (by 12.9%). The total area of forest land in 2023 compared with 2015 was larger by 0.5 thousand ha. Its share in the area of the voivodship in 2023 was 24.0%, and the share of forests (known as the forest cover index) was 23.5%.

The area of special nature value under legal protection as at 31 December 2023 constituted 32.2% of the area of the Kujawsko-Pomorskie Voivodship (6th position among all voivodships). In the year under review, there were 2 897 m² of the area of special nature value under legal protection per capita in the voivodship (2 685 m² per capita in Poland).

In 2023, compared with 2015, water consumption for the needs of the national economy and population in the Kujawsko-Pomorskie Voivodship increased (by 1.6%). Most water was used for the operation of the water supply network (42.2%). Slightly lower consumption was for industrial purposes (39.1%). In Poland, most water was used in industry (68.3%). In 2023, per capita water consumption for the needs of the national economy and population was 113.4 m³ (210.1 m³ per capita in Poland). In households, water consumption in 2023 compared with 2015 increased by 3.2%. The annual average consumption from the water supply system in 2023 was 34.4 m³ of water per capita, i.e. 0.4 m³ of water per capita more than in 2015.

143.7 hm³ of municipal and industrial wastewater were discharged to surface water or to the ground in 2023. 135.3 hm³ of wastewater required treatment, of which 99.1% of wastewater was treated. Compared with 2015, there was an increase in both the amount of industrial wastewater discharged during the year (by 21.8%) and the amount of municipal wastewater discharged (by 8.3%).

At the end of 2023, 47 industrial wastewater treatment plants were operating in the Kujawsko-Pomorskie Voivodship, with a total design capacity of 430.3 dam³ per day, which was 4.2% lower than in 2015. There were also 135 municipal wastewater treatment plants in operation with a total design capacity of 441.6 dam³ per day, which was 0.4% lower than in 2015. The proportion of the population connected to wastewater treatment plants increased from 72.1% in 2015 to 73.7% in 2023, with an increase only in rural areas from 37.1% to 43.6%, and a slight decrease in urban areas from 95.7% to 95.6% in 2023. In comparison, nationally in 2023, the indicator in question was 2.2 percentage points (pp) higher than in the voivodship.

As at 31 December 2023, 99 out of 1 820 of all plants in Poland that were of significant nuisance to air quality, i.e. those with the highest emissions of pollutants into the air in the country, were located in the Kujawsko-Pomorskie Voivodship. The volume of emissions of particulate pollutants reported by them amounted to 1.6 thousand tonnes (10.2% of emissions in Poland). It decreased by 37.9% compared with 2015. The emissions of gaseous pollutants from these plants in the year under review amounted to 9 131.7 thousand tonnes (5.3% of emissions in Poland), 9.0% more than in 2015. In 2023, air pollution reduction systems retained 99.5% of the particulate pollutants and 60.0% of the gaseous pollutants (excluding CO₂) emitted by plants that are of significant nuisance to air quality.

During 2023, 1 641.2 thousand tonnes of industrial waste were generated in the Kujawsko-Pomorskie Voivodship (1.5% of this type of waste in the country), i.e. 51.3% less than in 2015. Meanwhile, 715.4 thousand tonnes of municipal waste were collected. This was 20.7% more than in 2015. There was an average of 357 kg of municipal waste collected per capita, 73 kg per capita more than in 2015. 83.3% of all municipal waste generated was collected from households.

A positive development was the increase in the share of separately collected waste in total municipal waste collected in the voivodship from 21.6% in 2015 to 37.4% in 2023. In households, the share increased against 2015 by 16.3 pp to 40.7% in 2023.

In 2023, the amount of outlays on fixed assets earmarked for environmental protection in the Kujawsko-Pomorskie Voivodship amounted to PLN 968.2 million, i.e. 20.0% more than in 2015. Of these outlays, the largest amount (as in the country) was allocated to wastewater management and water protection (64.5%). In 2023, outlays to finance water management were mainly allocated to water intake and supply (52.6%). In 2023, on average, PLN 566.66 per capita was spent in the voivodship on fixed assets for environmental protection and water management, i.e. PLN 30.85 per capita less than in Poland. This was PLN 236.58 more than a year earlier and PLN 120.01 more than in 2015.

SOCIETY

Over the years 2015-2023, a period of operating under the restrictions of the COVID-19 pandemic, i.e. from the beginning of 2020, was imprinted in the statistics of some areas of life. At that time, a wide range of forms of preventing the spread of the infectious disease were introduced, which were reflected, among other things, in the statistics. In 2024, as in the previous year, there was an improvement in the statistics.

At the end of December 2024, the Kujawsko-Pomorskie Voivodship had a population of 1 984.5 thousand, i.e. 5.3% of Poland's population. Since 2015, the number of deaths has continued to outnumber the number of births, resulting in a negative natural increase. The birth rate decreased from 9.19 persons per 1 000 population in 2015 to 6.08 persons in 2024, while the death rate increased respectively from 9.83 persons per 1 000 population to 11.03 persons. Since 2015, the lowest birth rate was recorded in 2021 (minus 5.71 persons per 1 000 population). In 2024, it was minus 4.94 persons per 1 000 population. In the analysed year, the phenomenon of an excess of migration outflow from the Kujawsko-Pomorskie Voivodship over migration inflow continued. The rate of net migration for permanent residence was minus 0.88 persons per 1 000 population (with a positive rate of 0.12 for foreign migration). The phenomena in question had an impact on the actual reduction in the number of inhabitants of the voivodship. In 2024, compared with 2015, the actual increase rate was minus 4.9, which means that there was a decrease of 49 persons per 1 000 inhabitants of the voivodship during this period.

Trends indicating the ageing of the population of the Kujawsko-Pomorskie Voivodship are continuing, as shown, for example, by the increasingly high median age of the voivodship's inhabitants. In 2024, it was 42.1 years for men and 45.4 years for women (in 2015, 38.0 years and 41.4 years, respectively).

The age structure of the population of the Kujawsko-Pomorskie Voivodship is also changing. In 2024, compared with 2015, the number of children and young people aged 0-14 decreased by 9.7%, and the population aged 65 and over increased by 29.5%. The demographic youth rate was 14.3% and the old-age rate was 20.9%. Compared with 2015, this means a decrease of 0.8 pp and an increase of 5.6 pp, respectively.

The most common causes of death in 2023, in the voivodship, as in 2015, were cardiovascular diseases and neoplasms. Together, they accounted for 61.3% of deaths. Compared with 2015, the number of deaths caused by cardiovascular diseases decreased by 26.1%, while the number of deaths caused by neoplasms was 13.1% higher. In 2023, COVID-19 was the cause of 1.2% of all deaths in the Kujawsko-Pomorskie Voivodship (in 2021, it accounted for 18.4%).

The results of the Labour Force Survey (LFS) indicate the continuation of positive trends in the labour market in the Kujawsko-Pomorskie Voivodship in the fourth quarter of 2024 relative to both the fourth quarter of the previous year and the fourth quarter of 2021. This is evidenced by the value of the activity rate (59.2%), which increased by 0.9 pp compared with the previous year and by 1.6 pp compared with 2021. The value of the employment rate also increased to 56.9% in the fourth quarter of 2024, both compared with the previous year (by 1.0 pp) and compared with the fourth quarter of 2021 (by 1.6 pp). The unemployment rate decreased from 3.9% in the fourth quarter of 2021 to 3.8% in the fourth quarter of 2024 (it was 0.4 pp higher in the fourth quarter of 2023). The economically inactive population in the fourth quarter of 2024 comprised 40.8% of the population aged 15-89. Among the economically inactive in the 15-74 age group, retired people had the largest share (55.1% of the economically inactive not looking for a job).

Between 2015 and 2024, the Kujawsko-Pomorskie Voivodship, like the rest of the country, experienced an improvement in the labour market situation in terms of registered unemployment. At the end of 2024, there were 55.3 thousand unemployed people registered with powiat labour offices in the Kujawsko-Pomorskie Voivodship (7.0% of the total in Poland). Their number increased relative to the previous year (by 1.8%), but decreased relative to 2015 (by 48.4%). The majority of the unemployed (52.4%) are long-term unemployed people, but the share of this group decreased relative to that recorded in 2015 (by 6.5 pp). At the end of December 2024, the registered unemployment rate was 7.3% (2.2 pp lower in Poland). This was 0.2 pp lower than a year earlier and 5.9 pp lower than in 2015.

The number of employed persons in the national economy in the Kujawsko-Pomorskie Voivodship at the end of October 2024 was 750.1 thousand (5.0% of the total in Poland). Compared with the corresponding month of 2023, there were 0.6% fewer employed persons. At the end of October 2024, men made up the majority of the employed (54.0%). The most people worked in industry (23.3%).

The average monthly gross wage and salary in 2023 in the Kujawsko-Pomorskie Voivodship was PLN 6 721.48, which was 11.5% lower than the average wage and salary in Poland. In the voivodship, it increased by 89.9% relative to 2015.

The average number of pensioners in the Kujawsko-Pomorskie Voivodship in 2024 was 490.4 thousand. There were 7.1% more of them than in 2015. The average gross retirement pension and other pension paid in 2024 from the non-agricultural social security system was PLN 3 491.79. It was 14.4% higher than a year earlier and 91.2% higher than in 2015. On average, individual farmers were paid monthly benefits of PLN 2 137.21, i.e. more than in the compared years by 14.2% and 79.3%, respectively.

In 2023, households in the Kujawsko-Pomorskie Voivodship had an average monthly disposable income of PLN 2 482.68 per capita (PLN 139.43 less per capita than the average for Poland). This was 18.6% higher than a year earlier and 105.4% higher than in 2015. The at-risk of poverty rate in the voivodship was higher than that recorded in Poland by 5.5 pp, reaching 19.5% in 2023.

The number of people covered by the provision of social assistance at domicile in 2023 was lower both compared with the previous year and relative to 2015. In the year under review, beneficiaries of social assistance at domicile accounted for 4.9% of the total number of inhabitants of the Kujawsko-Pomorskie Voivodship. This proportion was 0.3 pp lower than in 2022 and 4.8 pp lower than in 2015. In 2023, the Large Family Card was held by 89.6 thousand families. There were 23.3% more of them than a year earlier. On average, monthly benefits from the 'Family 500+' programme in 2023 covered 355.1 thousand children. Expenditure for this purpose amounted to PLN 2 151.6 million (1.1% less than in the previous year).

At the end of 2023, there were 257 functioning establishments providing care for children up to 3 years of age in the Kujawsko-Pomorskie Voivodship. They had 10.7 thousand places at their disposal, and as at 31 December 2023, 7.8 thousand children stayed in them. Both the number of places and the number of children increased relative to the previous year and relative to 2015. Within the educational system, in the 2023/2024 school year, pre-primary education was provided to 74.1 thousand children, i.e. 32.8% more than in the 2015/2016 school year, with 44 pre-primary education establishments. The majority of children (77.9% in the 2023/2024 school year) attended nursery schools, the number of which increased by 131 establishments compared with the 2015/2016 school year.

Of all post-primary schools in the Kujawsko-Pomorskie Voivodship (416 establishments), the most popular among students were general vocational secondary schools (47.0 thousand students). Second in terms of the number of students were general secondary schools (36.6 thousand students). Of the wide range of narrow fields of education available, the most graduates from general vocational secondary schools were from the engineering and engineering trades subgroup and the business and administration subgroup. Graduates from the engineering and engineering trades subgroup were also the most numerous in the case of stage I sectoral vocational schools.

In 2024, 82.8% of all those who took the matriculation examination passed it, 1.4 pp less than a year earlier.

According to the LFS, in the structure of the population of the Kujawsko-Pomorskie Voivodship in terms of the level of education in the fourth quarter of 2024, people with post-secondary and vocational secondary education had the largest share, i.e. 25.7% of the population aged 15-89. The next group in the discussed structure were people with tertiary education (23.8%). Relative to the fourth quarter of 2021, the share of the aforementioned groups increased by 1.5 pp and 1.3 pp, respectively.

Among those (12.8 thousand) who obtained their degrees in the voivodship in 2023, the largest share (27.7%) had people graduating from the business, administration and law field. The most frequently chosen academic centres by students were those located in the voivodship's largest cities, i.e. Bydgoszcz and Toruń. Only 7.1% of students in the 2023/2024 academic year studied outside these cities at higher education institutions in the voivodship.

The inhabitants of the Kujawsko-Pomorskie Voivodship have access to services provided within the health care system. At the end of 2023, the access of the inhabitants of the voivodship to most groups of medical personnel improved or remained at the level of the previous year as well as the level of 2019. For example, the number of doctors increased from an average of 28 per 10 000 population in 2019 to 32 per 10 000 population in 2023.

A range of primary and specialist health care services were provided for patients by out-patient health care facilities. At the end of 2023, there were an average of 1 631 inhabitants per facility of this kind in the Kujawsko-Pomorskie Voivodship. There were 163 fewer persons per facility than in 2015. Within out-patient health care, 18.5 million medical and dental consultations were provided in the voivodship in 2023, i.e. 8.9% more than in 2015.

In-patient health care is provided in the Kujawsko-Pomorskie Voivodship by, among others, general hospitals. In 2023, they had an average of 41.9 beds per 10 000 population (in 2015, an average of 47.2 beds per 10 000 population). In the year under review, 372.5 thousand people were treated in these facilities on an in-patient basis, i.e. 8.4% fewer people than in 2015. In-patient treatment in sanatoriums and health resort hospitals (32 facilities in total) in 2023 was undertaken by 169.1 thousand patients and health resort patients (20.6% of the total in the country; 2nd position in the country after the Zachodniopomorskie Voivodship). From 2021, 2023 was another year in which, after a period of restrictions on the operation of health resort hospitals and sanatoriums caused by the COVID-19 pandemic, there were significantly more people using these facilities. There were 10.4% more of them than a year earlier and 30.3% more than in 2015.

ECONOMY

In 2024, as in 2023, the statistics of most thematic areas characterising the region's economy were better both in comparison with the previous year and relative to 2015. Over the period 2015-2023, the development of the economic situation in the Kujawsko-Pomorskie Voivodship, as in the country, was influenced by the COVID-19 pandemic.

By analysing the change in the value of gross domestic product (GDP), the economic development of the region can be determined. Based on a preliminary estimate, the value of GDP in 2023 in the Kujawsko-Pomorskie Voivodship was PLN 143 098 million (4.2% of the value of GDP generated in Poland). It was (at current prices) higher than in 2022 (by 5.9%) and higher than in 2020 (by 38.4%). Poland saw an incre-

ase of 9.7% and an increase of 44.0% respectively. In per capita terms, in 2023, in the voivodship it was PLN 72 672 (6.7% more at current prices than in the previous year), which accounted for 80.4% of GDP per capita in Poland.

In 2022, the largest share (29.4%) of the voivodship's gross value added (GVA) was generated by industrial units. Units from the following sections were almost equally important in creating GVA: Trade; repair of motor vehicles^Δ; Transportation and storage; Accommodation and catering^Δ; Information and communication (their share was 27.5%). The level of labour productivity can be determined as GVA per employed person in the national economy. In 2022, in the Kujawsko-Pomorskie Voivodship, it amounted to PLN 169 019 per employed person (8.5% less than in Poland), i.e. 18.7% more than a year earlier and 30.3% more than in 2020.

In 2024, compared with 2015, the number of entities entered in the REGON register in the Kujawsko-Pomorskie Voivodship increased by 18.9% (to 230.1 thousand entities). In the year under review, there were 1 159 entities per 10 000 inhabitants in the voivodship. There were significantly fewer of them than in Poland (1 415 entities per 10 000 inhabitants). In the voivodship, as in the country, the predominance of newly registered entities of the national economy over entities liquidated was maintained. In 2024, there were 153 newly registered entities per 100 entities removed from the REGON register (172 in Poland); in 2015 – 111 entities.

In 2024, the financial results of the surveyed non-financial enterprises (with 50 or more employed persons, keeping accounts) in the Kujawsko-Pomorskie Voivodship were lower than a year earlier. The net financial result was lower year-over-year by 21.5% (24.0% lower nationally). In 2024, net profit was reported by 76.5% of the surveyed enterprises (80.4% a year earlier), and the share of revenue of these enterprises in the total amount of revenue from total activities was 87.0% (against 86.6% in 2023). Total revenue decreased by 3.9% year-over-year, and the cost of revenue decreased by 3.0%, resulting in a deterioration of the cost level indicator (from 94.7% to 95.6% in 2024), while the values of the gross turnover profitability indicator and the net turnover profitability indicator were lower by 0.9 pp (4.4%) and 0.8 pp (3.6%), respectively. The most profitable activity in 2024 was Accommodation and catering^Δ (the net turnover profitability indicator of 7.3%).

The value of investment outlays incurred in 2024 by non-financial enterprises in the Kujawsko-Pomorskie Voivodship decreased by 15.5% compared with the previous year (nationally, a decrease of 6.7%). The number of investments commenced increased year-over-year by 4.0% and the cost estimate value increased by 10.7% (nationally up by 1.3% and 14.3%, respectively).

In 2023, an upward trend (since 2015) in intramural expenditures on research and development (R&D) activity was maintained in the Kujawsko-Pomorskie Voivodship. Compared with 2022, these expenditures increased by 0.6%, and from 2015 – by nearly 3.5 times. The value of intramural expenditures on R&D activity per capita in the Kujawsko-Pomorskie Voivodship was PLN 612 in 2023 and increased both relative to the previous year (by 1.1%) and 2015 (3.5 times). On the other hand, in Poland, in 2023, intramural expenditures on R&D activity increased relative to 2022 by 19.2% and were more than 2 times higher than those recorded in the Kujawsko-Pomorskie Voivodship and amounted to PLN 1 409 per capita.

On the agricultural market, in 2024, in the Kujawsko-Pomorskie Voivodship, there was an increase in the production of basic cereals with cereal mixtures compared with the previous year (by 3.0%), and relative to 2015 (by 10.2%). In the case of rape and turnip rape, it was lower (down 4.0% and 5.0%, respectively). Potato production in 2024 was higher than in 2023 and 2015, by 24.8% and 29.3%, respectively. In 2024, sugar beet harvest was higher both compared with the previous year (by 19.4%) and significantly higher compared with 2015 (an increase of 112.4%). Statistics on livestock show a persistently significant shares of the voivodship's cattle and pig populations in the national populations (as at 1 June 2024, they were 7.8% and 9.5%, respectively). As at 1 June 2024, the cattle stocking density per 100 hectares of utilised agricultural area (UAA) in the Kujawsko-Pomorskie Voivodship was 47.9 heads, which was higher than in the previous year (by 1.0 head), and higher than in 2015 (by 1.3 heads). The pig stocking density was 83.2 heads per 100 ha of UAA in 2024. This was higher than in 2023 (by 5.3 heads per 100 ha of UAA), but lower

than in 2015 (by 41.3 heads per 100 ha of UAA). In 2024, there was a decrease in the procurement prices of wheat, rye, pigs for slaughter and poultry for slaughter compared with the previous year. On the other hand, more than in the previous year was paid at procurement for edible potatoes, cattle for slaughter and milk than in the previous year.

According to short-term data, in 2024, compared with the previous year, the sold production of industry in the Kujawsko-Pomorskie Voivodship increased (at constant prices) by 1.3% (in Poland, an increase of 0.3%), and relative to 2021, it increased by 10.1%. There was a decrease compared with 2023 in the share of the largest PKD/NACE section, i.e. Manufacturing, in total production (by 0.3 pp, i.e. to 94.7%). Labour productivity in Manufacturing increased (at constant prices) relative to the previous year (by 4.3%; nationally, an increase of 1.5%), while the average paid employment decreased (by 2.9%; nationally, a decrease of 1.2%).

The sold production of construction in 2024 in the Kujawsko-Pomorskie Voivodship was lower (at current prices) than in the previous year by 3.0%. This decrease was greater than in the previous year (then production was 0.4% lower), but also greater than in the country (a decrease of 1.6%). In contrast, the production was 34.1% higher than in 2021. Labour productivity in Construction, as measured by sold production per employee, decreased by 2.2% in 2024 relative to the previous year (it was 2.5% higher previously).

The value of construction and assembly production sold in 2024 decreased by 9.2% compared with the previous year (a 5.9% increase was recorded previously), while it increased by 14.0% relative to 2021. In the voivodship, construction and assembly production decreased to a greater extent year-over-year than in the country (by 2.5%). The decrease in construction and assembly production concerned all divisions of the section Construction.

For the second year in a row, there was a decrease in the number of dwellings completed, this was stronger than in the previous year (down 26.4%, previously down 4.8%), as well as greater than nationally (down 9.4%). Relative to 2021, the number of dwellings completed decreased by 17.9%, and by 14.6% nationally.

In the Kujawsko-Pomorskie Voivodship, in 2024, the value of retail sales (at current prices) increased by 13.1% compared with the previous year (nationally, an increase of 3.3%). In 2023, the voivodship saw a decrease of 4.8% and in 2021 an increase of 22.9%. In 2024, the largest annual increase in sales was recorded in the group of newspapers, books, other sale in specialized stores (by 151.3%) – higher than in Poland by 147.3 pp. Wholesale sales (at current prices) in the Kujawsko-Pomorskie Voivodship decreased by 13.1% year-over-year (in Poland by 0.2%).

The installed capacity of power plants in the Kujawsko-Pomorskie Voivodship in 2023 was 3 272.0 MW (5.0% of national capacity). It was 114.7% higher than in 2015. In contrast, generating capacity increased by 134.0%. The generating capacity accounted for 97.3% of the installed capacity (97.1% in Poland). The electricity produced in the voivodship in 2023 (8 390.3 GWh) was 5.0% of the national production (in 2015 it was 2.3%). Compared with 2015, it increased by 124.8%, including that produced from renewable energy sources by 73.7%. The share of renewable energy in total electricity production in the voivodship (53.0%) was significantly higher than in Poland (27.4%). Electricity from renewable energy sources produced in the voivodship in 2023 accounted for 9.7% of national production.

DEVELOPMENT MANAGEMENT

In 2023, in the Kujawsko-Pomorskie Voivodship, both total revenue and expenditure of the budgets of local government units increased compared with the previous year, by 2.0% and 6.6% respectively. However, relative to 2015, these increases were even more marked (by 76.7% and 90.2% respectively). In 2023, revenue of PLN 9 442.95 per capita was received and PLN 9 915.75 per capita was spent. In the year under review, own revenue accounted for 43.9% of total revenue. Investment expenditure amounted to 21.6% of the total expenditure of local government units.

In 2023, local government units closed their budgets with a total negative financial result in the amount of PLN 946.4 million. The previous year also saw a budget deficit, in the amount of PLN 86.0 million, while 2015 saw a financial surplus of PLN 261.9 million. The largest negative financial result occurred in the budgets of local governments of gminas (minus PLN 485.0 million). Of the 164 local government units operating in the voivodship, 18.3% recorded a budget surplus (55.5% in 2022). Relative to 2022, the debt of local government units increased by 6.4%. In 2023, it amounted to PLN 2 639.81 per capita. The most indebted were cities with powiat status (PLN 4 014.08 per capita).

By the end of 2024, the total value of agreements and decisions on European funding for projects implemented in the Kujawsko-Pomorskie Voivodship under the Partnership Agreement 2014-2020 amounted to PLN 14 000.91 per capita. This was 11.8% less per capita than in Poland. The value of projects implemented in the voivodship was 4.7% of the value of such projects in Poland. The most funds in the Kujawsko-Pomorskie Voivodship came from the Regional Operational Programme for the Kujawsko-Pomorskie Voivodship, i.e. PLN 6 240.54 per capita.

Spatial planning is important in managing the development of the voivodship. In 2023, 4.4 thousand spatial development plans were in force in the Kujawsko-Pomorskie Voivodship, i.e. 3.2% more than in the previous year. The share of the area covered by valid local spatial development plans in the total area in the voivodship was 8.9% (23.4 pp less than in the country). Revitalisation activities were conducted by 123 gminas in the voivodship, i.e. 4 fewer than in the previous year.

Rozdział 1

Chapter 1

Województwo na tle kraju

Voivodship against the background of the country

Tablica 1. Wybrane dane ogólnopolskie i wojewódzkie
Table 1. Selected data for Poland and the Voivodship

Wyszczególnienie Specification	Polska Poland	Kujawsko- -Pomorskie
Udział gruntów zdewastowanych i zdegradowanych wymagających rekultywacji i zagospodarowania w powierzchni ogółem w 2023 r. (stan na 31 grudnia) w % Share of devastated and degraded land requiring reclamation and management in total area in 2023 (as of 31 December) in %	0,2	0,2
Zużycie wody na potrzeby gospodarki narodowej i ludności w ciągu roku w 2023 r. w hm ³ Consumption of water for needs of the national economy and population during the year in 2023 in hm ³	7921,3	227,0
Ścieki przemysłowe i komunalne odprowadzane do wód lub do ziemi w 2023 r. w hm ³ Industrial and municipal wastewater discharged into waters or into the ground in 2023 in hm ³	6835,6	143,7
Ścieki komunalne oczyszczane ogółem w 2023 r. w dam ³ Total municipal wastewater treated in 2023 in dam ³	1390700	69082
Emisja zanieczyszczeń powietrza z zakładów szczególnie uciążliwych dla czystości powietrza w 2023 r. w tonach/rok: Emissions of air pollutants from plants of significant nuisance to air purity in 2023 in tonnes/year:		
gazowych gaseous	172771340	9131747
pyłowych particulates	15994	1635
Obszary prawnie chronione ogółem w powierzchni ogółem w 2023 r. w % Total area under legal protection in total area in 2023 in %	32,2	32,2
Lesistość w 2023 r. w % Forest cover in 2023 in %	29,6	23,5
Ludność na 1 km ² powierzchni ogólnej w 2024 r. (stan na 31 grudnia) Population per 1 km ² of total area in 2024 (as of 31 December)	119	110
Przyrost naturalny na 1000 ludności w 2024 r. Natural increase per 1000 population in 2024	-4,2	-4,9
Saldo migracji na pobyt stały na 1000 ludności w 2024 r. Net migration for permanent residence per 1000 population in 2024	0,2	-0,9
Przeciętne trwanie życia w 2023 r. (w latach) Life expectancy in 2023 (in years)		
mężczyźni males	74,7	74,1
kobiety females	82,0	81,3
Dzieci w wieku 3–6 lat w placówkach wychowania przedszkolnego ^a na 1000 dzieci w wieku 3–6 lat w roku szkolnym 2023/2024 Children aged 3–6 in pre-primary education establishments ^a per 1000 children aged 3–6 in 2023/2024 school year	961	913
Wskaźnik zatrudnienia według BAEL ^b w 2024 r. w % Employment rate by LFS ^b in 2024 in %	56,8	56,2

a W przedszkolach, oddziałach przedszkolnych w szkołach podstawowych, zespołach wychowania przedszkolnego i punktach przedszkolnych; łącznie z dziećmi przebywającymi przez cały rok szkolny w placówkach wykonujących działalność leczniczą. b Przeciętne w roku. Wyniki badania zostały uogólnione przy wykorzystaniu danych o ludności rezydującej Polski zamieszkałej w mieszkaniach, pochodzących z bilansów opracowanych na podstawie NSP 2021.
a In nursery schools, pre-primary sections of primary schools, pre-primary education groups and pre-primary points; including children in units performing health care activities throughout the school year. b Annual averages. The survey results have been generalized using data on resident population of Poland living in households, coming from the balances compiled on the basis of the National Census 2021.

Tablica 1. Wybrane dane ogólnopolskie i wojewódzkie (cd.)
Table 1. Selected data for Poland and the Voivodship (cont.)

Wyszczególnienie Specification	Polska Poland	Kujawsko- -Pomorskie
Współczynnik aktywności zawodowej według BAEL ^a w 2024 r. w % Activity rate by LFS ^a in 2024 in %	58,5	58,6
Stopa bezrobocia według BAEL ^a w 2024 r. w % Unemployment rate by LFS ^a in 2024 in %	2,9	4,1
Bezrobotni zarejestrowani na 1 ofertę pracy w 2024 r. (stan na 31 grudnia) Registered unemployed persons per 1 job offer in 2024 (as of 31 December)	21	26
Przeciętne miesięczne wynagrodzenie brutto w sektorze przedsiębiorstw ^b w 2024 r. w zł Average monthly gross wages and salaries in enterprise sector ^b in 2024 in PLN	8265,92	7281,71
Przeciętna miesięczna emerytura i renta brutto wypłacana z pozarolniczego systemu ubezpieczeń społecznych w 2024 r. w zł Average monthly gross retirement and other pension paid from the non-agricultural social security system in 2024 in PLN	3735,81	3491,79
Przeciętny miesięczny dochód rozporządzalny na 1 osobę w gospodarstwach domowych w 2023 r. w zł Average monthly available income per capita in households in 2023 in PLN	2678,30	2534,15
Wskaźnik zagrożenia ubóstwem po uwzględnieniu w dochodach transferów społecznych ^c w 2023 r. w % At-risk-of-poverty rate after social transfers ^c in 2023 in %	14,0	19,5
Współczynnik Giniego ^c w 2023 r. w % Gini coefficient ^c in 2023 in %	27,0	27,2
Beneficjenci środowiskowej pomocy społecznej w liczbie ludności ogółem w 2023 r. w % Beneficiaries of social assistance in number of total population in 2023 in %	3,4	4,9
Udzielone świadczenia pomocy społecznej w 2023 r. w tys. zł Social assistance benefits granted in 2023 in thousand PLN	3708389	279882
Dzieci w żłobkach i klubach dziecięcych ^d na 1000 dzieci w wieku do lat 3 w 2023 r. (stan na 31 grudnia) Children in nurseries and children's clubs ^d per 1000 children up to the age of 3 in 2023 (as of 31 December)	195	174
Liczba ludności na 1 placówkę ambulatoryjnej opieki zdrowotnej w 2023 r. Population per out-patient health care unit in 2023	1413	1631
Pracownicy medyczni na 10 tys. ludności w 2023 r.: Medical personnel per 10 thousand population in 2023:		
lekarze doctors	37,6	31,5
pielęgniarki nurses	57,4	55,1
Łóżka w szpitalach na 10 tys. ludności w 2023 r. Beds in hospitals per 10 thousand population in 2023	42,8	41,9
Produkt krajowy brutto ^e (ceny bieżące) na 1 mieszkańca w 2023 r. w zł Gross domestic product ^e (current prices) per capita in 2023 in PLN	90396	72672
Podmioty gospodarki narodowej na 10 tys. ludności w 2024 r. (stan na 31 grudnia) Entities of the national economy per 10 thousand population in 2024 (as of 31 December)	1415	1159 ^f
Spółki handlowe z udziałem kapitału zagranicznego na 10 tys. ludności w 2024 r. (stan na 31 grudnia) Commercial companies with foreign capital participation per 10 thousand population in 2024 (as of 31 December)	24	7 ^f
Personel wewnętrzny w działalności badawczej i rozwojowej na 1000 osób aktywnych zawodowo ^g w 2023 r. Internal R&D personnel per 1000 economically active persons ^g in 2023	9,4	6,0
Udział przedsiębiorstw rentownych w ogólnej liczbie badanych przedsiębiorstw niefinansowych ^h w 2024 r. w % Share of profitable enterprises in the total number of non-financial enterprises surveyed ^h in 2024 in %	77,3	76,9
Wskaźnik poziomu kosztów w przedsiębiorstwach niefinansowych ^h w 2024 r. w % Cost level indicator in non-financial enterprises ^h in 2024 in %	95,7	95,6
Dynamika nakładów inwestycyjnych przedsiębiorstw ^h w 2024 r. (rok poprzedni=100; ceny bieżące) Indices of investment outlays of enterprises ^h in 2024 (previous year=100; current prices)	93,3	84,5

a Przeciętne w roku. Wyniki badania zostały uogólnione przy wykorzystaniu danych o ludności rezydującej w Polsce zamieszkającej w mieszkaniach, pochodzących z bilansów opracowanych na podstawie NSP 2021. b Dane dotyczą podmiotów gospodarczych, w których liczba pracujących przekracza 9 osób. c Na podstawie danych z Europejskiego badania dochodów i warunków życia ludności (EU-SILC). d Łącznie z oddziałami żłobkowymi i z żłobkami przykładowymi. e Wstępny szacunek. f Bez podmiotów, dla których informacja o adresie siedziby/miejsca zamieszkania nie występuje w rejestrze REGON. g Aktywni zawodowo (wszystkie osoby pracujące oraz uznane za bezrobotne) – na podstawie Badania Aktywności Ekonomicznej Ludności – dane średnioroczne. h Dane dotyczą podmiotów gospodarczych, w których liczba pracujących przekracza 49 osób.

a Annual averages. The survey results have been generalized using data on resident population of Poland living in households, coming from the balances compiled on the basis of the National Census 2021. b Data concern economic entities in which the number of employed persons exceeds 9 persons. c Based on EU Statistics on Income and Living Conditions (EU-SILC) data. d Including nursery wards and workplace nurseries. e Preliminary estimate. f Without the entities for which the information on the address of the seat/ place of residence is not present in the REGON register. g Active population (all persons employed and considered as unemployed) – based on the Labour Force Survey – average annual data. h Data concern economic entities in which the number of employed persons exceeds 49 persons.

Tablica 1. Wybrane dane ogólnopolskie i wojewódzkie (dok.)
Table 1. Selected data for Poland and the Voivodship (cont.)

Wyszczególnienie Specification	Polska Poland	Kujawsko- -Pomorskie
Obsada bydła na 100 ha użytków rolnych ^a w 2024 r. w szt. Cattle density per 100 ha of agricultural land ^a in 2024 in heads	43,0	47,9
Obsada trzody chlewnej na 100 ha użytków rolnych ^a w 2024 r. w szt. Pigs density per 100 ha of agricultural land ^a in 2024 in heads	62,0	83,1
Produkcja sprzedana Przemysłu ^b (ceny bieżące) na 1 przeciętnie zatrudnionego w przemyśle w 2024 r. w zł Sold production of Industry ^b (current prices) per 1 average employed person in industry in 2024 in PLN	851725	684912
Produkcja sprzedana Budownictwa ^b (ceny bieżące) na 1 przeciętnie zatrudnionego w budownictwie w 2024 r. w zł Sold production of Construction ^b (current prices) per 1 average employed person in construction in 2024 in PLN	977059	782069
Mieszkania oddane do użytkowania na 1000 ludności w 2024 r. Dwellings completed per 1000 population in 2024	5,3	4,0
Drogi publiczne o twardej nawierzchni na 100 km ² powierzchni ogólnej w 2023 r. Public roads with hard surface per 100 km ² of total area in 2023	101,9	111,9
Długość linii kolejowych eksploatowanych na 100 km ² w 2023 r. Length of railway lines operated per 100 km ² in 2023	6,3	6,7
Udział energii odnawialnej w produkcji energii elektrycznej w 2023 r. w % Share of renewable energy sources in production of electricity in 2023 in %	27,4	53,0

a Stan na 1 czerwca; według danych dotyczących użytków rolnych w 2023 r. b Dane dotyczą podmiotów gospodarczych, w których liczba pracujących przekracza 9 osób.
a As of 1 June; by the data concern agricultural land in 2023. b Data concern economic entities in which the number of employed persons exceeds 9 persons.

Rozdział 2

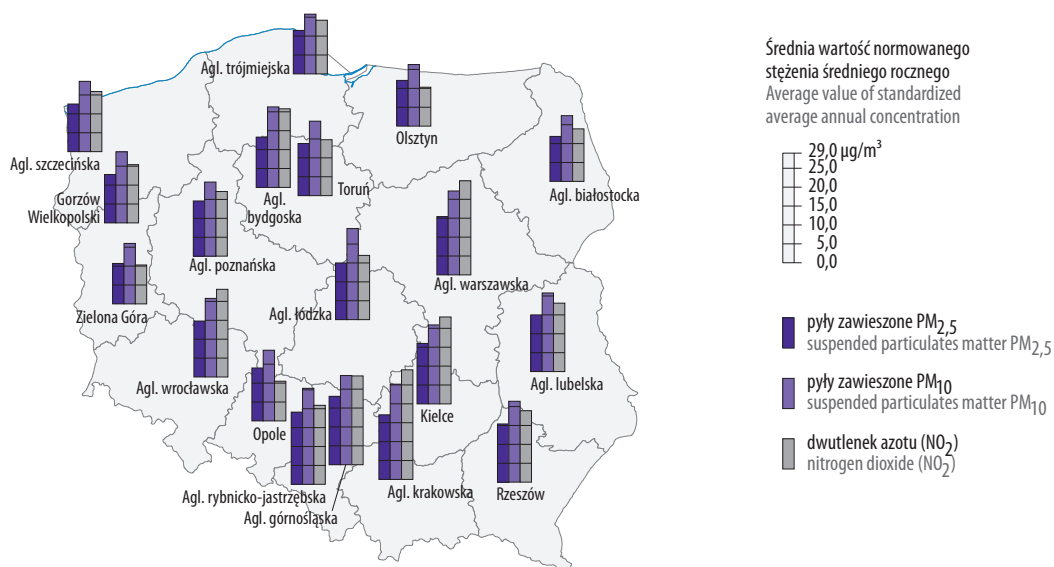
Chapter 2

Województwo na tle pozostałych województw

Voivodship against the background of other voivodships

Mapa 1. Stężenie pyłów zawieszonych PM_{2,5}, PM₁₀ i NO₂ w 2023 r.

Map 1. Concentration of suspended particulates matter PM_{2,5}, PM₁₀ and NO₂ in 2023

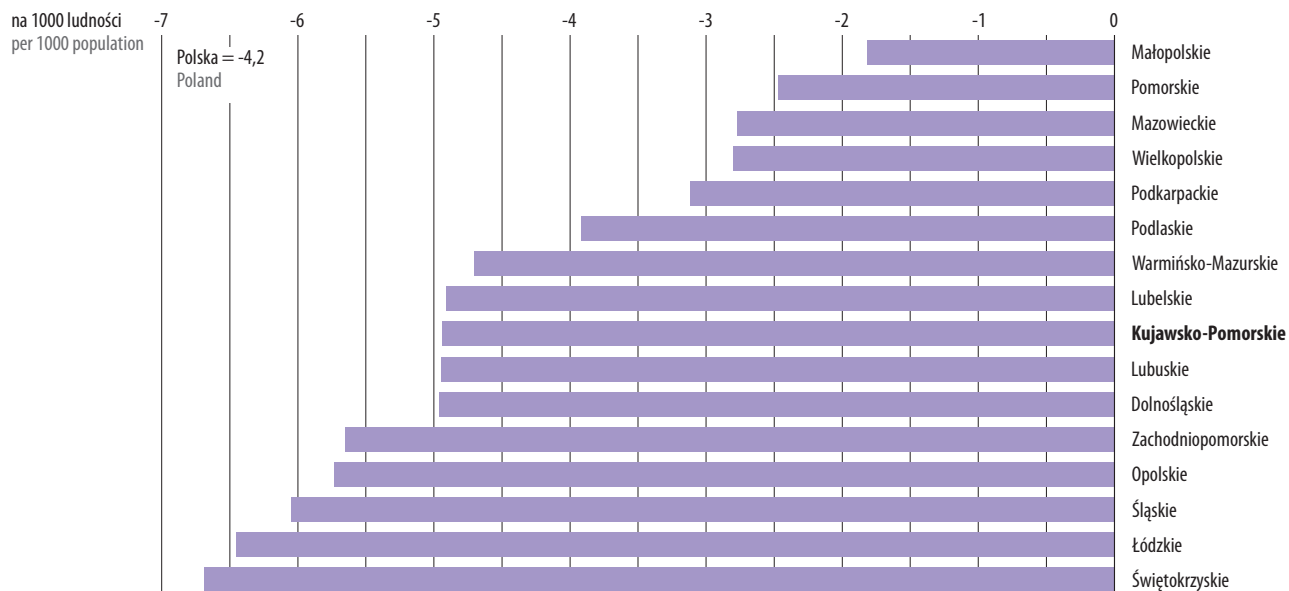

Wykres 1. Odpady komunalne zebrane selektywnie w ciągu roku w relacji do ogółu odpadów komunalnych zebranych w 2023 r.

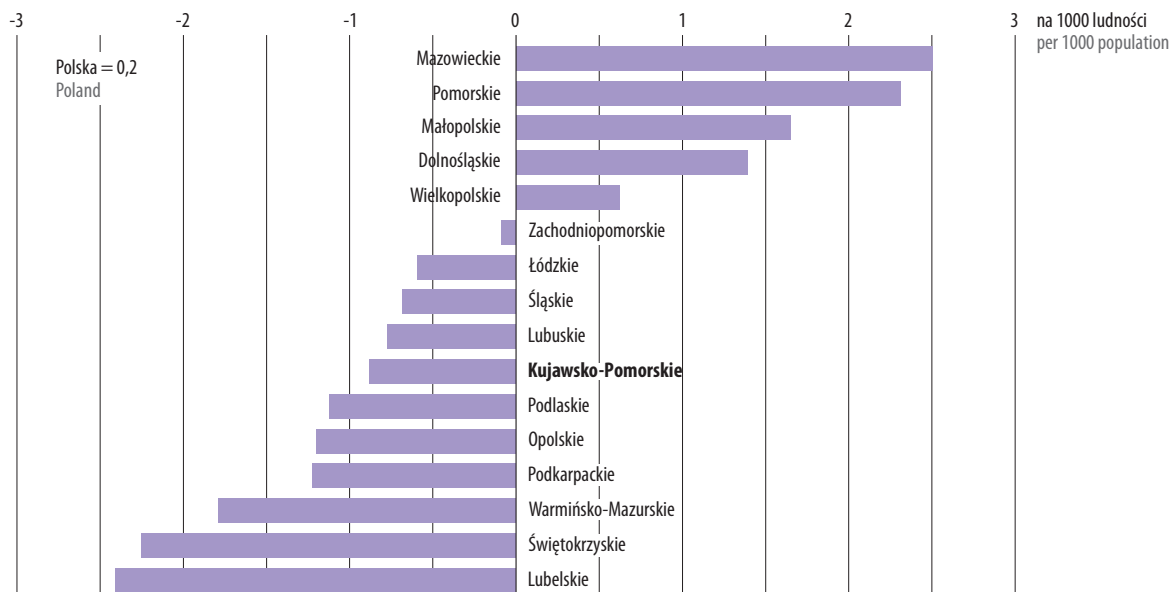
Chart 1. Municipal waste collected separately during the year in relation to total municipal waste collected in 2023

Wykres 2. Przyrost naturalny w 2024 r.
Chart 2. Natural increase in 2024

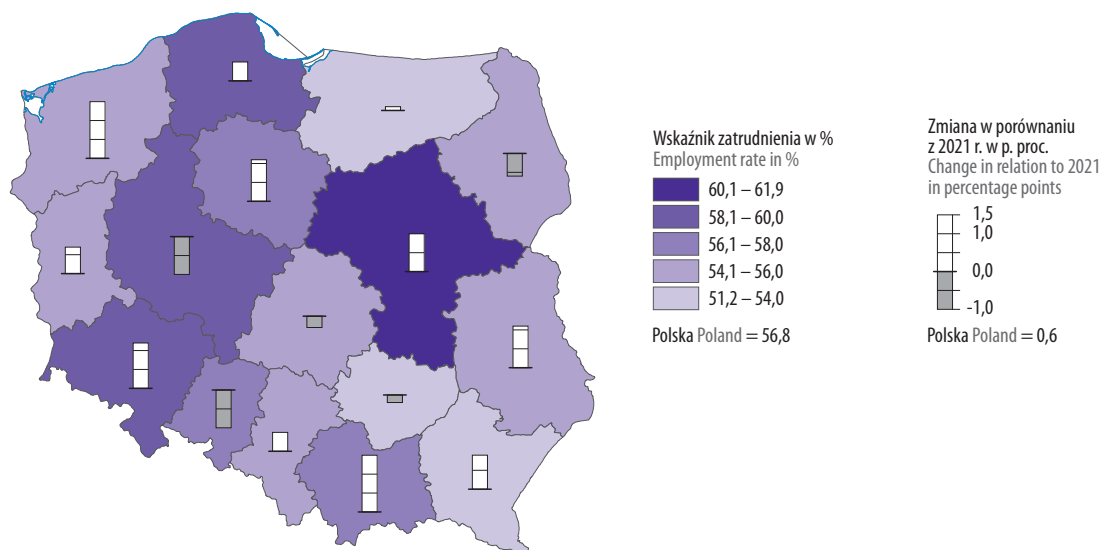

Wykres 3. Saldo migracji wewnętrznych i zagranicznych na pobyt stały w 2024 r.
Chart 3. Internal and international net migration for permanent residence in 2024

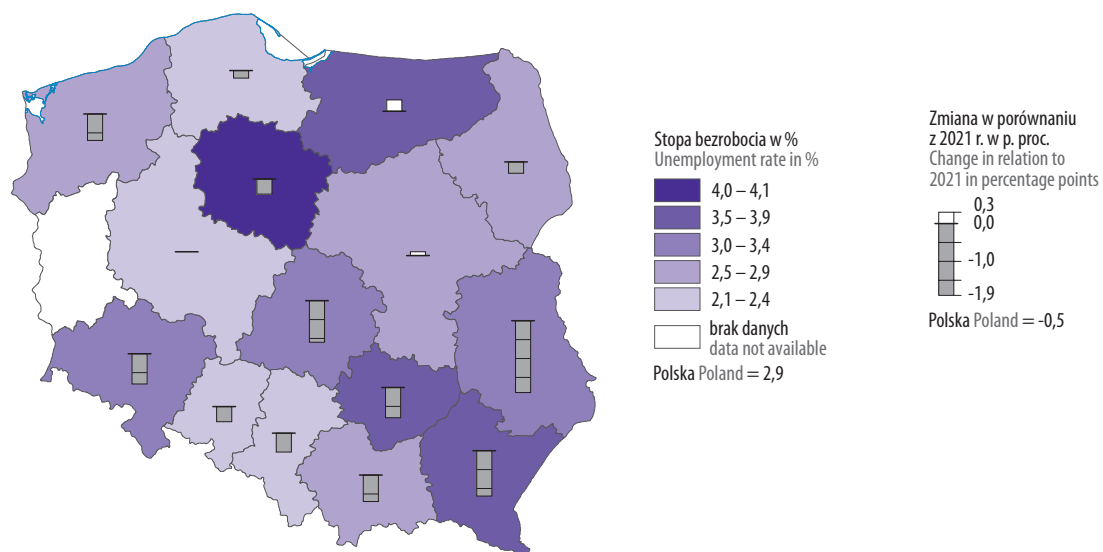
Mapa 2. Wskaźnik zatrudnienia według BAEL w 2024 r. (przeciętne w roku)

Map 2. Employment rate by LFS in 2024 (annual averages)

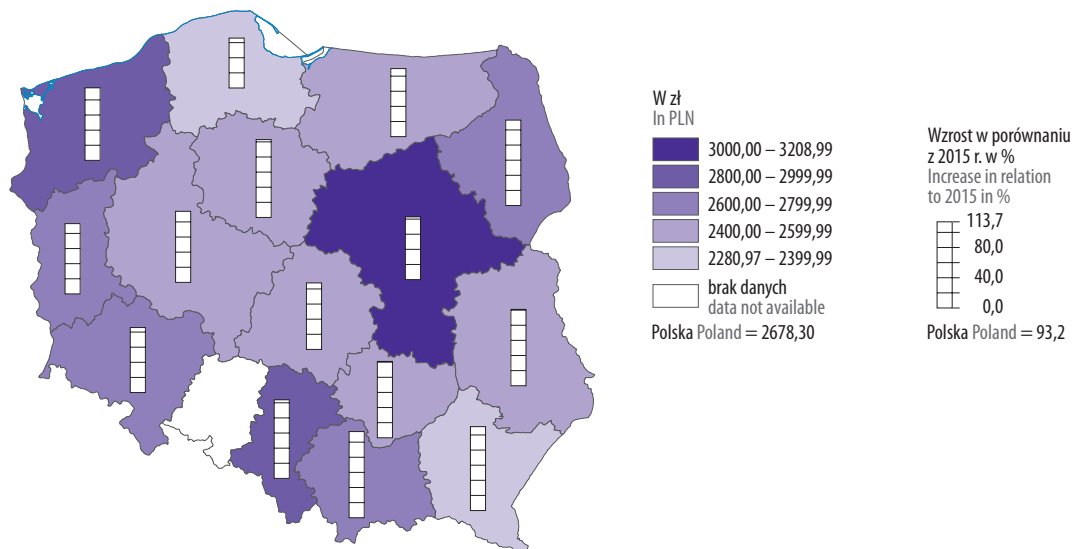

Mapa 3. Stopa bezrobocia według BAEL w 2024 r. (przeciętne w roku)

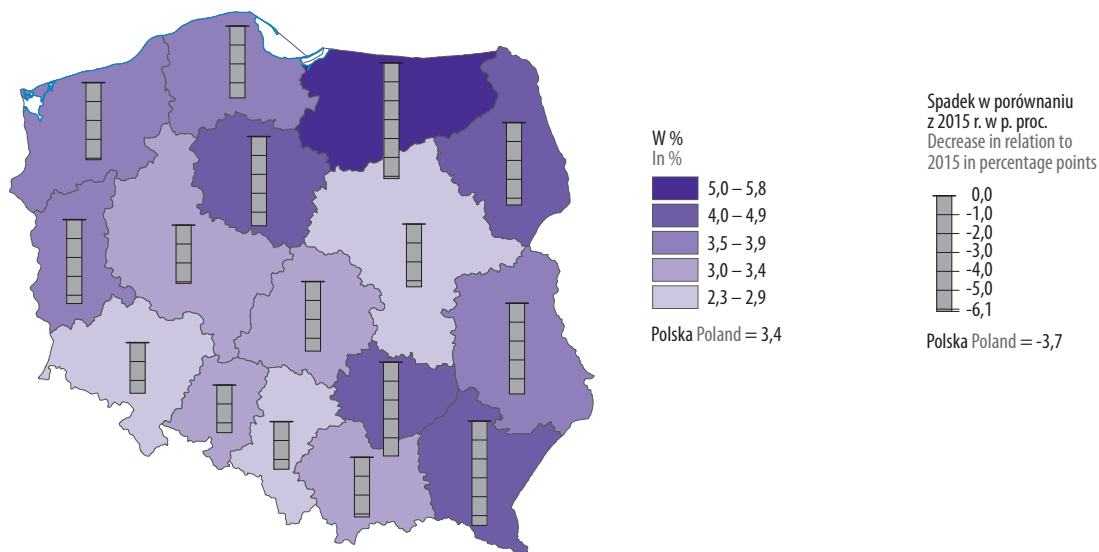
Map 3. Unemployment rate by LFS in 2024 (annual averages)

Mapa 4. Przeciętny miesięczny dochód rozporządzalny na 1 osobę w gospodarstwach domowych w 2023 r.
 Map 4. Average monthly available income per capita in households in 2023

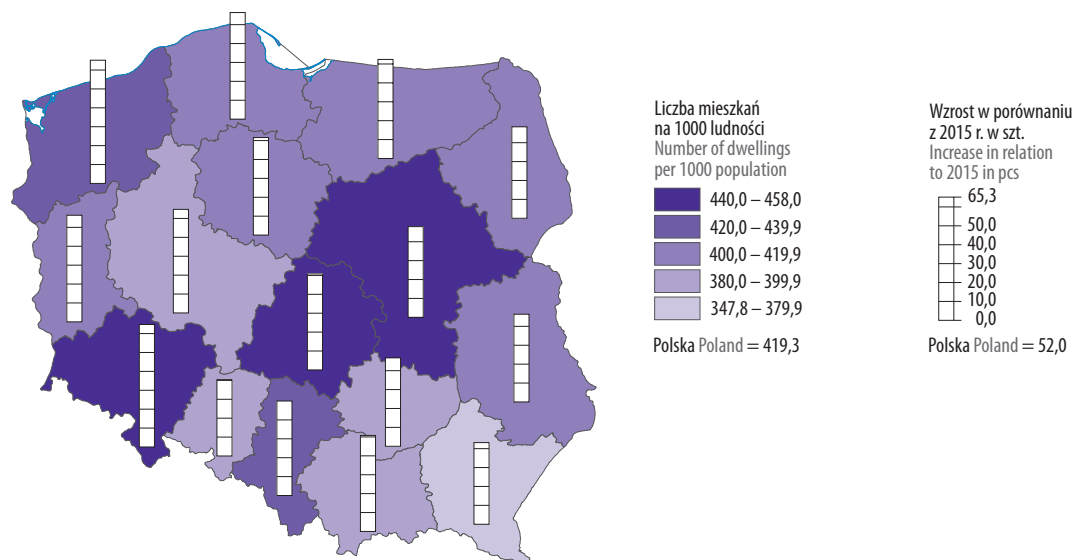

Mapa 5. Beneficjenci środowiskowej pomocy społecznej w liczbie ludności ogółem w 2023 r.
 Map 5. Beneficiaries benefiting from social assistance in number of total population in 2023

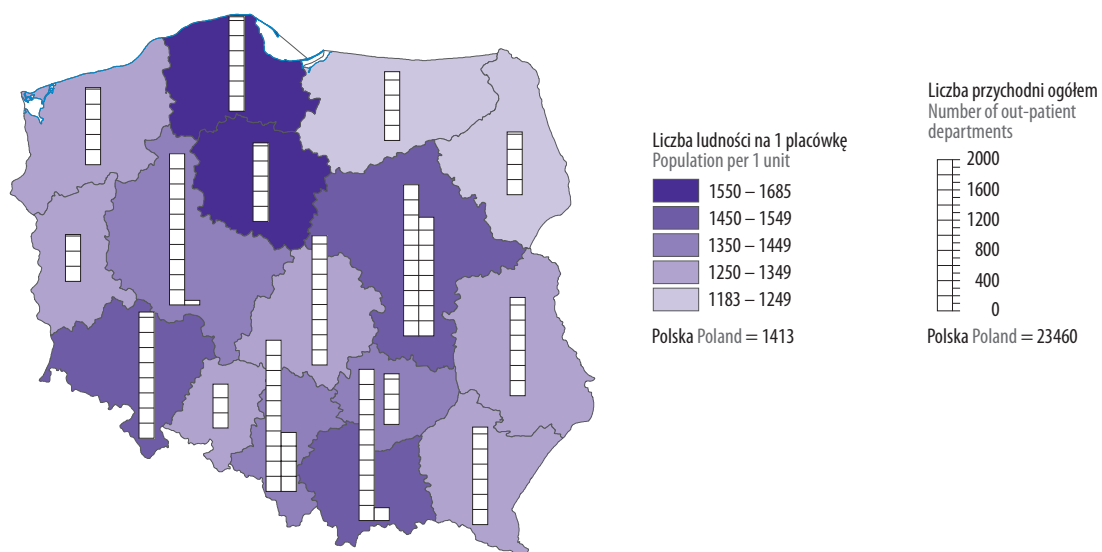
**Mapa 6. Zasoby mieszkaniowe w 2023 r.
Stan na 31 grudnia**

Map 6. Dwellings stocks in 2023
As of 31 December

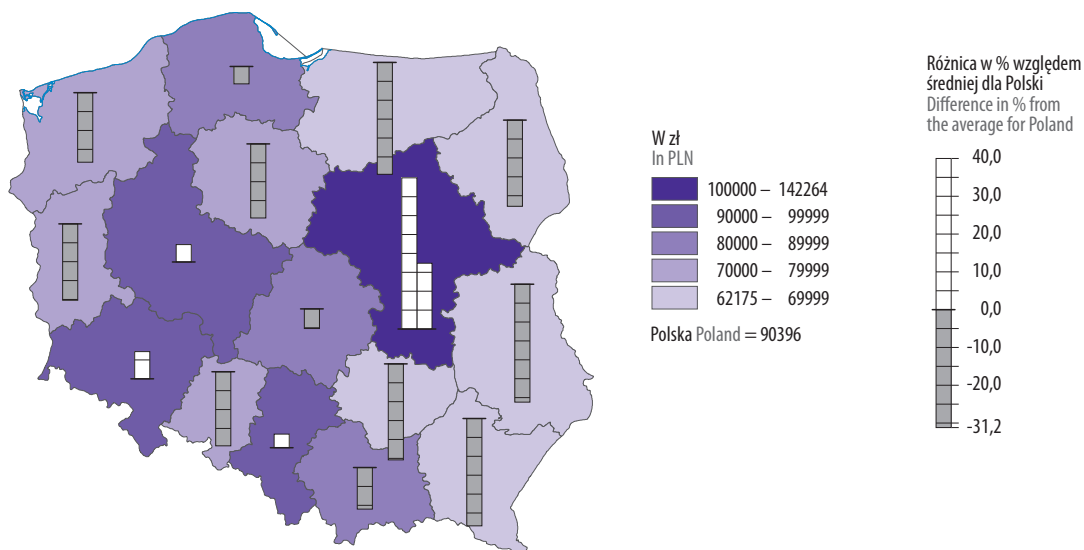

**Mapa 7. Placówki ambulatoryjnej opieki zdrowotnej w 2023 r.
Stan na 31 grudnia**

Map 7. Outpatient health care units in 2023
As of 31 December

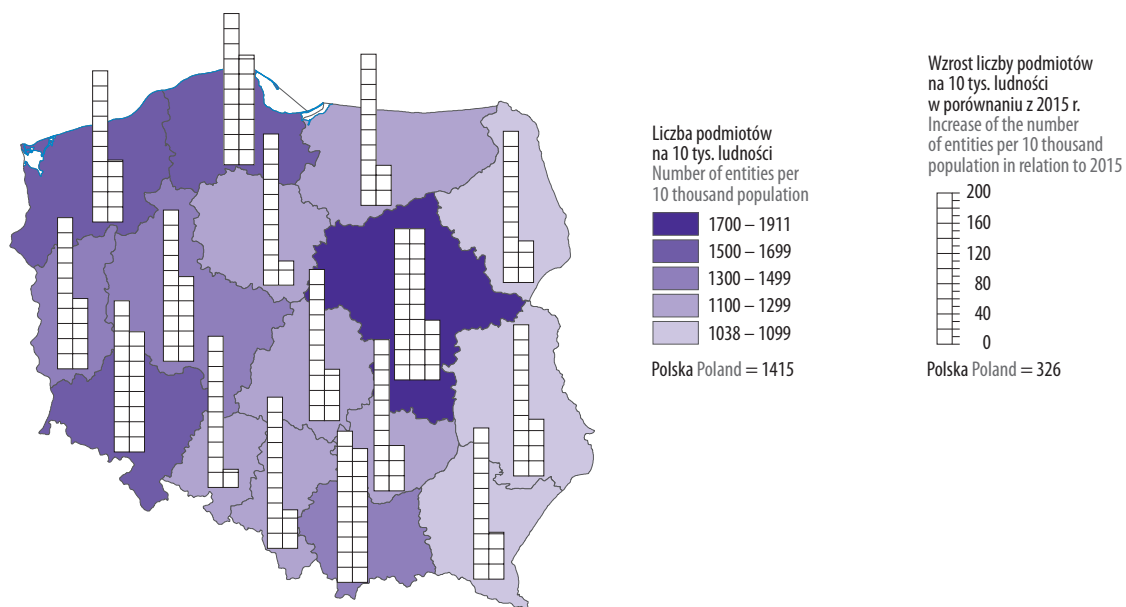

Mapa 8. Produkt krajowy brutto^a na 1 mieszkańca w 2023 r. (ceny bieżące)
 Map 8. Gross domestic product^a per capita in 2023 (current prices)

^a Grupowanie metodą jednostek lokalnych rodzaju działalności; wstępne szacunki.
^a Grouping by local kind-of-activity unit method; provisional estimates.

Mapa 9. Podmioty gospodarki narodowej w 2024 r. Stan na 31 grudnia
 Map 9. Entities of the national economy in 2024 As of 31 December

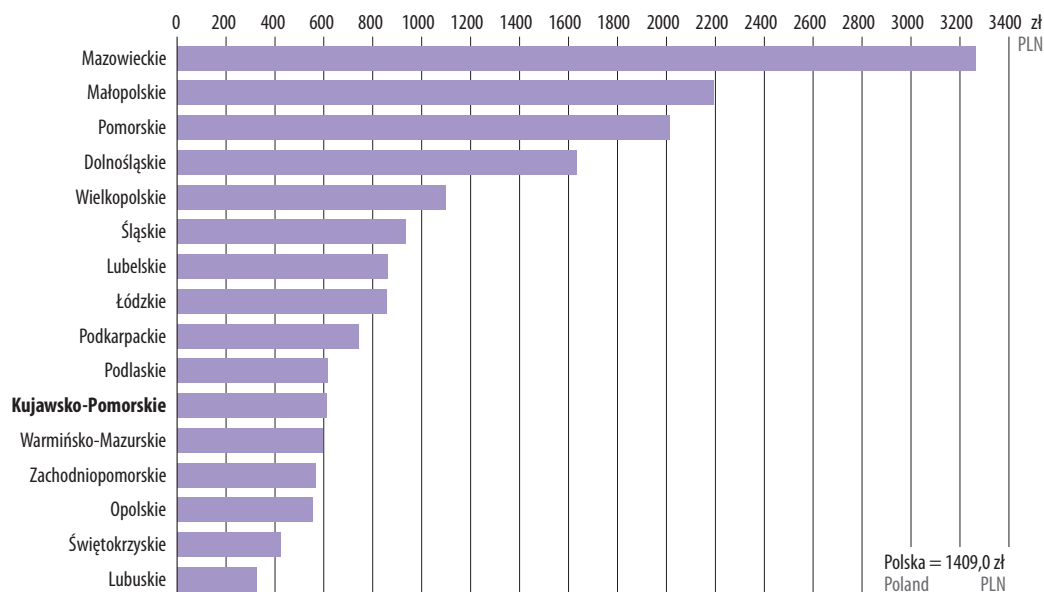

Wykres 4. Wskaźnik rentowności obrotu netto w przedsiębiorstwach niefinansowych w 2024 r.

Chart 4. Net turnover profitability indicator in non-financial enterprises in 2024

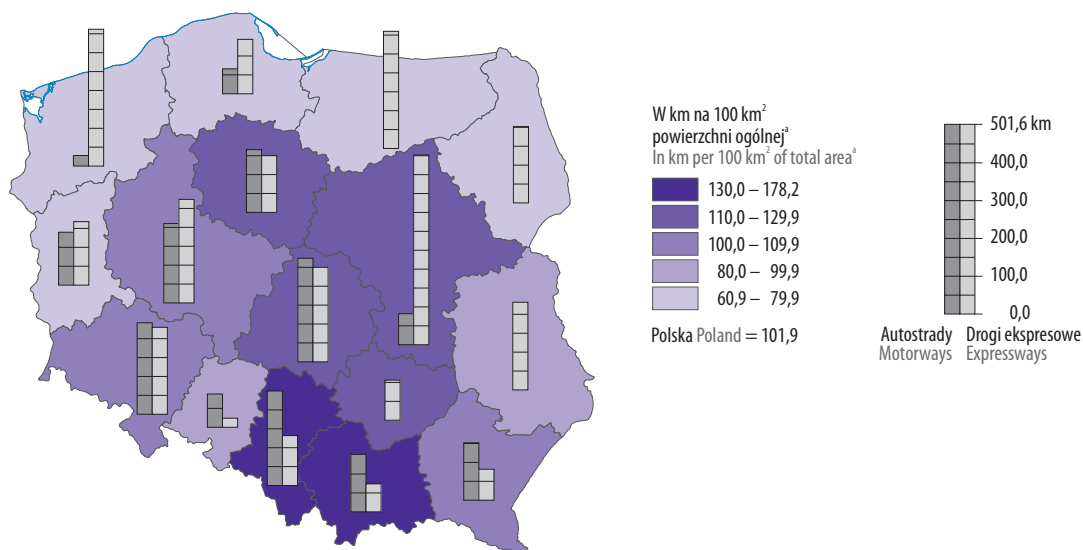
Wykres 5. Nakłady wewnętrzne na działalność badawczą i rozwojową na 1 mieszkańca w 2023 r. (ceny bieżące)

Chart 5. Intramural expenditures on research and development per capita in 2023 (current prices)

Mapa 10. Drogi publiczne o twardej nawierzchni w 2023 r.

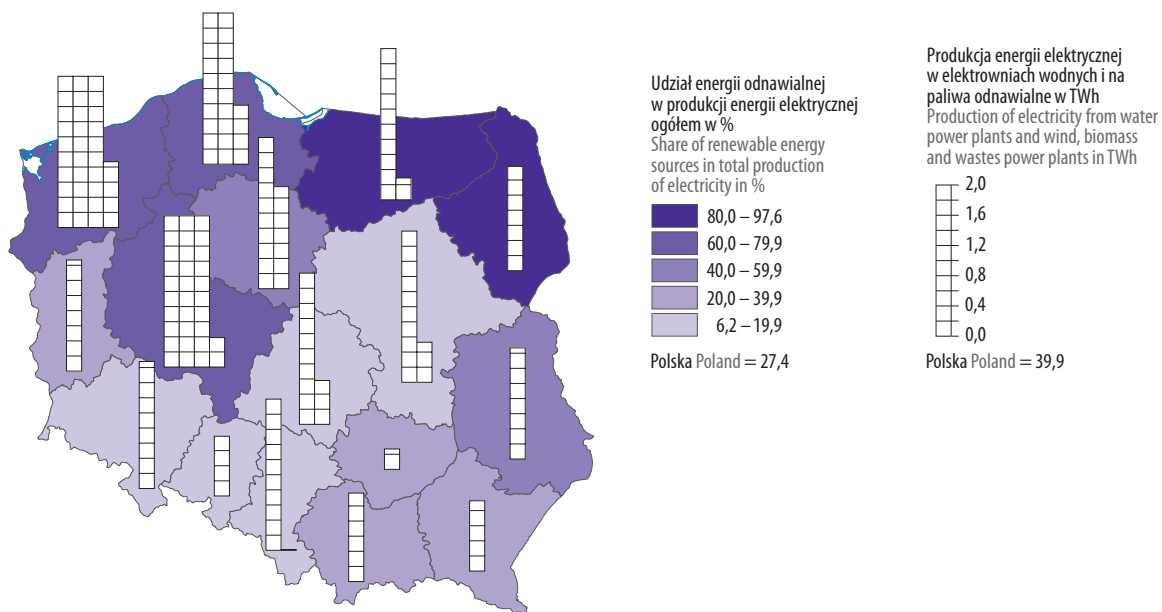
Map 10. Hard surface public road in 2023

a We wskaźniku uwzględniona jest całkowita powierzchnia jednostek, wliczając obszar morskich wód wewnętrznych.
a The indicator takes into account the total area of the territorial units, including the area of internal waters.

Mapa 11. Energia ze źródeł odnawialnych w 2023 r.

Map 11. Energy from renewable sources in 2023

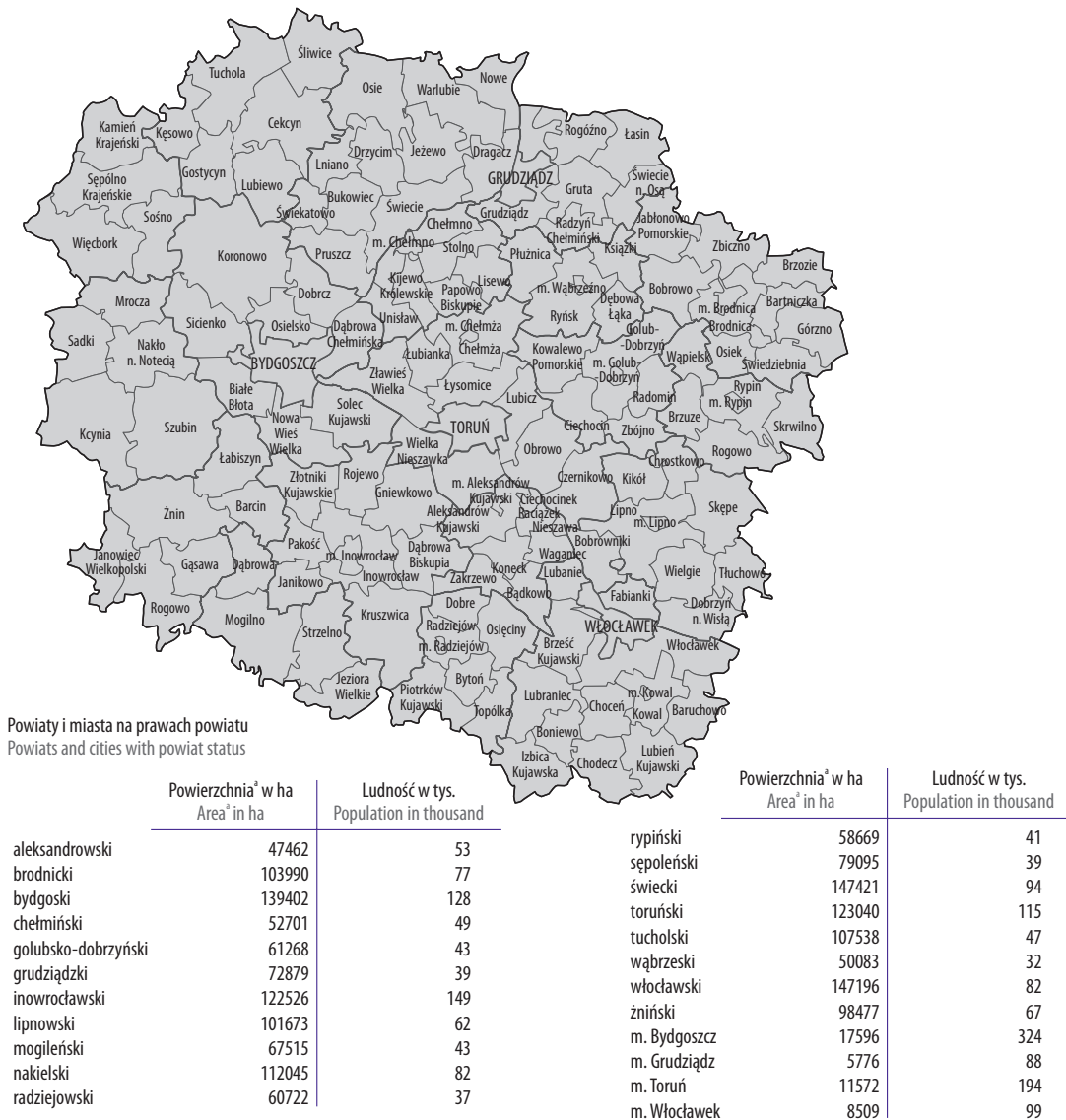

Rozdział 3
Chapter 3

Powierzchnia i podział terytorialny województwa
Area and territorial division of voivodship

Mapa 12. Podział administracyjny województwa w 2024 r.
Stan na 31 grudnia

Map 12. Administrative Division of the Voivodship in 2024
As of 31 December

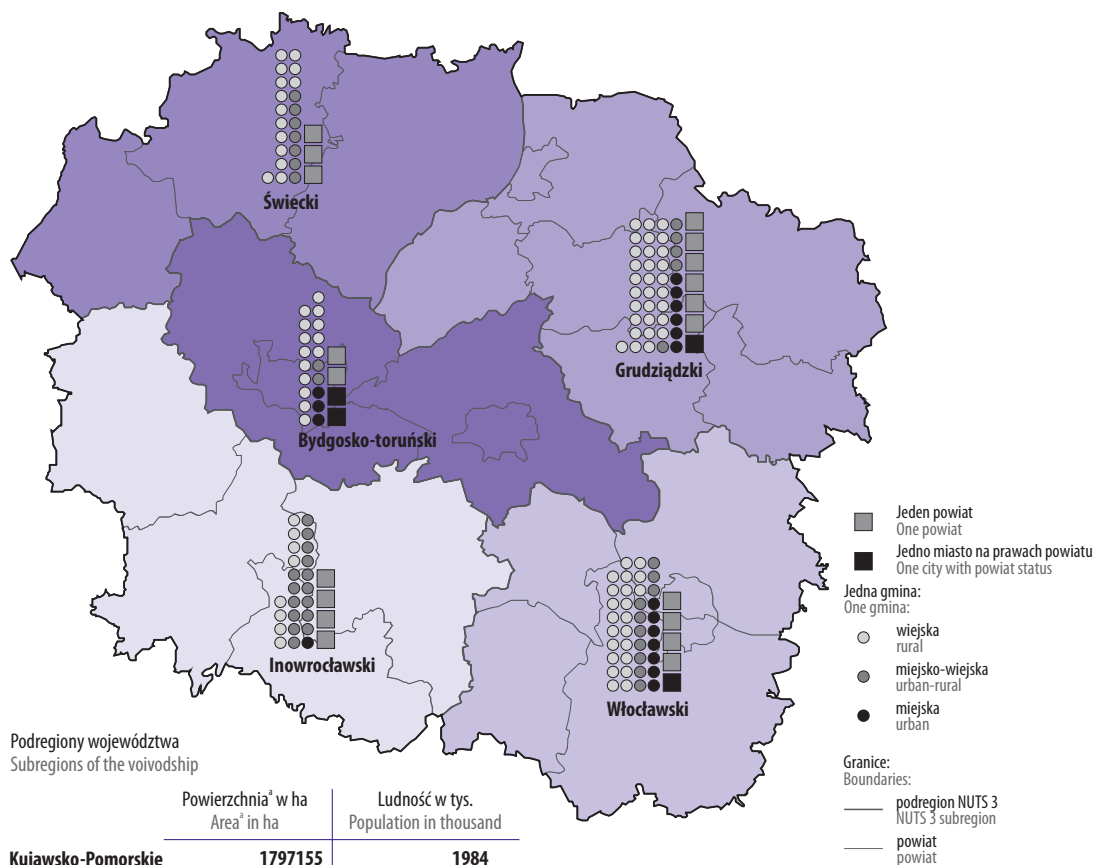
a Stan na 1 stycznia. Dane Głównego Urzędu Geodezji i Kartografii.
a As of 1 January. Data of the Head Office of Geodesy and Cartography.

Mapa 13. Podział województwa kujawsko-pomorskiego według Klasyfikacji Jednostek Terytorialnych do Celów Statystycznych (NUTS) w 2024 r.

Stan na 31 grudnia

Map 13. Division of the Kujawsko-Pomorskie Voivodship according to the Classification of Territorial Units for Statistics (NUTS) in 2024

As of 31 December

a Stan na 1 stycznia. Dane Głównego Urzędu Geodezji i Kartografii.
a As of 1 January. Data of the Head Office of Geodesy and Cartography.

Według stanu na 1 stycznia 2024 r. województwo kujawsko-pomorskie zajmowało powierzchnię 17971 km² (1797155 ha), co stanowiło 5,7% powierzchni kraju. Na jego obszarze (według stanu na 31 grudnia 2024 r.) mieszkało 1984 tys. ludności, tj. 5,3% ogółu ludności Polski. Gęstość zaludnienia na 1 km² wyniosła 110 osób (9. lokata w kraju). W miastach mieszkało 57,9% ludności województwa.

Rozdział 4

Chapter 4

Środowisko

Environment

4.1. Powierzchnia ziemi

4.1. Ground surface

Istotne znaczenie w wykorzystaniu gruntów województwa kujawsko-pomorskiego mają użytki rolne, w tym grunty orne. Większe zmiany, jakie zaszły od 2015 r., dotyczą pozostałych elementów struktury użytków rolnych.

Zmiany w wykorzystaniu gruntów podążają w kierunku zwiększenia powierzchni gruntów zabudowanych i zurbanizowanych.

Według stanu na 1 stycznia 2024 r. w strukturze powierzchni geodezyjnej dominowały użytki rolne (64,7%). Pod tym względem województwo kujawsko-pomorskie zajmowało 4. lokatę w kraju (po lubelskim, łódzkim i mazowieckim).

W 2024 r. powierzchnia użytków rolnych województwa zmniejszyła się, w porównaniu z 2015 r., o 5,9 tys. ha, tj. o 0,5%; w kraju zanotowano spadek o 0,1%. Podobne zmiany dotyczyły areалу gruntów ornych (spadek o 0,9%, w Polsce spadek o 1,7%).

Zmiany dotyczyły także pozostałych elementów struktury użytków rolnych. W porównaniu z 2015 r. ubyło 4,2 tys. ha sadów (spadek o 34,4%), zmniejszyła się także powierzchnia gruntów pod rowami oraz pastwisk trwałych (po 1,7%), a także łąk trwałych (o 1,1%). Zwiększyła się natomiast powierzchnia gruntów pod stawami (wzrost o 19,4%), gruntów rolnych zabudowanych (o 8,5%) oraz nieużytków (o 6,5%).

W 2024 r. w porównaniu z rokiem poprzednim notowano zmniejszenie się powierzchni m.in. gruntów ornych (spadek o 1,0 tys. ha), sadów (o 0,2 tys. ha) i nieznacznie łąk trwałych, pastwisk trwałych, gruntów pod rowami i gruntów zadrzewionych i zakrzewionych. Nieznacznie przybyło natomiast powierzchni gruntów rolnych pod zabudowaniami i gruntów pod stawami.

W wykorzystaniu gruntów znaczący był również wzrost powierzchni gruntów zabudowanych i zurbanizowanych (o 12,9% od 2015 r.). Dla dominujących w ich strukturze: terenów mieszkaniowych, innych terenów zabudowanych, terenów przemysłowych oraz dróg odnotowano wzrost odpowiednio o: 28,2%, 22,4%, 21,9% oraz o 6,4%.

W porównaniu z rokiem poprzednim, w 2024 r. przybyło 1066 ha gruntów zabudowanych i zurbanizowanych, w tym 452 ha terenów mieszkaniowych, 221 ha terenów przemysłowych, 155 ha innych terenów zabudowanych oraz 118 ha dróg. W tym samym czasie przybyły także 4 ha gruntów przeznaczonych pod budowę dróg publicznych lub linii kolejowych.

**Tablica 2. Powierzchnia geodezyjna według kierunków wykorzystania
Stan na 1 stycznia**

Table 2. Geodetic area by the land use
As of 1 January

Wyszczególnienie Specification	2015	2020	2023	2024	
	w ha in ha				w odsetkach (Polska=100) in percent (Poland=100)
Powierzchnia ogólna Total area	1797134	1797134	1797155	1797155	5,7
w tym: of which:					
Użytki rolne Agricultural land	1169177	1166031 ^a	1164250 ^a	1163236 ^a	6,2
Grunty leśne oraz zadrzewione i zakrzewione Forest land as well as woodland and shrubland	438891	434620	434548	434520	4,6
Grunty pod wodami powierzchniowymi Lands under surface waters	48174	48239	48827	48808	8,4
Grunty zabudowane i zurbanizowane Built-up and urbanized areas	89218	96730 ^b	99684 ^b	100750 ^b	5,4
Nieuzutki Wasteland	42028	41806	44449	44767	9,6

a Łącznie z gruntami zadrzewionymi i zakrzewionymi na użytkach rolnych, ujmowanymi do 2016 r. w pozycji „grunty leśne oraz zadrzewione i zakrzewione”. b Łącznie z gruntami przeznaczonymi pod budowę dróg publicznych lub linii kolejowych.

a Including woodland and shrubland on agricultural land, classified in the item „Forest land as well as woodland and shrubland” until 2016. b Including areas used for the construction of public roads or railways.

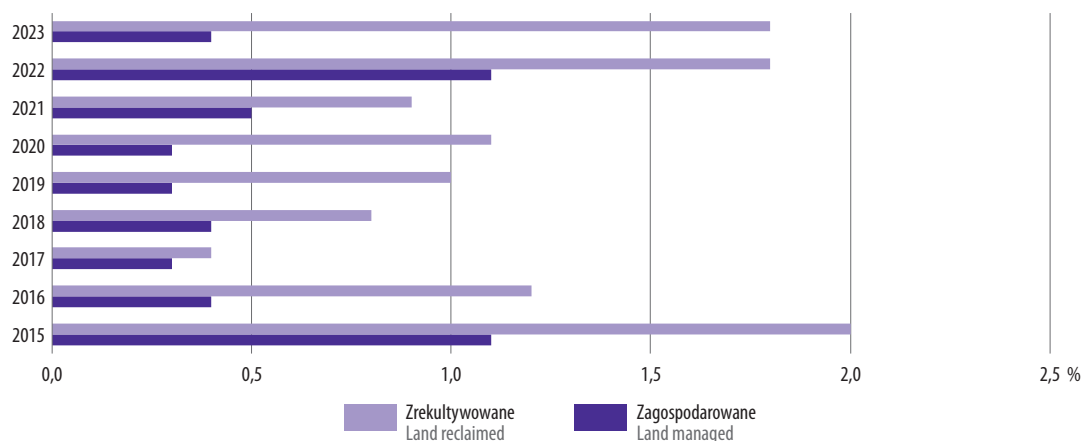
Źródło: dane Głównego Urzędu Geodezji i Kartografii.

Source: data of the Head Office of Geodesy and Cartography.

W końcu 2023 r. powierzchnia gruntów zdewastowanych i zdegradowanych wymagających rekultywacji i zagospodarowania na terenie województwa kujawsko-pomorskiego wynosiła 3075 ha, co stanowiło 0,2% powierzchni województwa (analogicznie w kraju). Powierzchnia gruntów wymagających rekultywacji w odniesieniu do stanu w końcu 2022 r. zmniejszyła się o 1026 ha, tj. o 25,0%, a w stosunku do zanotowanej w końcu 2015 r. zmniejszyła się o 1182 ha, tj. o 27,8%.

Wykres 6. Udział gruntów zrehabilitowanych i zagospodarowanych w gruntach zdegradowanych i zdewastowanych

Chart 6. The share of reclaimed and managed lands in degraded and devastated lands

Źródło: dane Ministerstwa Rolnictwa i Rozwoju Wsi.

Source: data of the Ministry of Agriculture and Rural Development.

W 2023 r. w województwie kujawsko-pomorskim zrehabilitowano 55 ha gruntów zdegradowanych oraz zdegradowanych wymagających rehabilitacji, w tym 40 ha na cele rolnicze, natomiast nie zrehabilitowano gruntów na cele leśne. Grunty zrehabilitowane w województwie stanowiły 2,4% ogólnej powierzchni gruntów zrehabilitowanych w kraju. Powierzchnia gruntów zrehabilitowanych zmniejszyła się w porównaniu z rokiem poprzednim (o 20 ha, tj. o 26,7%) oraz w odniesieniu do 2015 r. (o 29 ha, tj. o 34,5%). W 2023 r. w województwie powierzchnia gruntów zagospodarowanych wyniosła 11 ha (w tym 8 ha na cele rolnicze), co oznaczało spadek o 35 ha, tj. o 76,1% w stosunku do 2022 r. oraz spadek (o 34 ha, tj. o 75,6%) w porównaniu z 2015 r. Stopień rehabilitacji i zagospodarowania gruntów zdegradowanych i zdegradowanych wyniósł w 2023 r. odpowiednio 1,8% i 0,4% ogólnej ich powierzchni w województwie.

Grunty zdegradowane – grunty, których wartość użytkowa zmalała w wyniku pogorszenia się warunków przyrodniczych lub wskutek zmian środowiska oraz działalności przemysłowej, a także nieodpowiedniej działalności rolniczej.

Grunty zdegradowane – grunty, które w wyniku działalności człowieka lub innych czynników utraciły całkowicie wartość użytkową.

Rehabilitacja gruntów – nadanie lub przywrócenie gruntom zdegradowanym lub zdegradowanym wartości użytkowych lub przyrodniczych przez właściwe ukształtowanie rzeźby terenu, poprawienie właściwości fizycznych i chemicznych, uregulowanie stosunków wodnych, odtworzenie gleb, umocnienie skarp oraz odbudowanie lub zbudowanie niezbędnych dróg. Grunty zrehabilitowane podlegają zagospodarowaniu, czyli rolniczemu, leśnemu lub innemu rodzajowi użytkowania.

4.2. Zużycie wody. Ścieki komunalne i przemysłowe

4.2. Water consumption. Municipal and industrial wastewater

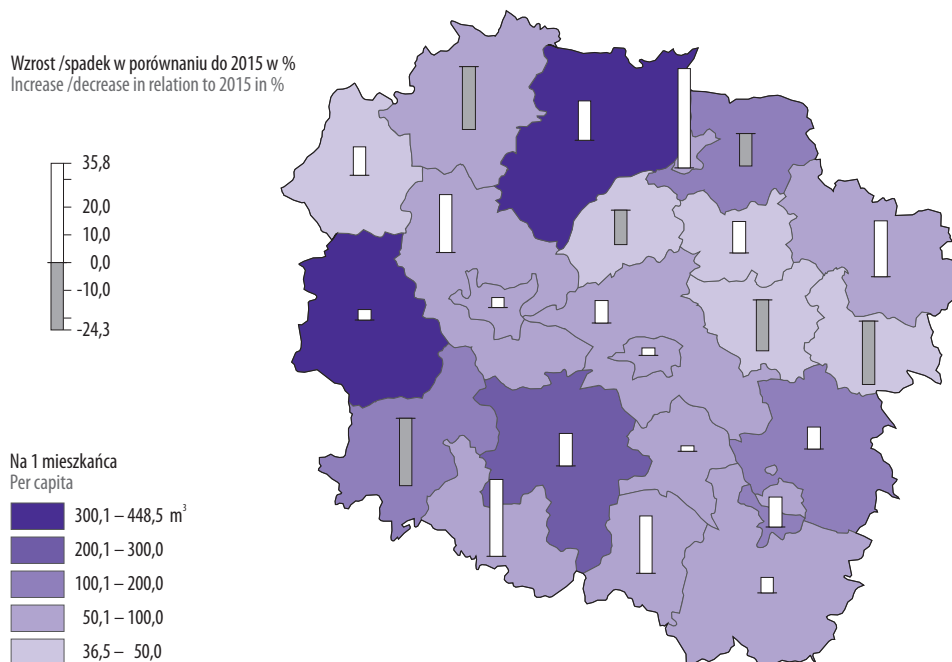
Zużycie wody na potrzeby gospodarki narodowej i ludności wzrosło w 2023 r. w stosunku do 2015 r. Najbardziej dotyczyło to zużycia w przemyśle, w mniejszym stopniu na cele eksploatacji sieci wodociągowej. W porównaniu z rokiem poprzednim zwiększyło się zużycie wody w przeliczeniu na 1 mieszkańca, ale było ono wyraźnie niższe (o 96,7 m³) niż zużycie na 1 mieszkańca w kraju. W strukturze zużycia wody przeważało zużycie na cele eksploatacji sieci wodociągowej i było one wyższe niż w kraju.

W 2023 r. odsetek oczyszczonych ścieków przemysłowych i komunalnych, które wymagały oczyszczenia, wyniósł 99,1% (98,3% w 2015 r. oraz 98,9% w 2022 r.).

W 2023 r. zużycie wody na potrzeby gospodarki narodowej i ludności w województwie kujawsko-pomorskim wyniosło 227,0 hm³ i było o 1,6% wyższe w porównaniu z 2015 r. oraz o 0,5% wyższe niż w roku poprzednim. Zużycie wody w województwie kujawsko-pomorskim stanowiło 2,9% całkowitego zużycia wody w Polsce. Zużycie wody na 1 mieszkańca w 2023 r. wzrosło o 6,0% w stosunku do 2015 r. i o 1,1% w porównaniu z 2022 r., przy czym wskaźnik ten w województwie wynosił 113,4 m³, natomiast w Polsce 210,1 m³.

Woda zużywana była przede wszystkim na cele eksploatacji sieci wodociągowej (42,2%), jak również na potrzeby przemysłu (39,1%), a pozostała część do napełniania i uzupełniania stawów rybnych. W 2015 r. w strukturze gospodarowania wodą także przeważało zużycie na cele eksploatacji sieci wodociągowej.

Mapa 14 **Zużycie wody na potrzeby gospodarki narodowej i ludności w 2023 r.**
 Map 14. Water consumption for needs of the national economy and population in 2023

Największe zużycie wody na 1 mieszkańca notowano w powiecie świeckim (448,5 m³ na 1 mieszkańca), w którym to najwięcej wody zużyto na potrzeby przemysłu (89,7%), a pozostałą część na eksploatację sieci wodociągowej. Najmniej wody w przeliczeniu na 1 mieszkańca zużyto w powiecie sępoleńskim (36,5 m³ na 1 mieszkańca). Wśród miast wojewódzkich większe zużycie wody na 1 mieszkańca odnotowano w Bydgoszczy (62,6 m³) niż w Toruniu (51,8 m³).

W kraju w 2023 r. przeważało zużycie wody w przemyśle (o 29,2 p. proc. więcej niż w województwie kujawsko-pomorskim). Natomiast udział zużycia wody na cele eksploatacji sieci wodociągowej był w województwie kujawsko-pomorskim wyższy niż w kraju o 21,1 p. proc.

W 2023 r. w województwie kujawsko-pomorskim w 113 zakładach produkcyjnych zużyto 88,8 hm³ wody. Z tego na cele produkcyjne zużyto 86,2 hm³ wody.

W 2023 r. udział przemysłu w zużyciu wody w województwie był niższy niż w poprzednim roku (o 2,1 p. proc.), ale wyższy niż w 2015 r. (o 2,6 p. proc.), natomiast w kraju w stosunku do 2022 r. zaobserwowano spadek udziału (o 3,9 p. proc.) oraz spadek w odniesieniu do 2015 r. (o 6,0 p. proc.). W województwie kujawsko-pomorskim zużycie wody w przemyśle wyniosło 1,6% krajowego zużycia, natomiast zużycie na napełnianie i uzupełnianie stawów rybnych – 5,1%, a w eksploatacji sieci wodociągowej – 5,7%.

W zużyciu wody na cele eksploatacji sieci wodociągowej głównie uczestniczyły gospodarstwa domowe (76,4% zużycia na te cele w 2023 r.). Zużycie wody w gospodarstwach domowych było wyższe w województwie niż w roku poprzednim (o 0,5%, w kraju wzrost o 0,8%) oraz wyższe niż w 2015 r. (o 3,2%, w kraju wzrost o 4,8%).

W przeliczeniu na 1 mieszkańca w gospodarstwach domowych zużyto 36,6 m³ wody z wodociągów (36,2 m³ w 2022 r. i 34,0 m³ w 2015 r.). W tych latach zużycie na 1 mieszkańca było większe niż w kraju (gdzie notowano odpowiednio 34,4 m³, 34,0 m³ oraz 32,2 m³).

Tablica 3. Zużycie wody według potrzeb w ciągu roku
Table 3. Consumption of water by needs during the year

Wyszczególnienie Specification	2015	2020	2022	2023	
	w hm ³ in hm ³				w odsetkach (Polska=100) in percent (Poland=100)
Ogółem ^a Total ^a	223,4	221,4	225,8	227,0	2,9
w tym of which					
Przemysł Industry	81,6	91,7	92,9	88,8	1,6
Rybacktwo ^b Fishing ^b	40,7	37,2	38,7	42,4	5,1
Gospodarstwa domowe Households	70,9	73,1	72,8	73,2	5,6

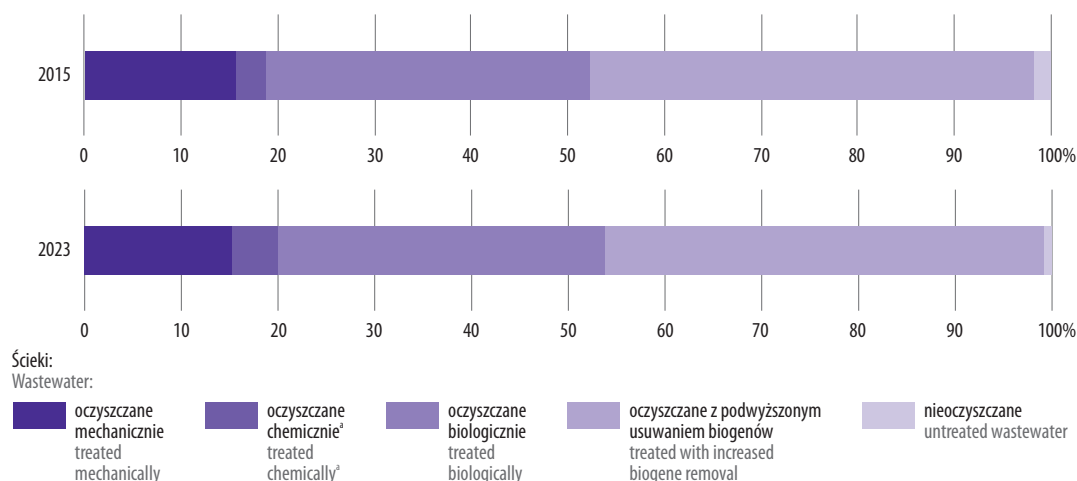
a Do 2018 r. łącznie z nawodnieniami w rolnictwie i leśnictwie. b Napełnianie i uzupełnianie stawów rybnych.

a Until 2018, Includes irrigation in agriculture and forestry. b Filling and completing fish ponds.

W 2023 r. do wód powierzchniowych lub do ziemi odprowadzono 143,7 hm³ ścieków komunalnych i przemysłowych (w stosunku do 2022 r. wzrost o 0,1%). Z tego 74,6 hm³ odprowadzono bezpośrednio z zakładów¹, natomiast siecią kanalizacyjną 69,1 hm³. Oczyszczenia wymagało 135,3 hm³, z czego oczyszczono 99,1% ścieków (w 2015 r. 98,3%). Ścieki oczyszczano następującymi metodami: z podwyższonym usuwaniem biogenów (45,7%), biologicznie (34,1%), mechanicznie (15,6%), a także chemicznie (4,7%), którą to metodą oczyszczane są tylko ścieki przemysłowe.

Wykres 7. Struktura ścieków przemysłowych i komunalnych wymagających oczyszczenia odprowadzonych do wód lub do ziemi

Chart 7. Structure of industrial and municipal wastewater requiring treatment discharged into waters or into the ground

a Dane dotyczą tylko ścieków przemysłowych.
a Data concern only industrial wastewater.

¹ łącznie z wodami chłodniczymi, wodami z odwadniania zakładów górniczych oraz obiektów budowlanych, a także z zanieczyszczonymi wodami opadowymi.

Zakłady odprowadziły 79,3 hm³ ścieków przemysłowych, z tego odprowadzono do wód lub do ziemi 74,6 hm³, a pozostałe 4,7 hm³ odprowadzono siecią kanalizacyjną. Spośród ścieków odprowadzanych bezpośrednio do wód lub do ziemi 88,8% wymagało oczyszczania. Oczyszczono 65,0 hm³, natomiast 4,9 hm³ ponownie wykorzystano w zamkniętym obiegu wody.

W 2023 r. w porównaniu z 2015 r. ilość ścieków przemysłowych odprowadzonych w ciągu roku wzrosła o 21,8%. Należy jednocześnie zauważyć, że o 23,5% więcej ścieków odprowadzono bezpośrednio do wód lub do ziemi, a o 0,3% więcej siecią kanalizacyjną.

W 2023 r. odprowadzono 69,1 hm³ ścieków komunalnych. Główną metodą oczyszczania było oczyszczanie z podwyższonym usuwaniem biogenów (79,5% ścieków). Stosowano również oczyszczanie biologiczne (20,1%) oraz mechaniczne (0,5%).

W porównaniu z 2015 r. wzrosła o 8,3% ilość odprowadzonych ścieków komunalnych, a oczyszczono 100% z nich.

Jako **ścieki wymagające oczyszczania** przyjęto ścieki odprowadzane siecią kanałów lub rowów otwartych bezpośrednio do wód lub do ziemi albo do sieci kanalizacyjnej z jednostek produkcyjnych (łącznie z zanieczyszczonymi wodami z odwadniania zakładów górniczych i chłodniczymi), z innych jednostek oraz z gospodarstw domowych.

Tablica 4. Ścieki komunalne i przemysłowe wymagające oczyszczania odprowadzone do wód lub do ziemi
Table 4. Industrial and municipal wastewater requiring treatment discharged into waters or into the ground

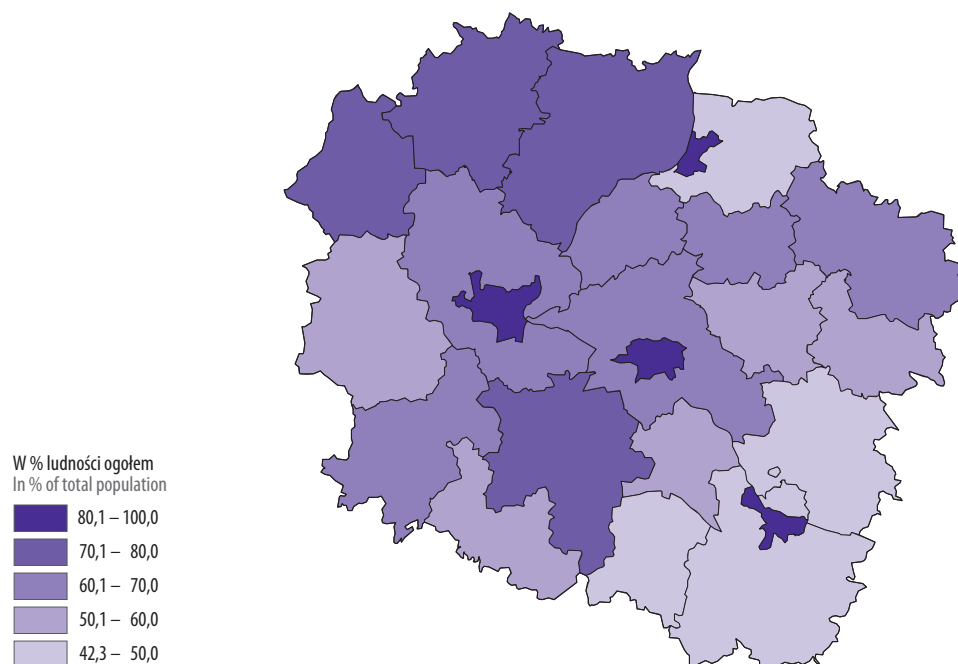
Wyszczególnienie Specification	2015	2020	2022	2023
Oczyszczalnie ścieków Wastewater treatment plants	185	183	181	182
Ścieki komunalne odprowadzone w ciągu roku w dam ³ Municipal wastewater during the year in dam ³	63775	65623	68249	69082
Ścieki przemysłowe odprowadzone w ciągu roku w dam ³ Industrial wastewater discharged during the year in dam ³	55133	64565	68425	66257
Ludność korzystająca z oczyszczalni ścieków w % ludności ogółem ^a Population connected to wastewater treatment plants in % of total population ^a	72,1	73,8	73,9	73,7

a Ludność korzystająca z oczyszczalni ścieków – na podstawie szacunków, ludność ogółem – na podstawie bilansów.
a Population connected to wastewater treatment plants – estimated data, total population – based on balances.

Oczyszczalnie ścieków – zespół podstawowych obiektów technologicznych, służących bezpośrednio do oczyszczania ścieków oraz znajdujących się na wspólnym terenie obiektów pomocniczych niezbędnych dla dostawy energii elektrycznej, wody, stworzenia odpowiednich warunków do pracy i obsługi oczyszczalni. Wyróżnia się oczyszczalnie mechaniczne, chemiczne, biologiczne, z podwyższonym usuwaniem biogenów.

W 2023 r. w województwie kujawsko-pomorskim pracowało 47 oczyszczalni ścieków przemysłowych o łącznej przepustowości projektowej 430,3 dam³ na dobę. Były to oczyszczalnie biologiczne (27), mechaniczne (17), chemiczne (2) oraz z podwyższonym usuwaniem biogenów (1). W porównaniu z 2015 r. liczba funkcjonujących oczyszczalni zmniejszyła się o 1, natomiast ich przepustowość spadła o 4,2%, w kraju ubywało 88 oczyszczalni, co wiązało się ze spadkiem łącznej przepustowości o 10,6%. W porównaniu z 2022 r. w województwie ubywała 1 oczyszczalnia, a w kraju ubywało 13. Łączna przepustowość w województwie wzrosła o 0,1%, natomiast w kraju spadła o 7,2%.

Mapa 15. Ludność korzystająca z oczyszczalni ścieków w 2023 r.
 Map 15. Population connected to wastewater treatment plants in 2023

W 2023 r. odnotowano 135 miejskich i wiejskich oczyszczalni ścieków komunalnych, w tym 100 biologicznych i 34 z podwyższonym usuwaniem biogenów, o łącznej przepustowości projektowej 441,6 dm³ na dobę.

W porównaniu z 2015 r. liczba oczyszczalni w województwie zmniejszyła się o 2, natomiast łączna przepustowość była mniejsza o 0,4%. W kraju funkcjonowały o 24 oczyszczalnie mniej niż w 2015 r., a łączna przepustowość była o 1,4% mniejsza. W porównaniu z 2022 r. liczba oczyszczalni w województwie zwiększyła się o 2, a w kraju zmniejszyła się o 11.

W 2023 r. z oczyszczalni ścieków komunalnych korzystało (łącznie z ludnością korzystającą z oczyszczalni przemysłowych oczyszczających ścieki komunalne) 73,7% ludności, tj. o 0,2 p. proc. mniej w skali roku i o 1,6 p. proc. więcej w porównaniu z 2015 r. W 2023 r. z oczyszczalni w miastach korzystało 95,6% ludności, a na wsiach 43,6% ludności. W kraju odsetek ludności korzystającej z oczyszczalni ścieków zwiększył się zarówno względem 2015 r. jak i 2022 r., odpowiednio o 3,2 p. proc. i o 0,2 p. proc.

Rozpiętość udziału ludności korzystającej z oczyszczalni ścieków wynosiła od 1,2% w gminie wiejskiej Chełmno po 100,0% w gminach miejskich Bydgoszcz i Radziejów (w Toruniu 90,0% ludności). W dwóch gminach wiejskich, tj. w Chrostkowie i Topolce, nie korzystano z oczyszczalni ścieków.

Dane o **ludności korzystającej z oczyszczalni ścieków** podano w oparciu o szacunek liczby ludności korzystającej z oczyszczalni pracujących na sieci kanalizacyjnej i oczyszczających ścieki z miast i wsi (łącznie z ludnością korzystającą z oczyszczalni przemysłowych oczyszczających ścieki komunalne).

4.3. Zanieczyszczenie i ochrona powietrza

4.3. Pollution and protection of air

W 2023 r. w porównaniu z 2015 r. zwiększyła się m.in. emisja dwutlenku węgla. Zmniejszyła się natomiast emisja dwutlenku siarki, tlenku węgla i tlenków azotu. Zmalało znaczenie spalania paliw w zakładach szczególnie uciążliwych jako źródła zanieczyszczeń pyłowych. Redukcja zanieczyszczeń pyłowych utrzymała się poziomie 99,5%, natomiast redukcja zanieczyszczeń gazowych zwiększyła się i w 2023 r. wyniosła 60,0% (bez dwutlenku węgla).

Przez zanieczyszczanie powietrza rozumie się wprowadzanie przez człowieka, bezpośrednio lub pośrednio, do powietrza: substancji stałych, ciekłych lub gazowych w takich ilościach, które mogą zagrażać zdrowiu człowieka, ujemnie wpływać na klimat, przyrodę żywą, glebę lub wodę, a także spowodować inne szkody w środowisku.

W 2023 r. zakłady uznane za szczególnie uciążliwe emitowały 9131,7 tys. ton zanieczyszczeń gazowych, w tym 99,7% stanowił dwutlenek węgla (w kraju 99,5%). W porównaniu z poprzednim rokiem emisja gazów zmniejszyła się o 4,0% (w kraju spadek o 15,2%). Odnotowano spadek emisji: dwutlenku węgla o 3,9% (w Polsce spadek o 15,2%), dwutlenku siarki o 31,8% (w Polsce spadek o 20,7%), tlenku węgla o 24,4% (w kraju spadek o 20,9%), jak również tlenków azotu o 16,5% (w Polsce spadek o 10,8%). Udział dwutlenku węgla w emisji zanieczyszczeń był na tyle znaczny, że bez jego uwzględnienia, odnotowano spadek emisji zanieczyszczeń gazowych, który w skali roku w województwie kujawsko-pomorskim wyniósł 31,5% (w kraju spadek o 12,7%).

W 2023 r. w porównaniu z 2015 r. emisja zanieczyszczeń gazowych wzrosła o 9,0% (w kraju spadek o 18,3%). Wzrost dotyczył głównie emisji dwutlenku węgla o 9,4% (w kraju spadek o 18,1%). Zmniejszyła się natomiast emisja: dwutlenku siarki o 74,9% (w Polsce spadek o 67,1%), tlenku węgla o 51,5% (w kraju spadek o 44,0%) oraz tlenków azotu o 42,3% (w Polsce spadek o 44,7%).

Drugim rodzajem zanieczyszczeń z zakładów kwalifikowanych jako szczególnie uciążliwe są zanieczyszczenia pyłowe, których emisja w 2023 r. wyniosła 1,6 tys. ton. Ich udział w kraju wyniósł 10,2%. W porównaniu z 2022 r. emisja tych zanieczyszczeń była o 10,9% mniejsza, a w odniesieniu do 2015 r. mniejsza o 37,9%.

Głównym źródłem zanieczyszczeń było spalanie paliw (43,9%). Jego udział w strukturze emisji zmniejszył się w porównaniu z poprzednim rokiem o 9,8 p. proc., i o 15,2 p. proc. w odniesieniu do 2015 r. W kraju w 2023 r. spalanie paliw stanowiło 48,9% emisji pyłów. W porównaniu z poprzednim rokiem wystąpił spadek o 4,5 p. proc., a w porównaniu z 2015 r. spadek wyniósł 14,2 p. proc.

Wielkość emisji zanieczyszczeń pyłowych – ilość zanieczyszczeń pyłowych odprowadzonych do atmosfery w ciągu roku obejmująca poszczególne rodzaje tych zanieczyszczeń, tj.: pyły ze spalania paliw, cementowo-wapiennicze i materiałów ogniotrwałych, krzemowe, nawozów sztucznych, węglowo-grafitowe, sadzę i inne emitowane w danym zakładzie zanieczyszczenia pyłowe.

Wielkość emisji zanieczyszczeń gazowych – ilość zanieczyszczeń gazowych odprowadzonych przez jednostkę sprawozdawczą do atmosfery w ciągu roku obejmująca następujące rodzaje zanieczyszczeń: dwutlenek siarki, tlenki azotu, tlenek węgla, dwutlenek węgla, węglowodory i inne emitowane przez dany zakład zanieczyszczenia gazowe.

Tablica 5. Emisja zanieczyszczeń powietrza z zakładów szczególnie uciążliwych dla czystości powietrza
Table 5. Emission of air pollutants from plants especially noxious to air quality

Wyszczególnienie Specification	2015	2020	2022	2023	
	tys. ton/rok thousand tonnes/year			w odsetkach (Polska=100) in percent (Po- land=100)	
Emisja zanieczyszczeń gazowych Emission of gases pollutions					
Ogółem Total	8380,3	9924,5	9507,8	9131,7	5,3
w tym: of which:					
dwutlenek siarki sulphur dioxide	17,9	6,8	6,6	4,5	3,5
tlenki azotu nitrogen oxides	12,3	8,6	8,5	7,1	4,8
tlenek węgla carbon monoxide	13,4	15,4	8,6	6,5	3,3
dwutlenek węgla carbon dioxide	8328,7	9880,8	9473,8	9108,4	5,3
Emisja zanieczyszczeń pyłowych Emission of particulates pollutions					
Ogółem Total	2,6	1,8	1,8	1,6	10,2
w tym: of which:					
ze spalania paliw from fuel combustion	1,6	0,9	1,0	0,7	9,2
niezorganizowana unorganised	0,0	0,0	0,0	0,0	2,9

W 2023 r. zakłady produkcyjne wyposażone były w urządzenia do redukcji zanieczyszczeń, w których zatrzymano łącznie 35,0 tys. ton gazów oraz 312,0 tys. ton pyłów. Stopień redukcji zanieczyszczeń gazowych (bez dwutlenku węgla) wynosił 60,0%, natomiast zanieczyszczeń pyłowych 99,5% (w kraju – odpowiednio 74,1% oraz 99,9%).

Największa emisja zanieczyszczeń gazowych i pyłowych pochodziła z zakładów, których działalność klasyfikowano według PKD 2007 jako sekcja C – Przetwórstwo przemysłowe (odpowiednio 82,0% i 81,3%) oraz sekcja D – Wytwarzanie i zaopatrywanie w energię elektryczną, gaz, parę wodną i gorącą wodę^Δ (odpowiednio 13,1% i 18,8%).

4.4. Ochrona przyrody. Lasy

4.4. Nature protection. Forests

Od 2015 r. obserwuje się rokrocznie niewielkie wahania powierzchni obszarów prawnie chronionych. W województwie kujawsko-pomorskim w 2023 r. w porównaniu z rokiem poprzednim obszar prawnie chronionych został nieznacznie zmieniony, podobnie jak w kraju. Udział obszarów o szczególnych walorach przyrodniczych prawnie chronionych w ogólnej powierzchni zarówno województwa jak i kraju wynosił 32,2%.

Powierzchnia obszarów prawnie chronionych według stanu na 31 grudnia 2023 r. wynosiła 578,3 tys. ha (5,7% tych obszarów w Polsce). Liczba obiektów o szczególnych walorach przyrodniczych objętych ochroną prawną była największa wśród województw (2347 obiektów). Należało do nich: 2197 użytków ekologicznych, 92 rezerваты przyrody, 31 obszarów chronionego krajobrazu, 16 zespołów przyrodniczo-krajobrazowych, a także 10 parków krajobrazowych i 1 stanowisko dokumentacyjne. Ponadto licznie reprezentowaną formą ochrony przyrody były pomniki przyrody (2312), głównie pojedyncze drzewa (65,7%). Największą powierzchnię zajmowały obszary chronionego krajobrazu (338,5 tys. ha), a następnie parki krajobrazowe (235,5 tys. ha), co plasowało województwo pod względem tej powierzchni na 3. lokacie w kraju (po województwach podkarpackim i lubelskim). Rezerваты przyrody zajmowały powierzchnię 9,6 tys. ha.

Park narodowy – obszar wyróżniający się szczególnymi wartościami przyrodniczymi, naukowymi, społecznymi, kulturowymi i edukacyjnymi, o powierzchni nie mniejszej niż 1000 ha, na którym ochronie podlega cała przyroda oraz walory krajobrazowe.

Rezerваты przyrody – obszary zachowane w stanie naturalnym lub mało zmienionym, ekosystemy, ostoje i siedliska przyrodnicze, a także siedliska roślin, siedliska zwierząt i siedliska grzybów oraz twory i składniki przyrody nieożywionej, wyróżniające się szczególnymi wartościami przyrodniczymi, naukowymi, kulturowymi lub walorami krajobrazowymi.

Park krajobrazowy – obszar chroniony ze względu na wartości przyrodnicze, historyczne i kulturowe oraz walory krajobrazowe w celu zachowania i popularyzacji tych wartości w warunkach zrównoważonego rozwoju.

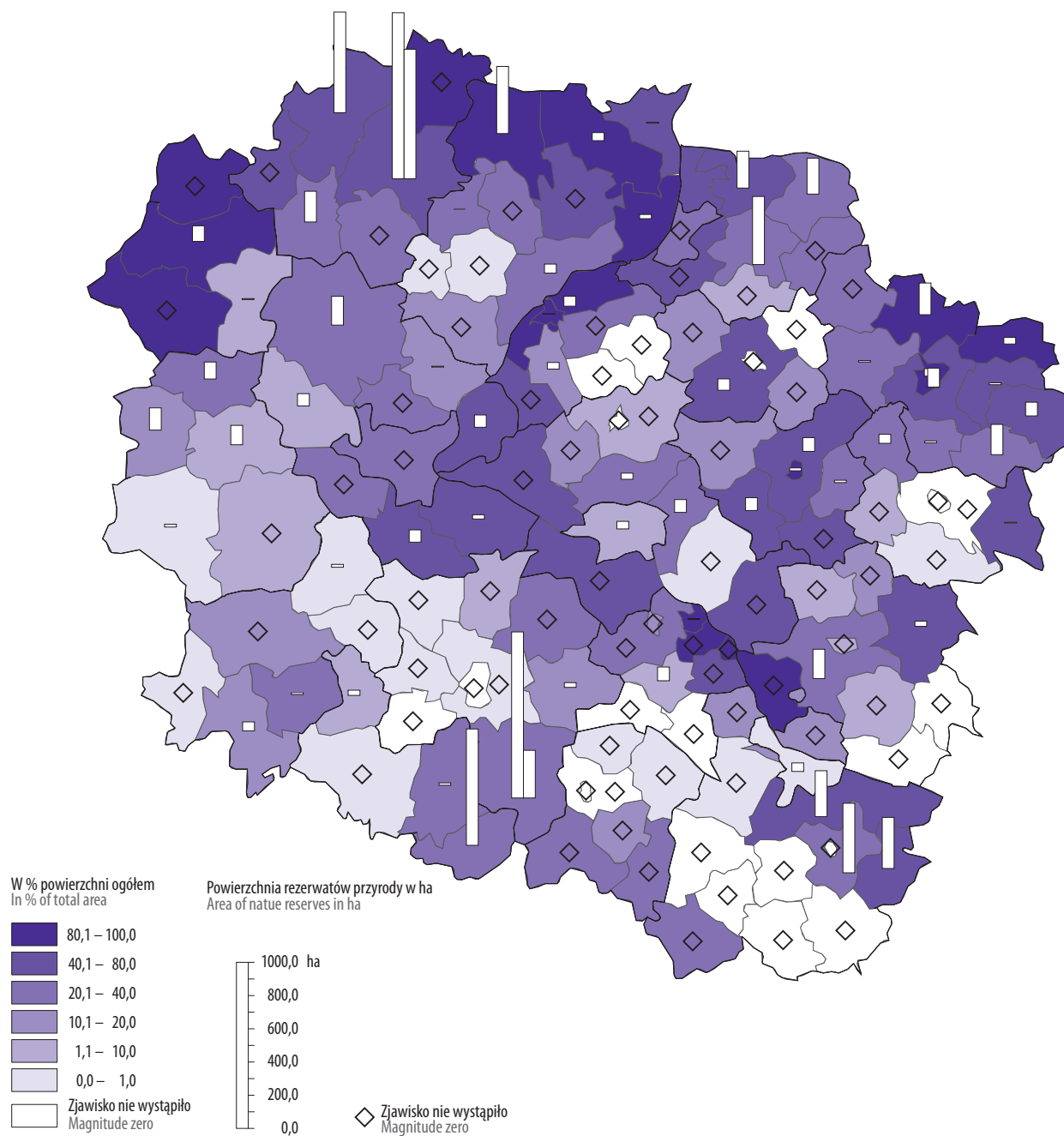
Obszar chronionego krajobrazu – tereny chronione ze względu na wyróżniający się krajobraz o różnicowanych ekosystemach, wartościowe ze względu na możliwość zaspokajania potrzeb związanych z turystyką i wypoczynkiem lub pełnioną funkcją korytarzy ekologicznych.

Obszary Natura 2000 – obszar utworzony w celu ochrony populacji dziko występujących ptaków lub siedlisk przyrodniczych lub gatunków będących przedmiotem zainteresowania Wspólnoty Europejskiej.

Zespoły przyrodniczo-krajobrazowe – fragmenty krajobrazu naturalnego i kulturowego zasługujące na ochronę ze względu na walory widokowe lub estetyczne.

**Mapa 16. Powierzchnia o szczególnych walorach przyrodniczych prawnie chroniona w 2023 r.
Stan na 31 grudnia**

Map 16. Area of special nature value under legal protection in 2023
As of 31 December

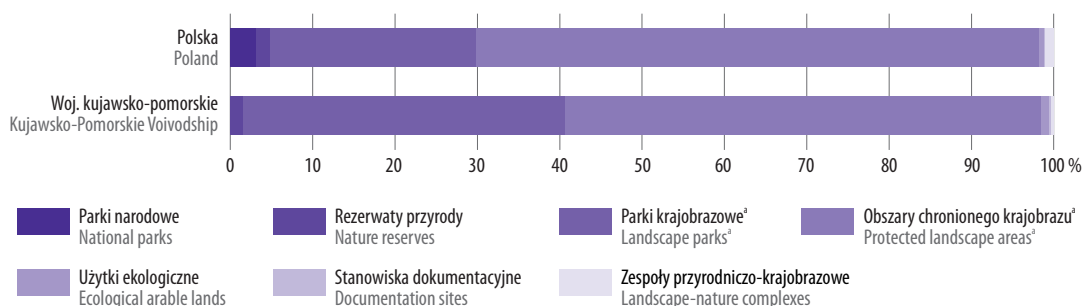
Powierzchnia obszarów prawnie chronionych zmniejszyła się nieznacznie w porównaniu z poprzednim rokiem (o 783,4 ha), powierzchnia parków krajobrazowych (o 1000,0 ha), natomiast powierzchnia obszarów chronionego krajobrazu i rezerwatów pozostała bez zmian. Zwiększyła się natomiast powierzchnia użytków ekologicznych (o 212,0 ha) oraz zespołów przyrodniczo-krajobrazowych (o 4,7 ha).

Na terenie województwa kujawsko-pomorskiego występowało 17 gmin, w których udział powierzchni prawnie chronionej przekroczył 80,0% ogólnej powierzchni gminy. Ochroną prawną objęta była cała powierzchnia gminy wiejskiej Dragacz. W ogólnej powierzchni miast wojewódzkich udział powierzchni prawnie chronionej wyniósł 24,6% w Bydgoszczy oraz 6,2% w Toruniu.

W 2023 r. w województwie kujawsko-pomorskim udział obszarów o szczególnych walorach przyrodniczych prawnie chronionych w ogólnej powierzchni wynosił 32,2% (w Polsce 32,2%), co dało 6. lokatę wśród województw.

Wykres 8. Struktura powierzchni o szczególnych walorach przyrodniczych prawnie chroniona w 2023 r. Stan na 31 grudnia

Chart 8. Structure of area of special nature value under legal protection in 2023
As of 31 December

a Bez rezerwatów i pozostałych form ochrony przyrody (stanowisk dokumentacyjnych, użytków ekologicznych, zespołów przyrodniczo-krajobrazowych) położonych na terenie parków krajobrazowych i obszarów chronionego krajobrazu.

a Excluding nature reserves and other forms of nature protection (documentation sites, ecological areas, landscape-nature complexes) situated in the area of landscape parks and protected landscape areas.

Według danych szacunkowych, w 2023 r. w województwie kujawsko-pomorskim najczęściej występującym przedstawicielem zwierząt chronionych był bóbr europejski (*Castor fiber*), którego populacja liczyła 5000 osobników. Mniej liczny gatunkiem był wilk (*Canis lupus*) – 128 osobników, a także żubr (*Bison bonasus*) – 4 przedstawicieli.

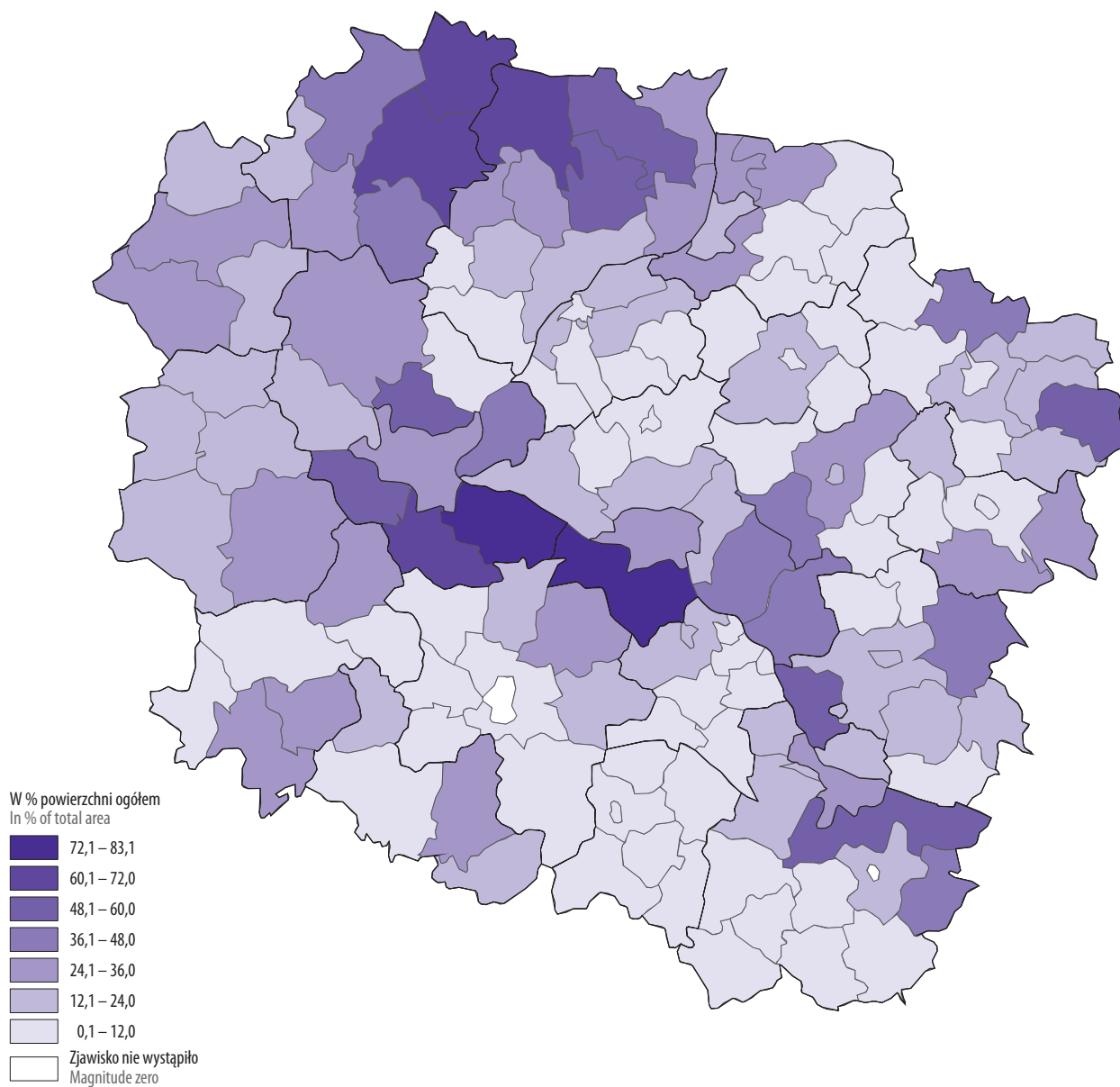
Ponadto na terenie województwa kujawsko-pomorskiego znajdowało się 157,8 tys. ha obszarów specjalnej ochrony ptaków (8,8% powierzchni województwa) oraz 88,3 tys. ha specjalnych obszarów ochrony siedlisk (4,9%) tworzących razem obszary Natura 2000, będących formą ochrony przyrody ustanowioną w celu zachowania różnorodności siedlisk, a także gatunków. Obszary Natura 2000 mogą obejmować część lub całość obszarów lub obiektów objętych innymi formami przyrody.

Nie wszystkie ekosystemy objęto ochroną prawną, natomiast pełnią one szereg funkcji ekologicznych, czego przykładem są ekosystemy leśne. W 2023 r. w województwie kujawsko-pomorskim łączna powierzchnia gruntów leśnych wynosiła 431,7 tys. ha (z tego 421,8 tys. ha lasów), czyli 4,6% tych gruntów w kraju. W porównaniu z rokiem poprzednim powierzchnia zwiększyła się o 49 ha, a od 2015 r. zwiększyła się o 452 ha. Udział gruntów leśnych w powierzchni województwa wynosił 24,0%, natomiast lasów (tzw. wskaźnik lesistości) 23,5%.

Lesistość – stosunek procentowy powierzchni lasów do ogólnej powierzchni danego obszaru (kraju, województwa, powiatu, gminy).

**Mapa 17. Lesistość w 2023 r.
Stan na 31 grudnia**

Map 17. Forest cover in 2023
As of 31 December

Największy udział lasów w ogólnej powierzchni notowano w gminie wiejskiej Wielka Nieszawka (83,1%). Znaczny udział odnotowano również w gminie miejsko-wiejskiej Solec Kujawski (74,2%). Lasami pokryta była również częściowo powierzchnia miast wojewódzkich, tj. Bydgoszczy (27,5%), a także Torunia (24,7%).

4.5. Odpady przemysłowe i komunalne

4.5. Industrial and municipal waste

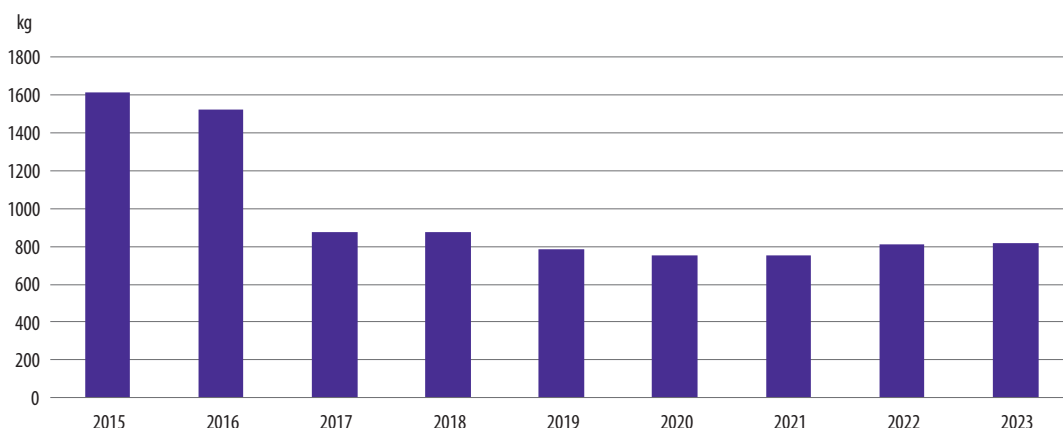
Ilość wytworzonych odpadów przemysłowych zmniejszyła się od 2015 r., jednak głównym sposobem ich zagospodarowania w 2023 r. wciąż było przekazywanie innym odbiorcom.

W zagospodarowaniu odpadów komunalnych w 2023 r. duże znaczenie, przy znaczącym udziale odpadów zebranych selektywnie (37,4%), miało składowanie (23,5%).

Od 2015 r. liczba składowisk odpadów komunalnych zmniejszyła się o 3, a ich łączna powierzchnia zmniejszyła się o 26,4 ha. W porównaniu z 2015 r. wzrosła liczba dzikich wysypisk śmieci (o 186,7%).

W ciągu 2023 r. w województwie kujawsko-pomorskim wytworzonych zostało 1641,2 tys. ton odpadów przemysłowych. Było to o 0,6% więcej niż w poprzednim roku, ale o 51,3% mniej niż w 2015 r. (w kraju odnotowano spadek, odpowiednio o 5,0% i o 16,5%).

Wykres 9. Odpady przemysłowe wytworzone w ciągu roku na 1 mieszkańca
Chart 9. Industrial waste generated during the year per capita

W 2023 r. odzyskowi we własnym zakresie poddano 13,3% wytworzonych odpadów (o 7,1 p. proc. mniej niż w 2022 r., ale o 3,5 p. proc. więcej niż w 2015 r.). Zakłady unieszkodliwiły we własnym zakresie 0,3% odpadów, czyli o 0,5 p. proc. mniej odpadów niż w 2022 r. i o 52,6 p. proc. mniej niż w 2015 r. Innym odbiorcom przekazano 84,2% wytworzonych odpadów (o 7,7 p. proc. więcej niż w 2022 r. i o 48,8 p. proc. więcej niż w 2015 r.), natomiast magazynowano czasowo 2,2% wytworzonych odpadów (o 0,2 p. proc. mniej niż w roku poprzednim, ale o 0,3 p. proc. więcej niż w 2015 r.).

Tym, co w 2023 r. różniło województwo kujawsko-pomorskie od kraju w strukturze zagospodarowania odpadów przemysłowych była większa ilość odpadów przekazywanych innym odbiorcom (o 27,4 p. proc.) oraz niższy udział unieszkodliwiania odpadów we własnym zakresie (o 19,3 p. proc.). W mniejszym stopniu poddawano odpady odzyskowi (o 9,3 p. proc.), natomiast w większym stopniu niż w kraju magazynowano czasowo wytworzone odpady (o 1,2 p. proc.).

Na koniec 2023 r. składowano 21314,1 tys. ton odpadów przemysłowych, co stanowiło 1,2% tych odpadów w kraju. W porównaniu z 2022 r. nastąpił nieznaczny wzrost odpadów składowanych, a w stosunku do 2015 r. – wzrost o 1,6%.

Tablica 6. Odpady przemysłowe
Table 6. Industrial waste

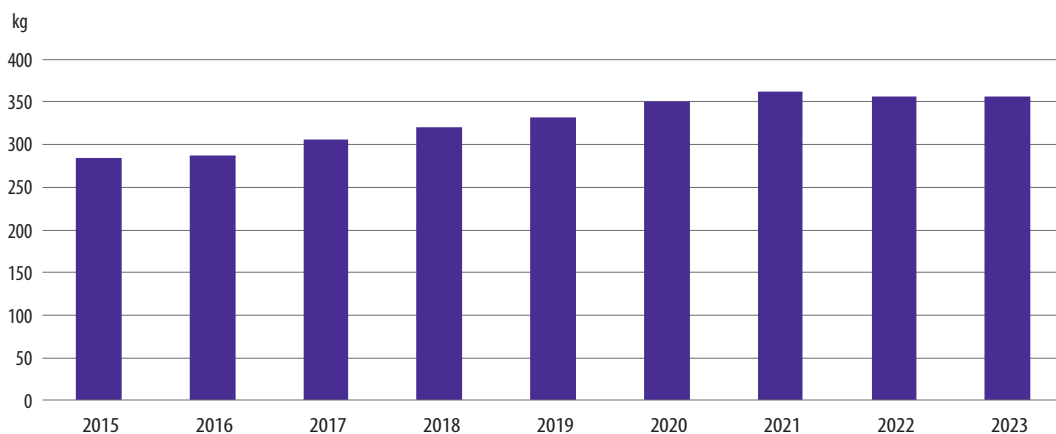
Wyszczególnienie Specification	2015		2020	2022	2023	
	w tys. ton in thousand tonnes	w odsetkach (Polska = 100) in percent (Poland = 100)	w tys. ton in thousand tonnes		w odsetkach (Polska = 100) in percent (Poland = 100)	
Odpady wytworzone (w ciągu roku) – ogółem Waste generated (during the year) – total	3372,4	2,6	1541,7	1631,2	1641,2	1,5
w tym: of which:						
unieszkodliwione we własnym zakresie conditioned by waste producer on site	1782,7	6,7	4,7	12,3	4,5	0,0
przekazane innym odbiorcom transferred to other recipients	1193,9	1,6	1112,4	1247,3	1382,5	2,2
magazynowane czasowo temporarily stored	65,7	3,6	72,0	38,5	36,1	3,3
Odpady dotychczas składowane (nagromadzone) ^a (stan w końcu roku) – ogółem Waste landfilled to date (accumulated) ^a (at the end of the year) – total	20983,8	1,2	21290,4	21311,2	21314,1	1,2

a Na składowiskach (w tym hałdach i stawach osadowych) własnych.

a On own landfills (including heaps and settling ponds).

W 2023 r. wytworzono 715,4 tys. ton odpadów komunalnych, z tego 595,9 tys. ton odebrano od gospodarstw domowych. Na tle kraju w województwie wytworzono 5,3% odpadów. Ich ilość zmniejszyła się o 0,2% w porównaniu z 2022 r., ale zwiększyła się o 20,7% w stosunku do 2015 r.

Wykres 10. Odpady komunalne zebrane w ciągu roku na 1 mieszkańca
Chart 10. Municipal waste collected during the year per capita

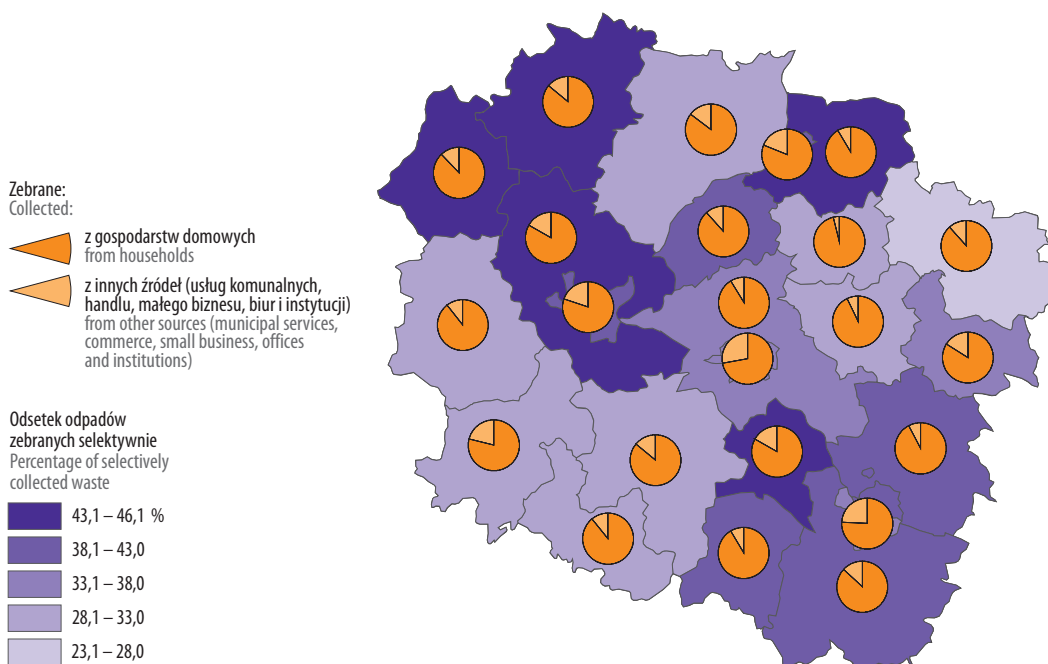

W województwie do przekształcenia termicznego z odzyskiem energii przeznaczono 33,8% odpadów komunalnych, do recyklingu 13,8% odpadów, do przetwarzania biologicznego (kompostowania lub fermentacji) 18,5% odpadów. Składowaniu poddano 23,5% odpadów komunalnych.

Udział składowania w strukturze zagospodarowania był o 9,5 p. proc. niższy niż w poprzednim roku. Jednocześnie zwiększył się poziom przekształcenia termicznego z odzyskiem energii o 3,9 p. proc.

W 2023 r. selektywnie zebrano 267,8 tys. ton (37,4% ogółu odpadów), z tego z gospodarstw domowych – 242,3 tys. ton odpadów (40,7% ogółu odpadów z gospodarstw domowych). Udział odpadów zebranych selektywnie w kraju wyniósł w 2023 r. 40,7% ogółu odpadów, w tym 43,5% odpadów z gospodarstw domowych. Równolegle w województwie odnotowano wzrost odsetka odpadów zebranych selektywnie w porównaniu z poprzednim rokiem (o 1,2 p. proc.) oraz w odniesieniu do 2015 r. (o 15,8 p. proc.). W kraju obserwowano wzrost odpowiednio o 0,8 p. proc. i o 17,3 p. proc.

Mapa 18. Odpady komunalne zebrane w 2023 r.
Map 18. Municipal waste collected in 2023

W powiatach województwa kujawsko-pomorskiego udział odpadów zebranych selektywnie wahał się od 23,1% w powiecie brodnickim po 46,1% w powiecie bydgoskim. Wśród miast wojewódzkich w ten sposób zebrano więcej odpadów w Bydgoszczy (41,6%) niż w Toruniu (36,9%).

W strukturze odpadów zebranych z gospodarstw domowych zwiększył się udział odpadów zebranych selektywnie względem 2022 r. oraz 2015 r., odpowiednio o 1,1 p. proc. oraz o 16,3 p. proc.

Wśród odpadów komunalnych zebranych w województwie kujawsko-pomorskim najczęściej było odpadów biodegradowalnych (45,7%), tworzyw sztucznych (13,6%), szkła (12,8%), wielkogabarytowych (9,1%) oraz papieru i tektury (8,9%).

Odpady komunalne – odpady powstające w gospodarstwach domowych, z wyłączeniem pojazdów wycofanych z eksploatacji, a także odpady niezawierające odpadów niebezpiecznych pochodzące od innych wytwórców odpadów, które ze względu na swój charakter lub skład są podobne do odpadów powstających w gospodarstwach domowych.

Tablica 7. Odpady komunalne zebrane selektywnie w ciągu roku

Table 7. Municipal waste collected separately during the year

Wyszczególnienie Specification	2015		2020	2022	2023			
	ogółem total	w tym z gospodarstw domowych of which from households	ogółem total			w tym z gospodarstw domowych of which from households		
w tonach in tonnes			w odsetkach (Polska=100) in percent (Poland=100)		w tonach in tonnes	w odsetkach (Polska=100) in percent (Poland=100)		
Ogółem Total	128043,8	115712,6	255686,8	259339,7	267765,1	4,9	242342,1	4,8
w tym: of which:								
Papier i tektura Paper and cardboard	8064,1	6463,0	24677,4	23327,3	23733,0	4,2	20255,1	4,2
Szkło Glass	25609,1	23398,8	36836,4	37488,2	34351,0	4,6	32048,1	4,6
Tworzywa sztuczne Plastics	15129,0	14026,7	29722,0	35200,6	36525,5	6,4	33339,5	6,4
Metale Metals	963,6	876,6	383,3	540,8	428,8	8,7	321,0	8,2
Tekstylia Textiles	205,3	197,8	200,3	213,5	291,8	5,7	269,1	5,4
Zużyte urządzenia elektryczne i elektroniczne Waste electrical and electronic equipment	899,3	657,7	1813,2	1284,0	1905,0	4,6	1883,3	4,7

W 2023 r. wśród odpadów wytworzonych dominowały zmieszane odpady komunalne (62,6%), i było ich o 1,3 p. proc. mniej niż w poprzednim roku i o 15,8 p. proc. mniej niż w 2015 r. W odniesieniu do 2022 r. i 2015 r. zmniejszył się udział odpadów zdeponowanych na składowiskach w ilości zebranych odpadów zmieszanych (odpowiednio z 41,5% i z 62,7% do 29,4% w 2023 r.).

Według stanu na 31 grudnia 2023 r. w województwie kujawsko-pomorskim, podobnie jak przed rokiem, funkcjonowały 22 składowiska odpadów komunalnych (w 2015 r. – 25), o łącznej powierzchni 129,6 ha. Łączna powierzchnia czynnych składowisk, na których unieszkodliwiane były odpady komunalne nie uległa zmianie w stosunku do 2022 r., zmniejszyła się natomiast w odniesieniu do 2015 r. o 26,4 ha.

Czynne kontrolowane składowiska odpadów zajmowały 90,2% powierzchni, na której składowane były odpady komunalne. Pozostała część to dzikie wysypiska, których w 2023 r. było 43 (59,3% więcej niż w 2022 r.) o łącznej powierzchni ok. 14,1 ha. W ciągu roku zlikwidowano 748 takich miejsc, a podczas ich likwidacji zebrano 2,2 tys. ton odpadów komunalnych. Zebrano mniejszą niż w roku poprzednim ilość odpadów z dzikich wysypisk (o 6,2%) oraz odnotowano nieznacznie mniej zlikwidowanych tych wysypisk w ciągu roku (o 0,5%), ponadto według stanu na 31 grudnia 2023 r. powierzchnia istniejących dzikich wysypisk zmniejszyła się o 2,1%. W porównaniu z 2015 r., w 2023 r. łączna powierzchnia istniejących dzikich wysypisk śmieci była o 46,3% większa, a ilość zebranych podczas ich likwidacji odpadów komunalnych zwiększyła się o 24,1%.

Wydatki gmin i miast na prawach powiatu na gospodarkę odpadami komunalnymi w 2023 r. wyniosły 574,9 mln zł, co było kwotą o 7,0% wyższą niż w 2022 r. W przeliczeniu na 1 tonę odpadów komunalnych, przypadało 803,55 zł, czyli 54,65 zł więcej niż rok wcześniej. Wydatki na 1 tonę tych odpadów w województwie kujawsko-pomorskim były o 78,56 zł niższe niż w kraju (w 2022 r. były o 55,39 zł niższe).

4.6. Ekonomiczne aspekty ochrony środowiska

4.6. Economic aspects of environmental protection

W 2023 r. w województwie kujawsko-pomorskim, jak i w kraju, najwięcej nakładów na środki trwałe służących ochronie środowiska przeznaczono na gospodarkę ściekową i ochronę wód. Był to kluczowy kierunek finansowania w latach 2015–2023.

Zmienne w latach pozostawały proporcje nakładów na ochronę powietrza atmosferycznego i klimatu oraz na gospodarkę odpadami. W gospodarce wodnej przeważały nakłady na ujęcia i doprowadzenia wody.

Nakłady na ochronę środowiska, a także na gospodarkę wodną w całym analizowanym okresie finansowane były przede wszystkim ze środków własnych przedsiębiorstw.

W 2023 r. wysokość nakładów na środki trwałe przeznaczonych na ochronę środowiska w województwie kujawsko-pomorskim wyniosła 968,2 mln zł. Było to o 81,0% więcej niż w poprzednim roku oraz o 20,0% mniej niż w 2015 r. Nakłady na ochronę środowiska ponoszone były przede wszystkim ze środków własnych (49,1%), a następnie ze środków budżetowych (18,3%), ze środków z zagranicy (19,9%), funduszy ekologicznych (9,7%) oraz z kredytów i pożyczek krajowych (3,0%).

W strukturze nakładów na środki trwałe służących ochronie środowiska w 2023 r. dominowały nakłady na gospodarkę ściekową i ochronę wód (64,5%, w kraju 46,1%). Kierunek ten miał duże znaczenie w całym okresie od 2015 r. do 2023 r., w którym stanowił średnio 52,5% nakładów. W 2015 r. w województwie udział nakładów na ten cel wynosił 44,3%. Najwięcej środków przeznaczono w 2023 r.

W 2023 r. w ramach ponoszonych nakładów na gospodarkę ściekową i ochronę wód, inwestowano głównie w sieć kanalizacyjną odprowadzającą wody opadowe, na którą przeznaczono 44,7% nakładów z tej puli, następnie 27,5% przeznaczono na sieć kanalizacyjną odprowadzającą ścieki. W kraju odpowiednio 21,3% i 54,4%.

Poza gospodarką ściekową i ochroną wód do znaczących w strukturze nakładów analizowanych według kierunków inwestowania należały także ochrona powietrza atmosferycznego i klimatu (w województwie stanowiła 18,8%, w kraju 29,6%) oraz gospodarka odpadami (w województwie było to 7,0%, w kraju 10,6%). W 2015 r. w województwie udział nakładów na ochronę powietrza atmosferycznego i klimatu wynosił 14,4%, a na gospodarkę odpadami 29,2% nakładów. W latach 2015–2023 na ochronę powietrza atmosferycznego i klimatu oraz na gospodarkę odpadami wydano odpowiednio 22,1% oraz 12,8% nakładów na ochronę środowiska, natomiast corocznie występowały nieregularne wahania.

Efekty rzeczowe uzyskane w 2023 r. w zakresie gospodarki ściekowej i ochrony wód to m.in. 120,3 km sieci kanalizacyjnej odprowadzającej ścieki, 29,3 km sieci odprowadzającej wody opadowe. W ciągu roku uruchomiono 2 komunalne oczyszczalnie biologiczne.

Wykres 11. Struktura nakładów^a na środki trwałe według źródeł finansowania w latach 2015–2023 (ceny bieżące)

Chart 11. Structure of outlays^a on fixed assets by source of financing in 2015–2023 (current prices)

a Według lokalizacji inwestycji. b Łącznie ze środkami z budżetu gmin będących inwestorami. c Środki bezzwrotne i zwrotne uzyskane w ramach międzynarodowych programów funduszy pomocowych (w tym Fundusz Spójności), funduszy strukturalnych, pomocy bilateralnej, ekokonwersji. d Pożyczki, kredyty i dotacje. e W tym bankowe. f W tym nakłady niesfinansowane.

a By site location of investment. b Including funds from budgets of gminas which are investors. c Non-refundable and refundable funds received from international programmes of aid funds (including the Cohesion Fund), structural funds, bilateral assistance, ecological conversion. d Loans, credits and grants. e Of which bank credits and loans. f Of which non-financed outlays.

W 2023 r. na środki trwałe służące gospodarce wodnej przeznaczono 166,1 mln zł, w tym 40,7% pochodziło ze środków własnych przedsiębiorstw, 7,9% z funduszy ekologicznych oraz 6,7% ze środków zagranicznych.

Nakłady na finansowanie gospodarki wodnej w 2023 r. w województwie kujawsko-pomorskim, jak i w kraju przeznaczone zostały głównie na ujęcia i doprowadzenia wody (odpowiednio 52,6% i 50,0%).

Tablica 8. Nakłady^a na środki trwałe służące ochronie środowiska i gospodarce wodnej w latach 2015–2023 (ceny bieżące)Table 8. Outlays^a on fixed assets for environmental protection and water management in 2015–2023 (current prices)

Wyszczególnienie Specification	W tys. zł In thousands PLN	W odsetkach (Polska=100) In percent (Poland=100)	Na 1 mieszkańca ^b w zł Per capita ^b in PLN
Ochrona środowiska – ogółem Environmental protection – total	4709246,7	4,4	2292,74
w tym: of which:			
ochrona powietrza atmosferycznego i klimatu protection of air and climate	1042910,0	3,1	507,75
gospodarka ściekowa i ochrona wód wastewater management and protection of waters	2473673,8	5,0	1204,33
gospodarka odpadami waste management	602390,9	5,4	293,28
ochrona różnorodności biologicznej i krajobrazu ogółem protection of biodiversity and landscape	23637,2	2,0	11,51
pozostała działalność związana z ochroną środowiska other activity connected with environment protection	487123,2	5,5	237,16
Gospodarka wodna – ogółem Water management – total	895569,1	3,3	436,02
w tym: of which:			
ujęcia i doprowadzenia wody water intakes and systems	480617,8	3,9	233,99
budowa i modernizacja stacji uzdatniania wody construction and modernisation of water treatment plants	252093,7	5,7	122,73
zbiorniki i stopnie wodne water reservoirs and falls	72367,3	1,3	35,23
obwałowania przeciwpowodziowe flood embankments	60217,7	2,0	29,32

a Według lokalizacji inwestycji. b Średnia wartość z danego okresu.
a By site location of investment. b Average value from a given period.

Na gospodarkę wodną w 2023 r. wydatkowano 17,2% ogólnych nakładów przypadających na ochronę środowiska. W latach 2015–2023 na ten cel przeznaczono 19,0% środków, przy czym w 2015 r. było to 15,5%, a w 2022 r. 24,1%.

W 2023 r. na budowę i modernizację stacji uzdatniania wody przeznaczono 47,1% nakładów przeznaczonych na gospodarkę wodną ogółem (w okresie 2015–2023 stanowiły 28,1% nakładów; w 2015 r. wynosiły 15,3% nakładów, a w 2022 r. 45,7%).

Do efektów rzeczowych gospodarki wodnej uzyskanych w 2023 r. należały m.in.: urządzenia do uzdatniania wody o wydajności 5,6 tys. m³ (o 1,1 tys. m³ więcej niż w 2022 r.), ujęcia wody o wydajności 4,4 tys. m³ (o 3,2 tys. m³ więcej), a także 138,9 km sieci wodociągowej (o 13,5 km więcej niż rok wcześniej).

Rozdział 5

Chapter 5

Społeczeństwo

Society

5.1. Kapitał ludzki

5.1. Human capital

Demografia

Demography

W 2024 r. w skali roku w województwie kujawsko-pomorskim zaobserwowano spadki liczby ludności, zgonów oraz urodzeń. Utrzymał się ujemny przyrost naturalny oraz ujemne saldo migracji na pobyt stały. Zawarto mniej małżeństw niż w 2023 r. Zmiany w strukturze wieku ludności są częścią przemian demograficznych, jakie zachodzą w województwie. W 2024 r. były nimi spadek liczby dzieci oraz wzrost liczby osób starszych. Zmniejszyła się liczba ludności w wieku produkcyjnym.

Stan i struktura ludności

Dane dotyczące ludności – jeśli nie zaznaczono inaczej – podaje się według krajowej definicji zamieszkania i dotyczą liczby stałych mieszkańców gminy skorygowanej o saldo osób zameldowanych na pobyt czasowy ponad 3 miesiące; do ludności gminy nie są zaliczani imigranci przebywający w Polsce czasowo, natomiast zaliczani są stali mieszkańcy Polski przebywający czasowo za granicą (bez względu na okres ich czasowego przebywania czy nieobecności).

Szacunki stanu i struktury ludności dla lat międzyspisowych sporządza się metodą bilansową, w oparciu o wyniki ostatniego spisu powszechnego przy uwzględnieniu zmian w kolejnych okresach spowodowanych ruchem naturalnym (urodzenia, zgony), migracjami ludności (migracje wewnętrzne i zagraniczne na pobyt stały oraz wewnętrzne na pobyt czasowy), a także przesunięciami ludności z tytułu zmian administracyjnych mających swoje odzwierciedlenie w Rozporządzeniu Rady Ministrów w sprawie ustalenia granic niektórych gmin i miast oraz nadania niektórym miejscowościom statusu miasta. Dane o migracjach wewnętrznych i zagranicznych na pobyt stały pochodzą z Ministerstwa Spraw Wewnętrznych i Administracji (obejmują wyłącznie migracje zarejestrowane). Dane o zarejestrowanych małżeństwach, urodzeniach i zgonach są wynikiem sprawozdawczości urzędów stanu cywilnego. Dane o orzeczonych rozwodach i separacjach pochodzą ze sprawozdawczości sądów.

Dane o ludności oraz współczynniki demograficzne, a także przeliczenia na 1 mieszkańca (1000 ludności itp.) opracowano – jeśli nie zaznaczono inaczej – przyjmując jako bazę wyjściową:

- dla lat 2015–2019 – wyniki Narodowego Spisu Powszechnego Ludności i Mieszkań 2011,
- dla lat 2020–2024 – wyniki Narodowego Spisu Powszechnego Ludności i Mieszkań 2021.

Na koniec grudnia 2024 r. liczba ludności województwa kujawsko-pomorskiego zmniejszyła się w skali roku o 11,5 tys. osób i wyniosła 1984,5 tys. W odniesieniu do stanu z 2015 r. odnotowano spadek liczby ludności o 4,9%, a w zestawieniu z 2021 r. spadek o 1,6%. Populacja województwa stanowiła 5,3% ogółu ludności Polski. Mieszkańcy miast województwa kujawsko-pomorskiego stanowili 57,9% ogółu ludności. Odsetek kobiet wyniósł 51,7%.

Na przestrzeni lat 2015–2024 w powiatach i w miastach na prawach powiatu przyrost liczby ludności w skali roku wystąpił tylko w powiatach położonych wokół miast wojewódzkich. W 2024 r. roczny wzrost wystąpił tylko w powiecie bydgoskim (o 0,7%) i toruńskim (o 0,6%). W powiecie grudziądzkim liczba ludności pozostała na tym samym poziomie. W porównaniu z 2021 r. w powiecie bydgoskim liczba ludności wzrosła o 3,3%, a w toruńskim – wzrosła o 2,1%. We Włocławku i w powiecie radziejowskim w 2024 r. w porównaniu z rokiem poprzednim odnotowano najwyższy spadek liczby ludności – po 1,3%. W zestawieniu z 2021 r. także w tych lokalizacjach ubyło najwięcej ludności, odpowiednio: o 3,9% i o 3,4%.

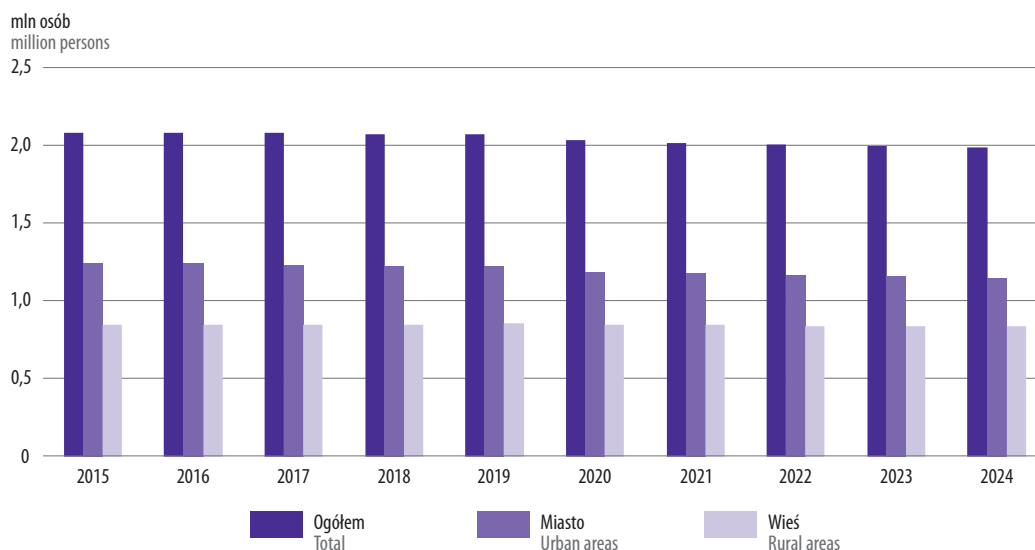
Liczba ludności w 2024 r. w relacji do 2023 r. w miastach na prawach powiatu spadła o 0,8%, a w powiatach o 0,5%. W miastach wojewódzkich odnotowano ubytek ludności; w Bydgoszczy o 0,7%, a w Toruniu o 0,5%. W porównaniu z 2015 r. liczba ludności zmniejszyła się tam odpowiednio o: 8,9% i 4,4%, a w odniesieniu do 2021 r. ludności ubyło w Bydgoszczy o 3,0%, a w Toruniu o 1,7%.

W 2024 r. rok do roku liczba ludności wzrosła w 28 gminach województwa kujawsko-pomorskiego. Najwyższy wzrost odnotowano w gminie Osielsko, o 2,8%. W gminie miejsko-wiejskiej Lubraniec ubyło najwięcej ludności w zestawieniu z 2023 r., bo o 2,1%, a w relacji do 2021 r. – ubyło o 4,4%, a do 2015 r. – ubyło o 12,9%. Porównując 2024 r. z 2021 r. dodatnią dynamikę zmiany liczby ludności zauważono w 28 gminach – największą w Osielsku – o 11,4%.

Tablica 9. Ludność
Table 9. Population

Wyszczególnienie Specification	2015	2020	2023	2024
Ogółem (stan na 31 grudnia) Total (as of 31 December)				
w tys. osób in thousands	2086,2	2031,6	1996,0	1984,5
w odsetkach (Polska=100) in percent (Poland=100)	5,4	5,3	5,3	5,3
Kobiety na 100 mężczyzn Females per 100 males	106	107	107	107
Miasto – w % ogółu ludności Urban area – in % of total population	59,6	58,5	57,9	57,9
Wieś – w % ogółu ludności Rural area – in % of total population	40,4	41,5	42,1	42,1
Ludność na 1 km ² powierzchni ogólnej Population per km ² of total area	116	113	111	110

Wykres 12. Liczba ludności
Stan na 31 grudnia
 Chart 12. Population
 As of 31 December

Gęstość zaludnienia w województwie kujawsko-pomorskim w 2024 r. wyniosła 110 osób na 1 km² i względem poprzedniego roku była mniejsza o 1 osobę. Gęstość zaludnienia w 2024 r. w porównaniu z 2015 r. była mniejsza o 6 osób na 1 km², a w relacji do 2021 r. mniejsza o 2 osoby. W miastach przypadło 1331 osób na 1 km² i było to mniej o 34 osoby niż rok wcześniej. Na wsiach mieszkało 49 osób na 1 km² powierzchni – tyle samo co w 2023 r. W Polsce gęstość zaludnienia wyniosła 119 osób na 1 km².

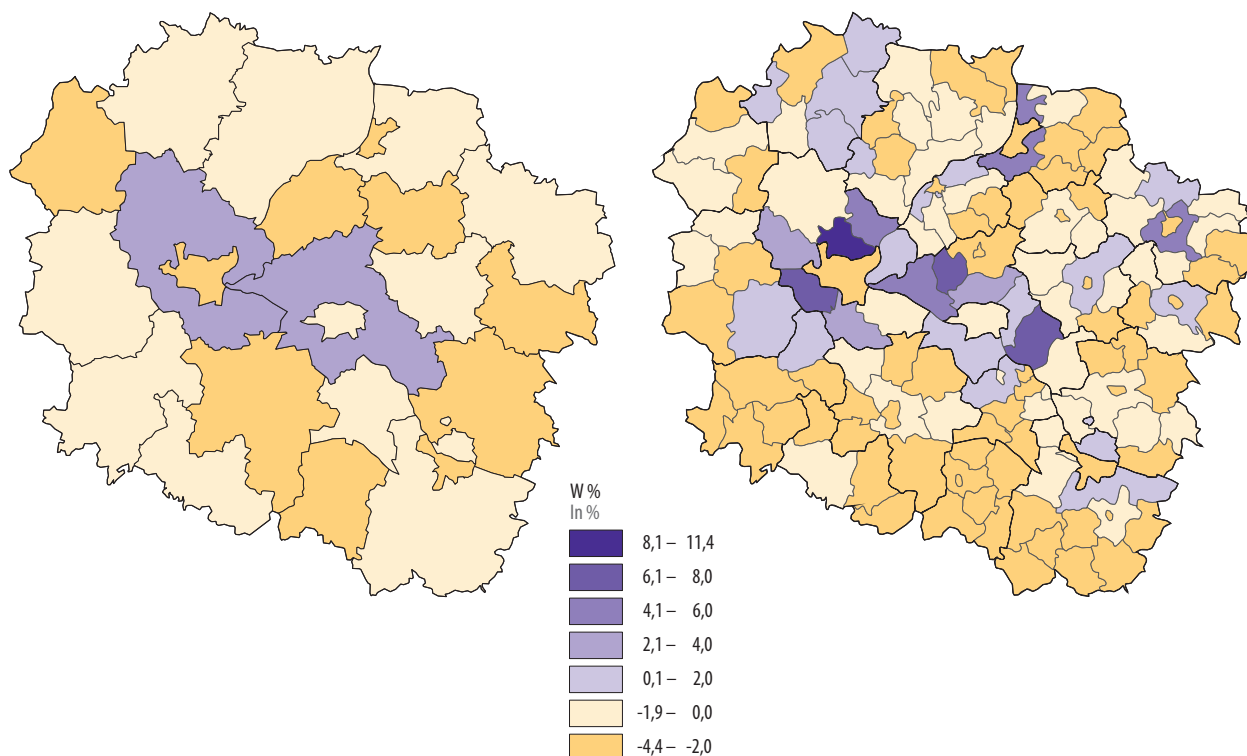
W ujęciu powiatów i miast na prawach powiatu najgęściej zaludnione były miasta na prawach powiatu będące miastami wojewódzkimi, tj. Bydgoszcz (1842 osoby na 1 km²) i Toruń (1674 osoby na 1 km²). Najmniejszą gęstość zaludnienia zanotowano w powiecie tucholskim i były to 43 osoby na 1 km². Najgęściej zaludnioną jednostką terytorialną województwa był Inowrocław, w którym ustalono 2187 osób na 1 km². Wysoką gęstością zaludnienia odznaczała się także gmina miejska Chełmża z 1727 osobami przypadającymi na 1 km² powierzchni. Najmniej zaludniona była gmina wiejska Wielka Nieszawka – 24 osoby na 1 km².

W 2024 r. większa część populacji zamieszkiwała miasta, a w ciągu roku ubyło w nich 5,8 tys. ludności. W porównaniu z 2015 r. na terenach miejskich ubyło 94,5 tys. mieszkańców, a w relacji do 2021 r. liczba ludności miejskiej spadła o 25,9 tys., tj. do liczby 1149,7 tys. Ludność zamieszkująca wieś w 2024 r. zmniejszyła się w skali roku o 5,8 tys. osób, zaś w porównaniu z 2015 r. spadła o 7,3 tys., a względem 2021 r. spadła o 7,4 tys. osób. W Polsce w 2024 r. zarówno w skali roku, jak i w odniesieniu do 2021 r. zmniejszyła się populacja miast (odpowiednio o 0,4% i o 1,5%) i wsi (o 0,3% oraz o 0,5%).

Większą część populacji województwa kujawsko-pomorskiego stanowią kobiety, tak też było w 2024 r., a w porównaniu z 2023 r. ich liczba zmalała o 5,6 tys. W stosunku do 2015 r. liczba kobiet zmniejszyła się o 50,2 tys. Liczba mężczyzn zmniejszyła się zarówno w odniesieniu do poprzedniego roku, jak i do 2015 r., odpowiednio o 6,0 tys. i o 51,5 tys. W relacji do 2021 r. liczba kobiet spadła o 16,2 tys., a mężczyzn o 17,0 tys. W Polsce w 2024 r. struktura ludności według płci była podobna. Zarówno w skali roku, jak i w odniesieniu do 2015 r. zmniejszyła się liczba kobiet (odpowiednio o 0,4% i o 2,3%) i liczba mężczyzn (odpowiednio o 0,4% i o 2,6%). A w porównaniu z 2021 r. ich liczba spadła odpowiednio o 1,0% i o 1,2%. Na 100 mężczyzn przypadło w województwie kujawsko-pomorskim w 2024 r. 107 kobiet. Tak definiowany jest współczynnik feminizacji, który w Polsce był taki sam jak w województwie. Współczynnik ten był zróżnicowany pod względem miejsca zamieszkania. W miastach ukształtował się na poziomie 113, a na wsiach wyniósł 99. W kraju odpowiednio 112 i 101.

**Mapa 19. Zmiana liczby ludności w 2024 r. w stosunku do 2021 r.
Stan na 31 grudnia**

Map 19. Population changes in 2024 compared to 2021
As of 31 December

O przemianach demograficznych świadczą zmiany liczby ludności według biologicznych grup wieku. W województwie kujawsko-pomorskim w 2024 r. zmniejszyła się liczba dzieci a wzrosła liczba ludności w starszym wieku. W 2024 r. w stosunku do 2023 r. osób w wieku 0-14 lat było o 11,5 tys. mniej, a w wieku 65 lat i więcej o 10,0 tys. więcej. Na koniec 2024 r. w województwie było 352,4 tys. ludności w wieku przedprodukcyjnym i mniej o 8,4 tys. niż rok temu. W porównaniu z latami 2015 i 2021 było to mniej stosownie o 26,4 tys. i o 18,5 tys. Populacja osób poniżej 18. roku życia stanowiła 17,8% ogółu (w Polsce 18,0%) i było to mniej niż w latach 2023, 2021 i 2015 odpowiednio: o 0,3 p. proc., o 0,6 p. proc. i o 0,4 p. proc.

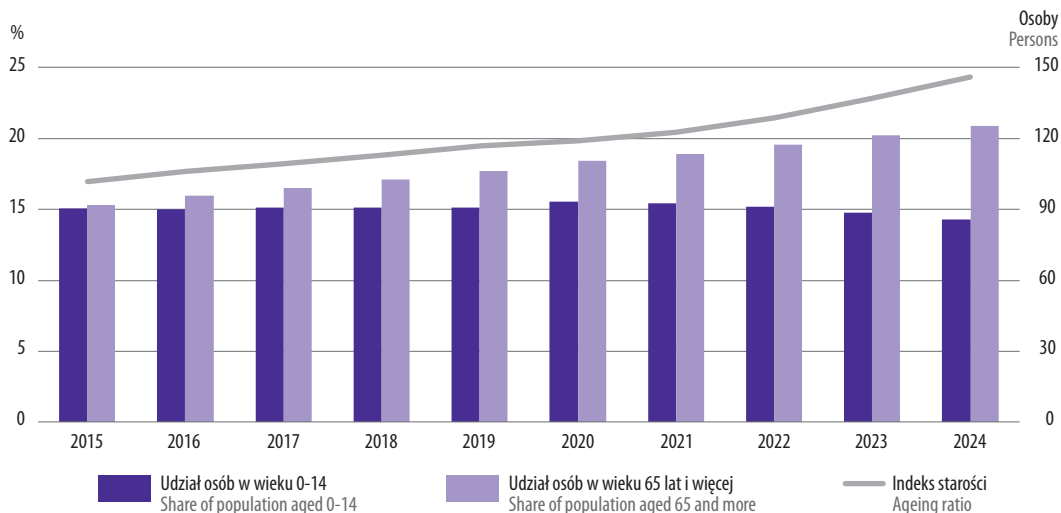
Kobiet w wieku 18-59 lat i mężczyzn w wieku 18-64 lata, a więc ludności w wieku produkcyjnym było 1153,1 tys. i w porównaniu z 2023 r. zmniejszyła się o 10,2 tys. W 2024 r. w zestawieniu z latami 2021 i 2015 nastąpił spadek zbiorowości odpowiednio o 37,1 tys. i o 156,0 tys. W okresie 2015-2024 udział ludności w wieku produkcyjnym w ogóle społeczeństwa województwa malał.

W województwie kujawsko-pomorskim, podobnie jak w Polsce, w 2024 r. w stosunku rocznym wzrosła liczba osób w wieku poprodukcyjnym, tj. osób w wieku 60 lat i więcej w przypadku kobiet, 65 lat i więcej w przypadku mężczyzn, o 7,1 tys. W zestawieniu z latami 2015 i 2021 ludność ta zwiększyła się o 80,7 tys. i o 22,4 tys. Populacja ta stanowiła prawie jedną czwartą ogółu ludności województwa. W ocenie procesu starzenia się społeczeństwa stosuje się współczynnik starości demograficznej, który określa udział osób w wieku 65 lat i więcej w ogólnej liczbie ludności. W 2024 r. w województwie kujawsko-pomorskim wyniósł 20,9%, a w kraju 20,6%. W województwie wzrósł o 0,7 p. proc. w stosunku do 2023 r. W porównaniu z latami 2015 i 2021 zwiększył się o 5,6 p. proc. oraz 2,0 p. proc. Współczynnikiem pozwalającym określić zmianę populacji osób młodych jest także współczynnik młodości demograficznej, który obrazuje relację osób poniżej 15. roku życia w ogólnej liczbie ludności. W 2024 r. udział osób młodych w ogólnej liczbie

ludności wyniósł 14,3% (w Polsce 14,6%). W województwie w stosunku do 2023 r. zmalał o 0,5 p. proc., a w stosunku do lat 2015 i 2021 odpowiednio o 0,8 p. proc. i o 1,1 p. proc.

Następnym wskaźnikiem obrazującym proces starzenia się społeczeństwa jest indeks starości. Indeks starości przedstawia relację pokoleniową dziadków i wnuków, tzn. liczbę osób w wieku 65 lat i więcej przypadającą na 100 osób w wieku 0-14 lat. W 2024 r. w województwie kujawsko-pomorskim na 100 osób w wieku 0-14 lat przypadło 146 osób w wieku 65 lat i więcej (w Polsce 141 osób). W 2023 r. wskaźnik ten wyniósł 137, w 2015 r. 102 osoby, a w 2021 r. 123 osoby.

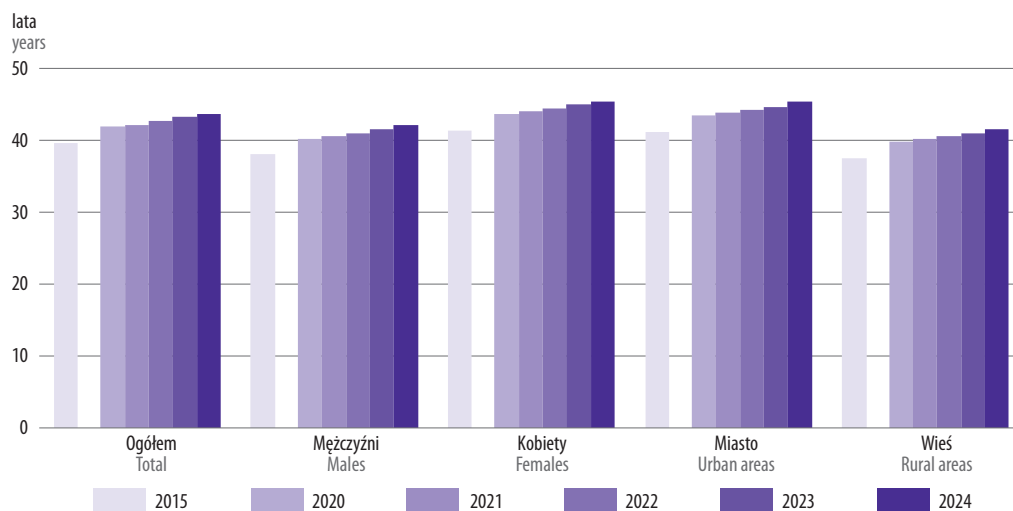
Wykres 13. Indeks starości
Chart 13. Ageing ratio

Analiza grupy osób w wieku sędziwym, czyli w wieku 65 lat i więcej także pokazuje pogłębiający się proces starzenia ludności. W województwie kujawsko-pomorskim w 2024 r. grupa ta liczyła 41,5 tys. osób i stanowiła 2,1% ogółu ludności. Analizując okres 2015-2023 udział tej populacji w 2015 r. wyniósł 1,7%, a w 2020 r. osiągnął 2,0% i utrzymał się na tym poziomie do 2023 r. W 2024 r. w stosunku do 2023 r. ludność w tej grupie wzrosła o 1,0 tys. osób. Liczba osób w wieku 65 lat i więcej jaka przypada na 100 osób w wieku 0-14 lata to współczynnik wsparcia pokoleniowego. W 2024 r. w województwie kujawsko-pomorskim wyniósł 11 osób i nie zmienił się w stosunku do 2023 r. W latach 2021 i 2015 wyniósł odpowiednio 10 i 8 osób. W kraju w 2024 r. było to 12 osób.

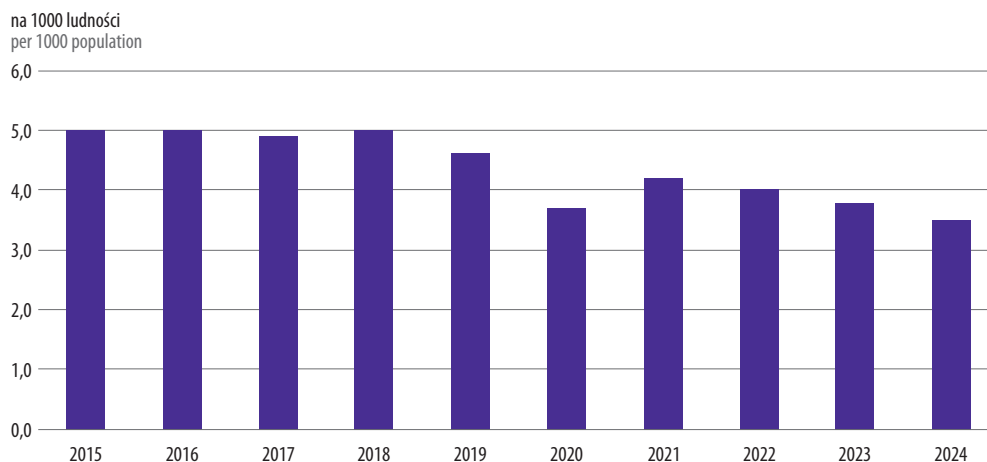
Mediana wieku mieszkańców województwa kujawsko-pomorskiego w 2024 r. wyniosła 43,7 lat, o pół roku więcej niż w 2023 r. Wiek jaki przekroczyła już połowa Polaków w 2024 r. to 43,3 lata. Mediana wieku w województwie kujawsko-pomorskim dla mężczyzn wyniosła 42,1 lat, a dla kobiet 45,4 lata. W miastach wskaźnik wyniósł 45,3 lata, a na wsiach województwa 41,6 lat. W 2015 r. wiek środkowy wyniósł 39,7 lat.

Wykres 14. Mediana wieku ludności
Chart 14. Median age of population

W województwie kujawsko-pomorskim w 2024 r. zawarto 6938 małżeństw z czego 60,3% w miastach. Związków małżeńskich zawarto o 614 mniej niż w 2023 r. Ze wszystkich małżeństw zawartych w Polsce – co 20 małżeństwo zostało zawarte w województwie kujawsko-pomorskim. Na przestrzeni lat 2015-2024 liczba zawartych małżeństw w województwie wahała się. W latach 2016, 2018 i 2021 wzrosła rok do roku, odpowiednio: o 41, o 171 i o 897. Większy, bo o 1,5 p. proc. spadek liczby par małżeńskich w stosunku do 2023 r. zanotowano na wsiach województwa. Współczynnik małżeństw wyniósł 3,5 małżeństw na 1000 ludności. W 2024 r. najwyższy współczynnik małżeństw na 1000 ludności w ujęciu powiatów i miast na prawach powiatu był w Bydgoszczy i Toruniu – po 4,0. Najniższy w powiecie grudziądzkim – 2,3. W przekroju gmin najwyższy współczynnik małżeństw wystąpił w gminie wiejskiej Chrostkowo oraz gminie miejsko-wiejskiej Bobrowniki (po 5,4 małżeństw na 1000 ludności). Najniższy z notowanych w 2024 r. był w gminie wiejskiej Gruta, gdzie wyniósł 0,8 małżeństw na 1000 ludności. Gminy, w których zawarto mniej niż 2 małżeństwa na 1000 osób to jeszcze miejsko-wiejska Radzyń Chełmiński (1,4) oraz miejskie Płużnica (1,6), Bytów (1,8) i Zbójno (1,9).

Wykres 15. Małżeństwa zawarte
Chart 15. Marriages contracted

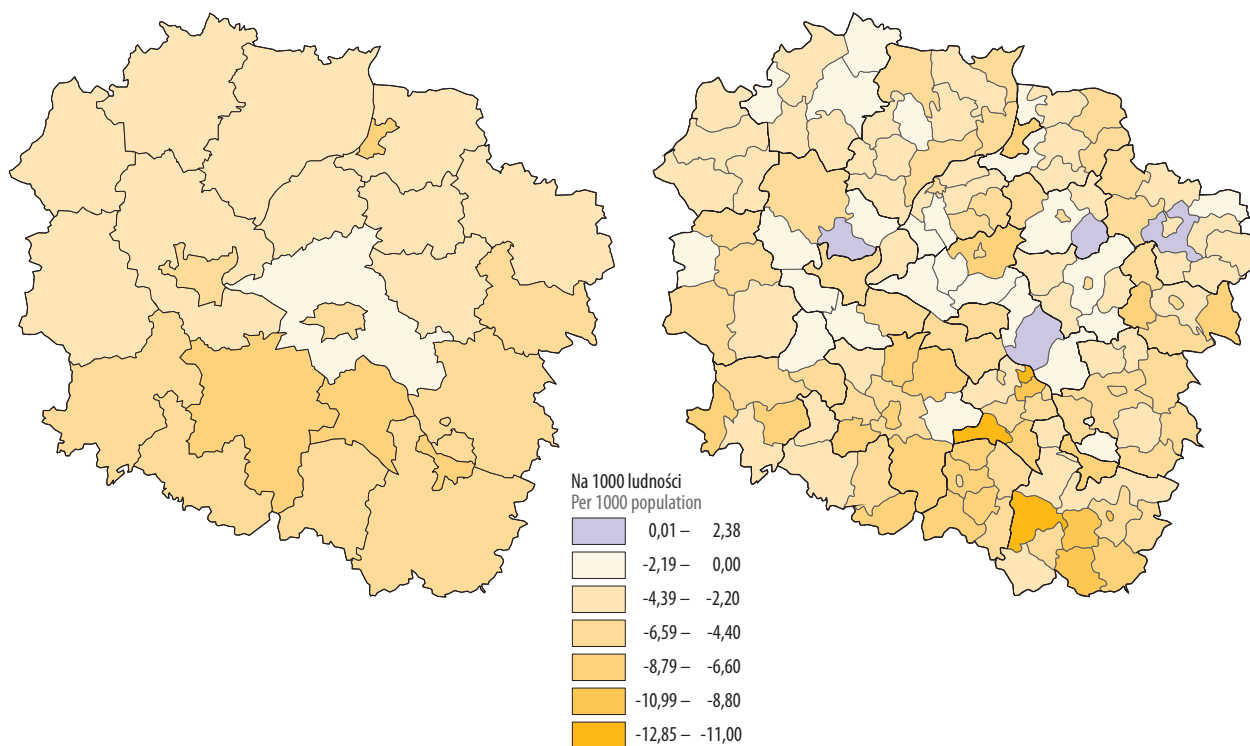
W województwie kujawsko-pomorskim w 2024 r. zarejestrowano 12110 urodzeń żywych, tj. mniej o 1412 niż przed rokiem. Było to mniej niż w 2015 r. o 7,1 tys. i mniej niż w 2021 r. o 4,6 tys. urodzeń żywych. W 2024 r. odnotowano 6,08 urodzeń żywych na 1000 ludności w województwie i było to o 0,68 p. proc. mniej niż rok temu, o 2,18 mniej niż w 2021 r. i o 3,11 mniej niż w 2015 r. W Polsce w 2024 r. wskaźnik wyniósł 6,70. Więcej dzieci urodziło się w miastach, gdzie zarejestrowano 57,3% wszystkich urodzeń żywych (przed rokiem 55,1%, w Polsce w 2024 r. 58,8%). Wyższy współczynnik urodzeń żywych wystąpił na wsiach województwa o 0,18 p. proc. i wyniósł 6,19 urodzenia żywe na 1000 ludności.

Od 2015 r. liczba urodzeń żywych w województwie kujawsko-pomorskim była niższa niż liczba zgonów. W 2024 r. zarejestrowano 21948 zgonów, tj. o 375 zgonów mniej niż w 2023 r. i o 6324 zgonów mniej niż w 2021 r., ale o 1425 zgonów więcej niż w 2015 r. W województwie było 11,03 zgony na 1000 ludności, a w kraju było to 10,88. W okresie 2015-2024 współczynnik w województwie zmalał rok do roku w latach 2019, 2022-2024, a w 2024 r. z wartości 11,15.

W województwie kujawsko-pomorskim w 2024 r. 51,8% zmarłych stanowili mężczyźni. Więcej osób zmarło w miastach – 63,6%. Wyższy o 2,53 p. proc. był współczynnik zgonów na 1000 ludności w miastach niż na wsiach z wartością 12,09. Notowana w 2024 r. nadwyżka zgonów nad liczbą urodzeń żywych oznacza ujemny przyrost naturalny, który wyniósł minus 9838, podczas gdy rok wcześniej minus 8801. W latach 2015 i 2021 przyrost naturalny wyniósł odpowiednio minus 1333 i minus 11563. Przyrost naturalny na 1000 mieszkańców w 2024 r. osiągnął wartość minus 4,94, a w kraju minus 4,17.

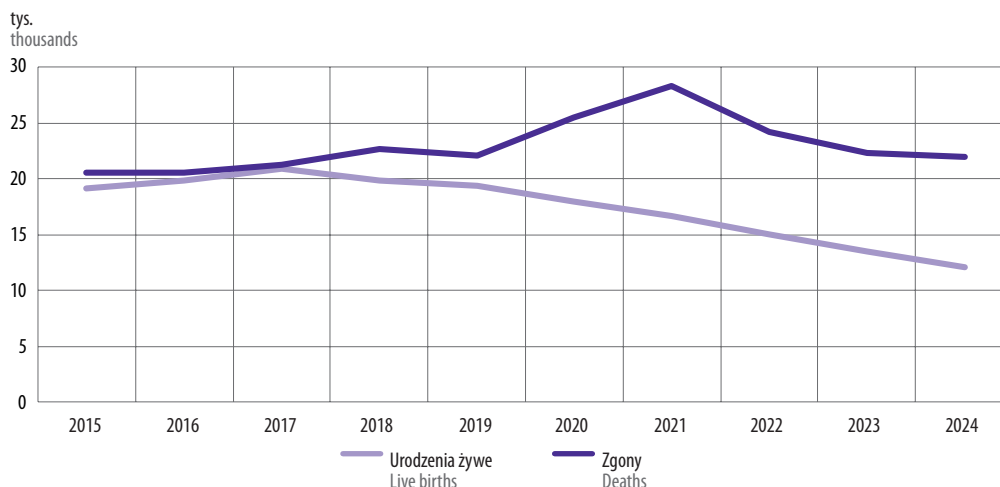
W 2024 r. w województwie kujawsko-pomorskim w żadnym z powiatów ani miast na prawach powiatu nie odnotowano dodatniego przyrostu naturalnego. Najwyższy współczynnik przyrostu naturalnego odnotowano w powiecie toruńskim – minus 1,86 osób na 1000 ludności. Najniższą wartość współczynnika zanotowano we Włocławku – minus 8,02 osoby na 1000 ludności. Współczynnik przyrostu naturalnego w Bydgoszczy wyniósł minus 5,67, a w Toruniu minus 4,48.

Mapa 20. Przyrost naturalny ludności
Map 20. Natural increase

W województwie w ujęciu gminnym także zaobserwowano przestrzenne zróżnicowanie współczynnika przyrostu naturalnego. Jedynie w 4 gminach współczynnik był dodatni – najwyższą wartość odnotowano w gminie wiejskiej Dębowa Łąka (2,38 osób na 1000 ludności). Pozostałe gminy to gminy wiejskie: Obrowo (1,44), Brodnica (0,42) i Osielsko (0,37). Najniższy był w gminie miejsko-wiejskiej Lubraniec i osiągnął wartość minus 12,85.

Wykres 16. Ruch naturalny ludności
Chart 16. Vital statistics of population

Dane o zgonach według przyczyn publikowane są z rocznym opóźnieniem w związku z metodą ich opracowywania, która jest dwuetapowa. W 2023 r. w województwie kujawsko-pomorskim, tak jak w Polsce najczęstszą przyczyną zgonów były choroby układu krążenia. Z tej przyczyny zmarły 7282 osoby, co stanowiło 32,6% ogólnej liczby zgonów (22323). W kraju 36,9% wszystkich 409036 zgonów. Zgonów z przyczyny zachorowania na choroby układu krążenia było mniej o 364 niż w 2022 r. i mniej niż w latach 2021 i 2015, odpowiednio: o 3280 i o 2575. W 2023 r. na 100 tys. mieszkańców województwa przypadało 363,8 zgonów z powodu chorób układu krążenia i mniej o 16,3 zgonów niż w 2022 r. W 2024 r. w kraju było to 400,4 zgonów na 100 tys. całej populacji. Drugą co do wielkości przyczyną śmierci były nowotwory – zarówno w województwie jak i w kraju. W województwie śmierć w wyniku zachorowania na nowotwór poniosło 6393 osób, co stanowiło 28,6% wszystkich zmarłych. Zgonów w przeliczeniu na 100 tys. osób z tej przyczyny było 319,4 i było to więcej niż w 2022 r. W kraju wskaźnik ten wyniósł 289,7 zgonów – więcej niż w 2022 r. o 9,6.

Choroba zakaźna COVID-19 w 2023 r. była przyczyną 268 zgonów, a rok wcześniej 1654. Zgony wskutek zachorowania na COVID-19 stanowiły 1,2% wszystkich zgonów. Od roku 2020, od kiedy są pierwsze dane o śmierci z tej przyczyny, zanotowano mniej zgonów w 2022 r. niż w 2021 r. o 68,1%, ale więcej w 2021 r. niż w 2020 r. o 134,0%. Zewnętrzne przyczyny zachorowania i zgonu czyli m.in.: wypadki komunikacyjne, urazy, zatrucia, samobójstwa czy zabójstwa były przyczyną 1047 zgonów (4,7% wszystkich) i było to 19 przypadków więcej niż w 2022 r. W kraju śmierć z tej przyczyny poniosło 19645 osób, co stanowiło 4,8% wszystkich zgonów.

W 2024 r. w województwie kujawsko-pomorskim były 43 zgony niemowląt, tj. o 31 mniej niż rok temu. Zmarło 28 chłopców i 15 dziewczynek. W miastach wystąpiły 22 zgony. Współczynnik zgonów niemowląt na 1000 urodzeń żywych stanowił 3,55, a rok temu 5,47. W Polsce w 2024 r. współczynnik zgonów niemowląt był wyższy o 0,02 p. proc.

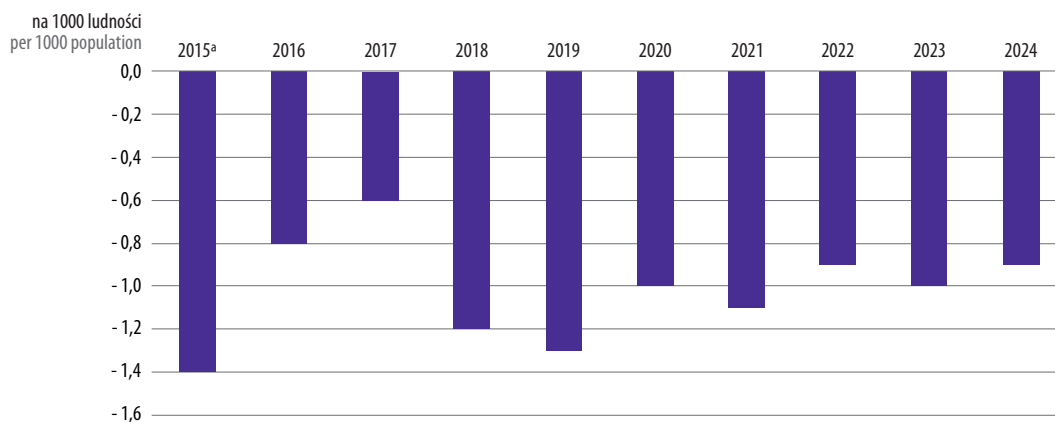
Niedodatnia i niezerowa różnica między liczbą osób, które przybyły na stałe do danej jednostki administracyjnej w danym okresie a liczbą osób, które wyjechały na stałe z danej jednostki administracyjnej określana jest ujemnym saldem migracji na pobyt stały.

W województwie kujawsko-pomorskim w 2024 r., podobnie jak we wcześniej analizowanych latach, ogólne saldo migracji ludności na pobyt stały było ujemne. Różnica ta w 2024 r. wyniosła minus 1751 osób, a w 2023 r. minus 2024 osoby. W miastach ogólne saldo migracji w 2024 r. wyniosło minus 3282 osoby, a na wsiach było to 1531 osób. Saldo migracji w układzie płci wyniosło: dla mężczyzn minus 880, a dla kobiet minus 871. Saldo migracji na pobyt stały w porównaniu z 2021 r. było większe o 438 osób, a w zestawieniu z 2015 r. większe o 1098 osób. W Polsce odnotowano dodatnie saldo migracji stałej wynoszące 9301 osób, a w 2023 r. – 6766 osób. Współczynnik salda ogólnej migracji stałej w województwie kujawsko-pomorskim w 2024 r. wyniósł minus 0,88 osób na 1000 ludności, a rok wcześniej było to 1,01 osoby (w 2024 r. w Polsce 0,25 osób).

Analizując współczynnik salda migracji na pobyt stały na 1000 ludności w 2024 r. w województwie kujawsko-pomorskim według powiatów i miast na prawach powiatu można stwierdzić, że przyjęło ono wartości dodatnie w 4 powiatach. Najwyższe było w powiecie bydgoskim z wartością 10,30 osób na 1000 ludności. Następnie w powiecie toruńskim z wynikiem 7,83, później w powiecie grudziądzkim – 2,22 i powiecie aleksandrowskim z wartością 0,02. Najniższa wartość ogólnego współczynnika migracji na pobyt stały wystąpiła w powiecie radziejowskim z wartością minus 5,64 osoby na 1000 ludności. W 2023 r. także w powiecie radziejowskim ta wartość była najniższa i wynosiła minus 5,24 migrantów na 1000 ludności.

W 2024 r. w Bydgoszczy minus 3,36 osób na 1000 ludności migrowało na pobyt stały, a w Toruniu minus 0,40 osób. W 2024 r. w 41 gminach województwa kujawsko-pomorskiego ogólne saldo migracji na pobyt stały było dodatnie. Najwyższy współczynnik wystąpił w gminie wiejskiej Osielsko i wyniósł 28,72. W gminie miejskiej Ciechocinek był zerowy. W gminie wiejskiej Dąbrowa był najniższy z wartością minus 12,30.

Wykres 17. Saldo migracji ludności na pobyt stały
Chart 17. Net migration of population for permanent residence

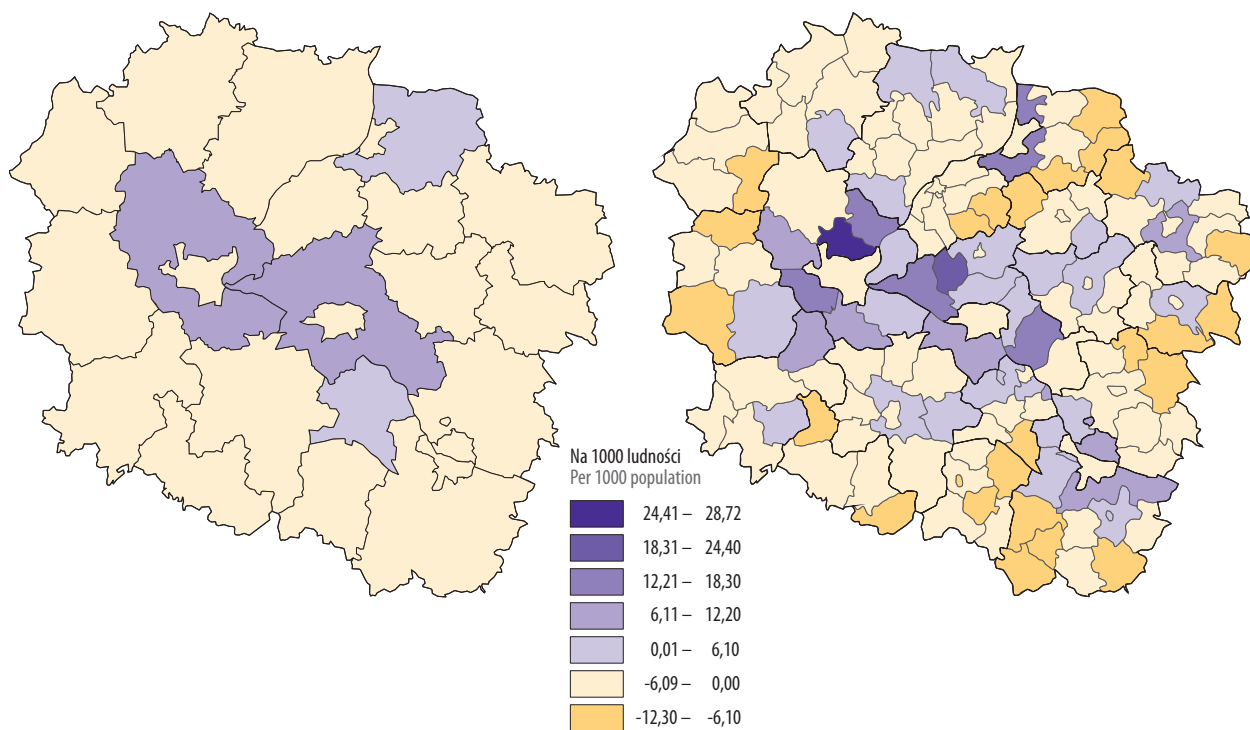

a Do obliczenia salda wykorzystano dane o migracjach wewnętrznych za 2015 r. i migracjach zagranicznych za 2014 r.
a For calculating net migration, data on internal migration for 2015 and data on international migration for 2014 were used.

W 2024 r. saldo migracji wewnętrznych na pobyt stały wyniosło minus 1989, przy 22260 osobach, które przybyły do województwa oraz 24249 osobach, których miejscem zamieszkania było województwo kujawsko-pomorskie. Liczba osób, które zameldowały i wymeldowały się zwiększyła się w stosunku do 2023 r. odpowiednio o 1527 i o 1400 migrantów. Współczynnik salda migracji wewnętrznych na pobyt stały w województwie wyniósł w 2024 r. minus 1,00 na 1000 mieszkańców. W 2023 r. było to minus 1,06, a w 2014 r. i 2021 r. odpowiednio minus 0,83 i minus 1,09. W 2024 r. w miastach województwa saldo wyniosło minus 3453, a na wsiach 1464.

Saldo migracji zagranicznych na pobyt stały w województwie kujawsko-pomorskim było dodatnie i w 2024 r. wyniosło 238 osób. Na przestrzeni lat 2015-2024 saldo migracji zagranicznych tylko w 2022 r. było ujemne z wynikiem minus 82 osoby. W porównaniu z 2023 r. saldo migracji zagranicznych wzrosło o 146 osób. W 2024 r. było 699 imigrantów i 461 emigrantów. W miastach saldo wyniosło 171 osób, na wsiach województwa 67 osób. Współczynnik salda migracji zagranicznych na pobyt stały wyniósł 0,12 osób na 1000 ludności. Rok wcześniej było to 0,05 osób na 1000 ludności.

Mapa 21. Saldo migracji ludności na pobyt stały
 Map 21. Net migration of population for permanent residence

Edukacja

Education

W 2023 r. w porównaniu z 2015 r. zwiększyła się liczba dzieci uczęszczających w województwie kujawsko-pomorskim do placówek wychowania przedszkolnego, w tym do przedszkoli, z których korzysta większość dzieci (77,9% dzieci wszystkich placówek wychowania przedszkolnego w 2023 r.).

W roku szkolnym 2023/2024 średnia wielkość oddziału w szkołach podstawowych to 16 uczniów, tj. o 3 uczniów na 1 oddział mniej niż w roku szkolnym 2015/2016.

Szkoły oferują szeroką gamę kierunków kształcenia. W roku szkolnym 2022/2023 zarówno w ogólnozawodowych szkołach średnich, jak i w branżowych szkołach I stopnia najwięcej absolwentów ukończyło kierunki należące do podgrupy inżynierjno-technicznej (odpowiednio 1,4 tys. osób i 1,2 tys. osób). Przy czym w przypadku tych pierwszych wymienionych szkół równie liczna grupa absolwentów ukończyła kierunki z grupy biznes i administracja. Technika i licea ogólnokształcące to najczęściej wybierane przez uczniów szkoły ponadpodstawowe w województwie.

Egzamin maturalny w 2024 r. zdało 82,8% wszystkich osób, które do niego przystąpiły, tj. 1,4 p. proc. mniej niż w roku poprzednim.

Największy odsetek absolwentów uczelni, którzy uzyskali dyplomy ich ukończenia w 2023 r. (27,7%) to kończący kierunki studiów z grupy biznes, administracja i prawo.

Według BAEL w 4 kwartale 2024 r. w strukturze ludności województwa kujawsko-pomorskiego w wieku 15–89 lat pod względem poziomu wykształcenia największy odsetek (25,7%) stanowiły osoby z wykształceniem policealnym i średnim zawodowym. Wykształceniem wyższym legitymowało się 23,8% wspomnianej grupy wieku. Było to odpowiednio o 1,5 p. proc. i o 1,3 p. proc. więcej niż w 4 kwartale 2021 r.

Od 2015 r. w budżetach jednostek samorządu terytorialnego w województwie rosły rok do roku wydatki na cele związane z edukacją. W 2023 r. wydano o 16,9% więcej niż w 2022 r.

Prezentowane informacje, z wyjątkiem danych o uczelniach, zdawalności egzaminów i o wydatkach jednostek samorządu terytorialnego, opracowano na podstawie systemu informacji oświatowej administrowanego przez Ministerstwo Edukacji Narodowej. Od roku akademickiego 2017/2018 dane o uczelniach, z wyjątkiem danych o części uczelni prowadzonych przez kościoły i inne związki wyznaniowe opracowano na podstawie Zintegrowanego Systemu Informacji o Nauce i Szkolnictwie Wyższym POL-on administrowanego przez ministra właściwego do spraw szkolnictwa wyższego i nauki. Dane dotyczące zdawalności egzaminów pochodzą z Centralnej Komisji Egzaminacyjnej. Informacje dotyczące wydatków jednostek samorządu terytorialnego zaprezentowano na podstawie sprawozdawczości Ministerstwa Finansów.

Według stanu na koniec września 2023 r. w województwie kujawsko-pomorskim działały 1084 placówki wychowania przedszkolnego (4,8% wszystkich w kraju), tj. o 8 placówek więcej niż w roku poprzednim i o 44 placówki więcej niż w 2015 r. Wśród nich najwięcej było przedszkoli (55,8%). Drugą grupę pod względem udziału w strukturze stanowiły oddziały przedszkolne przy szkołach podstawowych (37,9%). Pozostałe to punkty przedszkolne (6,2% udziału) oraz zespół wychowania przedszkolnego (0,1% udziału).

W 2023 r. nieco ponad połowa placówek wychowania przedszkolnego w województwie (51,9%) zlokalizowana była na miastach. Wśród nich dominowały przedszkola (436 placówek, tj. 77,4% wszystkich placówek w miastach w województwie). W Bydgoszczy i w Toruniu działało łącznie 31,7% wszystkich przedszkoli w województwie. Spośród placówek na wsiach najwięcej było oddziałów przedszkolnych przy szkołach podstawowych (314 placówek, tj. 60,3% ze wszystkich placówek na wsiach w województwie). Na wsiach działało 169 przedszkoli (27,9% wszystkich w województwie). W 16 gminach wiejskich przedszkola nie funkcjonowały.

Placówki wychowania przedszkolnego na koniec września 2023 r. w województwie dysponowały 3738 oddziałami. Było ich o 20 więcej niż w roku poprzednim i o 837 więcej niż w 2015 r. W każdym ze wspomnianych lat największy udział stanowiły oddziały w przedszkolach (w 2023 r. było to 75,7%).

Placówki wychowania przedszkolnego są to placówki przeznaczone dla dzieci w wieku od lat 3 do rozpoczęcia przez nie nauki w szkole podstawowej, zapewniające dzieciom opiekę oraz mające na celu przygotowanie ich do nauki w szkole. Do placówek wychowania przedszkolnego zaliczane są przedszkola, oddziały przedszkolne w szkołach podstawowych oraz zespoły wychowania przedszkolnego i punkty przedszkolne.

Tablica 10. Wychowanie przedszkolne^a
Table 10. Pre-primary education^a

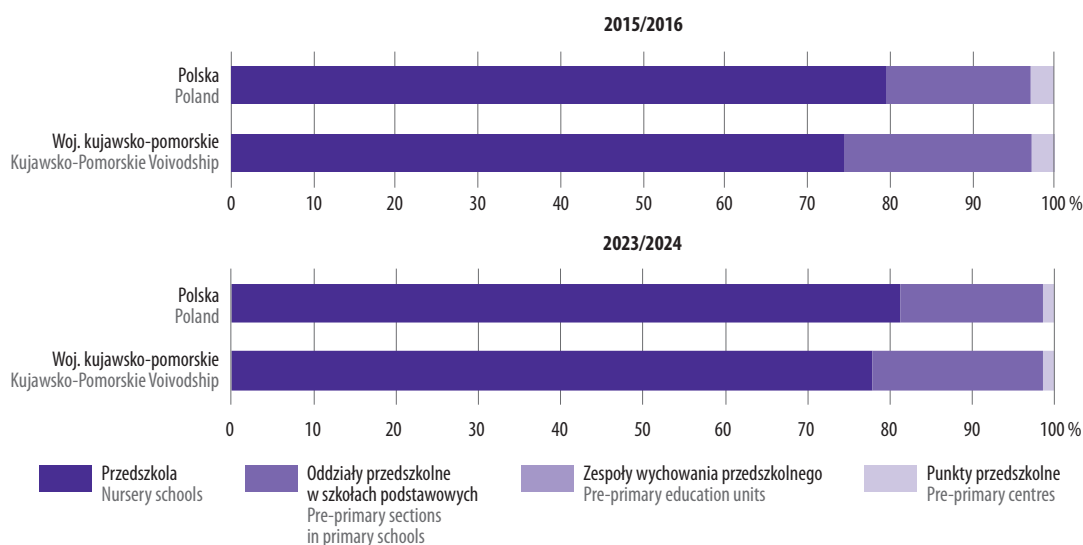
Wyszczególnienie Specification	2015/2016	2020/2021	2022/2023	2023/2024
Placówki: Establishments:	1040	1072	1076	1084
miasto urban area	476	531	550	563
wieś rural area	564	541	526	521
W tym przedszkola Of which nursery schools	474	562	594	605
w tym specjalne of which special	6	13	16	20
Dzieci: Children:	55813	69176	74973	74134
miasto urban areas	37525	45795	49037	48282
wieś rural area	18288	23381	25936	25852
w tym w wieku: 6 lat of which at the age of: 6	4248	19419	20367	21028
5 lat 5	21494	17549	19921	19298

^a łącznie z dziećmi przebywającymi w placówkach wykonujących działalność leczniczą.
^a including children staying in the units performing health care activities.

W ramach systemu oświaty w roku szkolnym 2023/2024 wychowaniem przedszkolnym objętych było w województwie kujawsko-pomorskim 74,1 tys. dzieci (4,9% wszystkich dzieci objętych wychowaniem przedszkolnym w kraju). Było to mniej niż rok wcześniej (o 1,1%), ale więcej (o 32,8%) niż w roku szkolnym 2015/2016. Większość dzieci korzystała z placówek wychowania przedszkolnego w miastach (65,1% dzieci). Ze wszystkich omawianych typów placówek najczęściej dzieci uczęszczało do przedszkoli, tj. 77,9% tych objętych wychowaniem przedszkolnym. Było to o 3,4 p. proc. więcej niż w roku szkolnym 2015/2016.

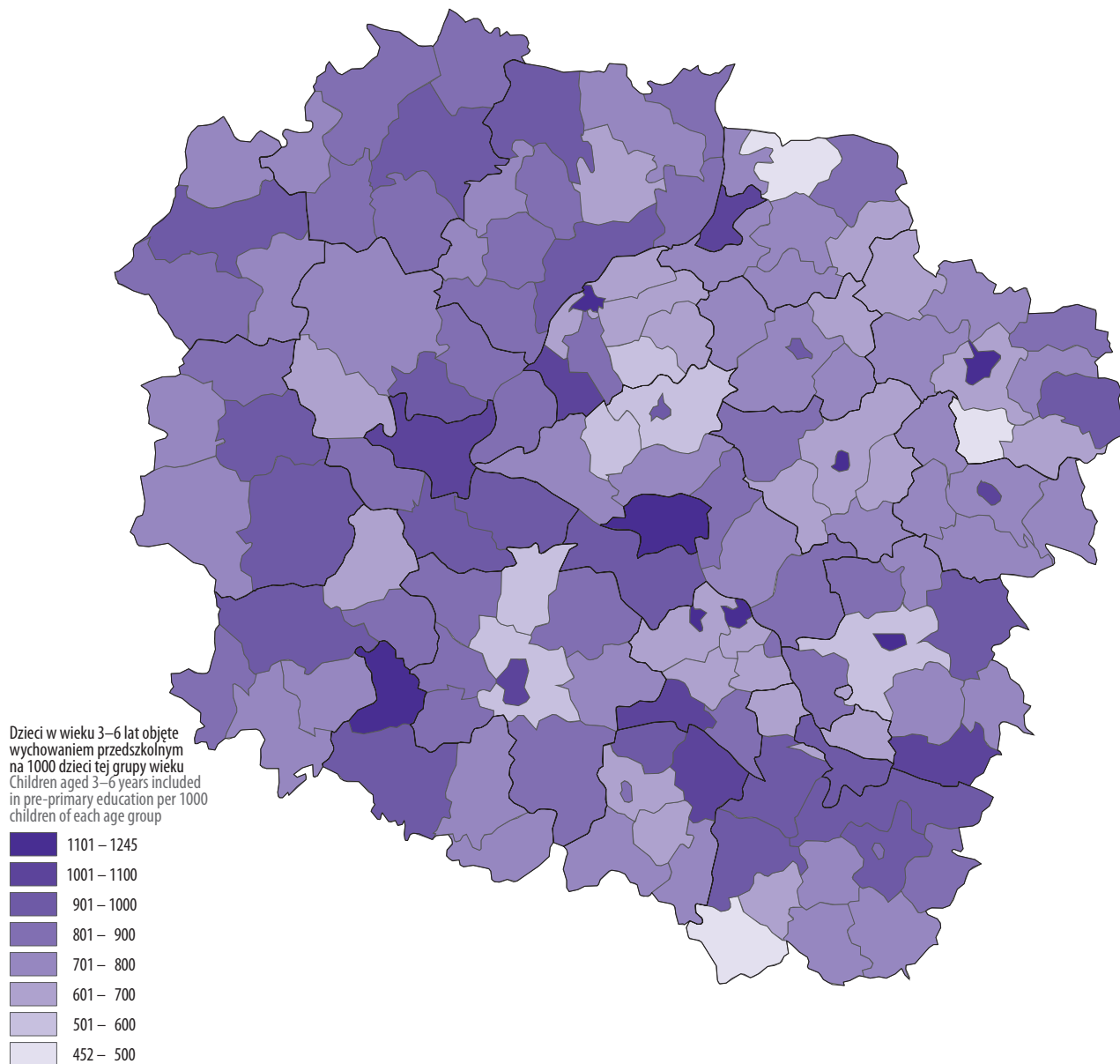
W końcu września 2023 r. w województwie uczęszczało średnio 68 dzieci do 1 placówki wychowania przedszkolnego (w kraju średnio 67 dzieci do 1 placówki). W miastach było to średnio 86 dzieci na 1 placówkę, a na wsiach 50 dzieci na 1 placówkę. W samych przedszkolach w 2023 r. przypadało średnio 95 dzieci na 1 placówkę (w kraju 88 dzieci na 1 placówkę) i 20 dzieci na 1 oddział (tyle samo w kraju).

Wykres 18. Struktura dzieci w placówkach wychowania przedszkolnego według typów placówek
Chart 18. Structure of children in pre-primary establishments by type of establishments

Źródło: dane Ministerstwa Edukacji Narodowej.
Source: data of the Ministry of National Education.

Mapa 22. Wychowanie przedszkolne w roku szkolnym 2023/2024
Map 22. Pre-primary education in the 2023/2024 school year

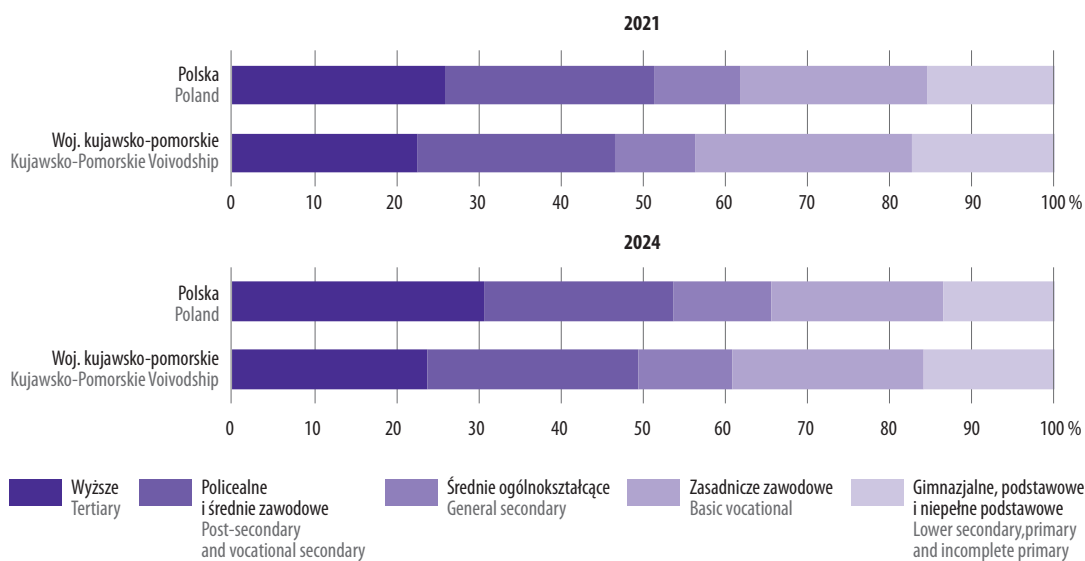

Źródło: dane Ministerstwa Edukacji Narodowej.
Source: data of the Ministry of National Education.

Spośród wszystkich dzieci w wieku 3–6 lat zamieszkałych w 2023 r. w województwie kujawsko-pomorskim 91,3% uczęszczało do placówek wychowania przedszkolnego w województwie (w kraju było to 96,1%). Ich udział zwiększył się o 1,9 p. proc. w porównaniu z rokiem poprzednim. Wartość omawianego wskaźnika w miastach (113,8%) przewyższała tę notowaną na wsiach (66,7%). W 46 miastach spośród 53 zlokalizowanych w województwie jego wartość przekroczyła 100%, co może być związane z dowożeniem dzieci zamieszkałych na wsiach do placówek zlokalizowanych w miastach. Najwyższą wartość wskaźnika odnotowano w mieście Lubień Kujawski (272,7%). Spośród wszystkich 144 gmin w województwie wartość omawianego wskaźnika przekroczyła średnią dla województwa w 33 z nich, a w 16 gminach przekroczyła 100%. Najniższą wartość wskaźnika odnotowano w gminie miejsko-wiejskiej Izbica Kujawska (45,2%).

W 2023 r. obowiązkowe roczne przygotowanie przedszkolne realizowało w województwie kujawsko-pomorskim 21,0 tys. sześciolatków, tj. o 0,7 tys. więcej niż w roku poprzednim. W miastach większość tych dzieci (81,1%) realizowała ten obowiązek w przedszkolach, a na wsiach w oddziałach przedszkolnych przy szkołach podstawowych (57,8%).

Wykres 19. Struktura ludności^a według poziomu wykształcenia według BAEL w 4 kwartale
Chart 19. Structure of population^a by level of educational attainment by LFS in the 4 quarter

a W wieku 15-89 lat.
a Aged 15-89.

Według wyników reprezentacyjnego Badania Aktywności Ekonomicznej Ludności (BAEL) w strukturze ludności województwa kujawsko-pomorskiego pod względem poziomu wykształcenia w 4 kwartale 2024 r. największy udział, tj. 25,7% ludności w wieku 15–89 lat, stanowiły osoby z wykształceniem policealnym i średnim zawodowym. Drugą grupą w omawianej strukturze były osoby legitymujące się wykształceniem wyższym (23,8%). Względem 4 kwartału 2021 r. udział tych grup zwiększył się odpowiednio o 1,5 p. proc. i o 1,3 p. proc. Poza wymienionymi grupami, wzrost udziału dotyczył też ludności z wykształceniem średnim ogólnokształcącym (o 1,7 p. proc. do 11,4% w 4 kwartale 2024 r.). Ta ostatnia grupa ludności zarówno w 4 kwartale 2021 r., jak i w 4 kwartale 2024 r. stanowiła najmniejszy udział w strukturze ludności według wykształcenia w województwie.

W omawianej strukturze ludności w 4 kwartale 2024 r. w porównaniu z 4 kwartałem 2021 r. zmniejszył się udział pozostałych grup, przy czym najbardziej tej z wykształceniem zasadniczym zawodowym (spadek o 3,1 p. proc. do 23,2% w 4 kwartale 2024 r.).

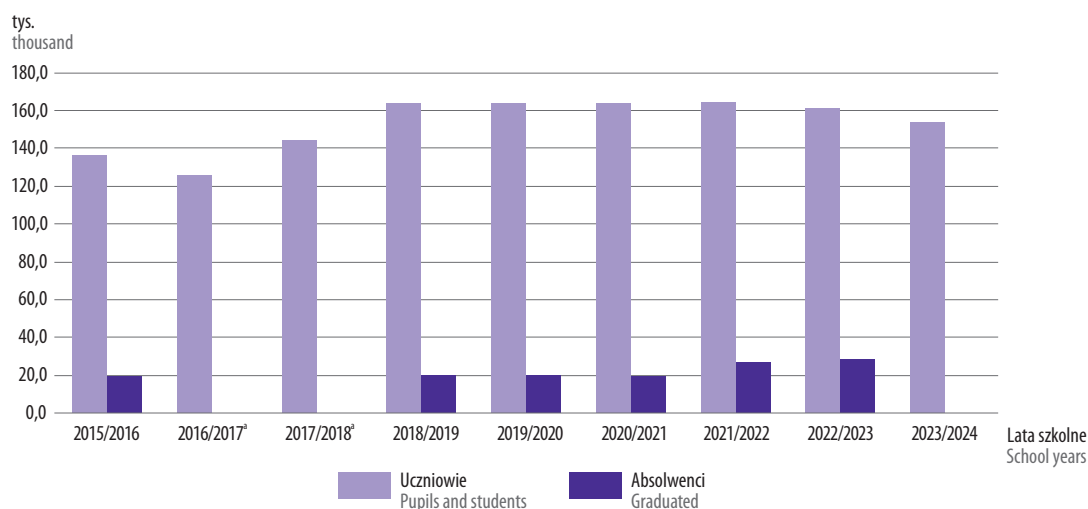
Warto dodać, że w Polsce w 4 kwartale 2024 r. największy udział, tj. 30,7% (o 6,9 p. proc. więcej niż w województwie) stanowiły osoby z wykształceniem wyższym, a najmniejszy, tj. 11,7% (o 0,3 p. proc. więcej niż w województwie), te z wykształceniem średnim ogólnokształcącym.

W roku szkolnym 2023/2024 w województwie kujawsko-pomorskim działało 697 szkół podstawowych dla dzieci i młodzieży (łącznie ze specjalnymi), tj. o 0,4% mniej niż rok wcześniej. W miastach były to 283 szkoły (o 0,4% mniej niż w roku poprzednim), a na wsiach – 414 szkół (o 0,5% mniej niż rok wcześniej). Większość tych szkół w województwie (88,2%) prowadzona była przez jednostki samorządu terytorialnego.

Do szkół podstawowych zlokalizowanych w województwie uczęszczało w omawianym roku szkolnym 153,8 tys. dzieci i młodzieży (5,1% wszystkich uczniów w kraju), tj. o 4,8% mniej niż w poprzednim roku szkolnym. W miastach uczyło się 95,7 tys. uczniów, a na wsiach 58,1 tys. uczniów.

Kształcenie na poziomie podstawowym ukończyło w roku szkolnych 2022/2023 w województwie kujawsko-pomorskim 27,7 tys. dzieci i młodzieży (5,4% wszystkich absolwentów tych szkół w kraju), tj. o 2,6% więcej niż w poprzednim roku szkolnym. W miastach szkoły te ukończyło 17,5 tys. absolwentów, a na wsiach 10,1 tys. dzieci i młodzieży.

Wykres 20. Uczniowie i absolwenci szkół podstawowych
Chart 20. Pupils and graduates of primary schools

a Brak absolwentów związany jest z reformą systemu edukacji, tj. z przejściem z 6- na 8-letnią szkołę podstawową.

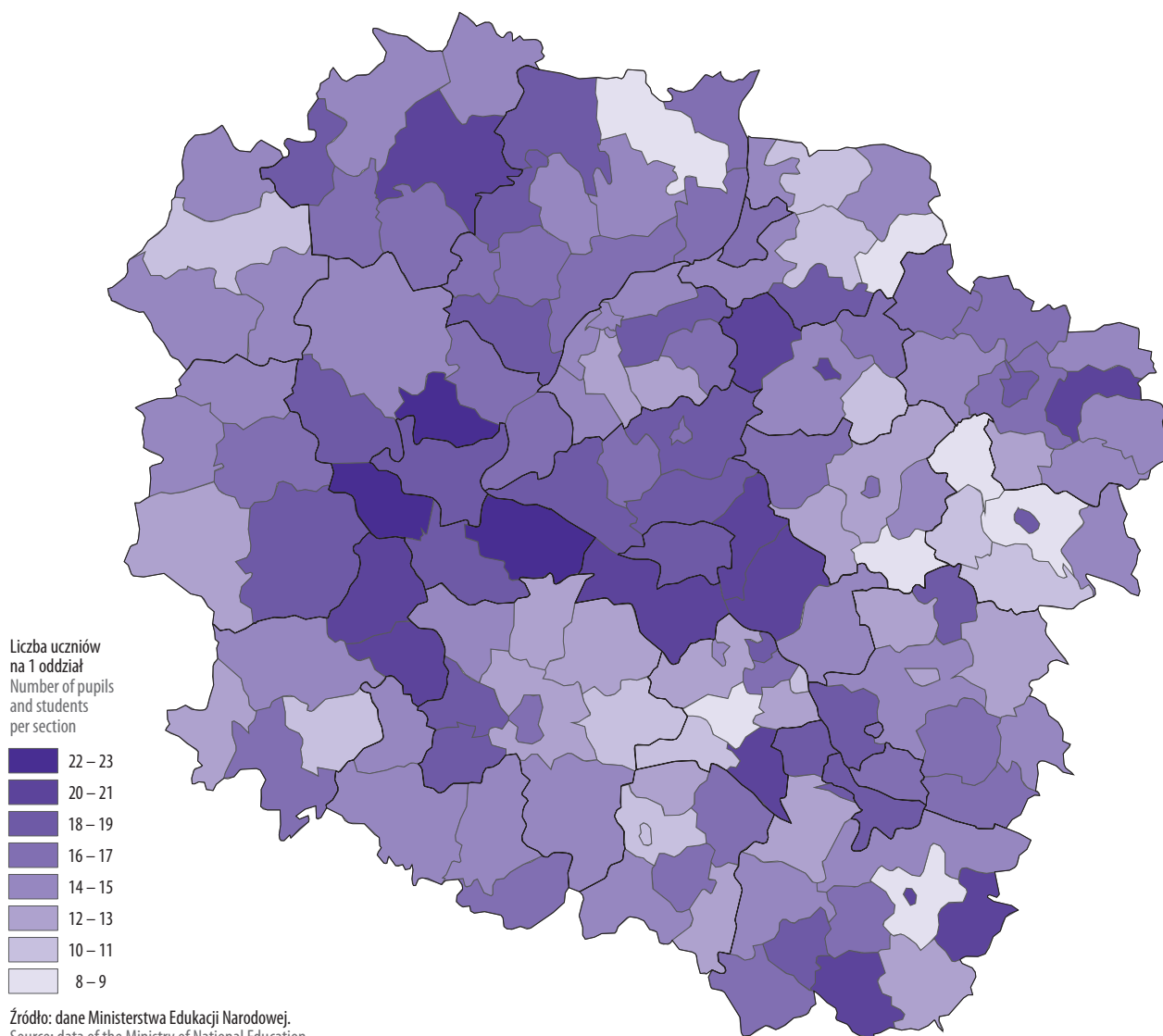
a Lack of graduates is connected with the reform of the educational system i. e. transition from a 6-year to 8-year primary school.

Źródło: dane Ministerstwa Edukacji Narodowej.

Source: data of the Ministry of National Education.

Średnio 1 oddział w szkole podstawowej (łącznie ze specjalnymi) w roku szkolnym 2023/2024 w województwie liczył 16 uczniów (w kraju 17 uczniów). Było to średnio o 1 ucznia na 1 oddział mniej niż przed rokiem i o 3 uczniów na 1 oddział mniej niż w roku szkolnym 2015/2016. Na wsiach średnio w 1 oddziale uczyło się 14 uczniów, a w miastach przypadało 18 uczniów na 1 oddział. Względem roku szkolnego 2015/2016 sytuacja w tym zakresie poprawiła się – wówczas na wsiach przypadało 16 uczniów na 1 oddział, a w miastach średnio 21 uczniów na 1 oddział.

Mapa 23. Uczniowie w szkołach podstawowych w roku szkolnym 2023/2024
Map 23. Pupils in primary schools in the 2023/2024 school year

Średnia wielkość oddziału w szkołach podstawowych (łącznie ze specjalnymi) była zróżnicowana w poszczególnych gminach województwa w roku szkolnym 2023/2024. W 61,8% wszystkich gmin przypadało przeciętnie tylu uczniów ilu średnio w województwie lub mniej. Przy czym najmniej liczne oddziały występowały w szkołach podstawowych w gminach wiejskich Kowal, Zbójno i Koneck (średnio w każdej z wymienionych gmin po 8 uczniów na 1 oddział). W pozostałych 55 gminach przypadało przeciętnie 17 i więcej uczniów na 1 oddział, a najliczniejsze oddziały to te w gminie wiejskiej Białe Błota oraz w gminie miejsko-wiejskiej Solec Kujawski (w każdej z tych gmin średnio po 23 uczniów na 1 oddział).

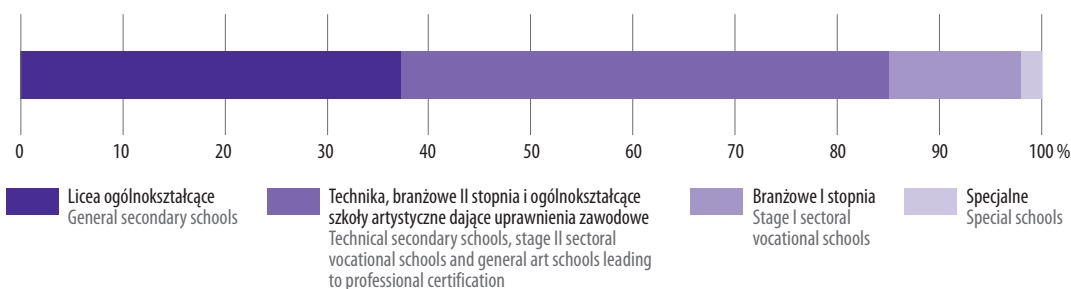
Do szkół ponadpodstawowych zalicza się: specjalne szkoły przysposabiające do pracy, branżowe szkoły I stopnia, branżowe szkoły II stopnia, licea ogólnokształcące, technika, ogólnokształcące szkoły artystyczne dające uprawnienia zawodowe oraz szkoły policealne (omawiane w tym opracowaniu oddzielnie).

W roku szkolnym 2023/2024 w 416 szkołach ponadpodstawowych (w tym w 71 specjalnych) funkcjonujących w województwie kujawsko-pomorskim kształciło się 98,1 tys. młodzieży (w tym 2,0 tys. w szkołach specjalnych), tj. o 7,9% więcej niż rok wcześniej.

Z omawianych szkół 72,4% prowadzona była przez jednostki samorządu terytorialnego. Dostęp młodzieży do szkół ponadpodstawowych mają uczniowie we wszystkich powiatach i miastach na prawach powiatu województwa kujawsko-pomorskiego. W roku szkolnym 2023/2024 w obu miastach wojewódzkich działały odpowiednio 83 szkoły w Bydgoszczy i 47 szkół w Toruniu. Kształciło się w nich 39,3% wszystkich uczniów tego typu szkół w województwie.

W roku szkolnym 2023/2024 w ogólnozawodowych szkołach średnich (łącznie ze specjalnymi), tj. w technikach, branżowych szkołach II stopnia i ogólnokształcących szkołach artystycznych dających uprawnienia zawodowe, uczyło się 47,0 tys. uczniów, tj. blisko połowa (47,9%) wszystkich uczniów szkół ponadpodstawowych w województwie. W skali roku liczba uczniów zwiększyła się (o 7,1%). Niemalym zainteresowaniem cieszyła się także nauka w liceach ogólnokształcących, do których uczęszczało 36,6 tys. uczniów (37,3% wszystkich uczniów szkół ponadpodstawowych w województwie), tj. o 9,6% więcej niż w roku szkolnym 2022/2023. Z oferty szkół branżowych I stopnia¹ korzystało 14,5 tys. uczniów, tj. o 6,6% więcej niż w poprzednim roku szkolnym.

Wykres 21. Struktura uczniów szkół ponadpodstawowych według typów szkół w roku szkolnym 2023/2024
Chart 21. Structure of students of post-primary schools by types of schools in the 2023/2024 school year

Źródło: dane Ministerstwa Edukacji Narodowej.
Source: data of the Ministry of National Education.

Kształcenie w ponadpodstawowych szkołach zawodowych umożliwia uczniom uzyskanie uprawnień zawodowych z szerokiego zakresu oferowanych kierunków kształcenia, a także otwiera ścieżkę kształcenia na poziomie wyższym, co może zwiększyć ich atrakcyjność na rynku pracy.

W roku szkolnym 2022/2023 świadectwa ukończenia szkół ponadpodstawowych (łącznie ze specjalnymi) w województwie kujawsko-pomorskim uzyskało 17,9 tys. młodzieży (5,4% wszystkich absolwentów tego rodzaju szkół w kraju). Było to o 11,5% mniej osób niż rok wcześniej.

Absolwentami ogólnozawodowych szkół średnich z roku szkolnego 2022/2023 było 7,2 tys. osób, tj. 40,1% wszystkich absolwentów szkół ponadpodstawowych w województwie. Biorąc pod uwagę liczbę absolwentów ze wszystkich podgrup kierunków kształcenia znajdujących się w ofercie tych szkół największą popularnością wśród młodzieży cieszyły się kierunki z podgrupy inżyniersko-technicznej oraz biznes i administracja (każda z wymienionych podgrup liczyła po 1,4 tys. absolwentów). Młodzież chętnie wybierała też kierunki z podgrup: technologie teleinformatyczne (1,3 tys. absolwentów), a także usługi dla ludności (1,1 tys. absolwentów). Kierunki powyższych podgrup ukończyło łącznie 73,3% absolwentów omawianych szkół.

¹ łącznie ze szkołami specjalnymi przysposabiającymi do pracy.

Wykres 22. Struktura absolwentów szkół zawodowych dla młodzieży według podgrup kierunków kształcenia^a w roku szkolnym 2022/2023

Chart 22. Structure of graduates of vocational school for youth by narrow fields^a of education in the 2022/2023 school year

a Zgodnie z Międzynarodową Klasyfikacją Kierunków Kształcenia (ISCED-2013). b Branżowe szkoły II stopnia, technika i artystyczne ogólnokształcące dające uprawnienia zawodowe.

a According to the International Classification of Fields of Education and Training (ISCED-2013). b Stage II sectoral vocational schools, technical secondary schools and general art schools leading to professional certification.

Źródło: dane Ministerstwa Edukacji Narodowej.
Source: data of the Ministry of National Education.

W roku szkolnym 2022/2023 szkoły branżowe I stopnia² ukończyło 3,3 tys. osób, tj. 19,2% wszystkich absolwentów szkół ponadpodstawowych w województwie (o 8,7 p. proc. mniej niż rok wcześniej). Podobnie jak w przypadku ogólnozawodowych szkół średnich, spośród podgrup kierunków kształcenia w szkołach branżowych I stopnia, najwięcej młodzieży ukończyło kierunki podgrupy inżynieryjno-technicznej (1,2 tys. absolwentów, tj. 38,3% wszystkich absolwentów tych szkół). Liczną grupę stanowili także absolwenci kierunków podgrupy usługi dla ludności (0,9 tys.), biznes i administracja (0,4 tys.) oraz produkcja i przetwórstwo (0,3 tys. absolwentów). Łącznie kierunki wymienionych podgrup ukończyło 89,8% absolwentów omawianych placówek.

Tablica 11. Osoby, które przystąpiły/zdały egzamin maturalny^a

Table 11. Persons who took or passed matriculation exam^a

Wyszczególnienie Specification	2015	2020	2023	2024
Kobiety Females				
przystąpiło took	8295	7264	6757	6579
zdało passed	5990	5286	5668	5420
Mężczyźni Males				
przystąpiło took	6593	6057	5558	5534
zdało passed	4930	4230	4707	4608

a Od 2023 r. egzamin maturalny przeprowadzany jest w dwóch formułach - starej (obowiązującej od 2015 r.) i w nowej (obowiązującej od 2023 r.). W 2023 r. podano łącznie liczbę osób zdających egzamin maturalny według nowej i starej formuły.

a Since 2023, the matriculation examination has been carried out in two formulas – the old one (in force since 2015) and the new one (in force since 2023). In 2023, the total number of persons taking the matriculation examination according to the new and old formula was reported.

² Liczbę absolwentów branżowych szkół I stopnia ogółem podano łącznie ze szkołami specjalnymi przysposabiającymi do pracy, a według podgrup kierunków kształcenia bez uwzględnienia tych szkół.

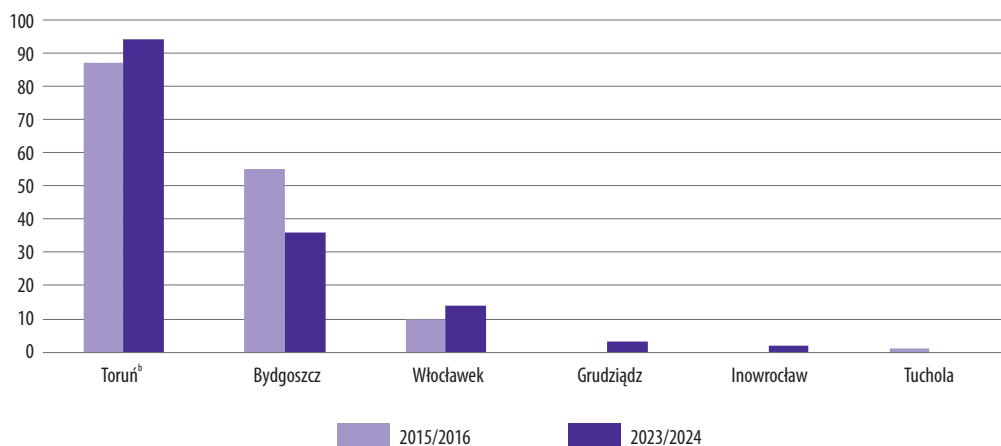
W 2024 r. w województwie kujawsko-pomorskim do egzaminu maturalnego³, warunkującego podjęcie dalszej nauki, przystąpiło 12,1 tys. absolwentów szkół średnich (4,9% wszystkich w kraju). Było to o 1,6% mniej niż w roku poprzednim i o 18,6% mniej niż w 2015 r. Z przystępujących do egzaminu maturalnego większość to kobiety (54,3%). Egzamin ten zdało w omawianym roku 82,8% wszystkich osób, które do niego przystąpiły (w kraju 84,1%). Zdawalność egzaminu maturalnego była niższa o 1,4 p. proc. niż w 2023 r., ale o 9,5 p. proc. wyższa niż w 2015 r.

Oferta edukacyjna szkół policealnych skierowana jest głównie do osób posiadających wykształcenie średnie ogólne. Kontynuacja nauki w tego typu szkołach otwiera możliwość zdobycia kwalifikacji zawodowych absolwentom szkół ponadpodstawowych, w tym liceów ogólnokształcących.

W roku szkolnym 2023/2024 w województwie kujawsko-pomorskim funkcjonowały 93 szkoły policealne. Z edukacji w nich korzystało 12,9 tys. uczniów, tj. o 5,5% mniej niż rok wcześniej. Wśród uczniów przeważały kobiety (72,5%). Naukę w tych szkołach w roku szkolnym 2022/2023 ukończyło 3,5 tys. absolwentów, tj. o 21,3% więcej niż w roku poprzednim.

Najwięcej absolwentów szkół policealnych w województwie kujawsko-pomorskim w roku szkolnym 2022/2023 ukończyło kierunki należące do podgrupy kierunków medycznych (1,4 tys. absolwentów). Kolejnymi pod względem liczby absolwentów były podgrupy higiena i bezpieczeństwo pracy oraz artystyczna (z każdej z tych podgrup po 0,5 tys. absolwentów) oraz biznes i administracja (0,4 tys. absolwentów). Liczna grupa absolwentów zasilila też rynek pracy po ukończeniu kierunków z podgrupy usługi dla ludności (0,3 tys. absolwentów). Razem skupiły one 89,5% absolwentów szkół policealnych.

Wykres 23. Studenci^a stacjonarni uczelni w miejscowościach akademickich na 1000 ludności
Chart 23. Students^a in full-time programmes in academic towns per 1000 population

a W roku akademickim 2015/2016 stan na 30. listopada 2015 r.; w roku akademickim 2023/2024 stan na 31. grudnia 2023 r. b W roku akademickim 2023/2024 łącznie ze studentami Collegium Medicum im. Ludwika Rydygiera w Bydgoszczy wykazanymi w roku akademickim 2015/2016 w Bydgoszczy.

a In the 2015/2016 academic year as of 30 November 2015; in the 2023/2024 academic year as of 31 December 2023. b In the 2023/2024 academic year including students the Ludwik Rydygier Collegium Medicum in Bydgoszcz reported in the 2015/2016 academic year in Bydgoszcz.

W roku akademickim 2023/2024 na uczelniach w województwie kujawsko-pomorskim studiowało 56,4 tys. osób (4,5% wszystkich w kraju), tj. o 0,6% więcej studentów niż rok wcześniej i o 8,8% mniej niż w roku akademickim 2015/2016. Ponad połowa studiujących kształciła się w trybie stacjonarnym (56,3%). Przewagę wśród studiujących stanowiły kobiety (63,6%).

Studiujący decydują się głównie na kształcenie na uczelniach publicznych. W roku akademickim 2023/2024 w województwie skupiły one 56,9% wszystkich studiujących, choć warto zaznaczyć, że w porównaniu z rokiem akademickim 2015/2016 nastąpił spadek udziału tej grupy o 13,9 p. proc.

³ Od 2015 r. egzamin maturalny przeprowadzany jest w nowej formule.

Najczęściej wybieranymi przez studentów ośrodkami akademickimi są te, zlokalizowane w największych miastach województwa, tj. w Bydgoszczy i w Toruniu. W roku akademickim 2023/2024 najwięcej, bo 17,8 tys. osób, studiowało na Uniwersytecie Mikołaja Kopernika w Toruniu. Zaledwie 7,1% studentów kształciło się poza miastami wojewódzkimi.

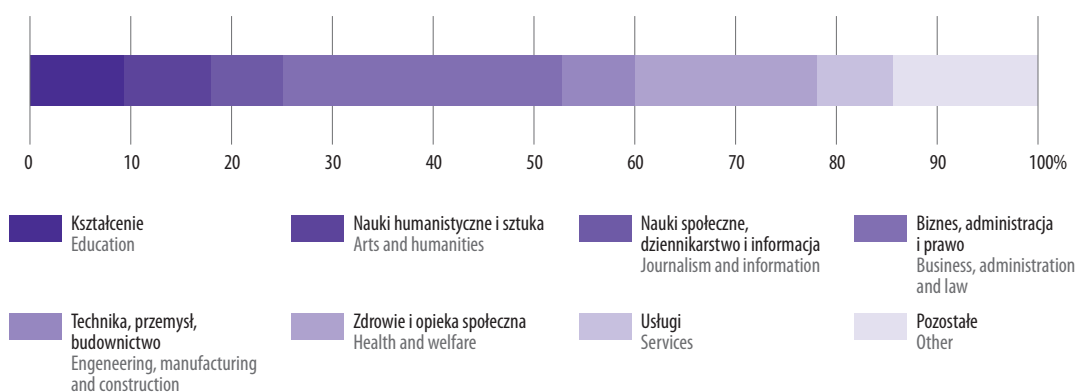
Ostatnie lata, to obserwowany wzrost zainteresowania cudzoziemców zdobyciem wyższego wykształcenia na uczelniach w województwie kujawsko-pomorskim. W roku akademickim 2023/2024 grupa ta liczyła 3,4 tys. osób, tj. o 6,8% więcej studentów cudzoziemców niż rok wcześniej i o ponad 3 krotnie więcej niż w roku akademickim 2015/2016.

W 2023 r. dyplom ukończenia uczelni w województwie kujawsko-pomorskim uzyskało 12,8 tys. absolwentów (4,4% wszystkich w kraju). Ich liczba wzrosła w porównaniu z rokiem poprzednim (o 6,2%), ale zmalała w odniesieniu do roku akademickiego 2015/2016 (o 20,4%).

Ponad połowa absolwentów z 2023 r. (58,8%) ukończyła studia w trybie stacjonarnym. Większość absolwentów otrzymała dyplomy ukończenia uczelni publicznych (59,8%). Częściej absolwentami były kobiety (67,2%). Ze wszystkich, którzy otrzymali dyplomy 0,4 tys. było cudzoziemcami.

Studia pierwszego stopnia ukończyło 54,7% wszystkich absolwentów, a studia drugiego stopnia 35,5% absolwentów. Natomiast dyplomy ukończenia jednolitych studiów magisterskich otrzymało 9,9% wszystkich absolwentów.

Wykres 24. Struktura absolwentów według grup kierunków kształcenia^a w roku akademickim 2022/2023
Chart 24. Structure of graduates by broad fields of education^a in the 2022/2023 academic year

^a Absolwenci, którzy uzyskali dyplomy ukończenia studiów w 2023 r. łącznie z cudzoziemcami. Zgodnie z Międzynarodową Klasyfikacją Kierunków Kształcenia (ISCED-F-2013).

^a Graduates who obtained higher education diplomas in 2023. Including foreigners. According to the International Classification of Fields of Education and Training (ISCED-F-2013).

W roku akademickim 2022/2023 najwięcej, bo blisko 1/4 absolwentów uczelni zlokalizowanych w województwie, ukończyła kierunki kształcenia⁴ wchodzące w skład grupy biznes, administracja i prawo (3,6 tys. osób). Rynek pracy licznie zasilili także posiadacze dyplomów ukończenia kierunków kształcenia zaliczanych do następujących grup: zdrowie i opieka społeczna (2,4 tys. osób), kształcenie (1,2 tys. osób) oraz nauki humanistyczne i sztuka (1,1 tys. osób). Łącznie absolwentami wymienionych wyżej grup było 63,8% wszystkich absolwentów w województwie z 2023 r. Struktura absolwentów była zbliżona do tej z roku poprzedniego.

Edukacja skierowana do osób dorosłych otwiera im możliwość podniesienia poziomu wykształcenia, uzupełnienia wiedzy, czy też poszerzenia kwalifikacji zawodowych. Dodatkowo, korzystając z jej oferty, osoby dorosłe mają szansę kontynuacji przerwanego z różnych powodów cyklu kształcenia.

⁴ Zgodnie z Międzynarodową Klasyfikacją Kierunków Kształcenia (ISCED-2013).

W roku szkolnym 2023/2024 w województwie kujawsko-pomorskim funkcjonowało łącznie 56 szkół dla dorosłych (7,2% wszystkich tego typu szkół w kraju), tj. o 3,4% mniej niż w roku poprzednim i o 61,1% mniej niż w roku szkolnym 2015/2016. W skład tych placówek wchodziły 3 szkoły podstawowe i 53 licea ogólnokształcące. Placówek publicznych było tyle samo, ile niepublicznych. Obecny kształt sieci szkół wynika ze zmian będących następstwem reformy systemu oświaty⁵.

Łącznie w szkołach dla dorosłych w omawianym roku szkolnym uczyło się 6,5 tys. osób (6,6% wszystkich w kraju), tj. o 13,6% osób więcej niż w roku poprzednim, ale o 48,8% osób mniej niż w roku szkolnym 2015/2016. W większości (98,9%) byli to uczniowie liceów ogólnokształcących. Niewielką przewagę wśród uczniów stanowili mężczyźni (50,1%).

Absolwentami szkół dla dorosłych z roku szkolnego 2022/2023 było 0,3 tys. osób (4,0% wszystkich w kraju), tj. o 83,7% osób mniej niż rok wcześniej i o 90,0% osób mniej niż w roku szkolnym 2015/2016.

Według BAEL, w 2023 r. w województwie kujawsko-pomorskim 12,0% osób w wieku 25–64 lata zadeklarowało uczestnictwo w edukacji obejmującej nauczanie formalne (szkoła i studia wyższe) oraz kształcenie pozaformalne (różnego rodzaju kursy i szkolenia). W kraju odsetek osób wskazanej grupy wieku uczestniczących w różnych formach kształcenia ustawicznego był niższy i wyniósł 8,7%. Omawiany wskaźnik w województwie w odniesieniu do odnotowanego w 2022 r. zwiększył się o 0,6 p. proc., a w porównaniu z 2015 r. – o 9,1 p. proc.

W 2023 r. w województwie kujawsko-pomorskim łączne wydatki budżetów jednostek samorządu terytorialnego na edukację⁶ wyniosły 6136,1 mln zł (5,0% wszystkich wydatków na te cele w kraju). W ostatnich latach obserwowany jest wzrost kwoty wydatków na te cele w budżetach jednostek samorządu terytorialnego. W 2023 r. w porównaniu z 2022 r. zwiększyły się one o 16,9%, a w odniesieniu do 2015 r. wzrosły o 77,7%. Udział wydatków na edukację w ogólnej kwocie wydatków budżetów jednostek samorządu terytorialnego w 2023 r. w województwie kujawsko-pomorskim wyniósł 30,9% (w kraju 31,6%), tj. o 2,7 p. proc. więcej niż w 2022 r., ale o 2,2 p. proc. mniej niż w 2015 r.

Na kwotę zagregowanych wydatków na cele związane z edukacją w największym stopniu w 2023 r. złożyły się wydatki gmin i miast na prawach powiatu (z udziałem odpowiednio 46,5% i 38,1%). W znacznie mniejszym stopniu wydatki te ponoszone były z budżetów powiatowych (12,9%) oraz z budżetu województwa (2,5%).

W 2023 r. z budżetów wszystkich rodzajów jednostek samorządu terytorialnego wydano na edukację większe kwoty niż w 2022 r., przy czym największy wzrost wydatków odnotowano w budżetach województw (o 22,8%). Względem 2015 r. wydatki również najbardziej zwiększyły się w budżecie województw (o 89,5%).

⁵ Źródłem zmian systemowych jest nowelizacja ustawy o systemie oświaty z 2011 r., zgodnie z którą licea profilowane, uzupełniające licea ogólnokształcące, technika uzupełniające, technika oraz zasadnicze szkoły zawodowe dla dorosłych zostały zlikwidowane. Od roku szkolnego 2014/2015 nie funkcjonują już uzupełniające licea ogólnokształcące, a od roku szkolnego 2015/2016 – licea profilowane, technika uzupełniające oraz technika.

⁶ Od 2019 r. wydatki na edukację obejmują łączną sumę wydatków w ramach następujących działów Klasyfikacji Budżetowej: Oświata i wychowanie, Szkolnictwo wyższe i nauka oraz Edukacyjna opieka wychowawcza; w latach poprzednich: Oświata i wychowanie, Szkolnictwo wyższe, Nauka oraz Edukacyjna opieka wychowawcza.

Zasoby pracy

Labour resources

Na ostatni dzień października 2024 r. w województwie kujawsko-pomorskim w gospodarce narodowej było 750,1 tys. pracujących, którzy stanowili 5,0% wszystkich pracujących w kraju. Udział kobiet wśród pracujących w gospodarce narodowej w województwie wynosił w 2024 r. 46,0% i był niższy niż w Polsce o 1,3 p. proc.

Średnia wieku pracujących w gospodarce narodowej w województwie w analizowanym roku wynosiła w październiku 43,0 lata i była nieznacznie wyższa niż w kraju (o 0,2 roku).

Według Badania Aktywności Ekonomicznej Ludności w 4 kwartale 2024 r. w województwie kujawsko-pomorskim było 950 tys. aktywnych zawodowo, którzy stanowili 5,4% tej grupy w Polsce i podobnie jak w kraju, najwięcej osób aktywnych zawodowo miało wykształcenie wyższe (33,8%).

Spośród aktywnych zawodowo w 4 kwartale 2024 r. w województwie kujawsko-pomorskim pracowało 914 tys. osób, które stanowiły 5,3% ogólnej liczby pracujących w Polsce.

Najwięcej osób w województwie kujawsko-pomorskim pracowało w usługach – 555 tys. osób, czyli 60,7% wszystkich pracujących. W 4 kwartale 2024 r. spośród wielkich grup zawodów najwięcej pracujących było w grupie Specjaliści – 19,6% ogółu pracujących.

W 4 kwartale 2024 r. w województwie kujawsko-pomorskim współczynnik aktywności zawodowej wyniósł 59,2%.

Wskaźnik zatrudnienia w województwie kujawsko-pomorskim w 4 kwartale 2024 r. wyniósł 56,9%. Wyższym wskaźnikiem zatrudnienia charakteryzowali się mężczyźni niż kobiety (64,7% względem 49,8% dla kobiet).

W 4 kwartale 2024 r. w województwie kujawsko-pomorskim stopa bezrobocia według BAEL wyniosła 3,8%.

Pracujący

Dane o **pracujących w gospodarce narodowej** (stan na ostatni dzień miesiąca) od grudnia 2022 r. są prezentowane na podstawie administracyjnych źródeł danych. Dane dotyczą pracujących we wszystkich podmiotach gospodarki narodowej.

Dane o pracujących dotyczą osób wykonujących pracę przynoszącą im zarobek lub dochód. Do pracujących zalicza się:

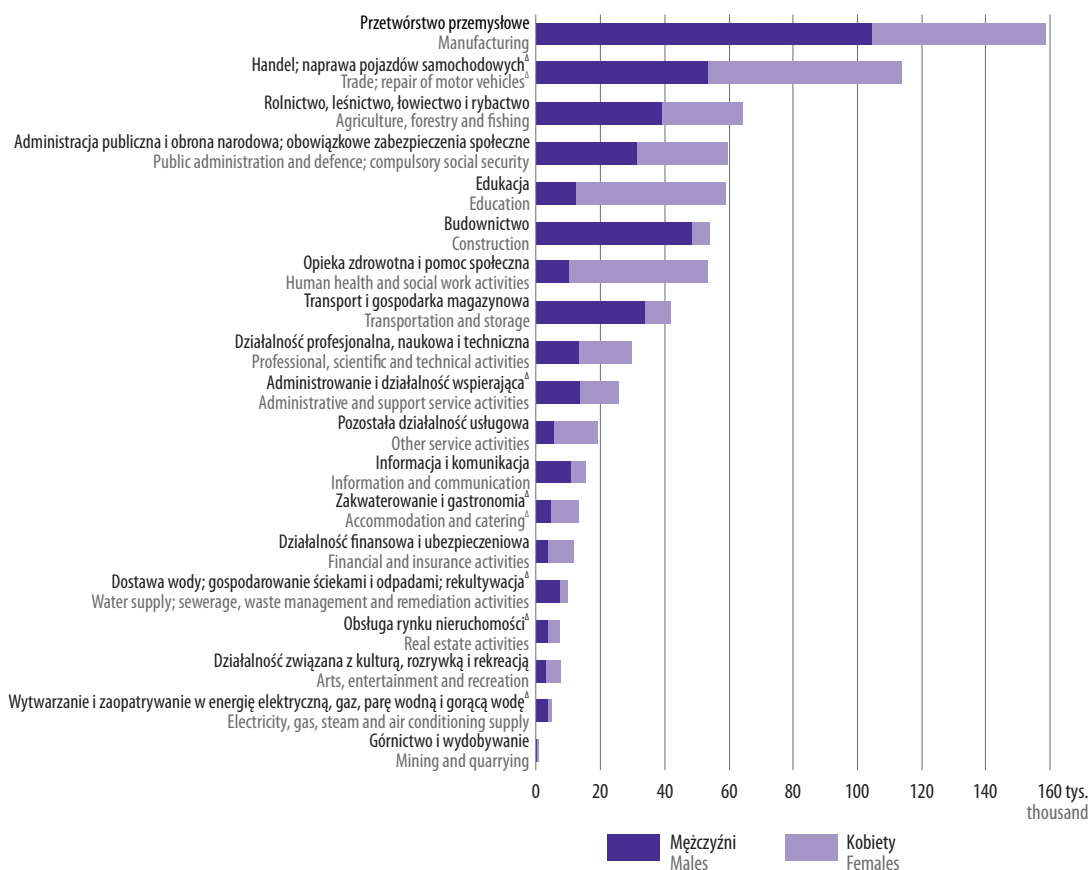
1. pracowników najemnych (od 2022 r. zmiana nazwy, wcześniej zatrudnieni), czyli osoby zatrudnione na podstawie stosunku pracy (umowa o pracę, powołanie, mianowanie, wybór) lub stosunku służbowego na czas określony i nieokreślony, w pełnym i niepełnym wymiarze czasu pracy;
2. pracodawców i pracujących na własny rachunek, łącznie z pomagającymi członkami ich rodzin;
3. osoby wykonujące pracę nakładczą;
4. członków spółdzielni produkcji rolnej (rolniczych spółdzielni produkcyjnych i innych spółdzielni zajmujących się produkcją rolną oraz spółdzielni kółek rolniczych);
5. duchownych pełniących obowiązki duszpasterskie.

W województwie kujawsko-pomorskim, według danych na 31 października, zarejestrowano w 2024 r. 750,1 tys. pracujących w gospodarce narodowej i stanowili oni 5,0% wszystkich pracujących w kraju. W porównaniu z 2023 r. (dane na 31 października) liczba pracujących w gospodarce narodowej w województwie zmniejszyła się o 0,6%. Największą grupę stanowili pracujący w sekcji Przetwórstwo przemysłowe – 158,8 tys. osób, czyli 21,2% ogółu pracujących i w porównaniu z październikiem 2023 r. ich liczba spadła (z 161,0 tys.). Pracujący w sekcji Przetwórstwo przemysłowe łącznie w województwie stanowili 5,7% wszystkich pracujących w tej sekcji w kraju. Drugą pod względem liczebności pracujących była sekcja Handel; naprawa pojazdów samochodowych – 113,9 tys. pracujących w województwie (15,2 % ogółu pracujących), którzy stanowili 5,2% pracujących w tej sekcji w kraju. Najmniej liczną pod względem pra-

cujących w październiku 2024 r. była sekcja Wytwarzanie i zaopatrywanie w energię elektryczną, gaz, parę wodną i gorącą wodę^a (5,1 tys. osób). Biorąc pod uwagę płeć pracujących w poszczególnych sekcjach PKD 2007, najbardziej sfeminizowana była Opieka zdrowotna i pomoc społeczna – 81,0% kobiet wśród wszystkich pracujących w tej sekcji (w kraju 82,0%). Z kolei najbardziej zmaskulinizowaną sekcją było Budownictwo – 90,2% pracujących to mężczyźni (w kraju 89,3%).

**Wykres 25. Pracujący w gospodarce narodowej według sekcji PKD 2007 i płci w 2024 r.
Stan na 31 października**

Chart 25. Employed persons in the national economy by PKD 2007/NACE rev. 2 section and sex in 2024
As of 31 October

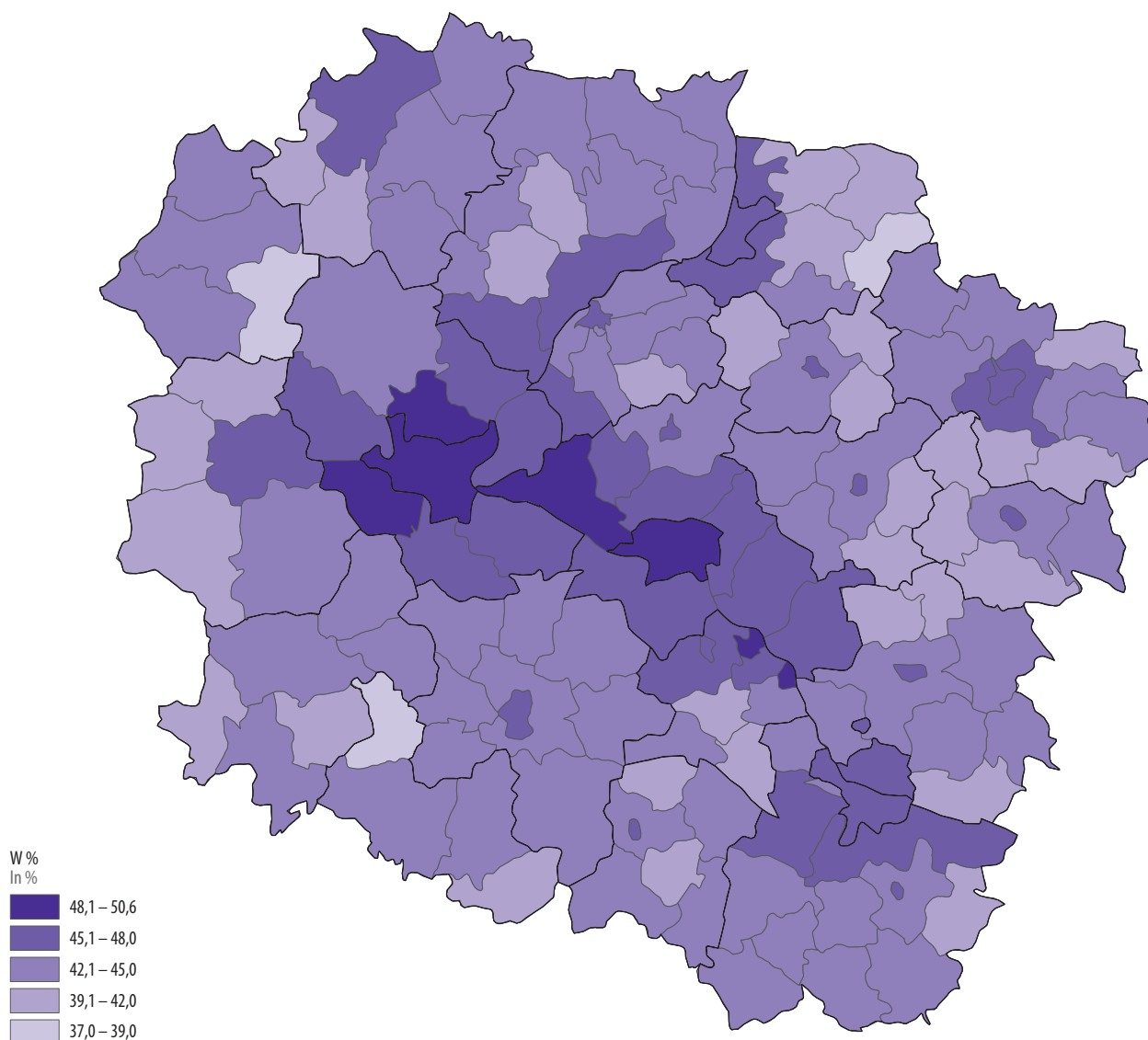

Według stanu na 31 października 2024 r. udział kobiet wśród pracujących w gospodarce narodowej w województwie kujawsko-pomorskim wynosił 46,0% i był niższy niż w Polsce o 1,3 p. proc. Udział kobiet w ogólnej liczbie pracujących w gospodarce narodowej różnił się ze względu na gminę zamieszkania. Spośród 144 gmin w województwie kujawsko-pomorskim jedynie nieco ponad 1/5 (30 gmin) był wyższy bądź równy od średniej notowanej w województwie. Najwyższy udział pracujących kobiet odnotowano w gminie Ciechocinek – 50,6% i była to jedyna gmina, w której ponad połowę pracujących w gospodarce narodowej stanowiły kobiety, chociaż ich udział spadł nieznacznie w porównaniu do października 2023 r. (o 0,4 p. proc.). Nieco niższy udział był w podbydgoskiej gminie Osielsko (49,9% pracujących kobiet) oraz w Toruniu (49,2%). Gminami z najniższym udziałem pracujących kobiet w województwie były gminy wiejskie Świecie nad Osą, Sośno i Dąbrowa - odpowiednio 37,0%, 38,9% i 38,9% kobiet wśród ogółu pracujących w gospodarce narodowej.

Mapa 24. Udział kobiet w ogólnej liczbie pracujących w gospodarce narodowej według gminy zamieszkania w 2024 r.

Stan na 31 października

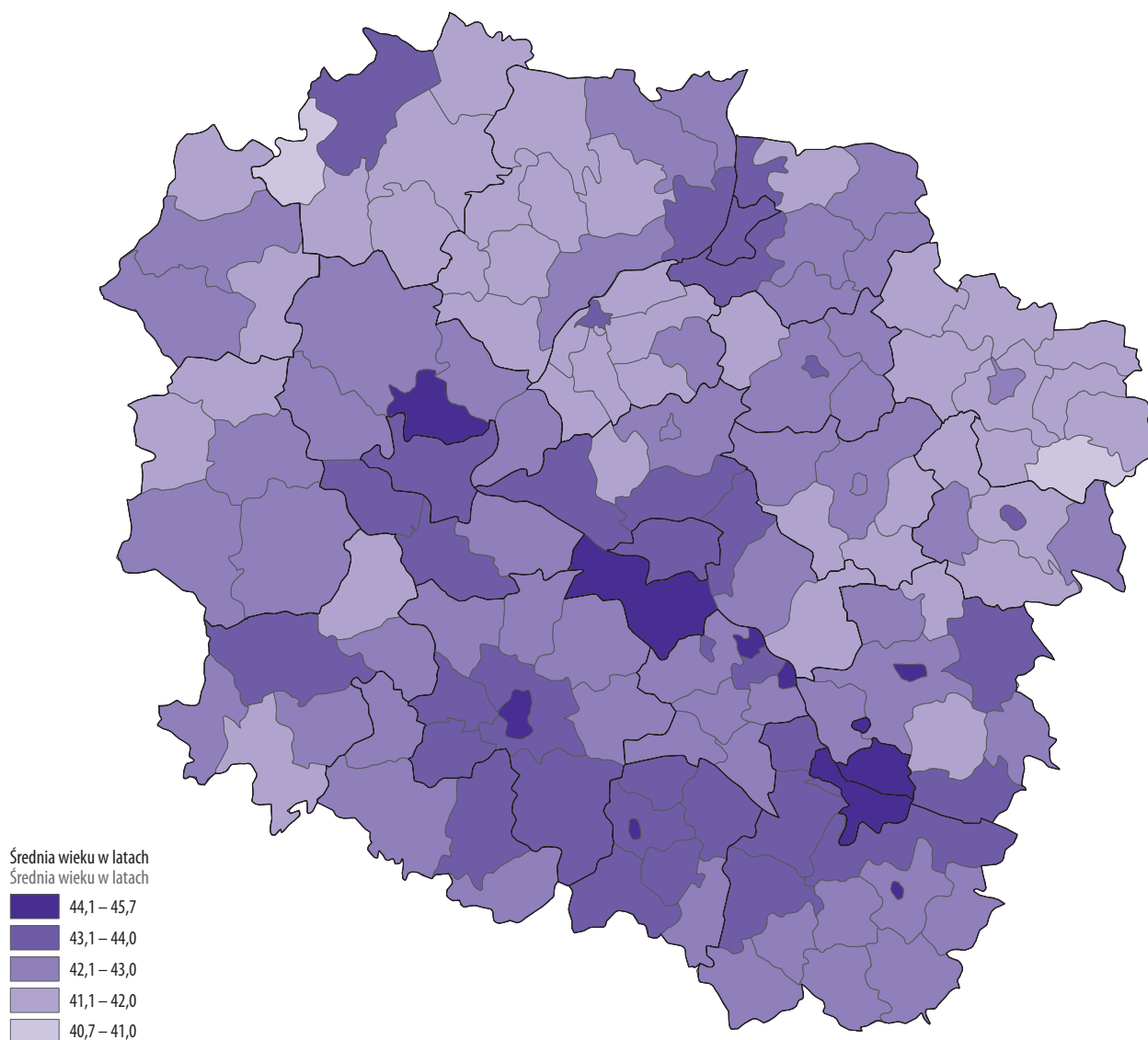
Map 24. Share of women in the total number of employed persons in the national economy by gmina of residence in 2024
As of 31 October

Średnia wieku wszystkich pracujących w gospodarce narodowej w województwie w 2024 r. wynosiła w październiku 43,0 lat i była nieznacznie wyższa niż w kraju gdzie średnia wieku pracujących wynosiła 42,8 lat. Średni wiek pracujących w województwie był wyższy od krajowego zarówno w przypadku mężczyzn jak i kobiet, odpowiednio o 0,3 i 0,1 roku. W porównaniu do 2023 r., średni wiek pracujących wzrósł nieznacznie, bo o 0,2 roku zarówno w województwie jak i w Polsce. Analizując średnią wieku w poszczególnych gminach województwa można zauważyć, że 29,9% z nich (43 gmin) wykazywało wyższy średni wiek pracujących w gospodarce narodowej niż średnia dla województwa. Najwyższy średni wiek pracujących odnotowano w gminach miejskich Ciechocinek i Radziejów, odpowiednio 45,7 i 45,5 lat. Gminy z najniższą średnią wieku pracujących to z kolei gminy wiejskie Świdziebnia i Kęsowo ze średnim wiekiem pracujących odpowiednio 40,7 i 41,0 lat.

Mapa 25. Średnia wieku pracujących w gospodarce narodowej według gminy zamieszkania w 2024 r. Stan na 31 października

Map 25. Average age of employed persons in the national economy by gmina of residence in 2024 As of 31 October

Bezrobocie rejestrowane

Na koniec 2024 r. w województwie kujawsko-pomorskim liczba bezrobotnych wyniosła 55,3 tys. (7,0% wszystkich bezrobotnych w kraju) i była wyższa od zanotowanej przed rokiem (o 1,0 tys. osób, tj. o 1,8%), ale niższa niż w 2015 r. (o 51,9 tys. osób, tj. o 48,4%). Dla porównania w kraju w tym samym roku liczba bezrobotnych była niższa o 0,3% niż w roku poprzednim oraz o 49,7% niższa niż w 2015 r.

W końcu 2024 r. w 7 powiatach województwa kujawsko-pomorskiego liczba bezrobotnych była niższa w porównaniu z rokiem poprzednim. Największy roczny spadek odnotowano w powiecie wąbrzeskim (o 12,1%). Natomiast wzrost liczby bezrobotnych obserwowano w 13 powiatach i wszystkich miastach na prawach powiatu. Największy roczny wzrost zaobserwowano w powiecie rypińskim (o 12,5%). W porównaniu z 2015 r. spadek liczby bezrobotnych wystąpił we wszystkich powiatach i miastach na prawach powiatu, a największy w powiecie bydgoskim (o 59,9%).

Większość bezrobotnych, podobnie jak rok wcześniej, mieszkała w miastach. W końcu grudnia 2024 r. bezrobotni zamieszkujący tereny wiejskie (27,1 tys.) stanowili 49,0% ogólnej liczby bezrobotnych, tj. o 0,4 p. proc. mniej w stosunku do 2023 r., ale o 1,9 p. proc. więcej w porównaniu z 2015 r. Ich liczba w skali roku zwiększyła się zarówno w miastach (o 2,5%), jak i na wsi (o 1,0%), ale zmniejszyła w porównaniu z 2015 r. (odpowiednio o 50,3% i 46,3%).

Dynamicznie zmieniający się rynek pracy wymaga od pracowników doświadczenia i kompetencji oraz elastyczności i chęci do zmian, nierzadko przekwalifikowania się. Stawia to w trudnej sytuacji zwłaszcza osoby młode oraz osoby starsze, które mimo posiadanego doświadczenia mają problem ze znalezieniem zatrudnienia. W końcu grudnia 2024 r. problem bezrobocia występował głównie wśród osób z grupy wieku 35–44 lata (25,8% ogółu bezrobotnych) oraz wśród osób młodych z grupy wieku 25–34 lata (24,0% ogółu bezrobotnych). W grupie wieku 35–44 lata udział ten pozostał na niezmiennym poziomie w porównaniu z 2023 r. Natomiast w grupie wieku 25–34 lata był to spadek udziału (o 0,4 p. proc.). W stosunku do 2015 r. nastąpił wzrost udziału w grupie wieku 35–44 lata (o 3,8 p. proc.), ale spadek w grupie wieku 25–34 lata (o 3,3 p. proc.). Osoby powyżej 55. roku życia (8,0 tys.) stanowiły w końcu 2024 r. 14,5% ogólnej liczby bezrobotnych. Był to spadek udziału zarówno w stosunku rocznym, jak i w porównaniu z 2015 r. (odpowiednio o 0,6 p. proc. oraz o 1,3 p. proc.). Jedyną grupą wieku, w której odnotowano roczny spadek liczby bezrobotnych (o 2,0%) były osoby w wieku 55 lat i więcej. Spośród pozostałych grup wieku liczba bezrobotnych zwiększyła się, a w największym stopniu wśród osób w wieku 18–24 lata (o 6,3%). Natomiast w stosunku do 2015 r. liczba osób bezrobotnych zmniejszyła się we wszystkich kategoriach wiekowych, a w największym stopniu wśród bezrobotnych w wieku 25–35 lata (o 54,6%).

Większość bezrobotnych rejestrujących się w powiatowych urzędach pracy to osoby o stosunkowo niskim poziomie wykształcenia. Te posiadające wykształcenie gimnazjalne, podstawowe i niepełne podstawowe oraz zasadnicze zawodowe/branżowe (31,9 tys.) stanowiły w końcu grudnia 2024 r. 57,7% ogólnej liczby bezrobotnych. Udział ten zmniejszył się w porównaniu z rokiem poprzednim o 1,1 p. proc. Jedynie w kategorii bezrobotnych z wykształceniem zasadniczym/branżowym nastąpił roczny spadek liczby bezrobotnych (o 1,0%). W pozostałych kategoriach bezrobotnych według wykształcenia nastąpił wzrost liczby bezrobotnych. Największy miał miejsce wśród bezrobotnych z wykształceniem wyższym – o 5,6%, a najmniejszy z wykształceniem gimnazjalnym, podstawowym, niepełnym podstawowym o 0,5%. W stosunku do 2015 r. we wszystkich grupach wieku nastąpił spadek – największy wśród osób z wykształceniem zasadniczym zawodowym/branżowym (o 53,4%), a najmniejszy z wykształceniem średnim ogólnokształcącym (o 36,3%).

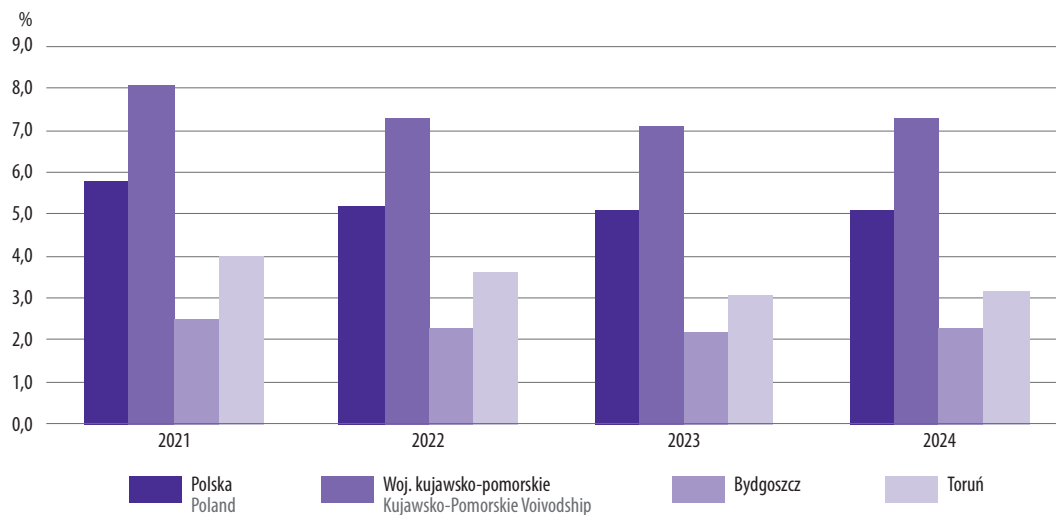
W końcu grudnia 2024 r. większość bezrobotnych stanowiły osoby długotrwale bezrobotne. Grupa ta liczyła 29,0 tys. osób, co stanowiło 52,4% ogólnej liczby bezrobotnych. Było to o 0,2 p. proc. mniej niż w roku poprzednim oraz o 6,5 p. proc. mniej w porównaniu z 2015 r. Liczba osób należących do omawianej kategorii bezrobotnych była wyższa w stosunku rocznym (o 1,4%), ale niższa w porównaniu z 2015 r. (o 54,1%).

W powiatowych urzędach pracy w końcu grudnia 2024 r. zarejestrowanych było 2,2 tys. osób niepełnosprawnych. Ich liczba była niższa w stosunku do 2023 r. o 24,9% oraz niższa w porównaniu z 2015 r. o 55,8%. Udział tej kategorii bezrobotnych w ogólnej ich liczbie zmniejszył się o 1,4 p. proc. w porównaniu z 2023 r. oraz zmniejszył się o 0,6 p. proc. w stosunku do 2015 r.

W województwie kujawsko-pomorskim w końcu 2024 r. zarejestrowanych było 2,3 tys. absolwentów. Był to wzrost (o 9,8%) do 2023 r., ale spadek w porównaniu z 2015 r. (o 48,2%). Udział absolwentów w ogólnej liczbie bezrobotnych wzrósł z 3,8% w 2023 r. do 4,1% w 2024 r., a w porównaniu z 2015 r. pozostał na niezmiennym poziomie.

**Wykres 26. Stopa bezrobocia rejestrowanego
Stan na 31 grudnia**

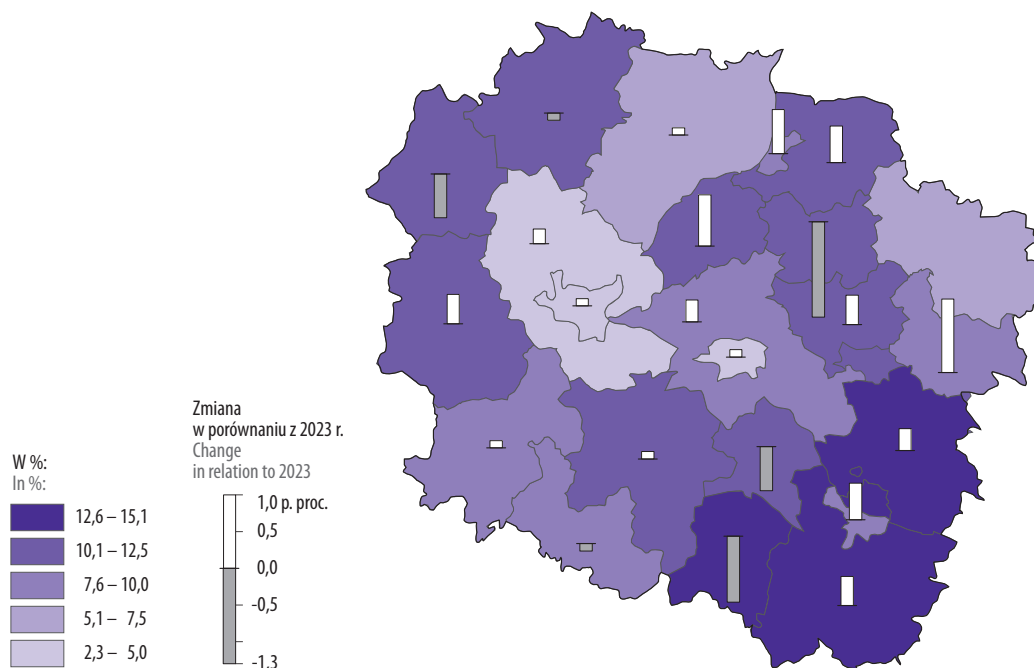
Chart 26. Registered unemployment rate
As of 31 December

Stopa bezrobocia rejestrowanego w końcu grudnia 2024 r. ukształtowała się na poziomie 7,3% i była o 0,2 p. proc. wyższa od zanotowanej w grudniu 2023 r. W tym czasie wskaźnik ogólnokrajowy wyniósł 5,1% i pozostał na niezmiennym poziomie w odniesieniu do zanotowanego przed rokiem.

**Mapa 26. Stopa bezrobocia rejestrowanego w 2024 r.
Stan na 31 grudnia**

Map 26. Registered unemployment rate in 2024
As of 31 December

Wzrost omawianego wskaźnika w skali roku odnotowano w 12 powiatach i 4 miastach na prawach powiatu województwa kujawsko-pomorskiego. Zawierał się w przedziale od 0,1 p. proc. (w powiatach: inowrocławskim, świeckim, żnińskim oraz w Bydgoszczy i w Toruniu) do 1,0 p. proc. (w powiecie rypińskim). W skali roku stopa bezrobocia zmniejszyła się w 6 powiatach, w największym stopniu w powiecie wąbrzeskim (o 1,3 p. proc.). Z kolei w powiecie brodnickim wskaźnik ten pozostał na niezmiennym poziomie (6,7%). Nadal obserwowano dość duże terytorialne zróżnicowanie stopy bezrobocia rejestrowanego. Rozpiętość pomiędzy najniższą i najwyższą wartością wskaźnika w powiatach i miastach na prawach powiatu wyniosła 12,8 p. proc. i w skali roku zmniejszyła się o 1,0 p. proc. W końcu grudnia 2024 r. najwyższą stopę bezrobocia odnotowano w powiecie radziejowskim (15,1%). Natomiast najniższa wartość wskaźnika wystąpiła w Bydgoszczy (2,3%).

W końcu grudnia 2024 r. do dyspozycji bezrobotnych w powiatowych urzędach pracy pozostawało 2,1 tys. ofert pracy. Wówczas na 1 ofertę pracy w województwie kujawsko-pomorskim przypadało 26 bezrobotnych (w kraju było to 21 bezrobotnych). Pod tym względem w województwie sytuacja wyglądała korzystniej niż rok wcześniej, kiedy na 1 ofertę przypadało średnio 37 bezrobotnych (w kraju – 19 bezrobotnych). Poprawiła się sytuacja także względem 2015 r., kiedy to na 1 ofertę pracy przypadało 36 bezrobotnych (w kraju 31 bezrobotnych).

Aktywność ekonomiczna ludności

Źródłem danych kwartalnych o **ludności aktywnej zawodowo** (tj. pracujących i bezrobotnych według definicji Międzynarodowej Organizacji Pracy oraz wytycznych Eurostatu) oraz o **osobach biernych zawodowo**, tj. tych, którzy pozostają poza siłą roboczą jest Badanie Aktywności Ekonomicznej Ludności (BAEL).

Od 1 kwartału 2021 r. w BAEL wprowadzono zmiany metodologiczne wynikające z wdrożenia rozporządzenia ramowego dla statystyki społecznej, tj. Rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2019/1700 z dnia 10 października 2019 r. oraz jego aktów implementacyjnych. Zmiany dotyczyły m.in. zakresu podmiotowego badania (badanie zasadnicze obejmuje osoby w wieku 15–89 lat, do 2020 r. włącznie były to osoby w wieku 15 lat i więcej) oraz definicji i sposobu wyodrębniania poszczególnych populacji osób na rynku pracy, tj. pracujących, bezrobotnych i biernych zawodowo.

Według Badania Aktywności Ekonomicznej Ludności w 4 kwartale 2024 r. w województwie kujawsko-pomorskim pracowało 914 tys. osób, które stanowiły 5,3% ogólnej liczby pracujących w Polsce. Względem 4 kwartału 2023 r. liczba pracujących w województwie kujawsko-pomorskim wzrosła o 1,7%. W Polsce, w tym samym okresie spadła o 0,4%. W odniesieniu do analogicznego okresu 2021 r. liczba pracujących wzrosła o 1,9% (w kraju spadek o 0,3%).

Do pracujących według BAEL zaliczono osoby w wieku 15–89 lat które w okresie badanego tygodnia: wykonywały przez co najmniej 1 godzinę pracę przynoszącą zarobek lub dochód tzn. były zatrudnione w firmie/instytucji publicznej lub u prywatnego pracodawcy, pracowały we własnym (lub dzierżawionym) gospodarstwie rolnym lub prowadziły własną działalność gospodarczą poza rolnictwem, pomagały (bez wynagrodzenia) w prowadzeniu rodzinnego gospodarstwa rolnego lub rodzinnej działalności gospodarczej poza rolnictwem, miały pracę, ale jej nie wykonywały:

- z powodu choroby lub urlopu wypoczynkowego, urlopu związanego z rodzicielstwem (macierzyńskiego, rodzicielskiego, ojcowskiego lub wychowawczego), organizacji czasu pracy (systemu pracy lub odbioru nadgodzin), szkolenia związanego z wykonywaną pracą,
- z powodu sezonowego charakteru pracy, jeśli w okresie poza sezonem nadal regularnie wypełniały zadania i obowiązki związane z pracą lub prowadzeniem działalności (z wyłączeniem obowiązków prawnych lub administracyjnych),
- z innych powodów, jeśli przewidywany okres nieobecności w pracy nie przekracza 3 miesięcy.

W województwie kujawsko-pomorskim, podobnie jak w Polsce, w 4 kwartale 2024 r. wśród pracujących przeważali mężczyźni (54,5%). W stosunku do analogicznego kwartału poprzedniego roku udział ten zwiększył się o 0,9 p. proc., ale zmniejszył się o 0,6 p. proc. w porównaniu z 4 kwartałem 2021 r. Większość pracujących stanowili mieszkańcy miast – 57,0%, tj. mniej o 2,1 p. proc. niż w 4 kwartale 2023 r., ale o 2,4 p. proc. mniej niż w analogicznym kwartale 2021 r.

Najwięcej osób w województwie kujawsko-pomorskim pracowało w usługach. Było to 555 tys. osób, czyli 60,7% wszystkich pracujących. W Polsce udział osób pracujących w tej grupie był o 2,5 p. proc. wyższy. W podmiotach prowadzących działalność w zakresie przemysłu i budownictwa pracowało 260 tys. osób (28,4% pracujących, w Polsce o 1,6 p. proc. więcej). Pracę w rolnictwie, leśnictwie, łowiectwie i rybactwie wykonywało 92 tys. osób (10,1%, w Polsce o 4,0 p. proc. mniej).

Zdecydowana większość osób pracowała w sektorze prywatnym (714 tys. osób), w którym dominowali mężczyźni (57,4%). Inaczej sytuacja wyglądała w sektorze publicznym, gdzie przeważały kobiety (56,0%). Największą część pracujących w województwie stanowili pracownicy najemni. Stanowili oni ponad 80% ogółu pracujących, czyli 4-krotnie więcej niż pracodawcy i pracujący na własny rachunek, którzy stanowili 19,4% pracujących. W kraju udział pracowników najemnych był o 0,8 p. proc. wyższy, a pracodawców i pracujących na własny rachunek był o 1,3 p. proc. niższy w porównaniu z województwem kujawsko-pomorskim.

Najliczniej reprezentowana w województwie kujawsko-pomorskim w 4 kwartale 2024 r. była wielka grupa zawodów Specjaliści. Stanowili oni 19,6% ogółu pracujących. Najmniej z kolei było przedstawicieli grupy Pracownicy wykonujący prace proste – 4,0%. Również w Polsce najwięcej osób pracowało w zawodach zaliczanych do grupy Specjalistów – 24,3%, a najmniejszą zbiorowość tworzyli podobnie jak w województwie Pracownicy wykonujący prace proste – 4,2%. W województwie kujawsko-pomorskim najwięcej, bo aż 20,1% ogółu mężczyzn pracowało w grupie Robotnicy przemysłowi i rzemieślnicy (podobnie jak w kraju – tam 22,6%). Z kolei najwięcej kobiet pracowało w wielkiej grupie Specjaliści – 25,7%, tj. 6,1 p. proc. mniej niż w Polsce.

Tablica 12. Aktywność ekonomiczna ludności w wieku 15–89 lat w 4 kwartale według BAEL^a
Table 12. Economic activity of the population aged 15–89 in the 4 quarter by LFS^a

Wyszczególnienie Specification	2021	2022	2023	2024	2024 Polska Poland
Aktywni zawodowo w tys. Economically active persons in thousands	933	941	938	950	17742
pracujący employed persons	897	903	899	914	17247
bezrobotni unemployed persons	36	38	39	36	495
Bierni zawodowo w tys. Economically inactive persons in thousands	688	672	671	656	12610
Współczynnik aktywności zawodowej w % Activity rate in %	57,6	58,3	58,3	59,2	58,5
Wskaźnik zatrudnienia w % Employment rate in %	55,3	56,0	55,9	56,9	56,8
Stopa bezrobocia w % Unemployment rate in %	3,9	4,0	4,2	3,8	2,8

^a Populacja osób bezrobotnych dotyczy osób w wieku 15–74 lata.
^a The unemployed population includes people aged 15–74.

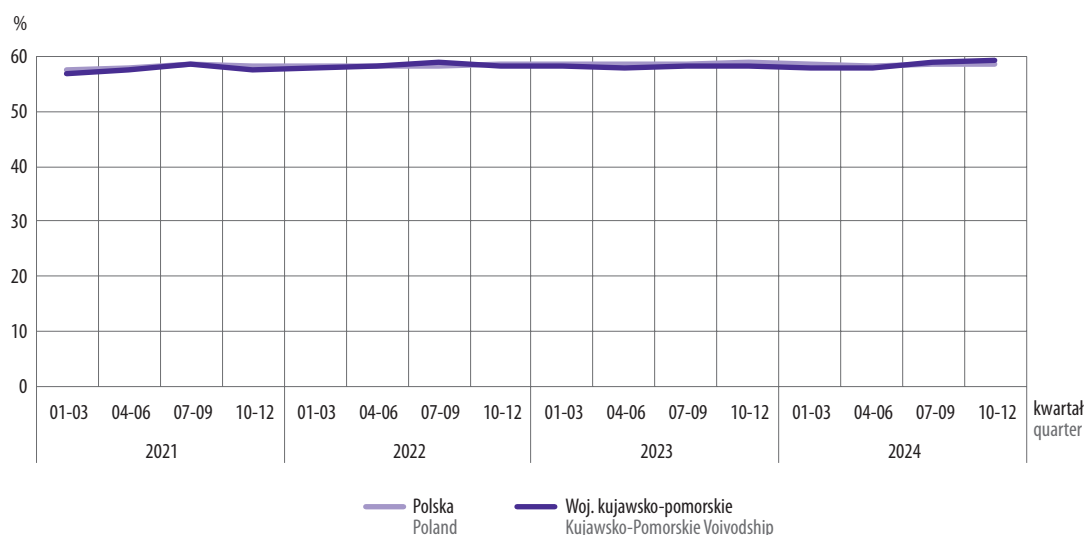
W 4 kwartale 2024 r. w województwie kujawsko-pomorskim aktywnymi zawodowo (tj. pracujący i bezrobotni łącznie) pozostawało 950 tys. osób w wieku 15–89 lat. Podobnie jak w Polsce, większość z tej ogólnej grupy stanowili mężczyźni (53,9% na poziomie województwa i 53,8% w Polsce). Udział mężczyzn w liczbie aktywnych zawodowo w województwie wzrósł względem stanu sprzed roku o 0,7 p. proc. a zmniejszył się w porównaniu do 4 kwartału 2021 r. o 0,8 p. proc. Większa część aktywnych zawodowo ogółem w wieku 15–89 lat zamieszkiwała miasta – zarówno w województwie (56,8%), jak i w Polsce (60,6%).

Największą część aktywnych zawodowo w województwie kujawsko-pomorskim w 4 kwartale 2024 r. stanowiły osoby z wykształceniem wyższym – 33,8%, tj. o 1,7 p. proc. mniej niż w 4 kwartale 2023 r. W kraju również największy udział w aktywnych zawodowo miały osoby z wykształceniem wyższym i był on o 9,2 p. proc. wyższy niż w województwie. Najmniej wśród aktywnych zawodowo było osób z wykształceniem gimnazjalnym, podstawowym, niepełnym podstawowym i bez wykształcenia szkolnego. W województwie kujawsko-pomorskim udział osób z tym poziomem wykształcenia wyniósł 5,3% (w 4 kwartale 2023 r. – 5,4%), natomiast w Polsce było to 3,5% (w analogicznym kwartale poprzedniego roku było 3,8%).

Współczynnik aktywności zawodowej według BAEL obliczono jako udział aktywnych zawodowo danej kategorii w ogólnej liczbie ludności danej kategorii.

W 4 kwartale 2024 r. w województwie kujawsko-pomorskim współczynnik aktywności zawodowej wyniósł 59,2% a w Polsce 58,5%. W stosunku do analogicznego okresu 2023 r. współczynnik wzrósł o 0,9 p. proc., oraz o 1,6 p. proc. w stosunku do 2021 r. Współczynnik aktywności zawodowej u mężczyzn wyniósł 66,5% i był wyższy niż u kobiet aż o 14,1 p. proc. Niższe wartości notowano w miastach – 57,2%, natomiast na wsiach wyższe o 4,7 p. proc.

Wykres 27. Współczynnik aktywności zawodowej według kwartałów
Chart 27. Activity rate by quarters

Zarówno w Polsce jak i w województwie kujawsko-pomorskim największą aktywnością zawodową wykazywały się osoby z wykształceniem wyższym. W 4 kwartale 2024 r. współczynnik aktywności zawodowej w województwie kujawsko-pomorskim wyniósł dla tej grupy 84,3% i był niższy o 1,0 p. proc. niż w 4 kwartale 2023 r. (w Polsce 81,9% i również był niższy o 0,3 p. proc.). Największa różnica między województwem a krajem wystąpiła w przypadku osób z wykształceniem średnim ogólnokształcącym. W województwie kujawsko-pomorskim współczynnik aktywności zawodowej wśród osób z takim wykształceniem wyniósł 65,6%, podczas gdy w Polsce 57,3%. Najmniejszy współczynnik wystąpił wśród osób z wykształceniem gimnazjalnym, podstawowym, niepełnym podstawowym i bez wykształcenia szkolnego – 19,5% (o 0,2 p. proc. więcej niż w 4 kwartale 2023 r.).

Wskaźnik zatrudnienia według BAEL obliczono jako udział pracujących danej kategorii w ogólnej liczbie ludności danej kategorii.

Wskaźnik zatrudnienia w województwie kujawsko-pomorskim w 4 kwartale 2024 r. wyniósł 56,9%, czyli o 1,0 p. proc. więcej niż przed rokiem (o 1,6 p. proc. więcej niż w ostatnim kwartale 2021 r.). Wyższym wskaźnikiem zatrudnienia charakteryzowali się mężczyźni niż kobiety (64,7% względem 49,8%). W Polsce udział pracujących był niższy wśród mężczyzn o 0,8 p. proc., u kobiet wyższy o 0,5 p. proc. Uwzględniając miejsce zamieszkania widać, że w ostatnim kwartale 2024 r. wyższy wskaźnik był w przypadku mieszkańców wsi (59,4%) niż miast (55,2%).

Podobnie jak w przypadku współczynnika aktywności ekonomicznej najwyższy wskaźnik zatrudnienia występował wśród osób z wykształceniem wyższym. W 4 kwartale 2024 r. w województwie kujawsko-pomorskim było to 82,4%, a w Polsce o 1,7 p. proc. mniej.

Populacja biernych zawodowo w wieku 15-89 lat w województwie kujawsko-pomorskim w 4 kwartale 2024 r. obejmowała 656 tys. osób, tj. mniej o 2,2% niż w analogicznym kwartale 2023 r. Wśród biernych zawodowo przeważały kobiety – w województwie było to 60,7%, a w kraju o 0,5 p. proc. mniej. Większość biernych zawodowo zamieszkiwała w miastach – 61,6%.

Analizując przyczyny bierności zawodowej, przeważają osoby nieposzukujące pracy w związku z emeryturą – w 4 kwartale 2024 r. stanowiły 55,0% ogółu biernych zawodowo, natomiast w ostatnim kwartale 2023 r. ich udział był wyższy o 0,6 p. proc. Drugą w kolejności przyczyną bierności była nauka, uzupełnienie kwalifikacji – osoby nieposzukujące pracy w związku z tą przyczyną stanowiły 21,3% biernych zawodowo (22,4% w 4 kwartale 2023 r.).

Stopę bezrobocia według BAEL obliczono jako udział bezrobotnych danej kategorii w liczbie aktywnych zawodowo danej kategorii.

W 4 kwartale 2024 r. w województwie kujawsko-pomorskim stopa bezrobocia według BAEL wyniosła 3,8% – w stosunku do ostatniego kwartału 2023 r. spadła o 0,4 p. proc. a w porównaniu do 4 kwartału 2021 r. spadła o 0,1 p. proc. Wyższa stopa bezrobocia notowana była wśród kobiet – 5,0% niż u mężczyzn (mniej o 2,3 p. proc.).

5.2. Jakość życia

5.2. Quality of life

Zamożność mieszkańców

Inhabitant's wealth

Przeciętne miesięczne wynagrodzenie brutto w gospodarce narodowej w 2024 r. wzrosło w skali roku o 14,1%. Zwiększyła się także przeciętna miesięczna emerytura wypłacana z pozarolniczego systemu ubezpieczeń społecznych (wzrost o 14,2%) oraz rolników indywidualnych (wzrost o 14,0%). Rosnące pensje i emerytury wpłynęły na zwiększenie przeciętnego miesięcznego dochodu rozporządzalnego na 1 osobę. Gospodarstwa domowe w 2023 r. miały do dyspozycji dochód o 18,4% większy niż w 2022 r.

Przeciętne miesięczne wynagrodzenie brutto to stosunek sumy wynagrodzeń osobowych brutto, honorariów wypłaconych niektórym grupom pracowników za prace wynikające z umowy o pracę, wypłat z tytułu udziału w zysku lub w nadwyżce bilansowej w spółdzielniach oraz dodatkowych wynagrodzeń rocznych dla pracowników jednostek sfery budżetowej do przeciętnej liczby zatrudnionych w danym okresie; po wyeliminowaniu osób wykonujących pracę nakładczą oraz zatrudnionych za granicą.

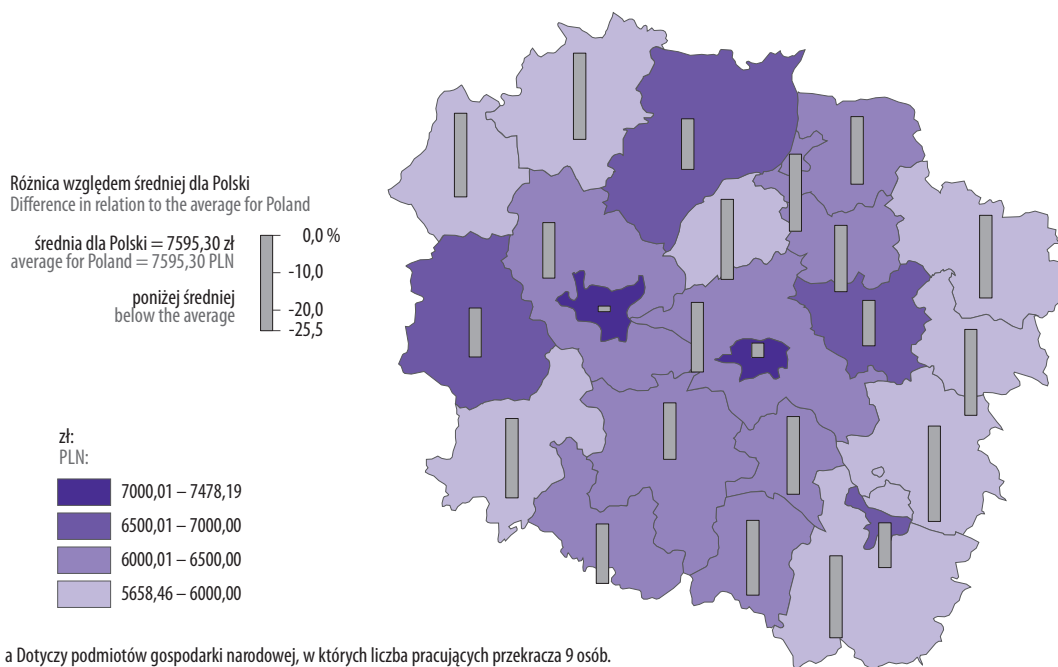
W województwie kujawsko-pomorskim przeciętne miesięczne wynagrodzenie brutto w 2023 r. osiągnęło wartość 6721,48 zł i było o 11,5% niższe od przeciętnego wynagrodzenia w Polsce (7595,30 zł). Podobnie było w 2022 r. i 2015 r., kiedy średnia płaca w województwie była niższa niż w kraju odpowiednio o 12,2% i o 14,7%.

W pierwszej części analizy informacje wynikowe o wysokości przeciętnych miesięcznych wynagrodzeń brutto zaprezentowano na podstawie rocznego badania statystyki publicznej Z-06 o pracujących, wynagrodzeniach i czasie pracy (dane dotyczą podmiotów gospodarczych, w których liczba pracujących przekracza 9 osób oraz jednostek sfery budżetowej niezależnie od liczby pracujących) – na tej podstawie przedstawiono zróżnicowanie terytorialne wynagrodzeń (do poziomu powiatów) w 2023 r. (jako ostatnim dostępnym).

W porównaniu do sytuacji z 2022 r. przeciętne miesięczne wynagrodzenie w województwie kujawsko-pomorskim wzrosło o 14,1% (w Polsce o 13,3%). Największy wzrost w tym czasie miał miejsce w powiecie mogileńskim (o 16,5%), w którym średnia płaca wyniosła 6386,99 zł. Najniższy wzrost odnotowano w powiecie wąbrzeskim (o 10,5%). Spośród 19 powiatów województwa kujawsko-pomorskiego, z wyłączeniem miast na prawach powiatów, najwyższa średnia płaca wystąpiła w powiecie golubsko-dobrzyńskim i wyniosła 6678,54 zł. Najmniejsze średnie wynagrodzenie otrzymywali mieszkańcy powiatu lipnowskiego – 5658,46 zł. Z miast wojewódzkich nieco wyższe średnie uposażenie notowano w Bydgoszczy. Było to 7478,19 zł, podczas gdy w Toruniu wynosiło 7308,74 zł.

W 2023 r. w stosunku do 2015 r. przeciętne miesięczne wynagrodzenie brutto w województwie kujawsko-pomorskim wzrosło o 89,9% (w kraju o 83,0%). Największy w tym czasie wzrost średniej płacy (o 107,5%) odnotowano w powiecie nakielskim. W tym okresie w najmniejszym stopniu – o 80,9% zwiększyło się wynagrodzenie w powiecie chełmińskim, które wzrosło do 5970,02 zł. W 2023 r. względem 2015 r. w miastach wojewódzkich wzrosło przeciętne miesięczne wynagrodzenie brutto – o 94,2% w Bydgoszczy i o 83,1% w Toruniu.

Mapa 27. Przeciętne miesięczne wynagrodzenia brutto^a w 2023 r.
Map 27. Average monthly gross wages and salaries^a in 2023

W drugiej części analizy informacje wynikowe o wysokości przeciętnych miesięcznych wynagrodzeń brutto zaprezentowano na podstawie miesięcznego meldunku o działalności gospodarczej DG-1 (dane dotyczą podmiotów gospodarczych, w których liczba pracujących przekracza 9 osób; w ramach badania podmioty o liczbie pracujących 50 lub więcej osób badane są metodą pełną, a podmioty o liczbie pracujących od 10 do 49 osób – metodą reprezentacyjną) – na tej podstawie przedstawiono przeciętne miesięczne wynagrodzenia w województwie w sektorze przedsiębiorstw w 2024 r. (jako ostatnim dostępnym).

Przeciętne wynagrodzenie brutto w sektorze przedsiębiorstw w województwie kujawsko-pomorskim w 2024 r. wynosiło 7281,71 zł. Oznacza to, że było o 11,9% niższe od średniego wynagrodzenia w Polsce (8265,92 zł). W porównaniu z 2023 r. tempo jego wzrostu było wyższe niż w kraju – o 11,1% względem 11,0%. Zestawiając dane za 2024 r. z danymi za 2015 r. w województwie kujawsko-pomorskim można zaobserwować wyższe niż w Polsce tempo wzrostu przeciętnego wynagrodzenia w sektorze przedsiębiorstw. W 2024 r. w porównaniu z 2015 r. pracodawcy z województwa średnio wypłacali wynagrodzenia wyższe o 110,5%, podczas gdy w Polsce o 100,6% wyższe.

Sektor przedsiębiorstw obejmuje podmioty o liczbie pracujących 10 i więcej osób prowadzących działalność gospodarczą w zakresie: leśnictwa i pozyskania drewna; rybołówstwa w wodach morskich; górnictwa i wydobywania; przetwórstwa przemysłowego; wytwarzania i zaopatrywania w energię elektryczną, gaz, parę wodną, gorącą wodę i powietrze do układów klimatyzacyjnych; dostawy wody; gospodarowania ściekami i odpadami oraz działalności związanej z rekultywacją; budownictwa; handlu hurtowego i detalicznego; naprawy pojazdów samochodowych, włączając motocykle; transportu i gospodarki magazynowej; działalności związanej z zakwaterowaniem i usługami gastronomicznymi; informacji i komunikacji; działalności związanej z obsługą rynku nieruchomości; działalności firm centralnych (head offices); doradztwa związanego z zarządzaniem; działalności w zakresie architektury i inżynierii; badań i analiz technicznych; reklamy, badania rynku i opinii publicznej; pozostałej działalności profesjonalnej, naukowej i technicznej; działalności w zakresie usług administrowania i działalności wspierającej; działalności związanej z kulturą, rozrywką i rekreacją; naprawy i konserwacji komputerów i artykułów użytku osobistego i domowego; pozostałej indywidualnej działalności usługowej.

W 2024 r. najlepiej opłacani byli pracownicy sekcji Informacja i komunikacja, którzy średnio zarabiali 11107,68 zł (w Polsce 13520,90 zł). Wielkość wynagrodzenia przekraczała przeciętną wielkość w województwie także w sekcjach Działalność profesjonalna, naukowa i techniczna (o 8,5%), Budownictwo (o 3,1%) a także Obsługa rynku nieruchomości (o 2,7%) i Przetwórstwo przemysłowe (o 0,4%). W sekcjach tych przeciętne wynagrodzenie brutto wyniosło odpowiednio 7897,61 zł, 7506,28 zł, 7477,87 zł i 7311,73 zł.

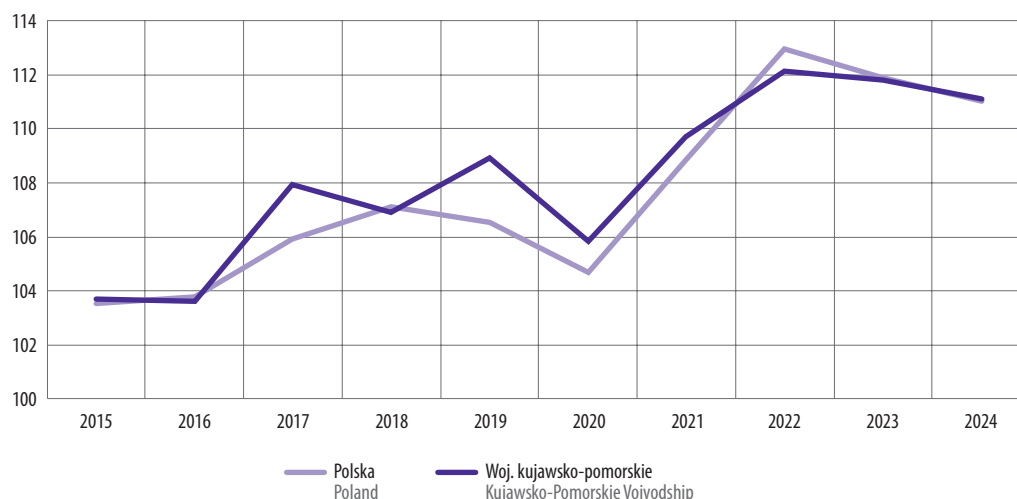
Z kolei najniższe wynagrodzenie przypadało osobom pracującym w przedsiębiorstwach należących do sekcji Administrowanie i działalność wspierająca. Przeciętnie było to 5734,96 zł.

Tablica 13. Przeciętne miesięczne wynagrodzenie brutto w sektorze przedsiębiorstw
Table 13. Average monthly gross wages and salaries in the enterprise sector

Wyszczególnienie Specification	2015	2020	2023	2024
Przeciętne miesięczne wynagrodzenia brutto w zł Average monthly gross wages and salaries in PLN	3459,49	4765,04	6553,34	7281,71
Przeciętne miesięczne wynagrodzenia brutto w relacji do średniej krajowej (Polska=100) Average monthly gross wages and salaries in relation to the national average (Poland=100)	83,9	88,1	88,0	88,1

Wykres 28. Dynamika przeciętnego miesięcznego wynagrodzenia brutto w sektorze przedsiębiorstw
Rok poprzedni=100

Chart 28. Indices of average monthly gross wages and salaries in the enterprise sector
 Previous year=100

W województwie kujawsko-pomorskim w 2024 r. przeciętnie było 490,4 tys. emerytów i rencistów, czyli o 0,8% więcej niż w 2023 r. (w kraju o 0,7%) i o 7,1% więcej niż w 2015 r. (w kraju o 5,7%).

Większość spośród osób pobierających emerytury i renty (86,5%) stanowiły osoby pobierające świadczenia z pozarolniczego systemu ubezpieczeń społecznych (424,2 tys.). Najliczniejszą grupę świadczeniobiorców według źródła otrzymywania świadczenia – 76,1% stanowiły osoby pobierające emeryturę (322,6 tys.). Ich liczba wzrosła zarówno w stosunku do poprzedniego, jak i 2015 r., odpowiednio o 2,0% i o 28,7% (w kraju o 1,9% i o 24,7%). W 2024 r. było także 64,6 tys. osób pobierających renty rodzinne oraz 36,9 tys. osób pobierających renty z tytułu niezdolności do pracy. Liczba tych ostatnich, podobnie jak w kraju, zmniejszyła się zarówno w stosunku do poprzedniego roku (odpowiednio o 4,2% i o 6,3%), jak i 2015 r. (odpowiednio o 39,5% i o 46,9%).

Elementem systemu świadczeń emerytalno-rentowych jest także rolniczy system ubezpieczeń społecznych. W 2024 r. w województwie kujawsko-pomorskim tego rodzaju świadczenia pobierało 66,2 tys. rolników indywidualnych, z czego 78,7% stanowiły osoby pobierające emerytury. Było ich więcej o 0,3% niż rok wcześniej i mniej o 10,7% w porównaniu z 2015 r. (w kraju odpowiednio mniej o 0,2% i o 19,1%). W 2024 r. rentę z tytułu niezdolności do pracy pobierało 11,8 tys. osób (mniej niż w 2023 r. o 3,5%), a rodziną 2,3 tys. osób (mniej o 1,6% niż w poprzednim roku).

W 2024 r. przeciętna miesięczna emerytura i renta brutto z pozarolniczego systemu ubezpieczeń wyniosła 3491,79 zł (o 9,3% mniej niż w Polsce). W województwie kujawsko-pomorskim, podobnie jak w kraju, wzrosła ona o ponad 14% w porównaniu do poprzedniego roku i o ponad 91% względem 2015 r.

Przeciętne miesięczne świadczenie emerytalno-rentowe wśród rolników indywidualnych w 2024 r. wyniosło 2137,21 zł i było wyższe niż w kraju o 33,87 zł. Podobnie jak w kraju wzrosło ono o około 14% względem 2023 r. i o około 78-79% w porównaniu do 2015 r.

Tablica 14. Świadczenia społeczne
Table 14. Social benefits

Wyszczególnienie Specification	2015	2020	2023	2024
Przeciętna miesięczna liczba emerytów i rencistów w tys. Average monthly number of retirees and pensioners in thousands	457,8	485,1	486,4	490,4
Przeciętna miesięczna emerytura i renta brutto wypłacana z pozarolniczego systemu ubezpieczeń społecznych w zł Average monthly gross retirement and other pension paid from non-agricultural social security system in PLN	1826,08	2219,07	3051,02	3491,79
w tym emerytura of which retirement pension	1966,09	2327,44	3206,54	3660,60
Przeciętna miesięczna emerytura i renta brutto rolników indywidualnych w zł Average monthly gross retirement and other pension of farmers in PLN	1191,79	1385,57	1870,94	2137,21
w tym emerytura of which retirement pension	1213,51	1384,13	1876,19	2138,27

W 2023 r. w województwie kujawsko-pomorskim dochód rozporządzalny gospodarstw domowych wyniósł 2534,15 zł (mniej niż w kraju o 5,4%). Był on o 18,4% wyższy w porównaniu z 2022 r. (w kraju o 19,0%). W tym czasie najbardziej, bo o 29,5% wzrósł dochód rozporządzalny z pracy na własny rachunek i wyniósł 294,89 zł. Odnotowano spadek dochodu rozporządzalnego ze świadczeń społecznych, w tym ze świadczenia wychowawczego „Rodzina 500+” o 29,5% do poziomu 88,97 zł. Najwyższy dochód rozporządzalny, bo wynoszący 1319,02 zł, czyli z pracy najemnej wzrósł w skali roku o 21,0% (w kraju o 23,0%).

Dochód do dyspozycji zwiększył się w stosunku do 2022 r. o 18,6% (w kraju o 19,5%) i wyniósł 2482,68 zł. Dochód ten stanowił 94,7% przeciętnego dochodu do dyspozycji w kraju.

Dochód rozporządzalny to suma bieżących dochodów gospodarstwa domowego z poszczególnych źródeł, pomniejszona o zaliczki na podatek dochodowy od osób fizycznych płacone przez płatnika w imieniu podatnika, o podatki od dochodów z własności, podatki płacone przez osoby pracujące na własny rachunek, w tym przedstawicieli wolnych zawodów i osób użytkujących gospodarstwo indywidualne w rolnictwie oraz o składki na ubezpieczenia społeczne i zdrowotne.

Tablica 15. Przeciętny miesięczny dochód rozporządzalny
Table 15. Average monthly available income

Wyszczególnienie Specification	2015	2020	2022	2023	2023 Polska Poland
	w zł in PLN				
Przeciętny miesięczny dochód rozporządzalny na 1 osobę w gospodarstwie domowym Average monthly available income per capita in a household	1245,69	1845,34	2140,49	2534,15	2678,30
w tym dochód do dyspozycji of which disposable income	1208,73	1803,20	2094,00	2482,68	2622,11

W 2023 r. w województwie kujawsko-pomorskim wskaźnik zagrożenia ubóstwem po transferach społecznych wyniósł 19,5% i był o 5,5 p. proc. wyższy niż w Polsce. W porównaniu do poprzedniego roku wskaźnik ten spadł o 1,8 p. proc.

Wybrane wskaźniki spójności społecznej w oparciu o wyniki Europejskiego Badania Warunków Życia Ludności (EU-SILC):

Wskaźnik zagrożenia ubóstwem bez uwzględnienia w dochodach ogółu transferów społecznych to odsetek osób z rocznym ekwiwalentnym dochodem do dyspozycji poniżej progu zagrożenia ubóstwem, który wynosi 60% krajowej mediany rocznych ekwiwalentnych dochodów do dyspozycji uwzględniający transfery społeczne.

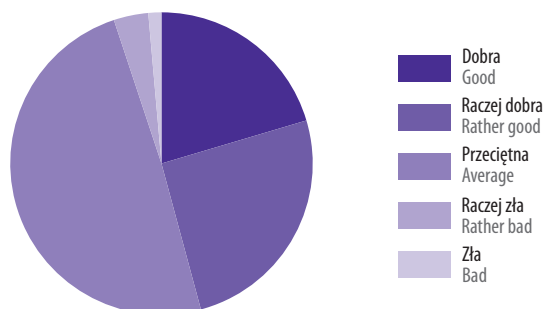
Transfery społeczne to bieżące przelewy otrzymywane przez gospodarstwa domowe podczas okresu odniesienia dochodu, przeznaczone do zmniejszenia ciężarów finansowych związanych z wieloma nieprzewidywalnymi sytuacjami lub potrzebami, dokonywane w ramach wspólnie organizowanych systemów lub poza tymi systemami przez organy rządowe lub instytucje typu non-profit świadczące usługi na rzecz gospodarstw domowych (NPISH).

Współczynnik Giniego to miara nierówności rozkładu dochodów; przybiera wartość między 0 a 1 (lub jeśli przemnożymy przez 100, między 0 a 100). Wskaźnik ten osiągnąłby wartość 0 (rozkład jednorodny), gdyby wszystkie osoby miały ten sam dochód, natomiast wartość 1, gdyby wszystkie osoby poza jedną miały dochód zerowy. Zatem, im wyższa jest wartość wskaźnika, tym większy jest stopień koncentracji dochodów i większe jest ich zróżnicowanie. W badaniu EU-SILC wskaźnik ten wyliczono dla rocznego ekwiwalentnego dochodu do dyspozycji gospodarstwa domowego.

W 2023 r. w województwie kujawsko-pomorskim współczynnik Giniego wyniósł 27,2% i był wyższy niż w Polsce (27,0%). W porównaniu do poprzedniego roku wskaźnik ten nie zmienił się (w kraju zwiększył się o 0,7 p. proc.).

W 2023 r. blisko połowa mieszkańców województwa kujawsko-pomorskiego (49,1%) oceniało sytuację materialną swojego gospodarstwa domowego jako przeciętną (o 8,0 p. proc. więcej niż w kraju), czyli o 4,8 p. proc. mniej niż rok wcześniej. W tym okresie odnotowano wzrost liczby gospodarstw oceniających swoją sytuację jako dobrą – z 13,5% w 2022 r. do 20,4% w 2023 r. (w kraju 25,7%). W 2023 r. swoją sytuację jako złą określało 1,4% mieszkańców województwa (w kraju 1,0%) – o 0,1 p. proc. mniej niż w 2022 r.

Wykres 29. Struktura subiektywnej oceny sytuacji materialnej gospodarstw domowych w 2023 r.
Chart 29. Structure of subjective evaluation of the material situation of households in 2023

Pomoc społeczna i wspieranie rodziny

Social assistance and family support

W 2023 r. zanotowano spadek liczby osób korzystających z pomocy społecznej. Zaznaczył się jednak wzrost liczby rodzin posiadających Kartę Dużej Rodziny. Zwiększyła się także liczba placówek zajmujących się opieką nad dziećmi do 3. roku życia.

Świadczenia pomocy społecznej w 2023 r. zostały przyznane 66,1 tys. osób (mniej o 2,2% niż w roku poprzednim i o 51,3% niż w 2015 r.) w ogólnej kwocie 279,9 mln zł (o 3,1% więcej niż w 2022 r. i o 2,8% mniej niż w 2015 r.). Rzeczywista liczba osób, którym przyznano świadczenia w 2023 r. w województwie kujawsko-pomorskim stanowiła 7,4% takich odbiorców w kraju.

Świadczenia pomocy społecznej wypłacane były w większości jako pomoc pieniężna (56,3%). Największą kwotę świadczeń, bo 36,4%, przeznaczono na zasiłki stałe. Otrzymało je 15,0% osób, którym przyznano świadczenia pieniężne. Pozostałe środki pieniężne przeznaczono na zasiłki okresowe (33,1%) i celowe (28,7%), które otrzymało odpowiednio 30,9% i 53,3% osób, którym przyznano świadczenia pieniężne.

W ramach niepieniężnych form pomocy w 2023 r. w województwie kujawsko-pomorskim największą kwotę świadczeń przeznaczono na usługi opiekuńcze (39,5%), które otrzymała blisko 1/4 odbiorców. Na posiłki, które trafiły do blisko 2/3 osób otrzymujących pomoc niepieniężną, wydano 19,0% świadczeń przeznaczonych na pomoc niepieniężną. 4,6% osób, którym przyznano pomoc niepieniężną otrzymało schronienie (12544,5 tys. zł) i ubranie (8,9 tys. zł).

W 2023 r. decyzją świadczenia pomocy społecznej otrzymało 330,0 osób na 10 tys. ludności, czyli o 40,0% więcej niż w Polsce. Pomoc pieniężną decyzją otrzymało 322,6 osób na 10 tys., natomiast niepieniężną 163,9 osób na 10 tys. (więcej niż w kraju odpowiednio o 50,4% i o 37,7%).

W 2023 r. Kartę Dużej Rodziny posiadało 89,6 tys. rodzin, czyli o 23,3% więcej niż rok wcześniej. Wśród powiatów i miast na prawach powiatu w województwie kujawsko-pomorskim najwięcej rodzin posiadało taki dokument w Bydgoszczy (8,6 tys.), a następnie w powiatach toruńskim (6,0 tys.) i świeckim (5,9 tys.). Najmniej posiadaczy Karty Dużej Rodziny było w powiecie wąbrzeskim (1,9 tys.). W porównaniu z 2022 r. we wszystkich powiatach wzrosła liczba rodzin posiadających Kartę Dużej Rodziny, przy czym najbardziej w powiatach radziejowskim (o 35,6%) i mogileńskim (o 34,7%).

Tablica 16. Świadczenia pomocy społecznej
Table 16. Social assistance benefits

Wyszczególnienie Specification	2015	2020	2022	2023
Osoby, którym decyzją przyznano świadczenia pomocy społecznej (rzeczywista liczba osób) Beneficiaries of social assistance benefits (total real number of persons)	135570	85473	67513	66056
Udzielone świadczenie w tys. zł Benefits granted in thousand PLN	287940,0	265871,7	271405,4	279881,9
pomoc pieniężna financial assistance	219215,8	173487,9	166143,2	157620,6
pomoc niepieniężna non-financial assistance	68724,2	92383,8	105262,2	122261,2
Osoby, którym decyzją przyznano świadczenia pomocy społecznej na 10 tys. ludności Beneficiaries per 10 thousand population	649,4	419,2	335,6	330,0

W województwie kujawsko-pomorskim w 2023 r. odnotowano 46,8 tys. gospodarstw domowych korzystających ze środowiskowej pomocy społecznej, co stanowiło 7,3% gospodarstw tego typu w Polsce. Było to mniej niż w latach poprzednich – o 5,7% względem 2022 r. i o 41,5% w stosunku do 2015 r. (w kraju odpowiednio o 2,6% i o 41,1%).

W 2023 r. było 98,8 tys. beneficjentów środowiskowej pomocy społecznej, czyli 7,7% liczby beneficjentów w Polsce. Było to mniej niż w 2022 r. i w 2015 r., odpowiednio o 5,1% i o 51,0% (w Polsce mniej odpowiednio o 2,1% i o 53,3%).

Beneficjentami środowiskowej pomocy społecznej było 4,9% mieszkańców województwa (w kraju 3,4%). Udział ten wykazuje tendencję spadkową, gdyż w 2022 r. wyniósł 5,2%, a w 2015 r. 9,7% (w Polsce odpowiednio 3,4% i 7,1%).

Środowiskowa pomoc społeczna to pomoc udzielana ludności w miejscu zamieszkania za pośrednictwem ośrodka pomocy społecznej. Dane oszacowano na podstawie Zbioru Centralnego Krajowego Systemu Monitoringu Pomocy Społecznej Ministerstwa Rodziny, Pracy i Polityki Społecznej, zawierającego informację o zrealizowanych świadczeniach środowiskowej pomocy społecznej i odbiorcach tej pomocy – gospodarstwach domowych i ich członkach oraz osobach bezdomnych.

Beneficjenci środowiskowej pomocy społecznej to wszyscy członkowie gospodarstw domowych oraz osoby bezdomne, które w roku badania otrzymały przynajmniej raz jakąkolwiek pomoc świadczoną przez ośrodki pomocy społecznej w miejscu zamieszkania zgodnie z ustawą z dnia 12 marca 2004 r. o pomocy społecznej (Dz. U. z 2021 r. poz. 2268).

W 2023 r. w województwie kujawsko-pomorskim na 10 tys. ludności przypadało 493 beneficjentów środowiskowej pomocy społecznej, czyli o 45,9% więcej niż w Polsce. Było to o 49,0% mniej względem 2015 r. (w kraju mniej o ponad 52,4%).

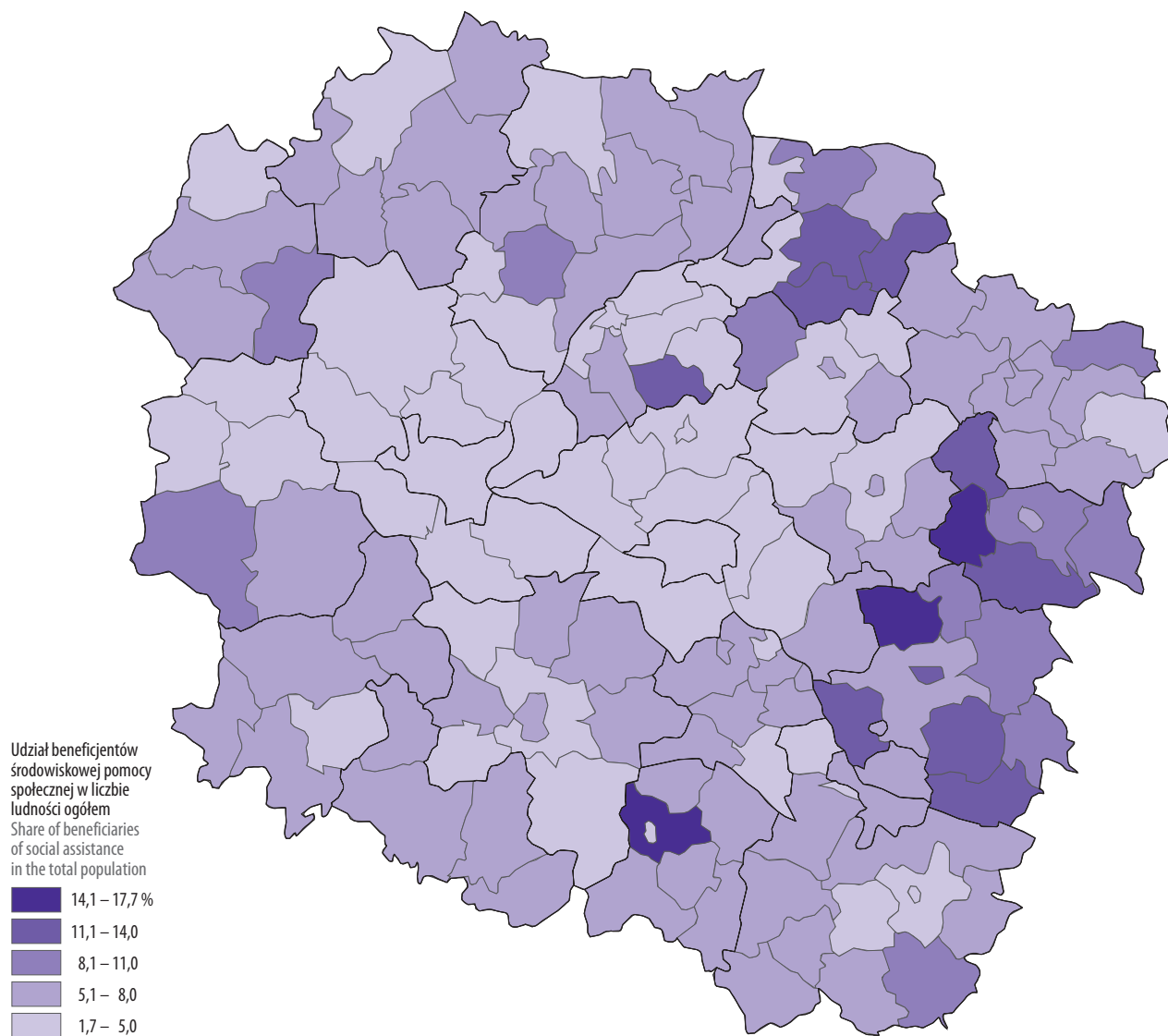
Największy udział beneficjentów środowiskowej pomocy społecznej w liczbie ludności ogółem województwa kujawsko-pomorskiego odnotowano w gminach wiejskich Radziejów (17,7%), Kikół (14,8%) i Brzuze (14,7%). Najmniejszy udział beneficjentów tego typu pomocy w ogólnej liczbie ludności wystąpił w gminie wiejskiej Osielsko (1,7%), w Bydgoszczy (1,9%), a także w gminach wiejskich Zławieś Wielka i Białe Błota (po 2,3%).

Tablica 17. Beneficjenci środowiskowej pomocy społecznej

Table 17. Beneficiaries of social assistance at domicile

Wyszczególnienie Specification	2015	2020	2022	2023
Gospodarstwa domowe korzystające ze środowiskowej pomocy społecznej Households benefiting from social assistance at domicile	79978	55996	49613	46792
Beneficjenci środowiskowej pomocy społecznej Beneficiaries of social assistance at domicile	201580	123317	104099	98761
Beneficjenci środowiskowej pomocy społecznej na 10 tys. ludności Beneficiaries of social assistance at domicile per 10 thousand population	966	605	517	493

Mapa 28. Zasięg korzystania ze środowiskowej pomocy społecznej w 2023 r.
 Map 28. Scope of use of social assistance at domicile in 2023

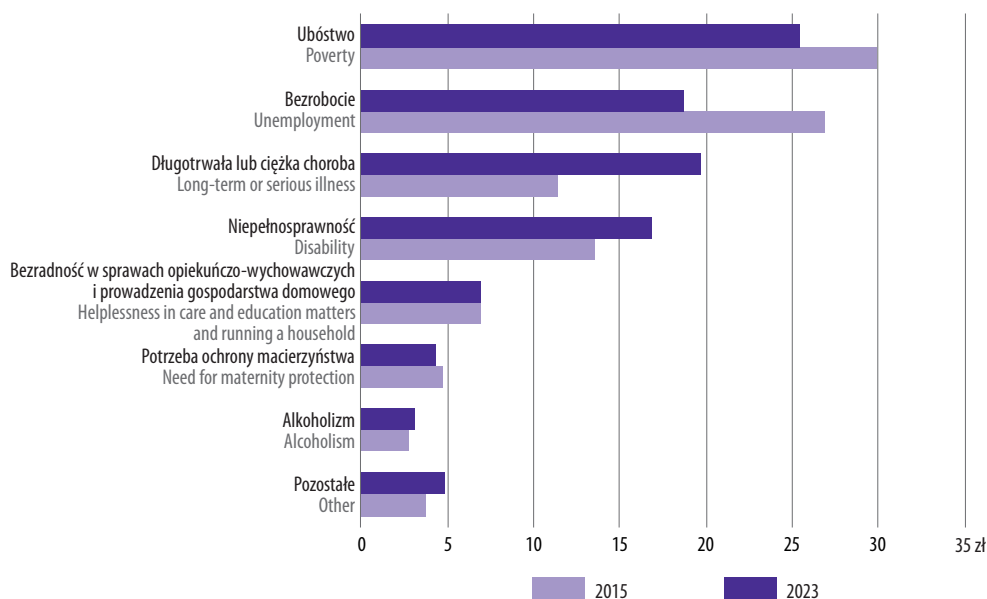

W 2023 r. w stosunku do 2015 r. w województwie kujawsko-pomorskim o ponad 80% zmniejszyła się liczba rodzin korzystających z pomocy społecznej ze względu na sieroctwo. O ponad 60% zmniejszyła się liczba rodzin korzystających z pomocy społecznej ze względu na bezrobocie i o ponad 50% ze względu na ubóstwo. O niespełna 50% zmniejszyła się liczba rodzin korzystających z pomocy ze względów potrzeby ochrony macierzyństwa. Natomiast o ponad 40% zmniejszyła się liczba rodzin korzystających z pomocy społecznej z powodu bezradności w sprawach opiekuńczo-wychowawczych i prowadzenia gospodarstwa domowego, ze względu na zdarzenia losowe oraz przez wzgląd na przemoc w rodzinie.

Analiza struktury powodów przyznawania pomocy społecznej wykazała, że w porównaniu z 2015 r. najbardziej zmniejszył się udział rodzin⁷ otrzymujących pomoc ze względu na bezrobocie (o 8,2 p. proc.), a w następnej kolejności na ubóstwo (4,5 p. proc.). Zwiększył się natomiast najbardziej ze względu na długotrwałą lub ciężką chorobę (o 8,3 p. proc.) i niepełnosprawność (o 3,4 p. proc.).

⁷ W jednej rodzinie może wystąpić kilka przyczyn przyznania pomocy, a więc dana rodzina może być wykazana kilka razy.

Wykres 30. Rodziny, którym na podstawie decyzji przyznano pomoc wg przyczyn^a
Chart 30. Number of families with assigning help (based on the decisions) by reasons^a

^a Na podstawie decyzji.
^a Based on the decisions.

Od 1 lipca 2019 r. program „Rodzina 500+” przysługuje na każde dziecko do ukończenia 18. roku życia, bez względu na dochód osiągany przez rodzinę⁸. Świadczeniem wychowawczym w wysokości 500 zł miesięcznie w województwie kujawsko-pomorskim objęto w 2023 r. przeciętnie miesięcznie 355,1 tys. dzieci (o 0,7% więcej względem 2022 r.). Wydatki na ten cel wyniosły 2151,6 mln zł (o 1,1% mniej niż w 2022 r.).

Tablica 18. Świadczenia wychowawcze „RODZINA 500+”
Table 18. „FAMILY 500+” child-support benefit

Wyszczególnienie Specification	2016	2020	2022	2023
Wydatki na świadczenia wychowawcze w tys. zł Child-raising benefit payments in thousand PLN	962834,5	2094787,0	2175697,5	2151611,5
Przeciętna miesięczna liczba dzieci, na które rodziny otrzymują świadczenie wychowawcze w tys. Monthly average number of children for whom families received a child-raising benefit in thousands	214645	341315	352716	355132

Uwaga: Od 1 kwietnia 2016 do 30 czerwca 2019 r. przysługiwało rodzicom lub opiekunom dzieci do 18 roku życia, niezależnie od dochodu na drugie i kolejne dziecko, a w przypadku dochodu w wysokości nie przekraczającej 800 zł na osobę, także na pierwsze lub jedyne dziecko. Od 1 lipca 2019 roku przysługuje na każde dziecko do ukończenia 18. roku życia, bez względu na dochód osiągany przez rodzinę.

Note: From 1 April 2016 to 30 June 2019, it was available to parents or guardians for each child up to the age of 18, regardless of the income for the second and next child, and in the case of income not exceeding 800 PLN per person, also for the first or only child. Since 1 July 2019, child-raising benefit has been granted to every child until 18 years old, regardless of family income.

W 2023 r. w województwie kujawsko-pomorskim było 65,8 tys. dzieci (o 16,1% mniej niż w 2022 r.), na które rodziny otrzymały 139,1 tys. zł zasiłków rodzinnych (o 14,9% mniej względem poprzedniego roku).

Z funduszu alimentacyjnego wypłacono 152,5 tys. świadczeń (o 9,1% mniej niż w 2022 r.), co stanowiło 7,5% liczby świadczeń wypłaconych w Polsce. Uplasowało to województwo kujawsko-pomorskie na 6. lokacie wśród województw. Kwota wypłaconych świadczeń wyniosła 62654,4 tys. zł (o 6,6% mniej względem 2022 r.), czyli 7,2% świadczeń wypłaconych w kraju.

⁸ Od 1 czerwca 2022 r. świadczenie wychowawcze wypłacane jest również na dzieci umieszczone w pieczy zastępczej. Dotychczasowe dodatki na dzieci umieszczone w pieczy zastępczej wypłacano do 31 maja 2022 r., zastępując je następnie świadczeniem wychowawczym.

Tablica 19. Świadczenia na rzecz rodziny
Table 19. Benefits to the family

Wyszczególnienie Specification	2018	2021	2022	2023
Dobry Start^a Good Start ^a				
kwota świadczeń wypłaconych (w ciągu roku) w tys. zł amount of benefits paid (during a year) in thousand PLN	.	71723,0	74198,6	74036,3
liczba dzieci (i osób uczących się), na które wypłacono świadczenie (w ciągu roku) number of children (and learners) for whom benefits have been paid (during a year)	.	239168	247445	246992
Zasiłek rodzinny Family allowance				
kwota świadczeń ^b wypłaconych (w ciągu roku) w tys. zł amount of family allowances ^b (during a year) in thousand PLN	267462	190544	163545	139130
dzieci, na które rodzice otrzymują zasiłek rodzinny children, for which the parents shall receive family allowances	134054	92431	78409	65808
udział dzieci w wieku do lat 17, na które rodzice otrzymują zasiłek rodzinny w ogólnej liczbie dzieci w tym wieku Share of children aged under 17 years, for which the parents shall receive family allowances in the total number of children in this age	33,1	23,1	19,9	17,0
Fundusz alimentacyjny Alimony fund				
kwota świadczeń wypłaconych (w ciągu roku) w tys. zł amount of benefits paid (during a year) in thousand PLN	83621,8	72238,5	67101,8	62654,4
liczba wypłaconych świadczeń number of paid benefits	220447	183163	167742	152521
Ulga prorodzinna w zeznaniach podatkowych PIT Family tax relief in PIT tax returns				
kwota odliczeń od podatku z tytułu ulgi prorodzinnej w zł amount of tax deductions for family tax relief in PLN	282870021	290526931	182416300	.
liczba dzieci ^c number of children ^c	340999	346658	350713	.

a W ramach programu „Dobry Start” dla każdego uczącego się dziecka, rozpoczynającego rok szkolny wypłacane jest jeden raz w roku świadczenie na wyprawkę szkolną. b Wraz z dodatkami. c Liczba dzieci podana została łącznie, tj. dzieci, na które dokonano odliczenia od podatku jak również dzieci, na które przysługiwał zwrot nieodliczonej kwoty ulgi na dzieci.
a As part of the "Good Start" program, for each learning child, at the beginning of the school year, a benefit for a school layette is paid once a year. b Including appendices. c The number of children was given in total, i.e. children for whom the child relief was deducted from tax as well as children who were entitled to the reimbursement of not deducted child relief.

W Polsce według stanu na 31 grudnia 2023 r. były 5462 placówki sprawujące opiekę nad dziećmi do lat 3 (4580 żłobków i 882 kluby dziecięce). Było to o 3,0% więcej w stosunku do 2022 r. i niespełna dwuipółkrotnie więcej niż w 2015 r. Wymienione placówki dysponowały 213,4 tys. miejsc (więcej o 3,6% niż w 2022 r. i ponad dwuipółkrotnie więcej niż w 2015 r.) i w ciągu 2023 r. przebywało w nich 176,6 tys. dzieci (więcej o 0,3% niż w 2022 r. i niespełna dwuipółkrotnie więcej niż w 2015 r.).

W województwie kujawsko-pomorskim w końcu 2023 r. działało 257 placówek sprawujących opiekę nad dziećmi do 3 lat. Wśród nich było 191 żłobków (o 4,9% więcej niż rok wcześniej i ponad trzykrotnie więcej niż w 2015 r.) oraz 66 klubów dziecięcych (o 3,1% więcej niż w 2022 r. i ponad czterokrotnie więcej niż w 2015 r.). Wymienione placówki dysponowały 10,7 tys. miejsc (o 6,4% więcej niż w 2022 r. i prawie trzyipółkrotnie więcej niż w 2015 r.).

W 2023 r. w województwie kujawsko-pomorskim żłobki stanowiły 74,3% placówek opieki nad dziećmi do 3 lat, a miejsca w żłobkach stanowiły 86,6% miejsc wszystkich placówek.

W 2023 r. w województwie kujawsko-pomorskim na 100 miejsc w żłobkach i klubach dziecięcych przypadało 73,2 dzieci objętych opieką w placówkach w wieku do lat 3 (77,7 dzieci na 100 miejsc w roku poprzednim). Było to o 5,8% mniej niż rok wcześniej (w kraju o 3,8% mniej) i o 19,2% mniej niż w 2015 r. (w kraju mniej o 10,4%).

Żłobek to jednostka organizacyjna sprawująca opiekę nad dziećmi do lat 3, realizująca funkcje opiekuńcze, wychowawcze i edukacyjne. Opieka w żłobku jest sprawowana od ukończenia 20 tygodnia życia dziecka, żłobek zapewnia opiekę do 10 godz. dziennie. Żłobki, obok klubów dziecięcych, opiekuna dziennego i niani, zostały wprowadzone ustawą z dnia 4 lutego 2011 r. o opiece nad dziećmi do lat 3 (Dz. U. z 2022 r. poz 1324, z późn. zm.). Obecnie pieczę nad działalnością regulowaną ustawą sprawuje Minister Rodziny i Polityki Społecznej.

Klub dziecięcy to jednostka organizacyjna sprawująca opiekę nad dziećmi do lat 3, realizująca funkcje opiekuńcze, wychowawcze i edukacyjne. Opieka w klubie dziecięcym jest sprawowana od ukończenia 1 roku życia dziecka, klub dziecięcy zapewnia opiekę do 5 godz. dziennie.

Oddział żłobkowy przy przedszkolu – jednostka działająca przy przedszkolu (lub innej instytucji) sprawująca opiekę nad dziećmi do lat 3 nie wpisana do rejestru żłobków i klubów dziecięcych.

W 2023 r. w Polsce 19,5% dzieci do 3. roku życia było objętych opieką w żłobkach (18,0% w 2022 r.). W województwie kujawsko-pomorskim wskaźnik ten wyniósł 17,4% (15,7% rok wcześniej). Największy udział dzieci objętych opieką żłobkową w ogólnej liczbie dzieci do lat 3 odnotowano w Bydgoszczy (33,5%), a następnie w Toruniu (31,1%), natomiast najmniej w powiecie lipnowskim (2,5%). W powiecie rypińskim odnotowano brak zjawiska.

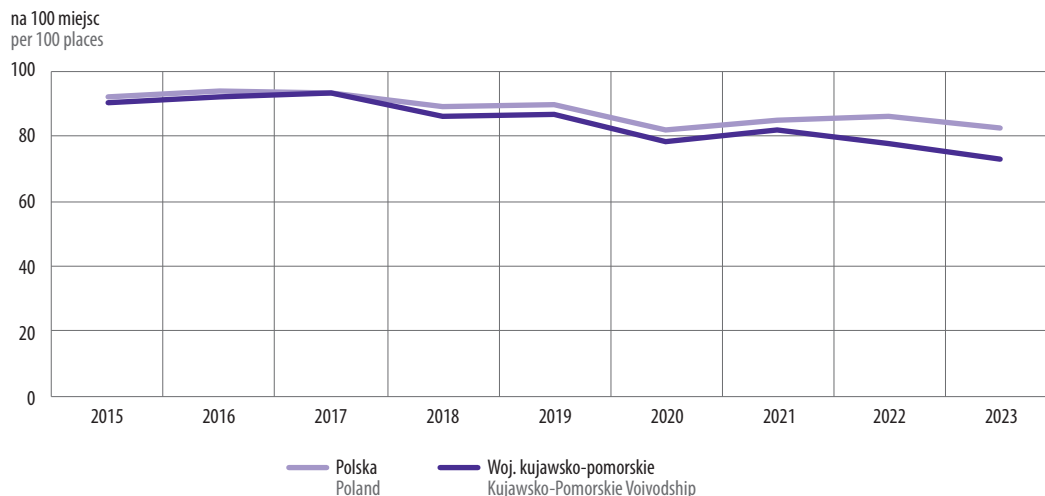
Tablica 20. Żłobki i kluby dziecięce
Stan na 31 grudnia
 Table 20. Nurseries and children's clubs
 As of 31 December

Wyszczególnienie Specification	2015	2020	2021	2022
Żłobki Nurseries	60	168	182	191
w tym publiczne of which public	22	53	57	57
Oddziały żłobkowe Nursery sections	4	–	–	–
Kluby dziecięce Children's clubs	16	59	64	66
w tym publiczne of which public	1	9	9	9
Miejsca ^a w tys.: Places ^a in thousands:	3,1	9,0	10,0	10,7
w żłobkach in nurseries	2,7	7,8	8,7	9,2
w klubach dziecięcych in children's clubs	0,3	1,2	1,4	1,4
Dzieci ^a (przebywające w ciągu roku ^b) w tys.: Children ^a (staying during the year ^b) in thousands:	4,7	11,4	12,4	7,8
w żłobkach in nurseries	4,2	9,8	10,5	6,7
w klubach dziecięcych in children's clubs	0,3	1,6	1,9	1,1

a Do 2021 r. łącznie z oddziałami żłobkowymi. b Do 2022 r.
 a Until 2021 including nursery sections. b Until 2022.

**Wykres 31. Dzieci w wieku do lat 3 na 100 miejsc w żłobkach^a i klubach dziecięcych
Stan na 31 grudnia**

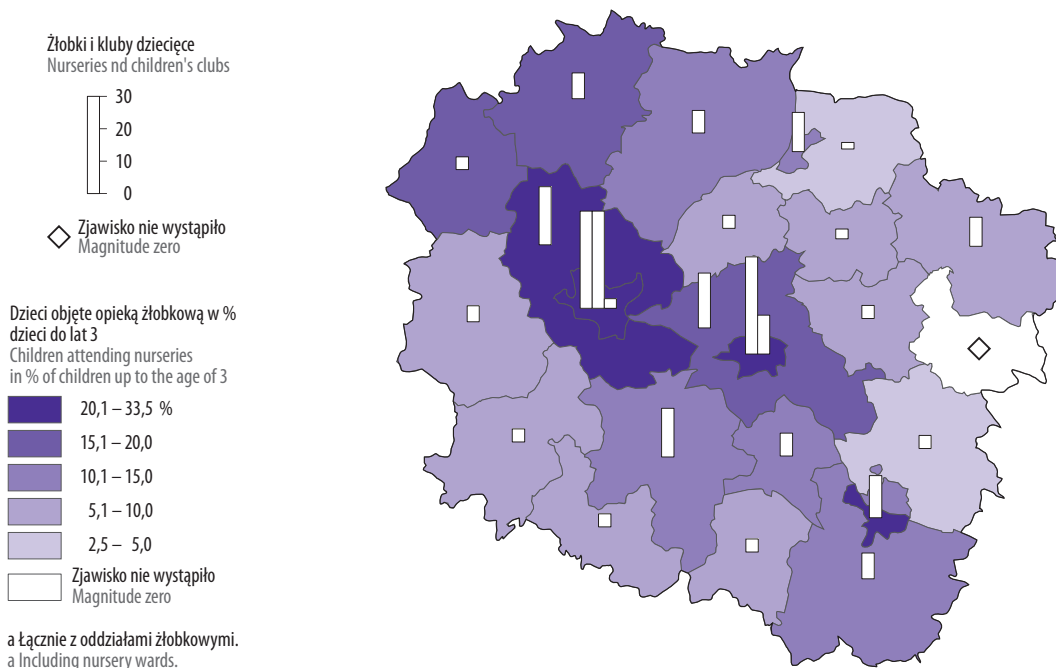
Chart 31. Children up to the age of 3 per 100 places in nurseries^a and children's clubs
As of 31 December

a Do 2021 r. łącznie z oddziałami żłobkowymi.
a Until 2021 including nursery wards.

**Mapa 29. Żłobki^a i kluby dziecięce w 2023 r.
Stan na 31 grudnia**

Map 29. Nurseries^a and children's clubs in 2023
As of 31 December

Warunki mieszkaniowe

Housing conditions

Warunki mieszkaniowe ludności województwa kujawsko-pomorskiego ulegają poprawie. Świadczy o tym wzrost wskaźnika informujący o liczbie zasobów mieszkaniowych oraz coraz to mniejsza liczba osób przypadająca na 1 mieszkanie. W regionie nieprzerwanie od roku 2015 widoczna jest tendencja wzrostowa przeciętnej powierzchni użytkowej na 1 mieszkańca. Zwiększała się także gęstość sieci rozdzielczej wodociągowej, kanalizacyjnej i gazowej oraz odsetek ludności korzystający z tych instalacji.

Zasoby mieszkaniowe w województwie kujawsko-pomorskim według stanu na 31 grudnia 2023 r. liczyły 804,1 tys. mieszkań, z czego 66,7% zlokalizowanych było w miastach województwa. Zasoby mieszkaniowe stanowiły 5,1% zasobu krajowego. Najwięcej mieszkań, tak jak w ubiegłym roku, znajdowało się w Bydgoszczy – 160,0 tys. i było to 19,9% wszystkich mieszkań w regionie, w odniesieniu do roku 2022 – przybyło ich 2264, tj. więcej 1,4%, a w stosunku do roku 2015 – przybyło ich 11919, tj. więcej o 8,1%. Największy przyrost zasobów mieszkaniowych od 2015 r. zanotowano w Toruniu – 12453, tj. wzrost o 14,2%.

W całym okresie 2015–2023 zauważalny był procentowy wyższy wzrost liczby mieszkań na terenach wiejskich niż miejskich. W 2023 r. w porównaniu ze stanem na koniec 2022 r. na terenach wiejskich liczba mieszkań w zasobach wzrosła o 1,5%, a w miastach liczba mieszkań w zasobach wzrosła o 1,2%. W stosunku do roku 2015 odnotowano wzrost odpowiednio o 12,1% i 8,6%. W 2023 r. największym udziałem zasobów mieszkaniowych na terenach wiejskich charakteryzował się powiat grudziądzki, w którym 85,6% lokali znajdowało się na obszarach wiejskich. Natomiast w powiecie inowrocławskim (oprócz miast na prawach powiatu) był największy udział mieszkań zlokalizowanych w miastach – 71,5% lokali w powiecie.

W województwie kujawsko-pomorskim w 2023 r. przeciętna powierzchnia użytkowa 1 mieszkania wyniosła 71,8 m² (w Polsce 75,5 m²). Przy czym średnio większe były mieszkania na terenach wiejskich – 93,3 m², a w miastach województwa – 61,1 m². Na terenach wiejskich odnotowano większy niż w miastach wzrost przeciętnej powierzchni użytkowej 1 mieszkania (w porównaniu z latami 2022 i 2015 wzrost odpowiednio o 0,4% oraz o 4,7%). Spośród powiatów oraz miast na prawach powiatu największą przeciętną powierzchnię przypadającą na 1 mieszkanie zanotowano w powiatach bydgoskim i toruńskim – odpowiednio 101,7 m² i 95,7 m², niezmiennie od 2015 roku, natomiast średnio najmniejsze mieszkania zlokalizowane były we Włocławku – 57,2 m².

W zasobach mieszkaniowych województwa kujawsko-pomorskiego znajdowało się 3,1 mln izb, a w samym 2023 r. przybyło 38,1 tys. izb, tj. było ich o 1,3% więcej w stosunku do 2022 roku i o 10,6% więcej w odniesieniu do 2015 r. Przeciętna liczba izb w 1 mieszkaniu wzrastała w latach 2015–2022, a w roku 2023, tak jak w roku poprzednim wyniosła – 3,8 izby na 1 mieszkanie, była natomiast niższa niż średnia w kraju, gdzie odnotowano przeciętnie 3,83 izby na 1 mieszkanie. Więcej izb na 1 mieszkanie odnotowano na wsiach – 4,40, a w odniesieniu do miast odnotowano spadek – 3,49. Mieszkania o najwyższej przeciętnej liczbie izb zlokalizowane były w powiecie bydgoskim (4,55 izb na 1 mieszkanie), natomiast Bydgoszcz i Włocławek charakteryzowały się średnio najmniejszą ilością izb w lokalach mieszkalnych – 3,38. Przeciętna liczba izb w 1 mieszkaniu wzrastała na terenach wiejskich w 2023 r. w porównaniu z latami 2022 i 2015 odpowiednio o 0,2% oraz 3,3%, a w miastach spadała odpowiednio o 0,3% i 0,9%.

Z kolei przeciętna liczba osób na 1 mieszkanie w miastach województwa kujawsko-pomorskiego, jak i na terenach wiejskich, w okresie 2015–2023 rokrocznie spadała. W 2023 r. wyniosła 2,48 osoby na 1 mieszkanie, wobec 2,53 w 2022 r. i 2,85 w 2015 r. (w Polsce wskaźnik ten był niższy odpowiednio o 0,09 oraz o 0,13). Mniej zaludnione były mieszkania w miastach niż na terenach wiejskich (na 1 mieszkanie przypadało odpowiednio 2,15 osoby oraz 3,14 osoby). Spośród powiatów i miast na prawach powiatu najniższy wskaźnik wystąpił w Toruniu (1,95), a najwyższy – w powiecie toruńskim (3,06).

Tablica 21. Zasoby mieszkaniowe^a
Stan na 31 grudnia

Table 21. Dwelling stocks^a
 As of 31 December

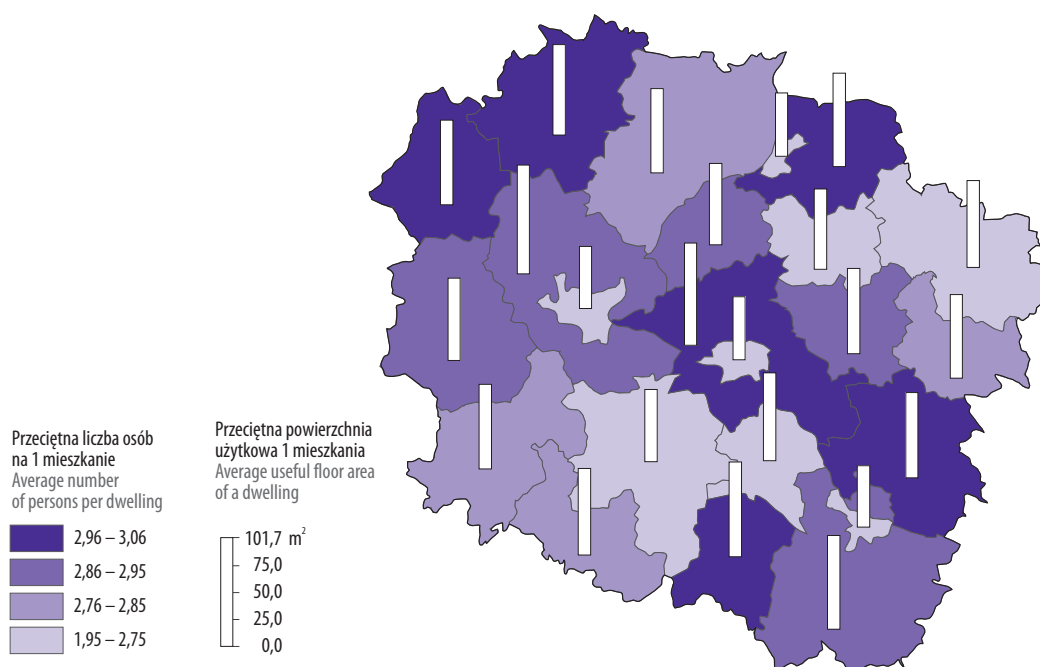
Wyszczególnienie Specification	2015	2020	2022	2023
Mieszkania Dwellings	732747	776732	793937	804133
Zasoby mieszkaniowe na 1000 ludności Dwelling stocks per 1000 population	351,2	382,3	395,6	402,9
Przeciętna w zasobach: Dwelling stocks, average:				
liczba izb w mieszkaniu number of rooms in a dwelling	3,77	3,79	3,80	3,80
powierzchnia użytkowa 1 mieszkania w m ² useful floor area of a dwelling in m ²	69,6	71,2	71,7	71,8
liczba osób na 1 mieszkanie number of persons per dwelling	2,85	2,62	2,53	2,48

^a Na podstawie bilansów.
^a Based on balances.

Badanie z zakresu gospodarki mieszkaniowej w części dotyczącej stanu zasobów mieszkaniowych, jak i wybranych informacji charakteryzujących warunki mieszkaniowe, zostało przygotowane na podstawie opracowania statystycznego **Bilans zasobów mieszkaniowych** za dany rok (według stanu na 31 grudnia). **Zasoby mieszkaniowe** – ogół mieszkań zamieszkałych i niezamieszkałych znajdujących się w budynkach mieszkalnych i niemieszkalnych. Do zasobów mieszkaniowych nie zalicza się lokali w obiektach zbiorowego zakwaterowania (tj. hoteli pracowniczych, domów studenckich, burs i internatów, domów pomocy społecznej) z wyjątkiem znajdujących się tam mieszkań; pomieszczeń prowizorycznych oraz obiektów ruchomych (tzn. barakowozów, wagonów kolejowych, barek i statków).

Mapa 30. Warunki mieszkaniowe ludności w 2023 r.
Stan na 31 grudnia

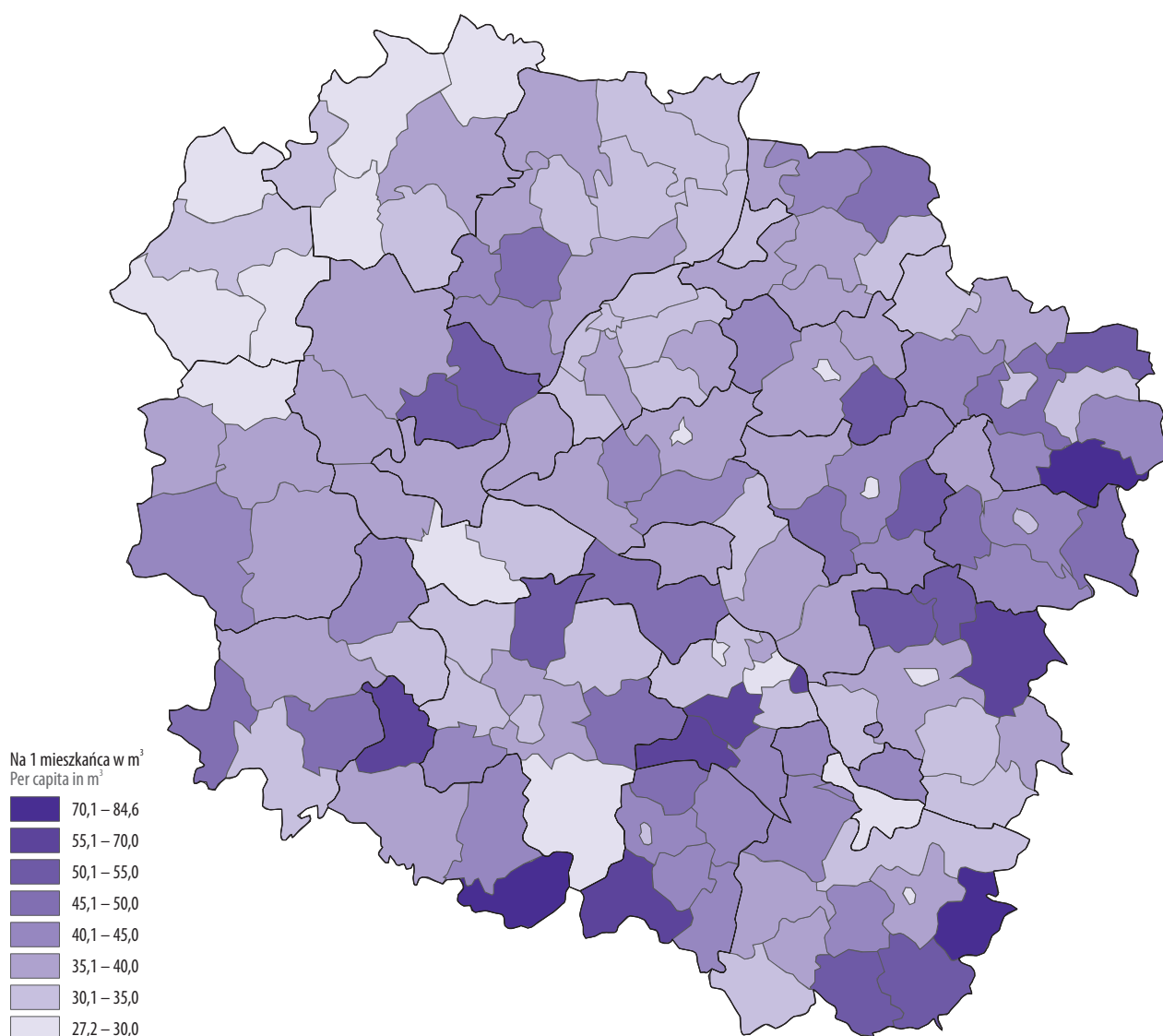
Map 30. Housing conditions of population in 2023
 As of 31 December

W 2023 r. długość czynnej sieci wodociągowej (rozdzielczej i magistralnej) w województwie kujawsko-pomorskim wyniosła 25064,5 km, co stanowiło 7,3% długości w Polsce, a od roku 2020 jej udział zmalał o 0,1 p. proc. Na terenach wiejskich znajdowało się 83,6% sieci wodociągowej.

W 2023 r. na 100 km² powierzchni województwa przypadało 139,5 km sieci wodociągowej wobec 108,7 km w kraju. Gęstość sieci wodociągowej na terenach wiejskich wyniosła 122,3 km na 100 km², natomiast w miastach – 486,5 km na 100 km². W odniesieniu do roku 2022 gęstość sieci na wsiach i w miastach wzrosła, odpowiednio o 0,7 km i 10,1 km, a w odniesieniu do roku 2015 odpowiednio o 5,9 km oraz o 89,9 km. Największe zagęszczenie sieci wodociągowej, nieprzerwanie od sześciu lat, notowane było w miastach na prawach powiatu – w Toruniu, Grudziądzu, Bydgoszczy i we Włocławku, a także w powiecie aleksandrowskim, gdzie gęstość wyniosła 194,7 km na 100 km², zaś najmniejsza w powiecie tucholskim – 81,4 na 100 km².

Mapa 31. Zużycie wody z wodociągów w gospodarstwach domowych w 2023 r.
Map 31. Consumption of water from water supply systems in households in 2023

Wodociągi to kompleks urządzeń wodociągowych służących do ujęcia wód powierzchniowych i podziemnych, studni publicznych, urządzeń służących do magazynowania i uzdatniania wód, sieci wodociągowe, urządzenia regulujące ciśnienie wody.

Tablica 22. Wodociągi
Stan na 31 grudnia
 Table 22. Water supply system
 As of 31 December

Wyszczególnienie Specification	2015	2020	2022	2023
Sieć wodociągowa (rozdzielcza i przesyłowa w km) Water supply network (distribution network and transmission network in km)	23721,9	24534,5	24854,2	25064,5
Przylączy prowadzące do budynków mieszkalnych i zbiorowego zamieszkania w szt. Connections leading to residential buildings in pcs	276286	292741	305267	309884
Zużycie wody z sieci wodociągowej w gospodarstwach domowych (w ciągu roku) w hm ³ Consumption of water from water supply system in households (during the year) in hm ³	70,9	73,1	72,8	73,2

W 2023 r. w województwie kujawsko-pomorskim 95,7% ludności korzystało z sieci wodociągowej (wzrost o 0,1 p. proc. w porównaniu do roku poprzedniego); było to o 3,1 p. proc. więcej niż w Polsce oraz więcej o 0,5 p. proc. niż w 2015 r. w województwie. Ludność miast województwa kujawsko-pomorskiego w większym stopniu korzystała z wodociągu, bo 97,0% ludności miejskiej, natomiast na wsi – 93,9%. Pod względem udziału ludności korzystającej z sieci wodociągowej województwo kujawsko-pomorskie zajęło 6. lokatę (po opolskim, wielkopolskim, pomorskim, zachodniopomorskim i śląskim).

Kanalizacja to kompleks urządzeń kanalizacyjnych służący do odprowadzania ścieków: sieć kanalizacyjna, wyloty urządzeń służących do wprowadzania ścieków do wód lub do ziemi, urządzenia podczyszczające i oczyszczające ścieki oraz przepompownie ścieków.

Tablica 23. Kanalizacja
Stan na 31 grudnia
 Table 23. Sewage system
 As of 31 December

Wyszczególnienie Specification	2015	2020	2022	2023
Sieć kanalizacyjna ^a w km Sewage system ^a in km	7887,5	8647,7	8910,7	8988,2
Przylączy prowadzące do budynków mieszkalnych w szt. Connections leading to residential buildings in pcs	149031	159833	166454	170323
Ścieki odprowadzone siecią kanalizacyjną (w ciągu roku) w hm ³ Wastewater discharged by sewage system (during the year) in hm ³	63,8	65,6	68,2	69,1
w tym oczyszczane of which treated	63,8	65,6	68,2	69,1

a łącznie z kolektorami.
a Including collectors.

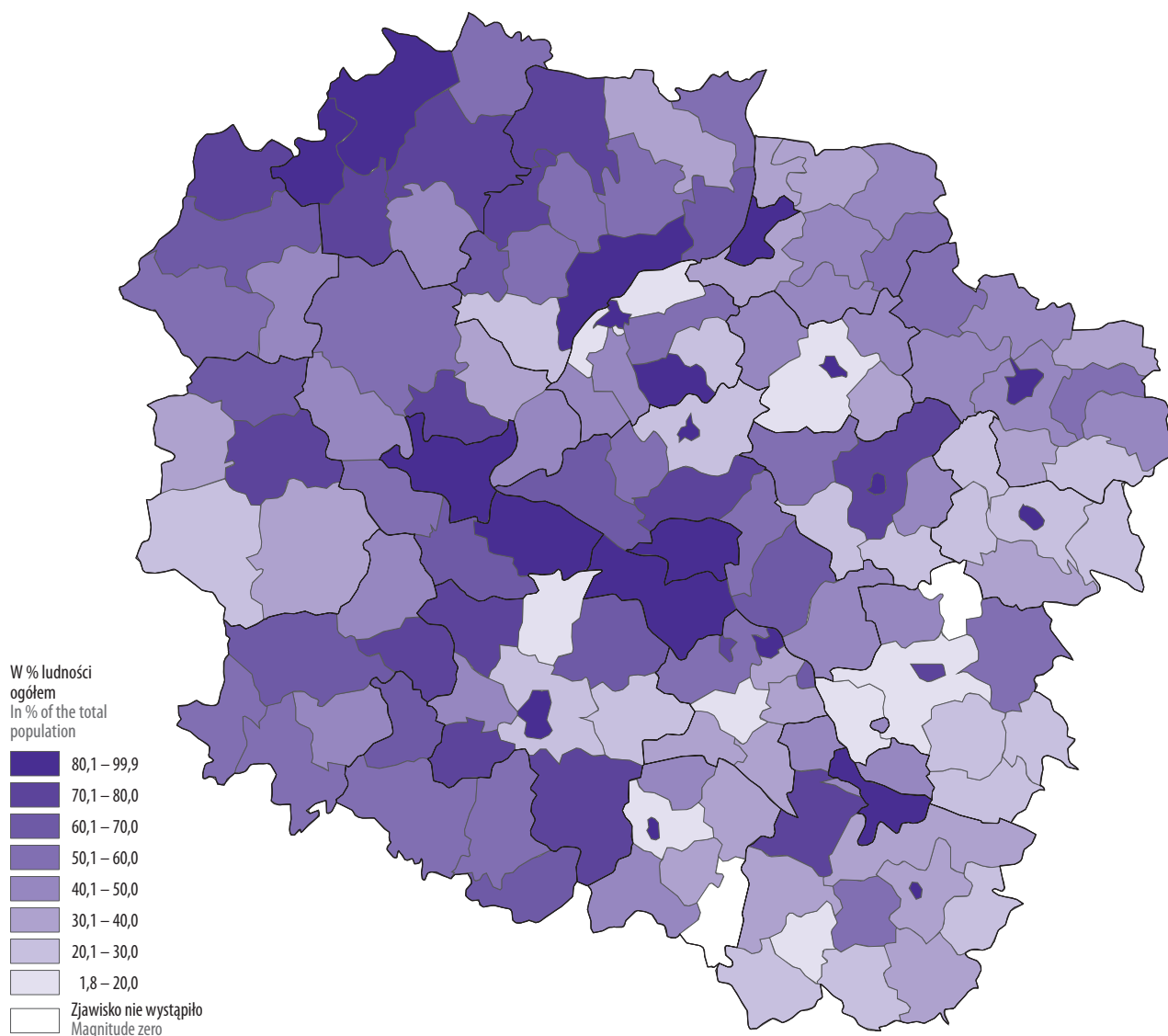
Na przestrzeni lat 2015–2023 długość czynnej sieci kanalizacyjnej w województwie kujawsko-pomorskim wzrosła o 1,1 tys. km i osiągnęła długość 8988,2 km. Stanowiło to 5,0% długości sieci w kraju, czyli 8. miejsce pod względem długości wśród wszystkich województw. Na terenach wiejskich jej długość była większa, z udziałem 58,5%, a od 2015 r. długość sieci wzrosła o 14,7% (w kraju o 25,0%). W miastach województwa wzrost ten wyniósł 13,0% (w Polsce wzrost o 16,0%). W regionie sieć kanalizacyjna należąca do zarządu bądź administracji gmin stanowiła mniej niż połowę czynnej długości, bo 38,9%.

Wraz ze wzrostem długości sieci kanalizacyjnej wzrastała jej gęstość. W 2023 r. gęstość sieci w województwie kujawsko-pomorskim wynosiła 50,0 km na 100 km², natomiast w kraju 57,8 km na 100 km² (wzrost w porównaniu z 2022 r. odpowiednio o 0,4 km i 1,0 km, a w odniesieniu do 2015 r. – wzrost o 6,1 km i 9,9 km).

Gęstość sieci kanalizacyjnej wykazuje duże zróżnicowanie ze względu na lokalizację, tj. w 2023 r. w miastach wyniosła 440,5 km, a na obszarach wiejskich – 30,7 km na 100 km². Warto podkreślić, że w miastach województwa kujawsko-pomorskiego średnia gęstość sieci kanalizacyjnej jest wyższa niż przeciętna gęstość w Polsce (o 134,2 km na 100 km²), natomiast na obszarach wiejskich niższa niż w kraju (o 7,0 km na 100 km²). Wśród powiatów i miast na prawach powiatu w województwie największym zagęszczeniem sieci kanalizacyjnej na 100 km² charakteryzował się Toruń (569,2 km), a najniższym – powiat lipnowski (17,1 km).

Mapa 32. Ludność korzystająca z sieci kanalizacyjnej w 2023 r.

Map 32. Population connected sewage system in 2023

Na koniec 2023 r. całkowita długość sieci gazowej wyniosła 5493,4 km, z czego 86,2% stanowiła sieć dystrybucyjna. Długość sieci gazowej w województwie kujawsko-pomorskim stanowiła 3,2% długości krajowej. W porównaniu do roku 2022 jej długość wzrosła o 57,0 km (w kraju – o 3,1 tys. km), a od 2015 r. – o 958,0 km (w Polsce o 28,3 tys. km). W odniesieniu do roku 2015 r. wzrost długości sieci gazowej był większy na terenach wiejskich województwa (o 34,1%) niż w miastach (o 10,7%).

W 2023 r. gęstość sieci gazowej dystrybucyjnej wyniosła 26,3 km na 100 km² (w Polsce 51,7 km na 100 km²), co daje 14. pozycję w kraju. Tak jak w roku poprzednim, w miastach województwa kujawsko-pomorskiego wskaźnik był wyższy niż w kraju (325,5 km na 100 km², wobec 299,5 km), natomiast na terenach wiejskich był niższy niż w kraju (11,6 km na 100 km², wobec 31,6 km).

W 2023 r. w województwie kujawsko-pomorskim odsetek ludności ogółem korzystającej z sieci gazowej wyniósł 45,6%, w porównaniu z rokiem poprzednim zwiększył się o 0,1 p. proc., a z rokiem 2015 o 2,9 p. proc. W odniesieniu do krajowego był niższy o 10,7 p. proc. W miastach z sieci gazowej korzystało 71,5% ludności ogółem (o 2,6 p. proc. więcej niż w 2015 r., a mniej o 0,1 p. proc. niż w 2022 r.), w Polsce więcej o 0,7 p. proc. Natomiast na obszarach wiejskich korzystający z sieci gazowej stanowili 10,0% ogółu ludności województwa (o 5,8 p. proc. więcej niż w 2015 r. i 0,7 p. proc. więcej niż w 2022 r.) – wobec kraju, gdzie udział wyniósł 23,0 p. proc. więcej. W ciągu 2023 r. w województwie kujawsko-pomorskim zużycie gazu z sieci w gospodarstwach domowych wyniosło 1827,4 GWh i było niższe w porównaniu z poprzednim rokiem o 0,7%. Na terenach wiejskich regionu wzrosło o 2,6%, natomiast w miastach zmalało o 1,4%.

W 2023 r. w gospodarstwach domowych zużycie gazu z sieci na 1 mieszkańca zmalało w porównaniu z rokiem poprzednim o 0,2% i wyniosło 912,9 kWh. W miastach wyniosło 1305,2 kWh, a na wsiach 371,1 kWh. W kraju zużycie gazu w gospodarstwach domowych w przeliczeniu na mieszkańca było wyższe niż w województwie kujawsko-pomorskim i wyniosło 1434,6 kWh na 1 mieszkańca, z tego 1694,5 kWh w miastach oraz 1052,3 kWh na terenach wiejskich. Największe zużycie gazu na 1 mieszkańca wśród powiatów i miast na prawach powiatu w gospodarstwach domowych wystąpiło w Toruniu (1410,3 kWh), a najmniejsze w powiecie lipnowskim (36,5 kWh).

Sieć gazowa to system przewodów doprowadzających do odbiorców paliwa gazowe przez przedsiębiorstwa prowadzące działalność w zakresie przesyłu i dystrybucji gazu. W systemie przewodów różni się:

- sieć przesyłową i rozdzielczą (na gaz wysokometanowy i zaazotowany) – przewody uliczne przeznaczone do doprowadzenia gazu do budynków lub innych obiektów za pośrednictwem przyłączy;
- przyłącza – system przewodów łączących sieć rozdzielczą z budynkami i innymi obiektami.

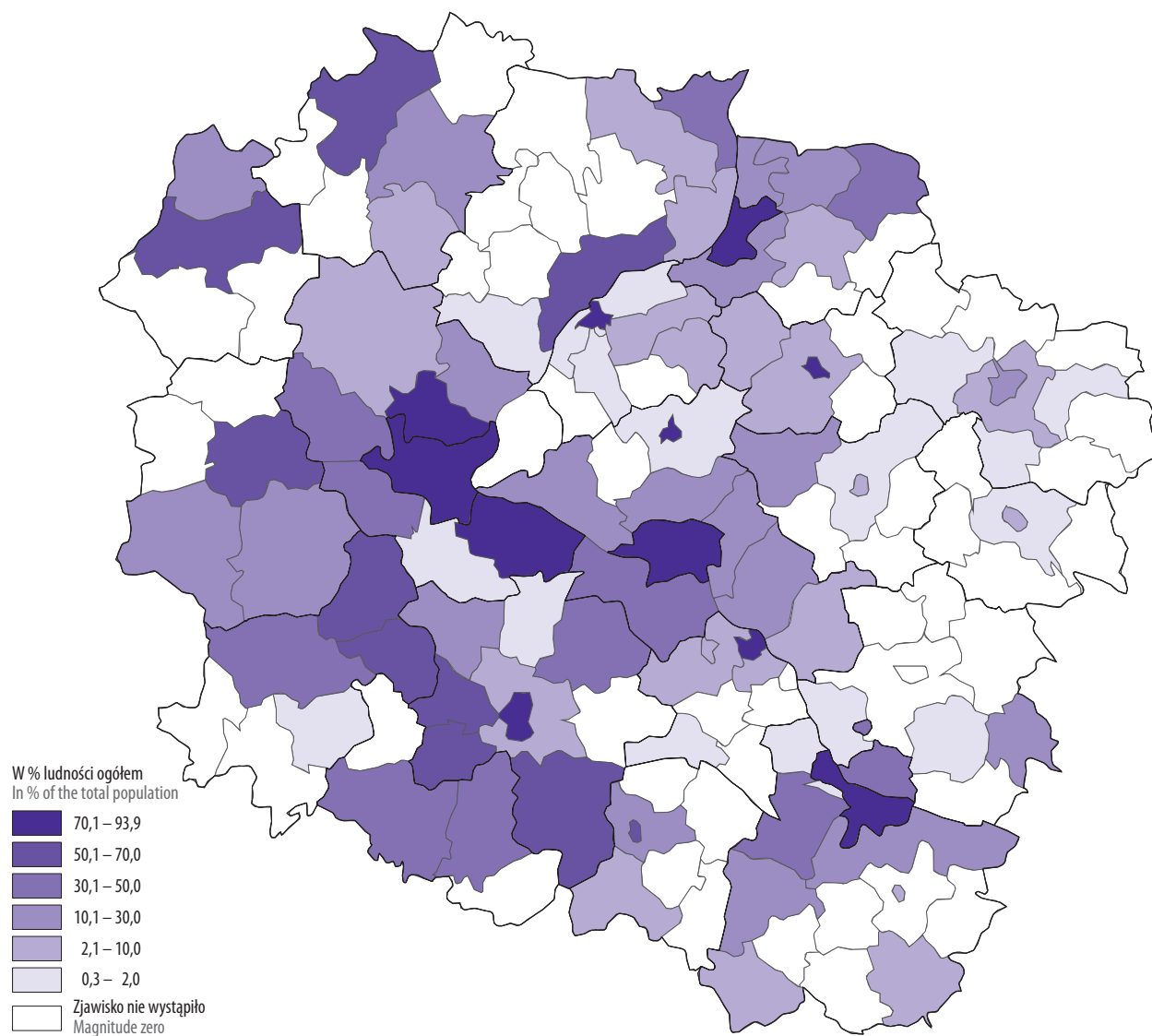
**Tablica 24. Sieć gazowa oraz odbiorcy i zużycie gazu z sieci w gospodarstwach domowych
Stan na 31 grudnia**

Table 24. Gas supply system as well as consumers and consumption of gas from gas supply system in households
As of 31 December

Wyszczególnienie Specification	2015	2020	2022	2023
Sieć gazowa w km Gas supply system in km	4535,4	5144,0	5436,4	5493,4
Przyłącza prowadzące do budynków mieszkalnych i niemieskalnych w szt. Connections leading to residential and non-residential buildings in pcs	71504	85177	91886	94142
Odbiorcy gazu z sieci ^a w tys. Consumers of gas from gas supply system ^a in thousands	334,5	362,2	371,9	378,2
Zużycie gazu z sieci (w ciągu roku): Consumption of gas from gas supply system (during the year):				
w GWh in GWh	1361,3	1671,7	1840,8	1827,4
na 1 mieszkańca w kWh per capita in kWh	652,1	819,9	915,1	912,9

a łącznie z odbiorcami korzystającymi z gazomierzy zbiorczych.
a Including gas customers using collective gas-meters.

Mapa 33. Ludność korzystająca z gazu z sieci w 2023 r.
Map 33. Population connected to the gas supply system in 2023

Ochrona zdrowia

Health care

W 2023 r. w województwie kujawsko-pomorskim w ramach ambulatoryjnej opieki zdrowotnej udzielono 18,5 mln porad lekarskich i stomatologicznych. Było to więcej zarówno w porównaniu z rokiem poprzednim (o 6,9%), jak i w odniesieniu do 2015 r. (o 8,9%). Średnio w województwie w przychodniach oraz w ramach praktyk lekarskich przypadało 8,5 porad lekarskich na 1 mieszkańca.

Szpitala ogólne dysponowały w 2023 r. mniejszą liczbą łóżek niż w 2022 r. (o 0,5%), ale też w odniesieniu do 2015 r. (o 15,1%). Średnio w placówkach tych na jedno łóżko w omawianym roku przypadało 239 mieszkańców, tj. o 6 osób więcej niż średnio w Polsce.

Liczba pacjentów i kuracjuszy korzystająca w 2023 r. z leczenia w trybie stacjonarnym w szpitalach i sanatoriach uzdrowiskowych w województwie wzrosła zarówno w skali roku (o 10,4%), jak i w porównaniu z 2015 r. (o 30,3%). Leczeni w tych placówkach w województwie to nieco ponad 1/5 wszystkich pacjentów i kuracjuszy leczonych we wspomnianych placówkach w Polsce (2. pozycja w kraju po województwie zachodniopomorskim).

Ze świadczeń zdrowotnych realizowanych przez zespoły ratownictwa medycznego skorzystało w 2023 r. w województwie mniej osób zarówno względem roku poprzedniego (10,1%), jak i w odniesieniu do 2015 r. (o 12,8%). Najczęściej pomocy udzielano w domu pacjenta.

Jednostki samorządu terytorialnego województwa kujawsko-pomorskiego wydały z budżetów na ochronę zdrowia w omawianym roku mniejsze kwoty niż rok wcześniej (o 3,6%), ale wyraźnie większe niż w 2015 r. (o 47,5%).

Placówki ambulatoryjnej opieki zdrowotnej, do których zalicza się przychodnie i praktyki lekarskie to najczęstsze miejsca kontaktu pacjenta ze służbą zdrowia. W 2023 r. w województwie kujawsko-pomorskim funkcjonowało 1039 przychodni (4,4% wszystkich w kraju), tj. o 5,3% więcej niż w roku poprzednim i o 27,0% więcej niż w 2015 r. Większość z nich (80,0%) działała w miastach. Przy czym 38,1% zlokalizowanych było w obu miastach wojewódzkich, tj. w Bydgoszczy i w Toruniu.

W 2023 r. w województwie przypadało średnio 5 przychodni na 10 tys. ludności. Spośród powiatów i miast na prawach powiatu wskaźnik ten przyjął najwyższą wartość we Włocławku (9 przychodni na 10 tys. ludności). W następnej kolejności uplasowały się pozostałe miasta na prawach powiatu, w tym oba miasta wojewódzkie, tj. Bydgoszcz (8 przychodni na 10 tys. ludności) i Toruń (7 przychodni na 10 tys. ludności).

W ostatnich latach w województwie maleje liczba praktyk lekarskich. W 2023 r. było ich 185 (5,8% wszystkich w kraju), tj. o 3,6% mniej niż w 2022 r. i o 46,4% mniej niż w 2015 r. Zdecydowana większość, bo 76,8%, to placówki w miastach. Przy czym 30,8% wszystkich działało w obu miastach wojewódzkich.

Ambulatoryjna opieka zdrowotna realizowana jest przez poradnie, przychodnie i praktyki lekarskie (tj. przychodnie, ośrodki zdrowia, poradnie, ambulatoria i izby chorych oraz zakłady badań diagnostycznych i medyczne laboratoria diagnostyczne).

Stacjonarna opieka zdrowotna to całodobowa opieka lekarska i pielęgniarska świadczona w stacjonarnych zakładach opieki zdrowotnej (tj. szpitale – ogólne, psychiatryczne i uzdrowiskowe, ośrodki leczenia odwykowego, ośrodki rehabilitacyjne dla narkomanów, regionalne ośrodki psychiatrii sądowej, zakłady opiekuńczo-lecznicze i pielęgnacyjno-opiekuńcze, hospicja, oddziały opieki paliatywnej, sanatoria).

Ratownictwo medyczne to system, który tworzy się w ramach realizacji zadań państwa polegających na zapewnieniu pomocy każdej osobie znajdującej się w stanie nagłego zagrożenia zdrowotnego.

Placówki ambulatoryjnej opieki zdrowotnej zapewniają pacjentom szeroki zakres usług, do których należy ambulatoryjne świadczenia zdrowotne podstawowej opieki zdrowotnej (POZ) lub specjalistycznej opieki zdrowotnej, tj. porady lekarskie – w tym specjalistyczne, porady stomatologiczne, podstawowe zabiegi oraz świadczenia z zakresu rehabilitacji leczniczej.

W 2023 r. w ramach ambulatoryjnej opieki zdrowotnej w województwie kujawsko-pomorskim udzielono 18,5 mln porad lekarskich i stomatologicznych (5,3% wszystkich w kraju), tj. o 6,9% więcej niż w roku poprzednim i o 8,9% więcej niż w 2015 r. Ze wszystkich porad najwięcej, bo 56,0%, udzielono w ramach POZ, a 34,1% w opiece specjalistycznej.

Podobnie jak w roku poprzednim, w 2023 r. zmalała w skali roku (o 26,8%) liczba teleporad udzielonych w województwie w ramach POZ. Spośród zrealizowanych porad lekarskich stanowiły one 9,0% (w kraju 9,6%), tj. o 4,0 p. proc. mniej niż w 2022 r. W poradniach specjalistycznych teleporady dotyczyły 3,3% udzielonych porad lekarskich (w kraju 7,4%), tj. o 1,7 p. proc. mniej niż w 2022 r.

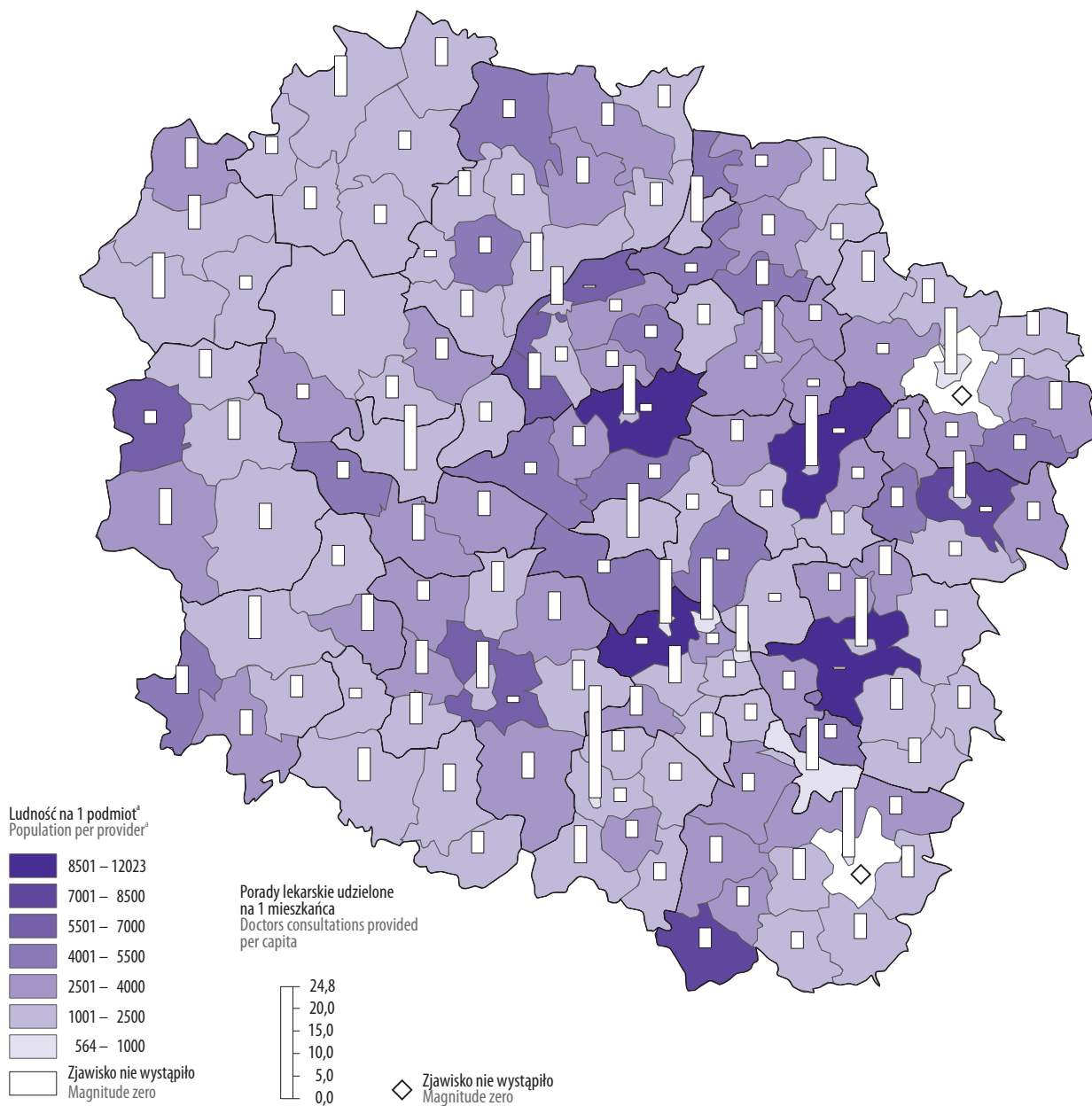
W 2023 r. spośród porad lekarskich udzielonych w województwie w ramach POZ, na oba miasta wojewódzkie przypadło 30,2%, a ze wszystkich porad lekarskich specjalistycznych w Bydgoszczy i Toruniu udzielono ich ponad połowę (59,8%).

Porady stomatologiczne w 2023 r. stanowiły 8,2% ogólnej liczby porad ambulatoryjnych w województwie (1,5 mln; 4,3% wszystkich w kraju). Większość z nich (82,0%) udzielono w przychodniach. Na Bydgoszcz i Toruń przypadło łącznie 49,2% porad stomatologicznych zrealizowanych w województwie.

W 2023 r. w przychodniach oraz w ramach praktyk lekarskich udzielono średnio w województwie 8,5 porad lekarskich w przeliczeniu na 1 mieszkańca (w kraju 8,3 porad na 1 mieszkańca). Było to więcej niż w roku poprzednim (o 0,6 porady na 1 mieszkańca) i więcej niż w 2015 r. (o 1,1 porady na 1 mieszkańca). W miastach wskaźnik ten wyniósł 12,5, a na wsiach 3,0. W porównaniu z 2015 r. jego wartość w miastach wzrosła (o 2,2 pkt.), a na wsiach była taka sama.

Wartość omawianego wskaźnika w 2023 r. była zróżnicowana w poszczególnych gminach województwa kujawsko-pomorskiego. Ze wszystkich 144 gmin, w 20 liczba porad przypadająca na 1 mieszkańca przekazywała średnią dla województwa. Przeciętnie z największej liczby porad lekarskich skorzystał mieszkaniec gminy miejskiej Radziejów (z 24,8 porad lekarskich). Wyższe wartości wskaźnika niż średnia dla województwa odnotowano także w obu miastach wojewódzkich, tj. w Bydgoszczy (14,3 porad lekarskich na 1 mieszkańca) i w Toruniu (11,9 porad lekarskich na 1 mieszkańca). W gminach wiejskich Chełmno i Lipno przypadało średnio najmniej, bo poniżej jednej porady na 1 mieszkańca. W 2023 r. w gminach wiejskich Brodnica i Kowal nie odnotowano porad lekarskich.

Mapa 34. Ambulatoryjna opieka zdrowotna w 2023 r.
Map 34. Out-patient health care in 2023

^a Przychodnie i praktyki lekarskie.

^a Out-patients departments and doctors patients.

Źródło: dane Ministerstwa Zdrowia, Ministerstwa Spraw Wewnętrznych i Administracji oraz Głównego Urzędu Statystycznego.

Source: data of the Ministry of Health, the Ministry of Interior and Administration and the Central Statistical Office.

W końcu 2023 r. w województwie kujawsko-pomorskim przypadało średnio 1631 mieszkańców na 1 placówkę⁹ wykonującą działalność leczniczą w ramach ambulatoryjnej opieki zdrowotnej (1413 osób na 1 placówkę w kraju), tj. o 71 osób na 1 placówkę mniej niż w 2022 r. i o 163 osoby na 1 placówkę mniej niż w 2015 r. W omawianym roku w miastach na 1 placówkę przypadało średnio 1187 mieszkańców, tj. o 2161 osób mniej niż na wsiach. W 2023 r. w porównaniu z 2015 r. w miastach ubyłoby przeciętnie 238 osób przypadających na 1 placówkę, a na wsiach – wystąpił wzrost przeciętnie o 445 osób na 1 placówkę.

Dostępność mieszkańców do usług placówek ambulatoryjnej opieki zdrowotnej jest zróżnicowana w poszczególnych gminach województwa kujawsko-pomorskiego. Ze wszystkich gmin, w 33 w 2023 r. przypadało przeciętnie mniej mieszkańców na 1 placówkę niż średnio w województwie (przy czym w dwóch zjawisko nie wystąpiło). W grupie tej znajdowały się m.in. oba miasta wojewódzkie, tj. Bydgoszcz (1077 osób na 1 placówkę) i Toruń (1298 osób na 1 placówkę). Przeciętnie najmniejsza liczba mieszkańców przypadała na 1 placówkę ambulatoryjnej opieki zdrowotnej w gminie miejskiej Ciechocinek (564 osoby na 1 placówkę). Najwyższy wskaźnik odnotowano w gminie wiejskiej Aleksandrów Kujawski (12023 osoby na 1 placówkę), a zaraz potem w gminie wiejskiej Lipno (11547 osób na 1 placówkę). Gminy te należały do grupy 9, z których w każdej odnotowano powyżej 6 tys. mieszkańców na 1 omawiany podmiot.

W ramach stacjonarnej całodobowej opieki zdrowotnej do dyspozycji mieszkańców województwa w końcu 2023 r. były 43 szpitale ogólne (4,8% wszystkich w kraju), w których funkcjonowało 390 oddziałów. Ze wszystkich tych placówek niemal połowa (46,5%) działała w Bydgoszczy i w Toruniu. Najwięcej było ich w Bydgoszczy (15).

W skład placówek stacjonarnej opieki zdrowotnej w województwie wchodziło także:

- 27 zakładów opiekuńczo-leczniczych (w tym 3 typu psychiatrycznego), tj. 5,9% wszystkich w kraju,
- 10 zakładów pielęgnacyjno-opiekuńczych (6,3% wszystkich w kraju),
- 7 oddziałów opieki paliatywnej (17,5% wszystkich w kraju),
- 4 hospicja (2,9% wszystkich w kraju),
- 3 szpitale psychiatryczne (4,8% wszystkich w kraju),
- 2 ośrodki leczenia odwykowego alkoholowego (5,9% wszystkich w kraju),

a w ramach lecznictwa uzdrowiskowego 32 sanatoria i szpitale (14,0% wszystkich w kraju) oraz 2 stacjonarne zakłady rehabilitacji leczniczej (4,2% wszystkich w kraju).

W 2023 r. w porównaniu z 2015 r. funkcjonowało więcej: szpitali psychiatrycznych (o 2 placówki), hospicjów (o 2 placówki), ośrodków leczenia odwykowego alkoholowego (o 1 placówkę) oraz zakładów opiekuńczo-leczniczych (o 3 placówki). Natomiast zmalała liczba zakładów pielęgnacyjno-opiekuńczych (o 1 placówkę). Stan liczebny sanatoriów i szpitali uzdrowiskowych oraz oddziałów opieki paliatywnej nie zmienił się względem 2015 r.

⁹ Przychodnie łącznie z ośrodkami zdrowia, poradniami, ambulatoriami i izbami chorych oraz zakładami badań diagnostycznych i medycznymi laboratoriami diagnostycznymi. Łącznie z danymi o placówkach podległych resortom MON i MSWiA.

Tablica 25. Placówki opieki zdrowotnej
Stan na 31 grudnia
Table 25. Health care facilities
As of 31 December

Wyszczególnienie Specification	2015	2020	2022	2023
Przychodnie Out-patient departments	818	905	987	1039
Praktyki lekarzy i lekarzy dentystów ^a Medical and dental practices ^a	345	247	192	185
Porady udzielone ^b w tys: Consultations provided ^b in thousands:	17023,2	15016,5	17350,1	18543,8
lekarские ^c medical ^c	15411,2	13893,7	15865,1	17025,5
stomatologiczne dental	1612,0	1122,7	1485,0	1518,3
Szpitala ogólne General hospitals	43	40	41	43
łóżka w szpitalach ogólnych beds in general hospitals	9846	8593	8399	8358
na 10 tys. ludności per 10 thousand population	47,2	42,3	41,9	41,9
wykorzystanie łóżek w % usage of beds in %	62,9	55,1	64,3	65,4
przeciętny pobyt chorego w dniach average patient stay in days	5,6	5,7	5,6	5,4

a Dane obejmują praktyki, które podpisały kontrakty z NFZ lub z przychodniami. b Łącznie z poradami finansowanymi przez pacjentów; w ciągu roku. c Łącznie z poradami z izb przyjęć udzielanymi pacjentom niehospitalizowanym.

a Data concern practices that have signed contract with the National Health Fund or out-patient departments. b Including consultations paid by patients; during the year. c Including consultations provided to non-hospitalised patients in admission rooms.

Stacjonarna opieka zdrowotna jest realizowana m.in. przez szpitale ogólne. W końcu 2023 r. w województwie kujawsko-pomorskim placówki te dysponowały 8,4 tys. łóżek¹⁰ (5,2% wszystkich w kraju), tj. mniejszym zasobem niż w roku poprzednim (o 0,5%) i mniejszym niż w 2015 r. (o 15,1%). Nieco ponad połowa wszystkich łóżek w województwie (53,9%) przypadła na oba miasta wojewódzkie. Najwięcej znajdowało się ich w Bydgoszczy (41,1% ogólnej liczby w województwie).

W końcu grudnia 2023 r. ze wszystkich łóżek w szpitalach ogólnych najwięcej, bo 23,7%, przypadało na 91 oddziałów chirurgicznych¹¹. Przy czym ponad połowa z nich (52,3%) na chirurgię ogólną. W strukturze wyróżnić należy łóżka na oddziałach: chorób wewnętrznych (11,1%), ginekologiczno-położniczych (9,1%), rehabilitacyjnych (7,4%), kardiologicznych (7,3%), psychiatrycznych (5,1%) oraz neurologicznych (4,6%). W każdym z pozostałych oddziałów odsetek łóżek nie przekroczył 4,5%.

Szpitala ogólne w omawianym roku w województwie posiadały średnio 41,9 łóżek w przeliczeniu na 10 tys. ludności (w kraju 42,8 łóżka na 10 tys. ludności), co oznacza, że na jedno łóżko przypadało średnio 239 mieszkańców (w kraju 233 mieszkańców). Rok wcześniej wskaźnik ten wyniósł tyle samo, a w 2015 r. przypadało średnio 47,2 łóżek na 10 tys. mieszkańców.

W 2023 r. w szpitalach ogólnych w województwie leczono w trybie stacjonarnym¹² 372,5 tys. pacjentów (4,8% wszystkich leczonych w kraju), tj. o 6,4% osób więcej niż w roku poprzednim, ale o 8,4% osób mniej niż w 2015 r. Odsetek leczonych dzieci w wieku do 18. roku życia wyniósł 18,8%. Spośród oddziałów szpitalnych, najwięcej pacjentów w 2023 r. leczono na oddziałach chirurgicznych (109,2 tys.), z czego ponad połowę (51,7%) na chirurgii ogólnej. Znaczna liczba chorych leczona była na oddziałach: ginekologiczno-położniczych (40,2 tys.), chorób wewnętrznych (37,5 tys.), kardiologicznych (33,5 tys.), onkologicznych (17,9 tys.), gruźlicy i chorób płuc (17,8 tys.) oraz pediatrycznych (17,7 tys.). Na oddziałach neurologicz-

10 Łącznie z łózkami i inkubatorami dla noworodków.

11 Obejmuje łóżka na oddziałach: chirurgii ogólnej, chirurgii urazowo-ortopedycznej, chirurgii szczękowo-twarzowej, chirurgicznej dla dzieci, kardiochirurgicznej, urologicznej, neurochirurgicznej.

12 Łącznie z ruchem międzyoddziałowym.

nych leczono 15,8 tys. pacjentów, a na neonatologicznych 12,4 tys. pacjentów. Na pozostałych oddziałach w 2023 r. leczono 70,4 tys. chorych.

Przeciętne wykorzystanie łóżek¹³ w szpitalach ogólnych w województwie kujawsko-pomorskim w 2023 r. wyniosło 65,4% (w kraju 67,4%), tj. więcej niż w 2022 r. (o 1,1 p. proc.) i więcej niż w 2015 r. (o 2,5 p. proc.).

W 2023 r. jedna osoba chora przebywała średnio na oddziale szpitalnym 5,4 dni (w kraju 5,1 dni), tj. krócej niż w roku poprzednim oraz krócej niż w 2015 r. (średnio odpowiednio po o 0,2 dnia). Przeciętnie najdłużej leczenie trwało na oddziałach psychiatrycznych (28,5 dni). Długotrwałe leczenie dotyczyło także pacjentów oddziałów terapii uzależnień (średni pobyt chorego to 26,1 dni) oraz oddziałów rehabilitacyjnych (22,0 dni).

Poza wspomnianymi wyżej oddziałami psychiatrycznymi oraz oddziałami terapii uzależnień w szpitalach ogólnych, stacjonarną opiekę psychiatryczną w 2023 r. w województwie świadczyły: 3 zakłady opiekuńczo-lecznicze typu psychiatrycznego, 3 szpitale psychiatryczne oraz 2 ośrodki leczenia odwykowego alkoholowego. Placówki te dysponowały 1071 łóżkami (3,8% wszystkich w kraju¹⁴), tj. o 7,4% więcej niż w roku poprzednim i o 20,6% więcej niż w 2015 r. Większość stanowiły te w szpitalach psychiatrycznych (56,9% wszystkich łóżek).

Z leczenia psychiatrycznego w 2023 r. skorzystało w województwie 13,4 tys. osób, tj. o 2,2% więcej niż w roku poprzednim, ale o 4,2% mniej niż w 2015 r. Najwięcej pacjentów leczono w szpitalach psychiatrycznych (6,2 tys.). Leczeniem szpitalnym objętych było łącznie 90,1% wszystkich pacjentów leczonych psychiatrycznie w województwie. Najdłużej trwało leczenie w zakładach opiekuńczo-leczniczych typu psychiatrycznego (średnio 304 dni).

Opiekę długoterminową w ramach stacjonarnej opieki zdrowotnej w końcu 2023 r. w województwie świadczyły chorym (poza wspomnianymi już zakładami opiekuńczo-leczniczymi typu psychiatrycznego) także zakłady: opiekuńczo-lecznicze o profilu ogólnym, pielęgnacyjno-opiekuńcze, opieki paliatywnej oraz hospicja. Było to łącznie 45 placówek. Dysponowały one 1,9 tys. łóżek (5,3% wszystkich łóżek w kraju), tj. o 0,1% więcej niż w roku poprzednim i o 29,9% więcej niż w 2015 r.

W 2023 r. opieką długoterminową objętych było 5,9 tys. osób (6,2% wszystkich w kraju), tj. więcej niż w roku poprzednim (o 4,6%) i więcej niż w 2015 r. (o 8,1%). W ramach tego rodzaju opieki przeciętnie pacjent przebywał w placówce 101 dni, tj. średnio o 5 dni dłużej niż w 2022 r. i o 10 dni dłużej niż w 2015 r.

Najczęściej pacjentami objętymi opieką długoterminową w województwie w końcu 2023 r. były osoby w wieku 80 lat i więcej (45,7%). W strukturze wyróżniała się także grupa osób w wieku 65–74 lata (20,8%). Osoby nieopuszczające łóżek stanowiły 47,3% wszystkich pacjentów omawianych placówek.

Stacjonarna opieka zdrowotna realizowana jest także w województwie kujawsko-pomorskim przez zakłady lecznictwa uzdrowiskowego, do których w końcu 2023 r. należało 26 sanatoriów i 6 szpitali uzdrowiskowych. Do dyspozycji pacjentów i kuracjuszy w placówkach tych było 8,8 tys. łóżek (19,4% wszystkich łóżek w kraju; 2. pozycja w kraju po województwie zachodniopomorskim), tj. o 2,8% więcej niż w roku poprzednim i o 27,1% więcej niż w 2015 r. Większość z nich (79,2%) znajdowała się w sanatoriach uzdrowiskowych. Wszystkie łóżka w szpitalach i sanatoriach uzdrowiskowych województwa skupione były w trzech powiatach, tj. w aleksandrowskim (61,7% łóżek w województwie), w inowrocławskim (24,4%) i we włocławskim (13,9% łóżek).

Z leczenia we wspomnianych placówkach w trybie stacjonarnym w 2023 r. w województwie kujawsko-pomorskim skorzystało 169,1 tys. pacjentów i kuracjuszy (20,6% wszystkich w kraju; 2. pozycja w kraju po województwie zachodniopomorskim). Było to o 10,4% więcej osób niż w 2022 r. i o 30,3% więcej niż w 2015 r. Z leczenia uzdrowiskowego stacjonarnego w 2023 r. skorzystało 0,5 tys. cudzoziemców.

¹³ Iloraz osobodni pobytu pacjenta i średniej liczby łóżek wyrażony w dniach lub przeliczony na udział % dni w roku.

¹⁴ W kraju działają także: Krajowe i Regionalne Ośrodki Psychiatrii Sądowej, Ośrodki rehabilitacyjne dla uzależnionych od substancji psychoaktywnych, Ośrodki MONAR oraz Zakłady pielęgnacyjno-opiekuńcze typu psychiatrycznego.

W 2023 r. w ramach opieki stacjonarnej oferowanej przez szpitale i sanatoria uzdrowiskowe wykonano 6,8 mln zabiegów (20,5% wszystkich w kraju). Było to więcej zarówno w porównaniu z rokiem poprzednim (o 12,8%), jak i w odniesieniu do 2015 r. (o 24,4%). Ze wszystkich zabiegów najwięcej zrealizowano zabiegów przyrodolecniczych (28,0%). Do wiodących należały też zabiegi: kinezyterapii (16,9% udziału), elektrolecznictwo (11,9% udziału), masaże (11,2% udziału) i światłolecznictwo (9,1% udziału). Ofertę uzupełniały: krioterapia, wodolecznictwo, zabiegi parafinowe i inne. Warto dodać, że nie są to wszystkie zabiegi, jakich udzielono pacjentom i kuracjom przebywającym na leczeniu w szpitalach i sanatoriach uzdrowiskowych, gdyż niejednokrotnie korzystają oni także z zabiegów wykonywanych w sąsiadujących placówkach, tj. przychodniach uzdrowiskowych, zakładach przyrodolecniczych.

Poza szpitalami i sanatoriami uzdrowiskowymi, stacjonarną opiekę zdrowotną w zakresie leczenia uzdrowiskowego realizowano także w 2 działających w województwie stacjonarnych zakładach rehabilitacji leczniczej. W końcu 2023 r. dysponowały one 354 łóżkami (6,8% wszystkich w kraju), tj. o 21,2% więcej niż przed rokiem i o 41,6% więcej niż w 2015 r. Z leczenia w tych zakładach skorzystało 3,0 tys. osób.

Od 2019 r. dane dotyczące **lekarzy, lekarzy dentystów, pielęgniarek i położnych** i od 2022 r. dane dotyczące **fizjoterapeutów** opracowywane są w oparciu o źródła administracyjne, w tym rejestry:

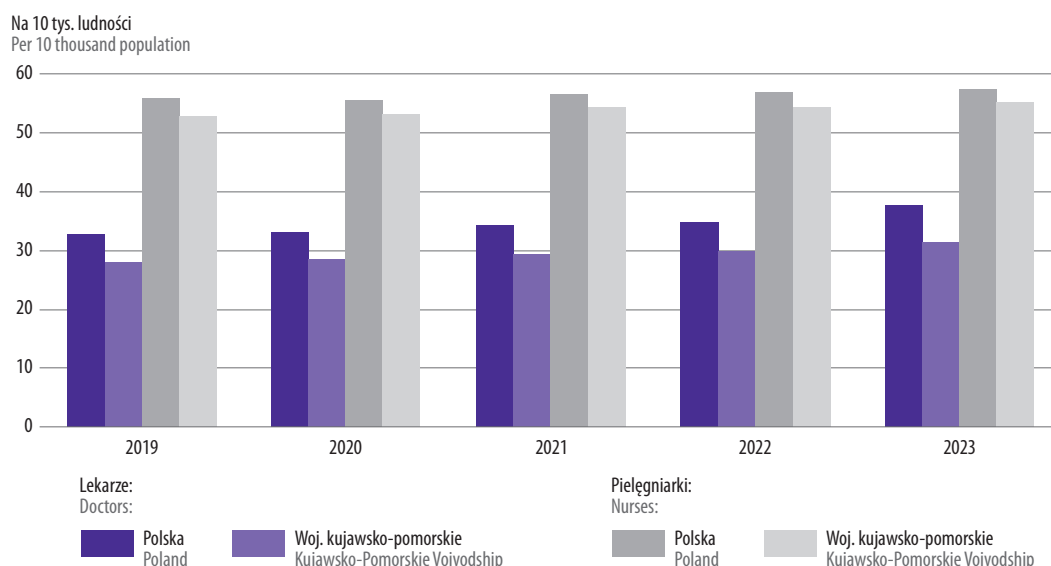
- posiadających prawo wykonywania zawodu (lekarzy i lekarzy dentystów, pielęgniarek i położnych),
- płatników składek ZUS,
- podmiotów wykonujących działalność leczniczą,
- praktyk lekarskich,
- praktyk pielęgniarek i położnych.

Dane dotyczą pracujących bezpośrednio z pacjentem, bez względu na główne miejsce pracy. W związku z przejściem na nowe źródło dane nie są porównywalne z danymi opublikowanymi w poprzednich edycjach Raportu, opartymi o metodę sprawozdawczości.

Wykres 32. Lekarze i pielęgniarki na 10 tys. ludności

Stan na 31 grudnia

Chart 32. Doctors and nurses per 10 thousand population
As of 31 December

Źródło: Opracowano w oparciu o źródła administracyjne.
Source: Compiled on the basis of administrative sources.

Podstawowym elementem sprawnie działającego systemu opieki zdrowotnej jest zapewnienie dostępu do kadry medycznej, a także dbanie o jakość oferowanych usług. Dostępność ludności do kadry medycznej wyraża liczba pracowników medycznych przypadająca na 10 tys. ludności. Analiza tego wskaźnika za lata 2019–2023 wskazuje na utrzymanie poziomu lub poprawę dostępności mieszkańców województwa kujawsko-pomorskiego do większości grup personelu medycznego.

W końcu 2023 r. średnio w województwie przypadało 32 lekarzy na 10 tys. mieszkańców (w kraju 38 lekarzy na 10 tys. ludności). Wskaźnik ten poprawił się zarówno w porównaniu z rokiem poprzednim, kiedy to przypadało 30 lekarzy na 10 tys. mieszkańców, jak i w odniesieniu do 2019 r. – wówczas było to 28 lekarzy na 10 tys. ludności.

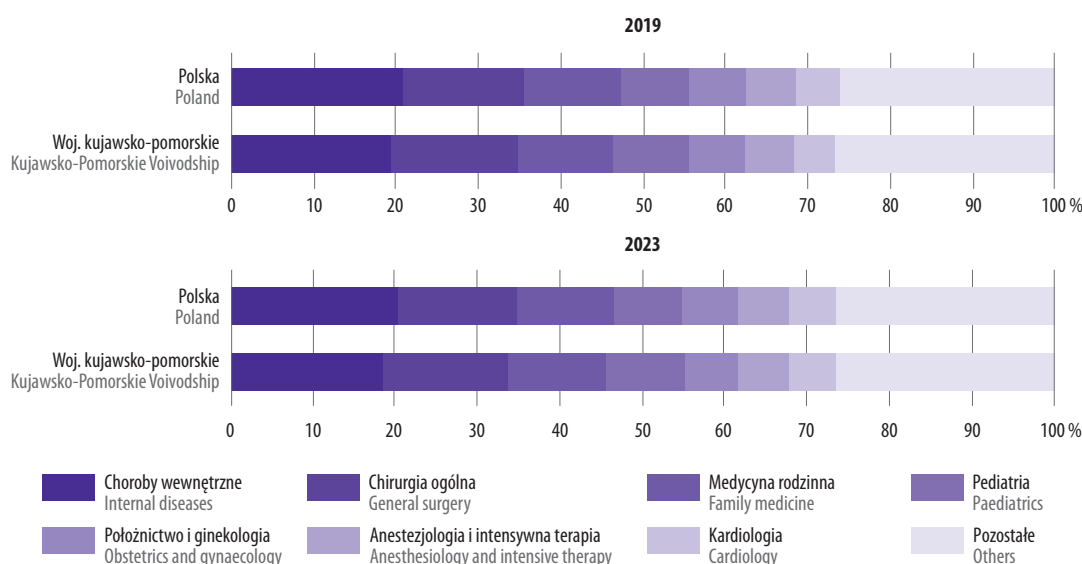
Ważnym aspektem wpływającym na dostępność lekarzy dla pacjenta jest ich rozmieszczenie terytorialne. Sytuacja pod tym względem jest zróżnicowana w województwie kujawsko-pomorskim. W 2023 r., podobnie jak w latach poprzednich, ze wszystkich powiatów i miast na prawach powiatu najkorzystniejszą sytuacją przedstawiała się w Bydgoszczy, gdzie przypadało 87 lekarzy na 10 tys. mieszkańców. Taka sama lub wyższa wartość wspomnianego wskaźnika niż średnia notowana w województwie wystąpiła także w pozostałych miastach na prawach powiatu oraz w powiecie bydgoskim. Najmniej lekarzy, bo 7 w przeliczeniu na 10 tys. ludności, odnotowano w powiecie włocławskim.

W 2023 r. w porównaniu z 2019 r. poprawił się też dostęp mieszkańców w województwie do lekarzy specjalistów. Na koniec 2023 r. przypadało ich przeciętnie 21 na 10 tys. ludności (w kraju 24 lekarzy na 10 tys. ludności). Było to tyle samo ile w roku poprzednim, ale o 2 lekarzy specjalistów na 10 tys. ludności więcej niż w 2019 r.

Lekarzy dentyistów przypadało w województwie w końcu 2023 r. średnio 6 na 10 tys. ludności (w kraju 10 na 10 tys. ludności). Taką samą wartość wskaźnika odnotowano zarówno w roku poprzednim, jak i w 2019 r.

Wykres 33. Struktura lekarzy specjalistów według specjalizacji Stan na 31 grudnia

Chart 33. Structure of specialist doctors by specialization
As of 31 December

Źródło: Opracowano w oparciu o źródła administracyjne.
Source: Compiled on the basis of administrative sources.

W omawianym roku w województwie kujawsko-pomorskim przypadało średnio 55 pielęgniarek na 10 tys. ludności (w kraju 57 pielęgniarek na 10 tys. ludności). Było to o 1 pielęgniarkę na 10 tys. ludności więcej niż w 2022 r. i o 2 pielęgniarki na 10 tys. ludności więcej niż w 2019 r. Ze wszystkich powiatów i miast na prawach powiatu najlepszą dostępność do usług pielęgniarskich odnotowano w Bydgoszczy, gdzie przypadało najwięcej, bo 121 pielęgniarek w przeliczeniu na 10 tys. mieszkańców.

Szczególnie ważny dla kobiet w wieku rozrodczym jest dostęp do położnych. W 2023 r. w województwie przypadało ich średnio 31 na 10 tys. kobiet w grupie wieku 15–49 lat (w kraju 33 położne na 10 tys. kobiet w wieku rozrodczym), tj. tyle samo ile w roku poprzednim, ale o 1 położną więcej na 10 tys. kobiet w wieku 15–49 lat niż w 2019 r.

W latach 2019–2023 dostępność farmaceutów dla mieszkańców województwa była podobna. W każdym z tych lat przypadało średnio 7 farmaceutów na 10 tys. ludności (w kraju w 2023 r. było to 8 farmaceutów na 10 tys. ludności).

W 2023 r. średnio w województwie przypadało 17 fizjoterapeutów na 10 tys. mieszkańców (w kraju 18 fizjoterapeutów na 10 tys. ludności), tj. o 1 fizjoterapeutę na 10 tys. mieszkańców więcej niż w 2022 r.

W nagłych przypadkach pomoc medyczna zapewniana jest w ramach Systemu Państwowego Ratownictwa Medycznego. W 2023 r. w województwie kujawsko-pomorskim działalność w tym zakresie prowadziły 94 zespoły ratownictwa medycznego (5,8% wszystkich w kraju), z których 12 to zespoły specjalistyczne, a 82 podstawowe. Było to o 1,1% więcej niż w roku poprzednim i o 8,0% więcej niż w 2015 r. Pomocy medycznej udzielał również 1 lotniczy zespół ratownictwa oraz 4 oddziały funkcjonujące w ramach centrum urazowego.

Dostępność świadczeń medycznych udzielanych przez zespoły ratownictwa medycznego obrazuje liczba zespołów (podstawowych i specjalistycznych) przypadająca na 100 tys. ludności. W 2023 r. wskaźnik ten dla województwa wyniósł 4,7 (w kraju 4,3). Było to o 0,1 zespołu więcej na 100 tys. ludności niż w 2022 r. i o 0,5 zespołu więcej na 100 tys. ludności niż w 2015 r.

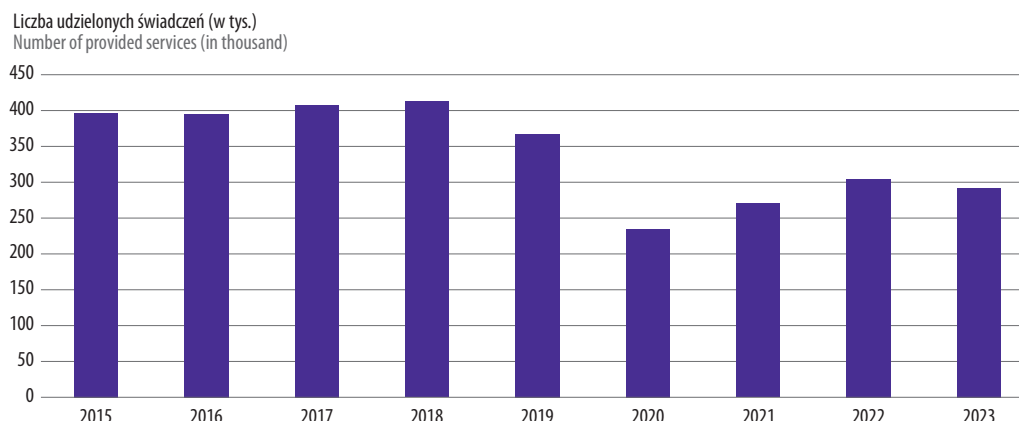
Wspomniane zespoły ratownictwa medycznego w 2023 r. zrealizowały 164,3 tys. wyjazdów na miejsce zdarzenia (5,9% wszystkich w kraju), tj. o 9,6% mniej niż rok wcześniej i o 12,4% mniej niż w 2015 r. Najczęściej pomocy udzielano w domu pacjenta (78,0% wszystkich pacjentów, którym udzielono pomocy w trakcie wyjazdów).

Ze świadczeń zdrowotnych realizowanych przez zespoły ratownictwa medycznego w omawianym roku skorzystało w województwie 164,7 tys. osób (5,9% wszystkich w kraju), tj. o 10,1% mniej niż w roku poprzednim i o 12,8% mniej niż w 2015 r. Nieco ponad połowa z nich (50,2%) udzielona została kobietom. Dzieciom i młodzieży do 18. roku życia udzielono 6,4% wszystkich świadczeń, a osobom w wieku 65 lat i więcej 49,7% świadczeń.

Kadra medyczna w zespołach ratownictwa medycznego w końcu 2023 r. liczyła 1011 osób (5,0% wszystkich w kraju), tj. o 0,9% osób mniej niż rok wcześniej, ale o 6,2% osób więcej niż w 2015 r. Dla 60,6% tych pracowników było to główne miejsce pracy. Wśród pracowników wspomnianych zespołów dominują ratownicy medyczni, którzy w 2023 r. stanowili 86,5% personelu medycznego. Było to o 0,8 p. proc. mniej niż w 2022 r. i o 16,6 p. proc. więcej niż w 2015 r. Skład zespołów uzupełniali: pielęgniarki i lekarze systemu (udział każdej z grup to po 5,9% pracujących w zespołach) i pozostali pracownicy (1,6%).

Wykres 34. Świadczenia udzielone w trybie ambulatoryjnym w szpitalnych oddziałach ratunkowych i izbach przyjęć

Chart 34. Outpatient health services provided in hospital emergency wards and admission rooms

W 2023 r. w izbach przyjęć lub szpitalnych oddziałach ratunkowych¹⁵ (SOR) w województwie kujawsko-pomorskim doraźnej pomocy medycznej w trybie ambulatoryjnym udzielono 258,6 tys. osób (6,5% wszystkich w kraju), tj. o 2,7% mniejszej liczbie osób niż w 2022 r. Ze wszystkich, którym w 2023 r. tej pomocy udzielono większość stanowili mężczyźni (51,0%). Wśród przyjętych pacjentów 24,0% stanowiły dzieci i młodzież w wieku do 18. roku życia, a 23,0% osoby w wieku 65 lat i więcej. Pacjenci leczeni ambulatoryjnie najczęściej korzystali ze świadczeń w zakresie chirurgii urazowo-ortopedycznej (22,9% leczonych).

W 2023 r. w województwie kujawsko-pomorskim łączne wydatki budżetów jednostek samorządu terytorialnego w dziale Ochrona zdrowia wyniosły 387,8 mln zł (5,5% wszystkich wydatków w tym dziale w kraju). Kwota ta zmalała w porównaniu z 2022 r. (o 3,6%), ale wzrosła w odniesieniu do 2015 r. (o 47,5%). Na przestrzeni lat 2015–2023 samorządy wydały najwięcej na ochronę zdrowia w roku 2022. W 2023 r. wydatki na ten cel stanowiły 2,0% ogólnej kwoty wydatków z budżetów samorządów (w kraju 1,8%), tj. o 0,2 p. proc. mniej niż w roku poprzednim i o 0,5 p. proc. mniej niż w 2015 r.

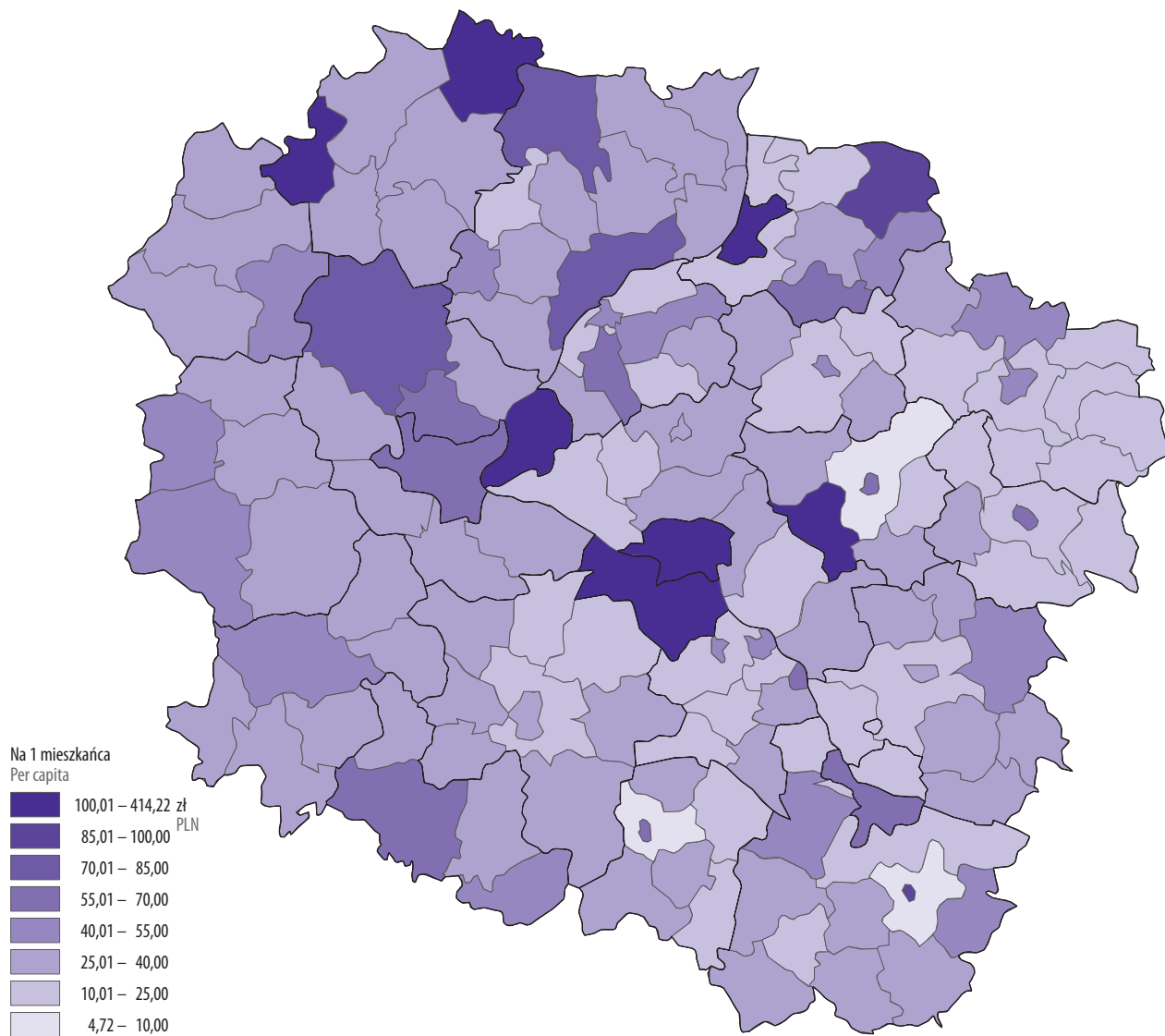
Na kwotę zagregowanych wydatków zdrowotnych w 2023 r. w największym stopniu złożyły się wydatki budżetu województwa (z udziałem 52,5%). Łączny udział wydatków budżetów gmin i miast na prawach powiatu stanowił 32,5%, przy czym większość (58,9%) przypadła na miasta na prawach powiatu. Pozostałe samorządowe wydatki na ochronę zdrowia pochodziły z budżetu powiatowego (15,0% udziału). Zarówno w skali roku, jak i w odniesieniu do 2015 r. wydatki te najbardziej zwiększyły się w budżecie województwa (odpowiednio o 12,6% i o 115,4%).

Samorządy w województwie łącznie przeznaczyły w 2023 r. na ochronę zdrowia średnio 193,71 zł w przeliczeniu na 1 mieszkańca (o 6,72 zł na 1 mieszkańca więcej niż średnio w kraju), tj. o 6,14 zł na 1 mieszkańca mniej niż w 2022 r., ale o 67,78 zł na 1 mieszkańca więcej niż w 2015 r. Na przestrzeni lat 2015–2023 wskaźnik ten był najwyższy w 2022 r.

W 2023 r. na ochronę zdrowia z budżetu województwa wydano średnio 101,76 zł na 1 mieszkańca. Łącznie z budżetów gmin i miast na prawach powiatu trafiło na ten cel 62,88 zł w przeliczeniu na 1 mieszkańca, przy czym większe kwoty przeznaczyły same miasta na prawach powiatu (średnio 103,85 zł na 1 mieszkańca). Ze wszystkich gmin w województwie, w 15 z budżetów tych jednostek samorządowych na ochronę zdrowia przeznaczono kwotę większą niż średnio w województwie. Najwięcej przeznaczono w gminie wiejskiej Wielka Nieszawka (414,22 zł na 1 mieszkańca). Z budżetów powiatów przeznaczono 29,08 zł w przeliczeniu na 1 mieszkańca.

¹⁵ Od 2019 r. działalność stacjonarna obejmuje świadczenia udzielone pacjentom hospitalizowanym w szpitalnym oddziale ratunkowym, bez względu na czas leczenia na oddziale. Zrezygnowano z podziału na działalność dzienną i działalność stacjonarną powyżej 24 godzin.

Mapa 35. Wydatki gmin i miast na prawach powiatu w dziale „Ochrona zdrowia” w 2023 r.
 Map 35. Expenditures of gminas and cities with powiat status in “Health care” division in 2023

Kultura

Culture

Na przestrzeni lat 2015–2023, rok 2023 był trzecim z kolei, w którym po okresie wprowadzonych ograniczeń w funkcjonowaniu placówek kultury związanych z pandemią COVID-19 wystąpiła w skali roku poprawa sytuacji w województwie kujawsko-pomorskim zarówno pod względem liczby imprez zorganizowanych przez instytucje kultury, jak i frekwencji wśród uczestników.

W 2023 r. wydatki samorządów województwa na kulturę i ochronę dziedzictwa narodowego zwiększyły się w porównaniu z rokiem poprzednim, ale też w odniesieniu do 2015 r. W omawianym roku jednostki samorządu terytorialnego w województwie przeznaczyły 4,0% wszystkich wydatków na kulturę i ochronę dziedzictwa narodowego, co uplasowało województwo kujawsko-pomorskie na 4. pozycji wśród wszystkich województw.

Podstawowe zadanie instytucji kultury to upowszechnianie kultury. Mieszkańcy mają możliwość korzystania ze zróżnicowanej oferty placówek działających w tym obszarze w województwie kujawsko-pomorskim.

Do najliczniejszej grupy instytucji kultury w województwie kujawsko-pomorskim należą placówki biblioteczne, tj. biblioteki publiczne wraz z filiami oraz punkty biblioteczne. Ich liczba w ostatnich latach zmalała. Według stanu na koniec grudnia 2023 r. działalność prowadziło łącznie 457 placówek bibliotecznych (5,5% wszystkich w kraju), tj. o 1,3% mniej niż w roku poprzednim i o 16,5% mniej niż w 2015 r. Ponad połowa z nich (56,9%) znajdowała się na wsiach. W obu miastach wojewódzkich, tj. w Bydgoszczy i w Toruniu, funkcjonowało łącznie 60 takich placówek.

Tablica 26. Instytucje kultury
Stan na 31 grudnia

Table 26. Culture institutions
As of 31 December

Wyszczególnienie Specification	2015	2020	2022	2023
Biblioteki publiczne i punkty biblioteczne Public libraries and library service points	547	487	463	457
Muzea i oddziały muzealne ^a Museums with branches ^a	38	48	46	45
Galerie i salony sztuki Art galleries	13	15	13	12
Teatry i instytucje muzyczne Theatres and music institutions	9	7	7	7
Centra, domy i ośrodki kultury Centre of culture and cultural centres establishments	124	126	131	130
Kluby i świetlice Clubs and community centres	97	92	89	88
Kina stałe Indoor cinemas	17	18	17	18
Ludność na 1 placówkę biblioteczną Population per 1 library establishment	3814	4172	4335	4368
Zwiedzający muzea i oddziały muzealne ^{ab} na 1000 ludności Museums and exhibition visitors ^{ab} per 1,000 population	510	256	630	679
Liczba ludności na 1 instytucję kultury ^c Number of population per 1 culture institution ^c	9440	9319	9122	9156

^a Od 2020 r. do muzeów zaliczane są wyłącznie muzea działające w oparciu o uzgodniony z ministrem właściwym do spraw kultury i ochrony dziedzictwa narodowego statut bądź regulamin, zgodnie z art. 6 ustawy z dnia 21 listopada 1996 r. o muzeach. ^b W ciągu roku. ^c Centra kultury, domy i ośrodki kultury, kluby i świetlice.

^a Starting from 2020, museums include only museums operating on the basis of a statute or regulation agreed with the minister responsible for culture and protection of national heritage, pursuant to Art. 6 of the Act of 21 November 1996 on museums. ^b During the year. ^c Centre of culture, cultural centres and establishments, clubs and community centres.

W 2023 r. z zasobów bibliotek publicznych aktywnie korzystało 217,1 tys. zarejestrowanych czytelników (4,1% wszystkich w Polsce), tj. o 4,4% więcej niż w roku poprzednim, ale o 20,4% mniej niż w 2015 r. Po-

dobnie jak w porównywanych latach, najliczniejszą grupą wśród wypożyczających w 2023 r. były osoby z grupy wieku 25–44 lata (21,1%, tj. o 3,3 p. proc. mniej niż w 2015 r.).

Wskaźnik wypożyczenia księgozbioru w 2023 r. w województwie wyniósł 20,7 woluminów na 1 czytelnika (w kraju 18,4 woluminów na 1 czytelnika). W omawianym roku przypadało średnio 582 czytelników na 1 bibliotekę publiczną. W miastach było to 1116 czytelników na 1 placówkę, tj. 4-krotnie więcej niż na wsiach.

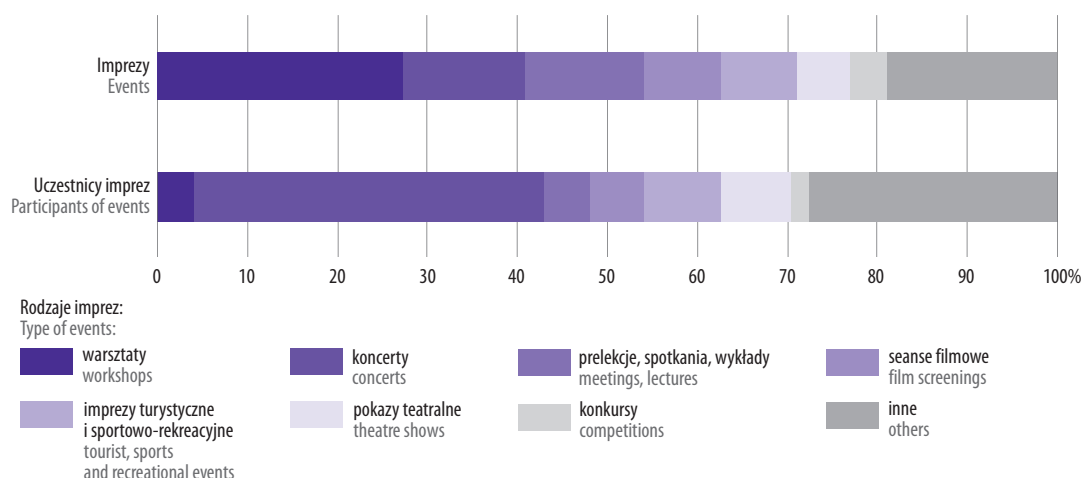
Działalność wystawienniczą w 2023 r. w województwie kujawsko-pomorskim prowadziło 45 muzeów i oddziałów muzealnych, tj. 4,6% wszystkich tego typu placówek w Polsce. W latach 2015–2023, po wyrażnym spadku w 2020 r. w skali roku liczby zwiedzających (o 58,8%), rok 2023 – był kolejnym, w którym odnotowano ich wzrost. Wystawy muzealne w omawianym roku obejrzało 1359,8 tys. osób (3,2% wszystkich zwiedzających w kraju), tj. o 7,2% więcej niż w rok wcześniej i o 27,7% więcej niż w 2015 r.

Galerie i salony sztuki prowadzące działalność wystawienniczą w 2023 r. w województwie kujawsko-pomorskim stanowiły 3,8% wszystkich tego rodzaju placówek w Polsce. Zorganizowały one we wspomnianym roku 158 wystaw (4,2% wszystkich wystaw w kraju), tj. o 6,5% mniej niż w 2022 r. i o 42,1% mniej niż w 2015 r., na których zaprezentowano 193 ekspozycje. Z oferty tych instytucji w 2023 r. skorzystało 136,8 tys. zwiedzających (3,4% wszystkich w kraju), tj. o 12,7% więcej niż rok wcześniej i o 14,4% mniej niż w 2015 r.

Działalność sceniczną w województwie kujawsko-pomorskim w 2023 r. prowadziło 7 teatrów i instytucji muzycznych posiadających własny zespół artystyczny. Zorganizowały one na obszarze całego kraju łącznie 2827 przedstawień i koncertów, tj. 4,8% wszystkich spektakli w kraju. Było to o 9,5% więcej niż rok wcześniej, ale o 8,0% mniej niż w 2015 r. Ze wszystkich przedstawień i koncertów 59,1% odbyło się w stałej sali siedziby teatru i instytucji muzycznej. We wszystkich imprezach w województwie uczestniczyło 536,4 tys. widzów (4,4% wszystkich w kraju), tj. o 27,7% więcej niż w 2022 r., ale o 12,5% mniej niż w 2015 r.

W omawianym roku działało w województwie kujawsko-pomorskim 18 kin stałych. Posiadały one 72 sale projekcyjne. Obiekty te dysponowały 14,3 tys. miejsc na widowni (4,8% miejsc w kraju). W 2023 r. w kinach stałych odbyło się 110,4 tys. seansów (5,2% wszystkich w kraju). Było to o 1,8% mniej niż w roku poprzednim, ale o 1,3% więcej niż w 2015 r. Filmy produkcji polskiej stanowiły 17,8% seansów. Wszystkie seanse w 2023 r. obejrzało łącznie 2312,7 tys. widzów (4,6% widzów kin stałych w Polsce), tj. o 14,1% więcej niż rok wcześniej, ale o 5,4% więcej niż w 2015 r. Polskie produkcje w 2023 r. obejrzało 19,0% widzów kin stałych.

Wykres 35. Struktura imprez oraz uczestników imprez organizowanych przez placówki kultury w 2023 r.
Chart 35. Structure of events organized by culture institutions and events participants in 2023

Ze wszystkich muzeów (wraz z oddziałami), galerii i salonów sztuki, kin stałych oraz teatrów i instytucji muzycznych działających w 2023 r. w województwie kujawsko-pomorskim, 43,9% zlokalizowana była w obu miastach wojewódzkich, tj. w Bydgoszczy i w Toruniu.

Placówkami prowadzącymi wielokierunkową działalność w obszarze kultury są centra kultury, domy i ośrodki kultury, kluby i świetlice. Sieć tych instytucji w końcu 2023 r. w województwie kujawsko-pomorskim liczyła łącznie 218 placówek (5,5% wszystkich w kraju), tj. o 0,9% mniej niż w roku poprzednim i o 1,4% mniej niż w 2015 r. Większość z nich prowadziła działalność na wsiach (67,4%), co wynika głównie z charakteru realizowanych zadań polegających m.in. na inicjowaniu, pobudzaniu i wspieraniu aktywności kulturalnej grup społecznych i środowisk lokalnych.

W placówkach tych w 2023 r. zorganizowano 13,0 tys. imprez (5,0% ogólnej ich liczby w kraju), tj. o 27,0% więcej niż w roku poprzednim i o 25,0% więcej niż w 2015 r. W różnorodnej ofercie imprez, najwięcej, bo blisko 1/3 stanowiły warsztaty (3,6 tys.).

W 2023 r. w zorganizowanych przez centra kultury, domy i ośrodki kultury, kluby i świetlice imprezach uczestniczyły 634 osoby w przeliczeniu na 1000 mieszkańców (w kraju 888 osób na 1000 mieszkańców), tj. więcej niż w 2022 r. (o 167 osób na 1000 mieszkańców), ale mniej w porównaniu z 2015 r. (o 125 osób na 1000 mieszkańców). Największą popularnością wśród uczestników cieszyły się koncerty, które skupiły 38,9% wszystkich uczestników imprez w omawianych placówkach kultury w województwie.

Łączne wydatki budżetów jednostek samorządu terytorialnego w województwie kujawsko-pomorskim w 2023 r. w dziale „Kultura i ochrona dziedzictwa narodowego” wyniosły 785,5 mln zł (5,6% wszystkich wydatków w tym dziale w kraju). Zwiększyły się one o zarówno w porównaniu z rokiem poprzednim (30,1%), jak i w odniesieniu do 2015 r. (140,0%).

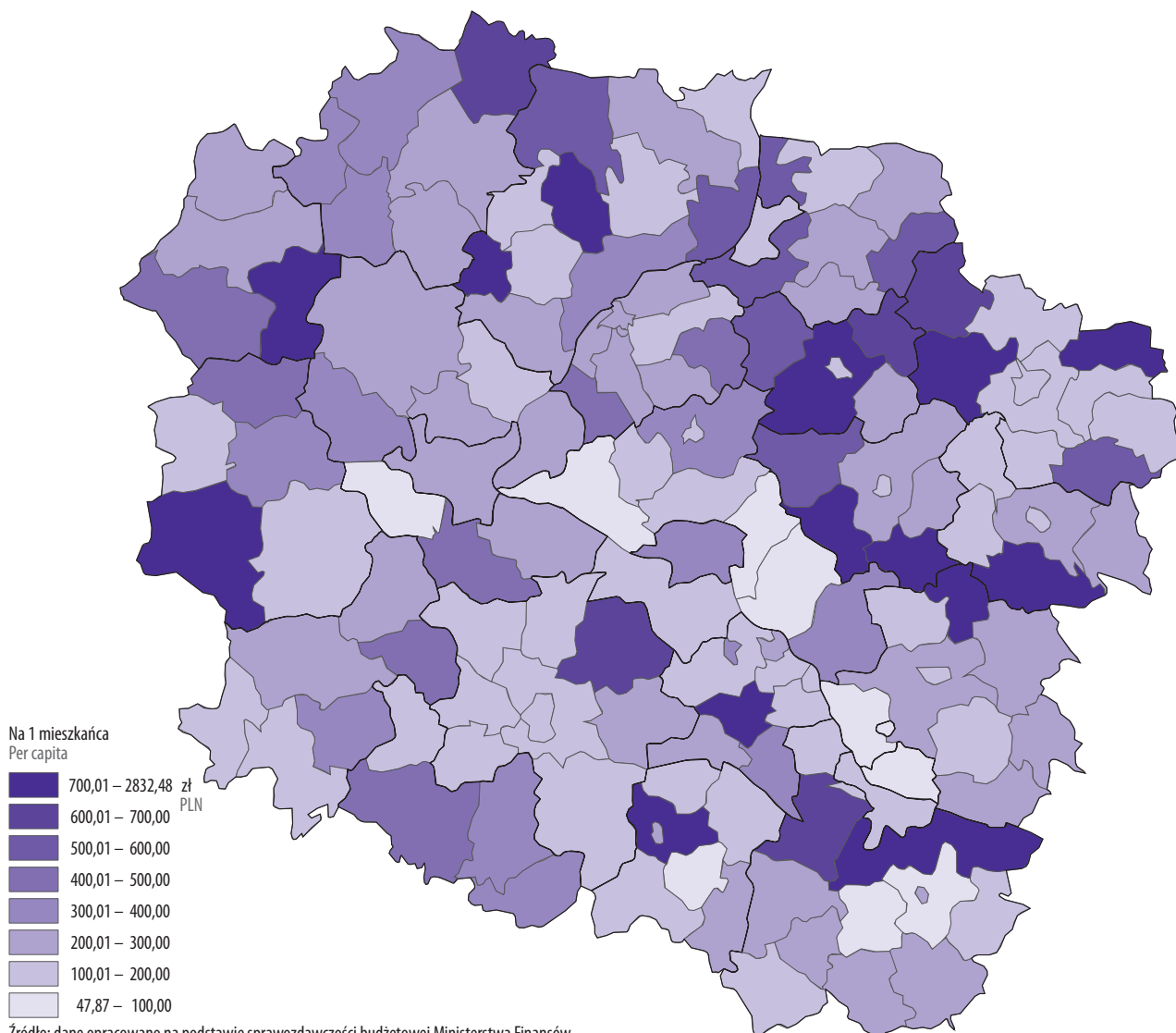
Wydatki na kulturę w 2023 r. stanowiły 4,0% ogólnej kwoty wydatków samorządów (w kraju 3,6%). Ich udział zwiększył się zarówno względem roku poprzedniego (o 0,8 p. proc.), jak i względem 2015 r. (o 0,9 p. proc.).

Na kwotę zagregowanych wydatków na kulturę w 2023 r. w największym stopniu (71,9%) złożyły się łączne wydatki gmin i miast na prawach powiatu. Udział wydatków budżetu województwa wyniósł 26,5%, a powiatowego 1,6%. Z budżetów jednostek samorządu terytorialnego, tj. powiatów, gmin i miast na prawach powiatu oraz województwa na cele związane z kulturą i ochroną dziedzictwa narodowego przeznaczono w 2023 r. w województwie kujawsko-pomorskim średnio 392,42 zł w przeliczeniu na 1 mieszkańca województwa (o 23,46 zł na 1 mieszkańca więcej niż średnio w kraju), tj. więcej o 92,26 zł na 1 mieszkańca niż w 2022 r. i więcej o 235,66 zł na 1 mieszkańca niż w 2015 r.

W 2023 r. jedynie z budżetów gmin i miast na prawach powiatu województwa kujawsko-pomorskiego, przeciętnie na kulturę i ochronę dziedzictwa narodowego wydano 282,12 zł na 1 mieszkańca. Spośród 144 gmin i miast na prawach powiatu w województwie średnio największą kwotę na omawiane cele przeznaczono w gminie wiejskiej Brzozie (2832,48 zł na 1 mieszkańca). W 50 gminach przeznaczono w przeliczeniu na 1 mieszkańca kwotę większą niż średnio w województwie. W stolicach województwa na wspomniane cele wydano odpowiednio: w Bydgoszczy 245,33 zł na 1 mieszkańca, a w Toruniu 359,11 zł na 1 mieszkańca.

Mapa 36. Wydatki gmin i miast na prawach powiatu w dziale „Kultura i ochrona dziedzictwa narodowego” w 2023 r.

Map 36. Expenditure of gminas and cities with powiat status in division “Culture and national heritage” in 2023

Źródło: dane opracowano na podstawie sprawozdawczości budżetowej Ministerstwa Finansów.
Source: data compiled on the basis of the budgetary reporting by the Ministry of Finance.

Bezpieczeństwo publiczne

Public safety

W 2024 r. w województwie kujawsko-pomorskim było 0,4% więcej wypadków drogowych niż w 2023 r. W województwie kujawsko-pomorskim w 2024 r. zjawisko przestępczości zmalało, ponieważ Policja stwierdziła w zakończonych postępowaniach przygotowawczych mniej przestępstw niż rok temu. Zmalał wskaźnik wykrywalności sprawców przestępstw, ale był wyższy niż ten w kraju. Rozmiar zjawiska przestępczości obrazuje liczba przestępstw stwierdzonych przez Policję w zakończonych postępowaniach przygotowawczych na 1000 ludności. Pod względem wartości przedstawianego wskaźnika województwo kujawsko-pomorskie znalazło się na dziesiątym miejscu. Było 39,6 wypadków na 100 tys. ludności. Wartość tego wskaźnika przedstawia województwo kujawsko-pomorskie jako bezpieczniejsze niż województwo w Polsce po województwie podlaskim (30,6 wypadków na 100 tys. ludności).

Przestępstwo stwierdzone jest zdarzeniem, co do którego w zakończonym postępowaniu przygotowawczym potwierdzono, że jest przestępstwem. Według kodeksu karnego to zbrodnia lub występki ścigany z oskarżenia publicznego lub z oskarżenia prywatnego, a według kodeksu karnego skarbowego jest przestępstwem skarbowym.

Wskaźnik wykrywalności sprawców przestępstw jest stosunkiem liczby przestępstw wykrytych w danym roku (łącznie z wykrytymi po podjęciu z umorzenia) do liczby przestępstw stwierdzonych w danym roku, powiększonej o liczbę przestępstw stwierdzonych w podjętych postępowaniach, a umorzonych w latach poprzednich z powodu niewykrycia sprawców.

Policja jest jedną z instytucji, która dba o bezpieczeństwo publiczne w kraju. Dbą o jego utrzymanie m.in. dostarczając danych statystycznych w temacie przestępczości. W województwie kujawsko-pomorskim w 2024 r. zjawisko przestępczości zmalało, ponieważ Policja stwierdziła w zakończonych postępowaniach przygotowawczych 37,8 tys. przestępstw i było to mniej o 5,5 tys. przestępstw mniej niż w 2023 r. oraz mniej o 1,0 tys. niż w 2015 r. Liczba przestępstw na przestrzeni lat 2015-2024 zmieniała się z liczby 38,8 tys. przestępstw w 2015 r. do 37,1 w 2016 r. Później w latach: 2017 i 2018 wzrosła w stosunku rocznym odpowiednio o: 334 przestępstwa i 6,1 tys. przestępstw. W 2019 r. i 2020 r. Policja stwierdziła mniej przestępstw niż w latach poprzedzających o: 5,3 tys. i 1,1 tys. W latach 2021 i 2022 ich liczba wzrosła o 3,7 tys. i 4,5 tys. aby w 2023 r. zmaleć o 2,0 tys. do wartości 43,3 tys. Przestępstwa w województwie kujawsko-pomorskim w 2024 r. stanowiły 4,9% wszystkich w kraju (rok wcześniej 5,5%).

Rozmiar zjawiska przestępczości obrazuje liczba przestępstw stwierdzonych przez Policję w zakończonych postępowaniach przygotowawczych na 1000 ludności. W 2024 r. w województwie kujawsko-pomorskim stwierdzono 19,0 przestępstw w przeliczeniu na 1000 ludności (w kraju 20,6), tj. o 2,6 przestępstwa mniej niż w roku poprzednim i o 0,4 przestępstwa więcej niż w 2015 r. Pod względem wartości przedstawianego wskaźnika województwo kujawsko-pomorskie znalazło się na dziesiątym miejscu.

Spośród powiatów i miast na prawach powiatu, w powiecie chełmińskim wystąpiła najwyższa wartość omawianego wskaźnika i stwierdzono tam 27,9 przestępstw na 1000 ludności. W 2023 r. wskaźnik był najwyższy we Włocławku z wartością 67,8 przestępstw na 1000 ludności, a w 2015 r. w Toruniu – 35 przestępstw na 1000 ludności.

W 2024 r. w Bydgoszczy i Toruniu poziom przestępczości utrzymał się na poziomie 24,2 przestępstw i 24,1 przestępstw stwierdzonych przez Policję na 1000 mieszkańców. W powiecie grudziądzkim wskaźnik ten był najniższy w każdym roku z lat od 2015 do 2024 z wartością w 2024 r. 11,1 przestępstw stwierdzonych na 1000 ludności.

W latach 2015-2024 w ogólnej liczbie przestępstw stwierdzonych przez Policję w województwie kujawsko-pomorskim dominowały przestępstwa o charakterze kryminalnym. W kategorii przestępstw kryminalnych znajduje się kradzież mienia, pojazdu, kradzież z włamaniem, rozbój i wymuszenie rozbójnicze, uszkodzenie ciała, bójka oraz pobicie. W 2024 r. sklasyfikowano 21,4 tys. przestępstw kryminalnych, tj. 56,5% wszystkich w województwie (stanowiły 5,1% przestępstw o tym charakterze w Polsce) i mniej o 2,0 tys. niż w 2023 r. Spośród powiatów i miast na prawach powiatu to w Bydgoszczy stwierdzono najwięcej przestępstw o charakterze kryminalnym – 4,0 tys., a najmniej w powiatach grudziądzkim i wąbrzeskim – po 179 przestępstw.

Przestępstw o charakterze gospodarczym w województwie w 2024 r. było 10,6 tys. i stanowiły 28,0% wszystkich jakie stwierdzono w województwie, a udział ich był o 3,9 p. proc. mniejszy niż w 2023 r. Na przestrzeni lat 2015-2024 spadek ilości przestępstw o charakterze gospodarczym miał miejsce jeszcze w latach 2016 i 2019. Rozpatrując powiaty i miasta na prawach powiatu, to w mieście wojewódzkim Bydgoszczy stwierdzono ich najwięcej – 3,1 tys. i stanowiły 29,3% gospodarczych w województwie. W zeszłym roku najwięcej tego typu przestępstw było we Włocławku (32,1%). Najmniej przestępstw z kategorii gospodarczych stwierdzono w powiecie mogileńskim – było tam 71 przypadków.

W 2024 r. w województwie stwierdzono 3,3 tys. przestępstw przeciwko bezpieczeństwu powszechnemu i bezpieczeństwu w komunikacji razem i było ich mniej o niecałe 0,5 tys. niż w 2023 r. Wśród powiatów i miast na prawach powiatu najwięcej stwierdzono ich w Bydgoszczy – 394, o 46 mniej niż w 2023 r., kiedy to także Bydgoszcz była miejscem, w którym było ich najwięcej.

Najmniej w powiatach radziejowskim i wąbrzeskim – po 67 przestępstw. Samych przestępstw drogowych Policja odnotowała 3,0 tys. Ich liczba zmniejszyła się o 356 przestępstw w porównaniu z 2023 r. W Bydgoszczy odnotowano najwięcej – 11,3% wszystkich drogowych w województwie. Najmniej w powiecie radziejowskim – 2,1%.

Wskaźnikiem świadczącym o skali bezpieczeństwa jakie zapewnia Policja jest wskaźnik wykrywalności sprawców przestępstw. W 2024 r. w województwie kujawsko-pomorskim wyniósł 76,5% i był niższy o 2,6 p. proc. niż w 2023 r. i o 10,3 p. proc. wyższy niż w 2015 r. W kraju jego wartość w 2024 r. wyniosła 69,8%. Rozpatrując lata od 2015 r. do 2023 r. z roku na rok polepszała się wykrywalność przestępstw lub utrzymywała na tym samym poziomie jak w latach 2020 i 2021 z wartością 74,3%, z wyłączeniem 2019 r., kiedy wykrywalność spadła o 4,4 p. proc.

Wykrywalność przestępstw kryminalnych, gospodarczych oraz przeciwko bezpieczeństwu powszechnemu i bezpieczeństwu w komunikacji razem wyniosła odpowiednio: 77,9%, 67,8% oraz 98,9%. W województwie odnotowano wyższe wartości wykrywalności sprawców przestępstw niż w kraju dla przestępstw z kategorii kryminalnych – o 11,8 p. proc. oraz bezpieczeństwa powszechnego i bezpieczeństwa w komunikacji razem – o 0,6 p. proc. Wskaźnik dla przestępstw z kategorii gospodarczych w Polsce był wyższy niż w województwie i wyniósł 70,2%.

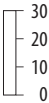
Spośród 19 powiatów i 4 miast na prawach powiatu w województwie najwyższą wartość wskaźnika wykrywalności sprawców przestępstw w 2024 r. odnotowano w powiecie brodnickim – 89,3% (rok temu także z wartością 89,8%). W Toruniu zaś najniższą wykrywalność – ze wskaźnikiem 66,9%. W zeszłym roku najmniejszą wykrywalność stwierdzono w powiecie grudziądzkim – 66,5%. Dla przestępstw kryminalnych największa wykrywalność wystąpiła w powiecie golubsko-dobrzyńskim – 90,7%. Najmniejsza, tak jak w 2023 r. w powiecie grudziądzkim z wartością 65,6% (rok temu – 57,3%). W przestępstwach o charakterze gospodarczym najwyższą wykrywalność odnotowano w powiecie brodnickim – 91,8%, a najniższą w powiecie tucholskim z wartością 48,5%. W przestępstwach sklasyfikowanych przeciwko bezpieczeństwu powszechnemu i bezpieczeństwu w komunikacji razem wykrycie sprawców przestępstw było prawie 100% (najniższe – 96,6% we Włocławku, najwyższe, ale nie stuprocentowe wynoszące 99,4% w powiatach aleksandrowskim, inowrocławskim i świeckim), a dla ośmiu powiatów stuprocentowe.

Dane o **wypadkach drogowych** pochodzą z Systemu Ewidencji Wypadków i Kolizji (SEWiK) prowadzonego przez Komendę Główną Policji i obejmują zdarzenia mające związek z ruchem pojazdów na drogach publicznych, w wyniku których nastąpiła śmierć lub uszkodzenie ciała osób.

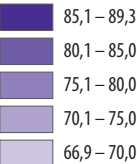
Za **śmiertelną ofiarę wypadku drogowego** uważa się osobę zmarłą w wyniku doznanych obrażeń na miejscu wypadku lub w ciągu 30 dni. Za **ranną ofiarę wypadku drogowego** uznaje się osobę, która doznała obrażeń ciała i otrzymała pomoc lekarską.

Mapa 37. Zagrożenie przestępczością^a w 2024 r.
Map 37. Crime risk^a in 2024

Przestępstwa stwierdzone przez Policję
w zakończonych postępowaniach
przygotowawczych na 1000 ludności
Ascertained crimes by the Police
in completed preparatory proceedings
per 1000 population

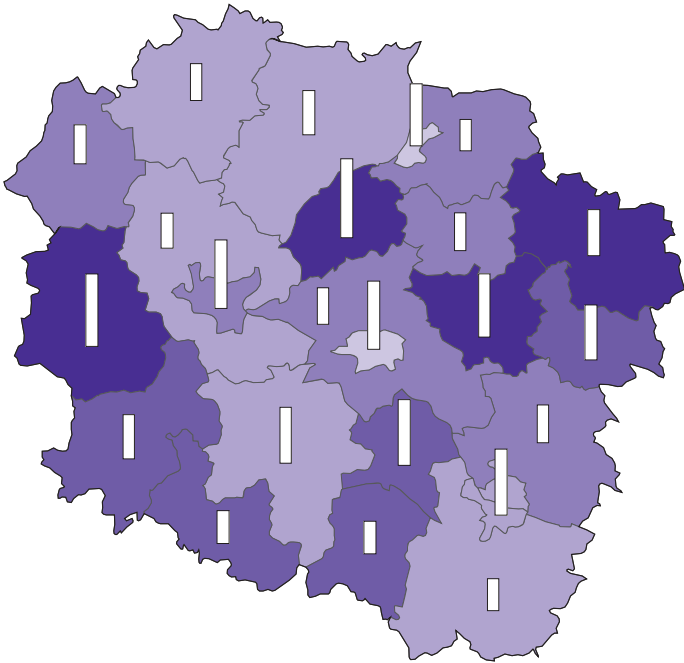

Wskaźnik wykrywalności
sprawców przestępstw
stwierdzonych przez Policję w %
Rates of detectability
of delinquents in ascertained
crimes by the Police in %

^a Bez czynów karalnych popełnionych przez nieletnich.
^a Excluding punishable acts committed by juveniles.

Źródło: dane Komendy Głównej Policji.
Source: data of the National Police Headquarters.

O bezpieczeństwo na drogach dba m.in. Policja. Zapewnia je rejestrując liczbę kolizji, wypadków drogowych, ofiar śmiertelnych, rannych czy zniszczenia mienia. Wypadek drogowy to zdarzenie w ruchu lądowym, w którym uczestniczy co najmniej jedna osoba. To osobą jest kierowca, pasażer lub pieszy. W wyniku wypadku drogowego uczestnik zostaje ranny lub umiera. Kolizja drogowa jest zdarzeniem, w skutek którego nikt nie ponosi śmierci, ani nie doznaje urazu, a szkodzie ulega jedynie mienie.

Tablica 27. Wypadki drogowe^a oraz ich skutki
Table 27. Road accidents^a and their results

Wyszczególnienie Specification	2015	2020	2023	2024
Wypadki Accidents	1008	827	785	788
Ofiary śmiertelne Fatalities	153	134	108	124
na 100 wypadków per 100 road accidents	15,2	16,2	13,8	15,7
Ranni Injured	1135	859	857	899
na 100 wypadków per 100 road accidents	112,6	103,9	109,2	114,1

^a Zarejestrowane przez Policję.
Źródło: dane Komendy Głównej Policji.
^a Registered by the Police.
Source: data of the National Police Headquarters.

W 2024 r. w województwie kujawsko-pomorskim doszło do 788 wypadków drogowych (3,7% wypadków drogowych w kraju – 10. lokata w Polsce), tj. o 0,4% więcej niż w 2023 r. i o 21,8% mniej niż w 2015 r. W 2024 r. Policja stwierdziła 23,6 tys. kolizji drogowych i więcej o 9,5% niż w 2023 r. oraz o 3,5% więcej niż w 2015 r. W Bydgoszczy doszło do 20,6% kolizji drogowych regionu.

W wyniku wypadków drogowych w województwie ucierpiały 1023 osoby, więcej o 6,0% osób niż w 2023 r. i mniej o 20,6% niż w 2015 r.

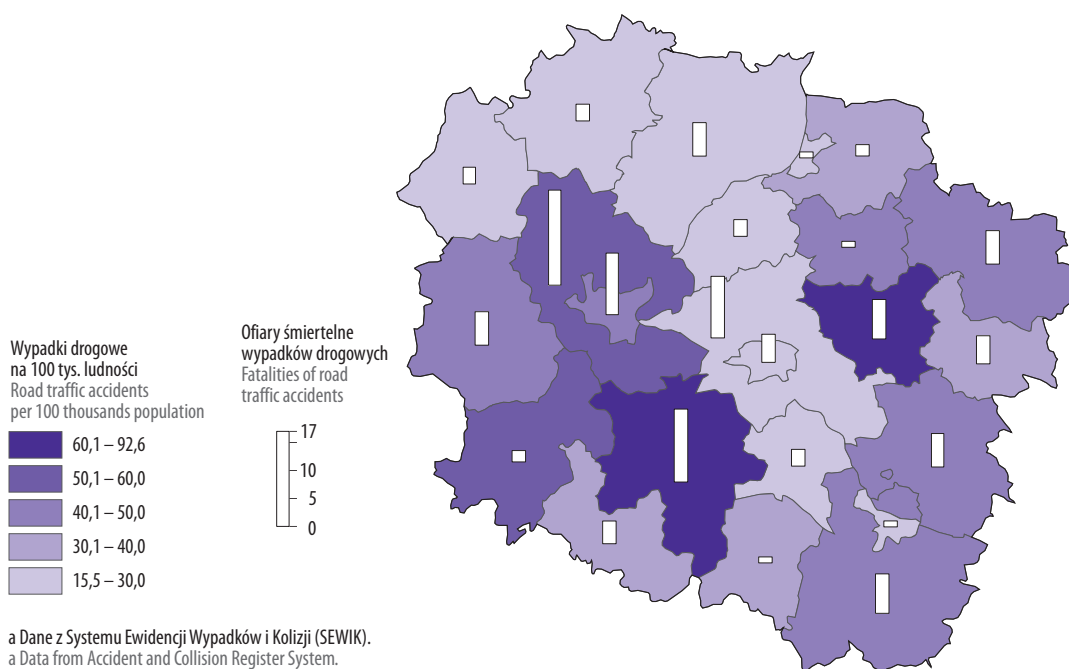
W okresie od 2015 r. do 2022 r. zmniejszyła się liczba osób, które w wyniku wypadku drogowego zostały ranne lub poniosły śmierć. Ofiary śmiertelne stanowiły 12,1% wszystkich osób poszkodowanych w wyniku wypadku drogowego i było ich o 14,8% więcej niż w 2023 r. i o 19,0% mniej niż w 2015 r.

W całym analizowanym okresie, tj. 2015-2024, liczba rannych wzrosła w 2015 r., 2021 r. i 2024 r. w stosunku do roku poprzedniego odpowiednio o: 2,1%, 0,8% oraz 4,9%.

W 2024 r. spośród powiatów i miast na prawach powiatu województwa najwięcej ofiar śmiertelnych wypadków drogowych odnotowano w powiecie bydgoskim – 17 ofiar śmiertelnych. W 2024 r. do największej liczby wypadków drogowych doszło w Bydgoszczy (17,3% wypadków). Najmniej wypadków drogowych stwierdzono w powiecie sępoleńskim (6), a kolizji w powiecie radziejowskim (207).

Mapa 38. Bezpieczeństwo na drogach^a w 2024 r.

Map 38. Road safety^a in 2024

^a Dane z Systemu Ewidencji Wypadków i Kolizji (SEWIK).
a Data from Accident and Collision Register System.

Źródło: dane Komendy Głównej Policji.
Source: data of the National Police Headquarters.

Stan bezpieczeństwa na drogach obrazuje liczba wypadków drogowych przypadająca na 100 tys. ludności. W 2024 r. było 39,6 wypadków na 100 tys. ludności. Wartość tego wskaźnika przedstawia województwo kujawsko-pomorskie jako bezpieczne województwo w Polsce po województwie podlaskim (30,6 wypadków na 100 tys. ludności). W 2024 r. najbardziej bezpiecznym powiatem był powiat sępoleński (15,5 wypadków na 100 tys. ludności), a najmniej – powiat golubsko-dobrzyński (92,6 wypadków na 100 tys. ludności).

Innym wskaźnikiem obrazującym stan bezpieczeństwa na drogach jest ilość ofiar śmiertelnych na 100 wypadków drogowych. W województwie kujawsko-pomorskim wskaźnik ten wyniósł 15,7, rok wcześniej 13,8, a w 2015 r. – 15,2. Najwięcej ofiar śmiertelnych na 100 wypadków drogowych przypadło w powiecie sępoleńskim z wartością 50,0, a najbardziej bezpiecznym powiatem był Włocławek – 4,2 ofiary śmiertelne na 100 wypadków drogowych.

Kolejnym wskaźnikiem obrazującym stan bezpieczeństwa na drogach jest liczba rannych na 100 wypadków. W 2024 r. w województwie było 114,1 osób rannych na 100 wypadków drogowych. W 2024 r. najmniej bezpiecznym powiatem był powiat sępoleński (216,7 osób rannych na 100 wypadków), a najbardziej bezpiecznym – powiat chełmiński (75,0 osób rannych na 100 wypadków).

Społeczeństwo informacyjne
Information society

W 2024 r. zwiększył się odsetek gospodarstw domowych z dostępem do Internetu, również z niego korzystających (w tym regularnie). Zwiększył się udział osób korzystających z usług administracji publicznej za pomocą Internetu. Wzrosło zainteresowanie zamawianiem towarów lub usług do użytku prywatnego.

W 2024 r. dostęp do Internetu w województwie kujawsko-pomorskim posiadało 97,5% gospodarstw domowych (w Polsce o 1,6 p. proc. mniej), w których mieszkała co najmniej jedna osoba w wieku 16–74 lata. Oznacza to więcej zarówno w odniesieniu do 2023 r. (o 3,8 p. proc.), jak i do 2015 r. (o 31,5 p. proc.).

W 2024 r. w województwie zwiększył się odsetek osób korzystających z Internetu w odniesieniu do 2023 r., jak i do 2015 r., do wartości 89,3% (odpowiednio o 3,8 p. proc. i o 25,4 p. proc.). Odsetek osób regularnie korzystających z Internetu również wzrósł z 83,6% w 2023 r. do 87,0% w 2024 r., a w odniesieniu do 2015 r. wzrósł o 31,1 p. proc. W 2024 r. oba wskaźniki były niższe od notowanych w Polsce (odpowiednio o 2,2 p. proc. i o 0,6 p. proc.).

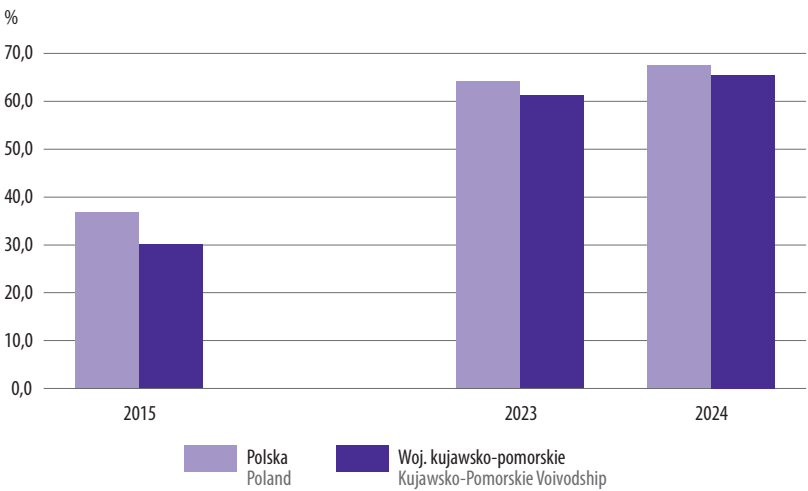
Tablica 28. Gospodarstwa domowe posiadające dostęp do Internetu w domu oraz osoby korzystające z Internetu
Table 28. Households with access to the Internet at home and Internet users

Wyszczególnienie Specification	2015	2020	2023	2024
Odsetek gospodarstw domowych ^a posiadających dostęp do Internetu w domu Percentage of households ^a with access to the Internet at home	66,0	90,6	93,7	97,5
Odsetek osób ^b korzystających z Internetu Percentage of individuals ^b using the Internet	63,9	88,9	85,5	89,3
Odsetek osób ^b regularnie (co najmniej raz w tygodniu) korzystających z Internetu Percentage of individuals ^b using the Internet regularly (at least once a week)	55,9	84,1	83,6	87,0

a Dane dotyczą gospodarstw domowych z osobami w wieku 16–74 lata. b Osoby w wieku 16–74 lata.
a Data concern households with persons aged 16–74. b Persons aged 16–74.

Wykres 36. Osoby^a zamawiające przez Internet towary lub usługi do użytku prywatnego w ciągu ostatnich 12 miesięcy
Chart 36. Individuals^a ordering goods or services via the Internet for private use during the last 12 months

Chart 36. Individuals^a ordering goods or services via the Internet for private use during the last 12 months

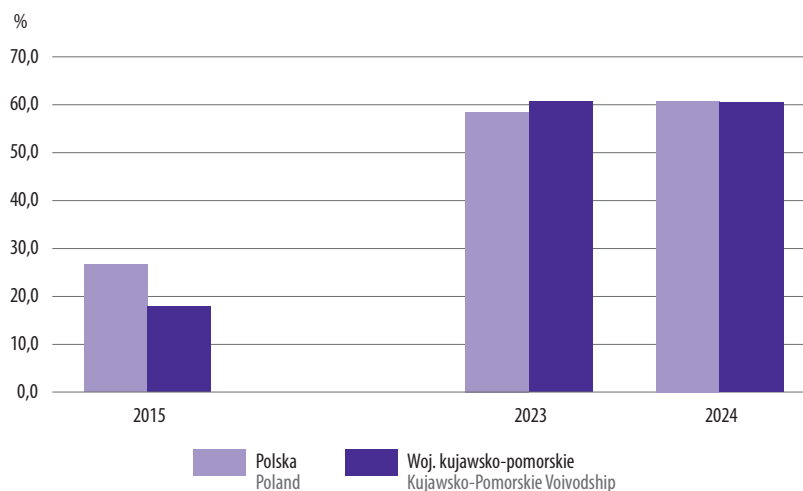
a Osoby w wieku 16–74 lata.
a Persons aged 16–74.

W 2024 r. w województwie kujawsko-pomorskim osoby zamawiające przez Internet towary lub usługi do użytku prywatnego w ciągu ostatnich 12 miesięcy stanowiły 65,4% ogólnej liczby osób w wieku 16–74 lata (w Polsce – 67,4%). Wskaźnik ten był wyższy w odniesieniu do 2023 r. (o 4,0 p. proc.), jak i w porównaniu z 2015 r. – o 35,3 p. proc. (w Polsce wzrost o 30,5 p. proc.).

W 2024 r. w województwie kujawsko-pomorskim osoby korzystające w ciągu ostatnich 12 miesięcy od momentu przeprowadzenia badania z usług administracji publicznej przez Internet stanowiły 60,8% ogólnej liczby osób w wieku 16–74 lata (w Polsce – 61,0%). Wskaźnik ten wzrósł zarówno w odniesieniu do 2022 r., jak i do 2015 r. (odpowiednio o 0,2 p. proc. i o 43,0 p. proc.). W Polsce w odniesieniu do 2023 r. nastąpił wzrost o 2,5 p. proc., a w porównaniu z 2015 r. odnotowano wzrost o niższej niż w województwie dynamice przyrostu, tj. o 34,4 p. proc. W przypadku osób korzystających z Internetu w celu wyszukiwania informacji na stronach administracji publicznej – w województwie w porównaniu z 2023 r. nastąpił wzrost zainteresowania tą usługą o 5,1 p. proc., do wartości 37,0%, podczas gdy w Polsce odsetek osób korzystających z tej dziedziny e-administracji wyniósł 34,0%, o 1,2 p. proc. więcej względem poprzedniego roku.

Wykres 37. Osoby^a korzystające z usług administracji publicznej za pomocą Internetu w ciągu ostatnich 12 miesięcy

Chart 37. Individuals^a using e-government services during the last 12 months

^a Osoby w wieku 16–74 lata.
^a Persons aged 16–74.

Aktywność społeczna

Social activity

W województwie kujawsko-pomorskim w latach 2015-2024 zwiększała się liczba fundacji, stowarzyszeń i organizacji społecznych wpisanych do rejestru REGON. W 2024 r. było ich o 402 więcej niż w roku poprzednim. Wskaźnik liczby podmiotów na 10 tys. ludności wyniósł 44,0.

Według stanu na 31 grudnia 2024 r. w województwie kujawsko-pomorskim było 8,7 tys. fundacji, stowarzyszeń i organizacji społecznych wpisanych do rejestru REGON (4,9% wszystkich w kraju), tj. o 4,8% więcej niż w roku poprzednim i o 35,4% więcej niż w 2015 r. Pod względem liczby omawianych organizacji województwo kujawsko-pomorskie znalazło się na 10. pozycji w kraju.

Średnio w województwie przypadało 44,0 fundacji, stowarzyszeń i organizacji społecznych na 10 tys. ludności (41,7 w 2023 r., a 30,9 w 2015 r.). W Polsce wskaźnik liczby podmiotów na 10 tys. ludności wyniósł 47,4 (w 2023 r. wyniósł 45,6, natomiast w 2015 r. 35,1).

**Tablica 29. Fundacje, stowarzyszenia i organizacje społeczne wpisane do rejestru REGON
Stan na 31 grudnia**

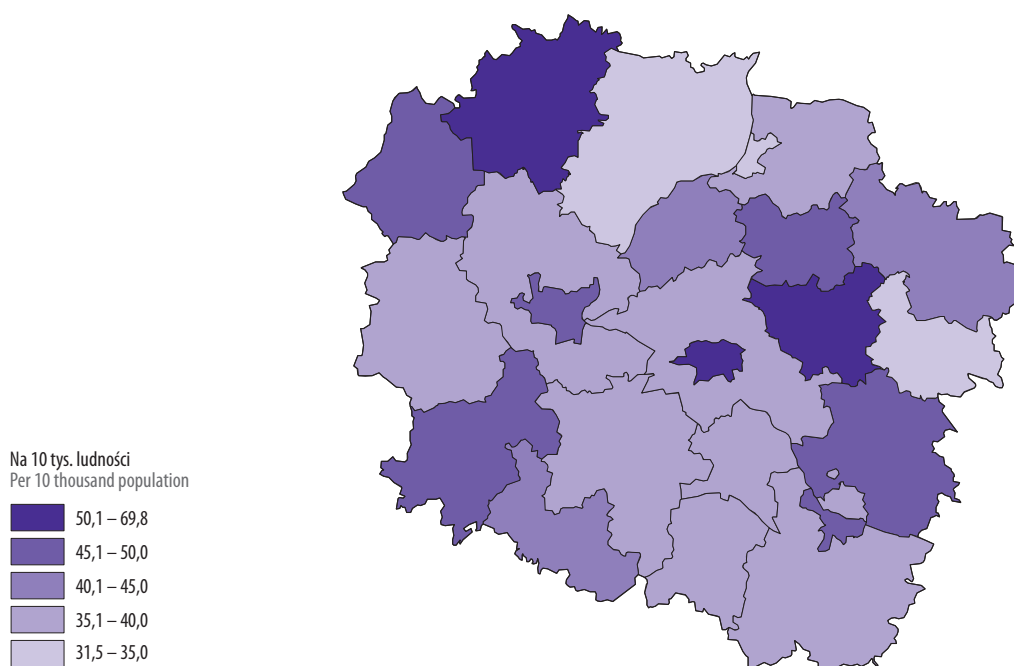
Table 29. Foundations, associations and social organizations entered in the REGON register
As of 31 December

Wyszczególnienie Specification	2015	2020	2023	2024
Ogółem Total	6448	7285	8331	8733
na 10 tys. ludności per 10 thousand population	30,9	35,9	41,7	44,0

Spośród powiatów i miast na prawach powiatów najwięcej fundacji, stowarzyszeń i organizacji społecznych w przeliczeniu na 10 tys. ludności działało w Toruniu (69,8). Mniejsze wartości wystąpiły w powiatach golubsko-dobrzyńskim (50,9), tucholskim (50,7) i wąbrzeskim (49,1). Najmniej omawianych organizacji na 10 tys. mieszkańców było w Grudziądzu (31,5) oraz w powiatach rypińskim (31,6), świeckim (34,1) i toruńskim (35,6).

**Mapa 39. Fundacje, stowarzyszenia i organizacje społeczne wpisane do rejestru REGON w 2024 r.
Stan na 31 grudnia**

Map 39. Foundations, associations and social organizations entered in the REGON register in 2024
As of 31 December

Dane o **organizacjach non-profit** opracowano na podstawie dwóch badań statystyki publicznej:

- SOF-1 – Sprawozdania z działalności fundacji, stowarzyszeń i podobnych organizacji społecznych,
- SOF-4s – Sprawozdania z działalności samorządu gospodarczego i zawodowego.

W 2022 r. na terenie województwa kujawsko-pomorskiego liczba organizacji non-profit wyniosła 5,7 tys., stanowiąc 4,9% wszystkich w kraju. Średnia liczba ich członków będących osobami fizycznymi wyniosła 82 osoby. Spośród organizacji ekonomii społecznej (5,1 tys.) według głównej dziedziny działalności najczęściej należało do dziedziny Sport, turystyka, rekreacja, hobby (1,4 tys.).

Rozdział 6

Chapter 6

Gospodarka

Economy

6.1. Produkt krajowy brutto

6.1. Gross domestic product

Według wstępnych szacunków w województwie kujawsko-pomorskim produkt krajowy brutto w 2023 r. wzrósł w stosunku do 2022 r., ale w mniejszym stopniu niż PKB wzrósł w kraju. Wartość PKB przypadająca na 1 mieszkańca województwa stanowiła 80,4% PKB przypadającego średnio na mieszkańca Polski.

W 2022 r. zróżnicowanie PKB na 1 mieszkańca pomiędzy podregionami zmniejszyło się w porównaniu z 2021 r. Największy wkład (45,8%) w tworzeniu PKB województwa miał podregion bydgosko-toruński. W podregionie tym odnotowano najwyższą wartość PKB na 1 mieszkańca (80825 zł).

W województwie kujawsko-pomorskim w 2022 r. największą część wartości dodanej brutto (29,4%) wygenerowały jednostki z sekcji Przemysł. Wydajność pracy wyniosła 169019 zł; było to mniej o 8,5% niż w kraju i więcej 18,7% niż w 2021 r. w województwie.

Produkt krajowy brutto (PKB) przedstawia końcowy rezultat działalności wszystkich podmiotów gospodarki narodowej. Produkt krajowy brutto równa się sumie wartości dodanej brutto wytworzonej przez wszystkie krajowe jednostki instytucjonalne powiększonej o podatki od produktów i pomniejszonej o dotacje do produktów. Produkt krajowy brutto jest liczony w cenach rynkowych.

Na podstawie wstępnego szacunku w 2023 r. wartość produktu krajowego brutto (PKB) wyniosła w województwie kujawsko-pomorskim 143098 mln zł. Oznacza to w stosunku do 2022 r. wzrost w cenach bieżących o 5,9%, a w stosunku do 2021 r. – wzrost o 23,4% (w Polsce wzrost odpowiednio o 9,7% i o 27,8%). Produkt krajowy brutto wytworzony w województwie kujawsko-pomorskim stanowił 4,2% wartości PKB wytworzonego w Polsce (4,4% w 2022 r. i w 2021 r.).

Jednym z podstawowych mierników wykorzystywanych do określania rozwoju społeczno-ekonomicznego danego obszaru jest PKB przeliczony na 1 mieszkańca. W 2023 r. w województwie kujawsko-pomorskim PKB na 1 mieszkańca (72672 zł) według wstępnych szacunków wzrósł w cenach bieżących o 6,7% w stosunku do roku poprzedniego. Wartość PKB na 1 mieszkańca województwa stanowiła 80,4% PKB przypadającego na 1 mieszkańca Polski (w 2022 r. było to 83,0%, a w 2021 r. 82,1%). W województwie kujawsko-pomorskim PKB był niższy o 48,9% od wartości najwyższego PKB odnotowanego w województwie mazowieckim.

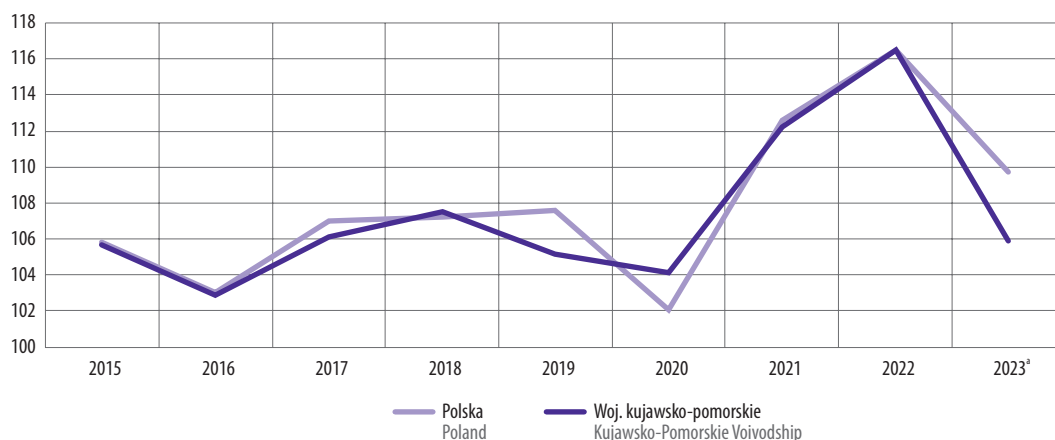
Wartość PKB na 1 mieszkańca w województwie kujawsko-pomorskim w 2022 r. wyrażona w PPS (standardzie siły nabywczej)¹ stanowiła 65% średniej w Unii Europejskiej², tak samo jak w 2021 r.

¹ Źródło: Baza danych Eurostatu, Database - Eurostat, dane pobrano dnia 9 kwietnia 2025 r. Dane będą przedmiotem dalszej rewizji, zgodnie z rekomendacjami Zharmonizowanej Europejskiej Polityki Rewizji (HERP).

² W latach 2021–2022 r. UE 27.

Wykres 38. Dynamika produktu krajowego brutto (ceny bieżące)
Rok poprzedni=100

Chart 38. Indices of gross domestic product (current prices)
 Previous year=100

a Wstępny szacunek.
 a Preliminary estimate.

W 2022 r. widoczne było zróżnicowanie w tworzeniu produktu krajowego wewnątrz województwa kujawsko-pomorskiego. Największy wkład (45,8%) w tworzeniu PKB województwa miał podregion bydgosko-toruński (w 2021 r. 47,0%). W 2022 r. udział podregionu bydgosko-toruńskiego w tworzeniu krajowej wartości PKB wyniósł 2,0%, (2,1% w 2021 r.).

W tworzeniu PKB województwa zwiększył się w porównaniu z 2021 r. udział podregionów: grudziądzkiego (w 2022 r. wzrost o 0,4 p. proc., tj. do 16,7%), włocławskiego (o 0,4 p. proc, tj. do 14,5%), inowrocławskiego (o 0,4 p. proc, tj. do 14,2%). Udział podregionu świeckiego w analizowanym okresie nie uległ zmianie (wyniósł 8,8%).

Do przeliczeń danych **na 1 mieszkańca** przyjęto ludność spełniającą kryterium rezydencji według definicji Rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 549/2013 z dnia 21 maja 2013 r. w sprawie europejskiego systemu rachunków narodowych i regionalnych w Unii Europejskiej (ESA 2010), zakładającej okres przebywania osoby na terytorium ekonomicznym danego państwa przez jeden rok lub dłużej. Liczba ludności została przeliczona według stanu w dniu 30 czerwca. Dane o liczbie ludności rezydującej od 2022 r. uwzględniają dane dotyczące ludności ukraińskiej.

W 2022 r. najwyższą wartość PKB na 1 mieszkańca odnotowano w podregionie bydgosko-toruńskim (80825 zł). Produkt krajowy brutto wytworzony w tym podregionie był wyższy od wytworzonego w województwie o 18,6% (w 2021 r. o 23,1%).

Poniżej średniej wartości PKB na 1 mieszkańca w województwie znalazły się pozostałe podregiony:

- świecki, z wartością 67096 zł – niższy o 1,5% niż w województwie (w 2021 r. niższy o 2,3%),
- grudziądzki, z wartością 61638 zł – niższy o 9,5% niż w województwie (w 2021 r. niższy o 12,5%),
- włocławski, z wartością 58851 zł – niższy o 13,6% (w 2021 r. niższy o 17,0%),
- inowrocławski, z wartością 56170 zł – niższy o 17,6% (w 2021 r. niższy o 19,8%).

We wszystkich podregionach województwa notowano PKB na 1 mieszkańca na poziomie niższym w stosunku do średniej krajowej. Odchylenie wahało się od 31,6% poniżej średniej krajowej w podregionie inowrocławskim do 1,5% w podregionie bydgosko-toruńskim. W 2021 r. wahało się od 34,1% poniżej krajowego PKB w podregionie inowrocławskim do 19,7% w podregionie świeckim. W podregionie bydgosko-toruńskim odchylenie wyniosło 1,1% powyżej krajowego PKB.

Zróżnicowanie produktu krajowego brutto na 1 mieszkańca województwa pomiędzy podregionami zmniejszyło się w odniesieniu do 2021 r. Świadczy o tym wskaźnik dyspersji PKB na 1 mieszkańca na poziomie podregionów dla województwa kujawsko-pomorskiego, który zmniejszył się z 17,7% w 2021 r. do 14,4% w 2022 r.

Wykres 39. Produkt krajowy brutto na 1 mieszkańca według podregionów (ceny bieżące)
Odchylenia względne od przeciętnej wartości w kraju

Chart 39. Gross domestic product per capita by subregions (current prices)
 Relative deviations from the national average value

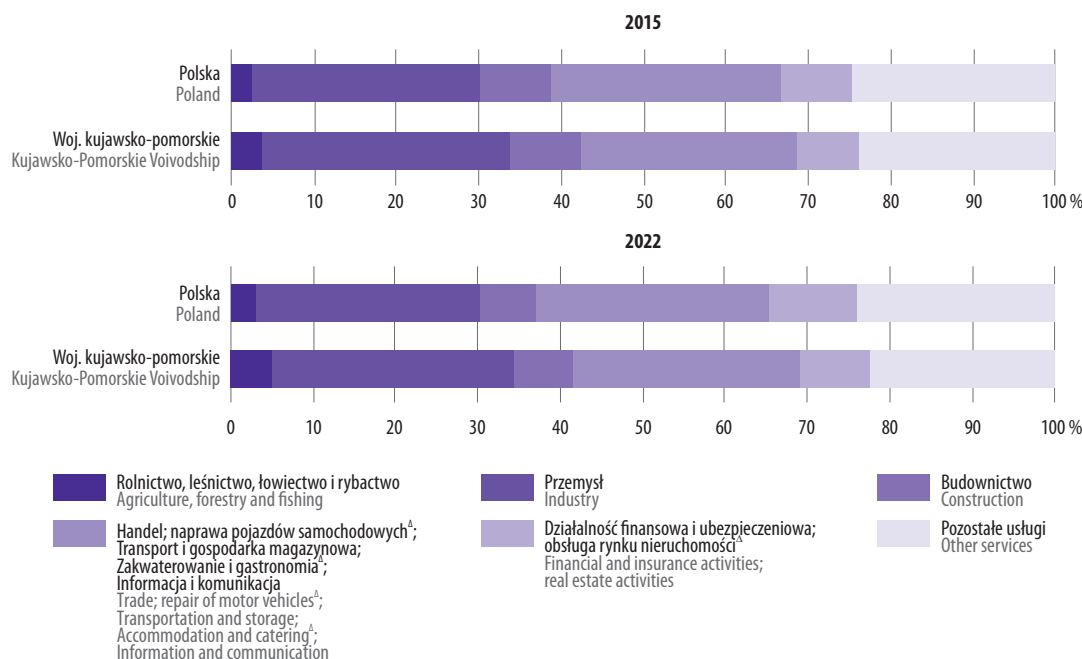
Wskaźnik dyspersji (miara zróżnicowania) regionalnego PKB na 1 mieszkańca na poziomie podregionów (NUTS 3) został obliczony jako suma wartości bezwzględnych różnic między wartościami dla podregionów danego województwa a wartością PKB na 1 mieszkańca dla tego województwa, ważonych udziałem liczby ludności rezydującej poszczególnych podregionów w województwie, wyrażona w procentach PKB na 1 mieszkańca dla danego województwa.

Wartość dodana brutto (WDB) mierzy wartość nowo wytworzoną w wyniku działalności produkcyjnej krajowych jednostek instytucjonalnych. Wartość dodana brutto stanowi różnicę między produkcją globalną a zużyciem pośrednim, jest wyrażona w cenach bazowych.

W 2022 r. wartość dodana brutto (WDB) wygenerowana w województwie kujawsko-pomorskim wyniosła 120506 mln zł. Największą część WDB województwa, tj. 29,4% wygenerowały jednostki z grupy sekcji Przemysł. Ich udział zmniejszył się o 0,1 p. proc. w skali roku. W tworzeniu WDB województwa niemal tak samo duże znaczenie miały jednostki z sekcji: Handel; naprawa pojazdów samochodowych^A; Transport i gospodarka magazynowa; Zakwaterowanie i gastronomia^A; Informacja i komunikacja, których udział wyniósł 27,5%, przy wzroście udziału w skali roku o 0,7 p. proc. Duże znaczenie odgrywały również jednostki zajmujące się Pozostałymi usługami (22,5% udziału, przy spadku w skali roku o 1,6 p. proc.). Udział sekcji Działalność finansowa i ubezpieczeniowa; Obsługa rynku nieruchomości wyniósł 8,5%, co oznacza wzrost o 0,4 p. proc. w porównaniu z 2021 r. Udział Budownictwa w tworzeniu wartości dodanej brutto (WDB) wyniósł 7,1% i zmniejszył się o 0,5 p. proc. w stosunku do poprzedniego roku. Podmioty z sekcji Rolnictwo, leśnictwo, łowiectwo i rybactwo stanowiły 5,0% wśród jednostek generujących wartość dodaną brutto w 2022 r. i ich udział w strukturze zwiększył się o 1,1 p. proc w stosunku do 2021 r.

Poziom wydajności pracy można określić wyliczając wartość dodaną brutto na 1 pracującego w gospodarce narodowej. W 2022 r. w województwie kujawsko-pomorskim wydajność pracy wyniosła 169019 zł na 1 pracującego. Było to o 18,7% więcej niż w 2021 r. WDB przypadająca na 1 osobę pracującą w województwie była o 8,5% niższa niż WDB na 1 pracującego w kraju, podobnie jak w 2021 r. (niższa o 9,4%).

Wykres 40. Struktura wartości dodanej brutto według rodzajów działalności (ceny bieżące)
Chart 40. Structure of gross value added by kind of activity (current prices)

W 2022 r. w podregionie bydgosko-toruńskim, którego WDB stanowiła 45,8% ogólnej wartości osiągniętej w województwie kujawsko-pomorskim, przeważającym rodzajem działalności były: Handel; naprawa pojazdów samochodowych^Δ; Transport i gospodarka magazynowa; Zakwaterowanie i gastronomia^Δ; Informacja i komunikacja. Działalność ta skupiała 31,9% WDB podregionu (udział wyższy o 0,7 p. proc. niż w 2021 r.). W podregionie tym znaczące udziały w tworzeniu WDB miały również sekcje Pozostałe usługi oraz Przemysł, które w 2022 r. wyniosły odpowiednio: 25,9% (o 0,9 p. proc. mniej niż w 2021 r.) i 24,5% (o 0,3 p. proc. mniej).

W pozostałych podregionach dominującą rolę w tworzeniu WDB w 2022 r. odegrały jednostki przemysłowe, a największy ich udział odnotowano w podregionie świeckim (48,3%, tyle samo w 2021 r.). W podregionie włocławskim sekcja Przemysł wygenerowała 32,4% WDB podregionu (w 2021 r. 30,7%), w grudziądzkim 31,4 % (w 2021 r. 32,7%), a w inowrocławskim 28,1% (w 2021 r. 28,7%). Ponadto w podregionach tych znaczący wkład w tworzeniu WDB miała grupa sekcji: Handel; naprawa pojazdów samochodowych^Δ; Transport i gospodarka magazynowa; Zakwaterowanie i gastronomia^Δ; Informacja i komunikacja oraz Pozostałe usługi, których udziały wyniosły odpowiednio:

- w podregionie grudziądzkim 28,7% (o 2,3 p. proc. więcej niż w 2021 r.) i 18,4% (o 1,9 p. proc. mniej)
- w podregionie inowrocławskim 26,3% (o 1,0 p. proc. więcej niż w 2021 r.) i 20,7% (o 1,9 p. proc. mniej)
- w podregionie włocławskim 20,9% (o 0,7 p. proc. mniej niż w 2021 r.) i 22,5% (o 2,4 p. proc. mniej)
- w podregionie świeckim 15,3% (tyle samo w 2021 r.) i 15,7% (o 1,4 p. proc. mniej).

W układzie podregionów najwyższą wydajność pracy odnotowano w podregionie świeckim, gdzie na 1 pracującego przypadało 182265 zł wartości dodanej brutto (wydajność o 19,5% wyższa niż w 2021 r.). WDB na 1 pracującego w tym podregionie stanowiła 98,7% analogicznej wartości dla kraju (97,1% w 2021 r.). Zbliżoną wydajność pracy do notowanej w podregionie świeckim odnotowano w podregionie bydgosko-toruńskim tj. 174180 zł na 1 pracującego, co stanowiło 94,3% krajowej WDB; wydajność pracy

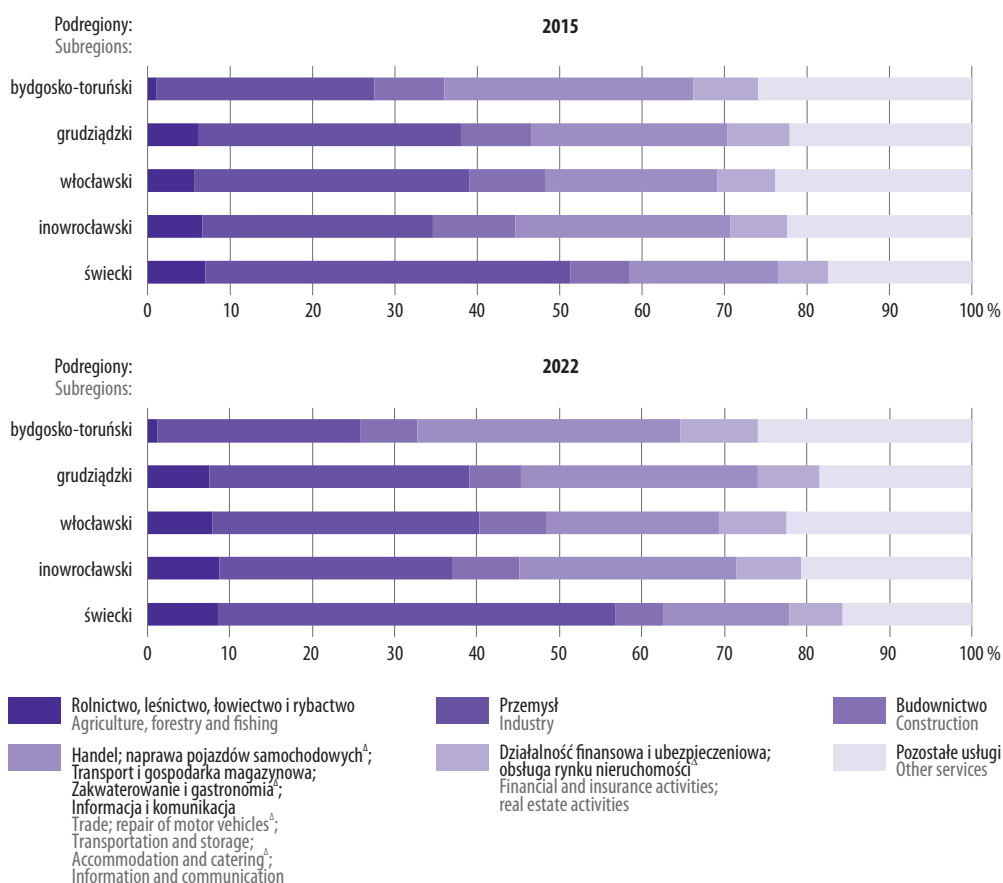
wzrosła w skali roku o 15,6% i był to najniższy wzrost wśród wszystkich podregionów województwa kujawsko-pomorskiego.

W pozostałych podregionach wartość dodana brutto na 1 pracownika wyniosła:

- w grudziądzkim – 165063 zł (więcej o 22,3% niż w 2021 r.) i stanowiła 89,4% krajowej WDB (85,9% w 2021 r.)
- we włocławskim – 161162 zł (więcej o 22,1%) i stanowiła 87,3% krajowej WDB (84,0% w 2021 r.)
- w inowrocławskim – 159019 zł (więcej o 21,1%) i stanowiła 86,1% krajowej WDB (83,5% w 2021 r.)

Najwyższy wzrost wśród wszystkich podregionów w odniesieniu do 2021 r. zanotowano w podregionie grudziądzkim.

Wykres 41. Struktura wartości dodanej brutto według rodzajów działalności i podregionów (ceny bieżące)
Chart 41. Structure of gross value added by kind of activity and subregions (current prices)

6.2. Przedsiębiorczość

6.2. Entrepreneurship

Podmioty gospodarki narodowej

Entities of the national economy

W końcu 2024 r. w porównaniu z końcem 2015 r. odnotowano wzrost liczby podmiotów wpisanych do rejestru REGON w województwie kujawsko-pomorskim o 18,9%. W omawianym okresie o 17,3% zwiększyła się liczba osób fizycznych prowadzących działalność gospodarczą. Na koniec 2024 r. dominowały podmioty należące do sekcji Handel; naprawa pojazdów samochodowych^A, jednak ich udział w ogólnej liczbie podmiotów stopniowo malał i w grudniu 2024 r. był o 6,4 p. proc. niższy niż w końcu 2015 r.

Podmiot gospodarki narodowej to osoba prawna, jednostka organizacyjna niemająca osobowości prawnej oraz osoba fizyczna prowadząca działalność gospodarczą.

W systemie REGON pojęcie podmiotu gospodarki narodowej jest tożsame z pojęciem jednostki prawnej. Posiadanie osobowości prawnej nie jest kryterium określenia podmiotu jako jednostki prawnej. Dane nie obejmują osób fizycznych prowadzących wyłącznie indywidualne gospodarstwa rolne.

W województwie kujawsko-pomorskim w końcu grudnia 2024 r. w rejestrze REGON zarejestrowanych było 230,1 tys. podmiotów. Stanowiło to 4,3% podmiotów wpisanych do rejestru w Polsce.

W końcu 2024 r. w województwie przypadały 1153 podmioty na 10 tys. mieszkańców. Było to o 28 podmiotów na 10 tys. mieszkańców więcej niż w 2023 r. Wskaźnik ten był znacznie niższy niż w kraju (1409 podmiotów na 10 tys. mieszkańców) i podobnie jak w roku poprzednim, sytuował województwo kujawsko-pomorskie na 11. miejscu w Polsce.

W porównaniu z końcem 2015 r. odnotowano wzrost liczby podmiotów gospodarki narodowej zarejestrowanych w rejestrze REGON o 18,9%. Był on o 7,9 p. proc. niższy niż w Polsce i należał do najniższych wśród województw, sytuując kujawsko-pomorskie na 13. miejscu w Polsce. W porównaniu z końcem 2023 r. liczba podmiotów w województwie zwiększyła się o 2,5%.

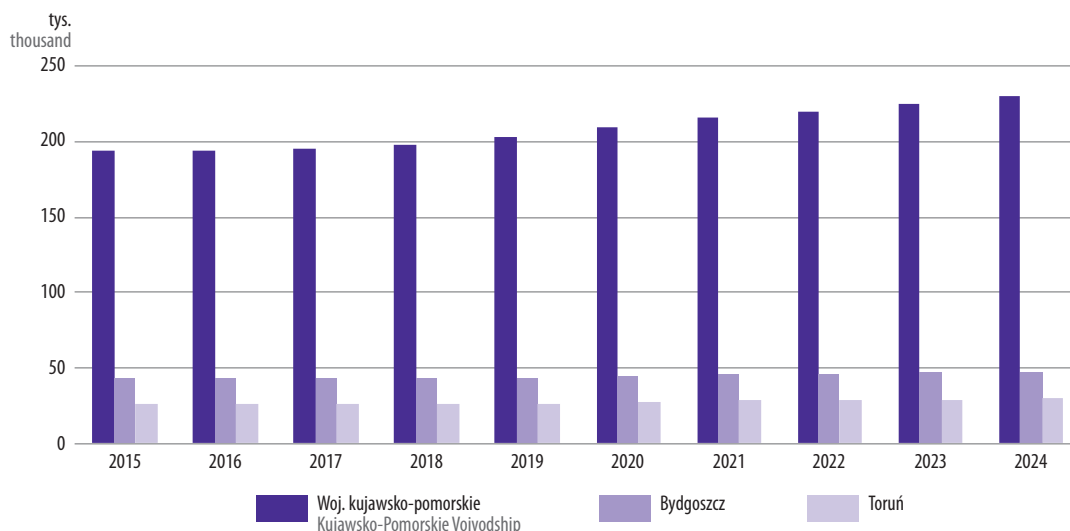
**Tablica 30. Podmioty gospodarki narodowej w rejestrze REGON
Stan na 31 grudnia**

Table 30. Entities of national economy in the REGON register
As of 31 December

Wyszczególnienie Specification	2015	2020	2023	2024	2024 w odsetkach (Polska=100) In percent (Poland=100)
Ogółem Total	193470	209750	224470	230060	4,3
sektor publiczny public sector	5815	5265	5271	5283	4,7
sektor prywatny private sector	186702	202429	216129	221487	4,4
Z liczby ogółem: of total number:					
Spółki Companies	29103	31869	35684	36812	3,7
Fundacje Foundations	775	1084	1393	1553	3,9
Stowarzyszenia i organizacje społeczne Associations and social organizations	5673	6201	6938	7180	5,2
Osoby fizyczne prowadzące działalność gospodarczą Natural persons conducting economic activity	141983	154623	163366	166561	4,4

**Wykres 42. Podmioty gospodarki narodowej
Stan na 31 grudnia**

Chart 42. Entities of the national economy
As of 31 December

W końcu 2024 r. w województwie kujawsko-pomorskim 64,0% podmiotów zarejestrowanych było w miastach. Występowała ich wyraźna koncentracja w centralnej części województwa, czyli w Bydgoszczy i Toruniu oraz w powiatach bydgoskim i toruńskim (47,1% podmiotów z województwa). Oba miasta skupiały 52,4% wszystkich spółek handlowych z województwa i 56,3% tych z udziałem kapitału zagranicznego.

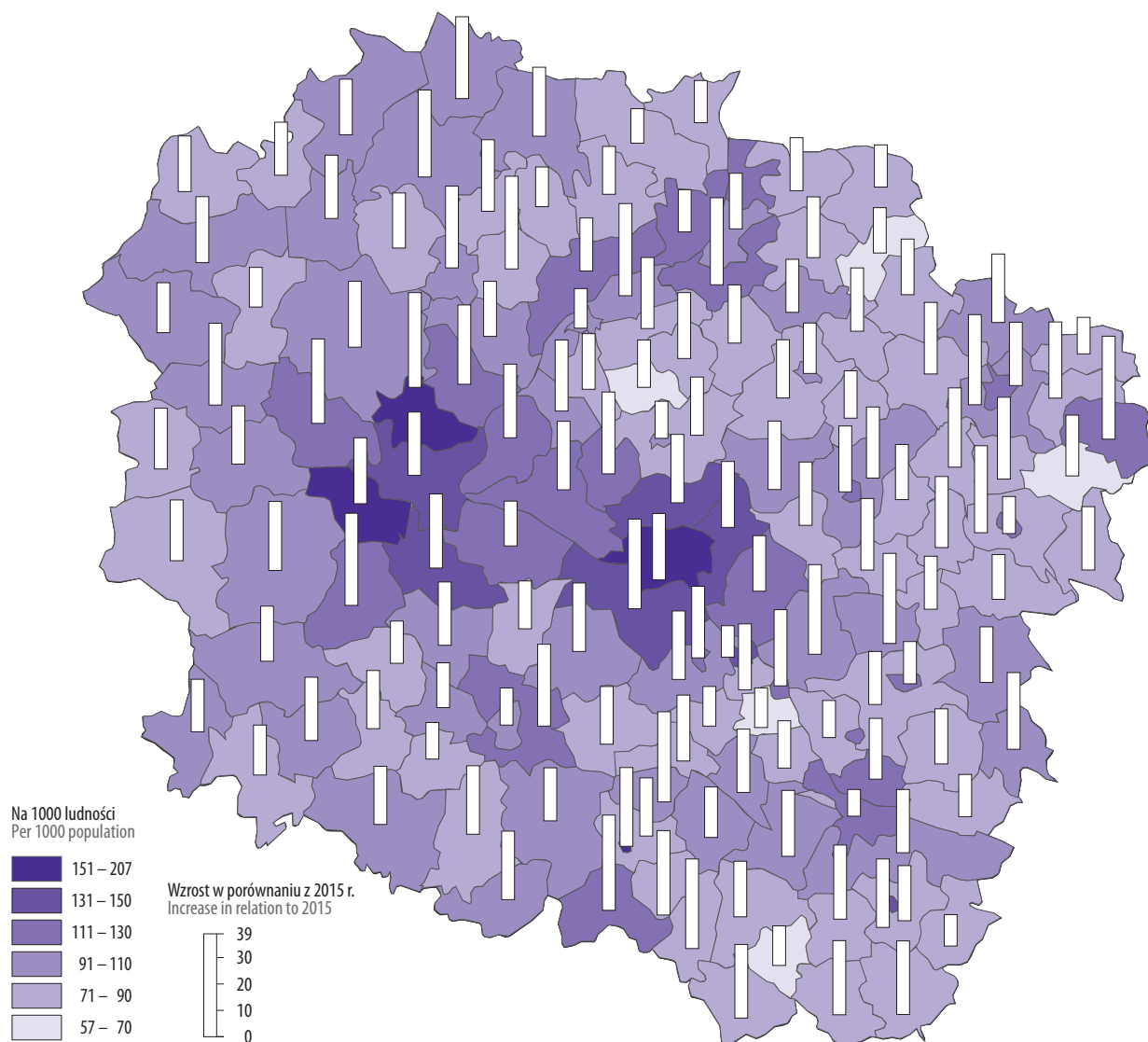
Według stanu na 31 grudnia 2024 r. gminą o największej liczbie podmiotów gospodarki narodowej w przeliczeniu na 1 tys. mieszkańców była gmina Osielsko (207 podmiotów). Wysoki wskaźnik odnotowano także w gminach Białe Błota i Radziejów, w których na 1 tys. mieszkańców przypadało odpowiednio po 177 i 155 podmiotów. W Bydgoszczy wskaźnik ten wynosił 145 podmiotów na 1 tys. mieszkańców, a w Toruniu 153. Najniższą wartość tego wskaźnika odnotowano natomiast w gminie Świecie nad Osą (58 podmiotów na 1 tys. mieszkańców).

Najbardziej, o 8,9%, względem końca 2023 r., wzrosła liczba podmiotów w gminie Gąsawa. Największy spadek tej liczby odnotowano natomiast w gminie Koneck (o 2,2%). Poza gminą Koneck liczba podmiotów zmniejszyła się w porównaniu z 31 grudnia 2023 r. w 9 gminach. W Bydgoszczy i Toruniu względem końca grudnia 2023 r. liczba podmiotów wzrosła (odpowiednio o 1,7% i 2,6%).

W porównaniu z końcem 2015 r. tylko w 1 gminie odnotowano spadek liczby podmiotów wpisanych do rejestru REGON, tj. w mieście Włocławek (o 3,8%). Najbardziej zwiększyła się natomiast liczba podmiotów w gminie Brodnica i Osielsko, odpowiednio o 79,2% i 77,8%.

**Mapa 40. Podmioty gospodarki narodowej w 2024 r.
Stan na 31 grudnia**

Map 40. Entities of the national economy in 2024
As of 31 December

W 2024 r. w województwie kujawsko-pomorskim zarejestrowano 16,9 tys. nowych podmiotów. Było to o 2,1% mniej niż w 2023 r. i o 1,4% mniej niż w 2015 r. Przez cały 2024 r. zlikwidowanych zostało 11,1 tys. podmiotów. Ich liczba względem 2023 r. spadła o 7,7%, a w porównaniu z 2015 r. spadła o 28,6%. Utrzymała się przewaga podmiotów nowo zarejestrowanych nad zlikwidowanymi. W 2024 r. wyniosła ona 153 podmioty nowo zarejestrowane do 100 wykreślonych. W 2015 r. wskaźnik ten wyniósł 111 podmiotów.

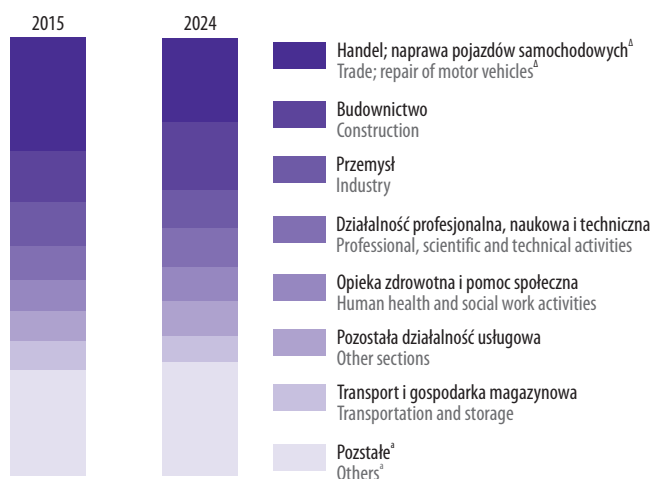
Zdecydowaną większość podmiotów nowo zarejestrowanych (78,5%) i zlikwidowanych (89,3%) w 2024 r. w województwie kujawsko-pomorskim stanowiły osoby fizyczne prowadzące działalność gospodarczą. Więcej osób fizycznych prowadzących działalność gospodarczą zarejestrowało się w 2024 r. w rejestrze REGON niż wykreśliło swoją działalność (16,9 tys. wobec 11,1 tys.). Nowo zarejestrowanych osób fizycznych było o 2,1% mniej niż w 2023 r., a zlikwidowanych – o 7,7%.

Spółki handlowe stanowiły 11,0% podmiotów nowo zarejestrowanych i 6,3% wykreślonych. W 2024 r. zarejestrowano ich 1,8 tys., czyli o 0,8% mniej niż w poprzednim roku i 43,0% więcej niż w 2015 r. Wykreślono natomiast 0,7 tys. spółek handlowych. Spółki handlowe z wyłącznym kapitałem zagranicznym i z udziałem tego kapitału stanowiły 15,2% zlikwidowanych spółek handlowych, a takich nowych spółek zarejestrowano 3 w województwie kujawsko-pomorskim.

W 2024 r. powstało ponadto m.in.: 0,2 tys. spółek cywilnych, 0,3 tys. stowarzyszeń i organizacji społecznych i 0,2 tys. fundacji.

**Wykres 43. Struktura podmiotów gospodarki narodowej według sekcji PKD
Stan na 31 grudnia**

Chart 43. Structure of entities of the national economy by PKD sections
As of 31 December

a W 2024 r. łącznie z podmiotami, dla których informacja o rodzaju wykonywanej działalności nie występuje w rejestrze REGON.

a In 2024, including entities for which the information on the kind of predominant activity or form of ownership is not present in the REGON register.

W województwie kujawsko-pomorskim w końcu 2024 r. najczęściej podmiotów należało do sekcji Handel; naprawa pojazdów samochodowych^a – 19,5%. Jednak od grudnia 2015 r. ich udział w ogólnej liczbie podmiotów w województwie spadł o 6,4 p. proc., a od końca 2023 r. o 0,5 p. proc. Kolejną sekcją, w której działalność prowadziła duża liczba podmiotów, zarówno w 2015 r., jak i w 2023 r. i 2024 r., było Budownictwo. W końcu 2024 r. należało do niej 15,0% podmiotów, czyli więcej o 3,3 p. proc. niż w grudniu 2015 r. i w porównaniu z końcem 2023 r. pozostało na tym samym poziomie. Działalnością profesjonalną, naukową i techniczną zajmowało się 8,8% podmiotów.

W końcu 2024 r., podobnie jak w latach poprzednich, najliczniejszą grupę podmiotów wpisanych do rejestru REGON w województwie stanowiły osoby fizyczne. Ich udział w ogólnej liczbie podmiotów wyniósł 72,4%. Od końca 2015 r. liczba osób fizycznych prowadzących działalność gospodarczą wzrosła o 17,3%, a od końca 2023 r. o 2,0%. Od 2015 r. o 1,0 p. proc. spadł jednak ich udział w ogólnej liczbie podmiotów zarejestrowanych w województwie kujawsko-pomorskim, a od 2023 r. spadł o 0,4 p. proc.

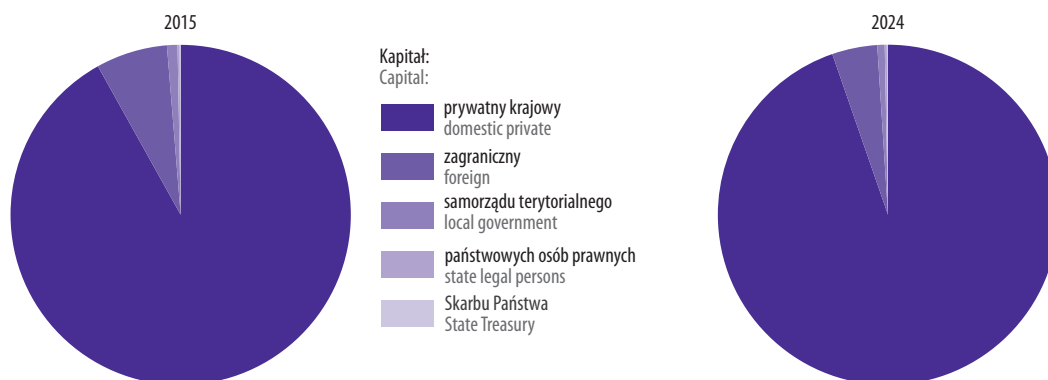
Wśród spółek 62,3% stanowiły spółki handlowe a 37,1% spółki cywilne. W końcu grudnia 2024 r. udział spółek handlowych w ogólnej liczbie podmiotów zarejestrowanych w województwie kujawsko-pomorskim wzrósł od końca 2015 r. i 2023 r. (odpowiednio o 2,0 p. proc. i 0,3 p. proc.) i wyniósł 8,0% i 10,0%.

W końcu 2024 r. w województwie kujawsko-pomorskim zarejestrowanych było 7,2 tys. stowarzyszeń i organizacji społecznych, czyli o 26,6% więcej niż w grudniu 2015 r. i o 3,5% więcej niż w grudniu 2023 r. W końcu 2024 r. ich udział w ogólnej liczbie podmiotów wyniósł 3,1%. W porównaniu z końcem 2015 r. liczba fundacji wzrosła o 200,4% (do 1,6 tys. w końcu 2024 r.).

Zarejestrowanych było ponadto m.in.: 544 spółdzielnie (spadek o 43,9% od końca 2015 r.)³ i 1 przedsiębiorstwa państwowe (spadek o 83,3%).

**Wykres 44. Struktura spółek handlowych o kapitale jednorodnym według rodzaju kapitału
Stan na 31 grudnia**

Chart 44. Structure of commercial companies by type of capital
As of 31 December

Według stanu na 31 grudnia 2024 r. wśród spółek handlowych odnotowano wysoki udział podmiotów z wyłącznym kapitałem prywatnym krajowym (o 94,7%). Jednoosobowe spółki Skarbu Państwa stanowiły 0,1%, spółek o jednorodnym kapitale państwowych osób prawnych było 0,2%, a o kapitale samorządu terytorialnego – 0,7%. Spółek handlowych z wyłącznym kapitałem zagranicznym było 809 (4,3% ogólnej liczby spółek handlowych). W porównaniu ze stanem na koniec poprzedniego roku struktura spółek handlowych według rodzaju kapitału nie uległa znaczącym zmianom.

Działalność spółek handlowych koncentrowała się w trzech sekcjach (47,3%): Przetwórstwo przemysłowe (14,3%), Handel; naprawa pojazdów samochodowych⁴ (19,2%) oraz Budownictwo (13,8%). Względem 2015 r. największy wzrost liczby spółek handlowych odnotowano w sekcjach: Wytwarzanie i zaopatrywanie w energię elektryczną, gaz, parę wodną i gorącą wodę⁴ (o 347,6%) i Edukacja (o 285,4%). Liczba spółek handlowych w porównaniu do 2015 r. spadła w dwóch sekcjach: Górnictwo i wydobywanie (o 6,4%), Handel; naprawa pojazdów samochodowych⁴ (o 1,2%). Najmniejszy przyrost tych podmiotów nastąpił w Rolnictwie, leśnictwie, łowiectwie i rybactwie (o 0,7%). W porównaniu z końcem 2023 r. najbardziej wzrosła liczba spółek handlowych w sekcji Edukacja (o 14,0%). Spadku nie odnotowano w żadnej sekcji⁴.

³ W lipcu 2018 r. wykreślono z rejestru REGON podmioty (osoby prawne i jednostki organizacyjne nie mające osobowości prawnej), które utraciły zdolność prawną na mocy art. 3 ustawy z dnia 28.11.2014 r. o zmianie ustawy o KRS i niektórych innych ustaw (Dz.U.poz.1924).

⁴ Przy wskazaniu sekcji o największym wzroście/spadku liczby podmiotów w opracowaniu nie uwzględniono sekcji, w której zarejestrowano mniej niż 10 podmiotów. Jest to: Administracja publiczna i obrona narodowa; obowiązkowe ubezpieczenia społeczne.

Działalność badawcza i rozwojowa oraz innowacyjna

Research and development as well as innovation activity

W 2023 r. w województwie kujawsko-pomorskim zachowana została tendencja wzrostowa (od 2015 r.) nakładów wewnętrznych na działalność badawczą i rozwojową (B+R). Sektor przedsiębiorstw był głównym źródłem finansowania nakładów wewnętrznych na działalność B+R, które pochodziły w większości ze środków wewnętrznych. W 2022 r. zwiększył się, względem poprzedniego okresu, poziom innowacyjności tak dla przedsiębiorstw przemysłowych, jak i z sektora usług.

Działalność badawcza i rozwojowa (B+R) jest to ogół działań polegających na prowadzeniu i wspieraniu badań naukowych i prac rozwojowych. Jest to praca twórcza, prowadzona w sposób metodyczny, podejmowana w celu zwiększenia zasobów wiedzy, w tym wiedzy o człowieku, kulturze i społeczeństwie oraz w celu tworzenia nowych zastosowań dla wiedzy już istniejącej.

Nakłady wewnętrzne na działalność B+R to wartość prac badawczych i rozwojowych danej jednostki wykonanych przez jej własne zaplecze badawcze, niezależnie od źródeł ich finansowania.

W 2023 r. nakłady wewnętrzne na działalność badawczą i rozwojową (B+R) w województwie kujawsko-pomorskim wyniosły 1225,7 mln zł i stanowiły 2,3% nakładów wewnętrznych na działalność B+R w Polsce. W porównaniu z 2022 r. nakłady te zwiększyły się o 0,6%, a z 2015 r. – blisko 3,5-krotnie.

Tablica 31. Nakłady wewnętrzne^a na działalność B+R według źródeł finansowania (ceny bieżące)

Table 31. Intramural expenditure^a on R&D by source of funds (current prices)

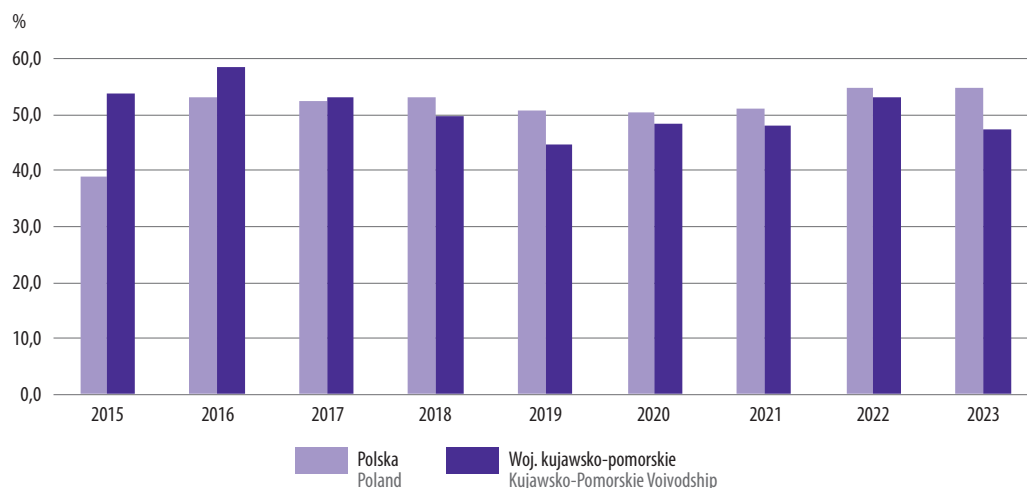
Wyszczególnienie Specification	2015	2020	2022	2023
	w mln zł in million PLN			
Ogółem Total	364,4	893,2	1218,1	1225,7
sektor finansujący: funding sector:				
Rządowy Government	126,4	314,8	433,0	499,4
Przedsiębiorstw Business enterprise	196,3	432,9	647,3	582,0
Szkolnictwa wyższego Higher education	12,3	27,5	33,7	42,5
Prywatnych instytucji niekomercyjnych Private non-profit	0,6	1,0	1,2	0,9
Reszta świata Rest of the world	28,8	116,9	102,9	100,9

^a Bez amortyzacji środków trwałych.
^a Excluding depreciation of fixed assets.

Biorąc po uwagę sektory finansujące, w 2023 r., podobnie jak w Polsce, w województwie kujawsko-pomorskim dominowały nakłady wewnętrzne na działalność B+R pochodzące z sektora przedsiębiorstw, których udział wyniósł 47,5% (o 7,2 p. proc. mniej niż w Polsce). Udział ten był niższy zarówno w porównaniu z 2022 r. (o 5,6 p. proc.), jak i z 2015 r. (o 6,4 p. proc.).

Wykres 45. Udział nakładów wewnętrznych na działalność B+R finansowanych przez sektor przedsiębiorstw w nakładach wewnętrznych na działalność B+R

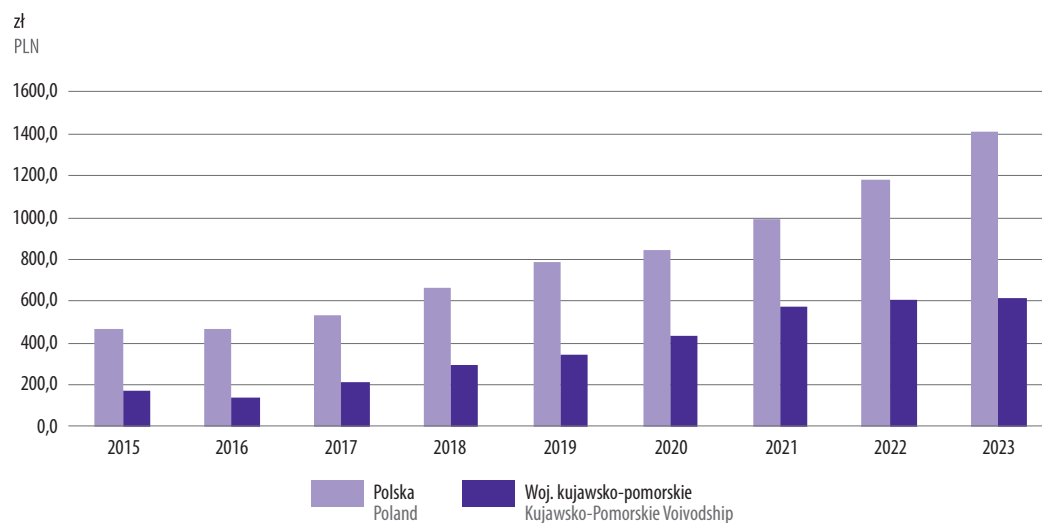
Chart 45. Share of intramural expenditure on R&D financed from business enterprise sector in intramural expenditure on R&D

Wartość nakładów wewnętrznych na działalność B+R przypadająca na 1 mieszkańca w województwie kujawsko-pomorskim wyniosła 612 zł w 2023 r. i wzrosła zarówno wobec roku poprzedniego (o 1,1%), jak i 2015 r. (3,5-krotnie). Natomiast w Polsce w 2023 r. nakłady wewnętrzne na działalność B+R wzrosły w odniesieniu do 2022 r. o 19,2% oraz były ponad 2-krotnie wyższe od notowanych w województwie kujawsko-pomorskim i wyniosły 1409 zł na 1 mieszkańca.

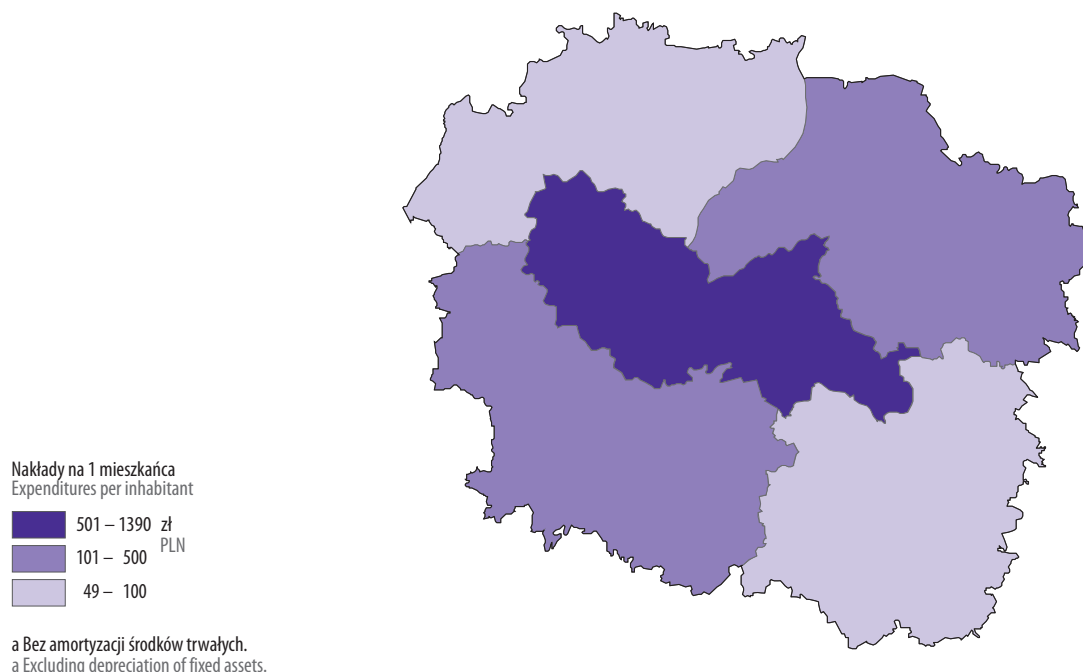
Wykres 46. Nakłady wewnętrzne^a na działalność B+R na 1 mieszkańca

Chart 46. Intramural expenditure^a on R&D per capita

^a Bez amortyzacji środków trwałych.
^a Excluding depreciation of fixed assets.

Mapa 41. Nakłady wewnętrzne^a na działalność B+R na 1 mieszkańca według podregionów w 2023 r.
Map 41. Intramural expenditure^a on R&D per capita by subregions in 2023

W 2023 r. w nakładach wewnętrznych na działalność B+R w województwie kujawsko-pomorskim przeważało finansowanie ze środków wewnętrznych (50,2%), ale w mniejszym stopniu niż w Polsce i w 2022 r. (odpowiednio 56,7% i 54,6%).

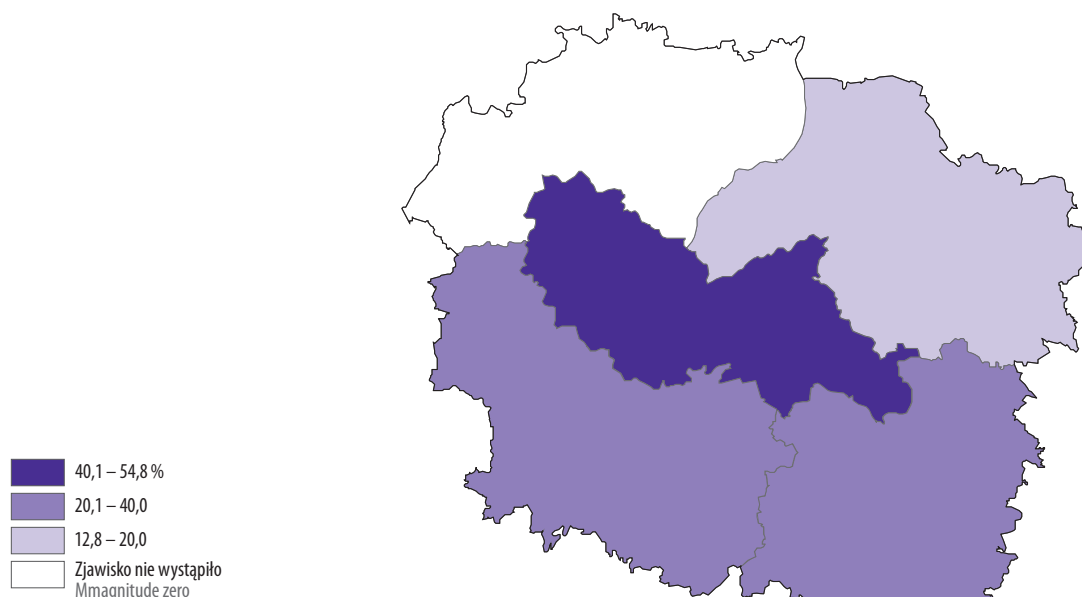
Tablica 32. Nakłady wewnętrzne^a na działalność B+R według pochodzenia środków (ceny bieżące)
Table 32. Intramural expenditures^a on R&D by origin of funds (current prices)

Wyszczególnienie Specification	2018	2020	2022	2023	2023 Polska=100 Poland=100
	w mln zł in million PLN				
Ogółem Total	606,3	893,2	1218,1	1225,7	2,3
nakłady finansowane ze środków: expenditures financed by:					
Wewnętrznych Internal funds	363,5	439,4	664,5	615,4	2,0
Zewnętrznych External funds	242,7	453,9	553,6	610,3	2,7
w tym od instytucji rządowych i samorządowych of which funds from general government	186,2	311,8	430,0	493,1	2,9

a Bez amortyzacji środków trwałych.
a Excluding depreciation of fixed assets.

Mapa 42. Udział środków zewnętrznych w nakładach wewnętrznych^a na działalność B+R według podregionów w 2023 r.

Map 42. Share of external funds in intramural expenditures^a on R&D by subregions in 2023

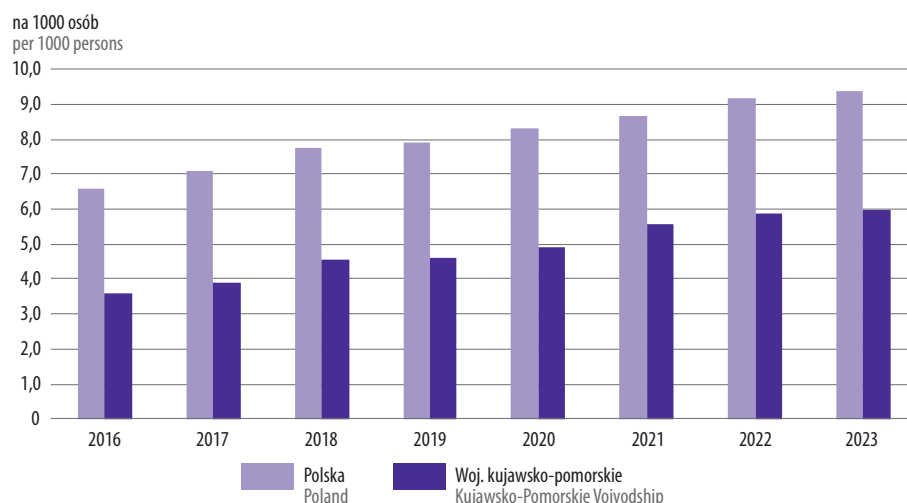
^a Bez amortyzacji środków trwałych.
^a Excluding depreciation of fixed assets.

Personel wewnętrzny B+R są to osoby pracujące (zatrudnieni, pracujący właściciele oraz nieodpłatnie pomagający członkowie ich rodzin) w jednostce statystycznej, które wnoszą wkład w wewnętrzną działalność badawczą i rozwojową tej jednostki.

Ekwiwalenty pełnego czasu pracy (EPC) są to jednostki przeliczeniowe służące do ustalenia liczby osób faktycznie zaangażowanych w działalność B+R. Jeden EPC oznacza jeden osoborok poświęcony wyłącznie na działalność badawczą i rozwojową.

W 2023 r. personel wewnętrzny B+R wyrażony w EPC osiągnął wartość 5619,4 i wzrósł o 1,0% w odniesieniu do 2022 r. (w Polsce wzrost o 2,0%). Natomiast na 1000 osób aktywnych zawodowo w województwie kujawsko-pomorskim przypadało 6,0 osób faktycznie zaangażowanych w działalność B+R (w Polsce – o 3,4 osób więcej), co oznacza wzrost o 0,1 osoby w porównaniu z 2022 r.

Wykres 47. Personel wewnętrzny B+R^a na 1000 osób aktywnych zawodowo^b
Chart 47. Internal R&D personnel^a per 1,000 economically active persons^b

a W ekwiwalentach pełnego czasu pracy (EPC). b Do obliczenia relacji przyjęto za podstawę (mianownik) liczbę aktywnych zawodowo i pracujących na podstawie Badania Aktywności Ekonomicznej Ludności (BAEL) – przeciętne w roku.

a In full time equivalent (FTE). b For calculating the ratios, as the base (denominator) numbers of economically active and employed persons were adopted on the basis of the Labour Force Survey (LFS) – annual averages.

Badacze (pracownicy naukowo-badawczy) są to osoby prowadzące badania naukowe oraz ulepszające lub rozwijające koncepcje, teorie, modele, techniki, oprzyrządowanie, oprogramowanie lub metody operacyjne.

W 2023 r. w strukturze personelu wewnętrznego wyrażonego w EPC przeważali badacze, którzy stanowili 69,7% zbiorowości (w Polsce – 71,9%). Ich udział w personelu wewnętrznym B+R zmniejszył się w porównaniu z 2022 r. zarówno w województwie kujawsko-pomorskim, jak i w Polsce (odpowiednio o 1,3 p. proc. i o 0,6 p. proc.).

Działalność innowacyjna obejmuje wszystkie działania o charakterze rozwojowym, finansowym i komercyjnym podejmowane przez przedsiębiorstwo, których zamierzonym celem jest innowacja. Działalność innowacyjna obejmuje także działalność badawczą i rozwojową (B+R), która nie jest bezpośrednio związana z tworzeniem konkretnej innowacji.

Badania dotyczące innowacji prowadzone są w dwóch grupach: wśród przedsiębiorstw przemysłowych oraz wśród przedsiębiorstw wybranych działów PKD w sektorze usług. Badaniami tymi objęte są przedsiębiorstwa, w których liczba pracujących przekracza 9 osób.

W 2022 r. w województwie kujawsko-pomorskim odsetek innowacyjnych przedsiębiorstw przemysłowych wyniósł 29,2%, natomiast przedsiębiorstw usługowych – 30,5%. W porównaniu z 2021 r. odsetek innowacyjnych przedsiębiorstw zarówno przemysłowych, jak i usługowych był wyższy odpowiednio o 10,6 p. proc. i o 17,4 p. proc. Poziom innowacyjności w obu sektorach w 2022 r. był niższy w odniesieniu do kraju – w sektorze przemysłowym o 3,0 p. proc., a w sektorze usługowym o 1,6 p. proc.

Biorąc pod uwagę rodzaj prowadzonej działalności, wśród przedsiębiorstw przemysłowych z województwa kujawsko-pomorskiego, w 2022 r. najczęściej przedsiębiorstw innowacyjnych odnotowano w następujących działach PKD: Produkcja metali (66,7%), Produkcja maszyn i urządzeń, gdzie indziej niesklasyfikowana (62,7%) oraz Produkcja chemikaliów i wyrobów chemicznych (54,0%).

W województwie kujawsko-pomorskim w 2022 r. innowacyjne przedsiębiorstwa z sektora usług najczęściej wystąpiły w działach PKD: Działalność związana z oprogramowaniem i doradztwem w zakresie informatyki oraz działalność powiązana (79,5%), Badania naukowe i prace rozwojowe (75,0%) oraz Magazynowanie i działalność usługowa wspomagająca transport (57,6%).

W 2022 r. nakłady na działalność innowacyjną poniosło 20,3% kujawsko-pomorskich przedsiębiorstw przemysłowych przeznaczając łącznie na ten cel 827,2 mln zł. Wśród przedsiębiorstw usługowych tylko 6,7% z nich poniosło nakłady na działalność innowacyjną i wartość tych nakładów wyniosła 414,9 mln zł. W porównaniu z 2021 r. zwiększył się udział przedsiębiorstw ponoszących nakłady na działalność innowacyjną o 2,2 p. proc. w sektorze przemysłowym, natomiast zmniejszył się o 1,7 p. proc. w sektorze usług.

Tablica 33. Przedsiębiorstwa innowacyjne według rodzajów wprowadzonych innowacji
Table 33. Innovative enterprises by types of introduced innovations

Wyszczególnienie Specification	2013–2015	2019–2021	2020–2022	2020–2022 Polska Poland
	w % ogółu przedsiębiorstw in % of total enterprises			
Przedsiębiorstwa przemysłowe, które wprowadziły innowacje produktowe lub procesów biznesowych ^a Industrial enterprises, which introduced product or business process ^a innovations	16,1	18,6	29,2	32,2
nowe lub ulepszone produkty new or improved products	11,5	11,8	17,4	15,2
nowe lub ulepszone procesy biznesowe ^a new or improved business processes ^a	11,0	16,1	24,2	28,1
Przedsiębiorstwa usługowe, które wprowadziły innowacje produktowe lub procesów biznesowych ^a Service enterprises, which introduced product or business process ^a innovations	8,9	13,1	30,5	32,1
nowe lub ulepszone produkty new or improved products	4,4	4,0	4,0	8,2
nowe lub ulepszone procesy biznesowe ^a new or improved business processes ^a	6,5	12,7	29,3	30,1

a W latach 2013–2015 dane dotyczą innowacji procesowych.

a In the years 2013–2015 the data relate to process innovations.

W 2022 r. w odniesieniu do roku poprzedniego w przedsiębiorstwach przemysłowych zmniejszył się, zarówno w województwie kujawsko-pomorskim, jak i w Polsce, udział przychodów ze sprzedaży produktów nowych lub ulepszonych w wartości przychodów ze sprzedaży ogółem.

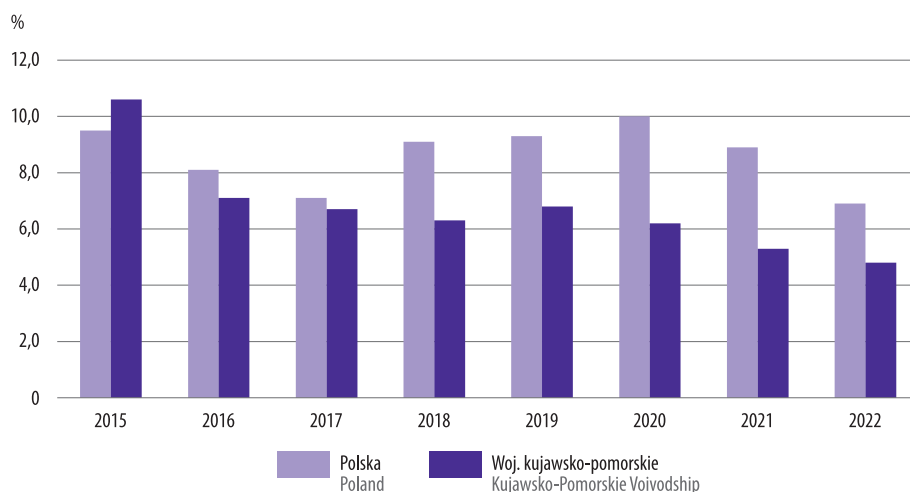
Udział ten w województwie kujawsko-pomorskim w 2022 r. w przedsiębiorstwach przemysłowych wyniósł 4,8%, tj. mniej o 0,5 p. proc. w odniesieniu do 2021 r. i o 2,1 p. proc. w porównaniu z Polską.

W przedsiębiorstwach usługowych województwa kujawsko-pomorskiego powyższy udział zwiększył się 0,7 p. proc. zarówno w odniesieniu do 2021 r., jak i 2015 r. i wyniósł 1,5%. W porównaniu z Polską jego wartość była niższa o 1,2 p. proc.

Natomiast w przypadku przedsiębiorstw przemysłowych zachowana została w województwie kujawsko-pomorskim w 2022 r. w relacji do 2015 r. tendencja zmniejszania się udziału przychodów ze sprzedaży produktów nowych lub ulepszonych w wartości przychodów ze sprzedaży ogółem (udział niższy o 5,8 p. proc.).

Wykres 48. Udział przychodów przedsiębiorstw przemysłowych ze sprzedaży produktów nowych lub ulepszonych w przychodach ze sprzedaży ogółem

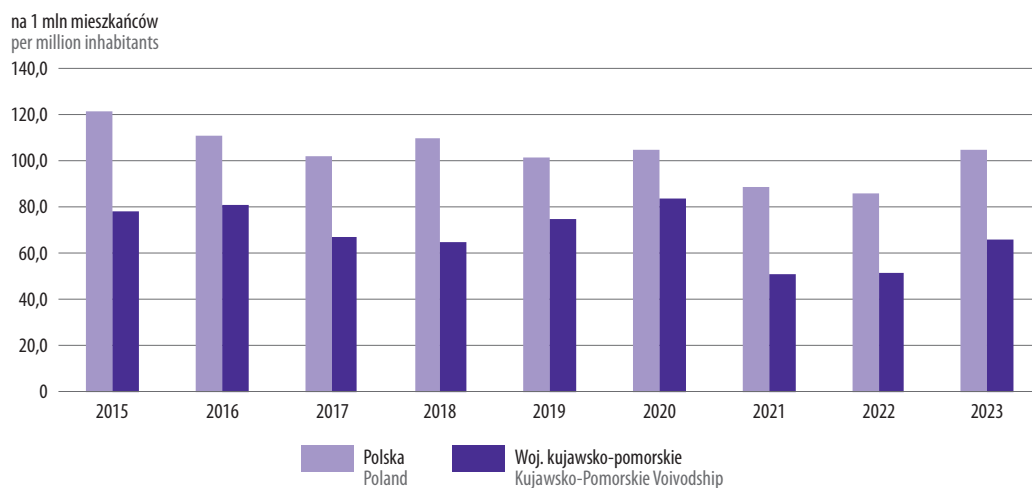
Chart 48. Share of revenues of industrial enterprises from sale of new or improved products in total revenues from sales

Według danych Urzędu Patentowego Rzeczypospolitej Polskiej w województwie kujawsko-pomorskim w 2023 r. podmioty krajowe dokonały 132 zgłoszeń wynalazków (3,3% udziału w Polsce), co oznacza wzrost o 28 zgłoszeń w porównaniu z 2022 r., a w odniesieniu do 2015 r. odnotowano spadek o 31 zgłoszeń wynalazków. Wzorów użytkowych zgłoszonych przez podmioty krajowe z województwa kujawsko-pomorskiego w 2023 r. było 22 (3,3% wszystkich zgłoszeń w Polsce) i była to wartość niższa w odniesieniu zarówno do 2022 r. (o 9 zgłoszeń), jak i do 2015 r. (o 10 zgłoszeń). W 2023 r. udzielono 70 patentów podmiotom krajowym z województwa kujawsko-pomorskiego (3,2% wszystkich patentów udzielonych w Polsce) i było to mniej zarówno w porównaniu z 2022 r., jak i z 2015 r. (odpowiednio o 22 i o 10).

Wykres 49. Zgłoszenia wynalazków dokonane przez podmioty krajowe^a na 1 mln mieszkańców

Chart 49. Patent applications filed by domestic entities^a per million inhabitants

^a Zgłoszone w Urzędzie Patentowym Rzeczypospolitej Polskiej.
a Filed at the Patent Office of the Republic of Poland.

Źródło: dane Urzędu Patentowego Rzeczypospolitej Polskiej.
Source: data of the Patent Office of the Republic of Poland.

Wskaźnik liczby zgłoszeń wynalazków złożonych przez podmioty krajowe w Urzędzie Patentowym RP na 1 milion mieszkańców w województwie kujawsko-pomorskim w 2023 r. wyniósł 65,9, co oznacza wyższą wartość w porównaniu z 2022 r. (o 14,2), a w odniesieniu do 2015 r. niższą (o 12,2). W relacji do Polski omawiany wskaźnik był niższy zarówno w 2023 r., jak i w 2022 r. i w 2015 r., odpowiednio o 38,8, o 34,0 oraz o 43,5.

Wykorzystanie technologii informacyjno-komunikacyjnych w przedsiębiorstwach

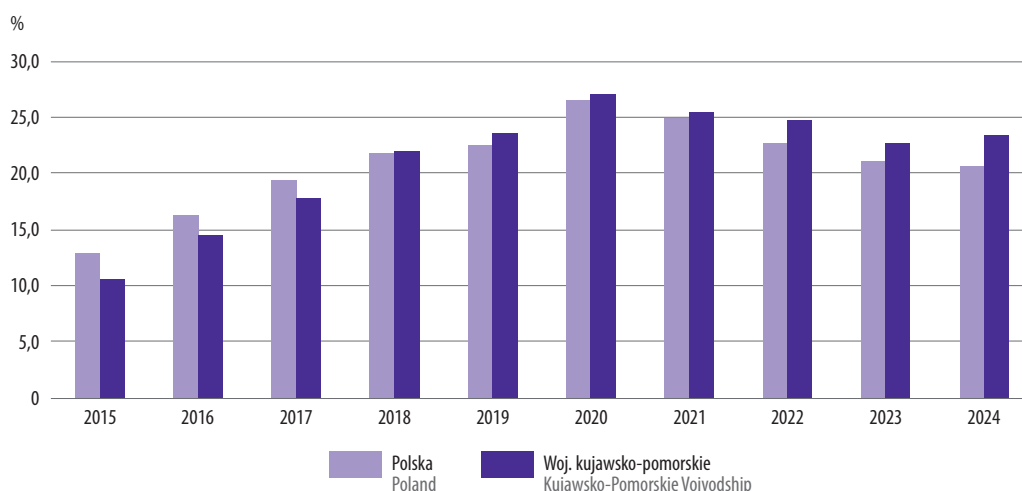
Using of information and communication technologies in enterprises

W województwie kujawsko-pomorskim odsetek przedsiębiorstw posiadających dostęp do Internetu był bliski 100%. Zwiększyła się ilość przedsiębiorstw prowadzących sprzedaż elektroniczną. Zmniejszyła się ilość firm korzystających z otwartych danych publicznych.

Pod pojęciem **technologii informacyjnych i komunikacyjnych** zwanych zamiennie technologiami informacyjno-telekomunikacyjnymi, teleinformatycznymi lub technikami informacyjnymi kryje się rodzina technologii przetwarzających, gromadzących i przesyłających informacje w formie elektronicznej. Badanie dotyczące wykorzystania technologii informacyjno-komunikacyjnych w przedsiębiorstwach (SSI-01) obejmuje podmioty, w których liczba pracujących przekracza 9 osób.

W 2024 r., podobnie jak rok wcześniej, odsetek przedsiębiorstw zlokalizowanych na terenie województwa kujawsko-pomorskiego posiadających dostęp do Internetu był bliski 100%, tj. 98,6%, mniej zarówno w odniesieniu do 2023 r., jak i do Polski (odpowiednio o 0,3 p. proc. i o 0,1 p. proc.), ale więcej w porównaniu z 2015 r. (o 6,5 p. proc.).

Wykres 50. Przedsiębiorstwa posiadające dostęp do Internetu^a
Chart 50. Enterprises with Internet access^a

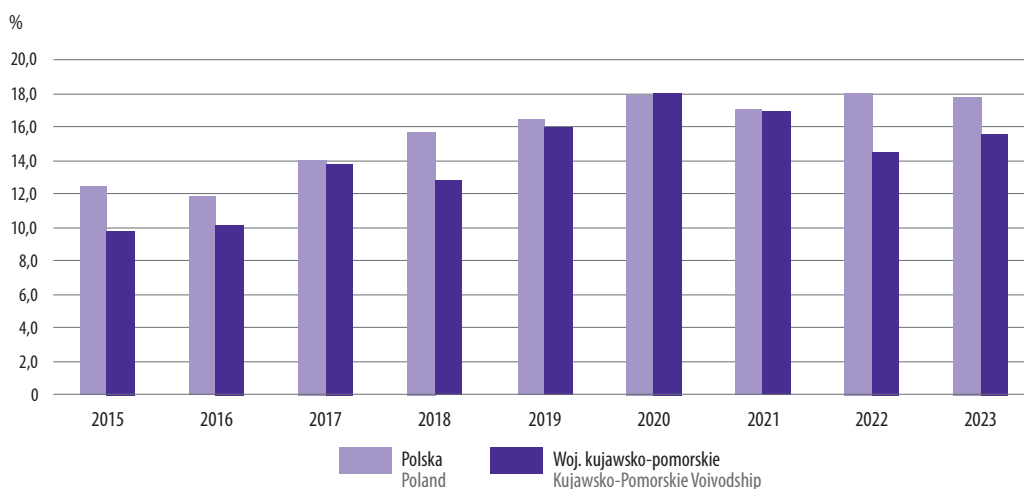
^a Dostęp do Internetu o prędkości 30–100 Mbit/s.
^a Internet access at a speed of 30–100 Mbit/s.

Do **sprzedaży elektronicznej** zaliczyć należy zamówienia i rezerwacje składane na stronie internetowej przedsiębiorstwa (w sklepie internetowym, aplikacji, poprzez extranet), na internetowych platformach handlowych, w serwisach aukcyjnych oraz za pośrednictwem systemu EDI. Z transakcji elektronicznych wykluczone są zamówienia składane pocztą elektroniczną (e-mail), faxem lub przez telefon. Do podstawowych cech odróżniających sprzedaż elektroniczną od sprzedaży tradycyjnej zaliczyć można dostępność ofert handlowych z wielu źródeł w krótkim czasie i o każdej porze.

W 2023 r. 15,6% przedsiębiorstw województwa kujawsko-pomorskiego prowadziło sprzedaż elektroniczną. W porównaniu z 2022 r. i 2015 r. odsetek ten wzrósł odpowiednio o 1,1 p. proc. i o 5,8 p. proc. W Polsce natomiast wskaźnik ten w 2023 r. był niższy od notowanego w 2022 r. o 0,2 p. proc. i wyniósł 17,8%, a w porównaniu z 2015 r. wzrósł o 5,4 p. proc.

Wykres 51. Przedsiębiorstwa otrzymujące zamówienia przez sieci komputerowe

Chart 51. Enterprises receiving orders via computer networks

Otwarte dane publiczne – dane wytworzone przez urząd administracji publicznej (lub na jego zlecenie), które są dostępne dla każdego zainteresowanego do wykorzystania, przetwarzania i udostępniania w dowolnych celach.

W 2023 r. z otwartych danych publicznych w celach biznesowych korzystało 18,1% (w Polsce więcej o 1,4 p. proc.) przedsiębiorstw województwa kujawsko-pomorskiego (o 3,5 p. proc. więcej niż w 2022 r.).

Przedsiębiorstwa w 2023 r. w największym stopniu korzystały z otwartych danych publicznych z kategorii gospodarka i finanse (16,1%), dotyczące transportu (11,0%) oraz dane przestrzenne (8,5%).

Odsetek przedsiębiorstw identyfikujących dane publiczne, które mogłyby być wykorzystane w celach biznesowych, lecz nie zostały udostępnione w ramach otwartych danych publicznych wyniósł w 2023 r. 3,2% (o 0,1 p. proc. mniej niż w 2022 r. oraz o 1,2 p. proc. mniej niż w Polsce).

Wyniki finansowe przedsiębiorstw niefinansowych

Financial results of non-financial enterprises

Wyniki finansowe brutto i netto przedsiębiorstw niefinansowych w 2024 r. były niższe niż przed rokiem. Pogorszyły się w większości podstawowe wskaźniki ekonomiczno-finansowe. Drugi rok z rzędu odnotowano spadek przychodów ze sprzedaży na eksport, jednak był mniejszy niż w 2023 r.

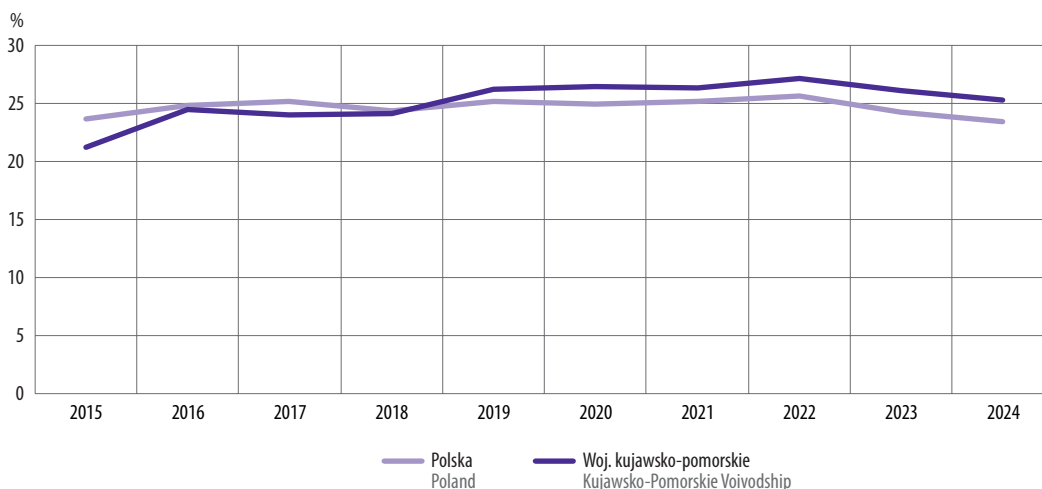
Dane dotyczą **przedsiębiorstw niefinansowych** (jednostek prawnych) prowadzących księgi rachunkowe, w których liczba pracujących wynosi 50 i więcej osób. Dane nie obejmują Rolnictwa, leśnictwa, łowiectwa i rybactwa (sekcja A według PKD 2007), Działalności finansowej i ubezpieczeniowej (sekcja K według PKD 2007), szkół wyższych, samodzielnych publicznych zakładów opieki zdrowotnej; instytucji kultury posiadających osobowość prawną oraz związków zawodowych, organizacji religijnych i politycznych.

Przychody z całokształtu działalności badanych przedsiębiorstw niefinansowych z województwa kujawsko-pomorskiego w 2024 r. wyniosły 155685,4 mln zł i były niższe niż przed rokiem o 3,9% (w kraju niższe o 3,0%), natomiast wyższe niż w 2015 r. o 72,3%. Przychody netto ze sprzedaży produktów, towarów i materiałów wyniosły 151344,1 mln zł, tj. zmniejszyły się o 3,6% (w kraju zmalały o 2,9%), ale wzrosły o 71,2% w porównaniu z 2015 r. W ujęciu wartościowym spośród wszystkich sekcji PKD największy spadek tych przychodów, odnotowano w największej z sekcji PKD, tj. w Przetwórstwie przemysłowym. W 2024 r. w odniesieniu do roku poprzedniego przychody netto ze sprzedaży produktów, towarów i materiałów w tej sekcji zmalały o 5283,0 mln zł. Ponadto spadek wystąpił m.in. w sekcjach Handel; naprawa pojazdów samochodowych^A (o 548,1 mln zł mniej niż w 2023 r.) oraz Budownictwo (o 427,6 mln zł).

Wartość przychodów ze sprzedaży produktów, towarów w i materiałów przeznaczonych na eksport wyniosła 38321,8 mln zł. To już drugi rok z rzędu, w którym odnotowano spadek jej wartości w skali roku, w 2024 r. była o 6,6% mniejsza (w kraju spadek o 5,9% w porównaniu z 2023 r.). Udział eksportu w przychodach ze sprzedaży produktów towarów i materiałów ogółem zmniejszył się z 26,1% w 2023 r. do 25,3% w 2024 r. (w kraju zmniejszył się z 24,2% do 23,4%). Większą część sprzedaży na eksport stanowiły przychody ze sprzedaży produktów niż na towary i materiały. Ich udział stanowił 85,2% i był większy niż w roku poprzednim o 2,0 p. proc.

Przychody netto ze sprzedaży produktów, towarów i materiałów na eksport (eksport) obejmują wewnątrzwspólnotową dostawę do krajów członkowskich UE oraz eksport do krajów pozaunijnych.

Wykres 52. Udział eksportu w przychodach ze sprzedaży produktów, towarów i materiałów ogółem
Chart 52. Share of export in total revenue from sale of products, goods and materials

Wyniki finansowe:

- wynik finansowy brutto oblicza się jako różnicę przychodów ogółem i kosztów ogółem;
- wynik finansowy netto (zysk lub strata) to wynik finansowy brutto pomniejszony o obowiązkowe obciążenia.

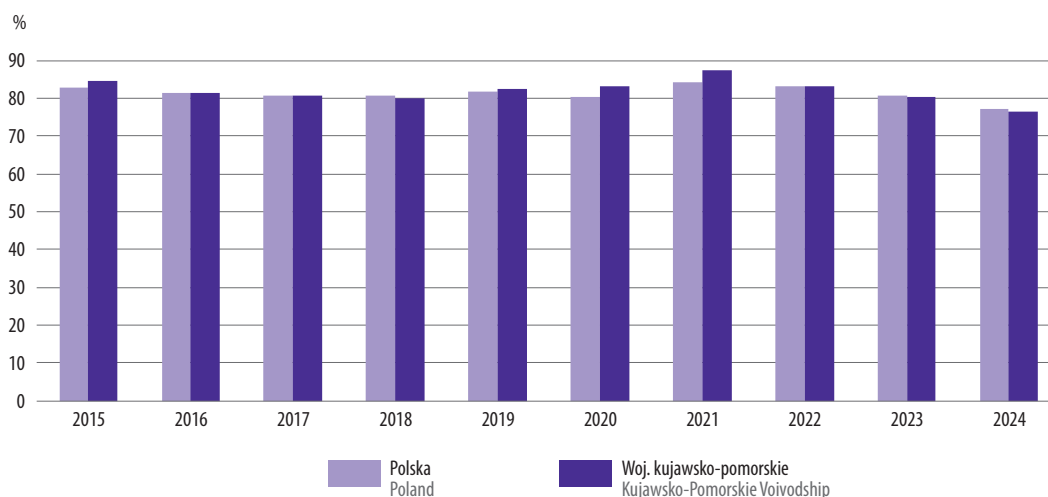
Koszty uzyskania przychodów z całokształtu działalności w 2024 r. wyniosły 148826,3 mln zł i były o 3,0% niższe od osiągniętych rok wcześniej (w kraju o 1,8% niższe), ale o 72,9% wyższe w porównaniu z 2015 r. W strukturze rodzajowej kosztów zmniejszył się w skali roku udział zużycia materiałów i energii (o 3,8 p. proc. do 51,6% w 2024 r.). Zwiększył się natomiast udział: wynagrodzeń (o 1,9 p. proc. do 16,6%), usług obcych (o 0,9 p. proc. do 20,0%), ubezpieczeń społecznych i innych świadczeń (o 0,4 p. proc. do 3,8%), amortyzacji (o 0,3 p. proc. do 4,5%), a także udział podatków i opłat oraz pozostałych kosztów rodzajowych i usług (wzrost po 0,2 p. proc. odpowiednio do 1,9% i do 1,7%). Na koszty uzyskania przychodów ogółem wpłynęły przede wszystkim koszty własne sprzedanych produktów oraz wartość sprzedanych towarów i materiałów, które wyniosły łącznie 144713,7 mln zł. Koszty tej działalności były o 2,6% niższe niż w 2023 r. (w kraju o 1,8% niższe). W ujęciu wartościowym w skali roku spadek tych kosztów odnotowano w trzech sekcjach PKD, przy czym największy wystąpił w Przetwórstwie przemysłowym (o 4384,8 mln zł). Wyższe koszty tej działalności odnotowano natomiast m.in. w Administrowaniu i działalności wspierającej^Δ (o 277,0 mln zł więcej niż w 2023 r.).

Wynik finansowy ze sprzedaży produktów, towarów i materiałów wyniósł 6630,4 mln zł i był niższy o 21,6% niż w 2023 r. (w kraju niższy o 22,1%), ale o 48,3% wyższy niż w 2015 r. Polepszył się wynik na operacjach finansowych (z minus 539,9 mln zł przed rokiem do minus 497,7 mln zł) oraz wynik na pozostałej działalności operacyjnej (z 645,2 mln zł do 726,4 mln zł w 2024 r.). Wynik finansowy brutto był o 19,9% niższy niż przed rokiem (w kraju o 23,1% niższy) i wyniósł 6859,1 mln zł. Zysk brutto był niższy o 12,9% (poprzednio spadek o 22,0%), a strata brutto była wyższa o 39,8% (poprzednio wyższa o 58,1%). W wyniku obciążenia podatkiem dochodowym na poziomie 1217,6 mln zł (wobec 1374,5 mln zł przed rokiem) wynik finansowy netto wyniósł 5641,5 mln zł, tj. był o 21,5% niższy niż w 2023 r. (w kraju o 24,0% niższy). Pogorszenie wyniku finansowego netto odnotowano m.in. w sekcjach: Przetwórstwo przemysłowe (o 961,3 mln zł do 3257,2 mln zł w 2024 r.), Handel; naprawa pojazdów samochodowych^Δ (o 394,8 mln zł do 1411,7 mln zł), Transport i gospodarka magazynowa (o 138,3 mln zł do 95,2 mln zł) oraz Budownictwo (o 54,1 mln zł do 286,0 mln zł). Największy wzrost wyniku finansowego netto zanotowano w Działalności profesjonalnej, naukowej i technicznej (o 130,1 mln zł do 114,1 mln zł).

Zysk netto badanych przedsiębiorstw niefinansowych w 2024 r. wyniósł 7181,2 mln zł i był o 12,3% niższy od uzyskanego w roku poprzednim, a strata netto wyniosła 1539,7 mln zł, tj. zwiększyła się w skali roku o 53,4%. Udział liczby przedsiębiorstw wykazujących zysk netto w ogólnej liczbie badanych przedsiębiorstw niefinansowych wyniósł 76,5% (80,4% w 2023 r.). Natomiast udział przychodów przedsiębiorstw wykazujących zysk netto w ogólnej kwocie przychodów z całokształtu działalności wyniósł 87,0% (86,6% poprzednio). W największej sekcji, w Przetwórstwie przemysłowym, zysk netto odnotowało 73,5% przedsiębiorstw tej sekcji (79,9% w roku poprzednim), a udział uzyskanych przez nie przychodów wykazujących zysk netto w przychodach wszystkich podmiotów tej sekcji stanowił 84,2% (rok wcześniej 83,2%).

Wykres 53. Udział liczby przedsiębiorstw wykazujących zysk netto w ogólnej liczbie przedsiębiorstw niefinansowych

Chart 53. Share of the number of enterprises showing net profit in the total number of non-financial enterprises

Wskaźniki:

- wskaźnik poziomu kosztów to relacja kosztów ogółem do przychodów ogółem;
- wskaźnik rentowności sprzedaży brutto to relacja wyniku finansowego ze sprzedaży produktów, towarów i materiałów do przychodów netto ze sprzedaży produktów, towarów i materiałów;
- wskaźnik rentowności obrotu brutto to relacja wyniku finansowego brutto do przychodów ogółem;
- wskaźnik rentowności obrotu netto to relacja wyniku finansowego netto do przychodów ogółem;
- wskaźnik płynności finansowej I stopnia to relacja inwestycji krótkoterminowych do zobowiązań krótkoterminowych (bez funduszy specjalnych);
- wskaźnik płynności finansowej II stopnia to relacja inwestycji krótkoterminowych i należności krótkoterminowych do zobowiązań krótkoterminowych (bez funduszy specjalnych).

W 2024 r. odnotowano pogorszenie większości podstawowych wskaźników ekonomiczno-finansowych badanych przedsiębiorstw niefinansowych z województwa kujawsko-pomorskiego. W skali roku wskaźnik poziomu kosztów z całokształtu działalności pogorszył się o 0,9 p. proc. do poziomu 95,6% (w kraju pogorszył się o 1,1 p. proc. do 95,7% w 2024 r.). Wskaźnik najbardziej zwiększył się w Transporcie i gospodarce magazynowej (o 4,6 p. proc. do 96,3%). Wskaźnik rentowności ze sprzedaży obniżył się o 1,0 p. proc. do 4,4% w 2024 r. (w kraju zmniejszył się o 1,1 p. proc. do 4,4%). Wskaźniki rentowności obrotu brutto i netto zmniejszyły się, odpowiednio o 0,9 p. proc. do 4,4% i o 0,8 p. proc. do 3,6% (w kraju zmalały odpowiednio 1,1 p. proc. do 4,3% i o 0,9 p. proc. do 3,4%).

Najbardziej opłacalnym rodzajem działalności w 2024 r. było Zakwaterowanie i gastronomia^Δ (wskaźnik rentowności obrotu netto wyniósł 7,3%), a następnie Działalność profesjonalna, naukowa i techniczna (6,4%), Opieka zdrowotna i pomoc społeczna (5,5%) oraz Obsługa rynku nieruchomości^Δ (5,1%). Największą poprawę wskaźnika rentowności obrotu netto w stosunku do 2023 r. odnotowano w Działalności profesjonalnej, naukowej i technicznej (o 7,4 p. proc.), a następnie w Obsłudze rynku nieruchomości (o 1,7 p. proc.) i Przetwórstwie przemysłowym (o 0,9 p. proc. do 4,3%). Spadek wskaźnika rentowności obrotu netto zanotowano m. in. w Transporcie i gospodarce magazynowej (o 4,1 p. proc. do 2,7%) oraz w Administrowaniu i działalności wspierającej^Δ (o 1,7 p. proc. do 2,6%).

W odniesieniu do 2023 r. wskaźniki płynności finansowej I i II stopnia były wyższe, odpowiednio o 3,3 p. proc. i o 0,9 p. proc. (w kraju wyższe odpowiednio o 4,9 p. proc. i o 0,3 p. proc.).

Analizując lata 2015–2024, najwyższy wskaźnik poziomu kosztów w województwie na poziomie 95,6% wystąpił w 2017 r. i w 2024 r. (w kraju wyniósł 95,7% i wystąpił w 2015 r. i w 2024 r.). W 2021 r. wskaźniki rentowności obrotu brutto i netto zarówno w województwie, jak i w kraju były najwyższe i w kolejnych latach malały. Od 10 lat wskaźniki płynności finansowej (I i II stopnia) są niższe dla województwa, niż dla kraju.

Tablica 34. Wybrane wskaźniki ekonomiczno-finansowe w badanych przedsiębiorstwach niefinansowych
Table 34. Selected economic and financial indicators in the surveyed non-financial enterprises

Wyszczególnienie Specification	2015	2020	2023	2024	2024 Polska Poland
	w % in %				
Wskaźnik poziomu kosztów Cost level indicator	95,3	94,0	94,7	95,6	95,7
Wskaźnik rentowności sprzedaży brutto Gross sales profitability indicator	5,1	5,8	5,4	4,4	4,4
Wskaźnik rentowności obrotu brutto Gross turnover profitability indicator	4,7	6,0	5,3	4,4	4,3
Wskaźnik rentowności obrotu netto Net turnover profitability indicator	3,8	5,0	4,4	3,6	3,4
Wskaźnik płynności finansowej I stopnia First degree financial liquidity indicator	33,4	33,4	34,6	37,9	44,6
Wskaźnik płynności finansowej II stopnia Second degree financial liquidity indicator	91,3	98,0	92,1	93,0	107,5

Aktywa obrotowe są częścią kontrolowanych przez jednostkę zasobów majątkowych wykorzystywanych w działalności operacyjnej o wiarygodnie określonej wartości, powstałych w wyniku przeszłych zdarzeń, które spowodują w przyszłości wpływ do jednostki korzyści ekonomicznych. Obejmują zapasy (rzeczowe aktywa obrotowe) oraz krótkoterminowe: należności, inwestycje oraz rozliczenia międzyokresowe.

Wartość aktywów obrotowych badanych przedsiębiorstw na koniec grudnia 2024 r. wyniosła 59070,1 mln zł i była o 2,7% wyższa niż w końcu grudnia 2023 r., przy czym wzrosła wartość inwestycji krótkoterminowych – o 12,5% oraz wartość zapasów – o 1,9%, natomiast zmalała wartość krótkoterminowych rozliczeń międzyokresowych – o 8,0% i należności krótkoterminowych – o 1,2%. W rzeczowej strukturze aktywów obrotowych zwiększył się w skali roku udział inwestycji krótkoterminowych (o 2,1 p. proc. do 24,1% w końcu grudnia 2024 r.). Natomiast zmalał udział należności krótkoterminowych do aktywów obrotowych (o 1,4 p. proc. do 35,2%), krótkoterminowych rozliczeń międzyokresowych (o 0,4 p. proc. do 3,4%) oraz udział zapasów (o 0,3 p. proc. do 37,3%).

W strukturze zapasów wzrósł w skali roku udział półproduktów i produktów w toku (z 9,8% do 10,5% na koniec grudnia 2024 r.) oraz towarów (z 35,7% do 35,9%). Zmalał natomiast w skali roku udział materiałów do ogółu zapasów (z 32,3% do 30,4%) oraz udział produktów gotowych (z 20,8% do 20,6%).

Zobowiązania długo- i krótkoterminowe (bez funduszy specjalnych) w końcu grudnia 2024 r. wyniosły 48971,6 mln zł i były o 3,7% wyższe niż przed rokiem. Zobowiązania długoterminowe stanowiły 23,1% ogółu zobowiązań (wobec 22,4% w grudniu 2023 r.). Wartość zobowiązań długoterminowych wyniosła 11307,4 mln zł i była o 6,8% wyższa niż rok wcześniej. Zobowiązania krótkoterminowe badanych przedsiębiorstw wyniosły 37664,2 mln zł i w skali roku zwiększyły się o 2,8%, w tym wzrosły zobowiązania z tytułu kredytów bankowych i pożyczek – o 13,9% oraz dostaw i usług – o 0,4%. Zmalały natomiast zobowiązania z tytułu podatków, ceł, ubezpieczeń społecznych i zdrowotnych oraz innych tytułów publicznoprawnych – o 0,5%.

Relacja zobowiązań z tytułu dostaw i usług do należności z tego tytułu w końcu grudnia 2024 r. ukształtowała się na poziomie 105,1%, tj. wyższym niż w tym samym czasie 2023 r. (104,6%). W porównaniu z 2023 r. cykl rotacji zapasów zwiększył się o 2 dni do 52, a cykl spłaty zobowiązań z tytułu dostaw i usług zwiększył się o 1 dzień do 43 dni w 2024 r. Podobnie cykl rotacji należności krótkoterminowych z tytułu dostaw i usług zwiększył się o 1 dzień do 41 dni.

Nakłady inwestycyjne przedsiębiorstw

Investment outlays of enterprises

Nakłady inwestycyjne poniesione przez przedsiębiorstwa z województwa kujawsko-pomorskiego w 2024 r. były niższe niż przed rokiem o 15,5%. Liczba inwestycji rozpoczętych zwiększyła się w skali roku o 4,0%, a wartość kosztorysowa wzrosła o 10,7%.

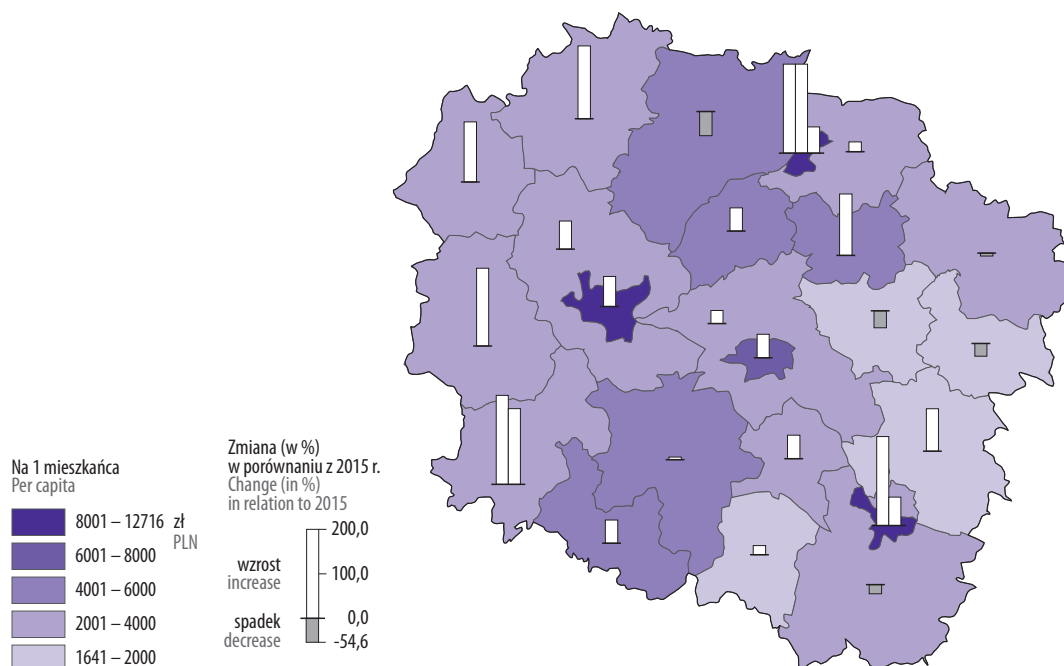
Nakłady inwestycyjne to nakłady finansowe lub rzeczowe, których celem jest stworzenie nowych środków trwałych lub ulepszenie (przebudowa, rozbudowa, rekonstrukcja lub modernizacja) istniejących obiektów majątku trwałego, a także nakłady na tzw. pierwsze wyposażenie inwestycji. Nakłady inwestycyjne dzielą się na nakłady na środki trwałe oraz pozostałe nakłady.

W pierwszej części analizy dane o **nakładach inwestycyjnych** dotyczą przedsiębiorstw, w których liczba pracujących przekracza 9 osób (na podstawie rocznych sprawozdań: SP, F-03, F-02/dk, SP-3); dane prezentowane są zgodnie z lokalizacją inwestycji.

W 2023 r. nakłady inwestycyjne poniesione w województwie kujawsko-pomorskim przez przedsiębiorstwa o liczbie pracujących powyżej 9 osób wyniosły 10893,2 mln zł, tj. były o 15,7% większe niż w roku poprzednim i o 48,1% większe niż w 2015 r. (w kraju większe odpowiednio o 13,0% i o 68,6%). Udział poniesionych nakładów w województwie kujawsko-pomorskim na tle kraju w latach 2015–2023 oscylował między 3,4% a 4,4%, przy czym w 2023 r. wyniósł 3,9%, tj. o 0,1 p. proc. więcej niż w roku poprzednim. Biorąc pod uwagę strukturę poniesionych nakładów inwestycyjnych w województwie według sekcji, najwięcej nakładów poniosły przedsiębiorstwa z sekcji Przetwórstwo przemysłowe. Ich udział w inwestycjach ogółem w 2023 r. w województwie wyniósł 40,8% (o 6,3 p. proc. mniej niż w roku poprzednim oraz o 7,2 p. proc. mniej niż w 2015 r.).

Wartość nakładów inwestycyjnych w przeliczeniu na 1 mieszkańca w 2023 r. wyniosła w województwie 5442 zł, tj. była o 2034 zł niższa niż średnio w kraju. W nowe obiekty majątkowe oraz ulepszenie istniejących najwięcej zainwestowano w Grudziądzu (12716 zł na 1 mieszkańca, poprzednio 6498 zł). Najniższą wartość nakładów inwestycyjnych w przeliczeniu na 1 mieszkańca odnotowano w powiecie golubsko-dobrzyńskim (1641 zł, poprzednio 2648 zł).

Mapa 43. Nakłady inwestycyjne w przedsiębiorstwach^a na 1 mieszkańca w 2023 r. (ceny bieżące)
Map 43. Investment outlays in enterprises^a per capita in 2023 (current prices)

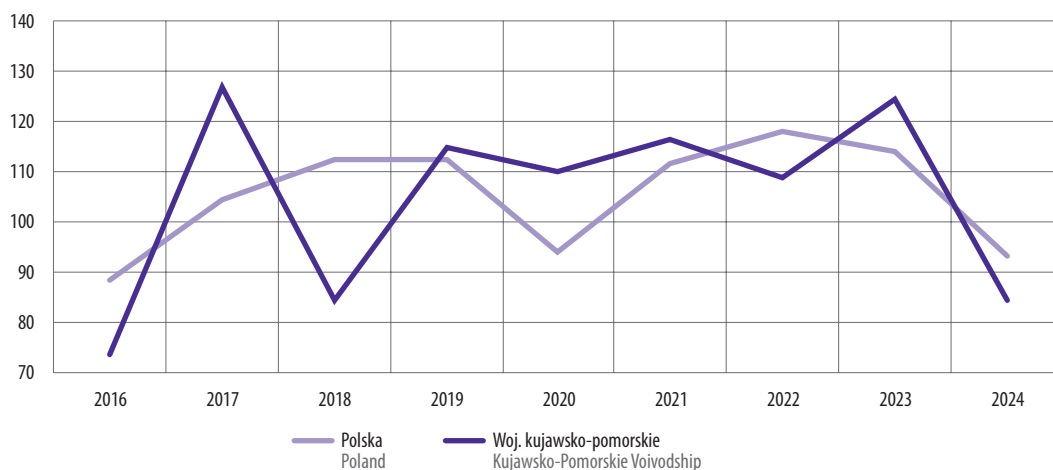

^a Dane dotyczą podmiotów gospodarczych, w których liczba pracujących przekracza 9 osób; według lokalizacji inwestycji.
^a Data concern economic entities employing more than 9 persons; according to investment location.

W drugiej części analizy dane o **nakładach inwestycyjnych** dotyczą przedsiębiorstw niefinansowych, w których liczba pracujących przekracza 49 osób (na podstawie kwartalnego sprawozdania F-01/I-01⁵); dane prezentowane są zgodnie z siedzibą inwestora.

Wykres 54. Dynamika nakładów inwestycyjnych przedsiębiorstw niefinansowych (ceny bieżące)
Rok poprzedni=100

Chart 54. Indices of investment outlays of non-financial enterprises (current prices)
Previous year=100

⁵ Dane dotyczą przedsiębiorstw niefinansowych (jednostek prawnych) prowadzących księgi rachunkowe, w których liczba pracujących wynosi 50 i więcej osób. Dane nie obejmują Rolnictwa, leśnictwa, łowiectwa i rybactwa (sekcja A według PKD 2007); Działalności finansowej i ubezpieczeniowej (sekcja K według PKD 2007); szkół wyższych; samodzielnych publicznych zakładów opieki zdrowotnej; instytucji kultury posiadających osobowość prawną oraz związków zawodowych, organizacji religijnych i politycznych.

Wartość nakładów inwestycyjnych poniesionych w 2024 r. przez przedsiębiorstwa niefinansowe powyżej 49 pracujących, mające siedzibę na terenie województwa, wyniosła 5359,4 mln zł (w cenach bieżących). Oznacza to spadek o 15,5% w stosunku do roku poprzedniego. W kraju wartość nakładów inwestycyjnych zmniejszyła się w mniejszym stopniu niż w województwie, bo o 6,7%.

Nakłady na środki trwałe to nakłady na: budynki i budowle (obejmują budynki i lokale oraz obiekty inżynierii lądowej i wodnej), w tym m.in. roboty budowlano-montażowe, dokumentację projektowo-kosztorysową; maszyny, urządzenia techniczne i narzędzia (łącznie z przyrządami, ruchomościami i wyposażeniem); środki transportu; inne, tj. melioracje wodne, poprawę walorów (ulepszenie) gruntów, inwentarz żywy (stado podstawowe) i zasadzenia wieloletnie oraz odsetki od kredytów i pożyczek inwestycyjnych za okres realizacji inwestycji.

Pozostałe nakłady to nakłady na tzw. pierwsze wyposażenie inwestycji oraz inne koszty związane z realizacją inwestycji. Nakłady te nie zwiększają wartości środków trwałych.

Tablica 35. Nakłady inwestycyjne przedsiębiorstw niefinansowych (ceny bieżące)

Table 35. Investment outlays of non-financial enterprises (current prices)

Wyszczególnienie Specification	2015	2020	2023	2024
Ogółem: w milionach złotych Total: in million PLN	4089,4	4029,0	6340,1	5359,4
Polska=100 Poland=100	3,0	2,7	2,8	2,6
W tym – w % – nakłady na: Of which – in % – outlays on:				
budynki i budowle buildings and structures	30,2	40,3	37,3	29,6
zakupy purchases	68,7	59,5	62,5	69,8
maszyn, urządzeń technicznych i narzędzi machinery, technical equipment and tools	59,1	52,6	52,2	56,7
środków transportu transport equipment	9,5	6,9	10,3	13,1

W 2024 r. w województwie kujawsko-pomorskim z ogólnej kwoty nakładów inwestycyjnych, na maszyny, urządzenia techniczne i narzędzia wydatkowano 3036,9 mln zł (o 8,2% mniej niż rok wcześniej), na budynki i budowle – 1587,8 mln zł (o 32,8% mniej), a na środki transportu – 703,1 mln zł (o 8,0% więcej). Zakupy inwestycyjne osiągnęły wartość 3740,0 mln zł i w porównaniu z rokiem poprzednim zmniejszyły się o 5,6%, natomiast udział w nakładach ogółem (69,8%) zwiększył się w skali roku o 7,3 p. proc.

Spadek nakładów inwestycyjnych w stosunku do 2023 r. wystąpił m.in. w sekcjach: Dostawa wody; gospodarowanie ściekami i odpadami; rekultywacja^Δ (o 58,7%), Obsługa rynku nieruchomości (o 14,0%), Przetwórstwo przemysłowe (o 8,0%), Handel; naprawa pojazdów samochodowych^Δ (o 4,8%) oraz Transport i gospodarka magazynowa^Δ (o 3,2%). Wzrost nakładów inwestycyjnych w skali roku odnotowano m.in. w sekcji Budownictwo (o 20,4%).

Wartość kosztorysowa inwestycji dotyczy nakładów na budowę środków trwałych zarówno rozpoczętą i zakończoną, jak również rozpoczętą i niezakończoną w roku sprawozdawczym, przyjmując wartość w cenach bieżących wynikającą z dokumentacji projektowo-kosztorysowej, z uwzględnieniem ewentualnych zmian w wartości kosztorysowej dokonanych do końca roku sprawozdawczego.

Przez **inwestycje nowo rozpoczęte** rozumie się te budowy środków trwałych, których realizację faktycznie rozpoczęto w roku sprawozdawczym.

W 2024 r. w województwie kujawsko-pomorskim inwestorzy rozpoczęli realizację 1,5 tys. nowych inwestycji (o 4,0% więcej niż w roku poprzednim) o łącznej wartości kosztorysowej 1486,3 mln zł (wzrost o 10,7%). W kraju w omawianym okresie liczba inwestycji rozpoczętych zwiększyła się o 1,3%, a wartość kosztorysowa wzrosła o 14,3%. Na ulepszenie (tj. przebudowę, rozbudowę, rekonstrukcję lub modernizację) istniejących środków trwałych w województwie przypadało 44,7% wartości kosztorysowej wszystkich inwestycji rozpoczętych (przed rokiem 16,9%). W kraju udział wyniósł 43,2% (44,4% w 2023 r.). W województwie wartość inwestycji rozpoczętych w 2024 r. najbardziej wzrosła w skali roku w Budownictwie (blisko 6-krotnie), a następnie w sekcjach: Transport i gospodarka magazynowa^A (wzrost prawie 5-krotny), Obsługa rynku nieruchomości (wzrost prawie 3-krotny), Przetwórstwo przemysłowe (wzrost ponad 2-krotny). Spadek w odniesieniu do analogicznego okresu 2023 r. odnotowano m.in. w Dostawie wody; gospodarowaniu ściekami i odpadami; rekultywacji^A (o 61,9%).

6.3. Produkcja i usługi

6.3. Production and services

Rolnictwo Agriculture

W 2024 r. w województwie kujawsko-pomorskim w porównaniu z rokiem poprzednim zwiększyła się produkcja zbóż podstawowych z mieszankami zbożowymi, ziemniaków oraz buraków cukrowych, natomiast spadła produkcja rzepaku i rzepiku. Według danych z czerwca 2024 r. w odniesieniu do analogicznego okresu poprzedniego roku zwiększyło się pogłowie trzody chlewnej i bydła oraz owiec. W 2024 r. w odniesieniu do roku poprzedniego odnotowano w skupie wzrost cen ziemniaków jadalnych, żywca wołowego i mleka, natomiast spadły ceny pszenicy, żyta, żywca wieprzowego i drobiowego.

W województwie kujawsko-pomorskim powierzchnia uprawy zbóż podstawowych z mieszankami zbożowymi w 2024 r. wyniosła 436,0 tys. ha i była o 0,8% większa niż w roku poprzednim, ale o 17,5% mniejsza w porównaniu z notowaną w 2015 r. Plony zbóż podstawowych z mieszankami zbożowymi w 2024 r. osiągnęły poziom 51,2 dt z 1 ha i zwiększyły się w stosunku do uzyskanych w roku poprzednim i w porównaniu z 2015 r., odpowiednio o 2,2% i o 33,3%. W odniesieniu do średnich plonów w kraju uzyskanych w 2024 r. były o 14,5% wyższe. W omawianym roku zbiory zbóż podstawowych z mieszankami zbożowymi w regionie oszacowano na 2233,7 tys. ton, czyli więcej niż przed rokiem oraz w 2015 r., odpowiednio o 3,0% oraz 10,2%.

Powierzchnia uprawy rzepaku i rzepiku w 2024 r. wyniosła 92,0 tys. ha i w porównaniu z rokiem poprzednim i 2015r. zmniejszyła się odpowiednio o 9,0% i o 21,6%. W omawianym roku plony wyniosły 34,7 dt z ha i osiągnęły poziom o 7,1% wyższy niż średnie plony tej uprawy w kraju. W porównaniu z plonami uzyskanymi rok wcześniej zwiększyły się o 5,5%, a w porównaniu z 2015 r. wzrosły o 21,3%. Zbiory rzepaku i rzepiku w województwie w omawianym roku oszacowano na 319,1 tys. ton i były niższe od uzyskanych w 2023 r. i w 2015 r. odpowiednio o 4,0% i o 5,0%.

Uprawa ziemniaków w 2024 r. była prowadzona na obszarze 17,8 tys. ha, czyli o 12,8% większym niż rok wcześniej. W omawianym roku z 1 ha zebrano 315,0 dt ziemniaków, czyli o 10,5% więcej niż w poprzednim roku i o 26,0% więcej niż w 2015 r. Uzyskane w województwie kujawsko-pomorskim plony były o 4,3% wyższe niż średnie plony tej uprawy w Polsce. Produkcja ziemniaków w regionie w 2024 r. wyniosła 559,3 tys. ton i była wyższa niż w 2023 r. i 2015r., odpowiednio o 24,8% i o 29,3%.

Powierzchnia uprawy buraków cukrowych w 2024 r. wyniosła 59,2 tys. ha. Była większa o 8,3% niż w roku poprzednim i o 59,7% niż w 2015 r. Plony tej uprawy osiągnęły poziom 628 dt z ha i zwiększyły się w stosunku do uzyskanych w 2023 r. i 2015 r. odpowiednio o 10,3% i o 33,1%. Uzyskane plony w porównaniu ze średnimi w kraju były o 5,3% niższe. Zbiory buraków cukrowych w województwie w 2024 r. oszacowano na 3718,2 tys. ton. Były one wyższe o 19,4% od uzyskanych w 2023 r. i aż o 112,4% wyższe od uzyskanych w 2015 r.

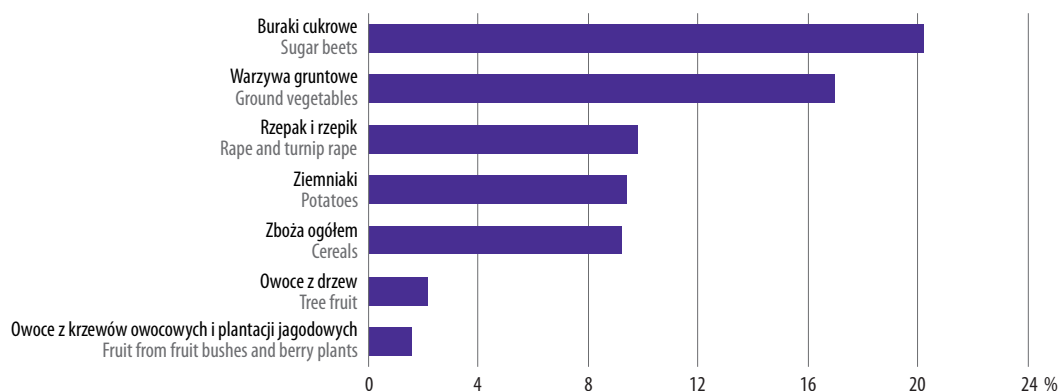
Tablica 36. Plony wybranych ziemiopłodów rolnych
Table 36. Yields of selected agricultural crops

Wyszczególnienie Specification	2015	2020	2023	2024	2024 Polska Poland
	z 1 ha w dt per 1 ha in dt				
Zboża ogółem Cereals in total	39,6	54,4	55,5	56,8	49,4
w tym zboża podstawowe z mieszankami zbożowymi of which basic cereals including cereal mixed	38,4	49,6	50,1	51,2	44,7
w tym: of which:					
pszenica wheat	45,4	57,4	55,5	56,8	52,0
żyto rye	27,0	35,7	39,8	39,8	35,7
jęczmień barley	32,0	44,0	43,9	46,1	43,4
owies oats	27,1	37,3	32,9	35,1	31,7
Rzepak i rzepik Rape and turnip rape	28,6	33,3	32,9	34,7	32,4
Ziemniaki ^a Potatoes ^a	250*	337	285	315	302
Buraki cukrowe Sugar beets	472	647	569	628	663

a Bez ogrodów przydomowych.
a Excluding kitchen gardens.

Wykres 55. Udział województwa w krajowej produkcji wybranych ziemiopłodów rolnych i ogrodnich w 2024 r.

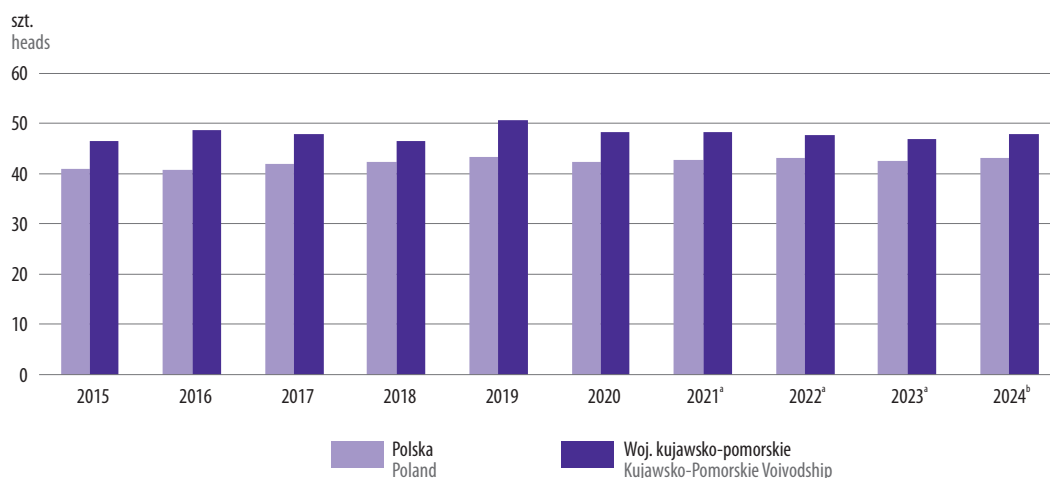
Chart 55. Share of voivodship in the country production of selected agricultural and horticultural crops in 2024

Pogłowie bydła w województwie kujawsko-pomorskim według stanu na 1 czerwca 2024 r. liczyło 497,3 tys. sztuk, co stanowiło 7,8% ogólnego pogłowia w kraju. W porównaniu z rokiem poprzednim liczebność stada wzrosła o 0,4% (w Polsce spadek o 0,4%). W skali roku obsada bydła na 100 ha użytków rolnych w województwie kujawsko-pomorskim zwiększyła się o 1,0 szt. i wyniosła 47,9 szt., a w kraju o 0,5 szt. W czerwcu 2024 r. w ogólnym pogłowie bydła krowy stanowiły 29,9%, w tym 96,2% to krowy mleczne (dla Polski udziały te wyniosły odpowiednio 36,9% i 93,8%).

**Wykres 56. Obsada bydła na 100 ha użytków rolnych
Stan na 1 czerwca**

Chart 56. Cattle density per 100 ha of agricultural land
As of 1 June

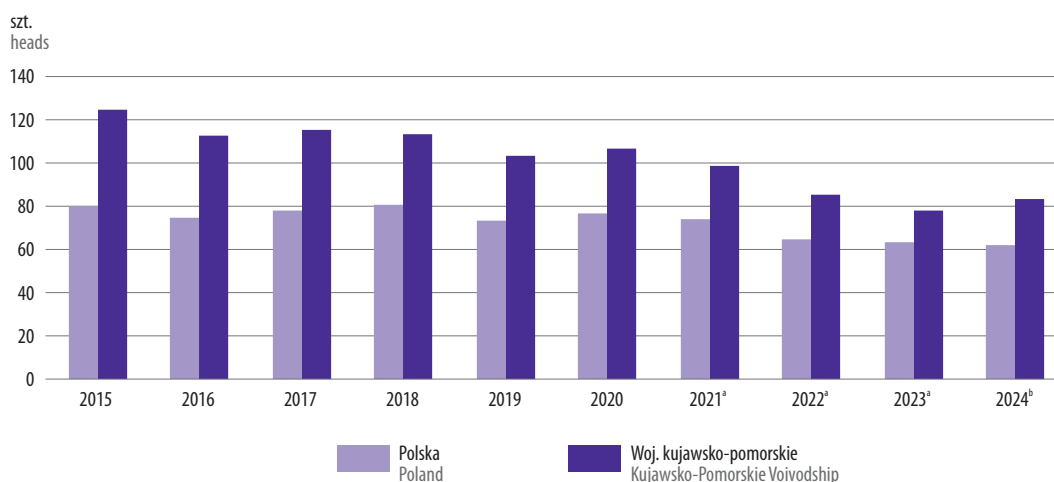

a Jako podstawę przeliczeń dla pogłowia zwierząt gospodarskich dla lat 2021, 2022 i 2023 przyjęto powierzchnię użytków rolnych wg stanu na 1 czerwca 2020 r. b Jako podstawę przeliczeń dla pogłowia zwierząt gospodarskich dla 2024 r. przyjęto dane wstępne z badania IFS (R-SGR) 2023.
a The area of agricultural land as at 1 June 2020 was used as the basis for the livestock head counts for 2021, 2022 and 2023. b The preliminary data of the Integrated Farm Statistics Survey (R-SGR) 2023 was used as the basis for the livestock head counts for 2024.

Udział krów mlecznych w stadzie bydła w 2024 r. osiągnął poziom niższy niż w poprzednim roku i wyniósł 28,8%. W produkcji bydła nadal dominował kierunek mleczny.

**Wykres 57. Obsada trzody chlewnej na 100 ha użytków rolnych
Stan na 1 czerwca**

Chart 57. Pigs density per 100 ha of agricultural land
As of 1 June

a Jako podstawę przeliczeń dla pogłowia zwierząt gospodarskich dla lat 2021, 2022 i 2023 przyjęto powierzchnię użytków rolnych wg stanu na 1 czerwca 2020 r. b Jako podstawę przeliczeń dla pogłowia zwierząt gospodarskich dla 2024 r. przyjęto dane wstępne z badania IFS (R-SGR) 2023.
a The area of agricultural land as at 1 June 2020 was used as the basis for the livestock head counts for 2021, 2022 and 2023. b The preliminary data of the Integrated Farm Statistics Survey (R-SGR) 2023 was used as the basis for the livestock head counts for 2024.

Według danych z czerwca 2024 r., pogłowie trzody chlewnej w województwie ukształtowało się na poziomie 863,8 tys. sztuk (w tym 65,6 tys. szt., tj. 7,6% stanowiły lochy). Udział regionu w ogólnokrajowym pogłowie świń wyniósł 9,5%. W skali roku odnotowano wzrost obsady trzody na 100 ha użytków rolnych w województwie kujawsko-pomorskim o 5,3 szt. do poziomu 83,2 szt., a w kraju spadek o 1,0 szt. do poziomu 62,1 szt.

Pogłowie owiec w analizowanym roku liczyło 11,2 tys. sztuk, co stanowiło 3,8% pogłowia krajowego. W porównaniu z poprzednim rokiem jego stan zwiększył się o 13,6% (w Polsce odnotowano wzrost o 7,5%). W odniesieniu do czerwca 2015 r. pogłowie owiec w regionie zwiększyło się o 46,0% (w kraju wzrosło o 31,2%).

W skali roku odnotowano wzrost obsady owiec na 100 ha użytków rolnych w województwie kujawsko-pomorskim oraz w Polsce do poziomu odpowiednio 1,1 i 2,0 sztuk na 100 ha.

W 2024 r. skupiono 931,2 tys. ton ziarna zbóż podstawowych konsumpcyjnych i paszowych (łącznie z mieszankami zbożowymi, bez ziarna siewnego), co stanowiło 10,3% skupu ogólnokrajowego. W odniesieniu do roku poprzedniego i 2015 r. skup był niższy odpowiednio o 15,7% i o 0,8% (w kraju zanotowano spadek o 14,0% w odniesieniu do 2023 r., oraz spadek o 7,4% w odniesieniu do 2015 r.). W omawianym roku w regionie skupiono 790,9 tys. ton pszenicy (12,3% skupu krajowego), tj. o 18,0% mniej niż w poprzednim roku (w kraju mniej o 15,6 %), oraz o 6,8% więcej niż w 2015 r. (w Polsce mniej o 4,9%). Skup żyta wyniósł 34,4 tys. ton, co stanowiło 5,3% skupu krajowego. W województwie skupiono o 14,3% mniej żyta niż w 2023 r. i o 45,2% mniej niż w 2015 r. (w kraju mniej o 9,3% niż w 2023 r. i o 26,5% niż w 2015 r.).

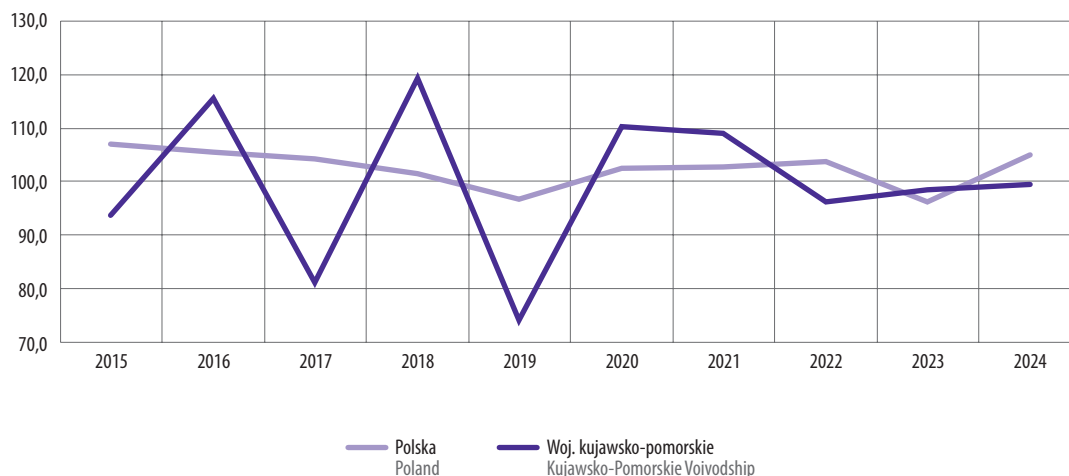
Skup ziemniaków w 2024 r. ukształtował się na poziomie 344,8 tys. ton, co stanowiło 17,3% ogólnego skupu w kraju. W porównaniu z rokiem poprzednim w województwie skupiono o 23,1% więcej ziemniaków, a w stosunku do 2015 r. był to wzrost aż o 116,8%. W kraju skupiono o 12,0% ziemniaków więcej niż w 2023 r., oraz o 30,0% więcej w stosunku do 2015 r. W odniesieniu do 2023 r. zwiększył się udział ziemniaków jadalnych w ziemniakach skupionych w województwie ogółem (wzrost z 92,1 tys. ton do 113,0 tys. ton).

W 2024 r. skupiono 3676,0 tys. ton buraków cukrowych (19,8% skupu krajowego), tj. o 23,3% więcej niż w poprzednim roku i aż o 94,4% więcej niż w 2015 r. Dla Polski było to więcej zarówno w stosunku do 2023 r. oraz 2015 r., odpowiednio o 14,3% i 73,7%.

W 2024 r. skup żywca wieprzowego (w wadze żywej) wyniósł 190,8 tys. ton (8,2% skupu krajowego), tj. o 10,9% mniej niż w roku poprzednim i o 25,7% mniej niż w 2015 r. W kraju skupiono o 1,0% żywca wieprzowego więcej niż w roku poprzednim, a także o 3,1% więcej niż w 2015 r. Skup żywca wołowego ukształtował się na poziomie 55,8 tys. ton (7,4% skupu krajowego) i był o 22,5% większy niż przed rokiem i o 16,3% mniejszy niż w 2015 r. W Polsce wzrósł o 5,7% w stosunku do 2023 r., ale spadł o 9,0% do 2015 r. Żywca drobiowego skupiono 191,8 tys. ton, czyli o 6,0% więcej niż w roku poprzednim i o 33,9% więcej w porównaniu z 2015 r. Stanowiło to 5,1% skupu krajowego, który w odniesieniu do 2023 r. wzrósł o 7,4%, a w odniesieniu do 2015 r. wzrósł o 40,9%.

Wykres 58. Dynamika skupu żywca rzeźnego ogółem (w wadze żywej)
Rok poprzedni=100

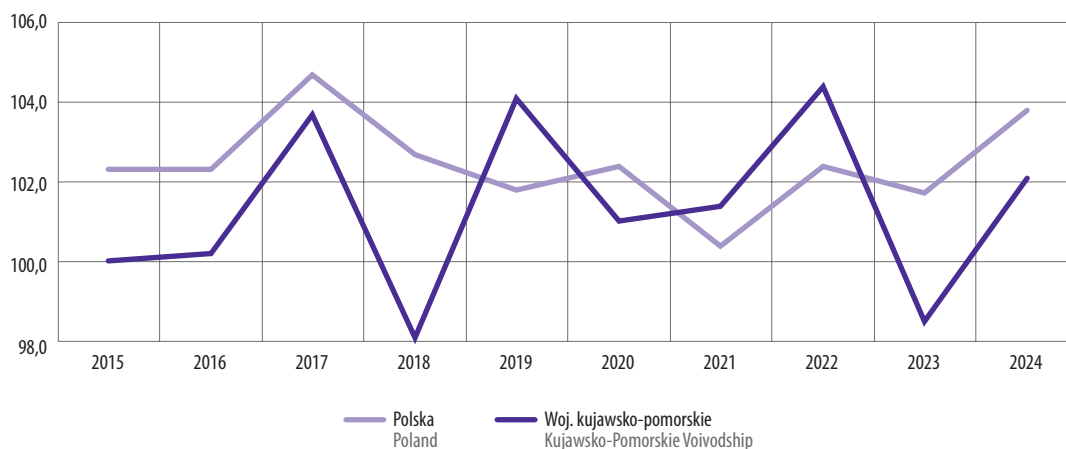
Chart 58. Indices of procurement of total animals for slaughter (in live weight)
 Previous year=100

W 2024 r. skup mleka krowiego wyniósł 892,8 mln litrów (co stanowiło 6,8% ogółu mleka skupionego w kraju) i był na wyższym poziomie w porównaniu z 2023 r. o 2,1%, i na wyższym niż w 2015 r. o 14,1% (w skali kraju zanotowano wzrost odpowiednio o 3,8% i o 24,3%).

Wykres 59. Dynamika skupu mleka
Rok poprzedni=100

Chart 59. Indices of procurement of cows' milk
 Previous year=100

Średnia cena skupu pszenicy w województwie w 2024 r. wyniosła 84,32 zł za 1 dt (w kraju – 82,62 zł) i była o 19,0% niższa niż przed rokiem, natomiast o 21,9% wyższa niż w 2015 r.

W analizowanym roku cena żyta w skupie ukształtowała się na poziomie 56,66 zł za dt (w kraju – 59,35 zł), tj. o 21,8% niższym w porównaniu z zanotowanym w 2023 r., ale o 7,3% wyższym niż w 2015 r.

W 2024 r. cena ziemniaków jadalnych w skupie wyniosła 119,42 zł za dt (w kraju – 118,95 zł), tj. więcej niż przed rokiem i w 2015 r., odpowiednio o 0,5% i o 115,2%.

W województwie kujawsko-pomorskim w omawianym roku cena skupu 1 kg żywca wołowego wyniosła 10,91 zł (w kraju – 10,62 zł), tj. wzrosła w stosunku do uzyskanej w poprzednim roku o 10,6% oraz wzrosła w odniesieniu do 2015 r. o 76,3%.

Cena żywca wieprzowego w skupie osiągnęła wartość 7,24 zł za kg (w kraju – 7,10 zł) i była niższa niż przed rokiem o 13,1%, natomiast w odniesieniu do 2015 r. była wyższa o 65,5%.

W 2024 r. cena skupu drobiu rzeźnego osiągnęła poziom 5,14 zł za kg (w kraju – 5,34 zł) i była niższa w porównaniu z zanotowaną w poprzednim roku o 9,5%, natomiast wyższa niż w 2015 r. o 34,0%.

Za 1 litr mleka w omawianym roku płacono 2,02 zł (w kraju – średnio 2,11 zł/l), tj. o 1,5% więcej niż przed rokiem i o 89,9% więcej niż w 2015 r.

Przeciętne roczne ceny skupu obliczono jako iloraz wartości (w cenach bieżących bez VAT) i ilości poszczególnych produktów rolnych.

Przeciętne roczne ceny uzyskiwane przez rolników na targowiskach obliczono jako średnie arytmetyczne z przeciętnych cen w poszczególnych miesiącach.

W 2024 r. średnia cena pszenicy na targowiskach wynosiła 102,48 zł za dt (w kraju – 108,56 zł), tj. o mniej o 21,0% w porównaniu z 2023 r., natomiast o 39,7% więcej względem 2015 r.

Targowiskowa cena żyta wyniosły 73,93 zł za dt (w kraju – 82,77 zł), tj. spadła w stosunku do uzyskanej w 2023 r. o 22,2%, ale wzrosła w odniesieniu do 2015 r. o 41,2%.

W województwie kujawsko-pomorskim w omawianym roku cena skupu 1 dt ziemniaków jadalnych (bez wczesnych) na targowiskach wyniosła 239,78 zł (w kraju – 224,04 zł). Było to więcej zarówno w stosunku do ubiegłego roku jak i 2015r., odpowiednio o 7,8% i 171,8%.

W 2023 r. w porównaniu z rokiem poprzednim zanotowano spadek produkcji globalnej o 6,5%, o czym zadecydowała o 10,3% niższa produkcja roślinna i o 3,0% wyższa produkcja zwierzęca. W analizowanym roku udział województwa kujawsko-pomorskiego w ogólnokrajowej globalnej produkcji rolniczej wyniósł 8,2%, w produkcji roślinnej ukształtował się na poziomie 9,4%, natomiast w produkcji zwierzęcej – 6,3%.

W 2023 r. w wartości końcowej produkcji rolniczej w województwie kujawsko-pomorskim 64,0% stanowiła produkcja roślinna, a na produkcję zwierzęcą przypadało 36,0%. W analizowanym roku w towarowej produkcji rolniczej wartość produkcji roślinnej wyniosła 64,3%, a zwierzęcej 35,7%.

W 2023 r. udział naszego województwa w ogólnokrajowej produkcji końcowej wyniósł 8,2%, a towarowej 8,4%. W obu przypadkach odnotowano wzrost udziałów w skali roku, odpowiednio o 0,5 p. proc. i o 0,7 p. proc.

Przemysł Industy

W 2023 r. produkcja sprzedana przemysłu w województwie kujawsko-pomorskim przypadająca na 1 mieszkańca zmniejszyła się (w cenach bieżących) w porównaniu z rokiem poprzednim. Województwo pod względem produkcji sprzedanej przemysłu przypadającej na 1 mieszkańca znalazło się na 10. miejscu w Polsce. Największą wartość produkcji sprzedanej przemysłu na 1 mieszkańca odnotowano w mieście na prawach powiatu Włocławek. W 2023 r. najwyższy udział produkcji sprzedanej przemysłu w produkcji notowanej w województwie wystąpił w mieście na prawach powiatu Bydgoszcz. Produkcja sprzedana przemysłu osiągnięta w 2024 r. była niższa niż przed rokiem. W skali roku zwiększyła się wydajność pracy w Przemysle, przy jednoczesnym zmniejszeniu się przeciętnego zatrudnienia.

Dane o **produkcji sprzedanej przemysłu dotyczą** działalności przemysłowej i nieprzemysłowej podmiotów gospodarczych zaliczanych do sekcji: B – „Górnictwo i wydobywanie”, C – „Przetwórstwo przemysłowe”, D – „Wytwarzanie i zaopatrywanie w energię elektryczną, gaz, parę wodną, gorącą wodę i powietrze do układów klimatyzacyjnych” oraz E – „Dostawa wody; gospodarowanie ściekami i odpadami oraz działalność związana z rekultywacją”.

Dane o **wartości produkcji sprzedanej przemysłu** prezentuje się bez VAT i podatku akcyzowego, natomiast łącznie z wartością dotacji przedmiotowych do wyrobów i usług – w tzw. cenach bazowych.

W pierwszej części analizy dane o **produkcji sprzedanej przemysłu** oraz **przeciętnym zatrudnieniu w Przemysle** dotyczą podmiotów gospodarczych, w których liczba pracujących przekracza 9 osób.

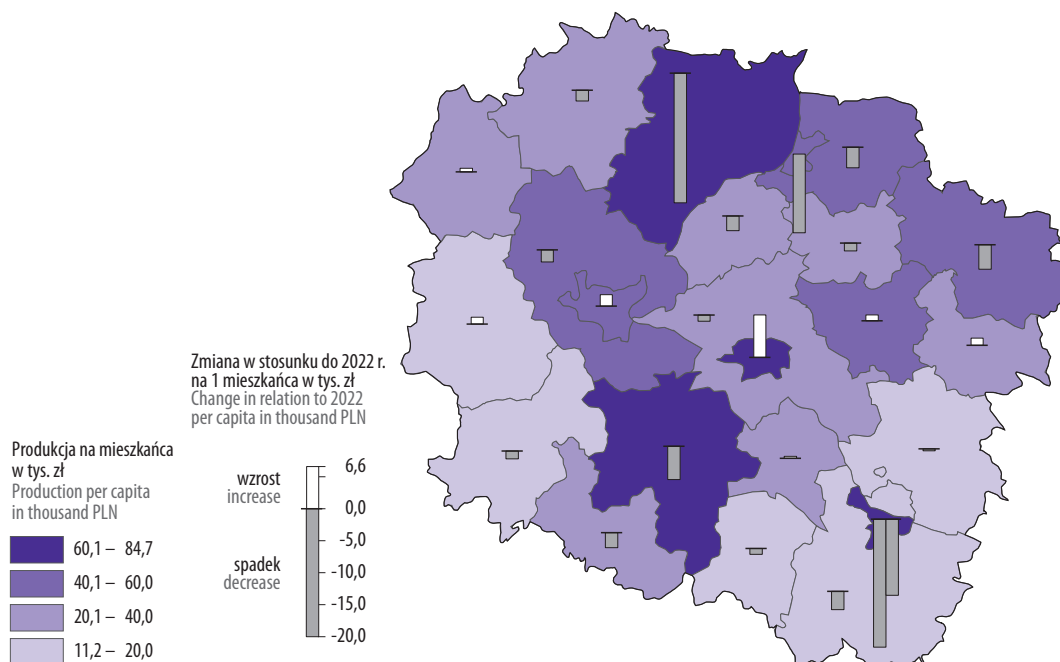
W 2023 r. w województwie kujawsko-pomorskim produkcja sprzedana przemysłu dla 1,9 tys. podmiotów gospodarczych wyniosła (w cenach bieżących) 89257,4 mln zł. Oznacza to spadek (w cenach stałych 2021) w skali roku o 2,7%, a w odniesieniu do 2021 r. wzrost o 4,1%. Udział produkcji sprzedanej przemysłu (w cenach bieżących) w województwie w skali kraju wyniósł 3,8% (rok wcześniej 4,1%). Pod względem udziału w produkcji krajowej, województwo kujawsko-pomorskie znalazło się na 8. miejscu w rankingu województw.

W przekroju powiatów i miast na prawach powiatu w 2023 r. największy udział w produkcji sprzedanej przemysłu województwa kujawsko-pomorskiego miało miasto na prawach powiatu Bydgoszcz (17,8% udziału w województwie, tj. wzrost udziału o 1,8 p. proc. w stosunku do poprzedniego roku). Udziały w odniesieniu do produkcji wojewódzkiej przekraczające 10,0% odnotowano ponadto w mieście na prawach powiatu Toruń oraz w powiecie inowrocławskim. Największy wzrost udziału w produkcji sprzedanej przemysłu województwa w stosunku do 2022 r. odnotowano w mieście na prawach powiatu Toruń (o 2,3 p. proc.), natomiast w największy spadek udziału wystąpił w mieście na prawach powiatu Włocławek (o 2,9 p. proc.).

W województwie kujawsko-pomorskim produkcja sprzedana przemysłu przypadająca na 1 mieszkańca osiągnięta w 2023 r. wyniosła 44591 zł, co stanowiło 71,1% produkcji krajowej (przed rokiem 76,8%). Produkcja przemysłowa na 1 mieszkańca zmniejszyła się (w cenach bieżących) w porównaniu z 2022 r. o 6,8% (w kraju zwiększyła się o 0,6%). Województwo kujawsko-pomorskie pod względem produkcji sprzedanej przemysłu przypadającej na 1 mieszkańca znalazło się na 10. miejscu w rankingu województw.

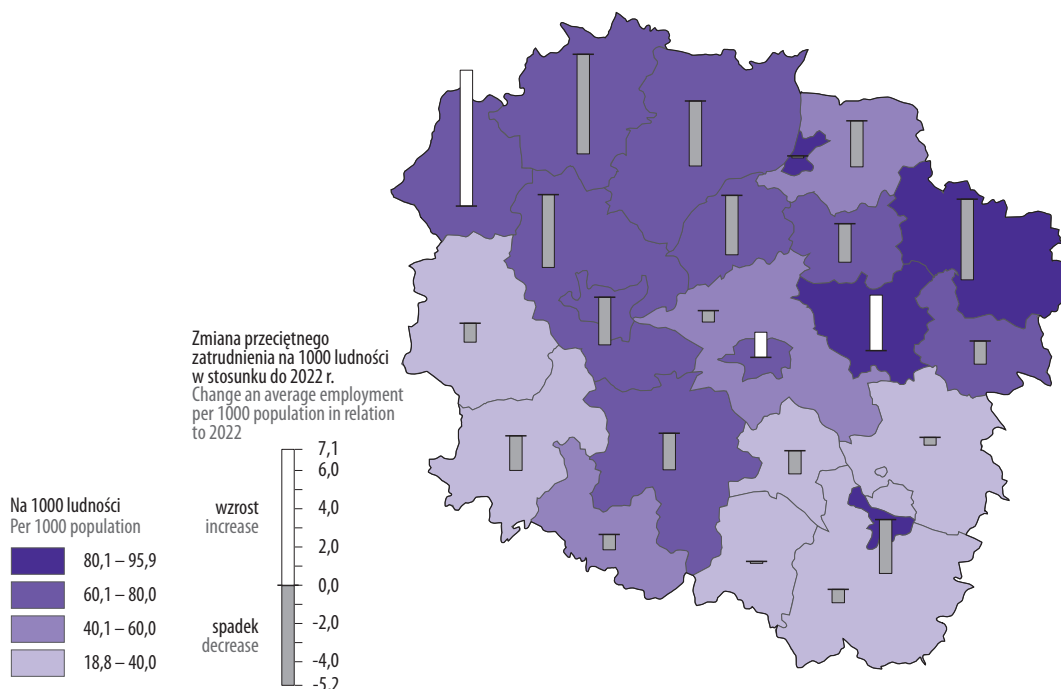
W przekroju powiatów największą wartość produkcji sprzedanej przemysłu na 1 mieszkańca osiągniętą w 2023 r., podobnie jak przed rokiem, odnotowano w mieście na prawach powiatu Włocławek (84748 zł na 1 mieszkańca, tj. o 90,1% więcej niż przeciętnie w województwie kujawsko-pomorskim na 1 mieszkańca, ale mniej niż w roku poprzednim o 27,3%). Większa produkcja sprzedana przemysłu na 1 mieszkańca niż w województwie wystąpiła m.in. w powiecie świeckim (82036 zł na 1 mieszkańca), inowrocławskim (67958 zł na 1 mieszkańca) i w mieście na prawach powiatu Toruń (61158 zł na 1 mieszkańca). Najniższe wartości wystąpiły w powiatach radziejowskim (11233 zł produkcji sprzedanej przemysłu przypadło na 1 mieszkańca), żnińskim (12129 zł na 1 mieszkańca) i w powiecie nakielskim (13450 zł na 1 mieszkańca).

Mapa 44. Produkcja sprzedana przemysłu (ceny bieżące) w 2023 r.
 Map 44. Sold production of industry (current prices) in 2023 r.

W województwie kujawsko-pomorskim w 2023 r. przeciętne zatrudnienie wyniosło 132,2 tys. osób. W porównaniu z poprzednim rokiem przeciętne zatrudnienie zmalało o 2,7%. Największy udział w ogólnej liczbie przeciętnego zatrudnienia w województwie odnotowano w mieście na prawach powiatu Bydgoszczy (19,4%, tj. o 0,3 p. proc. mniej niż w 2022 r.). W 2023 r. przeciętne zatrudnienie w województwie kujawsko-pomorskim wyniosło 66,0 w przeliczeniu na 1000 ludności. Najwyższy wskaźnik wystąpił w mieście na prawach powiatu Włocławek (95,9 osób na 1000 ludności, w porównaniu z 2022 r. spadek o 2,8 osoby), a następnie w powiecie brodnickim (92,8 osób na 1000 ludności, spadek w skali roku o 4,2 osoby). Największy spadek przeciętnego zatrudnienia na 1000 ludności odnotowano w powiecie tucholskim (spadek z 68,7 do 63,5 osób na 1000 ludności), natomiast największy wzrost zatrudnienia odnotowano w powiecie sępoleńskim (z 58,4 do 65,5 osób na 1000 ludności).

Mapa 45. Przeciętne zatrudnienie w Przemśle w 2023 r.
 Map 45. Average employment in Industry in 2023

Miarę efektywności produkcji przemysłowej stanowi wydajność pracy, mierzona wartością produkcji sprzedanej w Przemśle na 1 zatrudnionego, która w województwie kujawsko-pomorskim w 2023 r. zmniejszyła się w skali roku o 33,1 tys. zł i wyniosła 675,2 tys. zł. Analizując sytuację na niższym poziomie podziału terytorialnego, najwyższą wydajność pracy w Przemśle zaobserwowano w powiecie świeckim (1042,2 tys. zł na 1 zatrudnionego). Poza tym wydajność pracy wyższa niż średnio w województwie wystąpiła także w powiatach inowrocławskim i grudziądzkim oraz miastach na prawach powiatu Włocławku i Toruniu. Największe spadki wydajności pracy w porównaniu z 2022 r. odnotowano w mieście na prawach powiatu Włocławek (o 298,0 tys. zł na 1 zatrudnionego) oraz w powiecie świeckim (o 204,7 tys. zł na 1 zatrudnionego). Największy natomiast wzrost wydajności w analizowanym okresie wystąpił w mieście na prawach powiatu Toruń (o 77,3 tys. zł na 1 zatrudnionego).

W drugiej części analizy dane o **produkcji sprzedanej przemysłu** oraz **przeciętnym zatrudnieniu w Przemśle** dotyczą podmiotów gospodarczych, w których liczba pracujących przekracza 9 osób; opracowane zostały na podstawie danych krótkookresowych pozyskiwanych z miesięcznych meldunków o działalności gospodarczej DG-1.

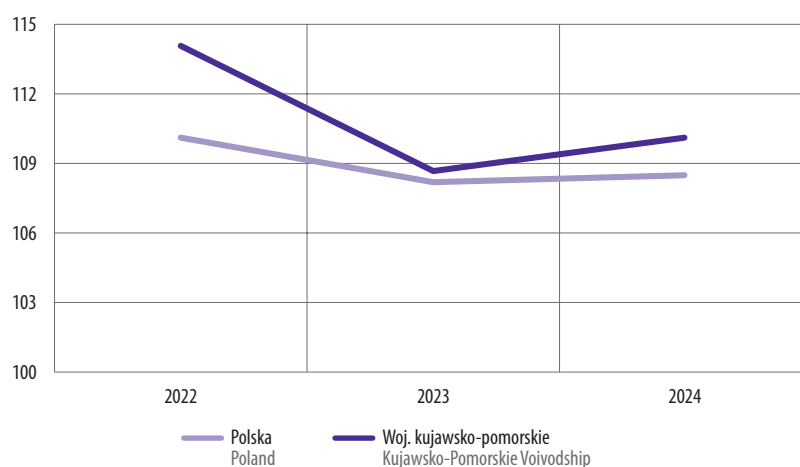
W 2024 r. w województwie kujawsko-pomorskim produkcja sprzedana przemysłu wyniosła (w cenach bieżących) 89524,1 mln zł i stanowiła 3,9% produkcji w kraju (tyle samo co w 2023 r.). W 2024 r. nastąpił wzrost w ujęciu rocznym (w cenach stałych 2021) produkcji sprzedanej przemysłu o 1,3% (przed rokiem spadek 4,7%, w kraju w 2024 r. wzrost o 0,3%). W analizowanym roku produkcja przemysłowa w odniesieniu do 2021 r. zwiększyła się o 10,1% (w kraju zwiększyła się o 8,5%).

Tablica 37. Przemysł
Table 37. Industry

Wyszczególnienie Specification	2015	2020	2023	2024
Produkcja sprzedana przemysłu (ceny bieżące) Sold production of industry (current prices)				
w milionach zł in million PLN	52450,0	66660,1	95429,7	89524,1
Polska=100 Poland=100	4,4	4,4	3,9	3,9
Udział produkcji sprzedanej przetwórstwa przemysłowego w produkcji sprzedanej przemysłu (ceny bieżące) w % Share of sold production of manufacturing in sold production of industry (current prices) in %	95,8	95,2	95,0	94,7
Przeciętne zatrudnienie w Przemśle w tys. Average paid employment in Industry in thousands	126,4	135,8	134,6	130,7

**Wykres 60. Dynamika produkcji sprzedanej przemysłu (ceny stałe)
2021=100**

**Chart 60. Indices of sold production of industry (constant prices)
2021=100**

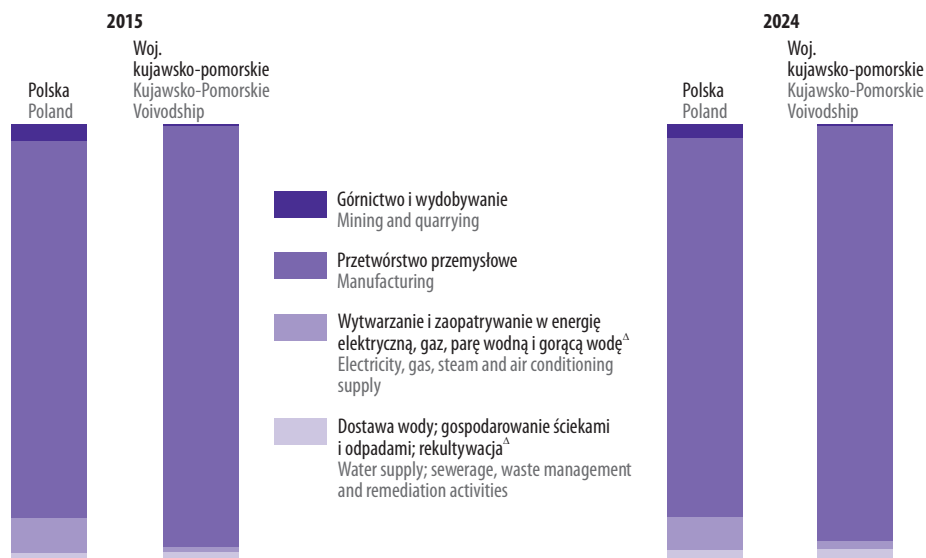
Na ogólną wartość produkcji sprzedanej przemysłu (w cenach bieżących) w 2024 r. wpłynęła przede wszystkim największa z sekcji PKD, tj. Przetwórstwo przemysłowe. Produkcja sprzedana przemysłu w tej sekcji osiągnęła wartość 84795,7 mln zł, tj. o 1,5% wyższym (w cenach stałych) niż w 2023 r. Dla pozostałych sekcji produkcja kształtowała się następująco: Dostawa wody; gospodarowanie ściekami i odpadami; rekultywacja^Δ – 2773,6 mln zł (była wyższa o 6,6% niż w 2023 r.), Wytwarzanie i zaopatrywanie w energię elektryczną, gaz, parę wodną i gorącą wodę^Δ – 1481,5 mln zł (niższa o 20,7%), a Górnictwo i wydobywanie – 473,4 mln zł (niższa o 3,3%).

Największa zmiana w strukturze produkcji sprzedanej przemysłu dotyczyła sekcji Dostawa wody; gospodarowanie ściekami i odpadami; rekultywacja^Δ – wzrost udziału tej sekcji z 2,6% w 2023 r. do 3,1% w 2024 r. W skali roku zmalał natomiast udział sekcji Przetwórstwo przemysłowe – o 0,3 p. proc. (do 94,7%) oraz Wytwarzanie i zaopatrywanie w energię elektryczną, gaz, parę wodną i gorącą wodę^Δ – o 0,2 p. proc. (do 1,7%). Udział sekcji Górnictwo i wydobywanie pozostał na poziomie sprzed roku, tj. 0,5%.

Uwzględniając działy Przemysłu w województwie kujawsko-pomorskim w 2024 r. w odniesieniu do poprzedniego roku najbardziej zwiększył się w strukturze Przemysłu udział Produkcji papieru i wyrobów z papieru (o 0,7 p. proc. do 12,6%). Spadek udziału w porównaniu z 2023 r. wystąpił m.in. w Produkcji artykułów spożywczych (z 27,2% w 2023 r. do 25,9% w analizowanym roku) oraz w Produkcji chemikaliów i wyrobów chemicznych (o 0,5 p. proc., tj. do 9,6% udziału).

W województwie kujawsko-pomorskim w 2024 r. w 14 działach Przemysłu zaobserwowano wzrost produkcji sprzedanej przemysłu w odniesieniu do roku poprzedniego. Wśród działów o udziale przekraczającym 10% w produkcji sprzedanej przemysłu największy wzrost w stosunku rocznym (w cenach stałych) wystąpił w Produkcji papieru i wyrobów z papieru (o 11,5%) oraz w Produkcji artykułów spożywczych (o 0,5%). Spadek odnotowano w Produkcji wyrobów z metali^A (o 1,9% w stosunku do 2023 r.).

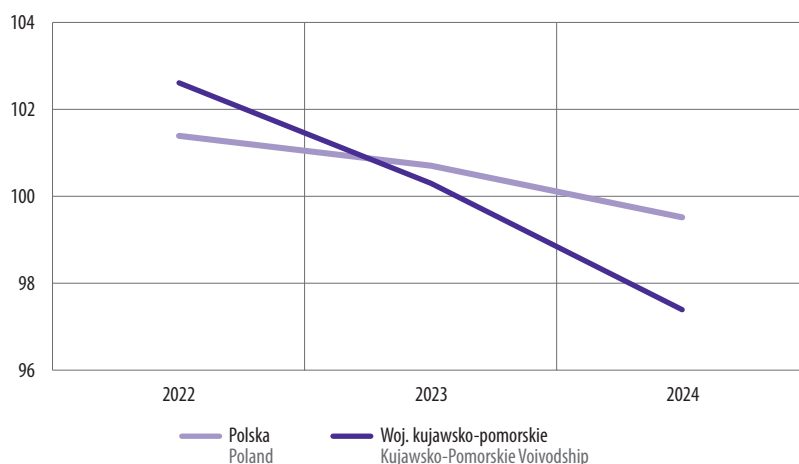
Wykres 61. Struktura produkcji sprzedanej przemysłu według sekcji PKD (ceny bieżące)
Chart 61. Structure of sold production of industry by PKD sections (current prices)

W województwie kujawsko-pomorskim przeciętne zatrudnienie w Przemysle w 2024 r. wyniosło 130,7 tys. osób i zmniejszyło się o 2,9% w odniesieniu do 2023 r. (w kraju zmniejszyło się o 1,2%). Przeciętne zatrudnienie w Przemysle w porównaniu z 2021 r. spadło o 2,6% (w kraju spadło o 0,5%). W największej sekcji Przemysłu (92,4% zatrudnionych), tj. w Przetwórstwie przemysłowym przeciętne zatrudnienie wyniosło 120,8 tys. osób. W porównaniu z 2023 r. zatrudnienie w tej sekcji zmniejszyło się o 3,2%. Największy wzrost przeciętnego zatrudnienia odnotowano w Górnictwie i wydobywaniu (o 3,8% w porównaniu z 2023 r.). Przeciętne zatrudnienie zwiększyło się także w sekcji Wytwarzanie i zaopatrywanie w energię elektryczną, gaz, parę wodną i gorącą wodę^A (o 1,4%) oraz w sekcji Dostawa wody; gospodarowaniu ściekami i odpadami; rekultywacja^A (o 0,9%).

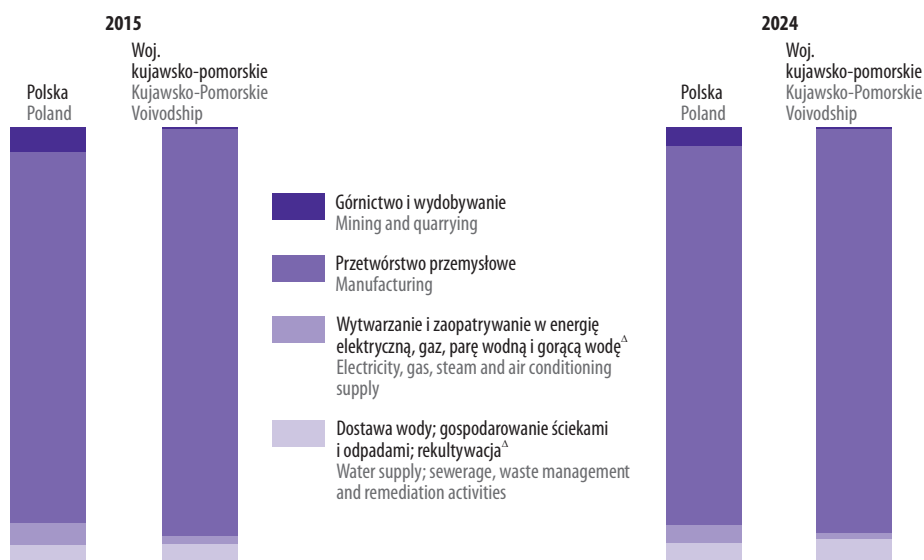
Wykres 62. Dynamika przeciętnego zatrudnienia w Przemysle 2021=100

Chart 62. Indices of average employment in Industry 2021=100

Wykres 63. Przeciętne zatrudnienie w Przemysle według sekcji PKD

Chart 63. Average paid employment in Industry by PKD sections

W 2024 r. wydajność pracy w Przemysle wyniosła (w cenach bieżących) 684,9 tys. zł i była o 4,3% wyższa (w cenach stałych) w porównaniu z 2023 r. (w Polsce wyniosła 851,7 tys. zł, tj. wyższa o 1,5%). W sekcji Przetwórstwo przemysłowe wydajność pracy wyniosła 702,0 tys. zł, tj. o 4,9% więcej niż przed rokiem. Wzrost w stosunku do 2023 r. odnotowano także w sekcji Dostawa wody; gospodarowanie ściekami i odpadami; rekultywacja^Δ (wzrost wydajności o 5,6%, tj. do 355,8 tys. zł na 1 zatrudnionego w 2024 r.). W sekcji Wytwarzanie i zaopatrywanie w energię elektryczną, gaz, parę wodną i gorącą wodę^Δ odnotowano spadek wydajności o 21,8% (956,4 tys. zł na 1 zatrudnionego).

Budownictwo

Construction

W 2024 r. drugi rok z rzędu, w województwie kujawsko-pomorskim odnotowano spadek w ujęciu rocznym produkcji sprzedanej budownictwa, który był głębszy niż w 2023 r. Natomiast w kraju, spadek wystąpił po raz pierwszy. W odniesieniu do 2023 r. odnotowano spadek przeciętnego zatrudnienia w sekcji Budownictwo, zarówno w województwie, jak i w kraju spadek był na zbliżonym poziomie (odpowiednio o 0,7% i o 0,4%). Rozpatrując klasyfikację PKD, największy spadek sprzedaży produkcji budowlano-montażowej w ujęciu rocznym wystąpił w podmiotach zajmujących się robotami budowlanymi specjalistycznymi.

Drugi rok z rzędu odnotowano spadek liczby mieszkań oddanych do użytkowania, był on również większy niż w kraju. W 2024 r. w województwie w odniesieniu do roku poprzedniego spadek był silniejszy, bo o 26,4% (w 2023 r. spadek o 4,8%). Największy spadek dotyczył mieszkań przeznaczonych na sprzedaż lub wynajem (o 37,2%). Zarówno w województwie, jak i w kraju, w odniesieniu do roku poprzedniego odnotowano wzrost rozpoczętych budów oraz więcej wydanych pozwoleń na budowę mieszkań.

Dane zarówno o **produkcji sprzedanej budownictwa, jak i sprzedaży produkcji budowlano-montażowej** dotyczą podmiotów gospodarczych, w których liczba pracujących przekracza 9 osób; opracowane zostały na podstawie danych pozyskiwanych z miesięcznych meldunków o działalności gospodarczej DG-1.

W 2024 r. w województwie kujawsko-pomorskim produkcja sprzedana budownictwa (w cenach bieżących) ukształtowała się na poziomie 15653,1 mln zł, czyli niższym niż w roku poprzednim o 3,0%, natomiast wyższym w odniesieniu do 2021 r., bo o 34,1%. W kraju wartość produkcji wyniosła 411041,0 mln zł, a w odniesieniu do powyższych okresów była odpowiednio niższa o 1,6% i wyższa o 35,9%. Udział produkcji sprzedanej budownictwa w produkcji krajowej w 2024 r. obniżył się w ujęciu rocznym o 0,1 p. proc. do 3,8%. Podobnie, jak w roku poprzednim, pod względem udziału, województwo uplasowało się na 8. pozycji w kraju (spośród 16 województw).

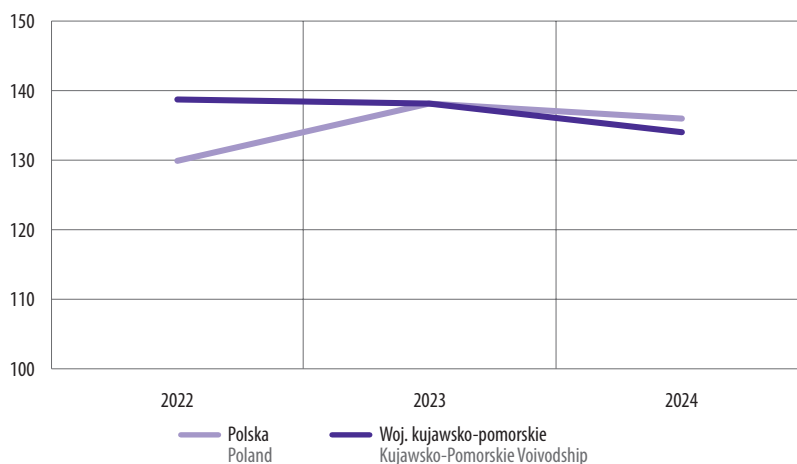
Dane o **produkcji sprzedanej budownictwa** dotyczą działalności budowlanej i niebudowlanej podmiotów gospodarczych zaliczanych do sekcji „Budownictwo”.

Tablica 38. Budownictwo
Table 38. Construction

Wyszczególnienie Specification	2015	2020	2023	2024
Produkcja sprzedana budownictwa (ceny bieżące): Sold production of construction (current prices):				
w milionach złotych in million PLN	6549,7	9900,3	16130,1	15653,1
Polska=100 Poland=100	3,6	3,7	3,9	3,8
Udział produkcji budowlano-montażowej w produkcji sprzedanej budownictwa (ceny bieżące) w % Share of construction and assembly production in sold production of construction (current prices) in %	60,2	51,0	47,9	44,8
Przeciętne zatrudnienie w Budownictwie w tys. Average paid employment in Construction in thousands	18,8	20,2	20,2	20,0

**Wykres 64. Dynamika produkcji sprzedanej budownictwa (ceny bieżące)
2021=100**

Chart 64. Indices of sold production of construction (current prices)
2021=100

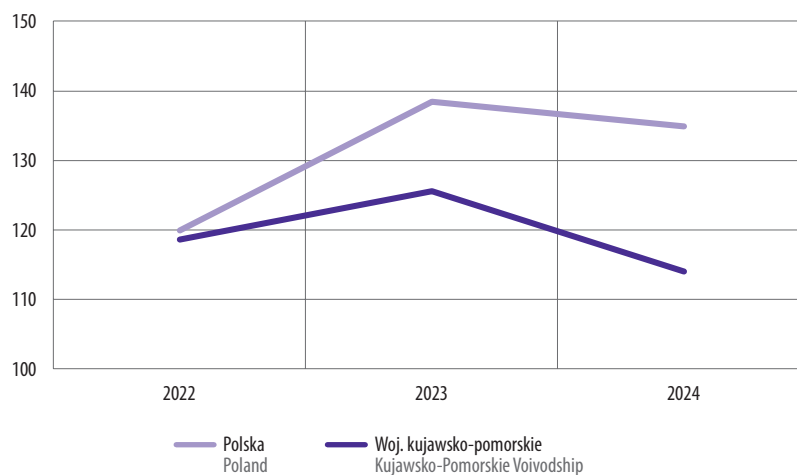

Dane o **sprzedaży produkcji budowlano-montażowej** dotyczą robót zrealizowanych na terenie kraju, wykonanych siłami własnymi (tj. bez podwykonawców) na rzecz zleceńodawców przez podmioty budowlane zaliczane zgodnie z PKD 2007 do sekcji „Budownictwo”. Obejmują roboty budowlane o charakterze inwestycyjnym, remontowym i konserwacyjnym oraz budownictwo tymczasowe na placach budów.

Wartość sprzedaży produkcji budowlano-montażowej w 2024 r. wyniosła (w cenach bieżących) 7016,0 mln zł, tj. zmalała o 9,2% w stosunku do roku poprzedniego (poprzednio wzrost o 5,9%), a w odniesieniu do 2021 r. wzrosła o 14,0%. W kraju produkcja budowlano-montażowa w skali roku zmalała w mniejszym stopniu niż w województwie, bo o 2,5% (w 2023 r. wzrost o 15,4%), a w porównaniu z 2021 r. wzrosła o 34,9%. Udział produkcji budowlano-montażowej w przychodach ogółem w województwie zmniejszył się w ujęciu rocznym o 3,1 p. proc. do 44,8% w 2024 r. Podobnie jak w roku poprzednim, województwo pod względem wartości sprzedaży produkcji budowlano-montażowej uplasowało się na 10. miejscu w kraju, a pod względem dynamiki sprzedaży zajęło 12 pozycję.

**Wykres 65. Dynamika produkcji budowlano-montażowej (ceny bieżące)
2021=100**

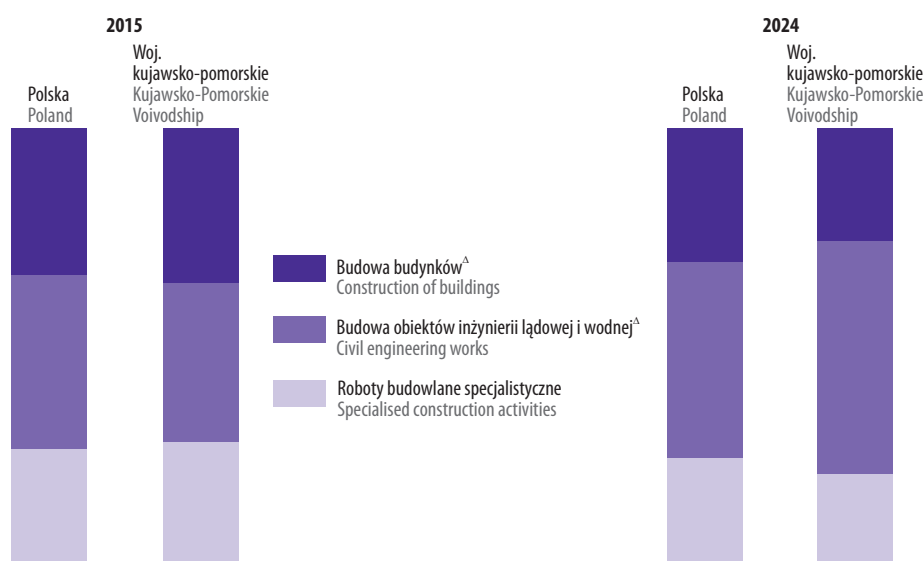
Chart 65. Indices of construction and assembly production (current prices)
2021=100

W 2024 r. spadek produkcji budowlano-montażowej w odniesieniu do roku poprzedniego wystąpił we wszystkich działach Budownictwa. W jednostkach, których głównym rodzajem działalności są roboty budowlane specjalistyczne spadek był największy – na poziomie 19,0%. W podmiotach zajmujących się budową budynków^Δ oraz specjalizujących się w budowie obiektów inżynierii lądowej i wodnej^Δ zanotowano spadek odpowiednio o 12,1% i o 3,0%.

W analizowanym okresie wśród przedsiębiorstw budowlanych największy udział sprzedaży produkcji budowlano-montażowej posiadały podmioty specjalizujące się w budowie obiektów inżynierii lądowej i wodnej^Δ – 53,2%. W porównaniu z 2023 r. udział ten wzrósł o 3,4 p. proc., a w odniesieniu do 2021 r. zmalał o 4,1 p. proc. W podmiotach zajmujących się budową budynków^Δ udział wyniósł 25,6%, tj. zmalał o 0,8 p. proc. w skali roku, a w odniesieniu do 2021 r. wzrósł o 1,5 p. proc. W przedsiębiorstwach wykonujących głównie roboty budowlane specjalistyczne udział wyniósł 21,2%, tj. odpowiednio zmalał o 2,6 p. proc. i wzrósł o 2,6 p. proc.

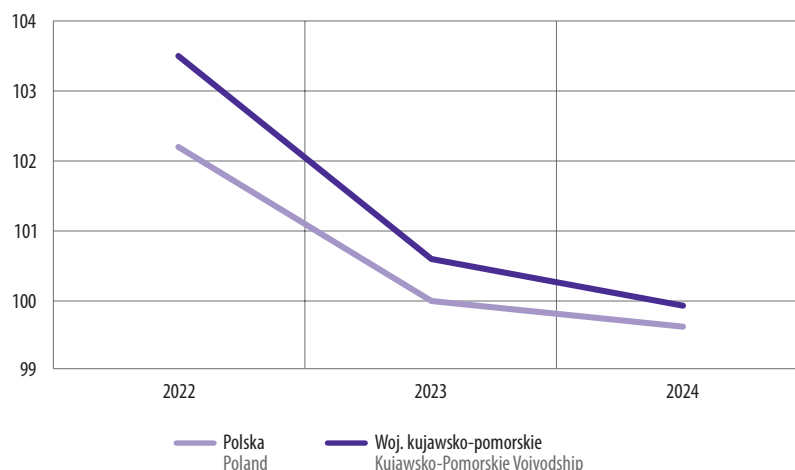
Wykres 66. Struktura produkcji budowlano-montażowej według działów PKD (ceny bieżące)
Chart 66. Structure of construction and assembly production by divisions of PKD (current prices)

W 2024 r. przeciętne zatrudnienie w sekcji Budownictwo wyniosło 20,0 tys. osób, natomiast w kraju 420,7 tys. osób. Drugi rok z rzędu przeciętne zatrudnienie w porównaniu z rokiem poprzednim w tej sekcji zmalało, zarówno w województwie jak i w kraju. W 2024 r. przeciętne zatrudnienie było niższe, odpowiednio o 0,7% i o 0,4%, jednak spadek w obu grupach był słabszy niż w 2023 r.

**Wykres 67. Dynamika przeciętnego zatrudnienia w Budownictwie
2021=100**

Chart 67. Indices of average employment in Construction
2021=100

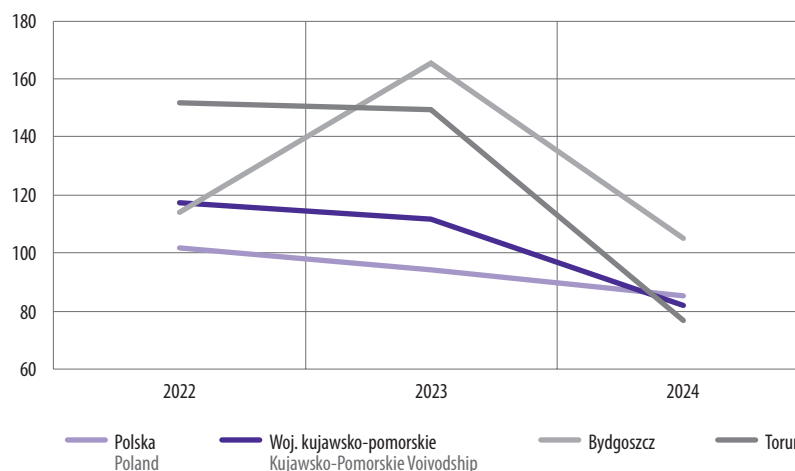

Wydajność pracy w Budownictwie, mierzona produkcją sprzedaną na jednego zatrudnionego w 2024 r., wyniosła 782,1 tys. zł, tj. zmalała (w cenach bieżących) o 2,2% (w roku poprzednim zwiększyła się o 2,5%).

W 2024 r. w województwie kujawsko-pomorskim według wstępnych danych oddano do użytkowania 8047 mieszkań (w kraju 200409) o łącznej powierzchni 730,1 tys. m² (w kraju 17847,7 tys. m²). To już drugi rok z rzędu, w którym odnotowano spadek liczby mieszkań oddanych do użytkowania. W 2024 r. w odniesieniu do roku poprzedniego spadek był mocniejszy, bo o 26,4% (w 2023 r. spadek o 4,8%). W kraju odnotowano mniejszy spadek niż w województwie, bo o 9,4% (poprzednio spadek o 7,2%). W odniesieniu do 2021 r. zmalała liczba mieszkań oddanych do użytkowania o 17,9%, a w Polsce o 14,6%. Pod względem liczby mieszkań oddanych do użytkowania, województwo kujawsko-pomorskie zajęło 10. pozycję w kraju (w roku poprzednim 8.).

**Wykres 68. Dynamika liczby mieszkań oddanych do użytkowania
2021=100**

Chart 68. Indices of the number of dwellings completed
2021=100

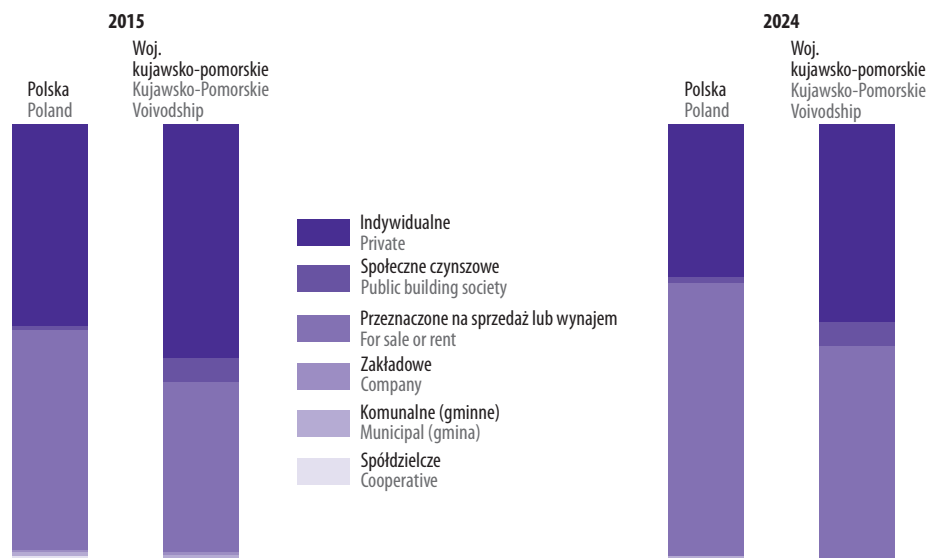

Tablica 39. Budownictwo mieszkaniowe
Table 39. Residential construction

Wyszczególnienie Specification	2015	2020	2023	2024	2024 Polska Poland
Mieszkania oddane do użytkowania na 1000 ludności Dwellings completed per 1000 population	3,2	4,8	5,5	4,0	5,3
Przeciętna powierzchnia użytkowa 1 mieszkania oddanego do użytkowania w m ² Average useful floor area of a dwelling completed in m ²	98,2	92,0	86,2	90,7	89,1
Mieszkania, na których budowę wydano pozwolenia lub dokonano zgłoszenia z projektem budowlanym na 1000 ludności Dwellings for which permits were granted or which were registered with a construction project per 1000 population	4,1	7,2	4,8	6,3	7,8
Mieszkania, których budowę rozpoczęto na 1000 ludności Dwellings started per 1000 population	3,2	5,7	3,9	4,7	6,2

W 2024 r. w województwie kujawsko-pomorskim najwięcej mieszkań oddanych do użytkowania dotyczyło mieszkań przeznaczonych na sprzedaż lub wynajem, tj. 3937. Stanowiły one 3,2% tego typu mieszkań oddanych w kraju. W odniesieniu do 2023 r. oddano ich mniej o 37,2% (w kraju mniej o 9,2%). Drugie, pod względem liczebności stanowiły mieszkania indywidualne, tj. 3640 (5,2% udziału w kraju). W odniesieniu do roku poprzedniego liczba tych mieszkań w województwie zmalała o 18,9% (w kraju zmniejszyła się o 12,2%). Poza tym oddano do użytkowania 434 mieszkań społecznych czynszowych (16,9% efektów krajowych), tj. więcej niż w roku poprzednim o 176,4% (w kraju więcej o 27,2%). W pozostałych formach budownictwa, oddano 33 mieszkania komunalne i 3 zakładowe (odpowiednio 1,7% i 4,1% efektów krajowych). W 2024 r. nie oddano do użytkowania mieszkań spółdzielczych.

Wykres 69. Struktura mieszkań oddanych do użytkowania według form budownictwa
Chart 69. Structure of dwellings completed by construction form

Powierzchnia użytkowa mieszkania jest to łączna powierzchnia pokoi, kuchni, przedpokoi, łazienek i wszystkich innych pomieszczeń wchodzących w skład mieszkania.

Przeciętna powierzchnia użytkowa jednego mieszkania oddanego do użytkowania w województwie kujawsko-pomorskim w 2024 r. wyniosła 90,7 m² (w kraju 89,1 m²), co plasuje województwo na 6. pozycji w kraju (w roku poprzednim na 13.). Powierzchnia ta zwiększyła się o 4,5 m² w porównaniu z 2023 r. (w kraju zmniejszyła się o 0,9 m²), natomiast w odniesieniu do 2021 r. zmniejszyła się o 4,5 m² (w kraju zmniejszyła się o 3,8 m²).

Analizując lata 2021–2024, więcej mieszkań oddawano do użytkowania w miastach niż na wsiach. W 2024 r. odsetek mieszkań w miastach wyniósł 55,4% (w kraju 64,3%). W odniesieniu do 2021 r. odsetek ten relatywnie zwiększył się na korzyść miast o 3,7 p. proc. (w kraju wzrost o 0,3 p. proc.).

W 2024 r., średnio w 1 mieszkaniu znajdowało się 3,9 izb (w kraju 3,7), na wsiach – 5,0 izb, w miastach – 3,0 (w kraju odpowiednio 4,9 i 3,1).

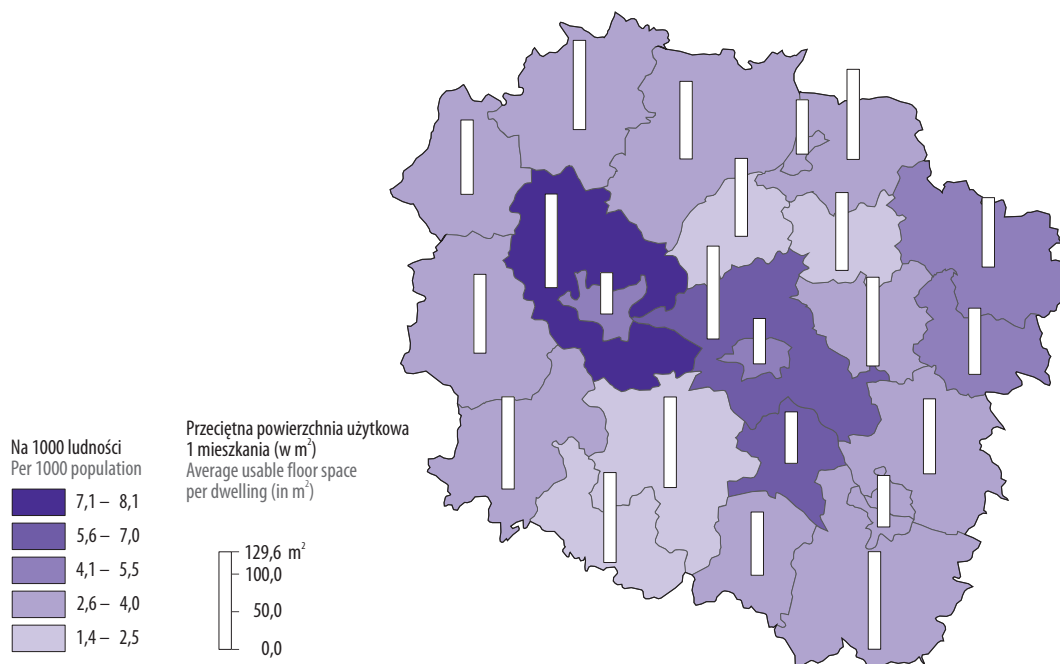
Wszystkie mieszkania oddane do użytkowania w 2024 r. były wyposażone w podstawowe urządzenia techniczno-sanitarne (wodociąg, kanalizację oraz centralne ogrzewanie). Wodociąg z sieci posiadało 97,0% mieszkań, a kanalizację z odprowadzeniem do sieci 70,0%. W gaz z sieci wyposażonych było 18,5% mieszkań, natomiast w ciepłą wodę dostarczaną z elektrociepłowni, ciepłowni lub kotłowni osiedlowej – 32,8%. Do centralnej sieci grzewczej podłączonych było 33,1% mieszkań, a pozostałe mieszkania miały indywidualne centralne ogrzewanie, tj. 66,9%. W tych mieszkaniach dominowały instalacje w piece/kotły na paliwo gazowe (stanowiły 34,8% mieszkań wyposażonych w centralne ogrzewanie) oraz w kotły/piece na paliwo stałe (22,0%).

Wskaźnik nasilenia budownictwa mieszkaniowego, wyrażony liczbą mieszkań oddanych do użytkowania w przeliczeniu na 1000 ludności od 2022 r. maleje. W 2024 r. wyniósł 4,0 (w kraju 5,3), tj. o 1,5 mniej niż w roku poprzednim (w kraju o 0,6 mniej). Spadek wskaźnika w skali roku zanotowano w większości powiatów województwa kujawsko-pomorskiego, a największy w powiecie golubsko-dobrzyńskim o 5,3 mieszkania na 1000 ludności, tj. w 2024 r. wskaźnik wyniósł 2,9. Najwyższy wskaźnik odnotowany w województwie wystąpił w powiecie bydgoskim (8,1 wobec 9,5 w 2023 r.), a następnie w powiecie aleksandrowskim (6,4 wobec 5,2) oraz toruńskim (5,8 wobec 7,1). W Bydgoszczy oraz w Toruniu wskaźnik wyniósł po 4,7 (wobec odpowiednio 7,2 i 9,1 w roku poprzednim). Najmniej mieszkań oddanych do użytkowania w przeliczeniu na 1000 ludności odnotowano w powiecie inowrocławskim (1,4 wobec 1,6 w 2023 r.), a następnie w powiecie wąbrzeskim (2,2 wobec 3,2).

W 2024 r. największe mieszkania powstały w powiecie włocławskim, gdzie przeciętna powierzchnia użytkowa mieszkania wyniosła 129,6 m², tj. o 12,5 m² więcej niż w roku poprzednim. Duże mieszkania powstały także w powiatach: bydgoskim (124,3 m² wobec 124,2 m² w 2023 r.), toruńskim (123,3 m² wobec 121,4 m²), żnińskim (122,4 m² wobec 114,8 m²), inowrocławskim (120,2 m² wobec 114,4 m²), grudziądzkim (119,6 m² wobec 126,6 m²) oraz mogileńskim (119,4 m² wobec 88,4 m²). Najmniejsze mieszkania oddano do użytkowania w Bydgoszczy (54,9 m² wobec 56,7 m² w 2023 r.), Toruniu (60,2 m² wobec 55,9 m²), we Włocławku i w powiecie aleksandrowskim (po 68,3 m² wobec odpowiednio 77,6 m² i 93,4 m²) oraz w Grudziądzu (72,2 m² wobec 70,5 m²).

W odniesieniu do roku poprzedniego największą zmianę w przeciętnej powierzchni użytkowej wybudowanych mieszkań odnotowano w powiecie golubsko-dobrzyńskim, gdzie powierzchnia wzrosła o 45,5 m² do 117,8 m² w 2024 r., a następnie w powiecie mogileńskim (o 31 m² do 119,4 m²). Największy spadek dotyczył powiatu aleksandrowskiego (o 25,1 m²).

Mapa 46. Mieszkania oddane do użytkowania w 2024 r.
 Map 46. Dwellings completed in 2024

W województwie kujawsko-pomorskim w 2024 r. według wstępnych danych wydano pozwolenia na budowę lub dokonano zgłoszenia budowy z projektem budowlanym dla 12565 mieszkań (w kraju dla 291280 mieszkań), tj. o 30,9% więcej niż w roku poprzednim (w kraju wzrost o 20,6%), natomiast w odniesieniu do 2021 r. było to mniej o 22,5% (w kraju mniej o 14,6%). Mieszkania, dla których wydano pozwolenia lub dokonano zgłoszenia budowy z projektem budowlanym dotyczyły głównie mieszkań budowanych z przeznaczeniem na sprzedaż lub wynajem, tj. 8395 mieszkań (66,8% ogółu) oraz indywidualnych – 3881 mieszkań (30,9%). Ponadto uzyskano pozwolenia na realizację 235 mieszkań społecznych czynszowych, 50 komunalnych i 4 zakładowych. We wszystkich miastach na prawach powiatu oraz w 8 powiatach zanotowano większą niż przed rokiem liczbę mieszkań, na których budowę wydano pozwolenia lub dokonano zgłoszenia z projektem budowlanym. Ponad 4-krotny wzrost w porównaniu z 2023 r. odnotowano w powiecie chełmińskim (do 440 mieszkań w 2024 r.). Wzrost większy niż w województwie wystąpił również w Bydgoszczy (o 123,7% do 3351), w powiatach żnińskim (o 109,3% do 676) i toruńskim (o 85,5% do 1139), we Włocławku (o 73,4% do 300), w Grudziądzu (o 54,6% do 439) oraz w powiecie świeckim (o 46,3% do 597 mieszkań w 2024 r.)

W 2024 r. rozpoczęto budowę 9301 mieszkań (4,0% udziału w kraju), tj. o 19,5% więcej niż w 2023 r. (w kraju o 23,7% więcej), a w stosunku do 2021 r. – mniej o 29,9% (w kraju mniej o 15,7%). Mieszkania realizowane z przeznaczeniem na sprzedaż lub wynajem (5125) stanowiły 55,1% ogółu mieszkań w województwie (w 2023 r. było to 44,2%), zaś mieszkania w budownictwie indywidualnym (3730) – 40,1% (poprzednio 43,8%). Pozostałe formy budownictwa, które wystąpiły w województwie, stanowiły łącznie 4,8%, tj. mieszkania społeczne czynszowe, komunalne i zakładowe. Wzrost w ujęciu rocznym zanotowano w większości powiatów województwa i w 2 miastach na prawach powiatu, w tym największy – 10-krotny w Grudziądzu, do 596 mieszkań w 2024 r. Wzrost większy niż w województwie odnotowano również m.in. w powiatach: radziejowskim (o 126,3% do 129), lipnowskim (116,2% do 374), świeckim (o 96,4% do 330), chełmińskim (o 76,9% do 161), golubsko-dobrzyńskim (o 66,2% do 231), mogileńskim (o 60,8% do 156), aleksandrowskim (o 59,0% do 577) oraz w powiecie wąbrzeskim (o 52,6% do 119 w 2024 r.). Najwięcej rozpoczętych budów mieszkań w 2024 r. odnotowano w Bydgoszczy (1828), a następnie w Toruniu (1120), powiatach

bydgoskim i toruńskim (odpowiednio 934 i 634) i Grudziądzu (596). W powiecie rypińskim odnotowano najmniejszą liczbę rozpoczętych budów (103), jak również tutaj wystąpił największy ich spadek w ujęciu rocznym (o 67,0%). Poza tym spadek wystąpił we Włocławku (o 31,8% do 105 budowanych mieszkań w 2024 r.) oraz w powiatach brodnickim (o 28,0% do 237) i grudziądzkim (o 9,2% do 138).

Rynek wewnętrzny

Internal market

W przedsiębiorstwach województwa kujawsko-pomorskiego w 2024 r. sprzedaż detaliczna wzrosła o 13,1%. W 2023 r. spadła o 4,8%, natomiast w 2021 r. wzrosła o 22,9%. W porównaniu z 2021 r. sprzedaż detaliczna zwiększyła się o 18,5%. W 2024 r. największy udział w sprzedaży detalicznej w regionie miały przedsiębiorstwa realizujące sprzedaż z grupy żywność, napoje i wyroby tytoniowe (19,6%). Mieszkaniec województwa kujawsko-pomorskiego w 2023 r. na towary i usługi w handlu detalicznym przeciętnie przeznaczył 16,2 tys. zł. Sprzedaż hurtowa (w cenach bieżących) w województwie kujawsko-pomorskim zmalała w stosunku rocznym o 13,1% (w Polsce o 0,2%).

Dane o **sprzedaży detalicznej**, jak i **hurtowej** dotyczą podmiotów gospodarczych, w których liczba pracujących przekracza 9 osób, opracowane zostały na podstawie danych pozyskiwanych z miesięcznych meldunków o działalności gospodarczej DG-1 jako dane uogólnione.

W okresie styczeń-grudzień 2024 r. w województwie kujawsko-pomorskim wartość sprzedaży detalicznej (w cenach bieżących) realizowanej w przedsiębiorstwach handlowych i niehandlowych w porównaniu do roku ubiegłego wzrosła o 13,1%.

W porównaniu z 2021 r. sprzedaż detaliczna wzrosła o 18,5% – najbardziej w grupie prasa, książki, pozostała sprzedaż w wyspecjalizowanych sklepach (o 73,1%). W 2024 r. według podmiotowego grupowania jednostek, te z największym udziałem sprzedaży były podmioty detaliczne, następnie hurtowe, niehandlowe (produkcyjne) i gastronomiczne. W kraju sprzedaż detaliczna wzrosła o 3,3% rok do roku. Dynamika sprzedanych towarów i usług detalicznych uplasowała województwo na trzecim miejscu w kraju. Największy udział w sprzedaży detalicznej w regionie miały przedsiębiorstwa z grupy żywność, napoje i wyroby tytoniowe (19,6%), a w 2023 r. te z grupy pojazdy samochodowe, motocykle, części (22,0%). Firmy z najmniejszym udziałem to te specjalizujące się w sprzedaży z grupy tekstylia, odzież, obuwiu (0,9%). W roku poprzednim, tj. 2023 były to te z grupy prasa, książki, pozostała sprzedaż w wyspecjalizowanych sklepach (1,3%). W zeszłym roku sprzedaż detaliczna towarów w kujawsko-pomorskim spadła o 4,8%. Wtedy województwo uplasowało się na trzynastym miejscu. W latach 2021 i 2022 nie zarejestrowano tendencji spadkowej ze sprzedaży w żadnym z województw. W 2021 r. w województwie kujawsko-pomorskim sprzedaż detaliczna rok do roku wzrosła o 22,9%.

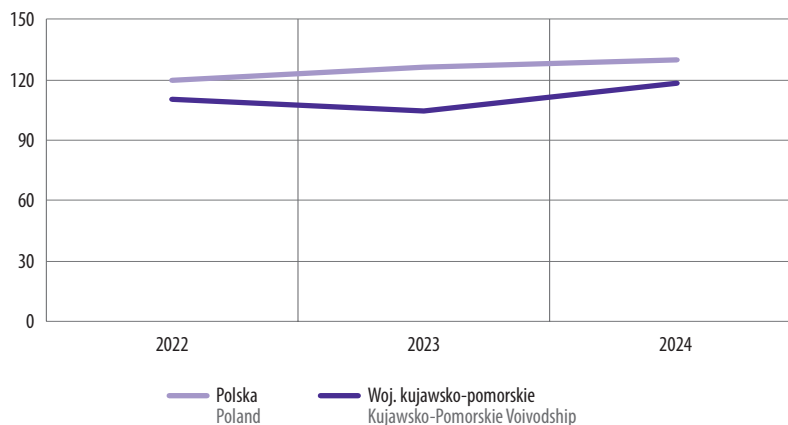
Dane o **sprzedaży detalicznej towarów** (łącznie z podatkiem VAT) obejmują sprzedaż towarów własnych i komisowych (nowych i używanych), dokonywaną w punktach sprzedaży detalicznej, placówkach gastronomicznych oraz innych punktach sprzedaży (np. składy, magazyny) w ilościach wskazujących na zakup dla potrzeb indywidualnych nabywców.

W Bydgoszczy sprzedaż detaliczna w ujęciu rocznym wzrosła o 20,9%, w 2023 r. – o 9,2%, a w 2021 r. o 23,2%. Najwyższy wzrost odnotowały przedsiębiorstwa z grupy prasa, książki, pozostała sprzedaż w wyspecjalizowanych sklepach (o 203,1%). W Toruniu wartość sprzedaży detalicznej zmalała o 4,6%, a w 2023 r. wzrosła o 11,8%. W 2021 r. zwiększyła się o 19,0%. Przedsiębiorstwa z największym spadkiem sprzedaży to te z grupy meble, RTV, AGD (spadek o 55,3%). W porównaniu z 2021 r. sprzedaż detaliczna w Bydgoszczy zwiększyła się o 46,8%, a w Toruniu o 30,1%.

Mieszkaniec województwa kujawsko-pomorskiego na towary i usługi w handlu detalicznym wydał przeciętnie 16,2 tys. zł w ciągu 2023 roku (mniej o 0,8 tys. niż w 2022 r. i o 1,2 tys. więcej niż w 2021 r.). Wydatki uplasowały województwo na trzynastym miejscu w kraju. Przeciętny Polak wydał 33,3 tys. zł.

**Wykres 70. Dynamika sprzedaży detalicznej towarów (ceny bieżące)
2021=100**

Chart 70. Indices of retail sales of goods (current prices)
2021=100

Tablica 40. Dynamika sprzedaży detalicznej towarów^a (ceny bieżące)

Table 40. Indices of retail sales of goods^a (current prices)

Wyszczególnienie Specification	01–12 2015	01–12 2020	01–12 2023	01–12 2024	01–12 2024 Polska Poland
	rok poprzedni=100 previous year=100				
Ogółem Total	107,1	86,7	95,2	113,1	103,3
w tym: of which:					
Pojazdy samochodowe, motocykle, części Motor vehicles, motorcycles, parts	116,8	77,6	128,2	98,6	115,1
Paliwa stałe, ciekłe i gazowe Solid, liquids and gaseous fuels	.	99,9	87,5	130,8	101,7
Żywność, napoje i wyroby tytoniowe Food, beverages and tobacco products	109,8	65,6	116,8	103,0	102,9
Pozostała sprzedaż detaliczna w niewyspecjalizowanych sklepach Other retail sale in non-specialized stores	139,3	89,7	55,0	97,9	.
Farmaceutyki, kosmetyki, sprzęt ortopedyczny Pharmaceuticals, cosmetics and orthopedical equipment	.	134,3	89,5	102,5	108,9
Tekstylia, odzież, obuwie Textiles, clothing, footwear	118,1	72,7	106,4	72,6	87,2
Meble, RTV, AGD Furniture, radio, TV and household appliances	129,4	136,3	126,2	47,6	96,0
Prasa, książki, pozostała sprzedaż w wyspecjalizowanych sklepach Newspapers, books, other sale in specialized stores	57,3	85,2	53,8	251,3	104,0
Pozostałe Others	89,2	84,2	68,6	115,6	115,1

a Grupowania przedsiębiorstw dokonano na podstawie Polskiej Klasyfikacji Działalności (PKD 2007), zaliczając przedsiębiorstwo do określonej kategorii według przeważającego rodzaju działalności, zgodnie z aktualnym stanem organizacyjnym. Kształtowanie się dynamiki sprzedaży detalicznej wynika m.in. ze zmiany zarówno przeważającego rodzaju działalności przedsiębiorstwa, jak i zmian organizacyjnych.

a Enterprises were grouped on the basis of the Polish Classification of Activities (PKD 2007), and a given enterprise is included in a specific category by predominating kind of activity and according to its present organisational status. The retail sales index results, inter alia, from a change in both the predominating kind of activity of the enterprise and in its organisation.

W województwie kujawsko-pomorskim największy wzrost w sprzedaży odnotowano w grupie prasa, książki, pozostała sprzedaż w wyspecjalizowanych sklepach (o 151,3%) – większy niż w Polsce o 147,3 p. proc. W 2023 r. sprzedaż w tej grupie zmalała o 46,2%, a w 2021 wzrosła o 10,5 %. Druga grupa pod względem wzrostu to paliwa stałe, ciekłe i gazowe, w której wystąpił wzrost sprzedaży o 30,8%. Rok wcześniej sprzedaż w tej grupie zmalała o 12,5%, a w 2021 r. wzrosła o 38,5%. W Polsce sprzedaż w omawianej grupie w 2023 r. zwiększyła się o 1,7%. Sprzedaż detaliczna w województwie kujawsko-pomorskim w 2024 r. spadła m.in. w grupach: meble, RTV, AGD (o 52,4%), tekstylia, odzież, obuwanie (o 27,4%). Sprzedaż detaliczna w grupie meble, RTV, AGD w Polsce zmalała o 4,0%. W 2023 r. w województwie sprzedaż detaliczna w tej grupie wzrosła o 26,2%, a w 2021 r. spadła o 7,6%. W grupie sprzedaży zakwalifikowanej jako tekstylia, odzież, obuwanie w Polsce sprzedaż spadła o 12,8%. Większość województw osiągnęła w tej grupie wzrost. W 2023 r. województwo odnotowało wzrost o 6,4%, a w 2021 r. spadek o 12,3%.

Dane o **sprzedaży hurtowej towarów** (łącznie z podatkiem VAT) obejmują sprzedaż z magazynów handlowych własnych lub użytkowanych, w których składowane towary stanowią własność przedsiębiorstw handlowych zaliczanych do sekcji „Handel hurtowy i detaliczny; naprawa pojazdów samochodowych, włączając motocykle”.

Sprzedaż hurtowa (w cenach bieżących) według Polskiej Klasyfikacji Działalności 2007 w przedsiębiorstwach handlowych w województwie kujawsko-pomorskim w 2024 r. stanowiła 89,3% sprzedaży hurtowej ogółem i zmalała w stosunku rocznym o 13,1% (w Polsce o 0,2%). W 2023 r. sprzedaż zmalała o 9,8%.

W zestawieniu z 2021 r. sprzedaż hurtowa zmniejszyła się o 6,8%. W okresie styczeń-grudzień 2024 r. w Bydgoszczy jednostki handlowe zrealizowały sprzedaż hurtową o 29,1% mniejszą niż przed rokiem, a w Toruniu mniejszą o 6,9%. W zestawieniu z 2021 r. sprzedaż hurtowa w Bydgoszczy zmniejszyła się o 17,3%, a w Toruniu zmniejszyła się o 3,6%.

W województwie wśród prowadzonych działalności handlowych spadki ze sprzedaży odniosły firmy prowadzące działalność z działu handlu detalicznego, z wyłączeniem handlu detalicznego pojazdami samochodowymi oraz handlu hurtowego, z wyłączeniem handlu pojazdami samochodowymi. Wzrost sprzedaży wystąpił w firmach, które prowadziły działalność z handlu hurtowego i detalicznego pojazdami samochodowymi; naprawa pojazdów samochodowych.

Sprzedaż w jednostkach hurtowych w dziale handlu hurtowego z wyłączeniem handlu pojazdami samochodowymi w stosunku do 2023 r. spadła o 14,1%. W 2023 r. spadek był rzędu 10,1%. W porównaniu z 2021 r. zmniejszyła się o 8,2%. W Bydgoszczy sprzedaż spadła o 15,8%, a w Toruniu o 8,7%. W zestawieniu z 2021 r. sprzedaż zmniejszyła się o 14,0%, a w Toruniu zmniejszyła się o 6,1%. W województwie kujawsko-pomorskim w omawianym dziale według grupowania rodzaju działalności odnotowano największy spadek ze sprzedaży w grupie sprzedaży hurtowej wyrobów tytoniowych, w której sprzedaż spadła o 50,5%. Rok wcześniej w tej grupie odnotowano najwyższy wzrost sprzedaży. W okresie styczeń-grudzień 2024 r. najwyższy wzrost w sprzedaży odnotowały przedsiębiorstwa w grupie sprzedaż hurtowa AGD, RTV, artykułów użytku domowego – o 32,5%. W zeszłym roku sprzedaż w tej grupie wzrosła o 30,8%, a w 2021 r. spadła o 14,0%. Największy udział w wartości sprzedaży miały przedsiębiorstwa zajmujące się sprzedażą hurtową półproduktów i odpadów pochodzenia nierolniczego oraz złomu – 27,7%.

W 2023 r. wartość sprzedanych towarów nieżywnościowych w hurcie wyniosła 63,4 mld zł (4,7% kraju), co stanowiło 91,1% w sprzedaży hurtowej ogółem w województwie kujawsko-pomorskim. Z tych żywnościowych i napojów bezalkoholowych przedsiębiorstwa osiągnęły udział rzędu 7,0% sprzedaży, a w sprzedaży napojów alkoholowych – 1,8%.

W 2021 r. w regionie zarejestrowano 2040 zbiorników, silosów i budynków magazynowych. Stanowiły 5,0% wszystkich w Polsce. Zamkniętych i zadaszonych było 62,2%, zadaszonych 7,1%. Przeciętna powierzchnia zamkniętych ogółem wyniosła 1336,8 tys. m².

Transport

Transport

W 2023 r. w porównaniu z rokiem poprzednim nie odnotowano istotnych zmian w strukturze dróg publicznych. Wzrosła natomiast długość i gęstość dróg dla rowerów. Wzrosła liczba oraz długość krajowych linii regularnej komunikacji autobusowej. Wzrosła długość linii komunikacji miejskiej oraz liczba pasażerów przy mniejszym taborze. W porcie lotniczym w Bydgoszczy wzrosła liczba pasażerów.

Rozwój sieci transportowej wpływa na rozwój przemysłu i miast, jak również warunkuje przemieszczanie towarów oraz ludności na każdym poziomie podziału terytorialnego.

Według stanu na koniec 2023 r. na terenie województwa kujawsko-pomorskiego znajdowało się 27,7 tys. km dróg publicznych (mniej o 215,8 km w porównaniu z 2022 r., ale więcej o 705,9 km niż w 2015 r.). Drogi o nawierzchni twardej stanowiły 72,6% wszystkich dróg (w 2022 r. – 71,7% a w 2015 r. – 64,0%). Spośród nich, 90,8% posiadało nawierzchnię ulepszoną (w 2022 r. – 89,5%, w 2015 r. – 88,6%).

W 2023 r. na 100 km² powierzchni województwa przypadało 111,9 km dróg o nawierzchni twardej (o 0,5 km więcej niż w 2022 r. i o 15,8 km więcej niż w 2015 r.), podczas gdy w kraju wskaźnik ten wyniósł 101,9 km na 100 km².

Wśród dróg gminnych w 2023 r. 41,4% stanowiły drogi gruntowe, a wśród powiatowych 4,0%. W Polsce wyniosło to odpowiednio 39,2% i 6,8%.

Przez województwo kujawsko-pomorskie przechodził fragment autostrady A1 o długości 165,5 km (tyle samo co w 2022 r. i o 0,5 km więcej niż w 2015 r.). Drogi ekspresowe stanowiły sieć dróg o długości 150,4 km (tyle samo co w 2022 r. i więcej o 115,4 km niż w 2015 r.). W 2023 r. na 1000 km² powierzchni województwa przypadało 17,6 km dróg ekspresowych i autostrad oraz 9,2 km autostrad (w Polsce odpowiednio 16,2 km i 5,9 km).

W 2023 r. autostrady w województwie stanowiły 8,9% tego rodzaju dróg w Polsce (5. lokata wśród województw). Udział dróg ekspresowych wyniósł natomiast 4,9% (10. lokata).

Drogi publiczne to drogi zaliczone na podstawie przepisów ustawy z dnia 21 marca 1985 r. o drogach publicznych (tekst jednolity Dz. U. z 2022 r. poz. 1693) do jednej z kategorii dróg, z których może korzystać każdy, zgodnie z ich przeznaczeniem. Ze względu na funkcje w sieci drogowej, dzielą się na następujące kategorie: drogi krajowe; drogi wojewódzkie; drogi powiatowe oraz drogi gminne.

Tablica 41. Drogi publiczne według rodzajów nawierzchni
Stan na 31 grudnia

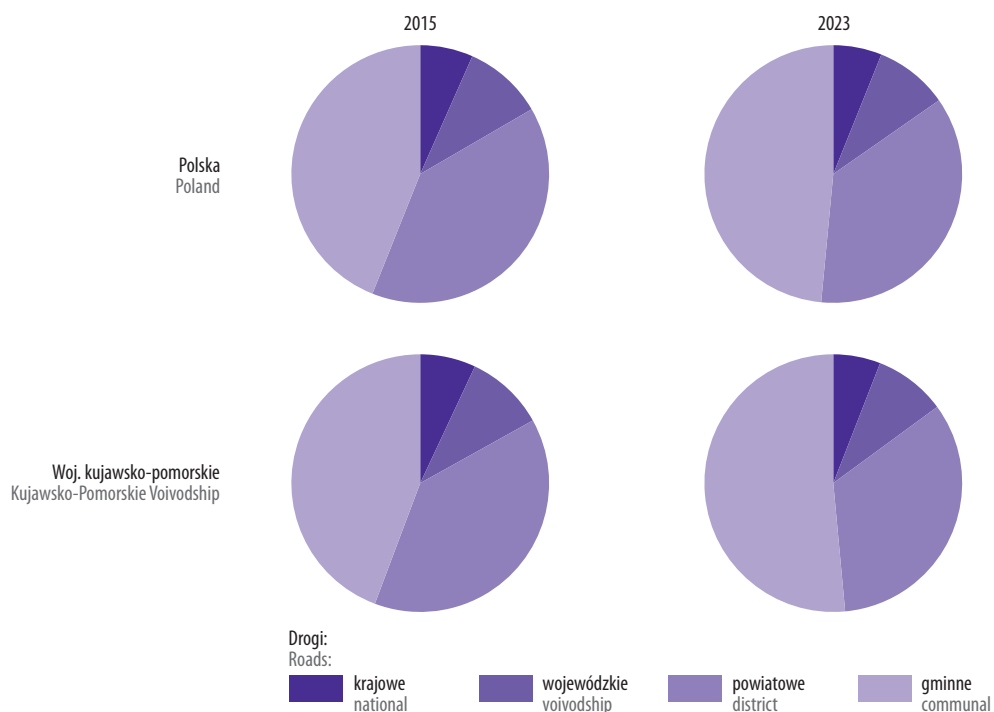
Table 41. Public roads by type of surface
As of 31 December

Wyszczególnienie Specification	2015	2020	2022	2023
Ogółem w km Total in km	26989,9	27440,3	27911,6	27695,8
O nawierzchni twardej Hard surface	17263,1	19060,3	20013,0	20102,5
ulepszonej improved	15289,0	17108,4	17915,4	18250,4
O nawierzchni gruntowej Unsurfaced	9726,8	8380,0	7898,6	7593,3

Źródło: dane Generalnej Dyrekcji Dróg Krajowych i Autostrad.
Source: data of the General Directorate for National Roads and Motorways.

**Wykres 71. Struktura dróg publicznych o twardej nawierzchni
Stan na 31 grudnia**

Chart 71. Structure of hard surface public roads
As of 31 December

**Tablica 42. Drogi publiczne o twardej nawierzchni
Stan na 31 grudnia**

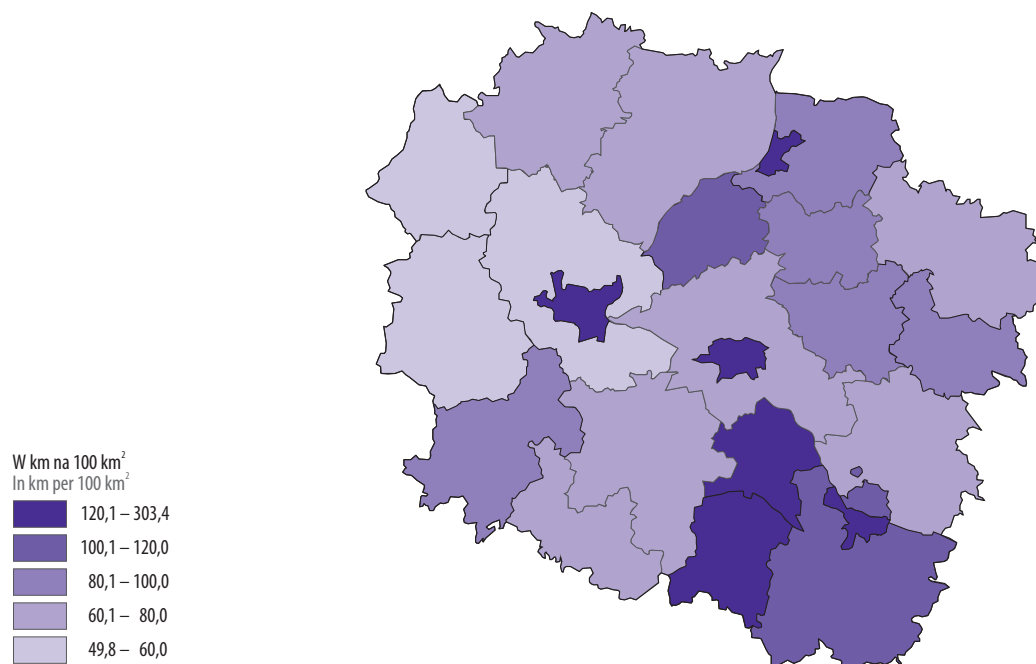
Table 42. Hard surface public roads
As of 31 December

Wyszczególnienie Specification	2015	2020	2022	2023
Ogółem w km Total in km	17263,1	19060,3	20013,0	20102,5
na 100 km ² per 100 km ²	96,1	106,1	111,4	111,9
W tym o nawierzchni ulepszonej Of which with improved surface	15289,0	17108,4	17915,4	18250,4
ekspresowe expressways	35,0	108,0	150,4	150,4
autostrady motorways	165,0	165,0	165,5	165,5

Źródło: dane Generalnej Dyrekcji Dróg Krajowych i Autostrad.
Source: data of the General Directorate for National Roads and Motorways.

**Mapa 47. Drogi gminne i powiatowe o nawierzchni twardej ulepszonej w 2023 r.
Stan na 31 grudnia**

Map 47. Improved hard surface communal and district roads in 2023
As of 31 December

W województwie kujawsko-pomorskim w 2023 r. długość ścieżek rowerowych wyniosła 1623,3 km (4. miejsce w kraju) i było ich więcej zarówno w odniesieniu do 2022 r. (o 10,4%, w Polsce o 8,9%), jak i do 2015 r. (o 79,5%, w Polsce o 99,8%).

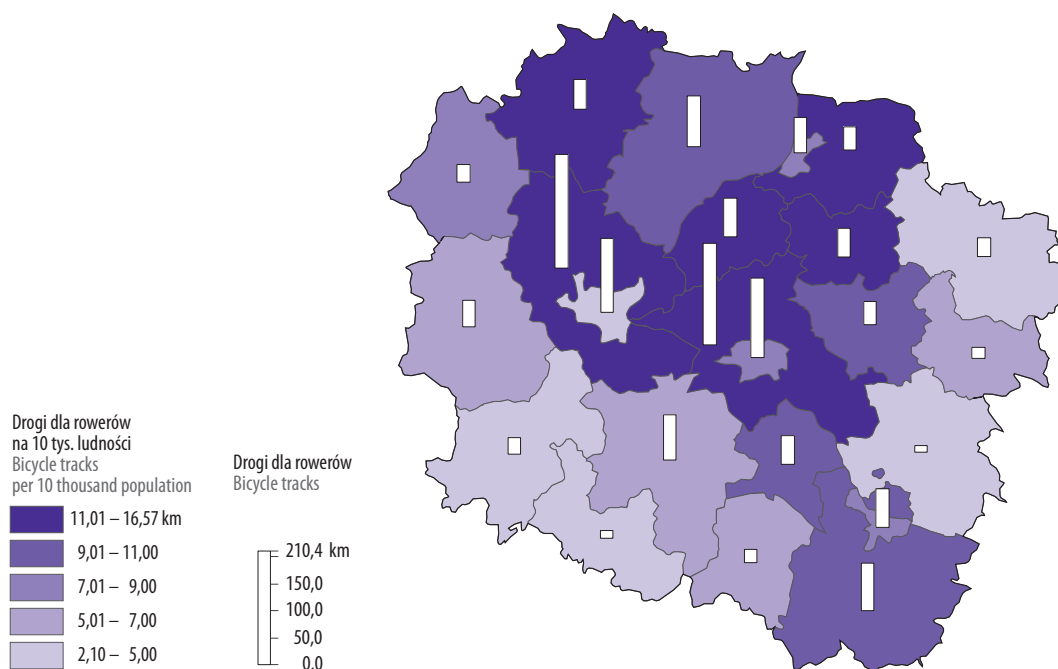
W przeliczeniu na 10 tys. ludności długość ścieżek rowerowych w 2023 r. (8,13 km) uplasowała województwo kujawsko-pomorskie na 2. miejscu w Polsce i była o 2,40 km wyższa niż w kraju. W porównaniu z 2022 r., jak i z 2015 r., nastąpił wzrost wskaźnika (odpowiednio o 0,80 km i o 3,80 km).

W 2023 r. na 100 km² powierzchni województwa przypadało 9,03 km (w 2022 r. było to 8,19 km) ścieżek rowerowych, co na tle kraju (6,87 km w 2023 r.) uplasowało województwo kujawsko-pomorskie na 3. miejscu. Wskaźnik ten od 2015 r. niezmiennie rośnie, kiedy to zanotowano 5,03 km dróg rowerowych na 100 km² powierzchni województwa.

W 2023 r. w województwie kujawsko-pomorskim do powiatów i miast na prawach powiatu o najdłuższej sieci ścieżek rowerowych należały powiaty: bydgoski (210,4 km), toruński (188,6 km) oraz miasto Toruń (147,0 km), a o najkrótszych powiaty: lipnowski (12,8 km), mogileński (13,7 km) oraz rypiński (20,8 km). W porównaniu z 2015 r. we wszystkich powiatach nastąpił wzrost długości dróg dla rowerów, a największy odnotowano w powiatach: włocławskim (o 70,8 km), bydgoskim (o 70,2 km) i świeckim (o 64,1 km).

**Mapa 48. Ścieżki rowerowe w 2023 r.
Stan na 31 grudnia**

Map 48. Cycle paths in 2023
As of 31 December

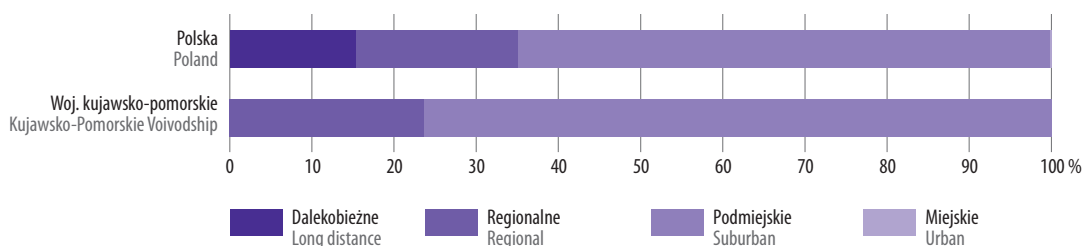
W 2023 r. w województwie kujawsko-pomorskim było 838 linii regularnej komunikacji autobusowej. Było to więcej w odniesieniu do 2022 r. (o 61 linii, tj. o 7,9%), ale mniej w porównaniu z 2015 r. (o 841 linii, tj. o ponad 50%). Pod względem liczby linii województwo kujawsko-pomorskie uplasowało się na 3. miejscu w Polsce.

Długość linii regularnych komunikacji autobusowej wyniosła 33,5 tys. km. Było to więcej w porównaniu z 2022 r. (o 4,6 tys. km, tj. o 15,8%), ale prawie 2,5 raza mniej w odniesieniu do 2015 r. (o 48,3 tys. km). Biorąc pod uwagę długość linii, województwo kujawsko-pomorskie uplasowało się na 3. miejscu wśród wszystkich województw.

W województwie kujawsko-pomorskim w 2023 r. (podobnie jak w 2022 r. i w 2015 r.) linie regularnej komunikacji autobusowej obsługiwały wyłącznie teren Polski.

**Wykres 72. Krajowe linie regularnej komunikacji autobusowej w 2023 r.
Stan na 31 grudnia**

Chart 72. National lines of scheduled bus transport in 2023
As of 31 December

W 2023 r. na terenie województwa kujawsko-pomorskiego komunikacja miejska obsługiwała 6 miast i prowadzona była na 135 liniach autobusowych (w 2022 r. – 136, w 2015 r. – 132) i 19 tramwajowych (w 2022 r. – 16, w 2015 r. – 14) o łącznej długości 2144,9 km (wzrost zarówno w stosunku do 2022 r. – o 97,5 km, jak i do 2015 r. – o 384,4 km).

Komunikacja miejska dysponowała mniejszą niż rok wcześniej liczbą autobusów, tj. 481 sztuk (w 2022 r. – 525 autobusów, a w 2015 r. – 526). Tramwajów było 203 (mniej zarówno w porównaniu z 2022 r. – o 4 sztuki, jak i z 2015 r. – o 9 sztuk). Do przewozu osób niepełnosprawnych było przystosowanych 480 (99,8%) autobusów i 71 (35,0%) tramwajów. W ciągu roku przewieziono 160,3 mln pasażerów (w 2022 r. – 149,7 mln, w 2015 r. – 181,8 mln). Było to 80,1 przewozów (w 2022 r. – 74,4, w 2015 r. – 87,1) na 1 mieszkańca, co uplasowało województwo kujawsko-pomorskie na 7. miejscu w kraju.

**Tablica 43. Komunikacja miejska^a
Stan na 31 grudnia**

Table 43. Urban transport^a
As of 31 December

Wyszczególnienie Specification	2015	2020	2022	2023
Długość linii komunikacji miejskiej ogółem w km Total length of urban transport lines in km	1760,5	2120,4	2047,4	2144,9
w tym: of which:				
linii autobusowych bus lines	1633,7	1950,3	1878,9	1919,5
linii tramwajowych tram lines	126,8	170,1	168,5	225,4
Tabor komunikacji miejskiej: Urban transport stock:				
autobusy buses	526	531	525	481
w tym przystosowane do przewozu osób niepełnosprawnych of which adapted to carry people with disabilities	411	512	524	480
tramwaje trams	212	204	207	203
w tym przystosowane do przewozu osób niepełnosprawnych of which adapted to carry people with disabilities	19	40	61	71
Liczba miejsc w autobusach Number of seats in buses	67041	56794	55293	48273
w tym przystosowane do przewozu osób niepełnosprawnych of which adapted to carry people with disabilities	52916	54683	55253	48212
Liczba miejsc w tramwajach Number of seats in trams	27813	27118	31221	31157
w tym przystosowane do przewozu osób niepełnosprawnych of which adapted to carry people with disabilities	3510	7477	13511	15197
Przewozy pasażerów w mln (w ciągu roku) Transport of passengers in millions (during the year)	181,8	113,8	149,7	160,3
Przewozy pasażerskie na 1 mieszkańca (w ciągu roku) Passenger transport per capita (during the year)	87,08	55,81	74,42	80,10

^a Dane dotyczą przedsiębiorstw i zakładów komunikacji miejskiej o liczbie pracujących powyżej 9 osób.

^a Data concern entities and urban transport enterprises in which the number of employed persons exceeds 9 persons.

Długość sieci kolejowej w końcu 2023 r. w województwie kujawsko-pomorskim w odniesieniu do 2022 r. była taka sama osiągając 1199 km i stanowiła 6,1% krajowej sieci kolejowej (mniej o 0,1 p. proc. zarówno w odniesieniu do 2022 r., jak i do 2015 r.). Gęstość linii kolejowych ogółem w 2023 r. ukształtowała się na poziomie 6,7 km na 100 km² powierzchni województwa (o 0,4 km więcej niż w Polsce), tyle samo co w 2022 r. i 2015 r.

Na terenie województwa kujawsko-pomorskiego znajduje się port lotniczy w Bydgoszczy, który obsługuje loty krajowe i międzynarodowe.

Ruch samolotów w województwie w 2023 r. był wyższy o 32,8% w odniesieniu do 2022 r. Loty krajowe stanowiły w 2023 r. 73,9% wszystkich połączeń w porcie lotniczym w Bydgoszczy. Udział polskich samolotów w realizacji ruchu lotniczego w odniesieniu do 2022 r. zwiększył się o 2,7 p. proc. osiągając 77,3%.

Dane o **ruchu pasażerów w portach lotniczych** obejmują pasażerów: dla których określony port krajowy jest portem zakończenia lotu rozpoczętego w porcie krajowym lub zagranicznym, dla których określony port krajowy jest portem rozpoczęcia lotu kończącego się w porcie krajowym lub zagranicznym, w transzycie bezpośrednim, tj. pasażerów dla których przy kontynuacji podróży samolotem numer lotu pozostał bez zmian.

Tablica 44. Ruch pasażerów w Porcie Lotniczym Bydgoszcz
Table 44. Passenger traffic at Bydgoszcz Airport

Wyszczególnienie Specification	2015	2020	2022	2023
Pasażerowie przybyli z portów ^a : Passenger arrivals from airports ^a :	169946	62491	125323	181343
krajowych domestic	3837	4020	11957	15608
zagranicznych foreign	166109	58471	113366	165735
w tym w ruchu regularnym of which scheduled service	158522	58129	112148	164673
Pasażerowie odprawieni do portów ^a : Passenger departures to airports ^a :	170585	64322	127796	184277
krajowych domestic	3339	4282	12757	16754
zagranicznych foreign	167246	60040	115039	167523
w tym w ruchu regularnym of which scheduled service	160959	59569	114395	166377

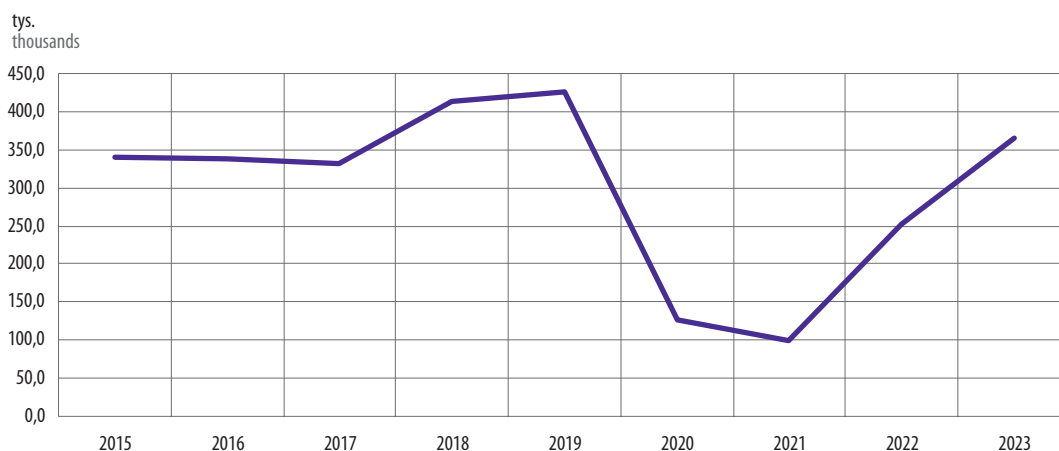
a W lotach komunikacyjnych.
a In transport flights.

Ruch pasażerów w porcie lotniczym w Bydgoszczy (bez tranzytu) w 2023 r. zwiększył się o 44,4% w porównaniu z 2022 r., podobnie jak w odniesieniu do 2015 r. – o 7,4%. Stanowił on 0,7% ruchu pasażerskiego w Polsce (w 2022 r. – 0,6%, w 2015 r. – 1,1%).

Krajowa komunikacja lotnicza stanowiła jedynie 8,9% (w 2022 r. 9,8%) ruchu pasażerskiego w porcie lotniczym w Bydgoszczy.

Polskie samoloty obsłużyły 99,5% pasażerów (w 2022 r. 99,3%) w ruchu krajowym i 13,1% pasażerów (w 2022 r. 3,9%) w ruchu międzynarodowym.

Wykres 73. Ruch pasażerów w Porcie Lotniczym Bydgoszcz
Chart 73. Passenger traffic at Bydgoszcz Airport

Energia Energy

W województwie kujawsko-pomorskim w 2023 r. odnotowano w porównaniu z 2015 r. wzrost mocy zainstalowanej w elektrowniach (o 114,7%) i mocy osiągalnej (o 134,0%). Wzrosła również w tym okresie produkcja energii elektrycznej (o 124,8%). Znaczna część produkcji energii elektrycznej (w 2023 r. 39,9%) pochodziła z elektrowni wodnych i na paliwa odnawialne.

W 2023 r. w porównaniu z 2015 r. odnotowano wzrost o 73,7% produkcji energii elektrycznej z odnawialnych nośników energii. W województwie kujawsko-pomorskim odnotowano wyższy niż w Polsce udział energii odnawialnej w produkcji energii elektrycznej ogółem (53,0%). Udział wojewódzkiej produkcji energii elektrycznej z odnawialnych nośników źródeł energii w produkcji krajowej wyniósł 9,7%. W województwie w 2023 r. w stosunku do 2015 r. wzrosła o 11,2% liczba odbiorców energii elektrycznej w gospodarstwach domowych, a zużycie energii wzrosło o 4,4% (w przeliczeniu na 1 odbiorcę zmalało o 6,1%). Zużycie energii na 1 odbiorcę w miastach w województwie kujawsko-pomorskim w 2023 r. było niższe niż na 1 odbiorcę w Polsce, zaś zużycie na 1 odbiorcę na wsiach było wyższe.

W województwie kujawsko-pomorskim w 2023 r. moc zainstalowana w elektrowniach wyniosła 3272,0 MW i stanowiła 5,0% mocy krajowej. W porównaniu z 2015 r. zwiększyła się o 114,7%, a w porównaniu z rokiem poprzednim o 12,8% (w Polsce również odnotowano wzrost w obu porównywanych okresach, odpowiednio o 63,8% i o 9,4%).

W 2023 r. moc osiągalna elektrowni zlokalizowanych w województwie kujawsko-pomorskim (3182,4 MW), tj. maksymalna trwała moc, z jaką elektrownia może pracować przy dobrym stanie urządzeń i w normalnych warunkach w porównaniu z 2015 r. zwiększyła się o 134,0% (w Polsce o 60,7%). Moc osiągalna stanowiła 97,3% mocy zainstalowanej (w Polsce 97,1%). W 2015 r. w województwie moc osiągalna elektrowni wyniosła 89,2% mocy zainstalowanej, a w 2022 r. 99,2%, (w Polsce odpowiednio 99,0% i 97,2%).

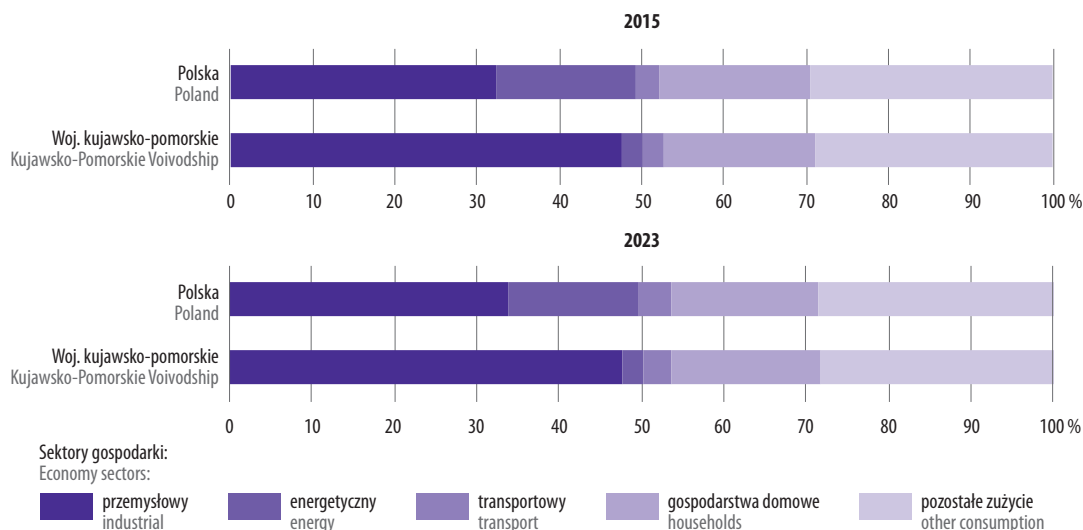
W 2023 r. w elektrowniach zawodowych była zainstalowana moc 586,8 MW i było to więcej o 0,6% niż w 2022 r. W innych elektrowniach powyżej 0,5 MW była zainstalowana moc 2685,2 MW, tj. wyższa o 15,9% w porównaniu z 2022 r. Biorąc pod uwagę moc osiągalną, w elektrowniach zawodowych wyniosła 584,1 MW (w porównaniu z 2022 r. więcej o 0,6%), a w innych elektrowniach powyżej 0,5 MW wyniosła 2598,3 MW (więcej niż w 2022 r. o 13,1%).

W województwie kujawsko-pomorskim produkcja energii elektrycznej w 2023 r. wyniosła 8390,3 GWh i stanowiła 5,0% produkcji krajowej (w 2015 r. 2,3%, a w 2022 r. 4,0%). W porównaniu z 2015 r. produkcja energii w województwie wzrosła o 124,8%, a w stosunku do 2022 r. wzrosła o 17,0% (w Polsce wzrosła w porównaniu do 2015 r. o 1,4%, ale spadła w porównaniu do ubiegłego roku o 7,0%).

W 2023r. znaczna część produkcji energii elektrycznej (39,9%, w 2022 r. 38,2%) pochodziła z elektrowni wodnych i na paliwa odnawialne (w Polsce było to odpowiednio 23,9% i 17,8%).

W 2023 r. w województwie kujawsko-pomorskim wyprodukowano 4442,8 GWh energii elektrycznej z odnawialnych nośników energii, co stanowiło 9,7% produkcji krajowej (w 2015 r. 11,3%, a w 2022 r. 10,4%). W porównaniu z 2015 r. produkcja wzrosła o 73,7%, a w stosunku do 2022 r. wzrosła o 13,6% (w kraju odpowiednio o 101,9% i o 21,6%).

Wykres 74. Struktura zużycia energii elektrycznej według sektorów gospodarki
Chart 74. Structure of electricity consumption by economy sectors

Informacje o liczbie odbiorców i zużyciu energii elektrycznej dotyczą gospodarstw domowych oraz gospodarstw zbiorowego zamieszkania, które opłacają rachunki za zużycie energii elektrycznej według stawek grupy taryfowej „gospodarstwa domowe”. Dane o zużyciu energii elektrycznej ustala się na podstawie wpłat zaliczkowych dokonanych przez odbiorców.

Tablica 45. Odbiorcy i zużycie energii elektrycznej w gospodarstwach domowych
Table 45. Consumers and consumption of electricity in households

Wyszczególnienie Specification	2015	2020	2022	2023
Odbiorcy (stan na 31 grudnia) w tys. Consumers (as of 31 December) in thousands	724,1	785,6	798,4	805,4
miasto urban area	489,0	531,3	522,9	526,0
wieś rural area	235,2	254,3	275,5	279,4
Zużycie (w ciągu roku): Consumption (during the year):				
w GWh in GWh	1465,8	1634,9	1519,2	1530,4
miasto urban area	818,2	860,1	786,9	774,1
wieś rural area	647,6	774,8	732,3	756,3
w kWh na odbiorcę ^a in kWh per consumer ^a				
miasto urban areas	1673,3	1618,7	1504,8	1471,7
wieś rural area	2753,8	3047,6	2658,6	2707,0

a Do przeliczeń przyjęto liczbę odbiorców według stanu na 31 grudnia.

Źródło: dane Ministerstwa Energii.

a The number of consumers as of 31 December was used in calculations.

Source: data of Ministry of Energy.

W województwie kujawsko-pomorskim w 2023 r. liczba odbiorców energii elektrycznej w gospodarstwach domowych wyniosła 805,4 tys. osób, co oznacza wzrost o 11,2% w stosunku do 2015 r. i o 0,9% do

2022 r. W Polsce liczba odbiorców energii elektrycznej (16 360,9 tys. osób) wzrosła o 13,1% w stosunku do 2015 r. i o 0,6% względem 2022 r. Odbiorcy energii elektrycznej z województwa kujawsko-pomorskiego stanowili 4,9% odbiorców w Polsce, czyli o 0,1 p. proc. mniej niż w 2015 r. i tyle samo ile w 2022 r.

Odbiorcy, będący mieszkańcami miast (526,0 tys.) stanowili 65,3% wszystkich odbiorców energii elektrycznej w gospodarstwach domowych w województwie, czyli mniej niż w 2015 r. (67,5%) i w 2022 r. (65,5%). W Polsce liczba odbiorców energii elektrycznej w miastach stanowiła 66,4% ogólnej liczby odbiorców (w 2015 r. 66,3% i w 2022 r. 66,5%). Odbiorcy energii elektrycznej z województwa kujawsko-pomorskiego w miastach stanowili 4,8% odbiorców w Polsce. W porównaniu z rokiem poprzednim odnotowano wzrost liczby odbiorców zarówno w miastach (o 0,6%) jak i na wsiach (o 1,4%).

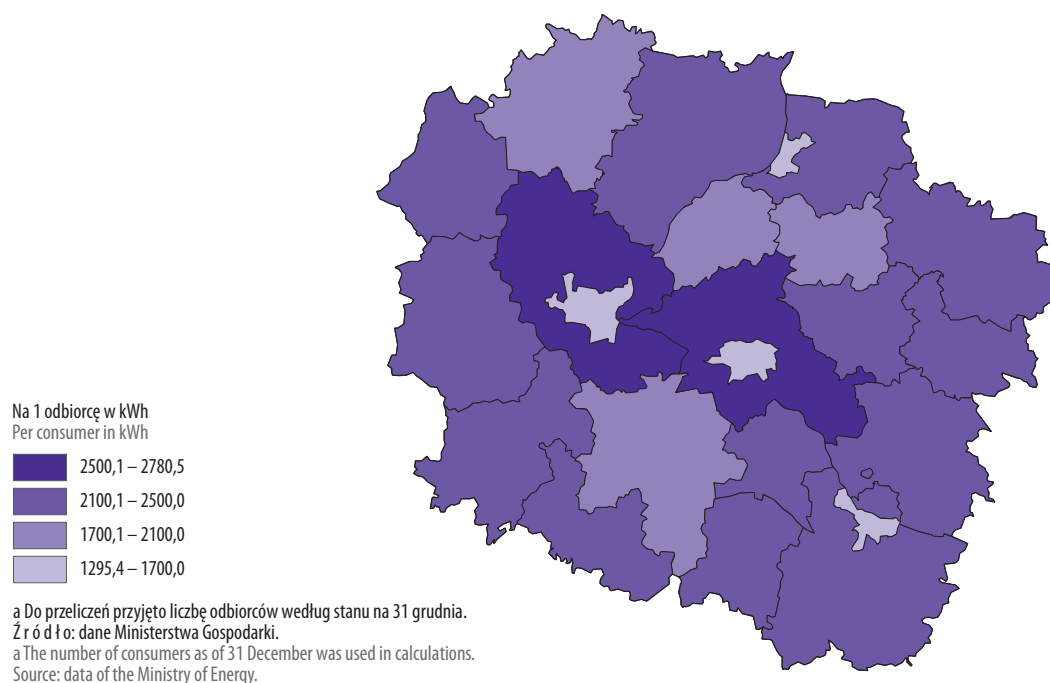
W 2023 r. zużycie energii elektrycznej w gospodarstwach domowych w województwie kujawsko-pomorskim wyniosło 1530,4 GWh, co oznacza wzrost o 4,4% w porównaniu z 2015 r. i o 0,7% w stosunku do 2022 r. W Polsce zużycie energii elektrycznej w stosunku do 2015 r. wzrosło o 5,2% oraz spadło o 1,0% względem 2022 r. Zużycie energii elektrycznej w województwie kujawsko-pomorskim w 2023 r. stanowiło 5,1% zużycia krajowego (o 0,1 p. proc. mniej niż w 2015 r. i tyle samo co w 2022 r.).

Zużycie energii elektrycznej w gospodarstwach domowych w miastach (774,1 GWh) stanowiło 50,6% zużycia wojewódzkiego (w 2022 r. 51,8%; w Polsce w 2023 r. 58,8%). W stosunku do 2022 r. zmniejszyło się zużycie energii elektrycznej w miastach (o 1,6%), ale wzrosło na wsiach (o 3,3%).

W 2023 r. na 1 odbiorcę zużyto 1900,2 kWh energii elektrycznej, tj. mniej o 6,1% niż w 2015 r. i o 0,1% niż w 2022 r. Zużycie energii na 1 odbiorcę w województwie kujawsko-pomorskim było większe o 4,4% od zużycia krajowego (1819,9 kWh). Wyższe średnie zużycie na 1 odbiorcę odnotowano na wsiach, gdzie na 1 odbiorcę zużyto 2707,0 kWh energii elektrycznej (o 21,3% więcej niż w Polsce). W miastach w 2023 r. na 1 odbiorcę zużyto 1471,7 kWh (mniej o 8,7% niż w Polsce).

W województwie kujawsko-pomorskim w 2023 r. zużycie energii elektrycznej na 1 mieszkańca wyniosło 764,6 kWh, czyli o 3,2% mniej niż w kraju. Zużycie energii elektrycznej na 1 mieszkańca w miastach (666,7 kWh) było o 14,5% niższe niż w kraju, natomiast na wsiach o 11,9% wyższe.

Mapa 49. Zużycie energii elektrycznej w gospodarstwach domowych^a w 2023 r.
 Map 49. Consumption of electricity in households^a in 2023

Rozdział 7

Chapter 7

Zarządzanie rozwojem

Development management

7.1. Dochody jednostek samorządu terytorialnego

7.1. Revenue of local government units

Dochód osiągnięty przez jednostki samorządu terytorialnego (JST) województwa kujawsko-pomorskiego w 2023 r. był wyższy niż przed rokiem, a największy wzrost odnotował samorząd województwa. W większości typów JST głównym źródłem dochodów były dochody własne. W porównaniu z 2022 r. odnotowano także wzrost dotacji i subwencji. Blisko 80% dotacji stanowiły dotacje celowe. Dotacje na cele inwestycyjne były niższe niż w roku poprzednim.

W 2023 r. jednostki samorządu terytorialnego województwa kujawsko-pomorskiego zrealizowały dochód w wysokości 18901,7 mln zł. W porównaniu z rokiem poprzednim dochód JST zwiększył się o 2,0% (w odniesieniu do 2015 r. zwiększył się o 76,7%). Dochód uzyskany przez JST w 2023 r. w 47,5% wygenerowały samorządy gmin, a ich dochód zmniejszył się w skali roku o 3,1% (w porównaniu z 2015 r. zwiększył się o 92,4%). Z budżetów miast na prawach powiatu pochodziło 30,7% dochodu JST, a kwota tego dochodu wzrosła w stosunku do 2022 r. o 1,9% (w stosunku do 2015 r. wzrosła o 51,7%). W 2023 r. najbardziej zwiększył się porównaniu z poprzednim rokiem dochód samorządu województwa (o 21,1%, w porównaniu z 2015 r. zwiększył się o 98,1%). W odniesieniu do poprzedniego roku zwiększył się także dochód samorządów powiatów (o 10,3%, w porównaniu z 2015 r. wzrósł o 78,1%).

JST z województwa kujawsko-pomorskiego wygenerowały w 2023 r. dochód 9442,95 zł na 1 mieszkańca, z czego dochód własny wyniósł 4149,96 zł na 1 mieszkańca. W porównaniu z 2022 r. dochody w przeliczeniu na 1 mieszkańca zwiększył się, odpowiednio o 227,68 zł i o 78,77 zł. Najwyższy dochód, bo 8132,70 zł na 1 mieszkańca, uzyskały samorządy miast na prawach powiatu (wzrost w porównaniu z 2022 r. o 227,48 zł). Na drugim miejscu pod względem osiągniętego dochodu na 1 mieszkańca znalazły się samorządy gmin (6975,66 zł, tj. niższe niż w 2022 r. o 202,47 zł na 1 mieszkańca). Samorządy powiatów wygenerowały dochód 1712,83 zł na 1 mieszkańca, a województwa – 952,75 zł na 1 mieszkańca. W stosunku do 2022 r. dochody te na 1 mieszkańca wzrosły, odpowiednio o 163,78 zł i o 170,16 zł.

Tablica 46. Dochody budżetów jednostek samorządu terytorialnego

Table 46. Revenue of budgets of local government units

Wyszczególnienie Specification	2015	2020	2022	2023	
	na 1 mieszkańca w zł per capita in PLN				udział dochodów własnych w % dochodów ogółem share of own revenue in % of total revenue
Ogółem Total	5123,63	7738,96	9215,27	9442,95	43,9
Gminy ^a Gminas ^a	3542,79	5832,06	7178,13	6975,66	42,7
Miasta na prawach powiatu Cities with powiat status	4970,41	7088,52	7905,22	8132,70	52,2
Powiaty Powiats	939,60	1413,35	1549,05	1712,83	32,2
Województwo Voivodship	461,20	550,55	782,59	952,75	38,4

a Bez gmin mających również status miasta na prawach powiatu.

a Excluding gminas which are also cities with powiat status.

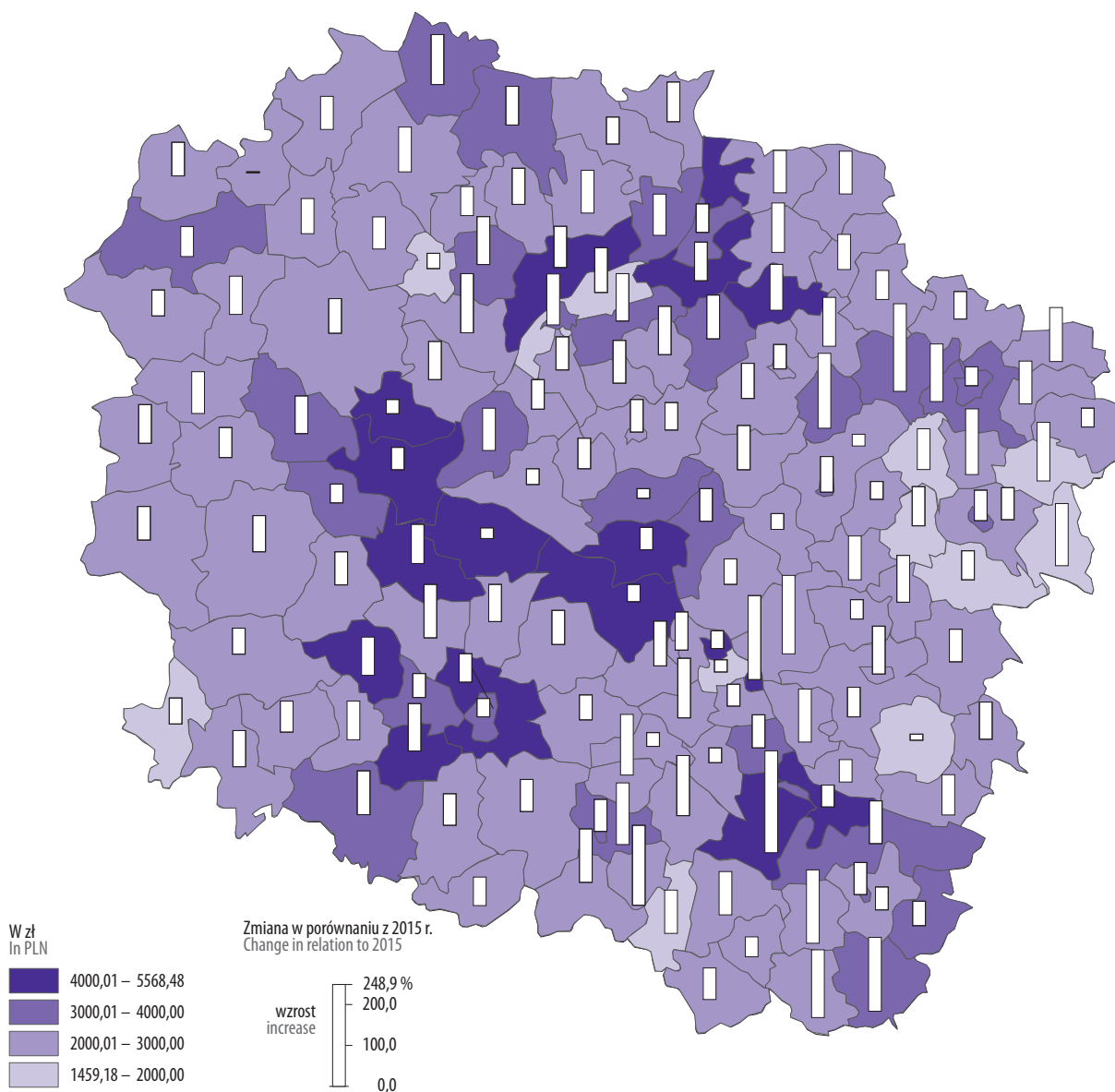
W 2023 r. w ujęciu gminnym najwyższe dochody, bo przekraczające 10 tys. zł na 1 mieszkańca, odnotowano w gminach wiejskich: Jeziora Wielkie, Płużnica, Koneck, Brzozie oraz gminach miejsko-wiejskich Lubień Kujawski i Brześć Kujawski (przy czym dochód własny przypadający na 1 mieszkańca tej gminy był najwyższy spośród wszystkich gmin tj. 5568,48 zł na 1 mieszkańca). Dochód własny na 1 mieszkańca przekraczający 5 tys. zł odnotowano także w gminie miejsko-wiejskiej Świecie.

Najniższe dochody na 1 mieszkańca osiągnęła gmina wiejska Zławieś Wielka (5189,73 zł na 1 mieszkańca), a najniższy dochód własny odnotowała gmina wiejska Wąpielsk (1459,18 zł na 1 mieszkańca).

Spośród miast na prawach powiatu najwyższy dochód na 1 mieszkańca odnotowano w Grudziądzu (8902,45 zł), a w Bydgoszczy odnotowano najwyższy dochód własny na 1 mieszkańca (4353,64 zł).

Mapa 50. Dochody własne budżetów gmin^a na 1 mieszkańca w 2023 r.

Map 50. Own revenue of budgets of gminas^a per capita in 2023

^a Dochody własne miast na prawach powiatu obejmują środki otrzymywane w ramach części gminnej i powiatowej.
a Own revenue of cities with powiat status include funds received under the gmina and powiat parts.

Źródłami dochodów własnych jednostek samorządu terytorialnego są m.in: wpływy z podatków, opłat, dochody z majątku JST, spadki, zapisy i darowizny na rzecz JST, dochody z kar pieniężnych i grzywien określonych w odrębnych przepisach, odsetki od pożyczek udzielanych przez jednostki samorządu terytorialnego o ile odrębne przepisy nie stanowią inaczej, odsetki od nieterminowo przekazywanych należności stanowiących dochody JST, odsetki od środków finansowych gromadzonych na rachunkach bankowych, o ile odrębne przepisy nie stanowią inaczej i inne. W rozumieniu ustawy dochodami własnymi jednostek samorządu terytorialnego są również udziały we wpływach z podatku dochodowego od osób fizycznych (PIT) oraz z podatku dochodowego od osób prawnych (CIT).

W przypadku większości typów JST głównym rodzajem dochodów były dochody własne. W 2023 r. dochody własne JST w województwie kujawsko-pomorskim wyniosły 8306,9 mln zł i stanowiły 43,9% dochodów ogółem. W porównaniu z rokiem poprzednim dochody własne zwiększyły się o 1,4%, a w odniesieniu do 2015 r. – zwiększyły się o 68,7%. W 2023 r. dochody budżetowe w największym stopniu generowane były z dochodu własnego w przypadku budżetów:

- miast na prawach powiatu (stanowiły 52,5% dochodów ogółem). Samorządy te odnotowały w skali roku wzrost dochodów własnych o 2,7%, a w stosunku do 2015 r. wzrost o 44,5%,
- gmin (42,7%). Dochody gmin były odpowiednio niższe o 2,1% i wyższe o 76,7%,
- województwa w 2023 r. (38,4%). Dochody województwa wzrosły, odpowiednio o 29,2% i o 163,6%.

Dochody własne samorządu powiatów w 2023 r. stanowiły 32,2%. W porównaniu z rokiem poprzednim kwota dochodów własnych powiatów zmalała o 6,0% (w porównaniu z 2015 r. wzrosła o 87,2%).

W 2023 r. w województwie kujawsko-pomorskim dotacje (4877,9 mln zł) stanowiły 25,8% dochodów JST ogółem i w porównaniu z 2022 r. zmniejszyły się o 18,2% (w porównaniu z 2015 r. zwiększyły się o 77,9%). Dotacje w budżecie województwa w 2023 r. stanowiły 34,8% dochodów. W skali roku kwota dotacji samorządu województwa wzrosła o 9,5% (w porównaniu z 2015 r. wzrosła o 30,0%).

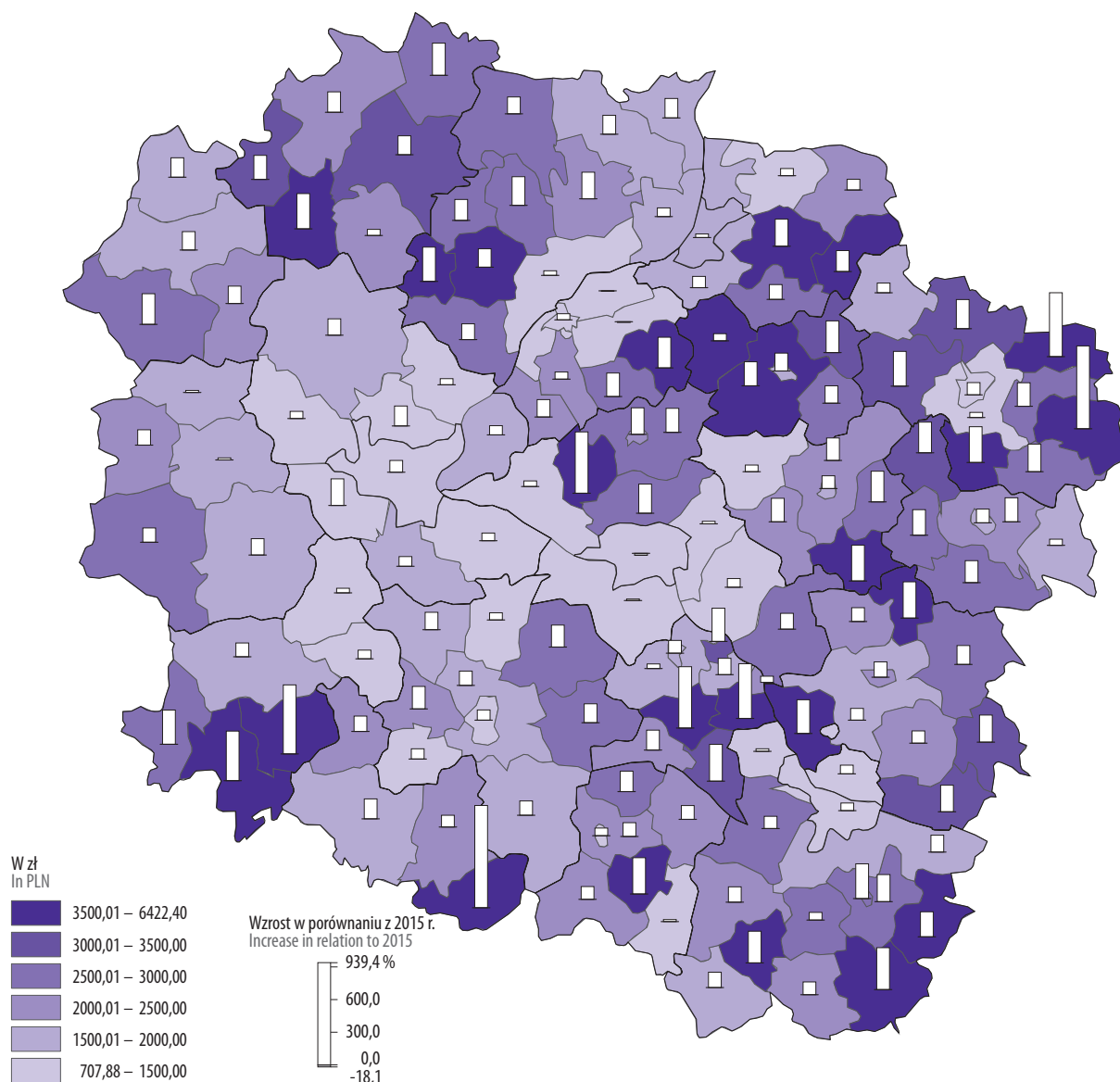
W strukturze dotacji większość to dotacje celowe (3854,8 mln zł, tj. 79,0% ogólnej kwoty dotacji). W samorządach gmin dotacje celowe stanowiły 94,2% dotacji ogółem. Na 1 mieszkańca województwa przypadło 1925,80 zł dotacji celowych JST ogółem. Dotacje ze środków unijnych w 2023 r. wyniosły 1023,1 mln zł, co oznaczało 511,14 zł na 1 mieszkańca województwa.

Dotacje ogółem uzyskane przez JST na cele inwestycyjne zwiększyły się w odniesieniu do 2022 r. o 46,8%, tj. do 2033,8 mln zł. W 2023 r. dotacje na wydatki inwestycyjne wyniosły 1016,05 zł na 1 mieszkańca. Na wydatki inwestycyjne przeznaczono 41,7% wszystkich dotacji, a niemal 1/3 wydatków inwestycyjnych pochodziła ze środków europejskich.

Na poziomie gmin najwyższą dotację na 1 mieszkańca w 2023 r. pozyskała gmina wiejska Jeziora Wielkie (6422,40 zł, w tym również najwyższą dotację inwestycyjną, tj. 4950,08 zł na 1 mieszkańca). Wysokie dotacje ogółem przekraczające 5 tys. zł na 1 mieszkańca notowano również w gminach wiejskich Brzozie i Koneck oraz gminie miejsko-wiejskiej Lubień Kujawski.

Najniższą dotację na 1 mieszkańca uzyskała gmina miejsko-wiejska Solec Kujawski (707,88 zł), a także niskie dotacje (poniżej 1 tys. zł) uzyskały gminy wiejskie Lubicz, Zławieś Wielka oraz Wielka Nieszawka.

Spośród miast na prawach powiatu najwyższą dotację na 1 mieszkańca uzyskał Grudziądz, tj. 1912,89 zł. W Grudziądzu również przypadała najwyższa kwota dotacji inwestycyjnych na 1 mieszkańca (627,84 zł).

Mapa 51. Dotacje^a otrzymane przez gminy na 1 mieszkańca w 2023 r.Map 51. Grants^a for gminas per capita in 2023

a Dane dotyczą dotacji celowych oraz dotacji z §§ 200, 620, 205 i 625 klasyfikacji budżetowej; w 2023 r. wraz z dotacjami z Funduszu Przeciwdziałania COVID-19 (w tym z Rządowego Funduszu Inwestycji Lokalnych) i dotacjami z Funduszu Pomocy lub z innych środków na finansowanie lub dofinansowanie realizacji zadań w zakresie pomocy obywatelom Ukrainy.
a Data concerning targeted grants and grants from §§ 200, 620, 205 and 625 of the budget classification; in 2023 with grants from the COVID-19 Prevention Fund (including Local Government Investment Fund) and grants from the Assistance Fund or other funds for financing or subsidising the implementation of tasks in the field of helping Ukrainian citizens.

7.2. Wydatki jednostek samorządu terytorialnego**7.2. Expenditure of local government units**

W 2023 r. w jednostkach samorządu terytorialnego z województwa kujawsko-pomorskiego miał miejsce wzrost wydatków budżetowych w porównaniu z rokiem poprzednim, a najbardziej zwiększyły się wydatki samorządu województwa, a największy wzrost wydatków majątkowych odnotowały samorządy gmin. Większość z nich stanowiły wydatki bieżące. Wydatki majątkowe zwiększyły się w skali roku, w tym również wydatki inwestycyjne. Samorządy JST najwięcej środków przeznaczały na wydatki z działów: Oświata i wychowanie, Transport i łączność oraz Administracja publiczna.

Jednostki samorządu terytorialnego województwa kujawsko-pomorskiego w 2023 r. wydatkowały ogółem 19848,1 mln zł. W tej kwocie największy udział miały wydatki samorządów gmin (47,7% ogółu wydatków). Mniejszy udział odnotowano w przypadku samorządów: miast na prawach powiatu (31,1%), powiatów (11,6%) i samorządu województwa (9,6%). W porównaniu z 2022 r. odnotowano wzrost wydatków o 6,6% (względem 2015 r. wzrost o 90,2%), a najbardziej zwiększyły się wydatki samorządu województwa, tj. o 25,0% (w porównaniu z 2015 r. o 97,9%). W pozostałych typach JST wydatki zwiększyły się w skali roku, i tak: w powiatach – o 14,1%, w miastach na prawach powiatu – o 7,6% a w gminach wzrosły o 1,3% (w porównaniu z 2015 r. wzrosły, odpowiednio: o 88,8%, o 69,2% i o 105,6%).

Większość wydatków w 2023 r. stanowiły wydatki bieżące (76,5% wydatków ogółem). Pozostałą część, tj. 4658,7 mln zł stanowiły wydatki majątkowe (w tym 21,6% wydatków ogółem przeznaczono na inwestycje). W porównaniu z 2022 r. wydatki majątkowe zwiększyły się o 33,6% (z czego na cele inwestycyjne zwiększyły się o 33,1%). Wzrost wydatków majątkowych w skali roku odnotowały wszystkie typy JST, a największy wystąpił w samorządach gmin (wzrost o 47,0%).

W 2023 r. JST z województwa kujawsko-pomorskiego wydatkowały 9915,75 zł na 1 mieszkańca, tj. więcej o 7,1% niż przed rokiem i o 98,4% więcej niż w 2015 r. Wydatki samorządów miast na prawach powiatu wyniosły 8656,74 zł na 1 mieszkańca i było to o 8,6% więcej niż przed rokiem i o 82,5% więcej niż w 2015 r. Na 1 mieszkańca gminy przypadło 7352,40 zł wydatków budżetowych samorządów gmin, czyli o 1,6% więcej niż przed rokiem i o 110,4% więcej niż w 2015 r. W 2023 r. z budżetu samorządów powiatów wydatkowano 1788,16 zł na 1 mieszkańca i było to w stosunku do roku poprzedniego o 14,4% więcej, a w stosunku do 2015 r. o 93,2% więcej. Najmniej na 1 mieszkańca wydatkował samorząd województwa, tj. 947,81 zł (wzrost wydatków w skali roku o 25,6%, a w porównaniu z 2015 r. wzrost o 106,4%).

W województwie kujawsko-pomorskim na wydatki majątkowe przeznaczono 2327,39 zł na 1 mieszkańca, w tym na cele inwestycyjne 2145,16 zł na 1 mieszkańca. Najwięcej takich wydatków przypadło w budżetach gmin (1875,35 zł na 1 mieszkańca, w tym na cele inwestycyjne wydatkowano 1804,48 zł na 1 mieszkańca). W miastach na prawach powiatu przypadało 1489,14 zł wydatków majątkowych na 1 mieszkańca, w tym na cele inwestycyjne przeznaczono 1287,53 zł na 1 mieszkańca. Z budżetu samorządu województwa na wydatki majątkowe przeznaczono 373,18 zł na 1 mieszkańca (w tym 311,09 zł na 1 mieszkańca z przeznaczeniem na inwestycje). Natomiast z budżetu samorządów powiatów przeznaczono najmniej, bo 336,84 zł na 1 mieszkańca (w tym na cele inwestycyjne przeznaczono 332,75 zł na 1 mieszkańca).

Tablica 47. Wydatki budżetów jednostek samorządu terytorialnego

Table 47. Expenditure of budgets of local government units

Wyszczególnienie Specification	2015	2020	2022	2023	
	na 1 mieszkańca w zł per capita in PLN				udział wydatków inwestycyjnych w % ogółem wydatków share of investment expenditure in % of total expenditure
Ogółem Total	4998,19	7579,65	9258,04	9915,75	21,6
Gminy ^a Gminas ^a	3494,53	5666,52	7237,14	7352,40	24,5
Miasta na prawach powiatu Cities with powiat status	4742,74	7171,48	7970,94	8656,74	14,9
Powiaty Powiats	925,32	1329,21	1563,73	1788,16	18,6
Województwo Voivodship	459,22	520,07	754,53	947,81	32,8

a Bez gmin mających również status miasta na prawach powiatu.

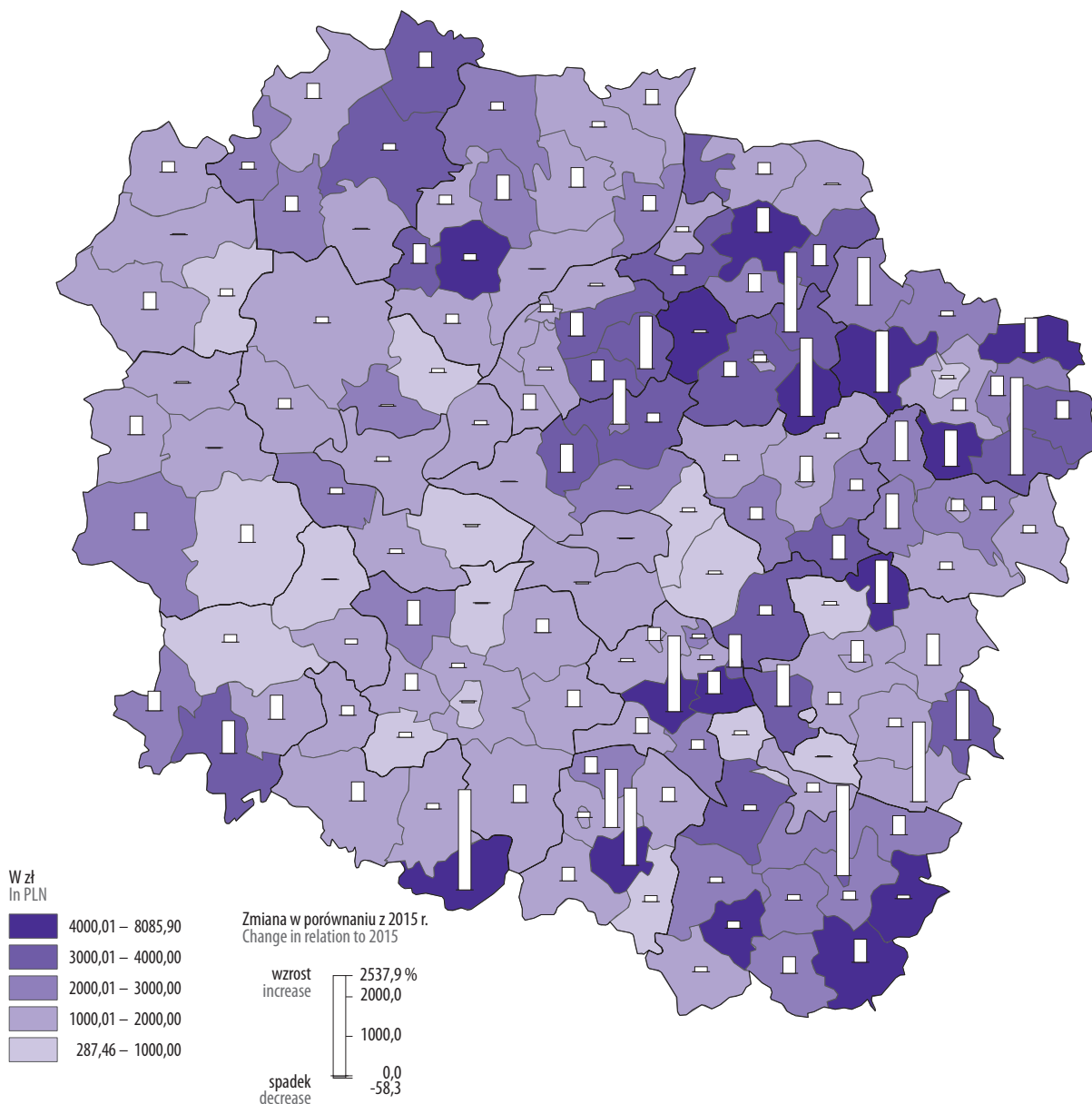
a Excluding gminas which are also cities with powiat status.

W 2023 r. najwyższe wydatki na cele inwestycyjne na 1 mieszkańca poniósł samorząd gminy wiejskiej Koneck, tj. 8085,90 zł. Wydatki inwestycyjne powyżej 5 tys. zł na 1 mieszkańca poniesiono także w gminach wiejskich: Jeziora Wielkie, Brzozie i Płużnica. Najmniejsze natomiast wydatki inwestycyjne na 1 mieszkańca poniesiono w gminie wiejskiej Rojewo (287,46 zł na 1 mieszkańca) oraz gminie miejskiej Inowrocław (296,05 zł).

Spośród miast na prawach powiatu najwyższe wydatki inwestycyjne na 1 mieszkańca odnotowano we Włocławku (1471,17 zł), zaś najniższe w Toruniu (1076,36 zł).

Mapa 52. Wydatki inwestycyjne gmin^a na 1 mieszkańca w 2023 r.

Map 52. Investment expenditure of gminas^a per capita in 2023

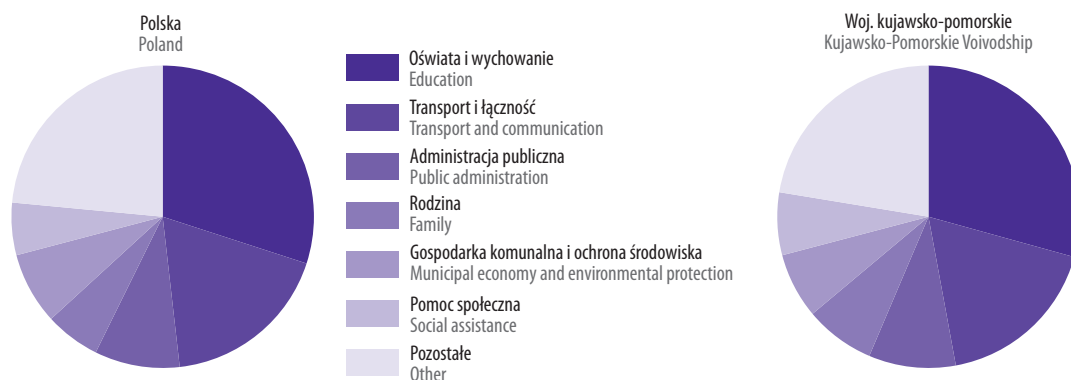

^a Wydatki miast na prawach powiatu obejmują środki otrzymywane w ramach części gminnej i powiatowej.
^a Expenditure of cities with powiat status include funds received under the gmina and powiat parts.

Analizując przeznaczenie wydatków JST z województwa kujawsko-pomorskiego w 2023 r., w strukturze wyróżniały się wydatki na: Oświatę i wychowanie (29,3% ogółu wydatków JST, w Polsce było to 30,0%), Transport i łączność (17,8%, w Polsce 18,2%) oraz Administrację publiczną (9,3%, w Polsce 9,1%). Samorządy najwięcej wydatków przeznaczały na Oświatę i wychowanie (wyjątek stanowił samorząd wo-

jewództwa), i tak: miasta na prawach powiatu przeznaczyły 35,6% (w Polsce 32,2%), powiaty – 30,1% (w Polsce 29,5%) a samorządy gmin – 29,9% swoich budżetów (w Polsce 32,9%). Na dział Transport i łączność największą część budżetu przeznaczył samorząd województwa (41,2%, wobec 42,6% w Polsce). Wydatki w dziale Transport i łączność stanowiły: 18,0% budżetu powiatów, 17,3% budżetu miast na prawach powiatu oraz 13,4% budżetów gmin (w Polsce było to odpowiednio: 20,0%, 19,6% oraz 12,5%). Wydatki w dziale Administracja publiczna kształtowały się w poszczególnych typach jednostek samorządowych od 5,5% w miastach na prawach powiatu do 13,7% w samorządzie województwa (w Polsce odpowiednio od 6,6 do 12,5%). Ponadto samorząd województwa znaczną część środków budżetowych wydatkował na działy Kultura i ochrona dziedzictwa narodowego (11,0%, w Polsce 9,6%) oraz Ochrona zdrowia (10,7%, w Polsce 11,3%).

Wykres 75. Struktura wydatków budżetów jednostek samorządu terytorialnego według działów w 2023 r.
Chart 75. Structure of expenditure of local government units budgets by divisions in 2023

7.3. Wynik budżetów jednostek samorządu terytorialnego

7.3. Result of budgets of local government units

W 2023 r. JST odnotowały ujemny wynik finansowy, a najwyższy deficyt wystąpił w budżetach samorządów gmin. Jedynie samorząd województwa zamknął rok budżetowy z nadwyżką. Pogorszyła się w skali roku relacja wyniku finansowego ogółu JST do ich dochodu. Najniższa relacja wystąpiła w przypadku samorządów miast na prawach powiatu.

Zwiększyło się zadłużenie JST w porównaniu z 2022 r. Najwyższą wartość zadłużenia odnotowały samorządy miast na prawach powiatu. Zmniejszyło się zadłużenie samorządu województwa.

W 2023 r. budżet jednostek samorządu terytorialnego z województwa kujawsko-pomorskiego został zamknięty ujemnym wynikiem finansowym, tj. 946,4 mln zł (w poprzednim roku odnotowano deficyt budżetowy 86,0 mln zł, w 2015 r. – nadwyżkę wynoszącą 261,9 mln zł). Największy ujemny wynik finansowy wystąpił w budżecie samorządów gmin (minus 485,0 mln zł, w 2022 r. deficyt budżetowy wyniósł 76,2 mln zł). Wynik finansowy gmin przypadający na 1 mieszkańca wyniósł minus 376,73 zł. Miasta na prawach powiatu zamknęły rok 2023 deficytem budżetowym w wysokości 374,2 mln zł (w 2022 r. wynik finansowy wyniósł minus 47,4 mln zł), co dało wynik finansowy 524,04 zł na 1 mieszkańca. W analizowany roku samorządy powiatów uzyskały wynik finansowy minus 97,0 mln zł, co daje wynik minus 75,33 zł na 1 mieszkańca (samorządy powiatów zamknęły rok budżetowy 2022 wynikiem minus 18,9 mln zł). Jedynie samorząd województwa zamknął rok budżetowy z nadwyżką (9,9 mln zł, w 2022 r. nadwyżka budżetowa wyniosła 56,4 mln zł). W 2023 r. nadwyżka budżetowa samorządu województwa na 1 mieszkańca wyniosła 4,94 zł.

Do oceny efektywności działania JST może posłużyć relacja wyniku finansowego do osiągniętego dochodu. W 2023 r. relacja ta wśród ogółu JST województwa kujawsko-pomorskiego wyniosła minus 5,0% (w 2022 r. było to minus 0,5%, a w 2015 r. 2,4%). Wśród samorządów miast na prawach powiatu relacja ta wyniosła minus 6,4%. Najwyższa natomiast relacja wystąpiła w przypadku samorządu województwa (0,5%).

Tablica 48. Wynik budżetów jednostek samorządu terytorialnego

Table 48. Result of budgets of local government units

Wyszczególnienie Specification	2015	2020	2022	2023	
	w mln zł in million PLN				relacja wyniku finansowego do dochodów ogółem w % relation of budget result to total revenue in %
Ogółem Total	261,9	324,8	-86,0	-946,4	-5,0
Gminy ^a Gminas ^a	63,6	214,9	-76,2	-485,0	-5,4
Miasta na prawach powiatu Cities with powiat status	175,4	-61,5	-47,4	-374,2	-6,4
Powiaty Powiats	18,8	109,2	-18,9	-97,0	-4,4
Województwo Voivodship	4,1	62,2	56,4	9,9	0,5

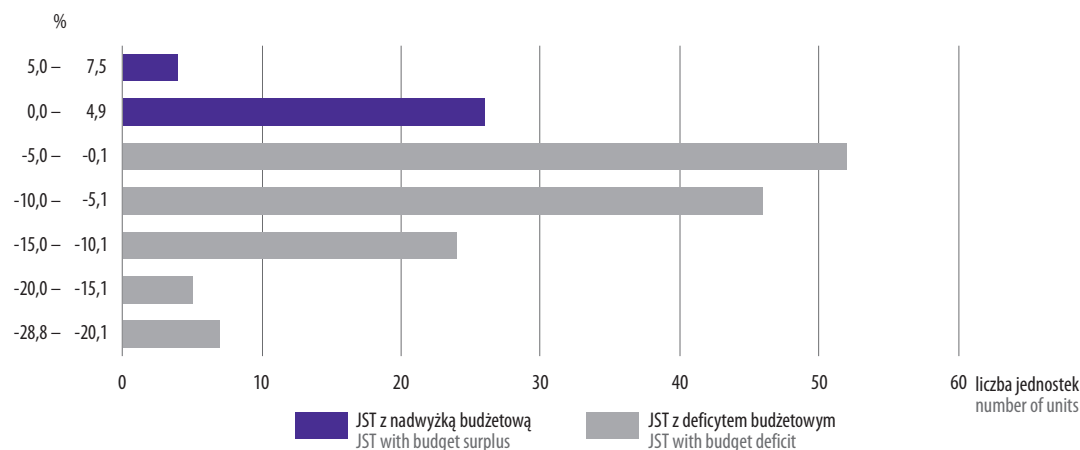
a Bez gmin mających również status miasta na prawach powiatu.

a Excluding gminas which are also cities with powiat status.

W analizowanym roku w województwie kujawsko-pomorskim w większości JST wystąpił deficyt budżetowy (81,7% spośród 164 JST, wobec 44,5% w 2022 r.). Najwięcej było JST (52 jednostek), których relacja wyniku finansowego do dochodu wyniosła od minus 0,1% do minus 5,0%. Wszystkie samorządy miast na prawach powiatu uzyskały ujemny wynik finansowy (najniższa relacja wyniku finansowego do dochodu wystąpiła we Włocławku, tj. minus 15,0%). Dodatni wynik finansowy uzyskały samorządy: województwa, 3 spośród 19 powiatów oraz 25 spośród 140 samorządów gmin.

Wykres 76. Liczba jednostek samorządu terytorialnego według relacji wyniku budżetowego do dochodów ogółem w 2023 r.

Chart 76. Number of local government units by relation of the budget result to total revenue in 2023

W 2023 r. zadłużenie JST zwiększyło się w porównaniu z rokiem poprzednim o 6,4% i wyniosło 5269,1 mln zł. Najbardziej wzrosło zadłużenie samorządów gmin (o 10,7%) i wyniosło 1968,2 mln zł (1531,31 zł na 1 mieszkańca). Spadek zadłużenia w skali roku odnotował jedynie samorząd województwa, tj. o 8,3%, do 211,6 mln zł (105,99 zł na 1 mieszkańca).

Zadłużenie JST z województwa kujawsko-pomorskiego stanowiło 27,9% ich dochodów ogółem uzyskanych w 2023 r. (w 2022 r. 26,7%). Najwyższa relacja zadłużenia do dochodów wystąpiła w przypadku samorządów miast na prawach powiatu (49,1%, przed rokiem 47,9%).

**Tablica 49. Zadłużenie jednostek samorządu terytorialnego w 2023 r.
Stan na 31 grudnia**

Table 49. Debt of local government units in 2023
As of 31 December

Wyszczególnienie Specification	Ogółem w mln zł Total in million PLN	Na 1 mieszkańca w zł Per capita in PLN	W % dochodów ogółem In % of total revenue	2022=100
Ogółem Total	5269,1	2639,81	27,9	106,4
Gminy ^a Gminas ^a	1968,2	1531,31	21,9	110,7
Miasta na prawach powiatu Cities with powiat status	2852,7	4014,08	49,1	104,6
Powiaty Powiats	236,6	184,05	10,7	110,2
Województwo Voivodship	211,6	105,99	11,1	91,7

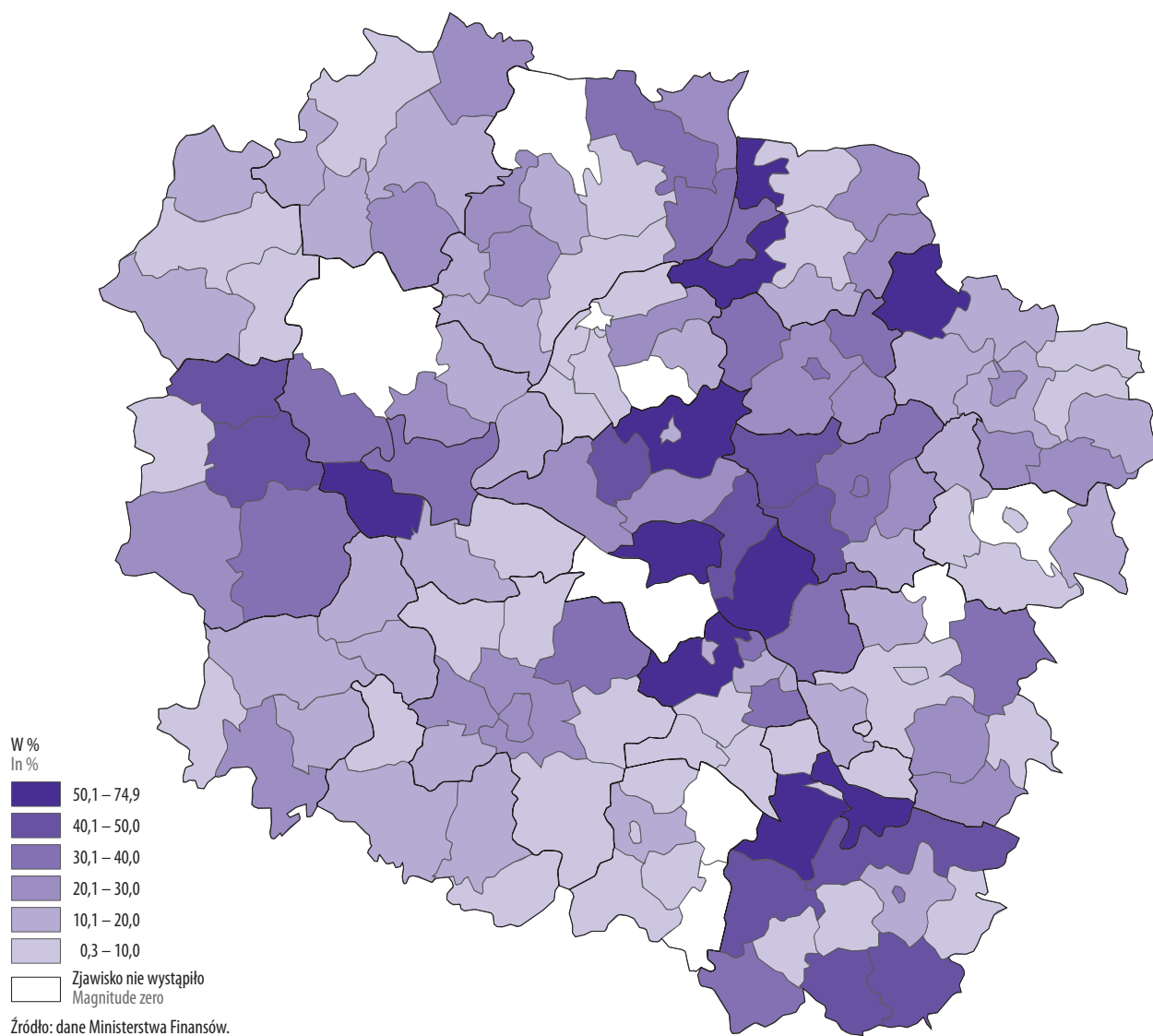
a Bez gmin mających również status miasta na prawach powiatu.

a Excluding gminas which are also cities with powiat status.

W 2023 r. w ujęciu gminnym najwyższe zadłużenie w relacji do dochodów JST miało miasto na prawach powiatu Toruń (stanowiło 74,9% dochodów). Zadłużenie przekraczające 60,0% dochodów notowano w gminie miejskiej Aleksandrów Kujawski oraz gminie wiejskiej Brześć Kujawski. Samorządy gminy miejskiej Chełmno, gminy miejsko-wiejskiej Koronowo oraz gmin wiejskich: Chrostkowo, Osie, Osięciny, Papowo Biskupie, Rypin, Topólka i Wielka Nieszawka nie wykazały na koniec 2023 r. zadłużenia. Spośród samorządów powiatów najwyższa relacja zobowiązań do dochodu w 2023 r. wystąpiła w powiecie golubsko-dobrzyńskim (44,6%).

**Mapa 53. Zadłużenie gmin w % dochodów ogółem w 2023 r.
Stan na 31 grudnia**

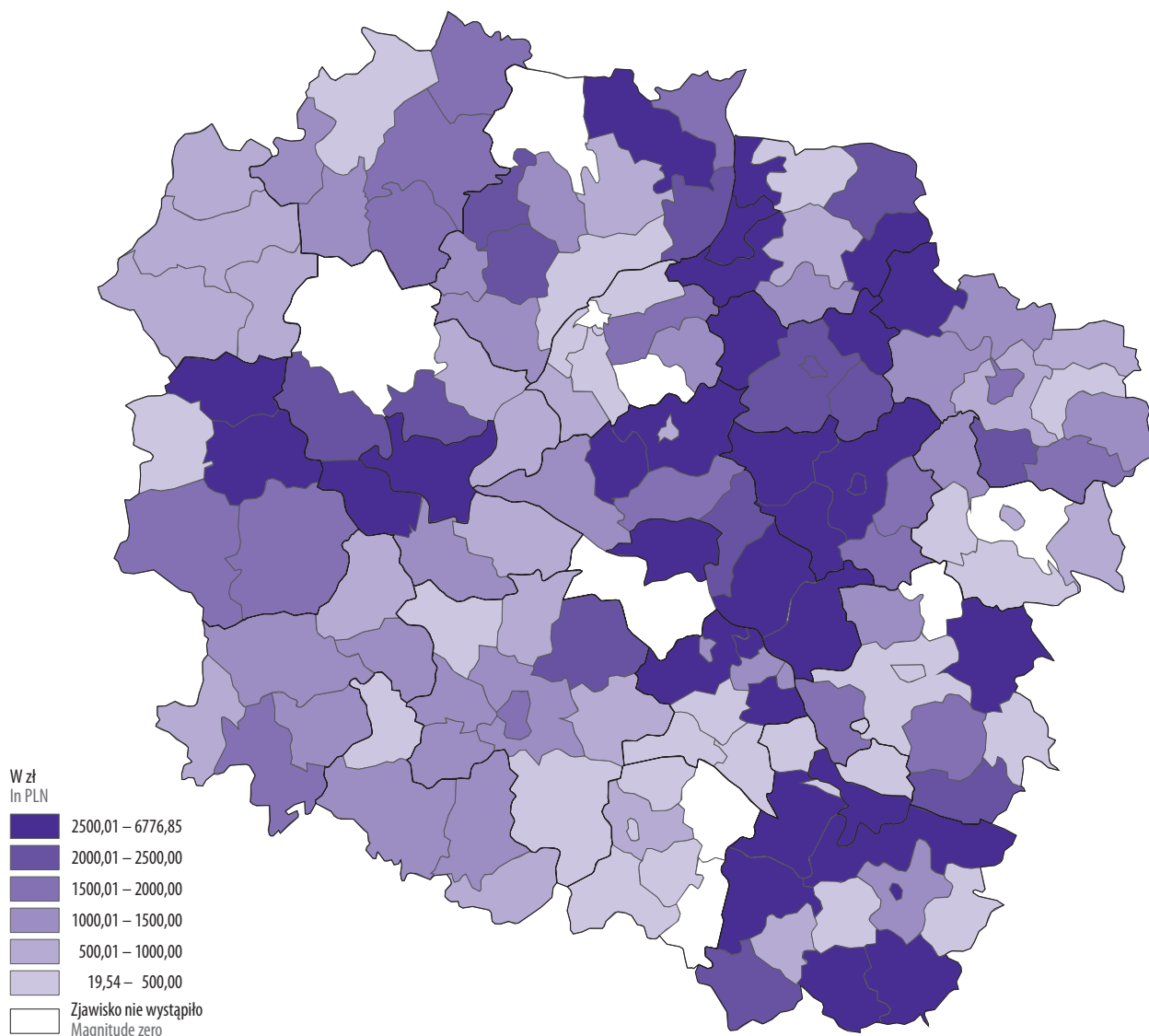
Map 53. Debt of gminas in % of total revenue in 2023
As of 31 December

Spośród samorządów gmin województwa kujawsko-pomorskiego najwyższe zadłużenie w 2023 r. przypadające na 1 mieszkańca (6776,85 zł) miała gmina miejsko-wiejska Brześć Kujawski. Spośród miast na prawach powiatu najwyższe zadłużenie na 1 mieszkańca wystąpiło w Toruniu (6005,72 zł). Spośród gmin, które wykazały zadłużenie na koniec 2023 r. najniższy wskaźnik zadłużenia wystąpił w gminie wiejskiej Rogóźno (19,54 zł na 1 mieszkańca).

**Mapa 54. Zadłużenie gmin na 1 mieszkańca w 2023 r.
Stan na 31 grudnia**

Map 54. Debt of gminas per capita in 2023
As of 31 December

Źródło: dane Ministerstwa Finansów.
Source: data of Ministry of Finance.

7.4. Projekty dofinansowane ze środków europejskich

7.4. Projects co-financed by the European funds

Udział kwoty dofinansowania ze środków UE projektów zrealizowanych w ramach Umowy Partnerstwa 2014–2020 na terenie województwa kujawsko-pomorskiego według stanu na koniec grudnia 2024 r. wyniósł 4,7% całkowitej wartości w kraju. Niemal połowa łącznej wartości tych projektów pochodziła z regionalnych programów operacyjnych.

Wartość dotacji przekazanych JST w 2023 r. w ramach programów finansowanych z udziałem środków unijnych była niższa niż rok wcześniej. Ponad połowę tej kwoty pozyskał samorząd województwa. Większość dotacji unijnych to dotacje na cele inwestycyjne.

Umowa Partnerstwa 2014–2020 jest dokumentem określającym strategię interwencji funduszy europejskich w ramach trzech polityk unijnych: polityki spójności, wspólnej polityki rolnej (WPR) i wspólnej polityki rybołówstwa (WPRyb) w Polsce w latach 2014–2020. Instrumentami realizacji Umowy Partnerstwa są krajowe programy operacyjne (KPO) i regionalne programy operacyjne (RPO).

Do końca 2024 r. całkowita wartość umów i decyzji o dofinansowaniu w ramach Umowy Partnerstwa 2014–2020 na projekty realizowane w województwie kujawsko-pomorskim wyniosła 27784,5 mln zł, w tym 59,3% pochodziło ze środków unijnych. Oznacza to, iż na 1 mieszkańca województwa przypadło 14000,91 zł dofinansowania (o 11,8% mniej niż na 1 mieszkańca w Polsce). Wartość projektów realizowanych ze środków wspólnotowych przypadająca na 1 mieszkańca (8297,18 zł) również była niższa od notowanej w kraju (o 14,1% niższa). Wartość projektów zrealizowanych w województwie stanowiła 4,7% takich projektów w Polsce.

W województwie kujawsko-pomorskim mniej niż połowa (44,6%) wartości projektów realizowanych w ramach Umowy Partnerstwa 2014–2020 pochodziła z regionalnych programów operacyjnych (12384,2 mln zł, w tym 69,9% pochodziło z funduszy unijnych). Dofinansowanie realizowane w ramach regionalnych programów operacyjnych wyniosło 6240,54 zł na 1 mieszkańca województwa. Projekty realizowane w ramach Programu Operacyjnego Infrastruktura i Środowisko do końca 2024 r. opiewały na kwotę 10432,5 mln zł (37,5% wartości projektów ogółem). W województwie kujawsko-pomorskim środki wspólnotowe pokryły 47,3% łącznej kwoty tego Programu. Dofinansowanie z Programu Operacyjnego: Inteligentny Rozwój stanowiło 13,2% łącznej wartości dofinansowania, Wiedza Edukacja Rozwój – 2,9% a z Programu Operacyjnego Polska Cyfrowa – 1,8%.

Wartości projektów europejskich opisane powyżej nie stanowią wszystkich środków europejskich wykorzystywanych w województwie kujawsko-pomorskim. Projekty te nie obejmują:

- funduszy z formalnie już zakończonych poprzednich ram finansowych 2007–2013, lecz jeszcze później w niewielkim stopniu wykorzystywanych,
- środków pozaunijnych z Norweskiego Mechanizmu Finansowego (NMF; tzw. Funduszu Norweskiego), Szwajcarsko-Polskiego Programu Współpracy (SPPW) i Mechanizmu Finansowego Europejskiego Obszaru Gospodarczego (MF EOG),
- projektów unijnych na lata 2014–2020 realizowanych poza funduszami strukturalnymi i Funduszem Spójności, czyli poza Umową Partnerstwa i pieczęcią Ministerstwa Funduszy i Polityki Regionalnej (np. realizowanych z Europejskiego Funduszu Rolnego na rzecz Rozwoju Obszarów Wiejskich – EFRROW).

Tablica 50. Wartość całkowita oraz wartość dofinansowania ze środków UE projektów zrealizowanych w ramach Umowy Partnerstwa 2014–2020 na terenie województwa do końca grudnia 2024 r.^a
Table 50. The total value and the value of EU co-financing of projects implemented under the Partnership Agreement 2014–2020 in the Voivodship by the end of December 2024^a

Wyszczególnienie Specification	Ogółem Total	W tym dofinansowane ze środków UE Of which co-financing from the EU resources	W odsetkach ^b (Polska=100) In percent ^b (Poland=100)	Na 1 mieszkańca w zł Per capita in PLN
	w mln zł in million PLN			
Ogółem Total	27784,5	16465,6	4,7	14000,91
programy operacyjne: operational programmes:				
Infrastruktura i Środowisko Infrastructure and Environment	10432,5	4936,4	4,3	5257,03
Inteligentny Rozwój Smart Growth	3679,5	1868,0	4,9	1854,12
Polska Cyfrowa Digital Poland	487,2	304,7	3,1	245,52
Wiedza Edukacja Rozwój Knowledge Education Development	801,1	697,8	3,0	403,70
Regionalny Program Operacyjny Regional Operational Programme	12384,2	8658,7	5,8	6240,54

a Dane szacunkowe; miejsce realizacji projektu zgodnie z umową o dofinansowanie; dane dotyczą podpisanych umów o dofinansowanie; bez środków Programu Operacyjnego Pomoc Techniczna. b Dla Polski łącznie ze środkami Programu Operacyjnego Polska Wschodnia.

Źródło: dane Ministerstwa Funduszy i Polityki Regionalnej.

a Estimated data; place of project implementation in accordance with the financing agreement; data relate to signed co-financing agreements; without the funds of the Technical Assistance Operational Programme. b For Poland, together with the funds of the Operational Programme Eastern Poland.

Source: data of the Ministry of Funds and Regional Policy.

Tylko część publicznych środków przekazanych na realizację wymienionych programów operacyjnych jest wydatkowana przez samorządy. Pozostałe środki trafiają bezpośrednio do sektora małych i średnich przedsiębiorstw, fundacji, stowarzyszeń, uczelni, szkół itp. Całkowita wartość realizowanych przez samorządy projektów europejskich obejmuje publiczne środki europejskie uzyskiwane w formie dotacji oraz wkład własny pochodzący z dochodów własnych samorządów lub z kredytów i pożyczek.

Wartość dotacji przekazanych JST z województwa kujawsko-pomorskiego w ramach programów finansowanych z udziałem środków unijnych w 2023 r. wyniosła 1023,1 mln zł. Było to o 13,6% mniej niż w roku poprzednim i o 7,4% więcej niż w 2015 r. Najwyższą kwotę tych dotacji pozyskał samorząd województwa, tj. 549,9 mln zł (53,7% wartości ogółem). Było to o 6,3% więcej niż przed rokiem i o 49,0% więcej niż w 2015 r. Samorządy miast na prawach powiatu pozyskały 238,5 mln zł dotacji na realizację projektów europejskich (o 20,6% mniej niż w 2022 r. i o 38,1% mniej niż w 2015 r.). W 2023 r. samorządy gmin województwa kujawsko-pomorskiego uzyskały takich dotacji 154,5 mln zł, tj. o 46,7% mniej niż przed rokiem,

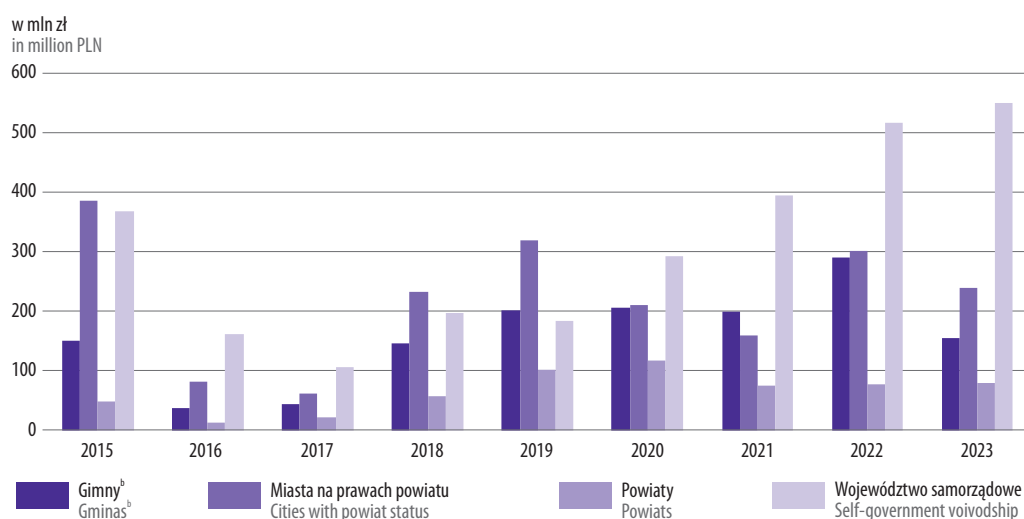
ale o 2,5% więcej niż w 2015 r. Najmniejszą wartość tych dotacji, bo 80,2 mln zł, odnotowano wśród samorządów powiatów. Wartość dotacji przekazanych w ramach programów finansowanych z udziałem środków europejskich samorządom powiatów w 2023 r. była o 4,1% wyższa od uzyskanej rok wcześniej i o 67,7% wyższa niż w 2015 r.

Dotacje z funduszy europejskich (nie tylko z budżetu Unii Europejskiej, ale także ze środków pochodzących z Norweskiego Mechanizmu Finansowego, Mechanizmu Finansowego Europejskiego Obszaru Gospodarczego oraz Szwajcarsko-Polskiego Programu Współpracy) oznaczone są w klasyfikacji dochodów budżetowych czterema paragrafami:

- §§ 200 i 620 dotyczą ram finansowych okresu 2007–2013 oraz źródeł pozaunijnych,
- §§ 205 i 625 dotyczą ram finansowych okresu 2014–2020.

Dotacje z tytułu §§ 200 i 205 odnoszą się do projektów i zadań o charakterze nieinwestycyjnym, a dotacje z §§ 620 i 625 – do zadań inwestycyjnych. Dotacje te wchodziły do budżetów jednostek samorządu terytorialnego, gdy jednostki te skutecznie aplikują o ich przyznanie.

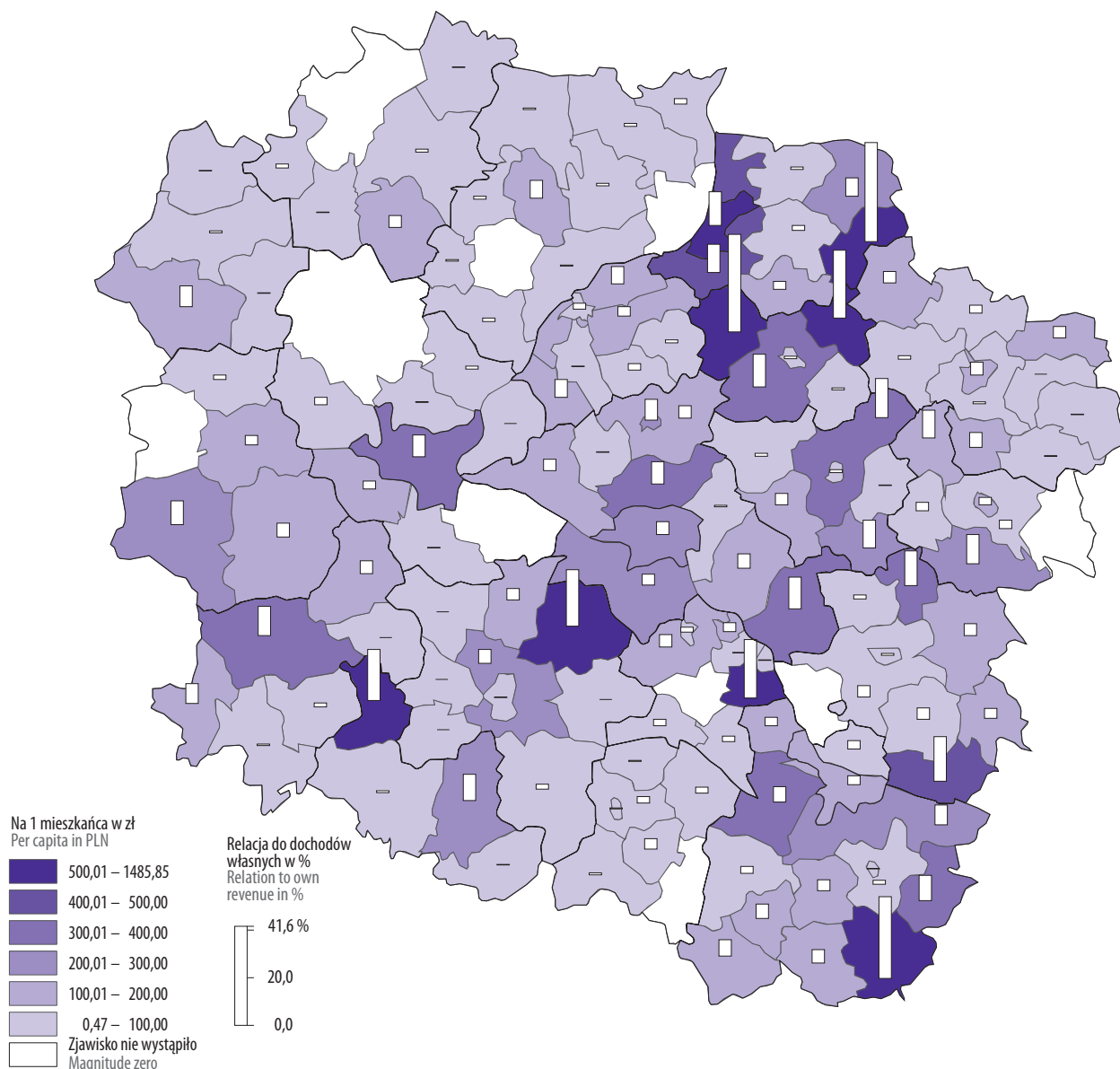
Wykres 77. Dotacje otrzymane przez jednostki samorządu terytorialnego na realizację projektów europejskich^a
Chart 77. Grants received by local government units for the implementation of European projects^a

a Dane dotyczą dotacji z §§ 200, 620, 205 i 625 klasyfikacji budżetowej. b Bez gmin mających również status miasta na prawach powiatu.
a Data relate to grants from §§ 200, 620, 205 and 625 of the budget classification. b Excluding gminas which are also cities with powiat status.

Wartość dotacji dla JST z województwa kujawsko-pomorskiego na realizację projektów europejskich otrzymanych w 2023 r. wyniosła 511,14 zł na 1 mieszkańca (przed rokiem było to 588,84 zł na 1 mieszkańca, a w 2015 r. – 456,36 zł na 1 mieszkańca). Najwyższe kwoty takich dotacji uzyskały samorządy miast na prawach powiatu (333,98 zł na 1 mieszkańca). W 2023 r. pozostałe typy jednostek samorządowych uzyskały dotacje na finansowanie projektów europejskich: samorząd województwa – 274,70 zł na 1 mieszkańca, samorządy gmin – 120,01 zł na 1 mieszkańca a samorządy powiatów – 62,32 zł na 1 mieszkańca.

Mapa 55. Dotacje otrzymane przez gminy^a na realizację projektów europejskich^b w 2023 r.
Map 55. Grants received by gminas^a for the implementation of European project^b in 2023

a Dotacje dla miast na prawach powiatu obejmują środki otrzymywane w ramach części gminnej i powiatowej. b Dane dotyczą dotacji z §§ 200, 620, 205 i 625 klasyfikacji budżetowej.
 a Grants for cities with powiat status include funds received under the gmina and powiat parts. b Data relate to grants from §§ 200, 620, 205 and 625 of the budget classification.

W województwie kujawsko-pomorskim w 2023 r. kwota dotacji otrzymanych przez JST na realizację projektów europejskich w odniesieniu do dochodów własnych była niższa niż rok wcześniej (spadek wskaźnika z 14,5% do 12,3%). Najwyższa relacja wystąpiła w samorządzie województwa (75,2%). W 2023 r. relacja dotacji otrzymanych przez samorządy powiatów na realizację projektów europejskich do ich dochodów własnych wyniosła 11,3%, samorządy miast na prawach powiatu – 7,9%, a przez samorządy gmin – 4,0%.

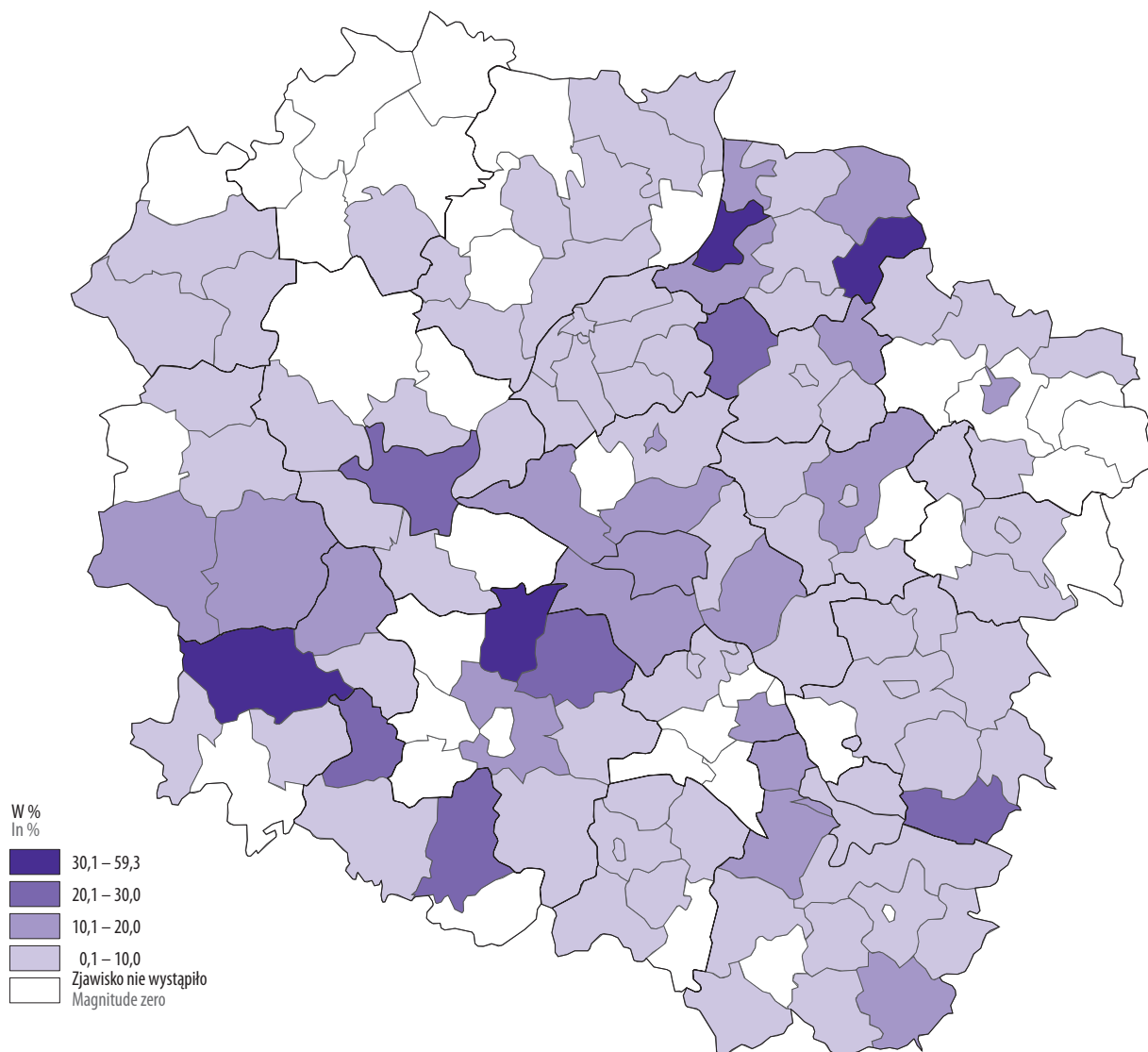
W 2023 r. JST uzyskały dotacje z UE z przeznaczeniem na zadania inwestycyjne w wysokości 666,3 mln zł. Było to o 18,8% mniej niż przed rokiem i o 14,9% mniej niż w 2015 r. Dotacje na zadania inwestycyjne stanowiły 65,1% ogólnej wartości dotacji europejskich (69,3% w 2022 r.). Najwyższą wartość dotacji europejskich na cele inwestycyjne, bo 315,9 mln zł, uzyskał samorząd województwa (47,4% dotacji inwestycyjnych).

Było to o 8,5% mniej niż w 2022 r. Samorządy miast na prawach powiatu w 2023 r. uzyskały takich dotacji 185,0 mln zł, samorządy gmin – 126,9 mln zł, a samorządy powiatów – 38,6 mln zł.

Dotacje europejskie na cele inwestycyjne stanowiły 15,5% wydatków inwestycyjnych realizowanych przez JST województwa kujawsko-pomorskiego w 2023 r. Najwyższy udział odnotowano w budżecie samorządu województwa (50,7%). W pozostałych typach JST udział ten kształtował się od 5,5% (w samorządach gmin) do 20,1% wydatków inwestycyjnych (w samorządach miast na prawach powiatu). W powiatach udział ten wyniósł 9,0%.

Mapa 56. Udział europejskich dotacji inwestycyjnych^a otrzymanych przez gminy^b w wydatkach inwestycyjnych ogółem w 2023 r.

Map 56. Share of the European investment grants^a received by gminas^b in total investment expenditure in 2023

a Dotacje dla miast na prawach powiatu obejmują środki otrzymywane w ramach części gminnej i powiatowej. b Dane dotyczą dotacji z §§ 620 i 625 klasyfikacji budżetowej.
a Grants for cities with powiat status include funds received under the gmina and powiat parts. b Data relate to grants from §§ 620 and 625 of the budget classification.

W 2023 r. w przekroju gmin najwyższy udział dotacji inwestycyjnych pozyskanych ze środków unijnych do wydatków inwestycyjnych wystąpił w gminie miejsko-wiejskiej Żnin (59,3%). Udział takich dotacji przekraczający 30,0% wydatków inwestycyjnych odnotowano ponadto w gminach wiejskich Rojewo i Świecie nad Osą oraz w mieście na prawach powiatu Grudziądz.

7.5. Planowanie przestrzenne

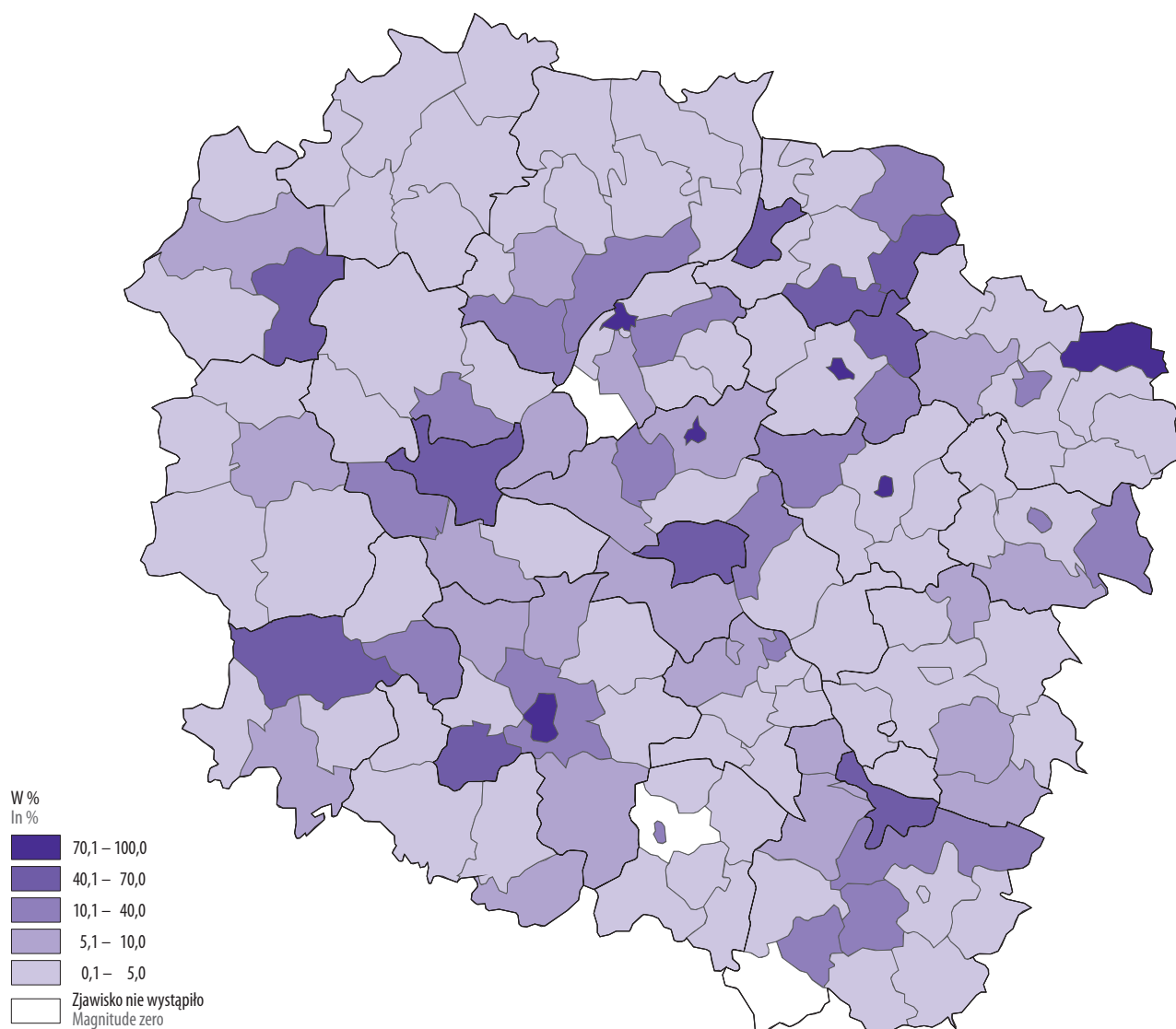
7.5. Spatial planning

W 2023 r. w województwie kujawsko-pomorskim obowiązywało 4,4 tys. planów zagospodarowania przestrzennego, co stanowiło 6,9% wszystkich planów zagospodarowania przestrzennego w kraju. Liczba tych planów zwiększyła się o 3,2% względem roku poprzedniego.

Udział powierzchni objętej obowiązującymi miejscowymi planami zagospodarowania przestrzennego w powierzchni ogółem wyniósł 8,9% (w kraju 32,3%) i wzrósł o 0,2 p. proc. w odniesieniu do 2022 r. (w kraju pozostał na tym samym poziomie).

Mapa 57. Udział powierzchni objętej obowiązującymi miejscowymi planami zagospodarowania przestrzennego w powierzchni ogółem^a w 2023 r.

Map 57. Share of the area covered by binding local spatial management plans in total area^a in 2023

^aWartość wskaźnika większa od 100% wynika z rozbieżności zapisów w dokumentacji planistycznej gmin w stosunku do powierzchni geodezyjnej publikowanej przez GUGIK z uwzględnieniem prowadzonej od 2006 rewizji granic jednostek terytorialnych.

^a The index value greater than 100% results from the discrepancy in the planning documentation of the municipalities in relation to the geodetic area published by GUGIK, taking into account the revision of territorial units' borders since 2006.

W 2023 r. w województwie kujawsko-pomorskim było 0,5 tys. projektów miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego na podstawie ustawy z 27 marca 2003 r. Było to 5,1% ogólnej liczby tych projektów w Polsce. Liczba planów w trakcie sporządzania zmniejszyła się w porównaniu do 2022 r. o 66 projektów (w kraju zmniejszyła się o 102 projekty).

Podobnie jak w kraju, ponad połowę projektów planów zagospodarowania przestrzennego stanowiły te, których sporządzanie trwa krócej niż dwa lata. Istotny odsetek (30,5%) stanowiły także projekty planów, których sporządzanie trwa dłużej niż trzy lata (w kraju niespełna 1/3).

W 2023 r. powierzchnia terenów wskazanych w studium do sporządzenia miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego wyniosła 198,6 tys. ha i zmniejszyła się w stosunku do 2022 r. o 1,6%.

Rewitalizacja stanowi jeden z obszarów działań władz lokalnych skierowanych na poprawę stanu zagospodarowania i jakości życia na obszarach będących w stanie kryzysowym. Potrzeba rewitalizacji wynika z narastających problemów o charakterze przestrzennym i infrastrukturalnym, jak i społecznym oraz gospodarczym. Jej efektem powinno być przywrócenie funkcji danego obszaru z uwzględnieniem nowych uwarunkowań i potrzeb poprzez np. likwidację zagrożeń środowiska naturalnego, przywrócenie wartości użytkowych terenu, stwarzanie nowych miejsc pracy, spadek zagrożenia przestępczością, zachowanie dziedzictwa kulturowego, poprawę dostępu do usług kulturalnych lub edukacyjnych, przeciwdziałanie trudnościom gospodarczym tych terenów oraz złemu stanowi technicznemu budynków.

W województwie kujawsko-pomorskim w 2023 r. udział powierzchni objętej miejscowymi planami zagospodarowania przestrzennego w powierzchni ogółem wyniósł 8,9% i był niższy niż w kraju o 23,4 p. proc. Działania rewitalizacyjne prowadziło blisko 85,4% gmin, a ich odsetek zmniejszył się rok do roku o 2,8 p. proc. Największą powierzchnię obszaru rewitalizacji zajmowały tereny mieszkaniowe łącznie z towarzyszącymi terenami usługowymi i komunikacyjnymi (119,7 tys. ha).

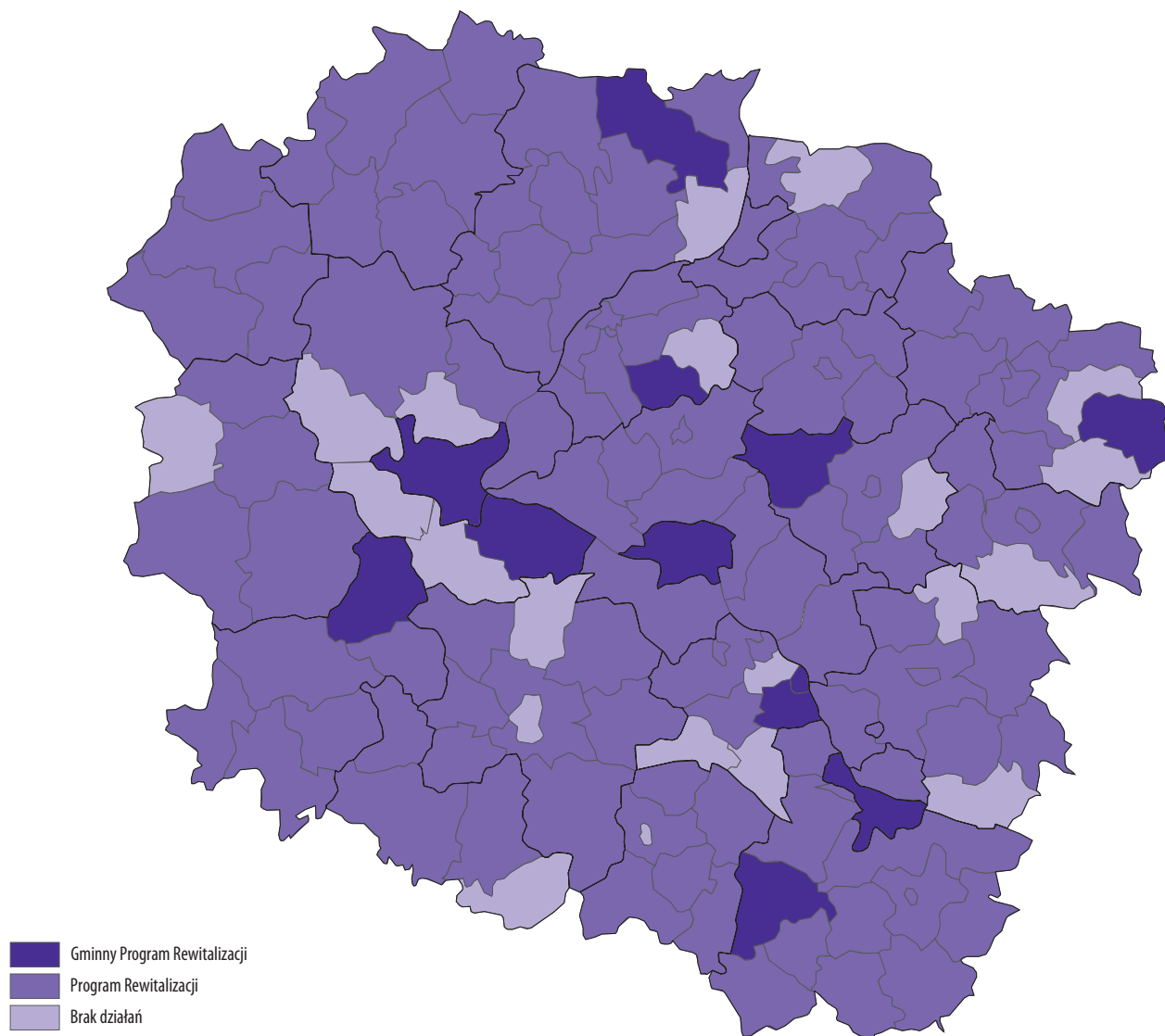
Rewitalizacja to proces wyprowadzania ze stanu kryzysowego obszarów zdegradowanych, prowadzony w sposób kompleksowy, poprzez zintegrowane działania na rzecz lokalnej społeczności, przestrzeni i gospodarki, skoncentrowane terytorialnie, prowadzone przez interesariuszy rewitalizacji, na podstawie działań przygotowanych przez gminy i prowadzonych na podstawie dokumentu strategicznego (gminnego programu rewitalizacji, programu rewitalizacji lub innego dokumentu strategicznego).

W 2023 r. w województwie kujawsko-pomorskim działania rewitalizacyjne prowadziły 123 gminy, tj. 85,4% ogółu gmin w województwie i 9,5% prowadzących działania rewitalizacyjne w kraju. W porównaniu z 2022 r. liczba gmin prowadzących takie działania w województwie kujawsko-pomorskim zmniejszyła się o 4, czyli o 3,1%.

Działania rewitalizacyjne w 2023 r., podobnie jak rok wcześniej, prowadziły wszystkie miasta na prawach powiatu, a gminy miejsko-wiejskie o 1 gminę mniej. W tym okresie liczba gmin miejskich prowadzących działania rewitalizacyjne zmniejszyła się o 2 w porównaniu z 2022 r. Spośród 91 gmin wiejskich działania rewitalizacyjne w 2023 r. prowadziło 80,2% z nich.

Spośród wszystkich gmin prowadzących działania rewitalizacyjne w województwie kujawsko-pomorskim 90,2% z nich prowadziło je na podstawie Programu Rewitalizacji (PR), natomiast 9,8% na podstawie Gminnego Programu Rewitalizacji (GPR). Ponad 60% gmin prowadzących działania na podstawie programu PR stanowiły gminy wiejskie.

Mapa 58. Aktywność gmin w zakresie rewitalizacji w 2023 r.
Map 58. Activity of the gminas in the field of revitalization in 2023

Obszar zdegradowany to obszar gminy znajdujący się w stanie kryzysowym z powodu koncentracji negatywnych zjawisk społecznych, w szczególności bezrobocia, ubóstwa, przestępczości, niskiego poziomu edukacji lub kapitału społecznego, a także niewystarczającego poziomu uczestnictwa w życiu publicznym i kulturalnym, można wyznaczyć jako obszar zdegradowany w przypadku występowania na nim ponadto co najmniej jednego z następujących negatywnych zjawisk:

- gospodarczych (m.in.: niskiego stopnia przedsiębiorczości, słabej kondycji lokalnych przedsiębiorstw),
- środowiskowych (m.in.: przekroczenia standardów jakości środowiska, obecności odpadów stwarzających zagrożenie dla życia, zdrowia ludzi lub stanu środowiska),
- przestrzenno-funkcjonalnych (m.in.: niewystarczającego wyposażenia w infrastrukturę techniczną i społeczną lub jej zły stan techniczny, braku dostępu do podstawowych usług lub ich niskiej jakości, niedostosowania rozwiązań urbanistycznych do zmieniających się funkcji obszaru, niskiego poziomu obsługi komunikacyjnej, niedoboru lub niskiej jakości terenów publicznych),
- technicznych (m.in.: degradacji stanu technicznego obiektów budowlanych, niefunkcjonowania rozwiązań technicznych umożliwiających efektywne korzystanie z obiektów budowlanych, w szczególności w zakresie energooszczędności i ochrony środowiska).

Wyznaczenie obszaru zdegradowanego stanowi pierwszy etap działań prowadzących do wskazania terytorium gminy, na którym będzie prowadzona rewitalizacja.

W 2023 r. informacje o wyznaczeniu obszaru zdegradowanego podały 123 gminy, co stanowiło 85,4% ogółu gmin w województwie kujawsko-pomorskim. Ich liczba zmniejszyła się w stosunku do 2022 r. o 4 gminy.

Powierzchnia obszaru zdegradowanego wyniosła 270404 ha i zmniejszyła się o 2,7% w porównaniu z 2022 r. Stanowiła 15,0% tej powierzchni w Polsce. 100% tej powierzchni znajdowało się w gminach, które prowadziły działania rewitalizacyjne.

Tablica 51. Obszary zdegradowane w gminach
Table 51. Degraded area in gminas

Wyszczególnienie Specification	2022	2023		2022	2023	
	liczba gmin, które wyznaczyły obszar zdegradowany number of gminas which have designated degraded area			powierzchnia obszaru zdegradowanego area of degraded area		
	w liczbach bezwzględnych in absolute numbers		w % gmin ogółem in % of total gminas	w ha in ha		w % gmin ogółem in % of total gminas
Ogółem Total	127	123	85,4	278011	270404	15,0
gminy miejskie urban gminas	13	11	84,6	3931	3050	19,6
miasta na prawach powiatu cities with powiat status	4	4	100	9713	9713	22,4
gminy wiejskie rural gminas	74	73	80,2	170925	167268	15,1
gminy miejsko-wiejskie urban-rural gminas	36	35	97,2	93442	90373	14,3

W 2023 r. obszar zdegradowany w momencie jego wyznaczenia zamieszkiwało 419,0 tys. osób i liczba ta zmalała o 8,4% w stosunku do poprzedniego roku. Cała ludność zamieszkiwała tego typu obszary w gminach, które prowadziły działania rewitalizacyjne i stanowiła 20,9% ludności województwa kujawsko-pomorskiego.

Obszar rewitalizacji to obszar obejmujący całość lub część obszaru zdegradowanego, cechujący się szczególną koncentracją negatywnych zjawisk społecznych oraz co najmniej jednego o charakterze gospodarczym lub środowiskowym lub technicznym lub przestrzenno-funkcjonalnym, na którym z uwagi na istotne znaczenie dla rozwoju lokalnego gmina zamierza prowadzić rewitalizację. Obszar rewitalizacji powinien być wyznaczony na podstawie zapisów uchwały rady gminy lub przynajmniej wskazany w dokumentach strategicznych uchwalonych przez radę gminy.

W 2023 r. w województwie kujawsko-pomorskim powierzchnia obszarów rewitalizacji w gminach, które prowadziły działania rewitalizacyjne na podstawie GPR lub PR wyniosła 156,6 tys. ha, co w skali Polski dało 2. miejsce po województwie lubelskim. W porównaniu z 2022 r. powierzchnia ta zmniejszyła się o 1,5% i w 2023 r. wyniosła 8,7% powierzchni województwa.

Według stanu na koniec 2023 r. obszar rewitalizacji w gminach prowadzących działania rewitalizacyjne na podstawie GPR lub PR zamieszkiwało 306,4 tys. osób i było to o 7,2% mniej niż w roku poprzednim. Osoby te stanowiły 15,3% mieszkańców województwa, czyli o 0,1 p. proc. mniej niż w 2022 r.

W 2023 r. w gminach prowadzących działania rewitalizacyjne na podstawie GPR lub PR największą powierzchnię obszaru rewitalizacji – 111,0 tys. ha przeznaczono na tereny mieszkaniowe łącznie z towarzyszącymi terenami usługowymi i komunikacyjnymi na wsi. Udział tego rodzaju terenów w powierzchni obszaru rewitalizacji ogółem wyniósł 70,8% i stanowił 6,2% powierzchni województwa kujawsko-pomorskiego. Natomiast tego typu tereny w miastach stanowiły jedynie 5,6% powierzchni obszaru rewitalizacji. Tereny niezamieszkane zabudowane oraz pozostałe tereny niezamieszkane stanowiły 12,0% ogólnej powierzchni rewitalizacji w województwie. Najmniej, bo 0,3 tys. ha stanowiła powierzchnia terenów zieleni. Parki, zieleńce i cmentarze zajmowały 0,2% powierzchni rewitalizacji.

Przedsięwzięcia z zakresu rewitalizacji to sformalizowana i zdefiniowana w programach rewitalizacji forma aktywności podmiotów zaangażowanych w procesy rewitalizacji służąca realizacji celów rewitalizacji. Przedsięwzięcia realizowane mogą być przez gminę (jej jednostki organizacyjne) lub inny podmiot publiczny lub prywatny. Przedsięwzięcia podstawowe to takie, dla których zawarto: nazwy przedsięwzięć i podmioty je realizujące, zakres realizowanych zadań, lokalizację, szacowaną wartość środków finansowych, prognozowane rezultaty wraz ze sposobem ich oceny w odniesieniu do celów rewitalizacji. Przedsięwzięcia, dla których nie ma możliwości wskazania powyższych informacji – zgodnie z ustawą o rewitalizacji – stanowią przedsięwzięcia dopuszczalne.

W gminach, które prowadziły działania rewitalizacyjne na podstawie GPR lub PR w 2023 r. zaplanowano na cały okres obowiązywania programu 1,7 tys. przedsięwzięć. Było to o 3,6% mniej niż rok wcześniej. Spośród zaplanowanych przedsięwzięć 60,9% stanowiły te, dla których dominowały interwencje w obszarze społecznym. Było to o 4,1% mniej niż w 2022 r. Odsetek przedsięwzięć z interwencjami tego rodzaju w ogólnej liczbie przedsięwzięć wahał się od 50,9% w miastach na prawach powiatu do 65,0% w gminach miejskich i 64,0% w gminach wiejskich.

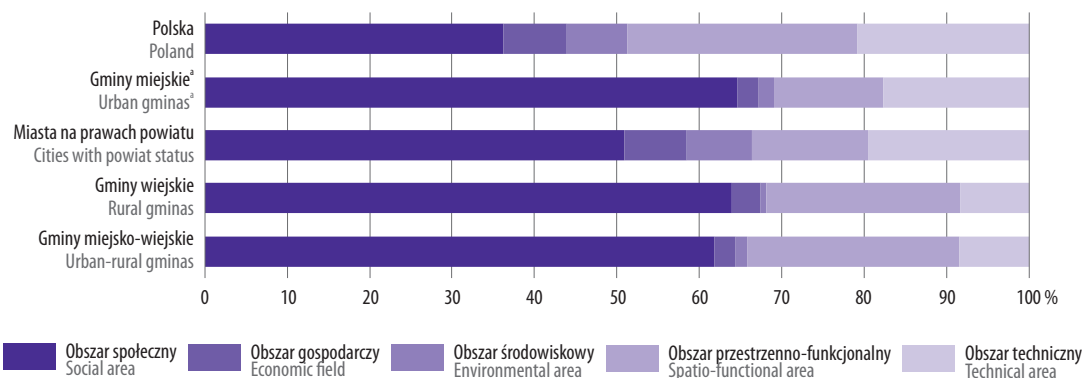
Ponad 1/5 stanowiły przedsięwzięcia, dla których dominowały interwencje w obszarze przestrzenno-funkcjonalnym, co oznacza spadek o 2,7% względem 2022 r. Ten rodzaj przedsięwzięć rewitalizacyjnych dominował w gminach miejsko-wiejskich i wiejskich (po ok. 25%).

W 2023 r. przedsięwzięcia, dla których dominowały interwencje w obszarze technicznym stanowiły 11,2% obszaru rewitalizacji, było to o 9 gmin mniej niż rok wcześniej. Ten rodzaj zaplanowanych działań rewitalizacyjnych dominował w miastach na prawach powiatu i gminach miejskich (po niespełna 20%).

Spośród gmin prowadzących działania rewitalizacyjne na podstawie GPR lub PR zaplanowanych na cały okres obowiązywania najmniej było przedsięwzięć, dla których dominowały interwencje w obszarze gospodarczym i środowiskowym (odpowiednio 3,9% i 2,3%).

Wykres 78. Struktura przedsięwzięć z zakresu rewitalizacji zaplanowanych w programach rewitalizacji GPR/PR według obszaru interwencji w % w 2023 r.

Chart 78. Structure of revitalisation undertakings planned of revitalisation in programme GPR/PR by intervention areas in % in 2023

a Bez gmin mających również status miasta na prawach powiatu.
a Excluding of gminas which are also cities with powiat status.

W 2023 r. w gminach, które prowadziły działania rewitalizacyjne na podstawie GPR lub PR rozpoczęto lub realizowano 92 przedsięwzięcia z zakresu rewitalizacji, czyli o 80,2% mniej niż w 2022 r. W tym okresie spadek liczby rozpoczętych i realizowanych projektów dotyczył każdego rodzaju gmin, ale największy zaobserwować można było w gminach wiejskich (o 93,5%).

W województwie kujawsko-pomorskim w roku sprawozdawczym 2023 zakończono 155 przedsięwzięć z zakresu rewitalizacji, czyli o 45,6% mniej niż rok wcześniej. Blisko 40% z nich została zakończona w gminach wiejskich, ponad 30% w gminach miejsko-wiejskich, a niespełna 30% w gminach miejskich (łącznie z miastami na prawach powiatu).

Rozdział 8

Chapter 8

Wybrane dane o województwie kujawsko-pomorskim

Selected data on Kujawsko-Pomorskie Voivodship

Tablica I. Wybrane dane o województwie kujawsko-pomorskim
Table I. Selected data on Kujawsko-Pomorskie Voivodship

Wyszczególnienie Specification	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023	2024
Nakłady na środki trwałe służące ochronie środowiska w tys. zł (ceny bieżące) Outlays on fixed assets in environmental protection (current prices) in thousand PLN	807104,0	317955,2	300927,6	418859,8	418383,2	460768,2	482193,8	534880,1	968174,8	.
Nakłady na środki trwałe służące gospodarce wodnej w tys. zł (ceny bieżące) Outlays on fixed assets in water management (current prices) in thousand PLN	125375,1	57746,5	70796,2	76648,3	97029,4	71536,9	101213,1	129128,6	166095,0	.
Ścieki komunalne odprowadzone na 1 mieszkańca w dam ³ Municipal wastewater discharged per capita in dam ³	0,031	0,032	0,033	0,033	0,033	0,032	0,034	0,034	0,035	.
Udział odpadów komunalnych zebranych selektywnie w odpadach komunalnych zebranych ogółem w % Share of municipal waste collected separately in total municipal waste in %	21,6	23,8	25,8	28,6	30,2	35,8	37,2	36,2	37,4	.
Przyrost naturalny na 1000 ludności Natural increase per 1000 population	-0,64	-0,33	-0,17	-1,33	-1,33	-3,65	-5,71	-4,54	-4,40	-4,94
Urodzenia żywe na 1000 ludności Live births per 1000 population	9,19	9,52	10,03	9,55	9,32	8,83	8,26	7,49	6,76	6,08
Saldo migracji wewnętrznych i zagranicznych na pobyt stały na 1000 ludności Internal and international net migration for permanent residence per 1000 population	-1,36 ^a	-0,78	-0,63	-1,18	-1,29	-0,99	-1,08	-0,91	-1,01	0,25
Wskaźnik starości demograficznej w % Old age ratio in %	15,3	15,9	16,5	17,1	17,7	18,4	18,9	19,6	20,2	20,9
Dzieci w placówkach wychowania przedszkolnego na 1000 dzieci w wieku 3–6 lat Children attending pre-primary education establishments per 1000 children aged 3-6	.	738	797	832	853	820	851	894	913	.
Wskaźnik zatrudnienia według BAEL ^a w % Employment rate by LFS ^a in %	.	.	.	.	53,5	53,7	55,1	56,1	55,9	56,2
Współczynnik aktywności zawodowej według BAEL ^a w % Activity rate by LFS ^a in %	.	.	.	.	55,7	55,4	57,7	58,4	58,1	58,6
Stopa bezrobocia według BAEL ^a Unemployment rate by LFS ^a in %	.	.	.	.	3,9	3,1	4,5	3,9	3,8	4,1
Bezrobotni zarejestrowani na 1 ofertę pracy (stan na 31 grudnia) Registered unemployed persons per job offer (as of 31 December)	36	30	26	24	27	25	22	23	37	26
Przeciętne miesięczne wynagrodzenie brutto w sektorze przedsiębiorstw ^b w zł Average monthly gross wages and salaries in enterprise sector ^b in PLN	3459,49	3583,99	3867,60	4135,08	4503,13	4765,04	5227,97	5861,17	6553,34	7281,71
Przeciętna w roku liczba emerytów i rencistów w tys. Annual average number of retirees and pensioners in thousand	457,8	460,9	464,1	478,3	482,3	485,1	482,9	482,6	486,4	490,4
Przeciętna miesięczna emerytura i renta brutto wypłacana z pozarolniczego systemu ubezpieczeń społecznych w zł Average monthly retirement and other pension paid from non-agricultural social security system in PLN	1826,08	1860,33	1911,46	2000,37	2098,49	2219,07	2373,17	2597,62	3051,02	3491,79
Przeciętny miesięczny dochód rozporządzalny na 1 osobę w gospodarstwie domowym w zł Average monthly per capita available income in households in PLN	1245,69	1308,63	1456,55	1611,33	1770,82	1845,34	1932,22	2140,49	2534,15	.
Wskaźnik zagrożenia ubóstwem po uwzględnieniu w dochodach transferów społecznych ^c w % At-risk-of-poverty rate after social transfers ^c in %	.	.	.	.	19,7	16,6	20,4	17,7	19,5	.

a Przeciętne w roku. Wyniki badania od 2021 r. zostały uogólnione przy wykorzystaniu danych o ludności rezydującej w Polsce zamieszkałej w mieszkaniach, pochodzących z bilansów opracowanych na podstawie NSP 2021. W związku z tym nie są w pełni porównywalne z danymi prezentowanymi za wcześniejsze lata. b Dane dotyczą podmiotów gospodarczych, w których liczba pracujących przekracza 9 osób. c Na podstawie danych z Europejskiego Badania Warunków Życia Ludności (EU-SILC).

a Annual averages. Since 2021 the survey results have been generalized using data on resident population of Poland living in households, coming from the balances compiled on the basis of the National Census 2021. As a result, they are not fully comparable to the data presented for previous years. b Data concern economic entities in which the number of employed persons exceeds 9 persons. c Based on data from the European Union Statistics on Income and Living Conditions (EU-SILC).

Tablica I. Wybrane dane o województwie kujawsko-pomorskim (dok.)
Table I. Selected data on Kujawsko-Pomorskie Voivodship (cont.)

Wyszczególnienie Specification	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023	2024
Beneficjenci środowiskowej pomocy społecznej w liczbie ludności ogółem w % Beneficiaries benefiting from social assistance in number of total population in %	9,7	8,8	8,0	7,2	6,6	6,0	5,6	5,2	4,9	.
Dzieci przebywające w żłobkach ^a i klubach dziecięcych na 1000 dzieci w wieku do lat 3 Children staying in nurseries ^a and children's clubs per 1000 children up to the age of 3	49	56	65	81	100	108	137	157	174	.
Zasoby mieszkaniowe na 1000 ludności (stan na 31 grudnia) Dwelling stocks per 1000 population (as of 31 December)	351,2	354,4	358,1	362,1	366,6	382,3	388,3	395,6	402,9	.
Zużycie wody z sieci wodociągowej w gospodarstwach domowych na 1 mieszkańca w m ³ Consumption of water from water supply system in households per capita in m ³	34,0	34,1	32,6	35,3	35,4	35,9	35,7	36,2	36,6	.
Porady lekarskie udzielone w ramach ambulatoryjnej opieki zdrowotnej na 1 mieszkańca Doctor's consultation provided within the scope of out-patient health care per capita	7,4	7,4	7,5	7,6	7,6	6,8	7,5	7,9	8,5	.
Liczba ludności na 1 placówkę ambulatoryjnej opieki zdrowotnej (stan na 31 grudnia) Population per out-patient health care unit (as of 31 December)	1794	1787	1758	1726	1739	1763	1786	1702	1631	.
Wskaźnik poziomu kosztów w przedsiębiorstwach niefinansowych ^b w % Cost level indicator in non-financial enterprises ^b in %	95,3	94,8	95,6	94,4	95,1	94,0	92,3	93,1	94,7	95,6
Wskaźnik rentowności obrotu netto w przedsiębiorstwach niefinansowych ^b w % Net turnover profitability indicator in non-financial enterprises ^b in %	3,8	4,6	3,8	4,7	4,0	5,0	6,5	5,7	4,4	3,6
Nakłady inwestycyjne przedsiębiorstw niefinansowych ^b w mln zł (ceny bieżące) Investment outlays of non-financial enterprises ^b in million PLN (current prices)	4089,4	2998,3	3801,2	3203,1	3670,2	4029,0	4688,5	5102,5	6340,1	5359,4
Nakłady inwestycyjne przedsiębiorstw niefinansowych ^b (rok poprzedni=100; ceny bieżące) Investment outlays of non-financial enterprises ^b (previous year=100; current prices)	115,6	73,3	126,8	84,3	114,6	109,8	116,4	108,8	124,3	84,5
Nakłady wewnętrzne na działalność badawczą i rozwojową na 1 mieszkańca ^c w zł (ceny bieżące) Intramural expenditures on research and development ^c per capita in PLN (current prices)	174,6	139,1	209,9	291,5	347,8	438,1	574,2	605,5	612,3	.
Sprzedaż detaliczna towarów ^d (rok poprzedni=100; ceny bieżące) Retail sale of goods ^d (previous year=100; current prices)	107,1	104,2	104,0	107,1	96,7	86,7	122,9	110,0	95,2	113,1
Drogi powiatowe i gminne o twardej nawierzchni na 100 km ² powierzchni ogólnej District and communal roads with hard surface per 100 km ² of total area	79,8	81,8	85,4	87,0	90,3	89,6	91,2	94,8	95,2	.
Udział energii odnawialnej w produkcji energii elektrycznej w % Share of renewable energy sources in production of electricity in %	68,6	58,7	51,4	48,7	45,5	45,4	46,6	54,6	53,0	.
Udział dochodów własnych w dochodach ogółem jednostek samorządu terytorialnego w %: Share of own revenue in total revenue of local government units in %:										
ogółem total	46,0	44,6	44,5	44,6	44,4	43,3	43,2	44,2	43,9	.
gminy ^e gminas ^e	46,5	40,1	39,3	40,5	41,0	41,0	40,5	42,2	42,7	.
miasta na prawach powiatu cities with powiat status	54,8	55,3	55,5	54,5	51,7	49,3	50,3	51,8	52,2	.
powiaty powiats	30,7	32,3	33,4	33,3	36,8	36,8	35,0	37,8	32,2	.
województwo voivodship	28,8	41,0	42,8	40,5	43,8	41,5	41,5	36,0	38,4	.

a W latach 2015-2021 łącznie z oddziałami żłobkowymi oraz w latach 2017-2021 łącznie ze żłobkami przyzakładowymi. b Dane dotyczą podmiotów gospodarczych, w których liczba pracujących przekracza 49 osób. c Bez amortyzacji środków trwałych. d Dane dotyczą podmiotów gospodarczych, w których liczba pracujących przekracza 9 osób. e Bez gmin mających również status miast na prawach powiatu.
b In 2015-2021 including nursery wards as well as in 2017-2021 workplace nurseries. b Data concern economic entities in which the number of employed persons exceeds 49 persons. c Excluding depreciation of fixed assets. d Data concern economic entities in which the number of employed persons exceeds 9 persons. e Excluding gminas which are also cities with powiat status.

Tablica I. Wybrane dane o województwie kujawsko-pomorskim (dok.)
Table I. Selected data on Kujawsko-Pomorskie Voivodship (cont.)

Wyszczególnienie Specification	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023	2024
Udział wydatków inwestycyjnych w wydatkach ogółem jednostek samorządu terytorialnego w %:										
Share of investment expenditure in total expenditure of local government units in %:										
ogółem total	18,7	10,3	12,5	18,4	16,9	14,9	15,0	17,3	21,6	.
gminy ^a gminas ^a	17,5	10,2	13,0	19,2	14,8	13,0	14,5	17,2	24,5	.
miasta na prawach powiatu cities with powiat status	16,8	9,2	11,2	15,8	17,8	14,7	11,2	11,9	14,9	.
powiaty powiats	13,4	11,3	14,1	19,9	18,2	18,3	15,8	18,4	18,6	.
województwo voivodship	38,0	16,5	13,7	23,2	25,4	23,6	34,2	37,4	32,8	.
Dotacje inwestycyjne ogółem ^b dla jednostek samorządu terytorialnego w mln zł:										
Total investment grants ^b for local government units in milion PLN:										
ogółem total	1023,9	376,9	291,4	669,8	679,5	582,3	803,6	1385,1	2033,8	.
gminy ^a gminas ^a	226,8	111,3	117,9	231,7	210,0	184,4	333,6	556,8	1225,4	.
miasta na prawach powiatu cities with powiat status	389,6	95,1	57,1	207,4	283,3	173,6	162,2	335,8	265,1	.
powiaty powiats	79,8	57,3	69,9	135,7	103,9	119,4	61,6	132,4	213,3	.
województwo voivodship	327,6	113,2	46,6	95,0	82,3	104,9	246,2	360,1	330,0	.
Wynik budżetów jednostek samorządu terytorialnego w mln zł:										
Result of budgets of local government units in milion PLN:										
ogółem total	261,9	457,7	67,4	-400,0	-125,7	324,8	836,5	-86,0	-946,4	.
gminy ^a gminas ^a	63,6	206,0	-4,7	-350,9	-7,9	214,9	389,6	-76,2	-485,0	.
miasta na prawach powiatu cities with powiat status	175,4	129,0	51,8	7,0	-173,6	-61,5	289,1	-47,4	-374,2	.
powiaty powiats	18,8	53,6	18,6	-33,1	53,5	109,2	53,7	-18,9	-97,0	.
województwo voivodship	4,1	69,1	1,7	-23,0	2,3	62,2	104,1	56,4	9,9	.

a Bez gmin mających również status miast na prawach powiatu. b Suma wszystkich typów dotacji inwestycyjnych.
a Excluding gminas which are also cities with powiat status. b Sum of all types of investment grants.

Rozdział 9

Chapter 9

Wybrane dane o Bydgoszczy i Toruniu

Selected data on Bydgoszcz and Toruń

Tablica II. Wybrane dane o Bydgoszczy i Toruniu

Table II. Selected data on Bydgoszcz nad Toruń

A. Bydgoszcz

Wyszczególnienie Specification	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023	2024
Emisja zanieczyszczeń powietrza z zakładów szczególnie uciążliwych dla czystości powietrza w tonach/rok: Emissions of air pollutants from plants especially noxious to air purity in tonnes/year:										
gazowych gaseous	843993	827969	825874	803512	789295	920901	988966	985371	902887	.
pyłowych particulates	215	126	133	180	137	117	162	188	108	.
Odpady wytworzone ^a w tys. t Waste generated ^a in thousand tonnes	137,2	140,2	110,7	129,2	91,1	114,7	80,9	135,3	195,3	.
Zmieszane odpady komunalne zebrane na 1 mieszkańca w kg Mixed municipal waste collected per capita in kg	287,5	244,7	238,9	217,3	225,1	206,9	182,1	206,0	205,7	.
Ludność (stan na 31 grudnia) Population (as of 31 December)	355645	353938	352313	350178	348190	339068	334026	330038	326434	324043
Przyrost naturalny na 1000 ludności Natural increase per 1000 population	-1,73	-1,30	-1,26	-2,50	-2,76	-5,43	-6,90	-5,84	-5,94	-5,67
Saldo migracji wewnętrznych i zagranicznych na pobyt stały na 1000 ludności Internal and international net migration for permanent residence per 1000 population	-3,10 ^b	-2,28	-2,52	-3,01	-2,83	-4,98	-5,89	-5,47	-4,81	-3,36
Ludność w wieku nieprodukcyjnym na 1000 osób w wieku produkcyjnym (stan na 31 grudnia) Non-working age population per 1000 persons of working age (as of 31 December)	635	657	681	704	722	720	730	742	752	760
Dzieci w placówkach wychowania przedszkolnego ^c na 1000 dzieci w wieku 3–6 lat Children attending pre-primary education establishments ^c per 1000 children aged 3–6	.	860	922	953	968	959	1013	1053	1076	.
Stopa bezrobocia rejestrowanego ^d (stan na 31 grudnia) w % Registered unemployment rate ^d (as of 31 December) in %	5,4	4,8	3,9	3,6	2,9	3,6	2,5	2,3	2,2	2,3
Długotrwale bezrobotni w ogólnej liczbie zarejestrowanych bezrobotnych (stan na 31 grudnia) w % Long-term unemployed persons in the total number of registered unemployed persons (as of 31 December) in %	50,8	49,1	49,8	48,5	45,6	43,0	47,5	36,8	32,6	32,3
Bezrobotni zarejestrowani na 1 ofertę pracy (stan na 31 grudnia) Registered unemployed persons per job offer (as of 31 December)	16	11	13	9	10	8	8	6	26	13
Liczba osób na 1 przychodnię ^e (stan na 31 grudnia) Population per 1 out-patients departments ^e (as of 31 December)	2068	2023	1874	1692	1619	1638	1561	1369	1256	.
Porady lekarskie udzielone w ambulatoryjnej opiece zdrowotnej ^e na 1 mieszkańca Medical consultations provided in out-patient health care ^e per capita	10,7	10,9	11,0	11,3	11,4	10,1	11,5	12,6	14,3	.
Beneficjenci środowiskowej pomocy społecznej w ogólnej liczbie ludności w % Beneficiaries of social assistance at domicile in total population in %	3,9	3,3	2,9	2,7	2,9	2,5	2,5	1,9	1,9	.

a W ciągu roku; z wyłączeniem odpadów komunalnych. b Do obliczenia ogólnego salda migracji w przypadku migracji zagranicznych przyjęto dane za 2014 r. c Łącznie z dziećmi przebywającymi przez cały rok szkolny w placówkach wykonujących działalność leczniczą. d Dane za lata 2015–2020 wyszacowane na podstawie wyników Powszechnego Spisu Rolnego 2010 natomiast od 2021 r. w oparciu o Powszechny Spis Rolny 2020. Dane od 2021 r. nie są w pełni porównywalne z danymi za lata poprzednie. e Łącznie z danymi o placówkach podległych resortom obrony narodowej, spraw wewnętrznych i administracji.

a During the year; excluding municipal waste. b In calculating the total net migration in case of the international migration data for 2014 was adopted. c Including children in units performing health care activities throughout the school year. d Data for 2015–2020 estimated on the basis of the Agricultural Census 2010 and from 2021 onwards on the basis of the Agricultural Census 2020. Data from 2021 onwards are not fully comparable with data for previous years. e Data have included health care of the Ministry of National Defence, the Ministry of Interior and Administration.

Tablica II. Wybrane dane o Bydgoszczy i Toruniu (cd.)
Table II. Selected data on Bydgoszcz nad Toruń (cont.)
A. Bydgoszcz

Wyszczególnienie Specification	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023	2024
Odsetek dzieci w wieku do lat 3 objętych opieką w żłobkach ^a i klubach dziecięcych w % Percent of children up to the age of 3 in care in nurseries ^a and children's club in %	10,9	11,5	11,5	13,7	18,0	21,2	23,9	29,9	33,5	.
Miejsca w żłobkach ^a i klubach dziecięcych na 1000 dzieci w wieku do lat 3 (stan na 31 grudnia) Places in nurseries ^a and children's clubs per 1000 children up to the age of 3 (as of 31 December)	114	115	116	143	187	242	270	361	430	.
Liczba osób na 1 mieszkanie w zasobach mieszkaniowych (stan na 31 grudnia) Population per 1 dwelling in dwelling stocks (as of 31 December)	2,40	2,38	2,34	2,31	2,28	2,18	2,14	2,09	2,04	.
Podmioty gospodarki narodowej na 1000 ludności (stan na 31 grudnia) Entities of the national economy per 1000 population (as of 31 December)	121	121	122	121	125	132	136	138	141	145
Osoby fizyczne prowadzące działalność gospodarczą na 1000 ludności (stan na 31 grudnia) Natural persons conducting economic activity per 1000 population (as of 31 December)	82	81	81	83	85	88	90	91	93	95
Spółki handlowe na 1000 ludności (stan na 31 grudnia) Commercial companies per 1000 population (as of 31 December)	14	15	17	14	15	18	20	20	22	22
Wskaźnik rentowności obrotu netto w przedsiębiorstwach niefinansowych ^b w % Net turnover profitability indicator in non-financial enterprises ^b in %	2,5	2,9	0,2	3,5	1,6	5,0	5,0	5,2	5,3	5,0
Nakłady inwestycyjne w przedsiębiorstwach (ceny bieżące) ^c na 1 mieszkańca w zł Investment outlays in enterprises (current prices) ^c per capita in PLN	5115	3537	3660	4579	4051	4613	4850	5965	8577	.
Mieszkania oddane do użytkowania na 1000 ludności Dwellings completed per 1000 population	2,6	2,4	4,1	3,2	3,8	4,9	4,3	4,9	7,2	4,7
Dochody własne budżetu miasta na 1 mieszkańca w zł Own revenue of the city budget per capita in PLN	2809	3001	3202	3462	3654	3590	3976	4242	4354	.
Wydatki majątkowe budżetu miasta na 1 mieszkańca w zł Property expenditure of the city budget per capita in PLN	676	534	658	1161	1695	1195	774	822	1469	.

a W latach 2015-2021 łącznie z oddziałami żłobkowymi oraz w latach 2017-2021 żłobkami przykładowymi. b Dane dotyczą podmiotów gospodarczych, w których liczba pracujących przekracza 49 osób.

c Dane dotyczą podmiotów gospodarczych, w których liczba pracujących przekracza 9 osób; według lokalizacji inwestycji.

a In 2015-2021 including nursery wards as well as in 2017-2021 workplace nurseries. b Data concern economic entities employing more than 49 persons. c Data concern economic entities employing more than 9 persons; according to investment location.

Tablica II. Wybrane dane o Bydgoszczy i Toruniu (cd.)
Table II. Selected data on Bydgoszcz and Toruń (cont.)
B. Toruń

Wyszczególnienie Specification	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023	2024
Emisja zanieczyszczeń powietrza z zakładów szczególnie uciążliwych dla czystości powietrza w tonach/rok: Emissions of air pollutants from plants especially noxious to air purity in tonnes/year:										
gazowych gaseous	302320	311094	259814	283089	302714	288089	298747	251835	255615	.
pyłowych particulates	127	104	49	41	29	28	29	27	23	.
Odpady wytworzone ^a w tys. t Waste generated ^a in thousand tonnes	60,9	49,8	32,6	24,9	22,5	22,7	32,4	56,0	35,5	.
Zmieszane odpady komunalne zebrane na 1 mieszkańca w kg Mixed municipal waste collected per capita in kg	299,1	312,6	309,4	307,1	297,1	283,0	261,7	290,4	283,3	.
Ludność (stan na 31 grudnia) Population (as of 31 December)	202689	202521	202562	202074	201447	198801	197112	195690	194771	193717
Przyrost naturalny na 1000 ludności Natural increase per 1000 population	0,19	0,91	0,75	-0,01	-0,85	-2,74	-4,98	-4,20	-3,62	-4,48
Saldo migracji wewnętrznych i zagranicznych na pobyt stały na 1000 ludności Internal and international net migration for permanent residence per 1000 population	-1,49 ^b	-1,27	-0,45	-1,83	-1,80	-1,66	-2,51	-3,49	-1,93	-0,40
Ludność w wieku nieprodukcyjnym na 1000 osób w wieku produkcyjnym (stan na 31 grudnia) Non-working age population per 1000 persons of working age (as of 31 December)	604	628	652	674	694	683	701	717	732	734
Dzieci w placówkach wychowania przedszkolnego ^c na 1000 dzieci w wieku 3–6 lat Children attending pre-primary education establishments ^c per 1000 children aged 3–6	.	905	954	969	988	1022	1037	1087	1109	.
Stopa bezrobocia rejestrowanego (stan na 31 grudnia) w % Registered unemployment rated (as of 31 December) in %	6,9	6,1	5,2	4,7	4,1	4,7	4,0	3,6	3,1	3,2
Długotrwale bezrobotni w ogólnej liczbie zarejestrowanych bezrobotnych (stan na 31 grudnia) w % Long-term unemployed persons in the total number of registered unemployed persons (as of 31 December) in %	49,4	52,1	54,7	54,3	50,4	52,6	56,8	49,4	43,9	41,0
Bezrobotni zarejestrowani na 1 ofertę pracy (stan na 31 grudnia) Registered unemployed persons per job offer (as of 31 December)	17	23	11	19	18	35	23	18	25	20
Liczba osób na 1 przychodnię ^e (stan na 31 grudnia) Population per 1 out-patients departments ^e (as of 31 December)	2179	2046	1967	1871	1831	1714	1656	1471	1432	.
Porady lekarskie udzielone w ambulatoryjnej opiece zdrowotnej ^e na 1 mieszkańca Medical consultations provided in out-patient health care ^e per capita	9,5	9,5	9,8	10,2	10,2	9,2	10,0	10,6	11,9	.
Beneficjenci środowiskowej pomocy społecznej w ogólnej liczbie ludności w % Beneficiaries of social assistance at domicile in total population in %	5,0	4,7	4,3	3,9	3,6	3,3	3,1	2,8	3,0	.
Odsetek dzieci w wieku do lat 3 objętych opieką w żłobkach ^f i klubach dziecięcych w % Percent of children up to the age of 3 in care in nurseries ^f and children's club in %	13,0	13,3	15,9	20,0	23,6	27,0	33,3	33,7	31,1	.
Miejsca w żłobkach ^f i klubach dziecięcych na 1000 dzieci w wieku do lat 3 (stan na 31 grudnia) Places in nurseries ^f and children's clubs per 1000 children up to the age of 3 (as of 31 December)	145	148	164	253	284	376	421	462	467	.
Liczba osób na 1 mieszkanie w zasobach mieszkaniowych (stan na 31 grudnia) Population per 1 dwelling in dwelling stocks (as of 31 December)	2,31	2,29	2,26	2,23	2,19	2,08	2,04	1,99	1,95	.
Podmioty gospodarki narodowej na 1000 ludności (stan na 31 grudnia) Entities of the national economy per 1000 population (as of 31 December)	128	129	129	129	131	137	142	145	148	153

a W ciągu roku; z wyłączeniem odpadów komunalnych. b Do obliczenia ogólnego salda migracji w przypadku migracji zagranicznych przyjęto dane za 2014 r. c Łącznie z dziećmi przebywającymi przez cały rok szkolny w placówkach wykonujących działalność leczniczą. d Dane za lata 2015–2020 wyznaczane na podstawie wyników Powszechnego Spisu Rolnego 2010 natomiast od 2021 r. w oparciu o Powszechny Spis Rolny 2020. Dane od 2021 r. nie są w pełni porównywalne z danymi za lata poprzednie. e Łącznie z danymi o placówkach podległych resortom obrony narodowej, spraw wewnętrznych i administracji. f W latach 2015–2021 łącznie z oddziałami żłobkowymi oraz w latach 2017–2021 żłobkami przykładowymi.

a During the year; excluding municipal waste. b In calculating the total net migration in case of the international migration data for 2014 was adopted. c Including children in units performing health care activities throughout the school year. d Data for 2015–2020 estimated on the basis of the Agricultural Census 2010 and from 2021 onwards on the basis of the Agricultural Census 2020. Data from 2021 onwards are not fully comparable with data for previous years. e Data have included health care of the Ministry of National Defence, the Ministry of Interior and Administration. f In 2005–2021 including nursery wards as well as in 2017–2021 workplace nurseries.

Tablica II. Wybrane dane o Bydgoszczy i Toruniu (dok.)
Table II. Selected data on Bydgoszcz and Toruń (cont.)
B. Toruń

Wyszczególnienie Specification	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023	2024
Osoby fizyczne prowadzące działalność gospodarczą na 1000 ludności (stan na 31 grudnia) Natural persons conducting economic activity per 1000 population (as of 31 December)	87	86	85	88	88	92	94	96	98	101
Spółki handlowe na 1000 ludności (stan na 31 grudnia) Commercial companies per 1000 population (as of 31 December)	17	18	19	17	18	20	21	23	24	25
Wskaźnik rentowności obrotu netto w przedsiębiorstwach niefinansowych ^a w % Net turnover profitability indicator in non-financial enterprises ^a in %	2,9	4,5	3,6	2,5	3,1	4,0	6,0	4,7	4,0	3,2
Nakłady inwestycyjne w przedsiębiorstwach (ceny bieżące) ^b na 1 mieszkańca w zł Investment outlays in enterprises (current prices) ^b per capita in PLN	4600	3125	5858	4485	5990	5934	5329	6617	7008	.
Mieszkania oddane do użytkowania na 1000 ludności Dwellings completed per 1000 population	5,5	4,6	6,0	4,9	7,0	9,7	6,0	9,2	9,1	4,7
Dochody własne budżetu miasta na 1 mieszkańca w zł Own revenue of the city budget per capita in PLN	2817	2820	3019	3202	3243	3507	3886	4018	4337	.
Wydatki majątkowe budżetu miasta na 1 mieszkańca w zł Property expenditure of the city budget per capita in PLN	1438	684	918	1323	1458	1442	1101	1312	1506	.

a Dane dotyczą podmiotów gospodarczych, w których liczba pracujących przekracza 49 osób. b Dane dotyczą podmiotów gospodarczych, w których liczba pracujących przekracza 9 osób; według lokalizacji inwestycji.

a Data concern economic entities employing more than 49 persons. b Data concern economic entities employing more than 9 persons; according to investment location.

Rozdział 10

Chapter 10

Wybrane dane o miastach na prawach powiatu

Selected data on cities with powiat status

Tablica III. Wybrane dane o miastach na prawach powiatu

Table III. Selected data on cities with powiat status

Wyszczególnienie Specification	Bydgoszcz	Grudziądz	Toruń	Włocławek
Emisja zanieczyszczeń powietrza z zakładów szczególnie uciążliwych dla czystości powietrza w 2023 r. w tonach/rok: Emissions of air pollutants from plants especially noxious to air purity in 2023 in tonnes/year:				
gazowych gases	902887	191314	255615	1866217
pyłowych particulates	108	9	23	457
Odpady wytworzone ^a w 2023 r. w tys. t Waste generated ^a in 2023 in thousand tonnes	195,3	69,3	35,5	54,5
Zmieszane odpady komunalne zebrane na 1 mieszkańca w 2023 r. w kg Mixed municipal waste collected per capita in 2023 in kg	205,7	232,4	283,3	235,4
Ludność w 2024 r. (stan na 31 grudnia) Population in 2024 (as of 31 December)	324043	87696	193717	99474
Przyrost naturalny na 1000 ludności w 2024 r. Natural increase per 1000 population in 2024	-5,67	-7,32	-4,48	-8,02
Saldo migracji wewnętrznych i zagranicznych na pobyt stały na 1000 ludności w 2024 r. Internal and international net migration for permanent residence per 1000 population in 2024	-3,36	-2,10	-0,40	-5,14
Ludność w wieku nieprodukcyjnym na 1000 osób w wieku produkcyjnym w 2024 r. (stan na 31 grudnia) Non-working age population per 1000 persons of working age in 2024 (as of 31 December)	760	782	734	784
Dzieci w placówkach wychowania przedszkolnego na 1000 dzieci w wieku 3–6 lat w roku szkolnym 2023/2024 Children attending pre-primary education establishments per 1000 children aged 3–6 in 2023/2024 school year	1076	1023	1109	995
Stopa bezrobocia rejestrowanego w 2024 r. (stan na 31 grudnia) w % Registered unemployment rate in 2024 (as of 31 December) in %	2,3	9,8	3,2	8,7
Długotrwale bezrobotni w ogólnej liczbie zarejestrowanych bezrobotnych w 2024 r. (stan na 31 grudnia) w % Long-term unemployed persons in the total number of registered unemployed persons in 2024 (as of 31 December) in %	32,3	51,3	41,0	63,0
Bezrobotni zarejestrowani na 1 ofertę pracy w 2024 r. (stan na 31 grudnia) Registered unemployed persons per job offer in 2024 (as of 31 December)	13	52	20	9
Liczba osób na 1 przychodnię w 2023 r. (stan na 31 grudnia) Population per 1 out-patients departments in 2023 (as of 31 December)	1256	1503	1432	1096
Porady lekarskie udzielone w ambulatoryjnej opiece zdrowotnej na 1 mieszkańca w 2023 r. Medical consultations provided in out-patient health care per capita in 2023	14,3	10,1	11,9	11,4
Beneficjenci środowiskowej pomocy społecznej w ogólnej liczbie ludności w 2023 r. w % Beneficiaries of social assistance at domicile in total population in 2023 in %	1,9	5,9	3,0	5,7
Odsetek dzieci w wieku do lat 3 objętych opieką w żłobkach ^b i klubach dziecięcych w 2023 r. w % Percent of children up to the age of 3 in care in nurseries ^b and children's club in 2023 in %	33,5	14,6	31,1	23,3
Miejsca w żłobkach ^b i klubach dziecięcych na 1000 dzieci w wieku do lat 3 w 2023 r. (stan na 31 grudnia) Places in nurseries ^b and children's clubs per 1000 children up to the age of 3 in 2023 (as of 31 December)	430	371	467	341
Liczba osób na 1 mieszkanie w zasobach mieszkaniowych w 2023 r. (stan na 31 grudnia) Population per dwelling in dwelling stocks in 2023 (as of 31 December)	2,04	2,14	1,95	2,11

a Z wyłączeniem odpadów komunalnych. b Bez oddziałów żłobkowych; łącznie ze żłobkami przykładowymi.
a During the year; excluding municipal waste. b Excluding nursery wards; including workplace nurseries.

Tablica III. Wybrane dane o miastach na prawach powiatu (dok.)
Table III. Selected data on cities with powiat status (cont.)

Wyszczególnienie Specification	Bydgoszcz	Grudziądz	Toruń	Włocławek
Podmioty gospodarki narodowej na 1000 ludności w 2024 r. (stan na 31 grudnia) Entities of the national economy per 1000 population in 2024 (as of 31 December)	145	106	153	113
Osoby fizyczne prowadzące działalność gospodarczą na 1000 ludności w 2024 r. (stan na 31 grudnia) Natural persons conducting economic activity per 1000 population in 2024 (as of 31 December)	95	77	101	80
Spółki handlowe na 1000 ludności w 2024 r. (stan na 31 grudnia) Commercial companies per 1000 population in 2024 (as of 31 December)	22	10	25	10
Nakłady inwestycyjne w przedsiębiorstwach (ceny bieżące) ^a na 1 mieszkańca w 2023 r. w zł Investment outlays in enterprises (current prices) ^a per capita in 2023 in PLN	8577	12716	7008	12336
Mieszkania oddane do użytkowania na 1000 ludności w 2024 r. Dwellings completed per 1000 population in 2024	4,7	3,2	4,7	4,0
Dochody własne budżetu miasta na 1 mieszkańca w 2023 r. w zł Own revenue of the city budget per capita in 2023 in PLN	4354	3581	4337	4322
Wydatki majątkowe budżetu miasta na 1 mieszkańca w 2023 r. w zł Property expenditure of the city budget per capita in 2023 in PLN	1469	1490	1506	1520

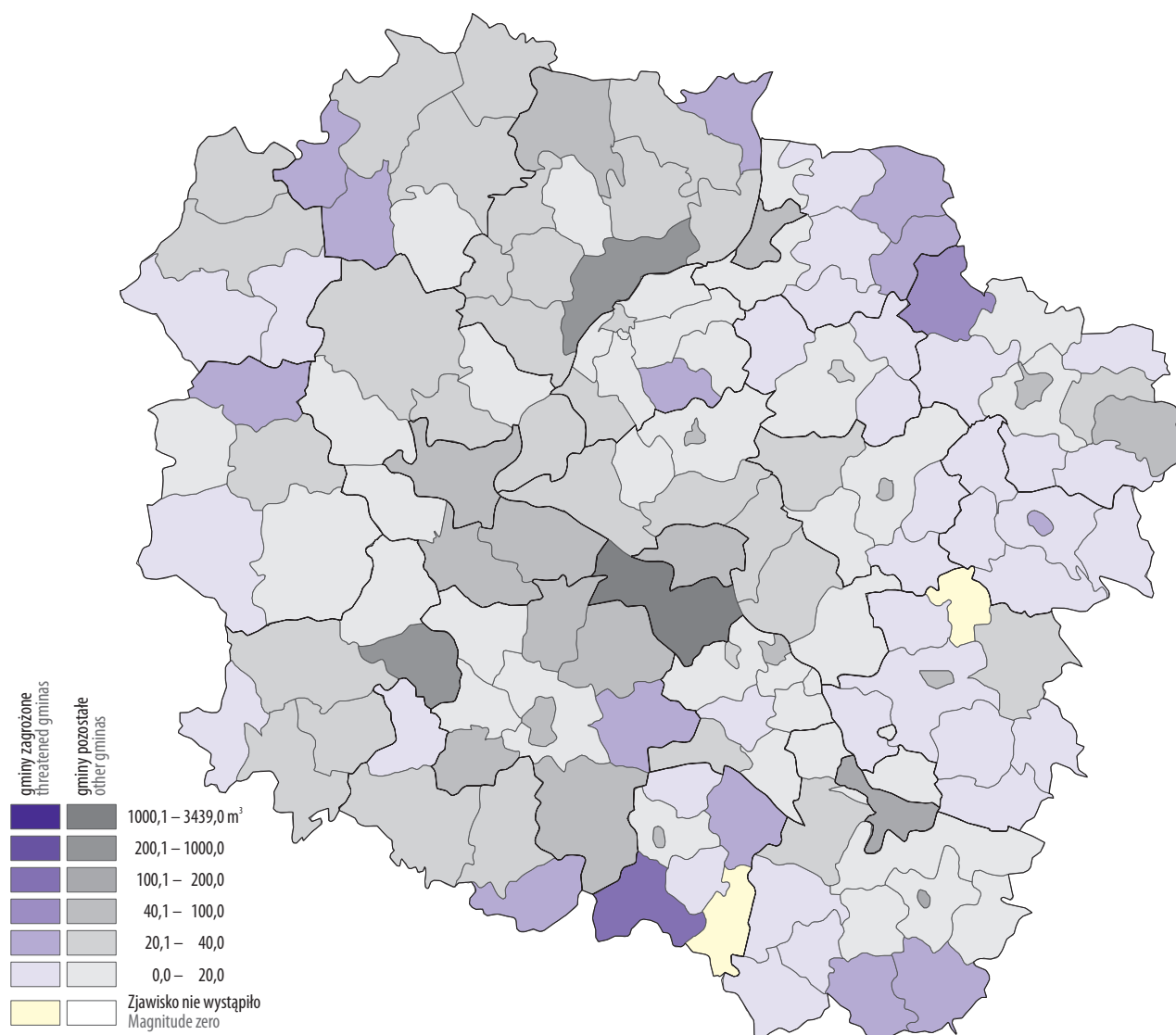
^a Dane dotyczą podmiotów gospodarczych, w których liczba pracujących przekracza 9 osób; według lokalizacji inwestycji.
^a Data concern economic entities employing more than 9 persons; according to investment location.

ANEKS
APPENDIX

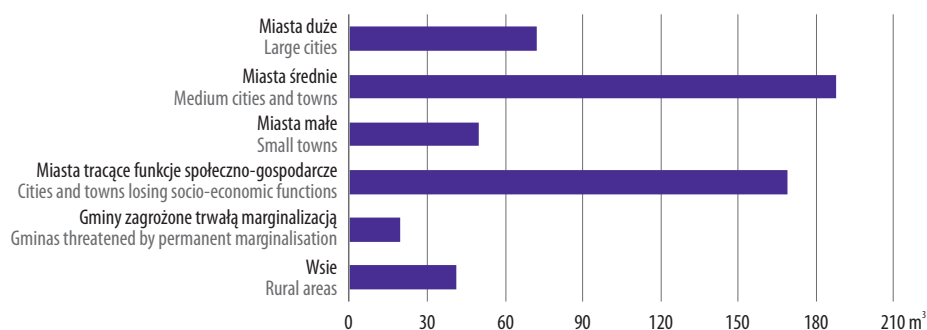
**Wybrane informacje na temat Obszarów
Strategicznej Interwencji (OSI)**
Selected information on the Areas
of Strategic Intervention (ASI)

Mapa 1. Ścieki przemysłowe i komunalne wymagające oczyszczenia odprowadzone do wód lub do ziemi w ciągu roku ogółem na 1 mieszkańca w 2023 r.

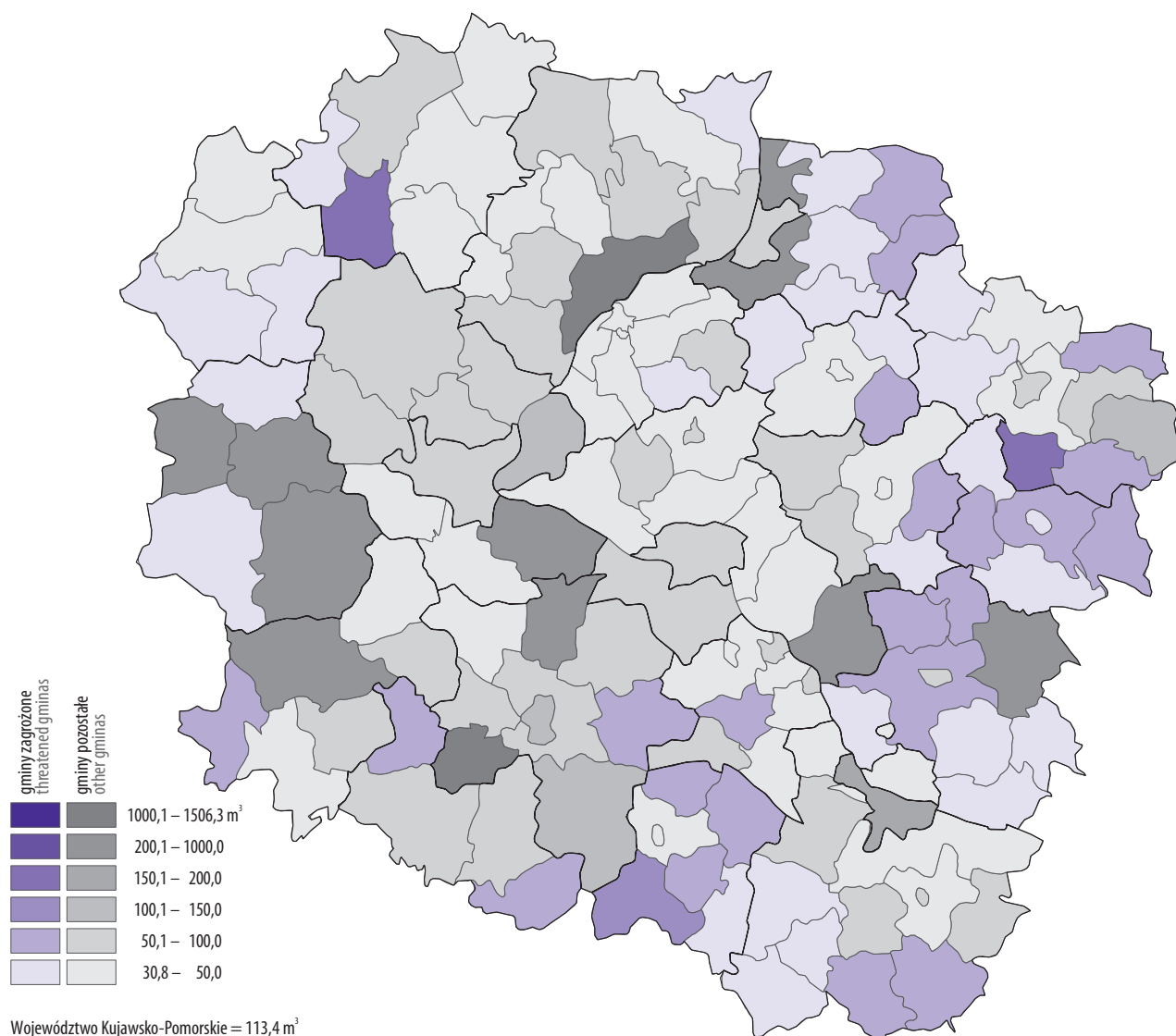
Map 1. Industrial and municipal wastewater requiring treatment discharged into waters or into the ground during the year, per capita in 2023

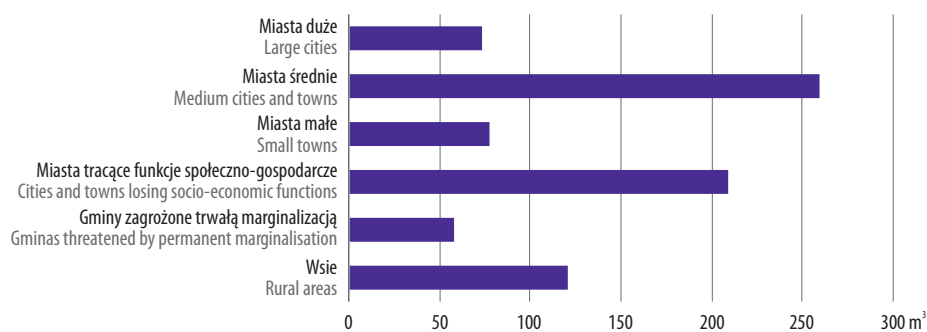
Województwo Kujawsko-Pomorskie = 67,6 m³
Kujawsko-Pomorskie Voivodship

Mapa 2. Zużycie wody na potrzeby gospodarki narodowej i ludności na 1 mieszkańca w 2023 r.
Map 2. Water consumption for needs of the national economy and population per capita in 2023

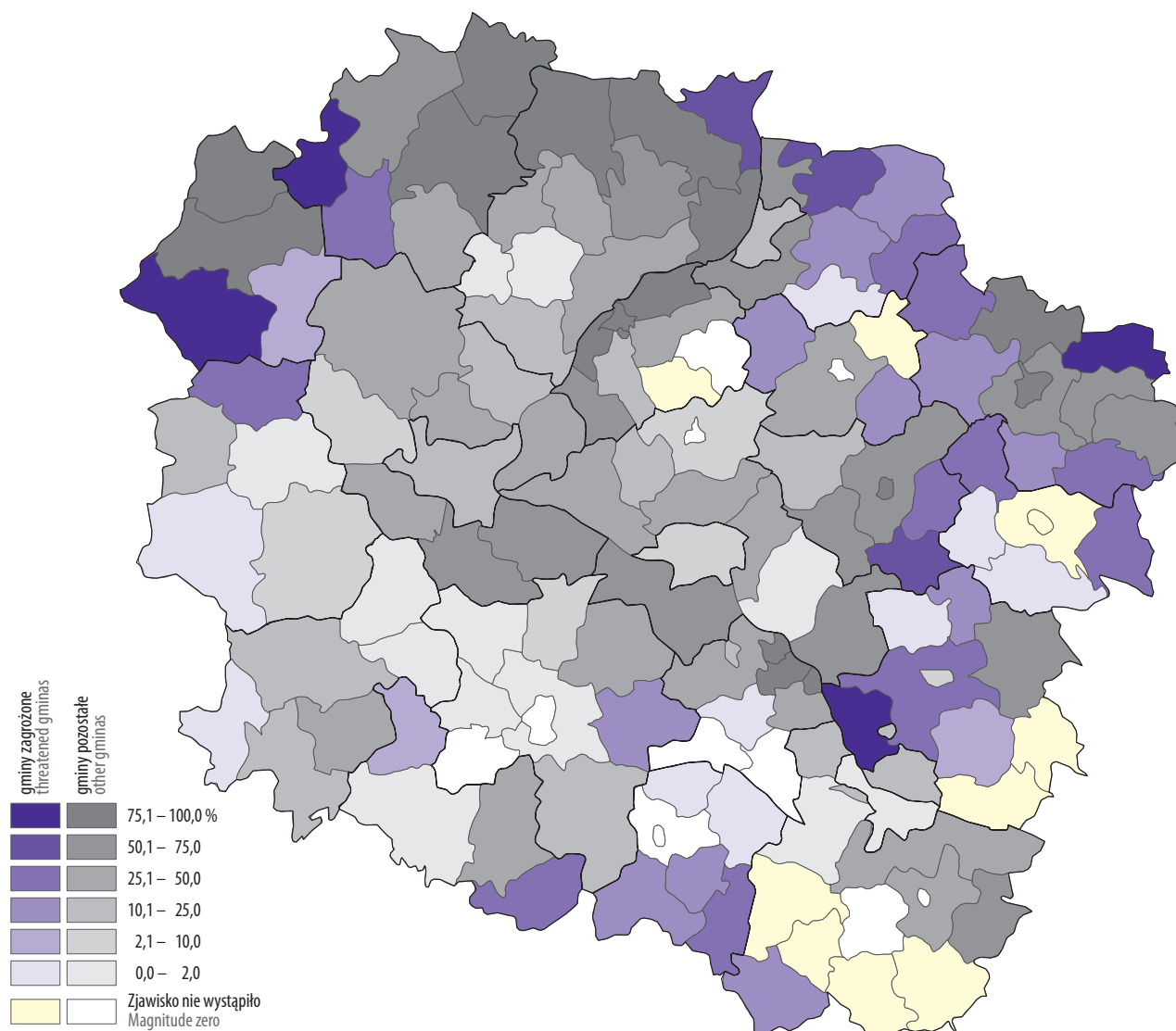

Województwo Kujawsko-Pomorskie = 113,4 m³
 Kujawsko-Pomorskie Voivodship

**Mapa 3. Udział obszarów prawnie chronionych w powierzchni ogółem w 2023 r.
Stan na 31 grudnia**

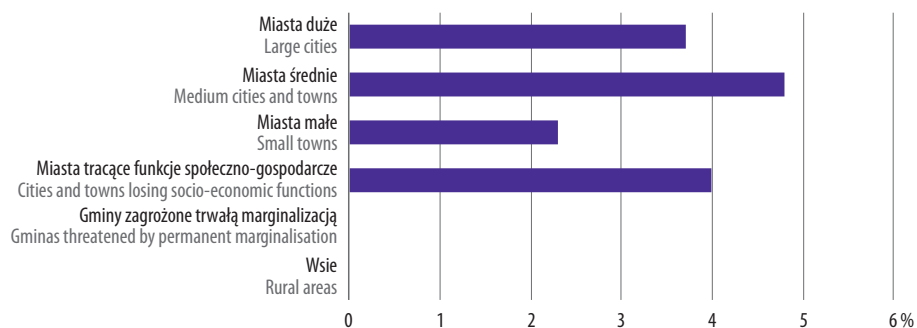
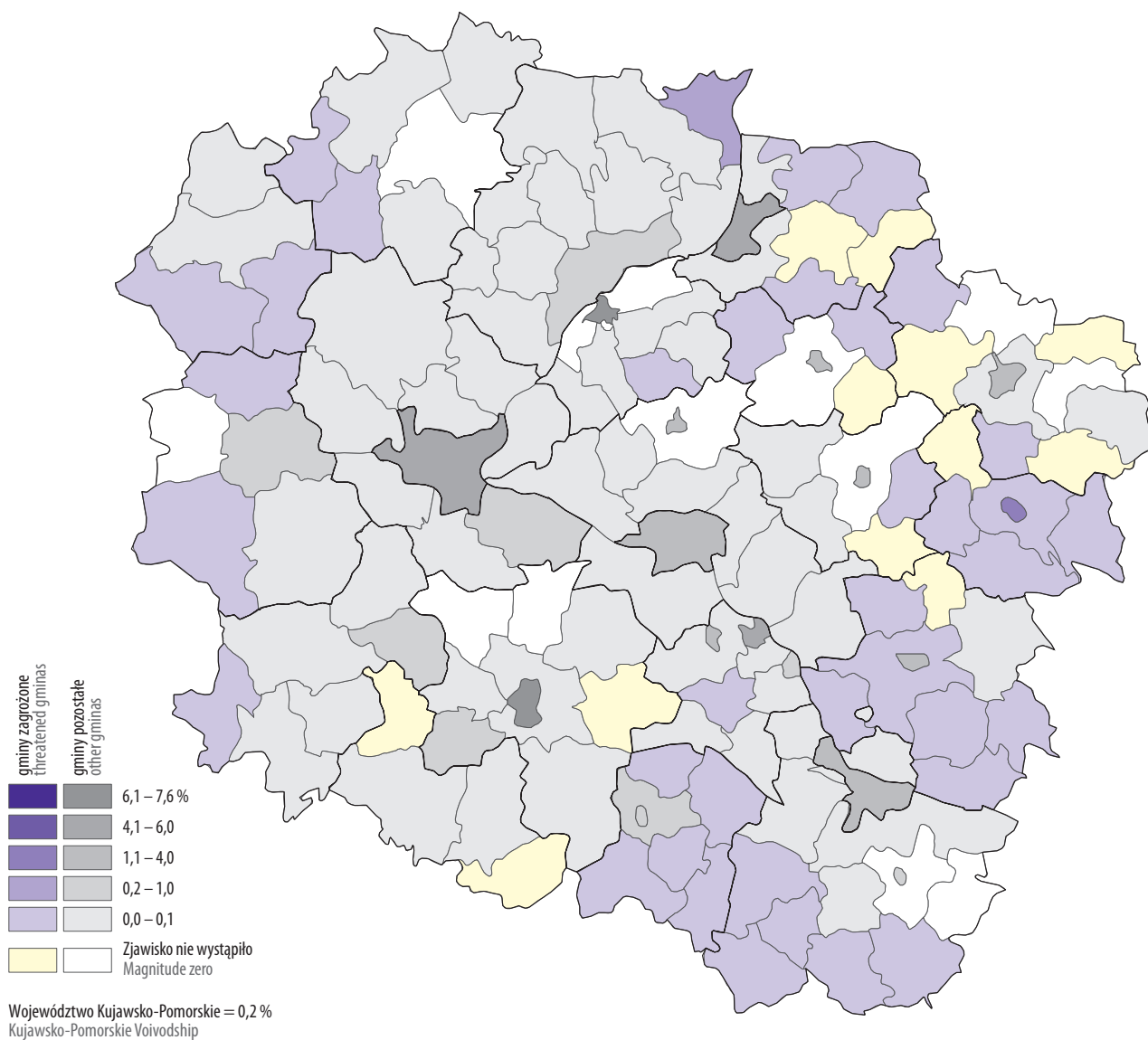
Map 3. Share of areas under legal protection in total area in 2023
As of 31 December

Województwo Kujawsko-Pomorskie = 32,2 %
Kujawsko-Pomorskie Voivodship

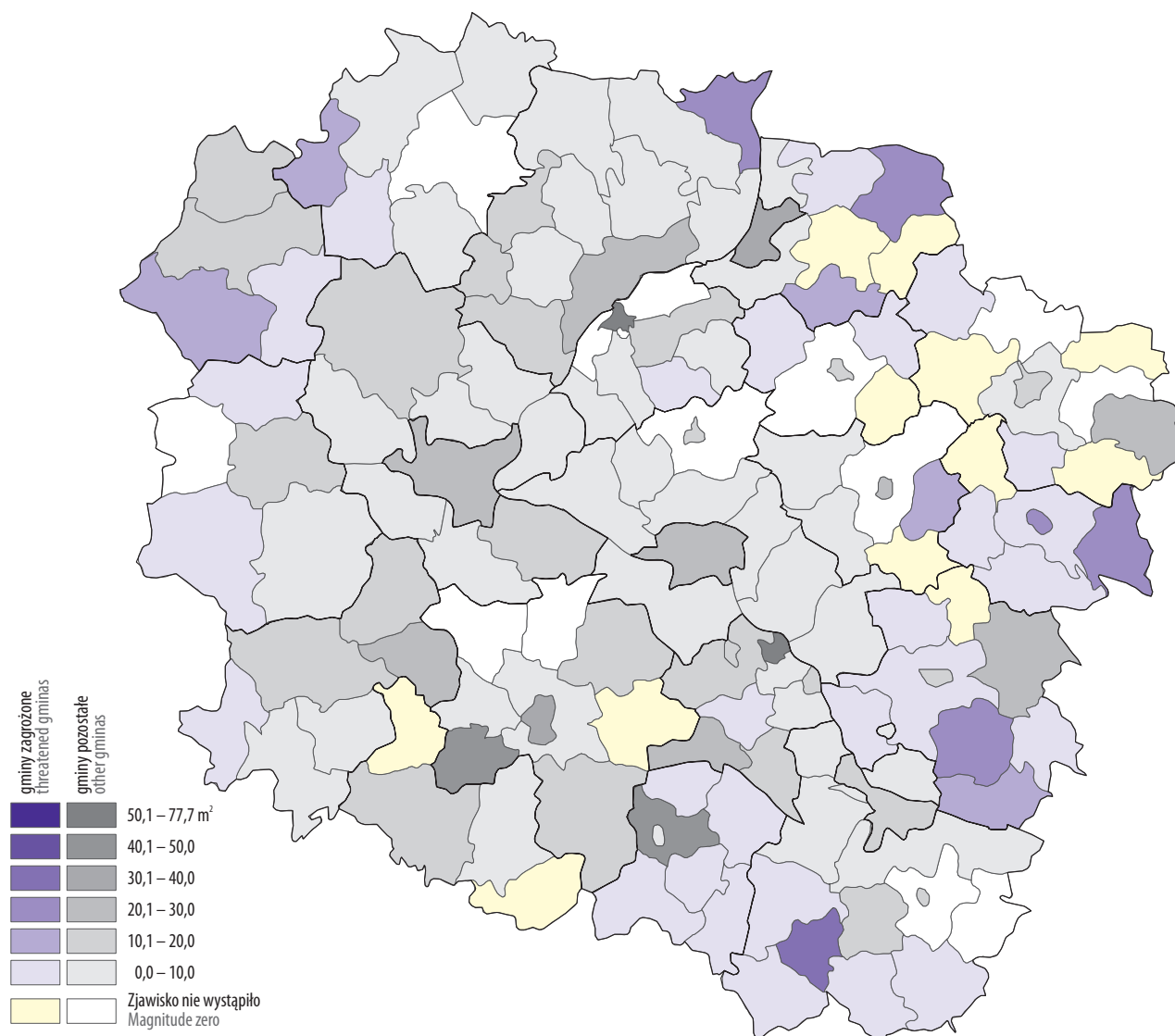
**Mapa 4. Udział parków, zieleńców i terenów zieleni osiedlowej w powierzchni ogółem w 2023 r.
Stan na 31 grudnia**

Map 4. Share of parks, lawns and green areas of the housing estate areas in the total area in 2023
As of 31 December

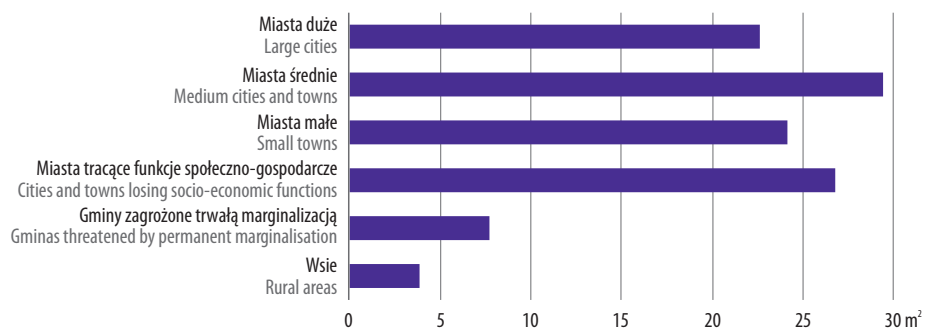

Mapa 5. Powierzchnia parków, zieleńców i terenów zieleni osiedlowej ogółem na 1 mieszkańca w 2023 r. Stan na 31 grudnia

Map 5. Area of parks, lawns and green areas of the housing estate per capita in 2023
As of 31 December

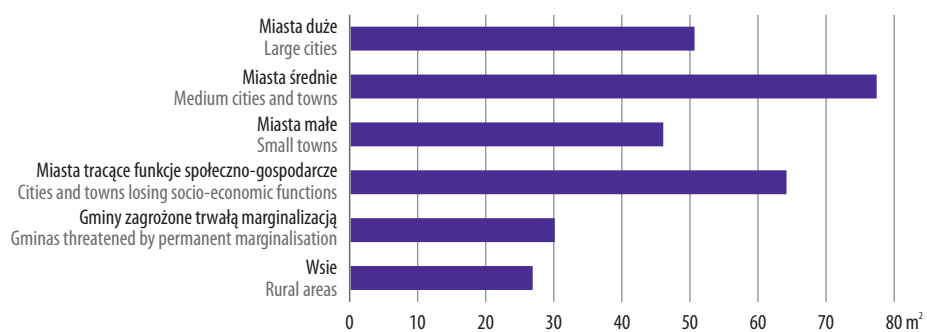
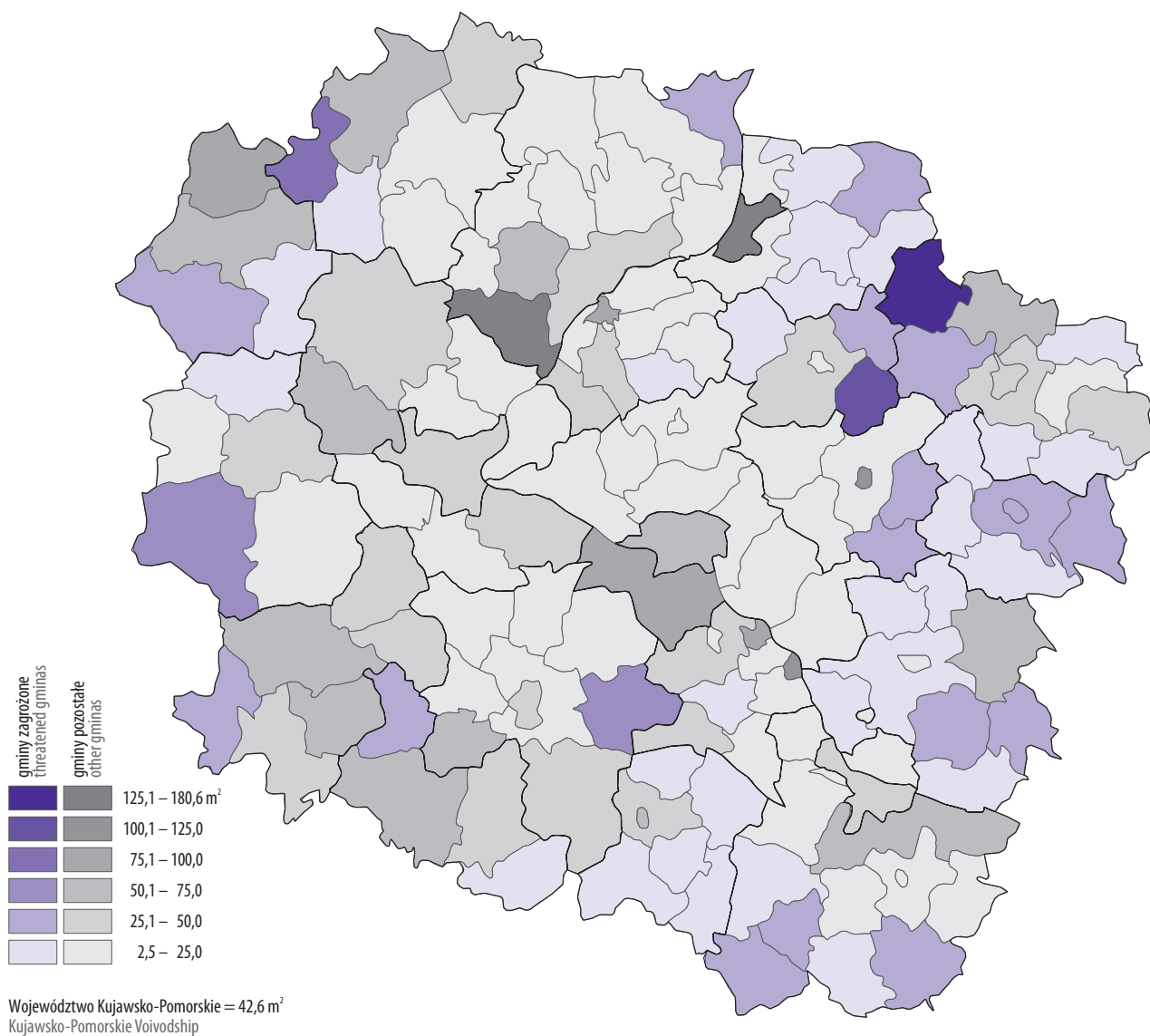

Województwo Kujawsko-Pomorskie = 15,7 m²
Kujawsko-Pomorskie Voivodship

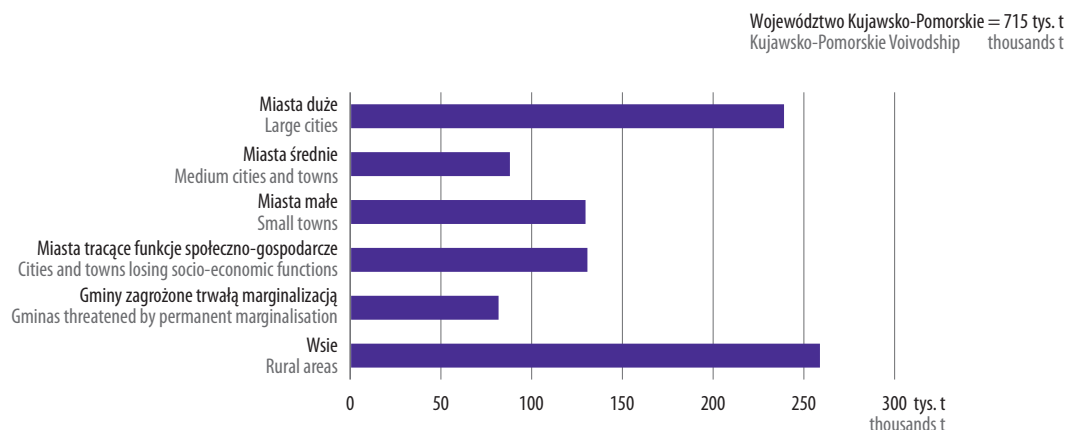

**Mapa 6. Powierzchnia terenów zieleni ogółem na 1 mieszkańca w 2023 r.
Stan na 31 grudnia**

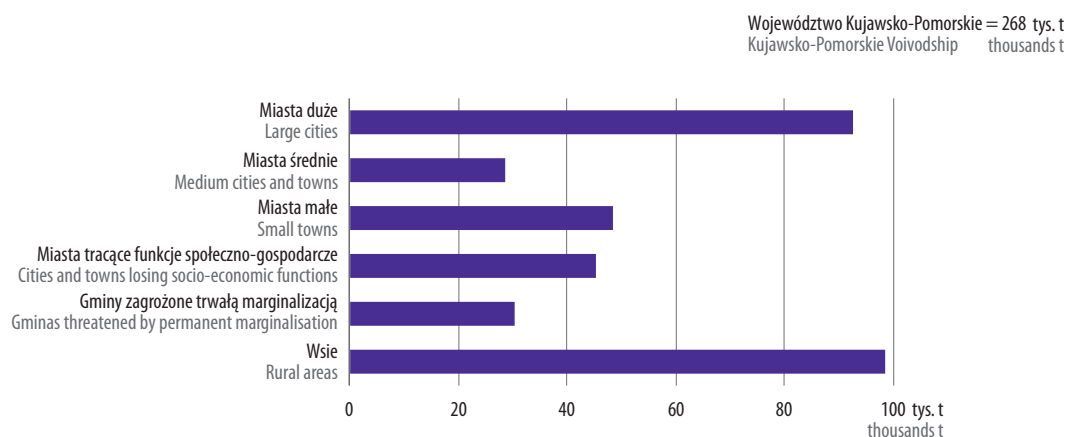
Map 6. Total green area per capita in 2023
As of 31 December

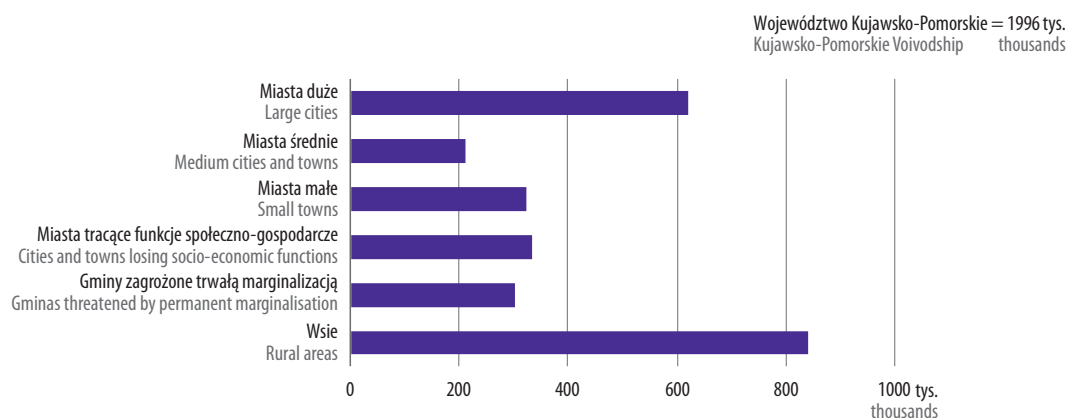
Wykres 1. Odpady komunalne wytworzone w ciągu roku ogółem w 2023 r.
Chart 1. Municipal waste generated during the year in 2023

Wykres 2. Odpady komunalne zebrane selektywnie w ciągu roku ogółem w 2023 r.
Chart 2. Municipal waste collected separately during the year in 2023

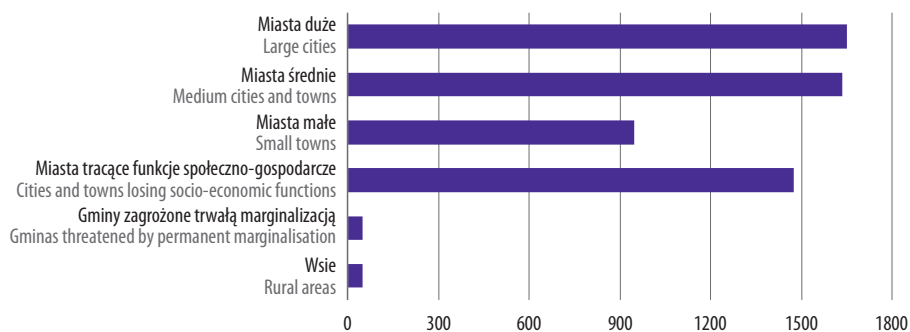
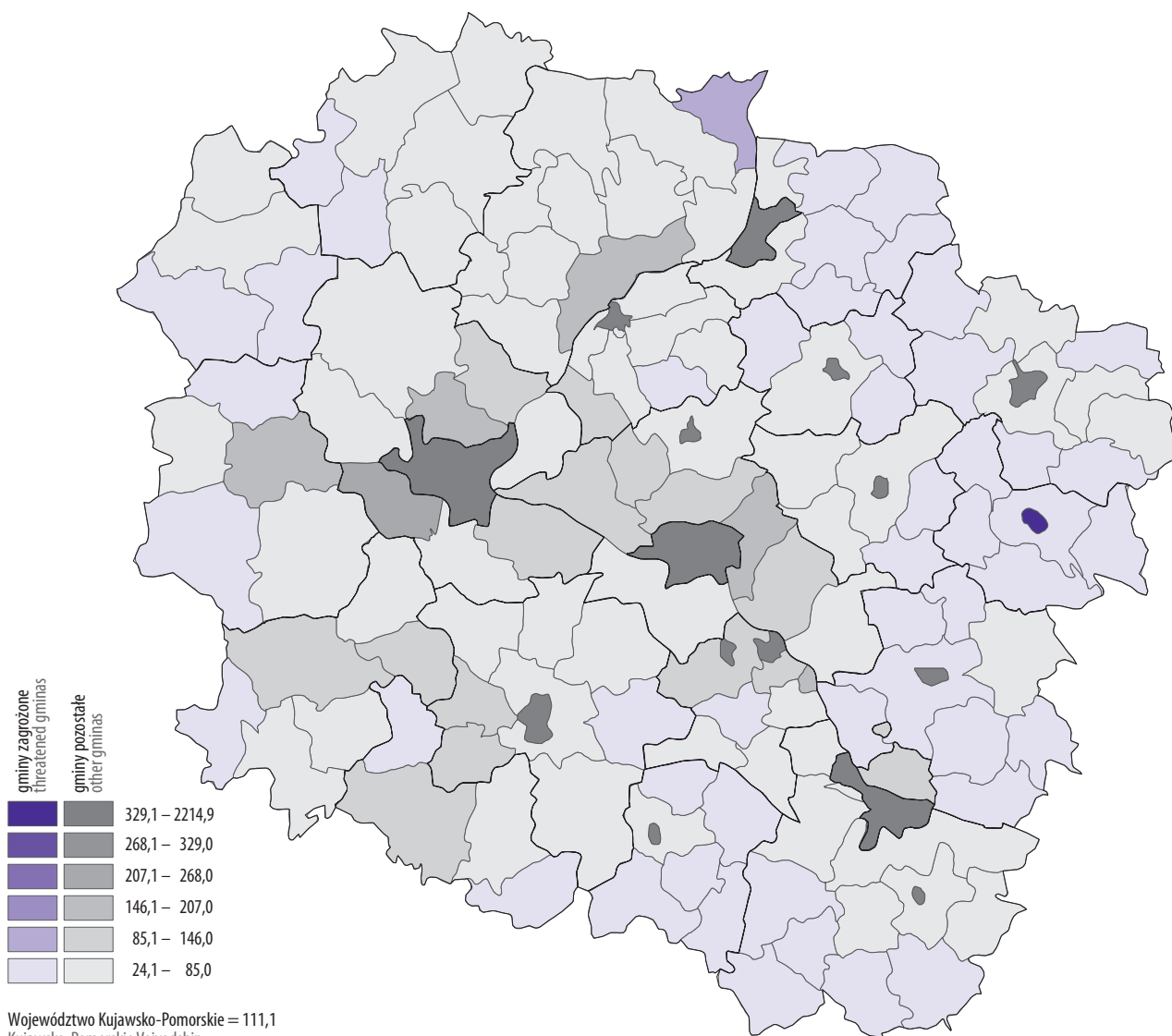

Wykres 3. Ludność w 2023 r. Stan na 31 grudnia
Chart 3. Population in 2023 As of 31 December

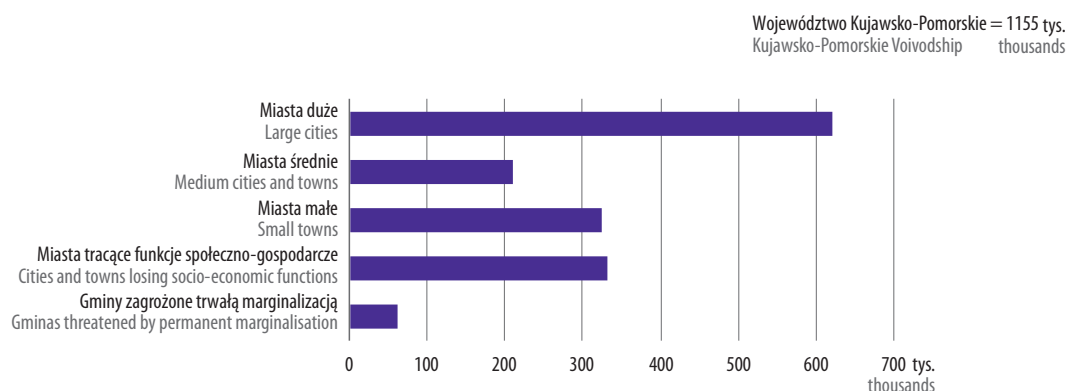
**Mapa 7. Gęstość zaludnienia w 2023 r.
Stan na 31 grudnia**

Map 7. Population density in 2023
As of 31 December

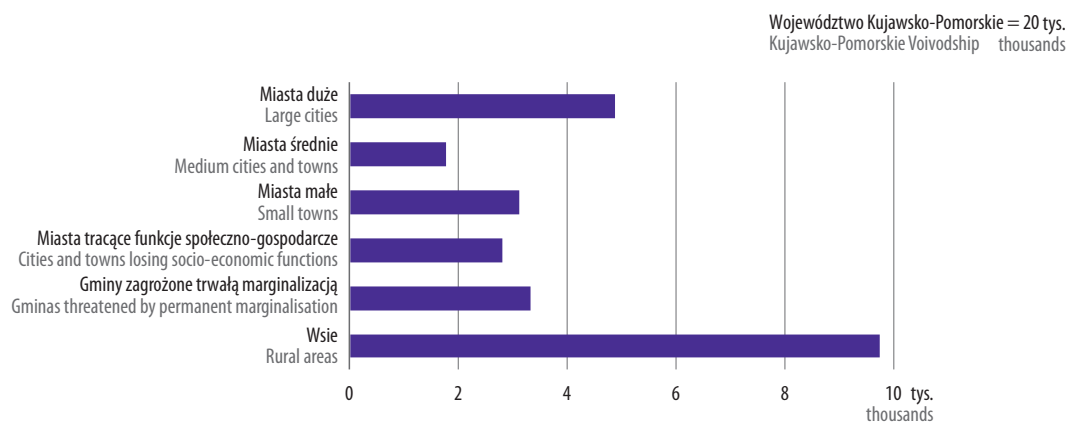
**Wykres 4. Ludność w miastach w 2023 r.
Stan na 31 grudnia**

Chart 4. Urban population in 2023
As of 31 December

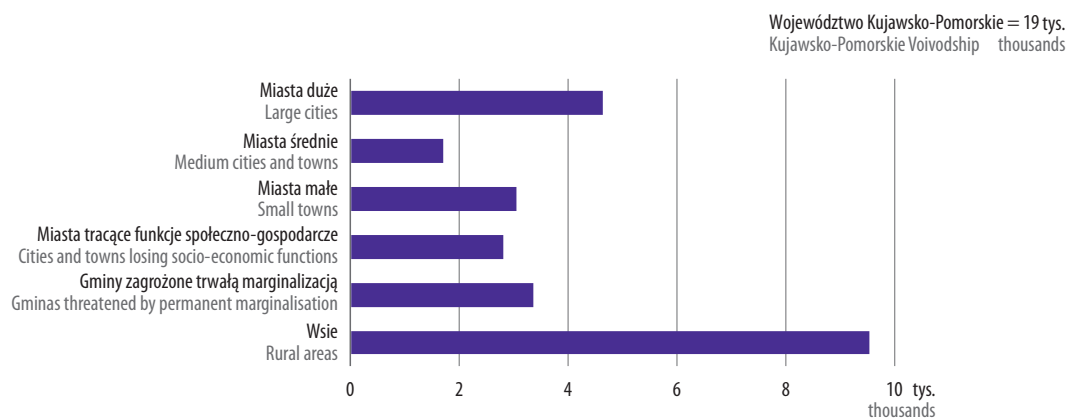
**Wykres 5. Ludność w wieku 18 lat w 2023 r.
Stan na 31 grudnia**

Chart 5. Population aged 18 in 2023
As of 31 December

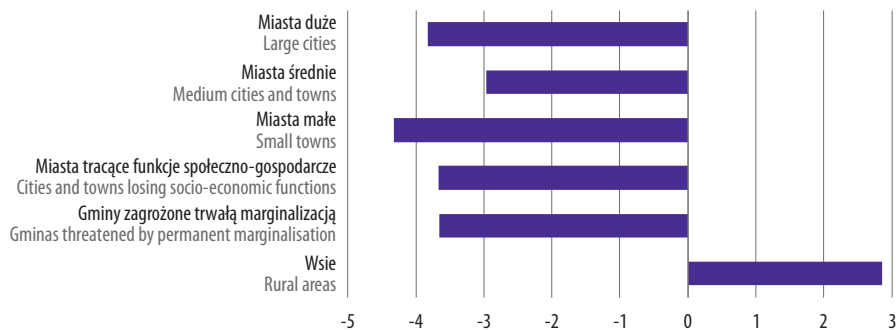
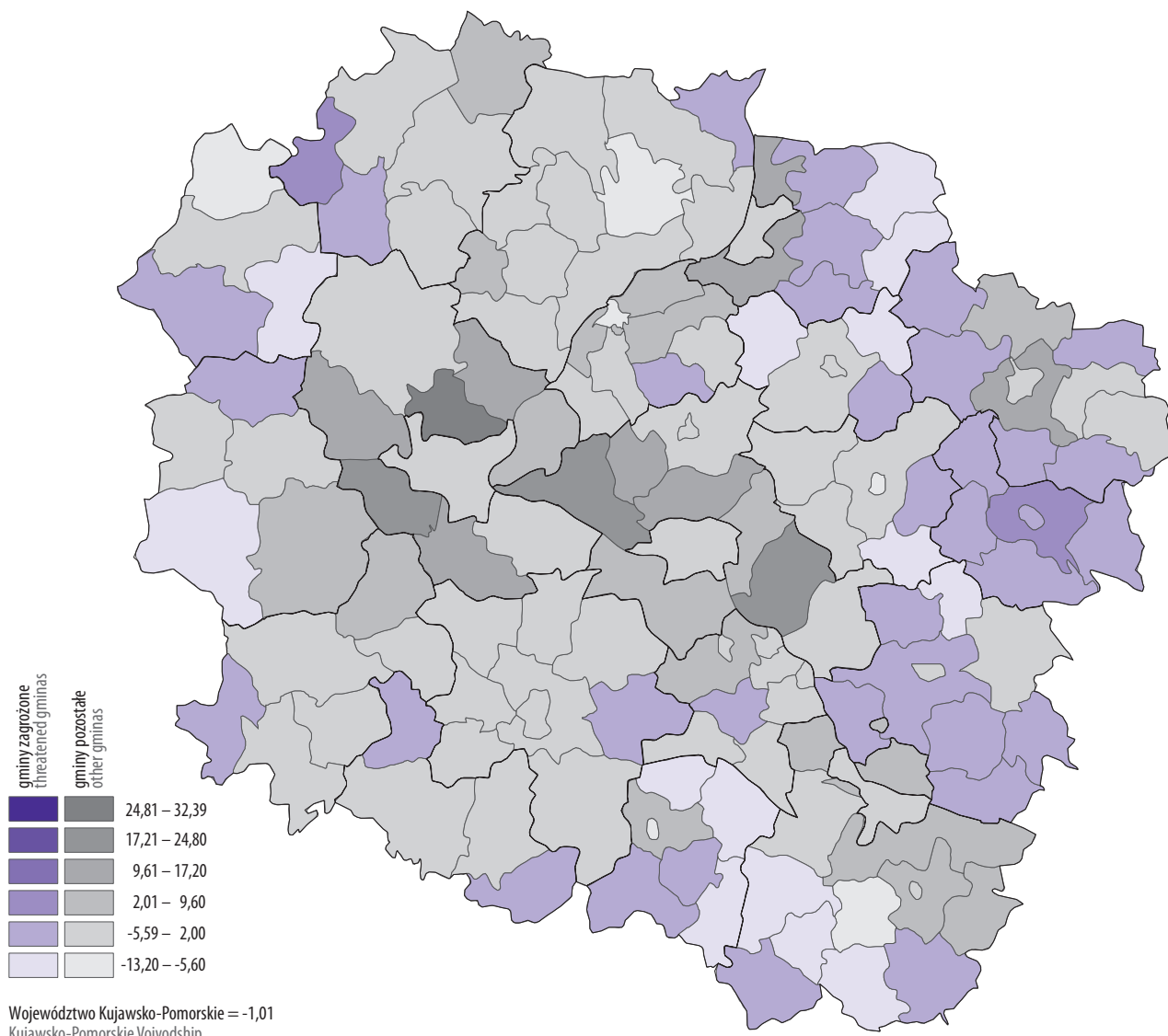

**Wykres 6. Ludność w wieku 19 lat w 2023 r.
Stan na 31 grudnia**

Chart 6. Population aged 19 in 2023
As of 31 December

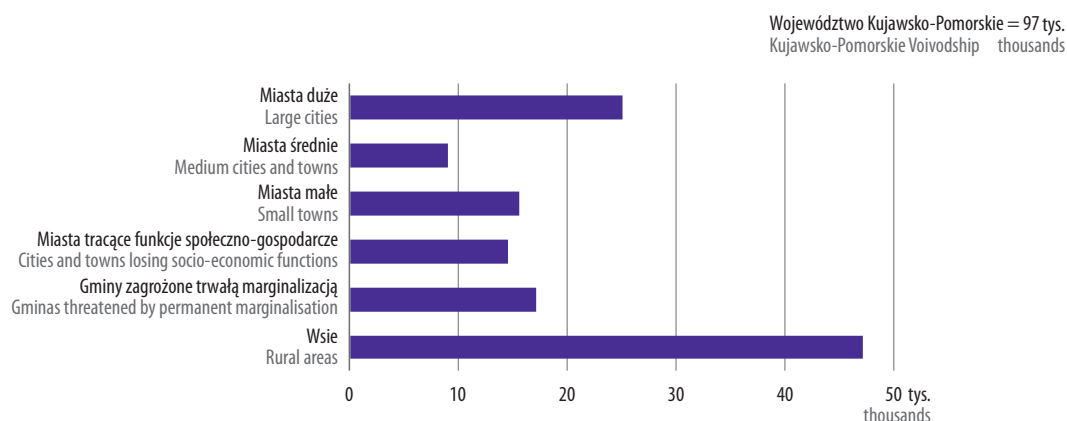

Mapa 8. Saldo migracji na pobyt stały na 1000 ludności w 2023 r.
 Map 8. Net migration of population for permanent residence per 1000 population in 2023

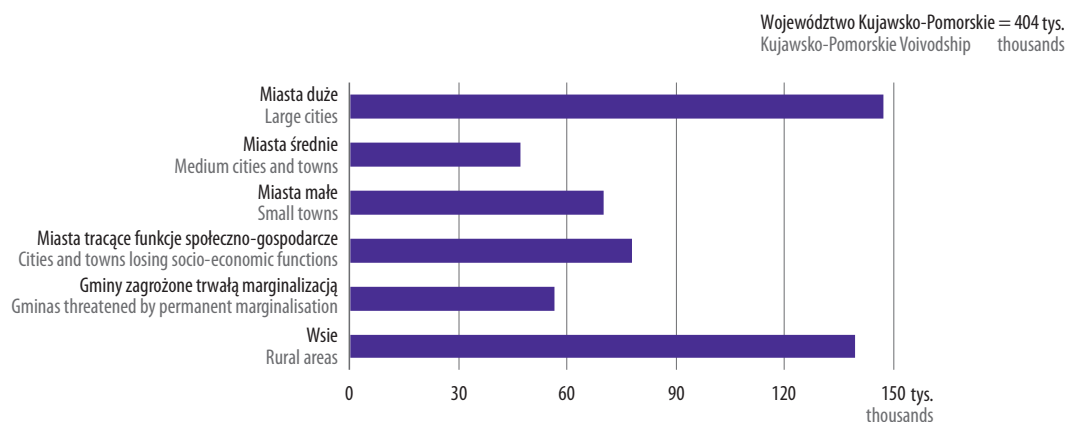
**Wykres 7. Ludność w wieku 20-24 lata w 2023 r.
Stan na 31 grudnia**

Chart 7. Population aged 20-24 in 2023
As of 31 December

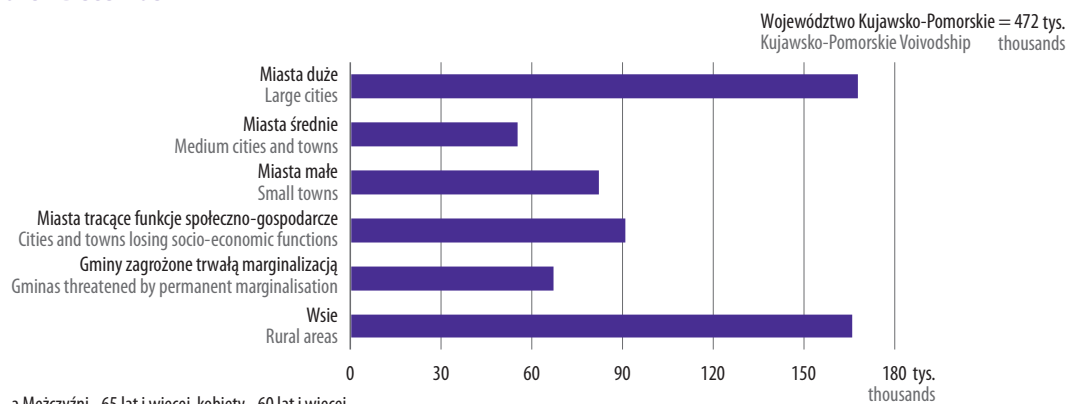
**Wykres 8. Ludność w wieku 65 i więcej w 2023 r.
Stan na 31 grudnia**

Chart 8. Population aged 65 and more in 2023
As of 31 December

**Wykres 9. Ludność w wieku poprodukcyjnym^a w 2023 r.
Stan na 31 grudnia**

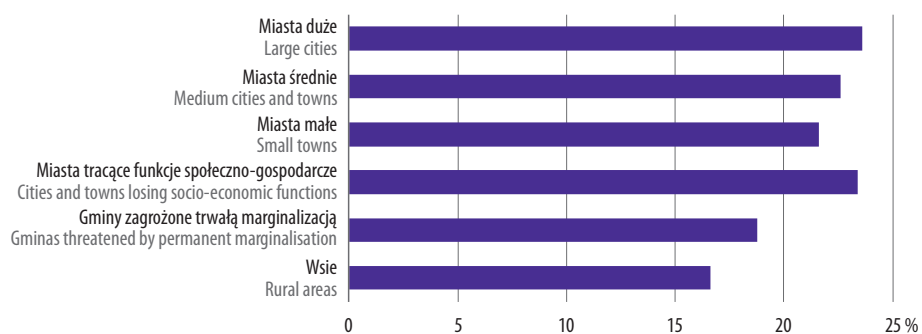
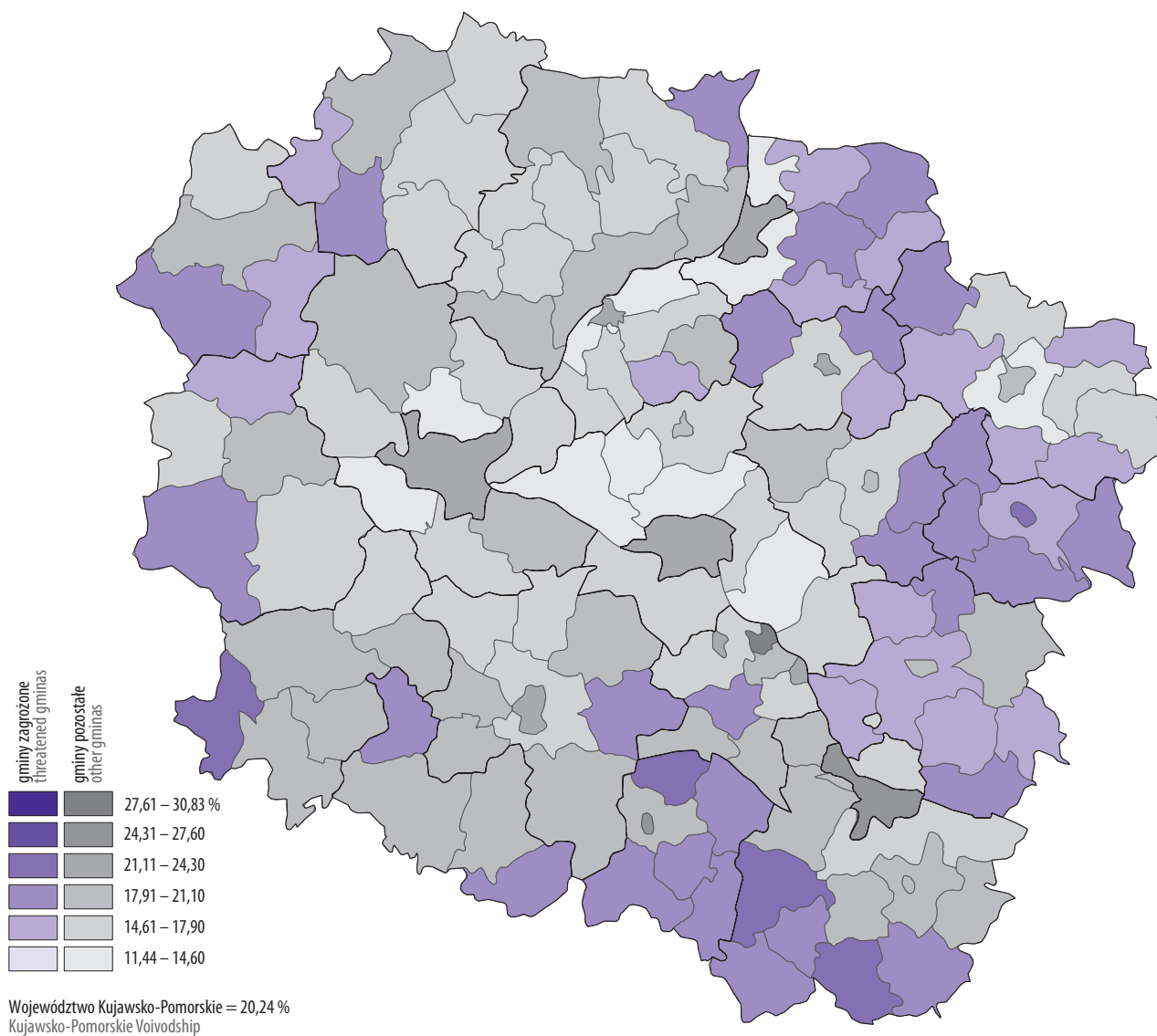
Chart 9. Post-working age^a population in 2023
As of 31 December

^a Mężczyźni - 65 lat i więcej, kobiety - 60 lat i więcej.
a Men - 65 years and more, women - 60 years and more.

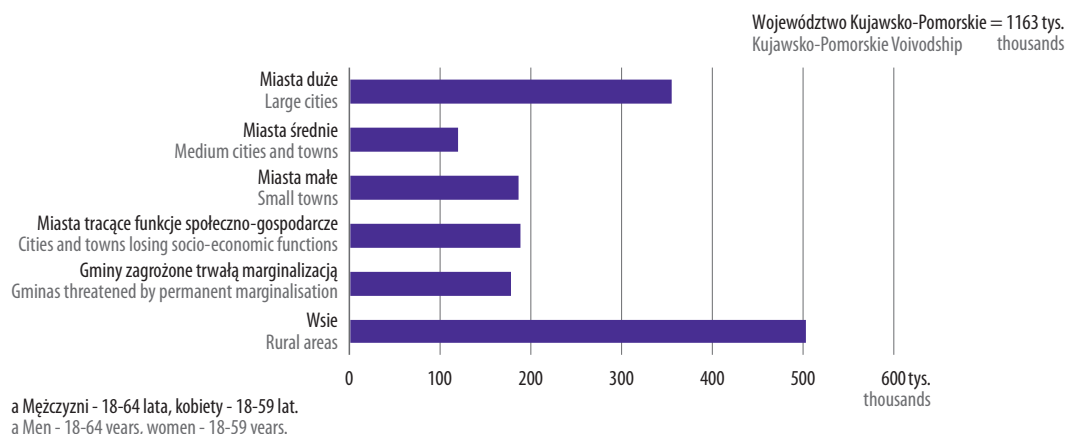
**Mapa 9. Udział ludności w wieku 65 lat i więcej w 2023 r.
Stan na 31 grudnia**

Map 9. Share of population aged 65 and more in 2023
As of 31 December

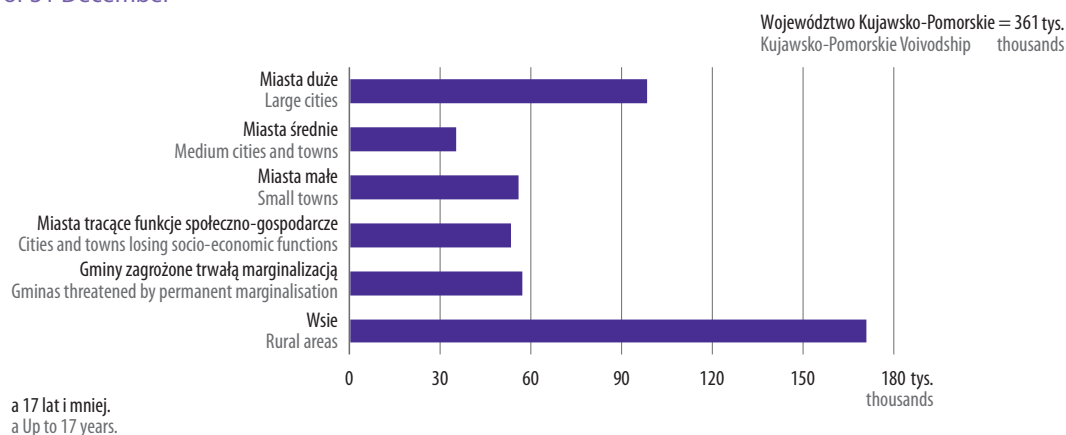
**Wykres 10. Ludność w wieku produkcyjnym^a w 2023 r.
Stan na 31 grudnia**

Chart 10. Working age^a population in 2023
As of 31 December

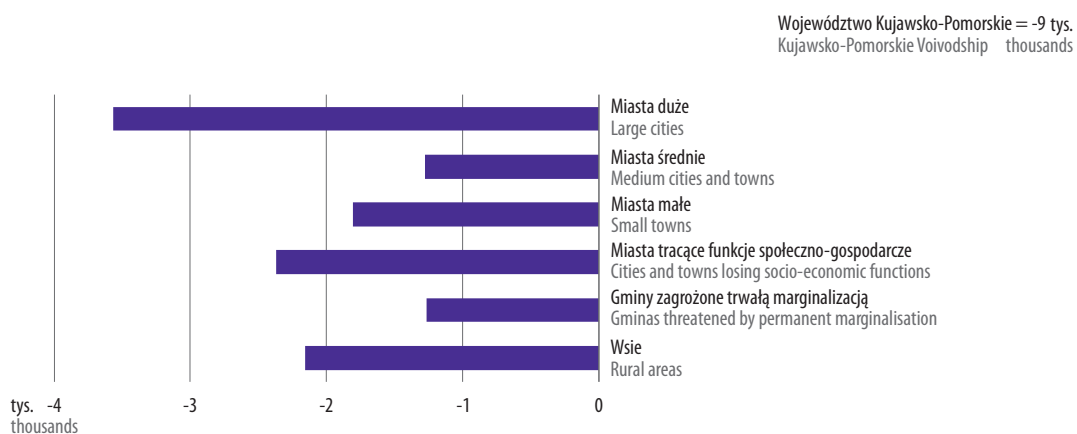
**Wykres 11. Ludność w wieku przedprodukcyjnym^a w 2023 r.
Stan na 31 grudnia**

Chart 11. Pre-working age^a population in 2023
As of 31 December

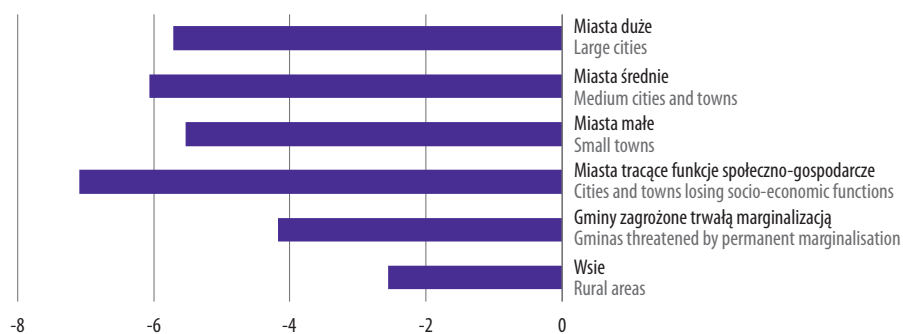
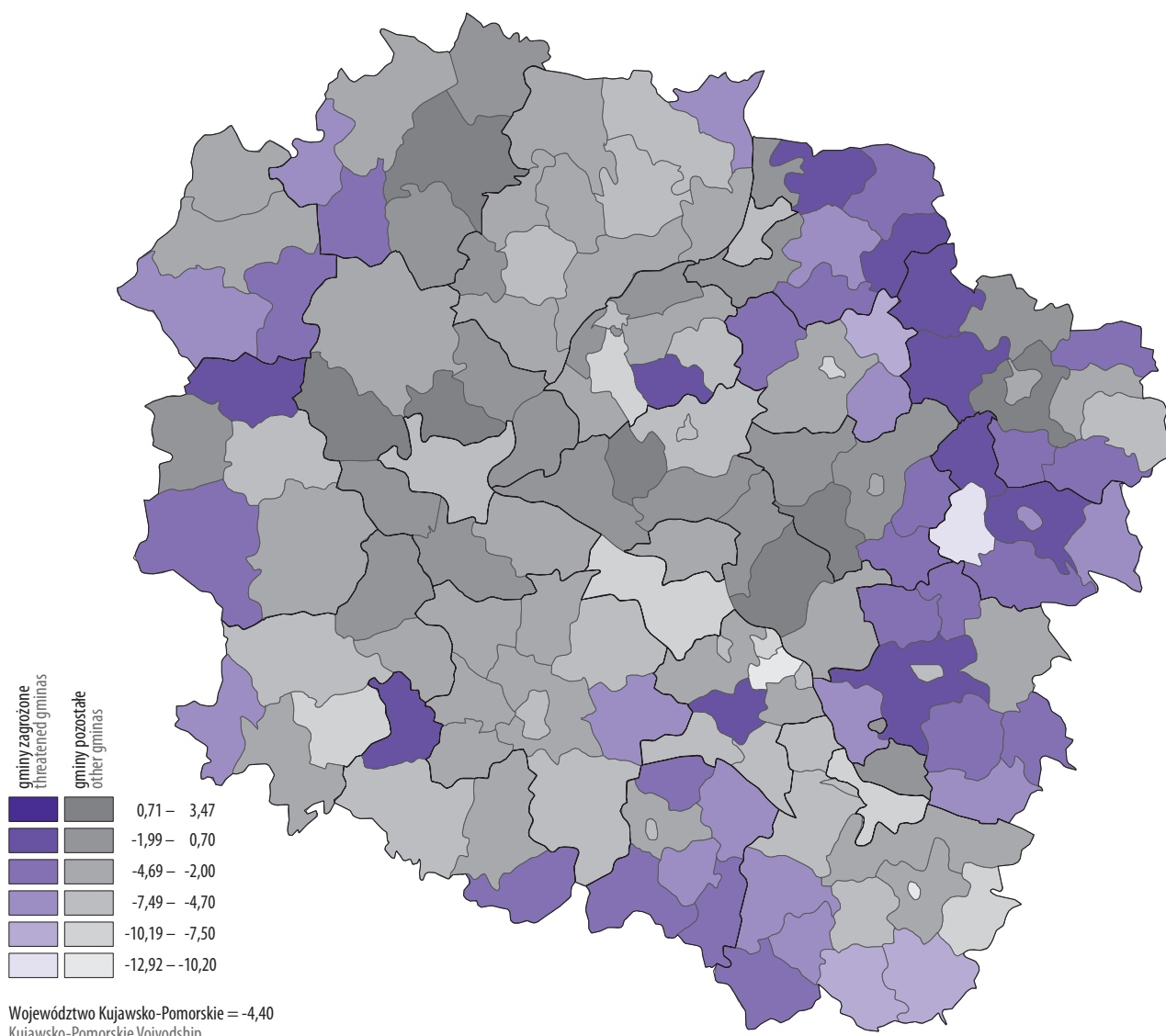

Wykres 12. Przyrost naturalny w 2023 r.

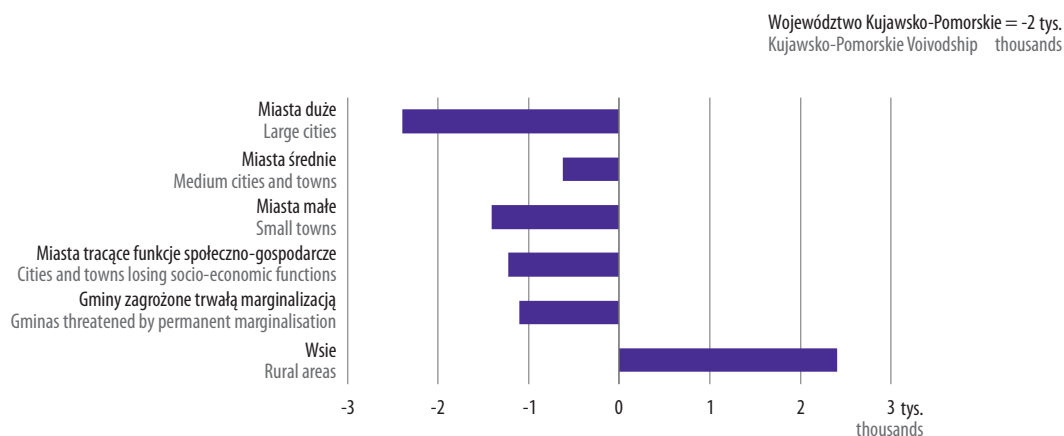
Chart 12. Natural increase in 2023

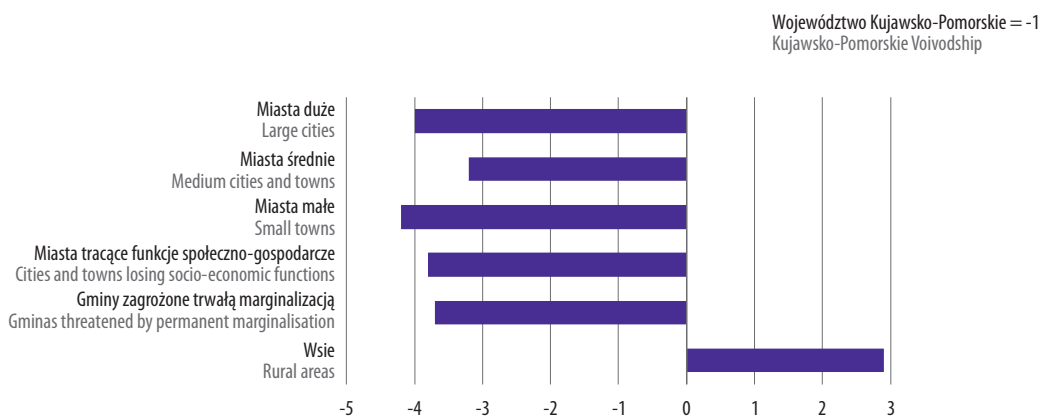
Mapa 10. Przyrost naturalny na 1000 ludności w 2023 r.
Map 10. Natural increase per 1000 population in 2023

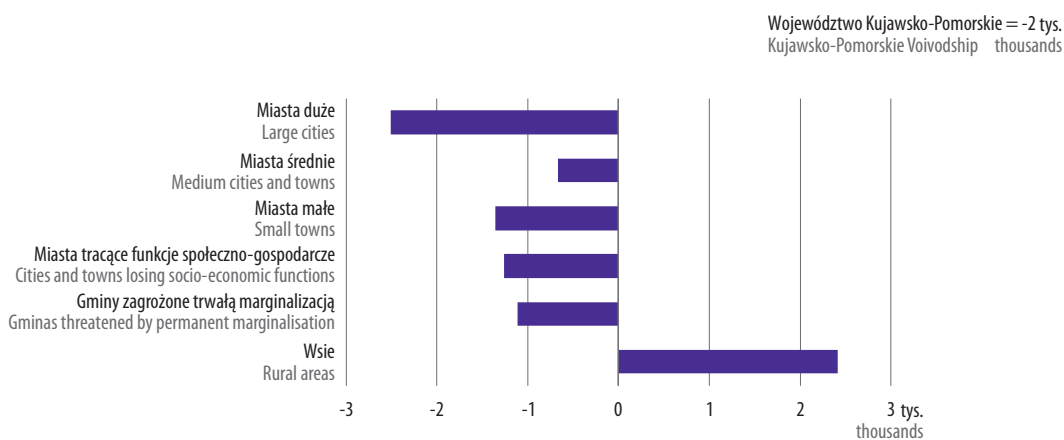
Wykres 13. Migracje na pobyt stały w 2023 r.
Chart 13. Migration of population for permanent residence in 2023

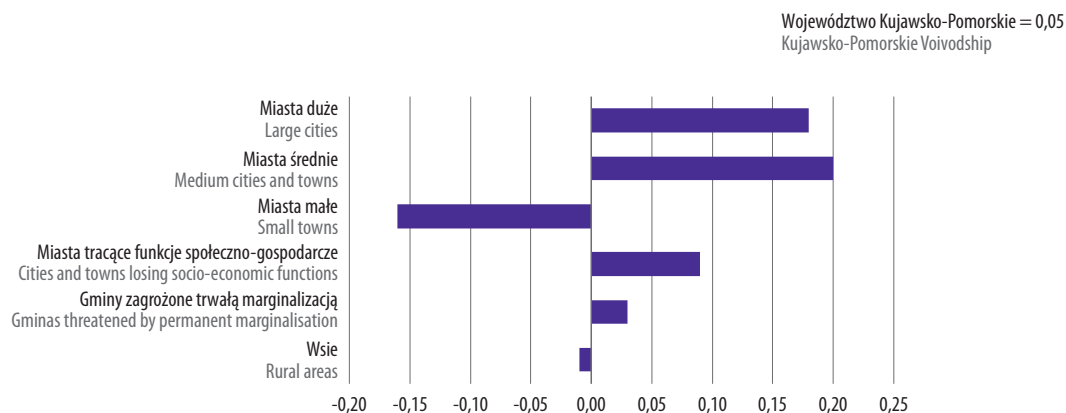
Wykres 14. Saldo migracji wewnętrznych na 1000 ludności w 2023 r.
Chart 14. Net internal migration of population per 1000 population in 2023

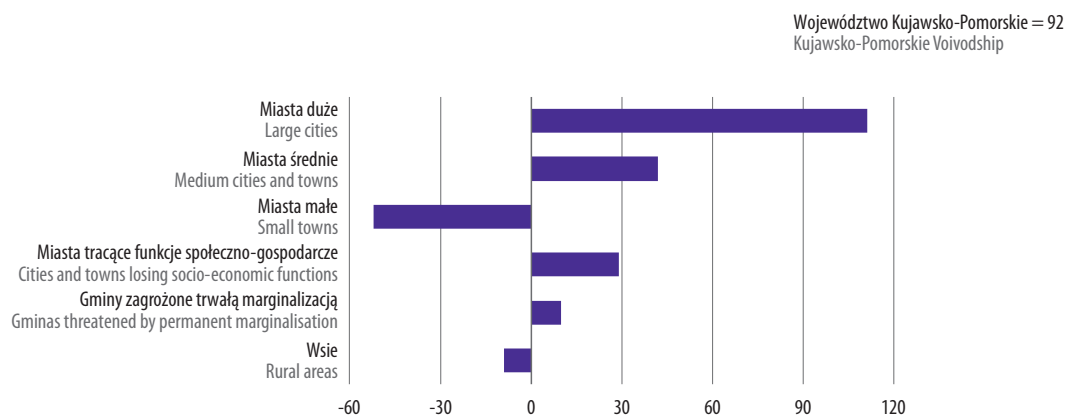
Wykres 15. Saldo migracji wewnętrznych w 2023 r.
Chart 15. Net internal migration in 2023

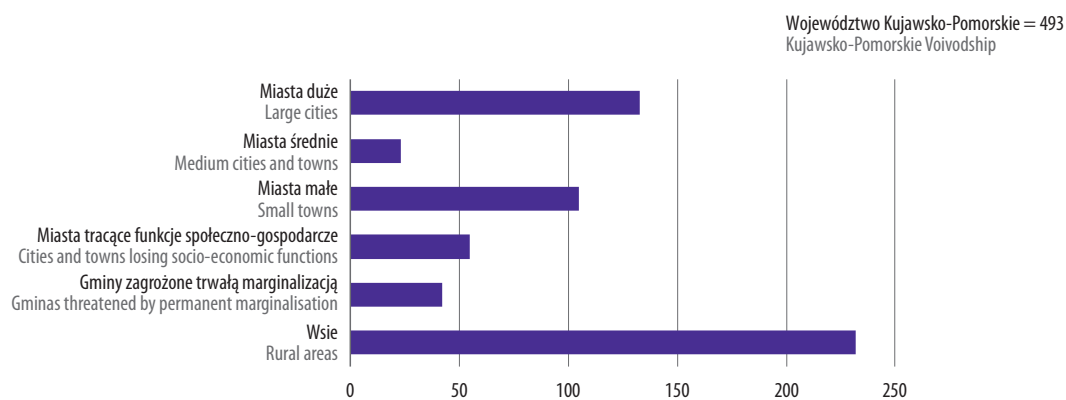
Wykres 16. Saldo migracji zagranicznych na 1000 ludności w 2023 r.
Chart 16. Net international migration per 1000 population in 2023

Wykres 17. Saldo migracji zagranicznych w 2023 r.
Chart 17. Net international migration in 2023

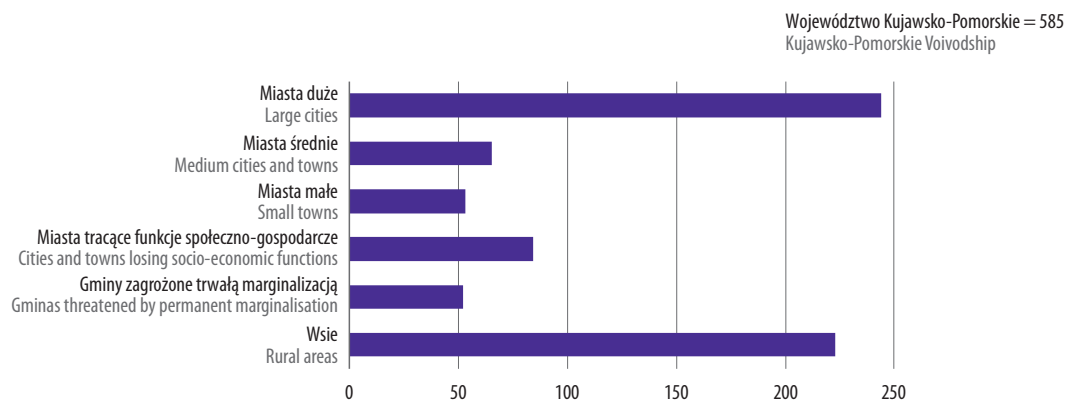
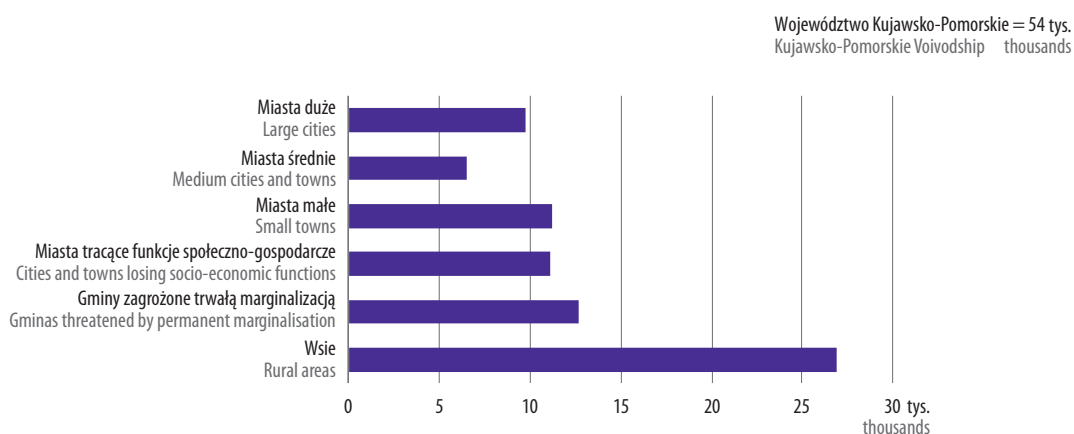
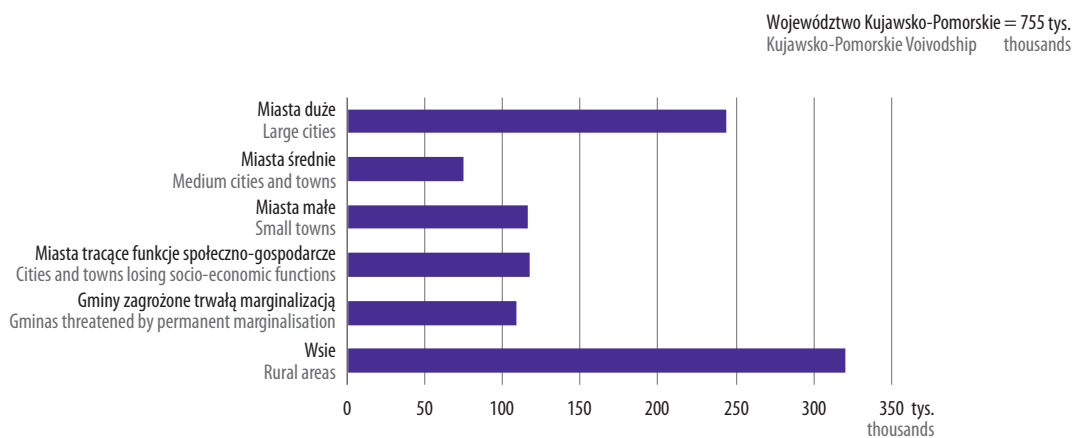

Wykres 18. Wymeldowania za granicę w 2023 r.
Chart 18. International deregistrations in 2023

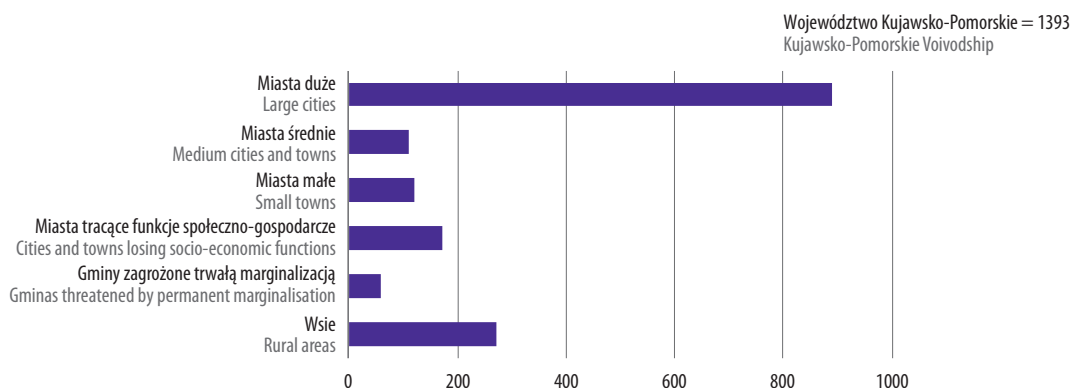
Wykres 19. Zameldowania z zagranicy w 2023 r.

Chart 19. Registration abroad in 2023

**Wykres 20. Bezrobotni zarejestrowani w 2023 r.
Stan na 31 grudnia**Chart 20. Registered unemployed persons in 2023
As at 31 December**Wykres 21. Pracujący w gospodarce narodowej (według miejsca zamieszkania) w 2023 r.
Stan na 31 grudnia**Chart 21. Employed persons in the national economy (by place of residence) in 2023
As at 31 December

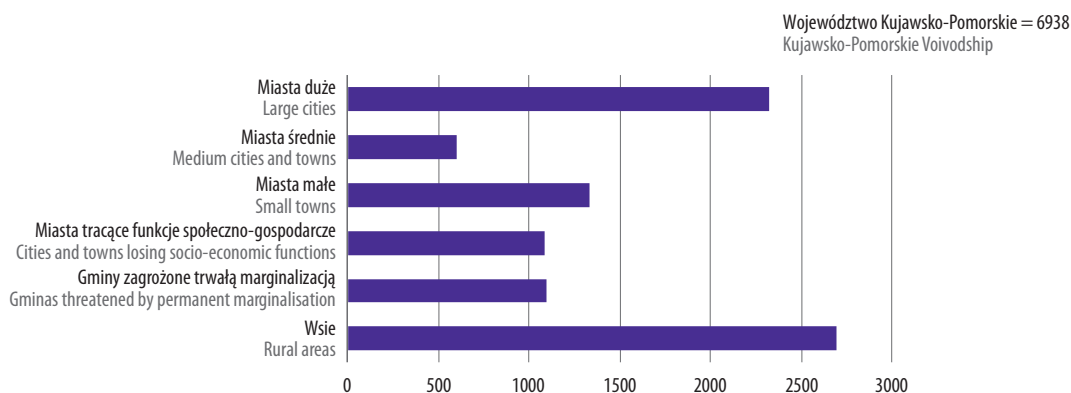
**Wykres 22. Fundacje wpisane do rejestru REGON w 2023 r.
Stan na 31 grudnia**

Chart 22. Foundations entered in the REGON register in 2023
As of 31 December

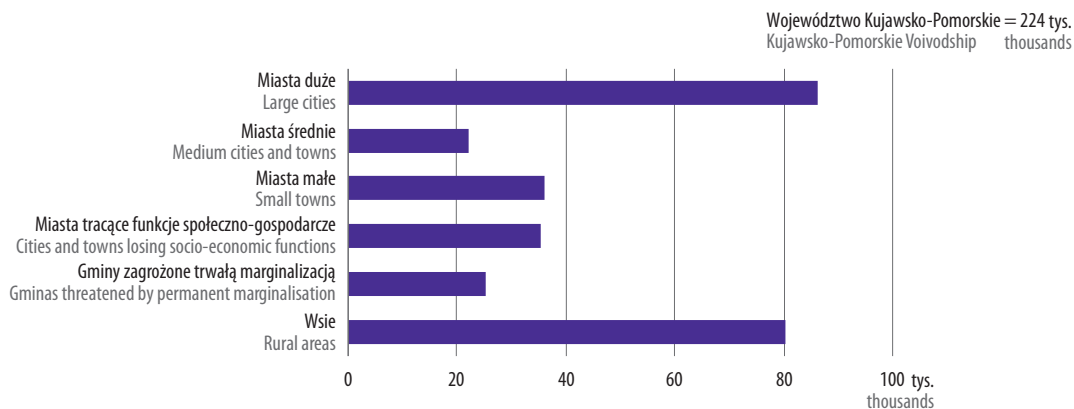
**Wykres 23. Stowarzyszenia i organizacje społeczne wpisane do rejestru REGON w 2023 r.
Stan na 31 grudnia**

Chart 23. Associations and social organisations entered in the REGON register in 2023
As of 31 December

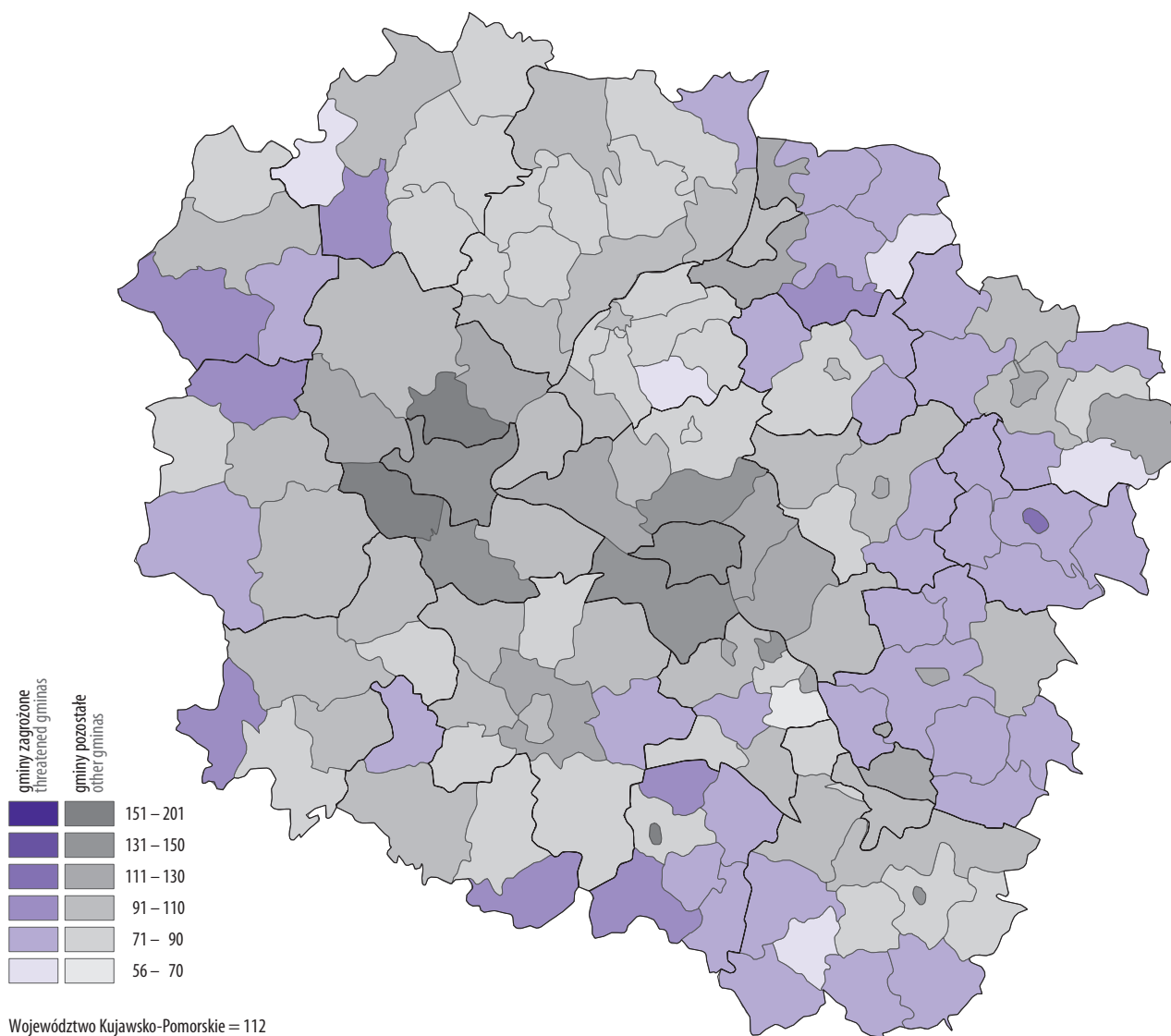
**Wykres 24. Podmioty gospodarki narodowej wpisane do rejestru REGON w 2023 r.
Stan na 31 grudnia**

Chart 24. Entities of the national economy entered in the REGON register in 2023
As of 31 December

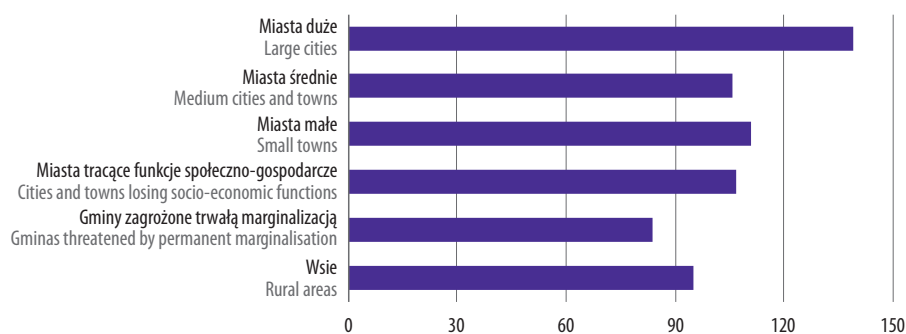

**Mapa 11. Podmioty gospodarki narodowej w rejestrze REGON na 1000 ludności w 2023 r.
Stan na 31 grudnia**

Map 11. Entities of the national economy in the REGON register per 1000 population in 2023
As of 31 December

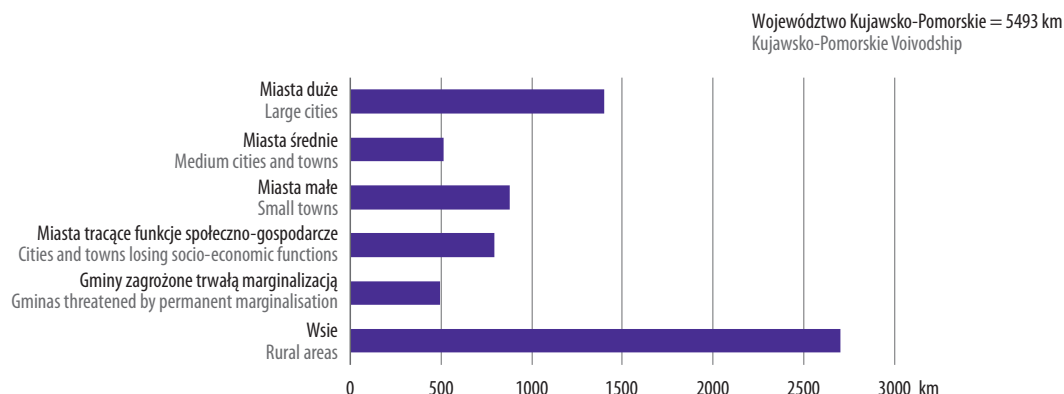

Województwo Kujawsko-Pomorskie = 112
Kujawsko-Pomorskie Voivodship

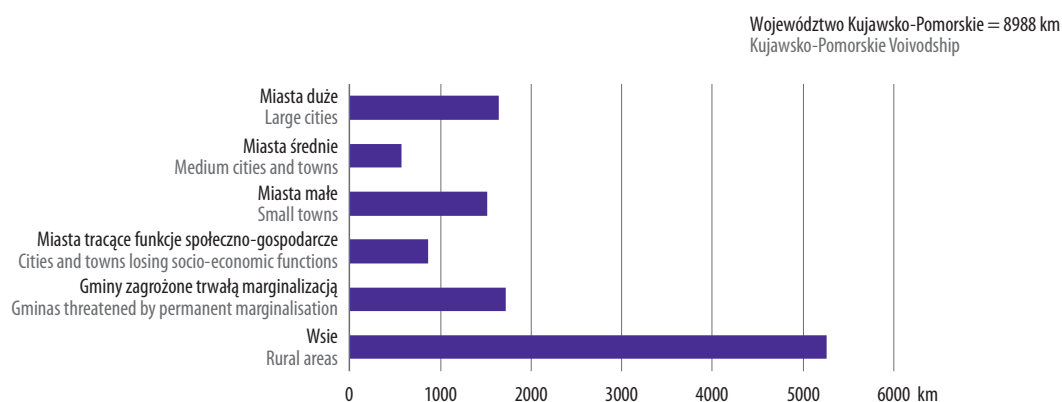
**Wykres 25. Długość sieci gazowej w 2023 r.
Stan na 31 grudnia**

Chart 25. Length of gas supply system in 2023
As of 31 December

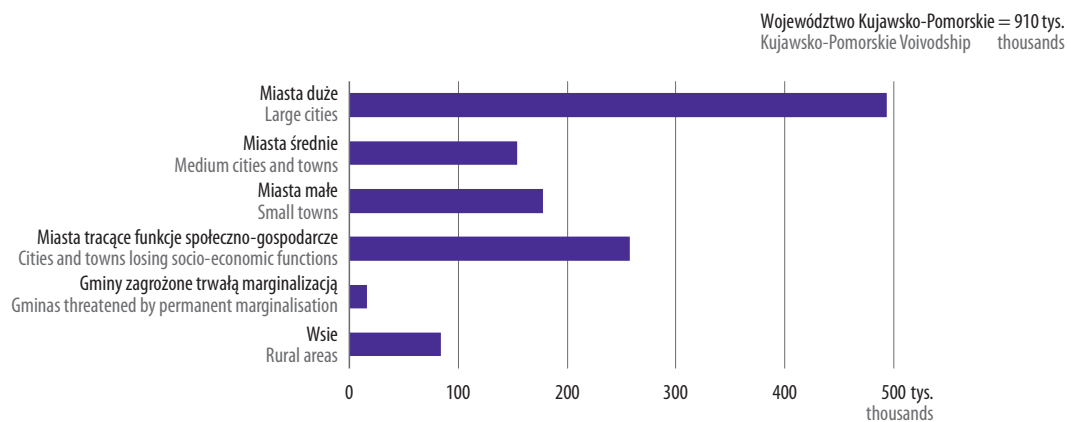
**Wykres 26. Długość sieci kanalizacyjnej w 2023 r.
Stan na 31 grudnia**

Chart 26. Length of sewage system in 2023
As of 31 December

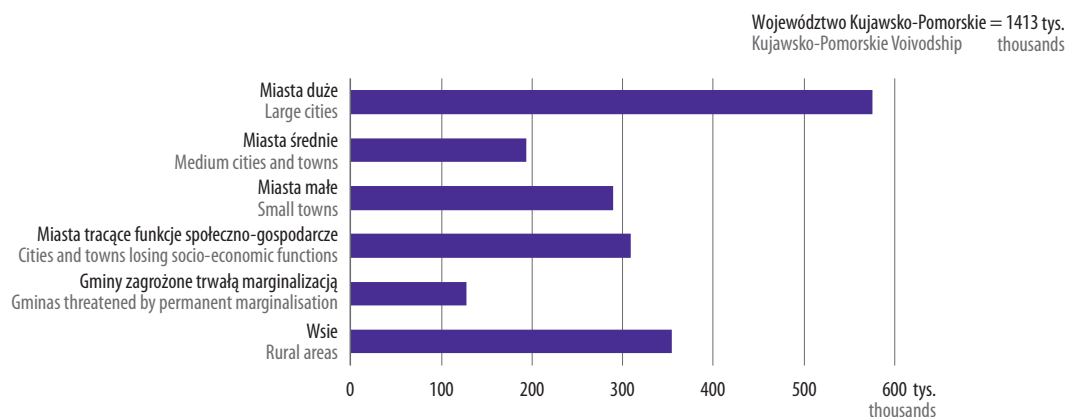

Wykres 27. Ludność korzystająca z sieci gazowej w 2023 r.

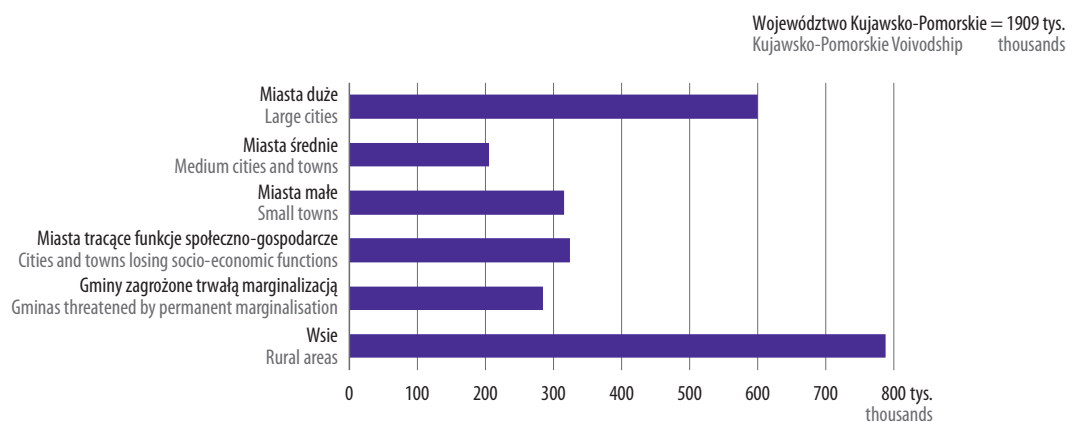
Chart 27. Population using gas supply system in 2023

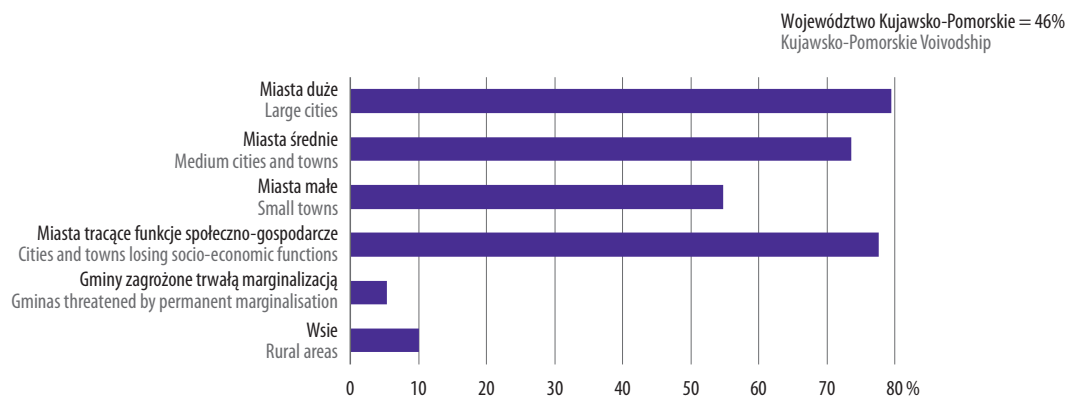
Wykres 28. Ludność korzystająca z sieci kanalizacyjnej w 2023 r.
Chart 28. Population using sewage system in 2023

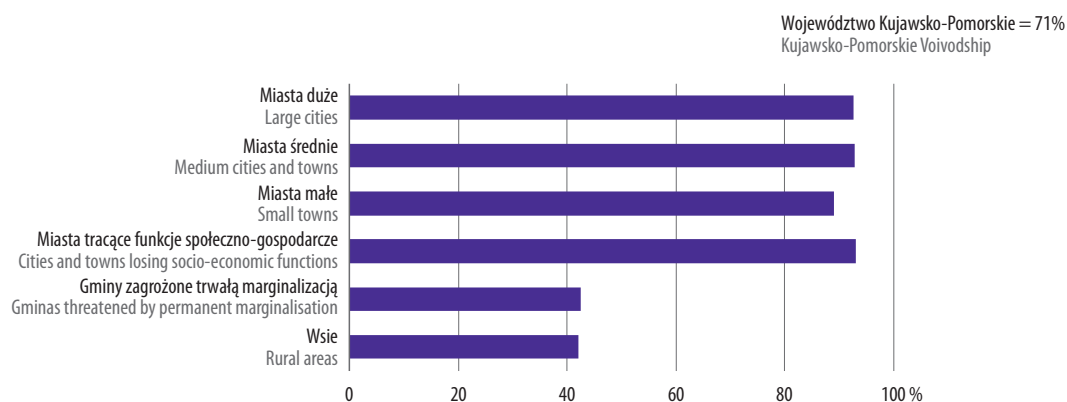
Wykres 29. Ludność korzystająca z sieci wodociągowej w 2023 r.
Chart 29. Population using water supply network in 2023

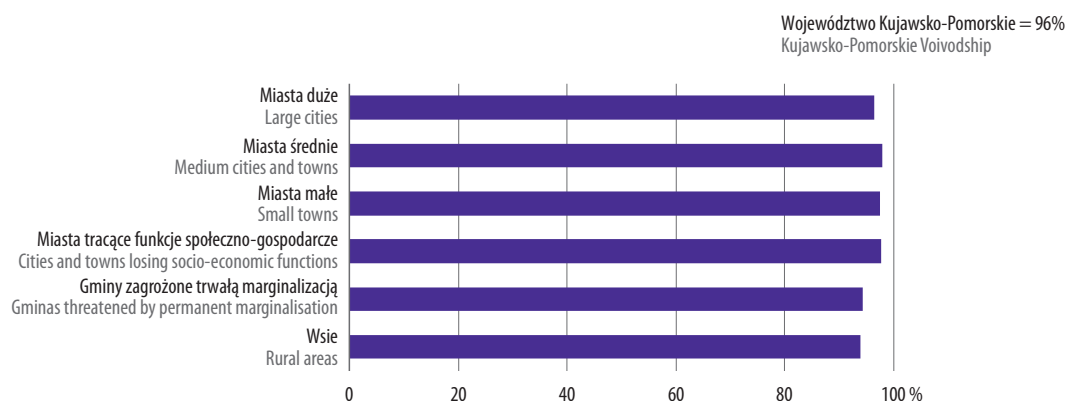
Wykres 30. Udział ludności korzystającej z sieci gazowej w 2023 r.
Chart 30. Share of population using gas supply system in 2023

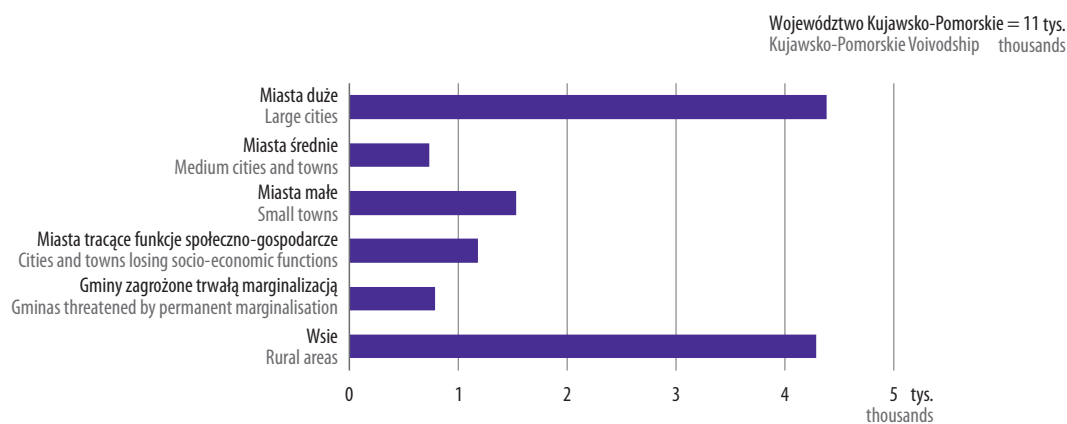
Wykres 31. Udział ludności korzystającej z sieci kanalizacyjnej w 2023 r.
Chart 31. Share of population using sewage system in 2023

Wykres 32. Udział ludności korzystającej z sieci wodociągowej w 2023 r.
Chart 32. Share of population using water supply network in 2023

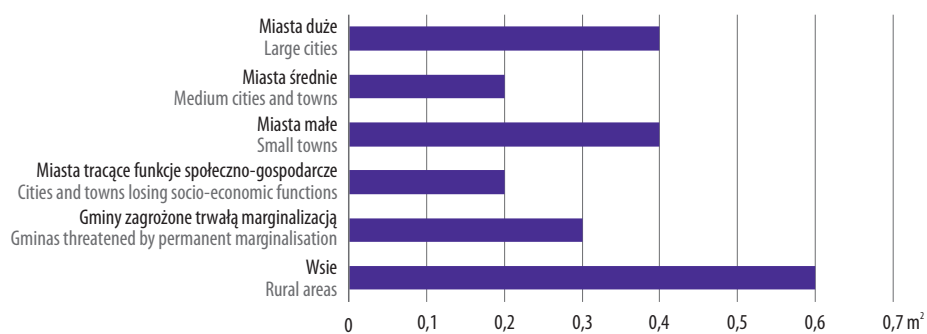
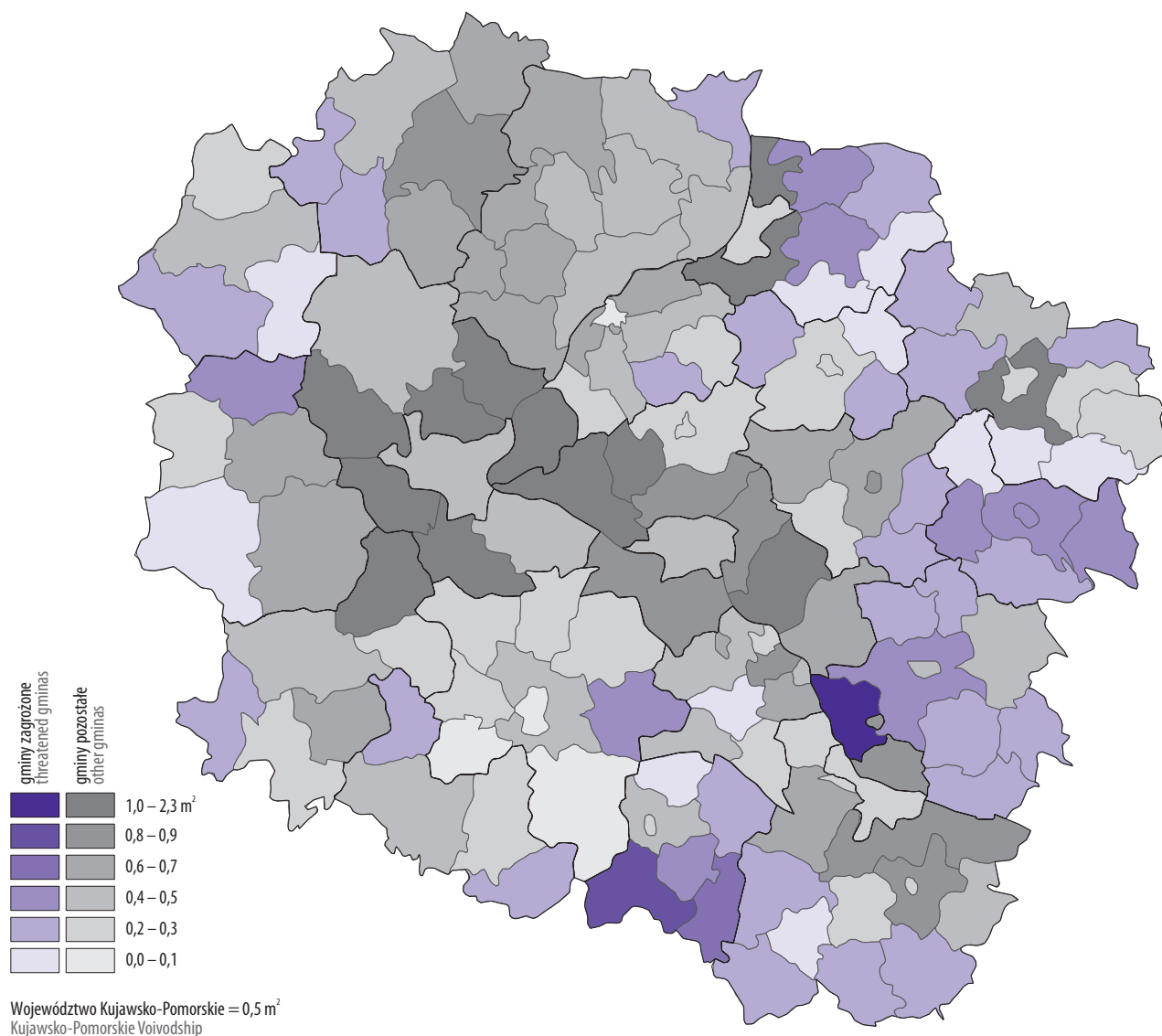

Wykres 33. Nowe mieszkania oddane do użytkowania w 2023 r.
Chart 33. New dwellings completed in 2023

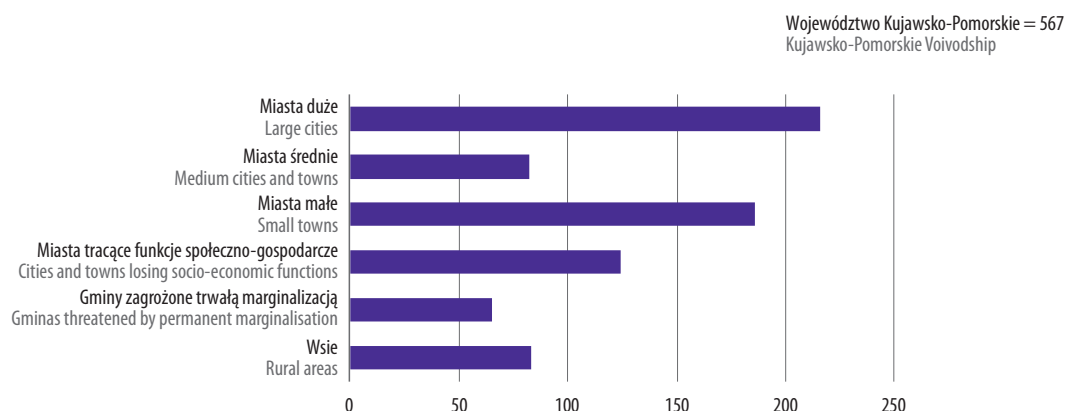
**Mapa 12. Powierzchnia użytkowa mieszkań oddana do użytku na 1 mieszkańca w 2023 r.
Stan na 31 grudnia**

Map 12. Useful floor area of dwellings completed per capita in 2023
As of 31 December

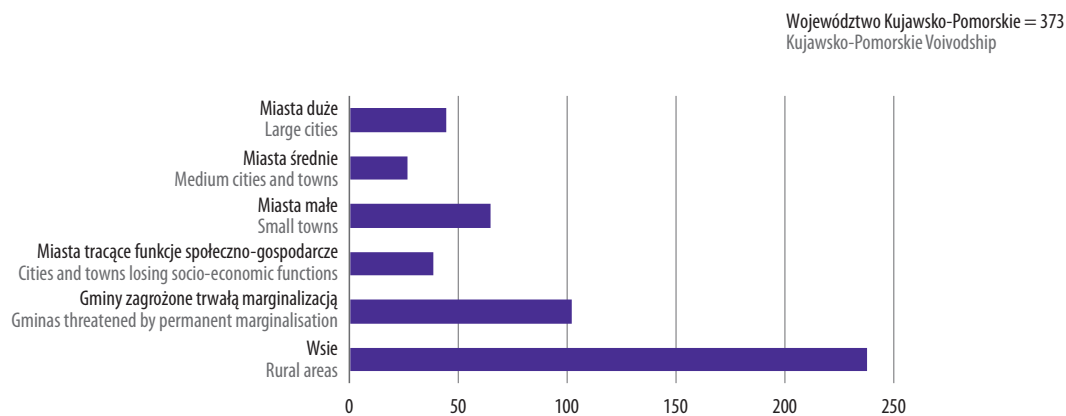
**Wykres 34. Apteki ogólnodostępne w 2023 r.
Stan na 31 grudnia**

Chart 34. Pharmacies in 2023
As of 31 December

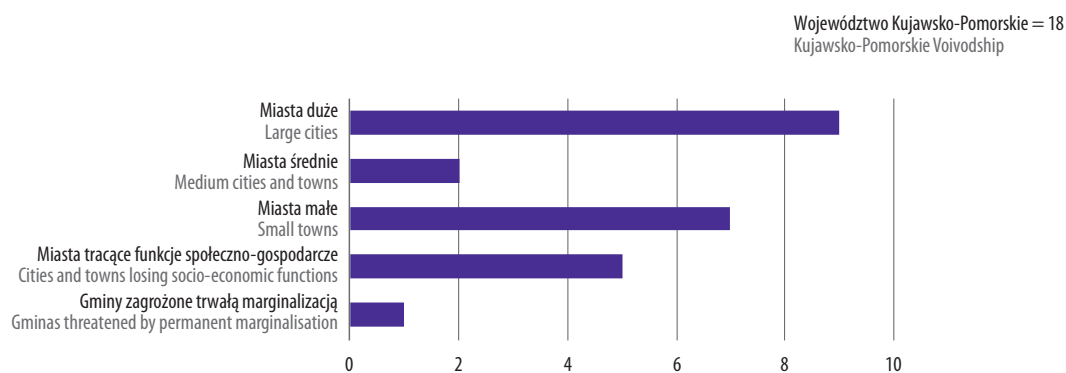
**Wykres 35. Biblioteki publiczne i filie w 2023 r.
Stan na 31 grudnia**

Chart 35. Public libraries with branches in 2023
As of 31 December

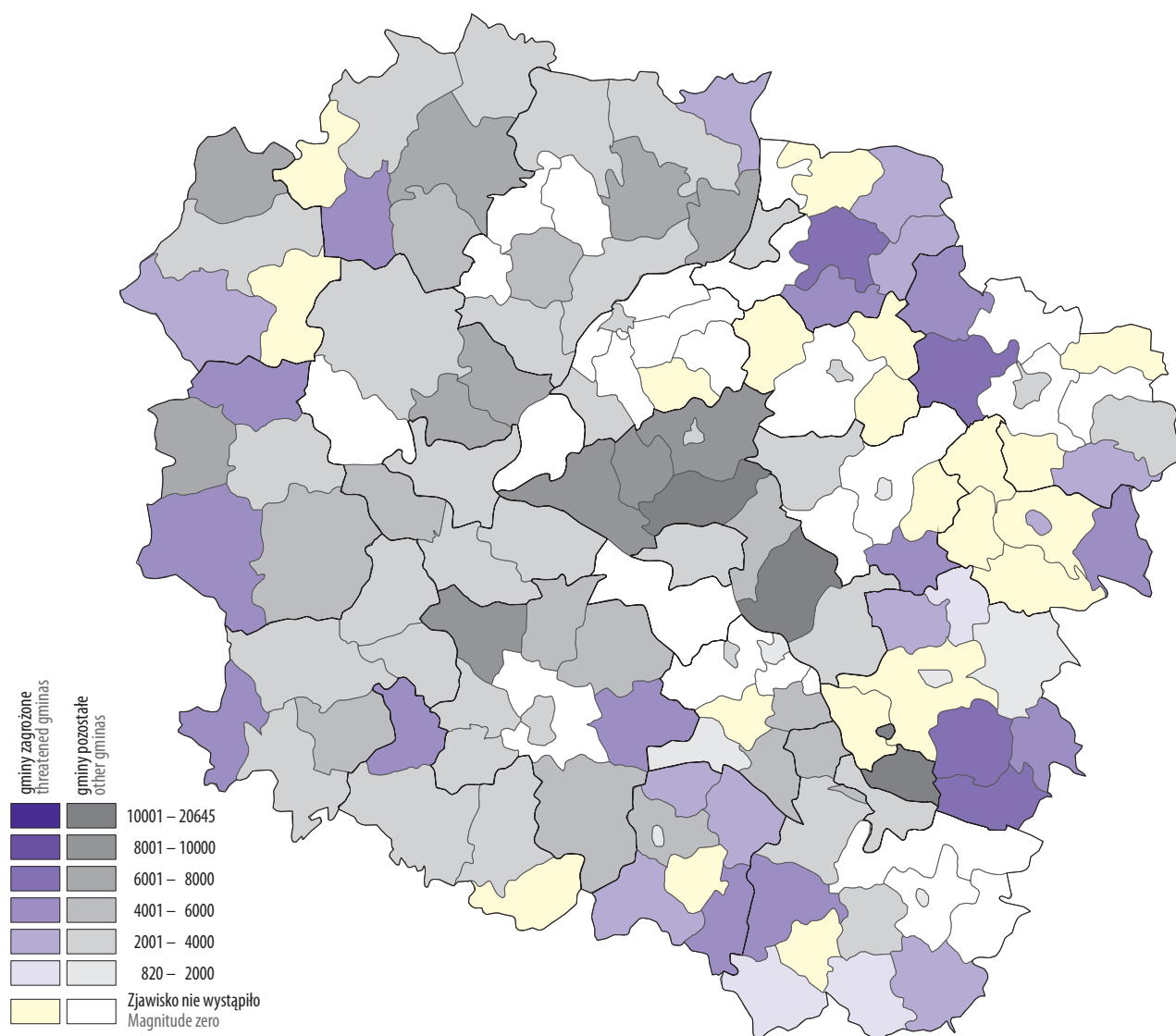
**Wykres 36. Kina stałe w 2023 r.
Stan na 31 grudnia**

Chart 36. Indoor cinemas in 2023
As of 31 December

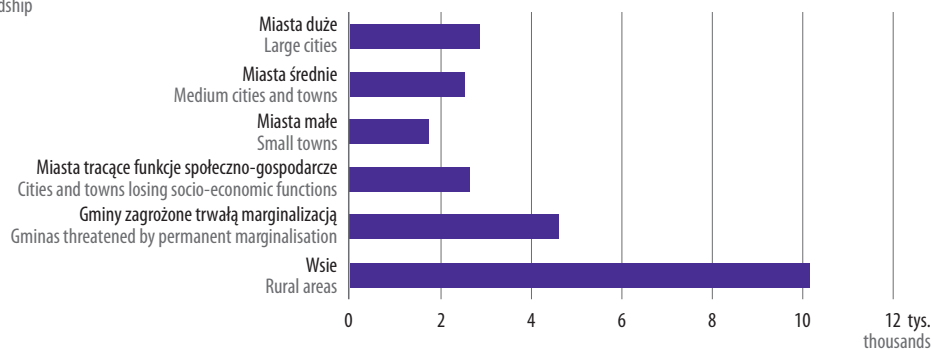

**Mapa 13. Ludność na 1 aptekę ogólnodostępną w 2023 r.
Stan na 31 grudnia**

Map 13. Population per pharmacy in 2023
As of 31 December

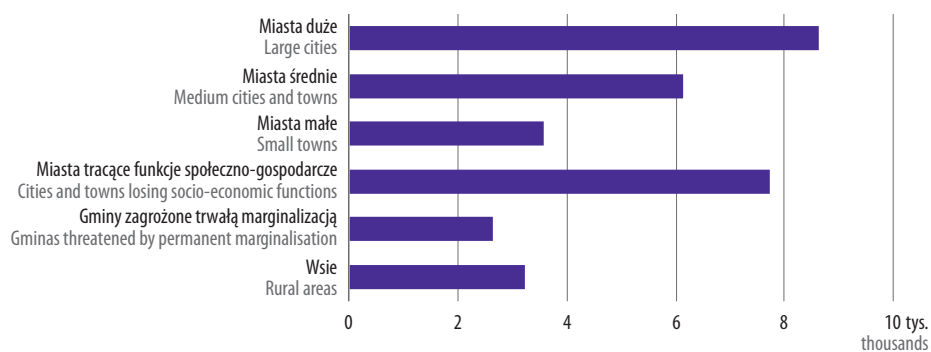
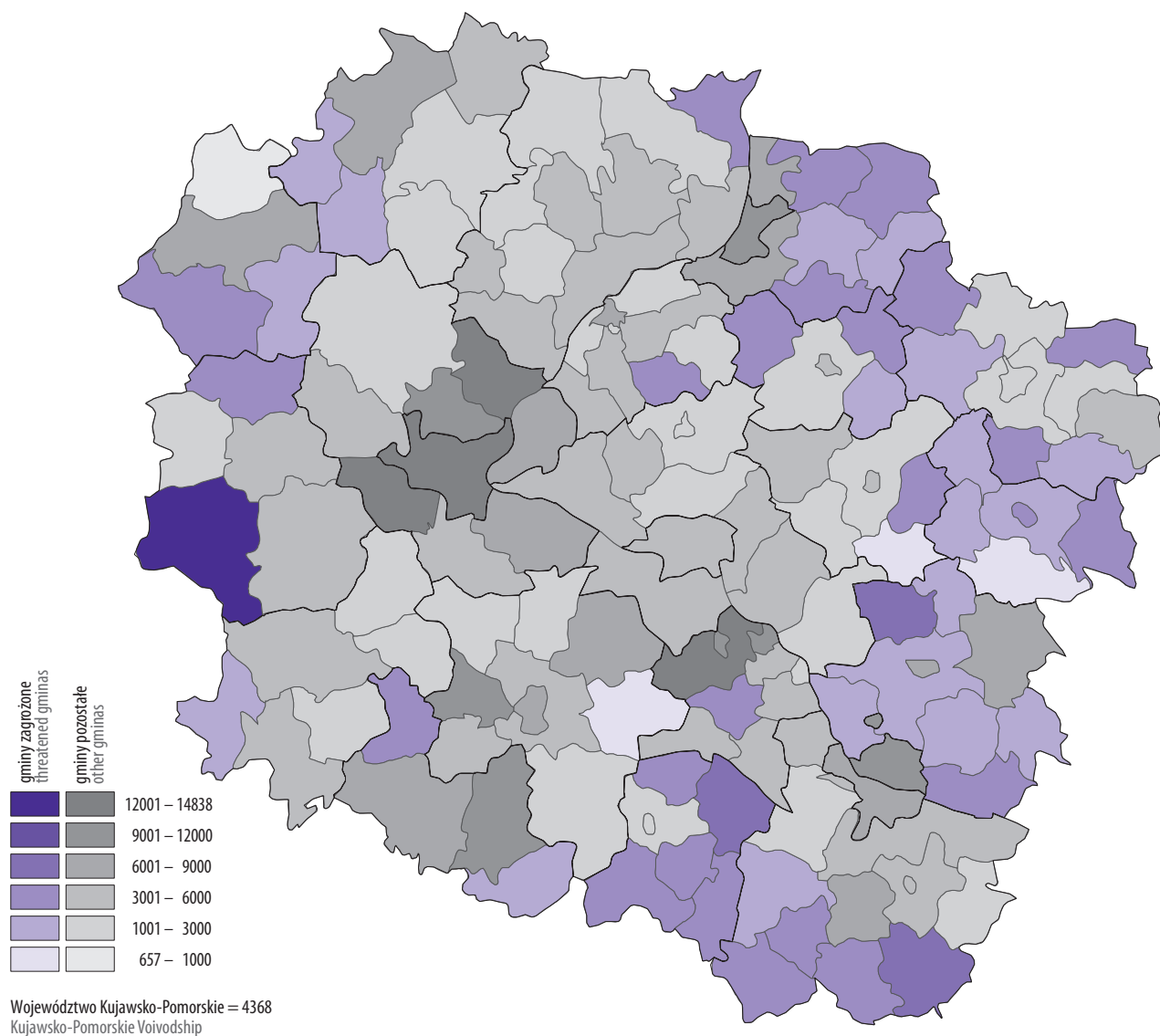

Województwo Kujawsko-Pomorskie = 3520
Kujawsko-Pomorskie Voivodship

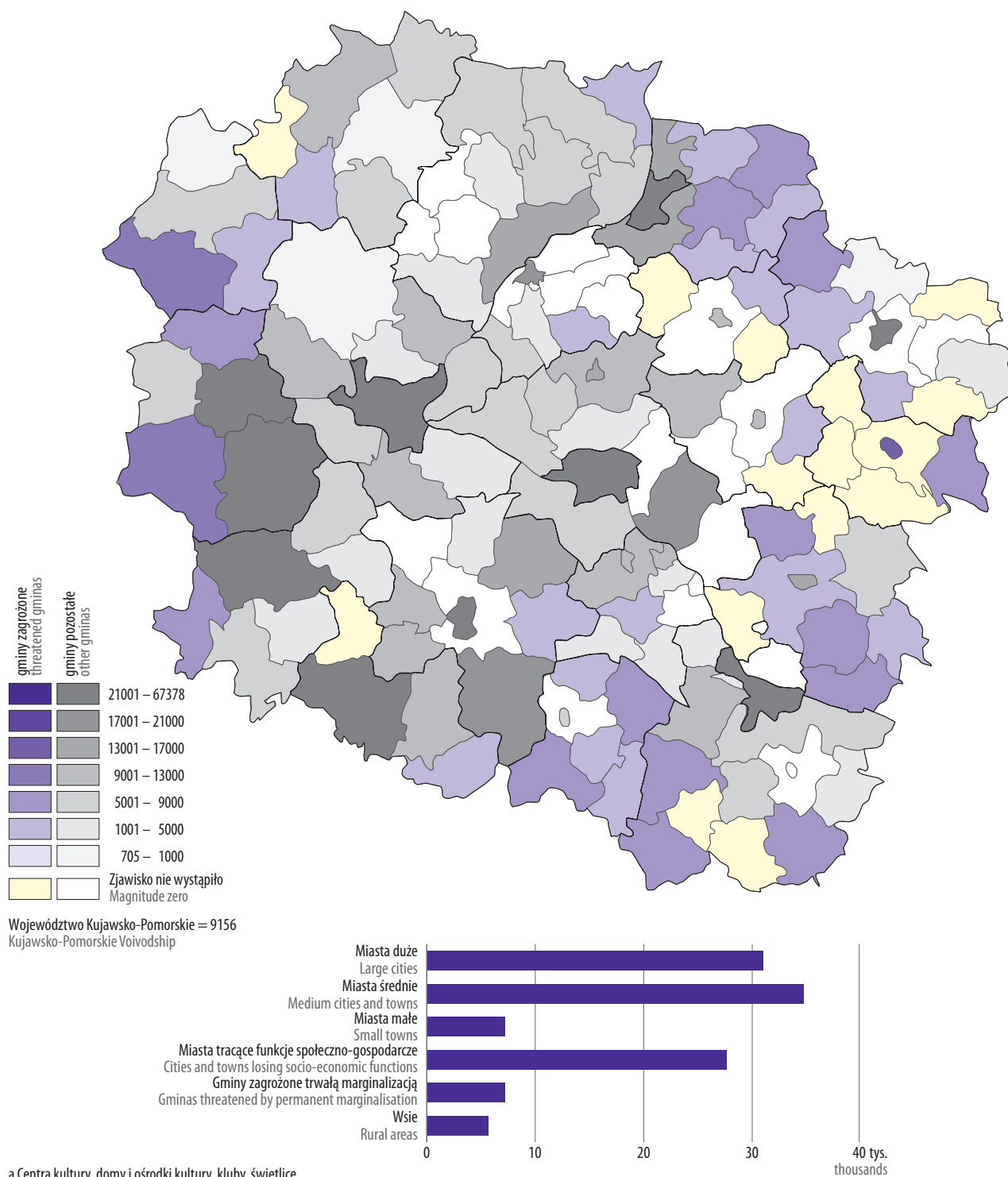
**Mapa 14. Ludność na 1 placówkę biblioteczną w 2023 r.
Stan na 31 grudnia**

Map 14. Population per library in 2023
As of 31 December

**Mapa 15. Ludność na 1 placówkę kultury^a w 2023 r.
Stan na 31 grudnia**

Map 15. Population per culture centre^a in 2023
As of 31 December

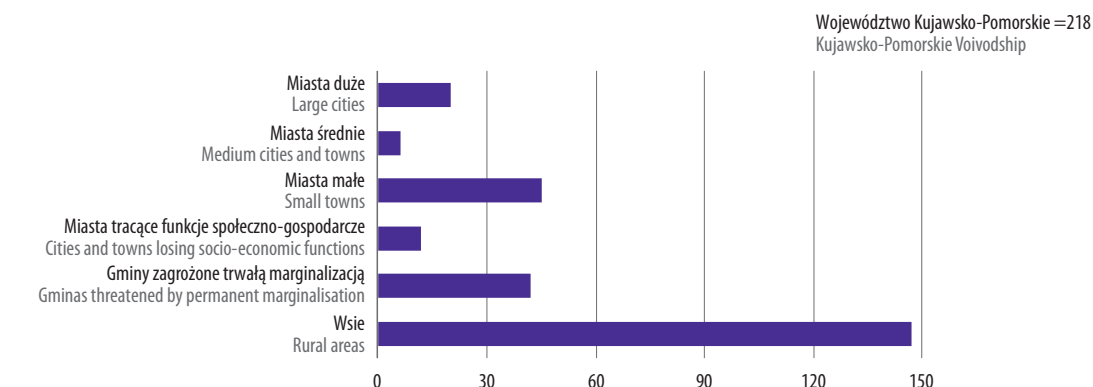

Województwo Kujawsko-Pomorskie = 9156
Kujawsko-Pomorskie Voivodship

^a Centra kultury, domy i ośrodki kultury, kluby, świetlice.
a Centres of culture, cultural centres and establishments, clubs, community centres.

**Wykres 37. Placówki kultury^a ogółem w 2023 r.
Stan na 31 grudnia**

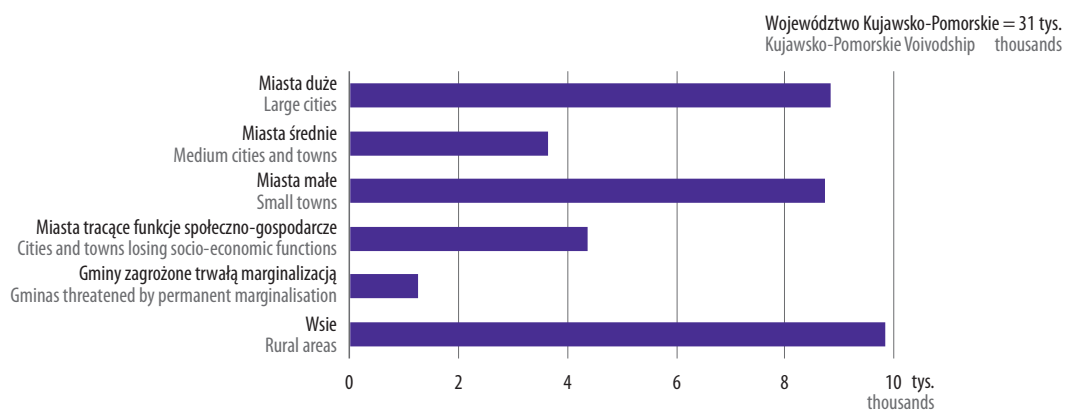
Chart 37. Total culture centres^a in 2023
As of 31 December

^a Centra kultury, domy i ośrodki kultury, kluby, świetlice.
^a Centres of culture, cultural centres and establishments, clubs, community centres.

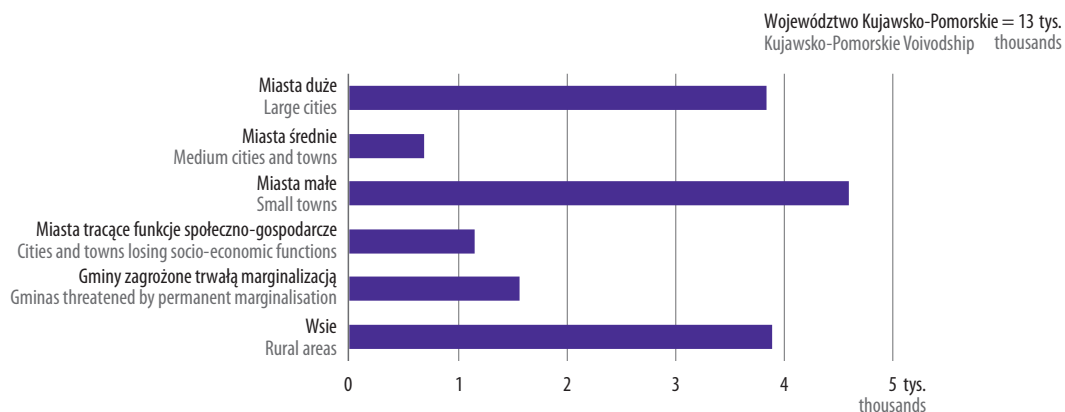
**Wykres 38. Miejsca noclegowe w turystycznych obiektach noclegowych w 2023 r.
Stan na 31 lipca**

Chart 38. Bed places in tourist accommodation establishments in 2023
As of 31 July

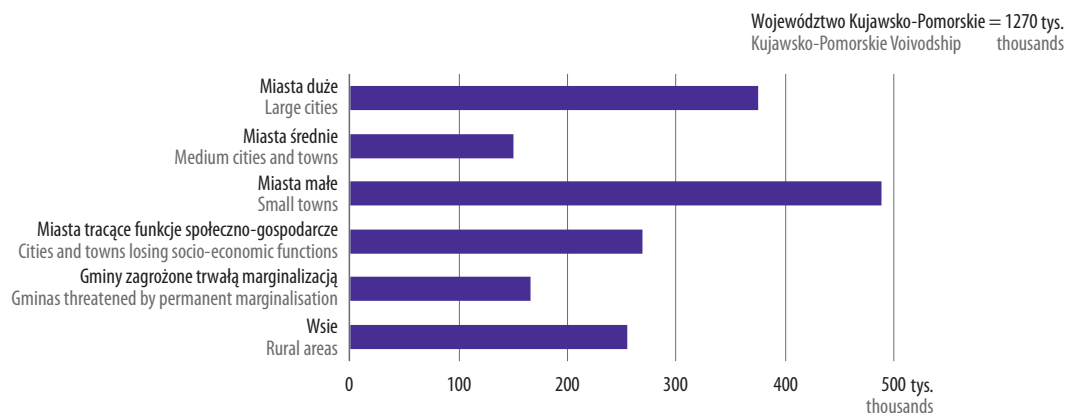

Wykres 39. Imprezy w placówkach kultury^a 2023 r.

Chart 39. Events in culture centres^a in 2023

^a Centra kultury, domy i ośrodki kultury, kluby, świetlice.
^a Centres of culture, cultural centres and establishments, clubs, community centres.

Wykres 40. Uczestnicy imprez w placówkach kultury^a w 2023 r.Chart 40. Participants of events in culture centres^a in 2023

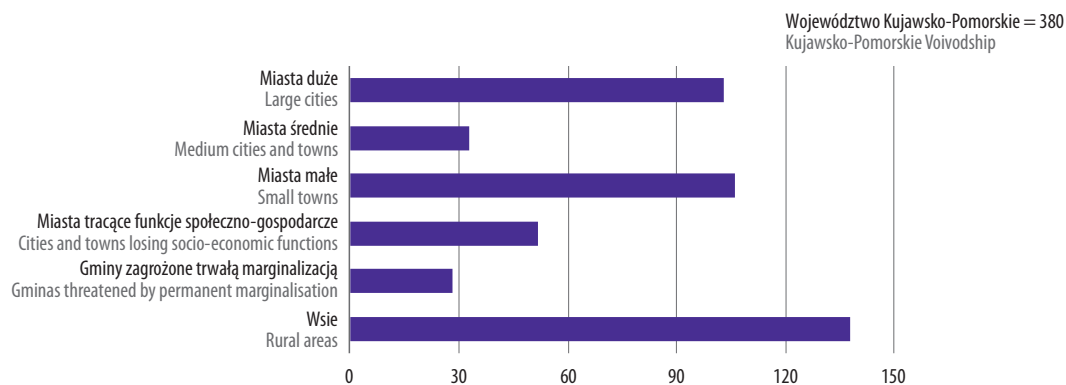
a Centra kultury, domy i ośrodki kultury, kluby, świetlice.

a Centres of culture, cultural centres and establishments, clubs, community centres.

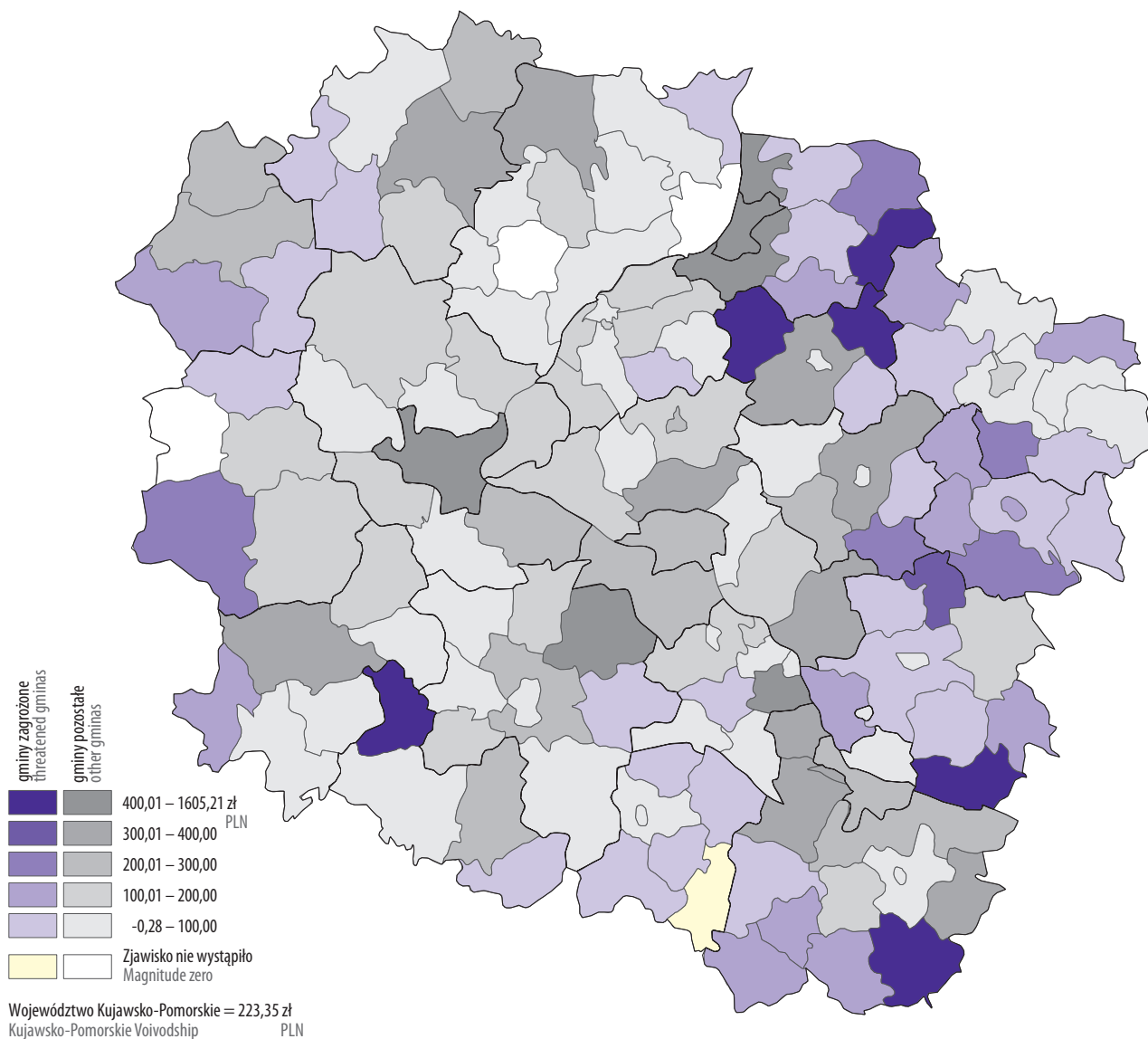
Wykres 41. Turystyczne obiekty noclegowe w 2023 r.**Stan na 31 lipca**

Chart 41. Tourist accommodation establishments in 2023

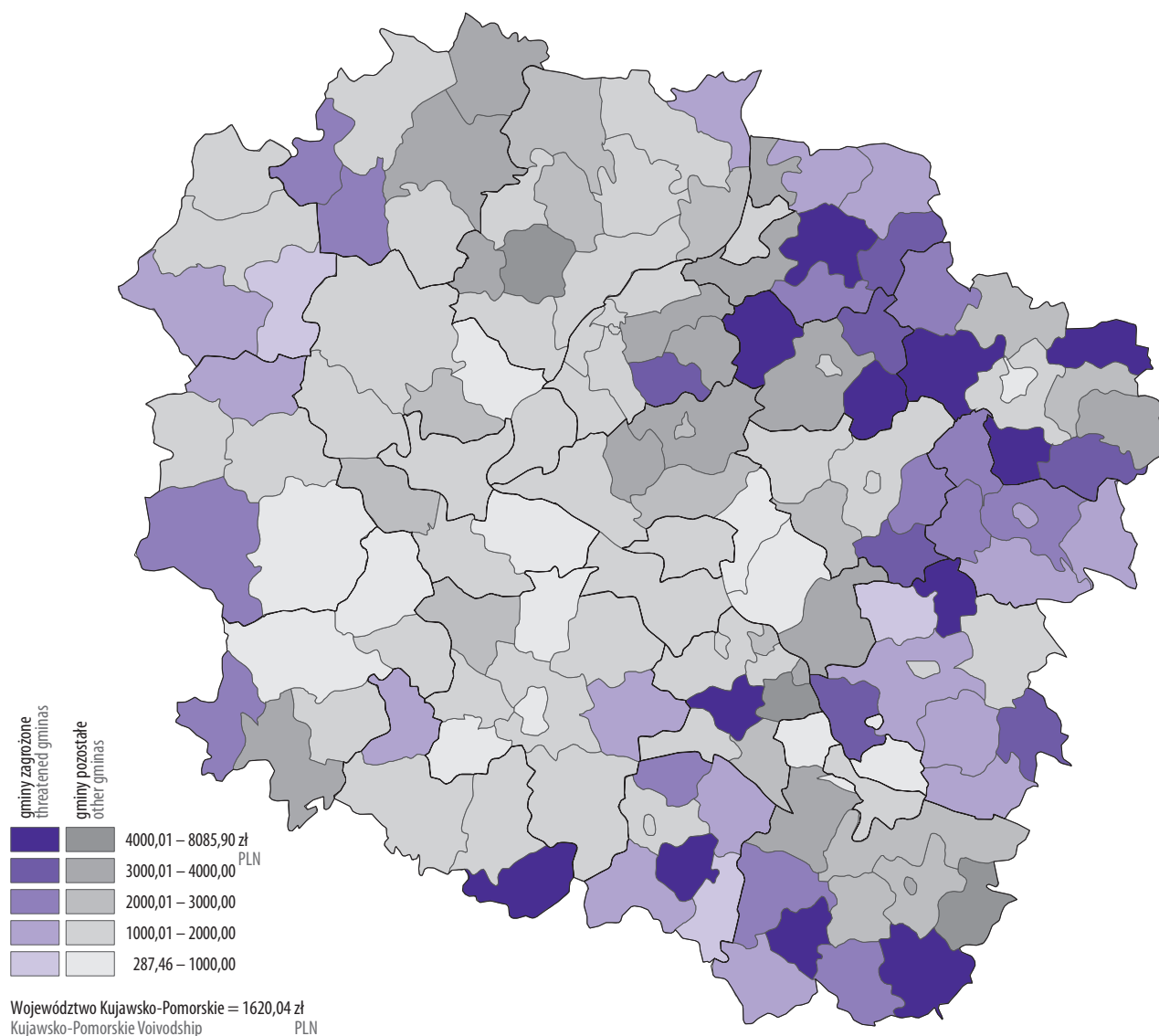
As of 31 July

Mapa 16. Dochody na finansowanie i współfinansowanie programów i projektów unijnych w 2023 r.
 Map 16. Revenue to finance and co-finance EU programmes and projects in 2023

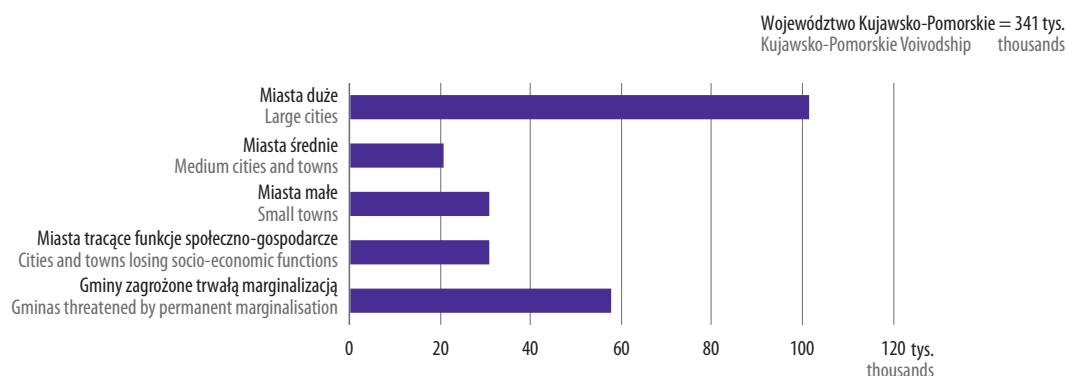

Mapa 17. Wydatki inwestycyjne na 1 mieszkańca w 2023 r.
 Map 17. Investment expenditure per capita in 2023

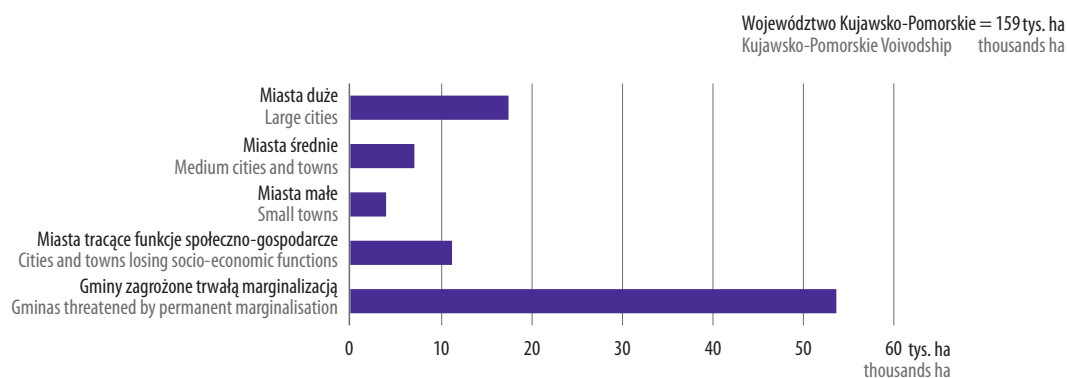
**Wykres 42. Ludność gminy zamieszkująca obszar rewitalizacji w momencie uchwalenia programu rewitalizacji w 2023 r.
Stan na 31 grudnia**

Chart 42. Population living in area covered by revitalization processes in 2023
As of 31 December

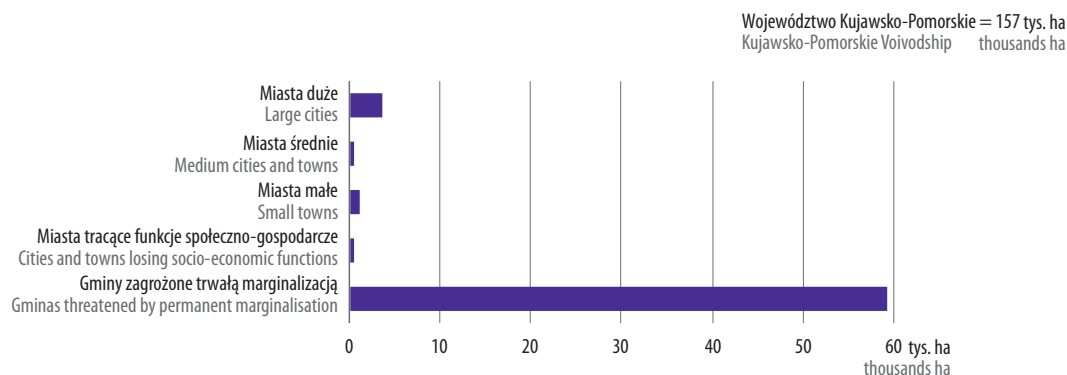
**Wykres 43. Powierzchnia objęta obowiązującymi miejscowymi planami zagospodarowania przestrzennego w 2023 r.
Stan na 31 grudnia**

Chart 43. Area within applicable local spatial management plans in 2023
As of 31 December

**Wykres 44. Powierzchnia obszaru rewitalizacji ogółem - gminy, które prowadziły działania rewitalizacyjne na podstawie GPR lub PR w 2023 r.
Stan na 31 grudnia**

Chart 44. Total revitalization area – gminas which have carried out revitalisation activities on the basis of GPR or PR in 2023
As of 31 December

Wykres 45. Powierzchnia obszaru zdegradowanego w momencie jego wyznaczenia – gminy, które prowadziły działania rewitalizacyjne w 2023 r. Stan na 31 grudnia

Chart 45. Degraded area at the time of its designation – gminas which have carried out revitalisation activities As of 31 December

